باز... شد
۱۳۸۲

فهرست شده
۷۵۴۷

کتابخانه مجلس شورای ملی

بسم الله الرحمن الرحیم وهو حسبی فی الاحوال جمیعا وازنه الآمال

فهرست کتاب مستطاب لطائف قرین که موسوم است بمجالس المؤمنین و آن مرتبست بر فاتحه و دوازده مجلس خاتمه

فاتحه در تحقیق تعریف مطلق شیعه و شیعه امامیه اثنا عشریه و معرفت کیفیت انشعاب بنی آدم بمذاهب مختلفه مجلس اول در ذکر بعضی از اماکن لطیفه و مواطن شریفه که آنرا ائمه طاهرین و شیعه باخلاص ایشان اختصاص تمام حاصلست و هی ذات الرمث الحمراء السلام اعواف بیت الله الحرام مدینه طیبه غدیر خم فدک کوفه غاضریه شهدای کربلا دمشق ظاهریه حلب حمص موصل بلد کرخ خوزستان جزایر خوزستان کشتر بحرین یمن جبل عالی کرک نوح خزر و بحر ابخاز خضر همدان تبریز قزوین کاشان آبشیه ازاری رامرام دراهین دربست طالقان قزوین جیلان و دیلمان طبرستان آمل ساری آرم جرجان دهستا استراباد مشهد مقدس رضوی سیستان کشمیر تبت مجلس دوم در بیان طایفه چند که بتشیع شهره اند و در سلک اهل ایمان مذکورند وهی ده الاوس الخزرج بنو حنیف همدان شبام مذحج بنو عمار ذوالیمنین خزاعه علی میسره ناوروده غفاریه بنی شکر مزینه معتزلیه بنی کنانه موسویه بخاریه الجنبه مرعشیه عقیلی بنیه کرتیه بوهره صیدیه هزاره کابل بلوچ سند مجلس سیم در ذکر اکابر شیعه از اصحاب کرام حضرت سید الانام علیه و آله افضل الصلوة و السلام و آن شصت و پنج طایفه و بست و سه مقدمه مقدمه اولی در توقف صحابی مقدمه ثانیه در حکم نمودن بایمان و عدالت هیجده و کلام آن مقدمه ثالثه در تقسیم صحابی بسه و قبول طایفه اولی از ایمان بشایر فی الشهداء الایثار از اصحاب علیه شیعه علویه ابو طالب بن عبد المطلب بن هاشم رضی الله عنه سید الشهداء حمزه بن عبد المطلب رضه جعفر بن ابی طالب رضه عباس بن عبد المطلب رضه عبد الله بن عباس

عبید الله بن عباس قثم بن عباس تمام بن عباس عبد الله بن جعفر الطیار رضه عون بن جعفر الطیار عقیل بن ابی طالب عباس بن عتبه بن ابی لهب الهاشمی عباس بن ربیعه ربیعه بن الحارث بن عبد المطلب نوفل بن الحارث مغیره بن نوفل عبد الله بن ربیعه عبد الله بن ابی سفیان عبد الله بن الزبیر جعفر بن ابی سفیان مسلم بن عقیل ابو سفیان بن الحارث سعد بن الحارث عبد المطلب بن ربیعه عمر بن ابی سلمه بن عبد الاسد طایف دوم در ذکر ذنی الشم از اصحاب رجال و نساء شیعه مرتضویه مقداد بن الاسود رضه سلمان الفارسی رضه عمار بن یاسر رضه ابو ذر الغفاری زید بن الحسین الاسلمی خالد بن سعید بن العاص بن امیه ابو الهیثم مالک بن التیهان فضالة بن عبید سهل بن حنیف حکیم بن جبیر العبدی قدامه بن الیمان الانصاری خزیمه الانصاری ابو ایوب بن زید الانصاری ابی بن کعب الانصاری سعد بن عباده الانصاری قیس بن سعد بن عباده سعید بن سعد بن عباده بشیر بن سعد بن ثعلبه الخزرجی الانصاری جویر بن عبد الله البجلی حجر بن عدی الکندی الکوفی عدی بن حاتم الطایی اساما بن زید مسلم ابو رافع براء بن مالک بن النضر الانصاری براء بن عازب الانصاری براء بن سعد بن زید بن برام بن سواد قیس بن عمرو حارث بن سمه الانصاری حارث بن النعمان بن نفیع الانصاری حارث بن نعمان بن سبیع الانصاری حارث بن هشام بن المغیره حارث بن عمرو عروه الازدی الغامدی عبد الله بن بدیل عبد الرحمن بن خبل سعد بن زراره ابو الیسر بن کعب عمرو بن خلق الخزاعی سعد بن عبید بن النعمان ابی بن ثابت الانصاری ابن بن عازب ابی بن نهیس ازرق بن قیس الخزرجی ثابت بن زید ثابت بن قیس ثابت الضحاک الخزرجی حریث بن زید الانصاری زید بن ارقم الخزرجی زید بن ثابت زید بن الصامت جاب بن الارت عبد الله بن جناب عبد الله بن القاسم محمد بن عروه بن حزم الانصاری نعمان بن مجلان الزرقی سعد بن عباده قیم مولی عدائش ابو سالم ابو عمرو الانصاری مالک بن نویره بلال بن رباح الحارث بن نهیس الحارث بن هشام عمر بن مکتوم القرشی هاشم بن عتبه بن ابی وقاص ابو سعید الخدری ابو الطفیل عامر بن واثله جابر بن عبد الله بن عمرو بن حرام الانصاری مجلس چهارم در ذکر اکابر دین و افاضل مؤمنین از زمره تابعین رضی الله عنهم اجمعین و هی ده سعید المسیب بن حزن ابو القاسم محمد بن الحسین علی بن ابی

فهرست شده ۷۵۴۷

ابی طالب المعروف بمحمد الحنیفة رضه محمد بن ابی بکر رضه ادریس الاودی الیمنی مالک بن الحارث الاشتر رضه یزید
بن صوحان العبدی صعصعة بن صوحان محمد بن ابی خذیفة جعدة بن هبیرة سعید بن قیس الهمدانی
ربیع بن الهیثم الکوفی اعین بن صعصعة عبد الرحمن بن صرد طراح بن عدی بن حاتم سعید بن جبیر ابیض بن
نباتة سلیم المجاشعی عباد بن یزید المعنی تمیم التمیمی حبیب بن مظاهر الحارث بن عبد الله حجر بن عدی الکندی
الکوفی رشید الهجری عبد العزیز الحارث نعیم بن دجاجة الاسدی سفیان بن ابی لیلی محنف بن ابی
محنف الغسانی حزار بن حزة الباهلی قنبر غلام امیر المؤمنین ع عبید الله بن ابی رافع صفی بن حصن تمیم
بن خدیم الناجی تمیم بن عمرو ثابت بن السباق حبیبة الهمدانی حارث بن الربیع حارث بن قیس
حارث بن عمیر خولة بنت حبیب زیاد بن کعب بن رجب زیاد بن عبید زیاد بن رئاب الیمنی سالم
بن ابی حیة سلمة بن کهیل البرجمی سلیمان بن صرد سفیان بن یزید شریح بن هانی الاودی عامر
بن شراحیل عباد بن زرعة عبد الله بن جل عبد الله بن جناب عبد الله بن یقطر عبد الله بن شداد
بن الهاد اللیثی عبد الله بن الصامت عبد خیر الهمدانی عبد الرحمن بن ابی لیلی علقمة بن قیس علی بن
ربیعة الوالبی الاسدی عمرو بن حصین عمرو بن دینار الکوفی الغاکهة بن سعد کعب بن عبد الله
کیسان بن کثیر لوط بن یحیی الازدی نهال بن عمرو الاسدی قداد السعدی مخنف بن سلیم الازدی
المسور بن مخرمة المسیب بن حزن المهدی مولی عثمان بن عفان النعمان بن صهبان النعمان بن بشیر نفیل
الهمدانی ابو جندب غندی ابو الجوشاء ابو جنیة ابو زید ابو سعید عقیصا ابو السفاح الیشکری ابو
اوطبان ابو قرة القاضی الکندی ابو غرة الانصاری ابو غرة الفارسی ابو یحیی یکنی سعید المختفی ابو الکاد
الذهلی ابان بن علة

مجلس چهارم در ذکر بعضی از اکابر متکلمین و افاضل مفسرین و محدثین و اعاظم
اشراف فقهاء و مجتهدین و اعیان قراء و نحاة و لغویین اتباع تابعین رضوان الله علیهم اجمعین و وی انه
ابو خالد الکابلی ابو حمزة الثمالی ثور بن حجنة الکوفی عبد الله بن شریک العامری
سعد بن طریف الحنظلی قاسم بن عوف الشیبانی الجوازی سالم بن ابی الجعد القاسم بن محمد بن ابی بکر یحیی بن ام
الطویل اسمعیل بن عبد الخالق عبد الخالق بن عبد الله عبد الله بن ابی یعفور الفضیل بن الیسار النهدی
لیث بن ابی سلیم بردین معاویة العجلی محمد بن سلم بن ریاح الطائفی زرارة بن اعین الشیبانی الکوفی
حمران بن اعین عبد الملک بن اعین الشیبانی کمیل بن اعین الشیبانی عبد العزیز بن احمد بن عیسی

محمد بن قیس الاسدی محمد بن ابی الحسن بن ابی سارة اسمعیل بن الفضل بن یعقوب الهاشمی ابو اروی مسمع
بن عبد الملک سلیمان بن خالد بن دهقان العجلی عیسی بن القاسم عبد الله بن میمون عبد الرحمن بن
القاسم اسمعیل بن ابی خالد حارثة بن المغیرة رافع بن زیاد ابو سیمین محمد بن ابی یحیی المدنی عبد الله بن علی الجیلی
محمد بن علی بن النعمان الملقب بمومن الطاق ابو محمد هشام بن الحکم الکندی هشام بن سالم الجوالیقی
جمیل بن دراج النخعی داود بن زربی حماد بن عیسی الکوفی حمزة الطیار ابو الصباح ابراهیم بن نعیم العبدی الکوفی
سوار بن کعب سعلی بن قیس یونس بن یعقوب الدهنی معویة بن عمار الدهنی اسحق بن عمار الصیرفی
عبد الله بن سنان بن طریف الکوفی ابو بکر الحضرمی عمران حریث الصیرفی الاسری الکوفی سفینة بن جازم العجلی
سعید الاعرج النمیری الکوفی علی بن قطین الاسری الکوفی صفوان بن مهران الکوفی عبد الرحمن الحجاج
الجعفی الکوفی محمد بن الحکیم نصر بن قابوس نوح بن شعیب البغدادی حسن بن علی بن فضال الکوفی التیملی
عبد الجبار بن مبارک النهاوندی ابو محمد الفضل بن شاذان بن الخلیل الازدی النیشابوری اسحق بن
اسمعیل النیشابوری ابراهیم بن عبده النیشابوری عبد الله بن حمدویه البیهقی محمد بن احمد بن حماد
المروزی عبد الله بن یحیی بن خاقان ضرام المقادم القراطیسی یونس بن عبد الرحمن التیملی صفوان بن یحیی
الحسن بن محبوب البجلی عبد الله بن جندب محمد بن ابی عمیر الازدی احمد بن ابی نصر الکوفی البزنطی عبد الله
بن المغیرة زکریا بن آدم احمد بن عمر شعبة الحلبی یزید بن اسحق النحوی الملقب بشعر ابو الصلت الهروی
مرزبان بن عمران القمی سائر مولای حضرت امام رضا ع عبد العزیز بن المهتدی محمد بن سعید کلثوم الرازی
الریان بن الصلت علی بن مهزیار الحسین بن سعید بن حماد احمد بن داود بن سعید النوفلی ابراهیم
بن سلیمان بن ابی وجیه ابراهیم بن اشیم الکوفی ابراهیم بن ابی البلاد اسمعیل بن مهران اسمعیل
بن علی القمی اسمعیل بن محمد بن اسمعیل المخزومی المکی الحسن بن محمد بن علی بن العباس اسمعیل بن علی بن
اسحق بن زنجویه البغدادی الحسن بن موسی النوبختی الحسن بن علی زیاد الوشاء البجلی ابن ابی عقیل
الحسن بن محمد بن احمد الصفار الحسین بن محمد النهاوندی الحسین بن محمد بن عمران الاشعری القمی الحسین
بن علی بن موسی بن بابویه القمی الحسین بن عبید الله الغضائری احمد بن محمد بن خالد البرقی محمد بن
عیسی بن عبد الله سعد الاوس احمد بن محمد بن سلیمان بن الحسین بن الجهیم احمد بن محمد بن الحسین
بن دول القمی احمد بن الحسن الاسفرائنی احمد بن محمد بن سعید بن عبد الرحمن بن زیاد محمد بن احمد بن محمد

علی - فهرست شده
۷۵۴۷

بن سعید بن عقده ۱ احمد بن اسمعیل بن عبد الله الوعلی البجلی ۱ احمد بن غالب بن سلیمان احمد بن علی بن
محمد بن العباس النجاشی ۱ ابو سهل نوح الجنفی لبطام بن الحسین ابن عبد الرحمن مشت بن محمد لکوکری
جعفر بن بشیر ابو محمد البجلی ۱ سعید بن عبد الله بن ابی خلف جعفر بن محمد بن موسی بن ذویه ریان بن شبت
سیف بن عمیره النخعی ۱ عبید الله بن ابی زیاد ۱ احمد بن یعقوب الانباری ۱ عبد الرحمن بن احمد بن جبره
علی بن الحسین بن علی المسعودی محمد بن عیسی بن عبید الله بن سعد ۱ ابو القاسم بن محمد بن علی ابن
ابرهیم محمد بن مسعود المشهور بالعیاشی محمد بن عبد الله بن جعفر الحمیری القمی ۱ محمد بن احمد بن ابرهیم
بن سلیم الصابونی محمد بن عبد الرحمن بن حمدان الرازی ۱ محمد بن الحسن بن احمد بن الولید القمی ۱ محمد بن
ابرهیم بن یوسف الکاتب محمد بن احمد بن داود ۱ محمد بن احمد بن الجنید ابو علی الکاتب محمد بن احمد
بن عبد الله بن فضالة بن ایوب بن عمران محمد بن عمر بن محمد بن سالم الکلابی احمد بن محمد بن عیسی بن عبید
ابو الحسین بن ابی جید محمد بن احمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمی ۱ الشیخ الاجل السعید ابو عبد الله محمد
بن النعمان الملقب بالمفید الشیخ المحقق الحر ابو جعفر محمد بن الحسن الطوسی الشیخ المعظم المدعو بخواجه جعفر بن
محمد الدورستی الرازی عبد الله بن جعفر بن محمد الدورستی الخواجه حسن بن جعفر الدورستی الشیخ
الاجل عبد الجلیل القزوینی الرازی ۱ الشیخ ابو الفتوح الرازی ۱ الشیخ ابو علی الطبرسی ۱ الشیخ المتکلم ابو جعفر
بن جریر بن رستم الطبری ۱ ابو علی الحسن المشاذ بن الحسن المشاذی ۱ ابو عبد الله المحض بن المثنی یحیی بن
عبد الله المحض ۱ موسی الجون بن عبد الله المحض ۱ ابو عبد الله محمد بن ابرهیم بن اسمعیل مظهر قرطبار
زید النار علی بن عبد الله الاعرج بن الحسین ۱ عبد الله بن الحسن بن الحسین الاصغر الحسین بن حمزه بن علی
احمد بن علی بن محمد بن جعفر بن عبد الله ۱ محمد بن علی بن حمزه بن الحسین بن عبیده ۱ علی بن الامام الهمام جعفر
الصادق ابو جعفر الحسینی ۱ سلیمان بن جعفر بن ابرهیم ۱ السید الاجل الطاهر الاوحد حسین بن موسی بن
السید الاجل الحر ابو القاسم الشریف المرتضی علم الهدی السید الشریف الرضی محمد بن الحسین بن موسی بن الامام
الهمام موسی الکاظم الشریف المرتضی ابو احمد حمدان ۱ ابو الحسن محمد بن الحسین بن علی بن حمزه العلوی ابو محمد الحسین
بن علی بن حمزه ۱ السید الاجل غرالدین بن اقاسی الکوفی ۱ ابو المکارم حمزه بن زهره الحسینی الحلبی السید
الحسیب ابو الهاشم العلوی السید الاجل علی بن جعفر بن الحسین بن قتاده ۱ السید الرئیس ابو القاسم

علی بن موسی ۱ السید الطاهر محمد بن یحیی ۱ السید القاضی ابو الرضا فضل الله الکاشی ۱ السید تاج الدین
الاوی ۱ السید محسن بن السید رضی الدین الرضوی القمی ۱ احمد بن علی العلوی المرعشی ۱ السید الکامل المؤید صفی الدین
نور الله المرعشی الشوشتری ۱ السید ابو مهم الموسوی المشعشعی ۱ السید علی الواعظ القاینی ۱ السید الجلیل
امیر اصیل الدین الله یشکنی الشیرازی ۱ السید الاجل امیر جمال الدین محمد المحدث بن السید رضی الدین الراوندی
السید اجرون السید حماد الحسینی ۱ الشیخ حسن بن السید زین العابدین ۱ القاضی ابو حنیفه النعمان بن محمد بن
منصور ۱ القاضی محمد بن عبد الله البغدادی ۱ القاضی ابو القاسم علی بن محمد بن ابی الفهم ۱ القاضی ابو الحسن
بن ابی القاسم ۱ القاضی ابو القاسم بن الحسن بن علی ۱ القاضی ابو تراب بن روبه القزوینی ۱ القاضی نظام الدین
الاصفهانی ۱ الخطیب ابو یحیی عبد الرحیم ۱ الخطیب ابو الفضل یحیی بن الاسلام علی بن الحسین الواعظ القزوینی
المولی الفاضل حسین الواعظ ۱ رئیس القراء عاصم الکوفی ۱ حمزه بن حبیب بن عماره القاری الکوفی الحسن
کسائی القاری الکوفی ۱ الخلیل بن احمد النحوی ۱ ابو الفتح عثمان بن جنی الموصلی ابو یوسف یعقوب بن اسحق المعروف
بابن السکیت ۱ ابهم صاعد بن مسلم الهراء الکوفی النحوی الحسین بن احمد بن خالویه النحوی محمد بن حسن
بن دریه اللغوی ۱ ابو الفرج الحسین القرشی الاموی الرعوانی ۱ محمد بن عمران المرزبانی بکر بن محمد بن
حبیب ۱ ابو اسحق ثعلب بن سیمون ۱ محمد بن احمد بن عبد الله البصری علی بن احمد ۱ کردی النحوی محمد
بن احمد بن طاهر ۱ احمد بن ابرهیم بن اسمعیل المندیم النحوی احمد بن علی بن مقسم الانباری المهلبی علی بن محمد
بن علی الحسین بن زیده الاستراباذی ۱ ابو الحسن علی بن عیسی بن الفرج النحوی سعید بن محمد بن سعید الکوفی
النحوی ۱ الشیخ المحقق رضی الاستراباذی ۱ الشیخ العالم المدقق ابن ادریس الحلی الشیخ الفاضل یحیی بن احمد
بن سعید الهذلی ۱ الشیخ المحقق نجم الدین ابو القاسم جعفر بن سعید الحلی ۱ الشیخ البحر العلامه جمال الدین
مطهر الحلی الشیخ فخر الدین محمد بن شیخ جمال الدین والده الشیخ العلامه والده ۱ الشیخ فخر الدین الشیخ السعید
المحقق الشهید ابو عبد الله محمد بن مکی ۱ الشیخ العالم زاهد ابو العباس احمد بن فهد الحلی ۱ الشیخ محمد بن علی
بن ابرهیم بن ابی جمهور الاحصائی احمد بن نصر الله الدیلمی السمنودی محمد بن شیخ حسن ۱ ذکر بعضی
از صنوفیه صفای طریقه ترشین رضی الله عنهم اجمعین الشیخ الکامل الاکمل کمیل بن زیاد ۱ الشیخ بن الحارث الحائی
الشیخ الفاضل الراحل سهلول العاقل الشیخ العارف ابو یزید البسطامی ۱ الشیخ الصدیق شقیق البلخی اسطفان
ارباب التمام ابرهیم ادهم ۱ یحیی بن معاذ الرازی ۱ ابو سری منصور بن عمار نوشنجی ۱ مالک دینار حاجب بن عمار

۷۵۴۷

الشیخ العارف معروف الکرخی — الشیخ الکامل سری السقطی — الشیخ خاضر الباجه جنید البغدادی — الشیخ
الموالی المولی الشیخ شبلی — الشیخ العارف محمد التوار — الشیخ المتاله السری سهل بن عبد الله التستری
البحر الموج حسین بن منصور حلاج — شیخ الاسلام احمد جام — الشیخ المؤید نور الدین علی اتیابادی — خواجه
عماد الدین علی ترکه اصفهانی — سلطان الشیخ صفی الدین الاردبیلی — سلطان الشیخ صدر الدین الموسوی
عارف الاسرار بیر قاسم انوار — المرشد الحقانی سیر نور الدین نعمة الله کنبانی — السید العارف قطب الدین
حیدر الحسینی — السید حیدر بن علی العبیدلی الآملی — السید الزاهد امیر مختوم — الشیخ العارف الموحد ابن
الفارض — الشیخ الموحد عامر البصری — احمد الاحسائی شیخ محیی الدین عربشاه — الشیخ العارف الفاضل صدر
الدین القونوی — الشیخ العارف مولانا عبد الرزاق الکاشانی — الشیخ المؤید شیخ شهاب الدین سهروردی — الشیخ
پسر شیخ نجم الدین کبری — الشیخ العارف سعد الدین الحموی — الشیخ العارف المجذوب اوحد الدین آوحدی العزازی
صنع الخلاق فرید الدین عطار — الشیخ العارف المؤید مولانا جلال الدین الرومی — افصح العارفین شیخ مصلح الدین
سعدی شیرازی — حافظ عارف شیرازی — الشیخ الموحد اوحد الدین المراغی — الشیخ المحقق نور الدین
اورزی — الشیخ رضی الدین علی لالا — الشیخ امیر علاء الدوله السمنانی — الموحد الزاهد ازنای — امیر سید علی همدانی
غوث الاخرین سید محمد نور بخش — شاه قاسم فیض بخش — الشیخ الفاضل شمس الدین محمد بن یحیی اللاهیجی
الشیخ العارف حاجی محمد اکنخشانی — شیخ العارف عماد الدین فضل الله المشهدی — الشیخ کمال الدین حسین الخوارزمی

وذکر مشاهیر حکمای اسلام و متکلمین علام که اکثر ایشان فاضل عالم باصول دین و فروع ملت
بوده اند و هی هذا

الحکیم الربانی و المعلم الثانی ابو نصر فارابی — الشیخ الرئیس ابو علی بن عبد الله
بن سینا — الحکیم ابو علی احمد بن محمد بن یعقوب مسکویه — ابو الحسن احمد بن محمد الطبری — ابو الهدی رب حسنین بن
سهل حجة الاسلام محمد بن محمد الغزالی الحکیم المحقق نصیر الملة و الدین الطوسی — رساله [illegible]
الشیخ الادیب کمال الدین شمس الحرانی — المولی المحقق قطب الدین الرازی — مولانا شمس الدین الاملی
المولی العلامه نصیر الدین علی القاشی — السید المحقق امیر سید شریف العلماء — السید امیر محمد بن السید الشریف
السید الفاضل المتقی جلال الدین محمد الدوانی — سید الحکماء امیر صدر الدین محمد شیرازی خاتم
الحکماء امیر غیاث الدین منصور المولی الحکیم شمس الدین محمد الطهرانی — السید الاجل شاه طاهر کنی

وذکر ملوک عرب که بواسطه کثرت انتقام خون شهدا ابنی امیه نعمهم الله
خروج کرده اند و تذویل آن ذکر معاویة بن یزید الراجع الی الله البعضی از اکابر سادات و اشرف شجاعت
و معالی و دستگاه که با امویه و عباسیه مقاتله نموده اند — سلیمان بن صرد الخزاعی مختار بن ابی عبیده الثقفی
معوذ بن یزید معاویه — زید بن علی بن الحسین بن یحیی بن زید — عبد الصمد بن معاویه بن عبد الله بن جعفر الطیار
محمد ابن ابراهیم ابنی عبد الله المحض بن حسن بن الحسین — ذکر اولاد و احوال ایشان که بعضی از ایشان
تیرخوانده اند جداً ایشان بی واسطه و بعضی از ایشان در این کتاب مذکور شده و عبد الله بن محمد بن علی
بن ابیطالب منصور بن محمد بن منصور بن ارون الرشید الملقب بالمهدی بن موسی بن ارون الرشید بن
بن المعتصم احمد بن توقیق احمد بن المستنصر — و بیان احوال ابو مسلم رازی و روزی
در نقد من از حضرات سادات و ولایت و ولایات که سلاطین اندلس بوده اند — در سادات رفیع
الدرجات که سلاطین یمن بوده اند — در شرفا و حکام مکه معظمه زادها الله شرفا و تعظیما
در ذکر قبایل که در دیار مغرب بوده اند و ایشان را عرب میگویند و بتر کیب خیمه و احوال حسن
صباح و برخی از حالات حسین بن محمد الشهیر بعلی ذکره السلام — در قدمای سادات که سلطنت کیلان
داشته اند — در آل لویک که ایشان را بالنه تر خوانند — در احوال آل حمدان بن
ایشان — در ذکر صفاریه و در احکام بنی عقیل — و در بنی اسد که ایشان را ابو هیدی تر
خوانند — و در آل خاسینه که صاحب ایران و روم بوده اند یا کرخان سلطان احمد بن ملکا کرخان
سلطان غازان ارغون خان سلطان محمد خدابنده الملقب بالجایتو سلطان ابو سعید — و در ملوک
سپیدار — در سلاطین علویه کیلان عفی الله اسلافهم بصورت کتابت ایرتیو پیکی
از ایشان و جواب ان — در سلاطین علویه تواریخ مرعشیه مازندران
در قدمای ملوک طبرستان و رستمدار شروح و روده طایفه — در سادات مشعشع و الی
خوزستان بتفصیل احوال سید محمد بن فلاح که یکی از ایشان است — در ذکر امرای نامدار
عالی تبار که در کرمان و کرمانشاهان بوده اند — در ذکر امرای نامدار
الامیر الشجاع ابو سلیم بن مالک الاشتر — ابو المرایا سیف بن منصور — الامیر المؤید ابو الوفا المهلبی
الامیر الاعظم ابو الفوارس — ابو الطیب جوهر بن عبد الله المعروف بالکاتب — الامیر جعفر بن فلاح

۷۵۴۷

شماره ۳۰۹
کتابخانه مجلس شورای ملی

علی را تمام نکنیم پس از فحص انکار این طریق نموده بلکه اثبات آن کرده و همگی از سطالیس میگوید بدلالت آن
الله اوله کالسلم تحریر المطوبة فمن اراد ان یحصلها فلیحصل نفسه فطرة واخوی و افلاطون اثبات نموده
قد تحقق الی الوف من المسایل پس بر علیها برهان و شیخ ابو علی در مقامات العارفین بعینه این جنان
یتعرفها فلیبتدج الی ان قال فصیر من اهل المشاهدة و من المشاهدة من الواصلین الی العین و اما من لا یرتکم
الهی شیخ شهاب الدین مقتول که مجمعی رسوم قدمای حکمت و توجیهات تلویحیه که در خلیل الطبیعه که اصطلاح
این طایفه از اخبیت گویند از سطو را دیدم و در تحقیق ادراک که از غرض مسایل گفت ازو نکته چند پرسیدم
بعد ازان شروع در مدح استاد خود و افلاطون نمود و اطراء عظیم در حق او کرد و از و سوال کردم که از
متاخران کی را مرتبه او شنیده گفت نه نزدیکتر از همه او را جوانی کمال او بعد ازان ذکر بعضی از فضلا
اسلام میکردم ابهج که ام القنات قمه و نامبرد کرد بعضی از آبا بگفت و شهور در پرسیدم شیخ سعید بغدادی
و ابو یزید بسطامی، سهل عبد الله شوشتری قدس الله اسرارهم گفت او یک هم افلاطون حقا لیکن در
طریق تصفیه نفس و تهذیب اخلاق و ریاضت و مجاهدت و تسویه بالات و تطهیر آلات و
تحقیق بالفاظ از او نتوان یافت و طلب بدار و حتی او اجازه یکبار دیدن او نتوان یافت بعد از اطلاع بر حقیقت
حال تاسف غیر حسرت و ذل نباشد پس در همه عمر یکبار دیدن او را تا قبول یابان نمودند
برابیت خلیلی فضلای الهی کثیر و ارباب الوصول قلیل و بعضی از اصحاب او را دیدم و
کی عبارت از رشته کمال ست او را دیدن بر تقدیر وجود شناخت او متعذر یا متعسر چه کمالات
انسانی جوهر کمال نشناسد و قیمت جواهر را جز جوهری نداند پس بر تقصیر سیرغ
فضله بر هما کی رسد که شناسای منطق الطیر است و اکثر مردم بصورت محمود و ظاهری حقیقت
از او فقد وده اند پس با وجود ارتحال خود بکنیم پس نیک سیرتخ از رسخ تمیز دهند
و نیکو و انقد که بتلبیس و دلیس آراسته شود و فقد غرور فضیحت افضحی گردد نظر کمال، سودی نخواهد
و مال او کرده و نفوذ بالله من الغباوة و الغوایة از چنته در کلام علام و صاحب وحی علیه السلام شریف
بسیار در باب تطهیر و تفکر و ارشد و علمای اعلام تیمم شریف مروم بر طریقه نظر نمایند با کر
در طریق تصفیه نیز احتیاج باین طریق متحقق است زیرا که در اثنای تصفیه و ریاضت پیشتر شیطانی

۱۵۴۷

الکنانی - الامیر ابو الحسن سنان بن سلیمان - الامیر ابو الحارث ارسلان التکی البکتکری - امیر آوزان
ریلی - الامیر سبکتکین الحاجب - الامیر محیی الدین طاشتکی - الامیر ابو علی عیب الطیبه ش - امیر صفیر الاعرابی
الامیر مرداویج - الامیر عبد الله الفناخی - الامیر ابو محمد جعفر بن دزفا - الامیر حسام الدوله فارس
بن عناش - الامیر طرخان ایغانی - الامیر الاعظم محمد پرم خان - الامیر الشجاع الفهیم طغیان شهر یکان
زمان مجلس دوم در ذکر وزرای عظام و اصحاب کرام ابو سلمه بن الهدانی
یعقوب بن داود طهمان ابو الحسن علی بن محمد الفرات - بهبة الله المعروف بابن الطلب - شرف الدین
نوشیروان الفاشانی الیفینی - مویدالدین محمد الحلبی - مویدالدین ابی طالب العلقمی - ابو القاسم الحسین
بن علی الوزیر - ابو الفضل محمد بن الحسین المعروف بابن العمید - ابو الفتح علی بن محمد - الصاحب
الجلیل صاحب بن عباد - ابو محمد الحسن بن محمد بن هارون المهلبی - ابو طاهر محمد بن محمد بن نقیه - ابو العلا
بن بطا - ابو غالب فخر الملک - اسعد ابو الحسن بن فضل الراهرمزی - عمید الملک ابو نصر کندری - سعد
الملک رازی - ابو الفضل سعد بن نوبی البرهشتانی - هاشم ابو منصور آدمی - تاج الملک شیرازی - شرف
الدین ابو طاهر قمی - ابو الحسن جعفر بن محمد نظیر معین الدین ابو نصر احمد کاشانی - فخر الدین طاهر بن
معین الدین کاشانی - معین الدین الوزیر الصاحب الاعظم شمس الدین محمد الجوینی - الصاحب الفاضل
العادل علاء الدین خواجه عطاملک جوینی - الصاحب الرشید بهاء الدین محمد صاحب الدیوان - صاحب
الفاضل شرف الدین هارون - خواجه سعد الدین محمد اوجی علی بن هلال الکتاب المشهور بابن بواب
خواجه میر علی تبریزی - مولانا سلطان علی مشهدی مولانا میر علی هروی مجلس یازدهم
در ذکر شعرای عرب که سند ادبیت دارند کعب بن زهیر فرزدق کمیت بن زید
الاسدی - السید اسمعیل الحمیری - دعبل بن علی الخزاعی - ابو الطیب احمد بن الحسین المتنبی - ابو الحسین
المبارک الدیمی الفارسی - ابو الحسن علی بن احمد الفنانی - عبد الله بن ابی طالب النحوی - المطرز العبدی
ابو الحسین احمد بن منیر الطرابلسی - کثیر الخزاعی - ابو تمام الطایی - ابو عباده البحتری - علی بن اسحق بن خلیف البغدادی
الادیب الظریف ابو عبد الله الحسین البغدادی - ابو سلیم بن علی بن بسکره - سدیف بن میمون الکوفی
ابو الفضل منصور بن سلمه الرزقاء - ابو الحسن علی بن عبد الله الناشی الاکبر - ابو هبل بن بسیب
السرجی عبد الله بن غالب الاسدی - سلیمان الخزاعی جمال الدین الموصلی - ابو الحسین یحیی بن عبد الله

بسریت و ایضاً اگر سالک بکلی از علم رسمی عاری باشد از ورطهٔ افراط و تفریط ایمن تواند بود و از مخالفت
حکمت شریعت فارغ تر و شاید که زیاده بر جهل بکذارد و احتمال ریاضات مفرطه کند و سودای شود و بفساد مزاج
و بطلان استعداد بیانجامد حضرت هادی الثقلین الی الصراط المستقیم علیه و علی آله افضل التحیة و اتم التسلیم فرماید
اتخذوا الله و لیا جاهلا و حدیثی دیگر فرموده مضمون طلب علم بر جاهل جاهل تنگ و عالم تهتک بلی شایسته
تکلف ارباب استعداد و مستعدان و صول مراتب کمال از طایفهٔ علمیه صوفیه فرقهٔ ناجیه امامیه اند که در سعادی
حال بکلی در ازل زوال بمیامن هدای توفیق و حسن تحقیق از جام فیض پیمائی که تر نوشیده اند و جرعه الفاظ
اصلا ایشان بر کشیده اند سید المتالهین حیدر بن علی الآملی در کتاب جامع الاسرار فرموده که فرقهٔ ناجیه
امامیه رحمهم الله تعالی دو طایفه اند یک طایفه آنکه حامل ظاهر علوم رسول مجتبی و امین هدی اند که عبارت
از علوم شریعت اصلیه و فرعیه باشد و طایفهٔ دیگر آنکه متحمل باطن علوم ایشان اند یعنی چنانکه آن عبارت از طریقه
و حقیقت و ایقان باشد دلیل موسوست بر من مقطع ثانی بر من منحنی و شیعی و صوفی در اسم متعارند
که مراد از ایشان حقیقت واحده است یعنی کسی که حامل شریعت محمدیه باشد بحسب ظاهر و باطن بود از آن
زمره و کما اگر کویند که اکثر صوفیه بحسب ظاهر بر طریق اهل سنت و اصول قواعد ایشان اند پس چگونه ایشان را
از شیعه حقیقی توان گفت که هم صوفیه فرق بسیار زنده مانند شیعه اند فرقهٔ حقهٔ ایشان یکی است و آن فرقه ایست
که حال اسرار سید مختار و ایده اظهار باشد و ایشان بایشان بحسب ظاهر و باطن وابسته باشد بحیثی که فرقهٔ
حقهٔ ناجیه از فرق سنگشته و شیعه یکیست و آن امامیه اثنا عشریه اند که قواعد احکام ایشان بر فروع
نبی است بر نقل صحیح از نبی عترت علیهم السلام و مولف را عقیده و گفت که بحکس این طایفه صوفیه نیز چنین
نبود و کرشمه و غمزه ضلالت نقشبندیه که جمله ترویج بضاعت و کول زدن اهل سنت و جماعت کنی بحقیقه
اهل سنت بسنه رسیده اند نقش تصنعی جمله ابو بکر بسته اند و مرفق اجماع قوم فرو دخته و طریقت خود را
بار و بسته اند و بنا بر ظهور ابطال آن طایفه صاحب نفحات که از مریدان خواجه نقشبند است گفته
که خواجه بهاء الدین بحقیقت اویسی است و خواجه الخاص سید نور بخش از اقدم و در بعضی از
مکاتیب خود که بخواجه جعفر نامی نوشته فرموده که اگر کسی پیشتاج باشد ظاهر و باطن به پیوندد و بداند که
هیچ سلسله در روی جهان باقی نیست غیر سلسله حضرت پیر دستگیر که آن سلسله منحصر بحضرت خواجه اسحق
سلسله خواجه منحصر بین نفر جبا که بنیادی ندارد و علمای شریعت و مرشدان طریقت برین معنی

السرجی عبد القادر غالب

العدوی - ابن ابی الغزی - الزهری العامری - علی بن محمد العلوی و یک الف مجسه بن حبیب
ابو عبید الفیضی - علی بن الحسین الشهیفه - صفی الدین الحلی - القاضی فخر الدین بن مکانس - جلیس
دوازده دیگر از شعرای عجمه حکیم فردوسی طوسی حکیم اسدی طوسی - اسناد
ابو زنده غضایری - ملک الکلام منبد رازی - فخر الشعرا ابو المفاخر عزیز فراهی رازی خاقان الشعرا
و سلطان الحکما افضل الدین الخاقانی - الحکیم المتکلم اوحد الدین انوری - احسن المتکلمین مولانا حسن
کاشانی - ابو العلا طاهر گرکانی - خواجه پسلمان ساوجی - مولانا لطف الله نیشابوری - امیر خاصی خواجه
اردکه سبزواری - امیر یمین الدین فرزوندی - ابن یمین - امیر حاج الحسینی الحلبی - مولانا محمد بن جهام
کمال نخجوانی شبستری - مولانا نظام سبزواری - بابا فغانی رحمه الله تعالی - مولانا اهلی کرمانی
مولانا لسانی علیه الرحمه - خاتمه در وصایای مؤلف رحمه الله تعالی با خاتمه این کتاب فقیر قد تم
الفقیر بعون الله تعالی

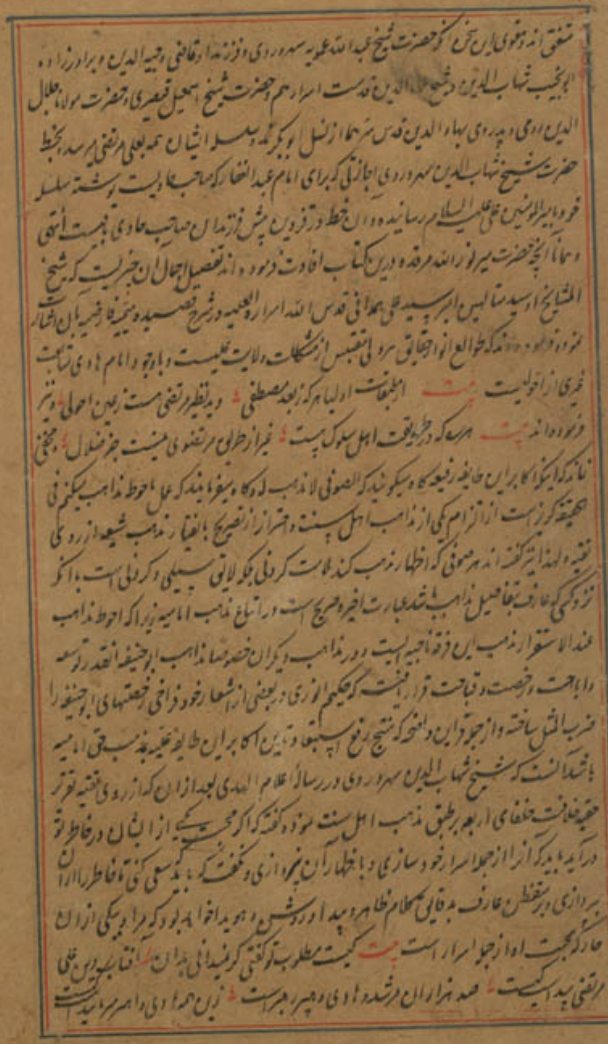

متفق اند و مقوی این سخن آنکه حضرت شیخ عبد الله عمویه سهروردی و فرزند او قاضی وجیه الدین و برادرزاده
ابو نجیب شهاب الدین و شیخ [illegible] الدین قدست اسرارهم و حضرت شیخ اسمعیل قیصری و حضرت مولانا جلال
الدین رومی و پدر وی بهاء الدین قدس سرهما از نسل ابوبکر اند و سلسله ایشان همه بعلی مرتضی میرسد بخط
حضرت شیخ شهاب الدین سهروردی اجازتی که برای امام عبد الغفار که صاحب حاویست نوشته سلسله
خود با امیر المؤمنین علی علیه السلام رسانیده و آن خط در قزوین پیش فرزندان صاحب حاوی باقیست انتهی
و همانا آنچه حضرت میر نور الله مرقده درین کتاب افادت فرموده اند تفصیل اجمال آن چیزیست که شیخ
المشایخ او سید متالهین امیر سید علی همدانی قدس الله اسراره العلیه در شرح قصیده میمیه فارضیه بآن اشارت
نموده فرموده اند که طوالع انوار حقایق بر ولی مقتبس از مشکلات ولایت علیست و با وجود امام هادی متابعت
غیری از احولیست بیت از طبقات اولیا هر که ز بعد مصطفی ٭ دید نظیر مرتضی هست ز عین احولی ٭ و نیز
فرموده اند بیت هر سه که در طریقت اهل سلوک هست ٭ غیر از طریق مرتضوی نیست جز ضلال ٭ و مخفی
نماند که اینکه اکابر این طایفه رفیعه گاه میگویند که الصوفی لا مذهب له و گاه میفرمایند که عمل باحوط مذاهب میکنم فی
الحقیقه گریز است از التزام یکی از مذاهب اهل سنت و احتراز از تصریح بانقیاد مذهب شیعه از روی
تقیه و لهذا نیز گفته اند هر صوفی که اظهار مذهب کند ملامت کردنی بلکه لایق سیلی و گردنی است با آنکه
نزد کسی که عارف بتفاصیل مذاهب باشد عبارت اخیره صریح است در اتباع مذهب امامیه زیرا که احوط مذاهب
عند الاستقرار مذهب این فرقه ناجیه است و در مذاهب دیگران خصوصا مذاهب ابو حنیفه انقدر توسعه
و اباحت و رخصت و قباحت قرار یافته که حکیم انوری در بعضی از اشعار خود فراخی رخصتهای ابو حنیفه را
ضرب المثل ساخته و از جمله قراین واضحه که منتج رفع استبعاد تدین اکابر این طایفه علیه بمذهب حق امامیه
باشد آنست که شیخ شهاب الدین سهروردی در رساله اعلام الهدی بعد از آن که از روی تقیه تقریر
حقیه خلافت خلفای اربعه بر طبق مذهب اهل سنت نموده گفته که اگر محبت یکی از ایشان در خاطر تو
در آید باید که آنرا از جمله اسرار خود سازی و باظهار آن نپردازی و نگفته که باید سعی کنی تا خاطر را از آن
بپردازی و بر متفطن عارف بدقایق کلام ظاهر و پیدا و روشن و هویدا خواهد بود که مراد بیکی از آن
حاکم محبت او از جمله اسرار است بیت کیست مطلوب تو گفتی گر نمیدانی بدان ٭ آفتاب دین علی
مرتضی پیدا کیست ٭ صد هزاران مرشد و هادی و رهبر رهبر است ٭ زین همه هادی و رهبر مرا پیدا کیست

شب دوشنبه شهر محرم الحرام

مجالس المؤمنین

۱۵۴۷

گرد و انچه لایسی دعوی باطل باکه نیست ؛ در شریعت قاضی اوز خدا پیدا ست کیست ؛ و اینقدر ذکر کرد شیخ در رساله
اظهار نمود و فی الحقیقه از عهده کشف اسرار است و لهذا بسیاری ازاهل سنت آنرا دلیل نقض شیخ مذکور
ساخته اند اگر گویند که جمهور فقهای شیعه و بزرگان حسن بصری را احد غزالی که در سلسله اورادشان مخفیه
واقع اند انکار بسیار و ازند و این هنگام لازم آید که آن سلسله رفیعه منتظم النظام نباشد گویم فقهای
امامیه را در باب حسن بصری اختلاف و از بعضی مشایخ خود رحمهم الله تعالی شنیده ام که سید اجل رضی الدین
علی بن طاؤس اورا مقبول شمرده و کتابی که در کتاب احتجاج شیخ طبرسی مذکور ست که حضرت امام حسن
علیه السلام حسن بصری مشتمل بر توقیعات نوشته بنسبت او بحضرت بر تبه صحت نرسیده و ایضا چنین
مبنی کرد سلسله اورادات مطلقا حسن بصری داخل باشد بلکه او در سلسله داخل است که بعروف کرخی و از
بحضرت امام علی بن موسی الرضا و آبای کرام او علیهم السلام منتهی شده و باشد و امام احمد غزالی بر تقدیر
تسلیم انکه نزد جمهور امامیه حال او مستقیم باشد دفع نقض سلسله بوجود او می توان کرد که شیخ زین الدین ابو بکر
خوافی که از مشاهیر صوفیه است در کتابی که بخواجه عبد الخالق غجدوانی القادر شهر بوسیفی آن نوشته و از آنجا
بنابر التماس او شون بذکر نسبت و چنان سلسله خود ساخته آورده که شیخ ضیاء الدین ابی النجیب سهروردی
را در نسبت است یکی بوجه خود قاضی وجیه الدین سهروردی او را بپدر خود شیخ محمد سهروردی شهر بعمو
و او را شیخ احمد سهوری و او را بشیخ طایفه جنید بغدادی و دیگری با حمد غزالی و او را بابو بکر شاج
و او را بشیخ ابو القاسم گرگانی و او را بشیخ فقهان مغربی و او را بشیخ علی رودباری و او را بشیخ جنید بغدادی آنچه
و بنابرین احمد غزالی بیک عتبار از سلسله خارج باشد سلسله معتبره منتظم النظام گردد **فقیر**
پوشیده نماند که بسیاری از غافلان روزگار بواسطه خطاران دکان ارکه صاحبان غلطت طبع و کثافت
حجاب اند و سالها بمرض مزمن آرایش و فزایش سبلت و محاسن غره گذرانیده اند و عمامه کبیره و که با عتیاد
و اسپکتبار است بر سر نهاده و بدین شعوذه و تزویر و دجل انجوم را بر مردم شتبه گرامات و خوارق عادات
ساخته اند و بسیاری از مردم کول را در دام ارادت خود انداخته اند اگر اجمالا از مشایخ
محققین که از سرچشمه تحقیق نوشربت عذب مرتضوی در افتاده اند چیزی از خوارق عادات صدور
نموده و نزد ارباب کرامات اولیا بوده بلکه از آثار تسخیر جن اهل شعوذه و سیمیا بوده و بنا کرد از شیخ متوکل
در بعضی بسفار مشهور رد از سکاکی در صحبت چغتای خان را بر السنه مذکور رده و حکایت که متصوفان

خرقه پوشان و شبکلان شنیده و ش آثار سیمیا و تسخیر و دجل و تزویر را از قبیل کرامات پنداشته و بخشند تا از برای خود
منصب ارشاد و ولایتی تراشند **بیت** لقمه صوفی نه صافی بخش باشد ؛ ای بسا خرقه که ناپاکیزه آتش باشد
خوشبه و گر محک تجربه آید بمیان ؛ تا سیه روی شود هر که در و غش باشد ؛ رکن صابن تیز دین باب کوید
بیت گرچه طائف این بیکلان سالوس است ؛ کوش دار او در جان انس اجان انست ؛ ولی نگفته کو
گرچه میل طاعتان ؛ بهیچ تو اندیر آسمان اندخت ؛ **تا بید** از جمله موجودات است انچه صاحب فتوحات
در مقام بیان احوال متشبهان طوایف مشتغله نوصلان و سالکان صوفیه ذکر کرده همچنین انکه خاتم المحدثین
شیخ حسین خوارزمی قدس الله سره العزیز در مقام کتابت نوشته نویس بسلسله مخرقه نقشبندیه بطریق خطاب عام
اظهار سکنی از مرشدان کول و مریدان ساده و هموده اند و حکم کشادی و بسی بسیاری از شایخ روزگار
سبق نموده اند بیکفته اند که در ولایت ما در را انهر بهاکه نام شیخی و کوشه نشینی و صالحی را می شنیدم
بی توقف بصحبت او میرسیدم از هر طرفی که بود و از هر جهه خفیه همراه او بر فتم اگرچه ظاهر خود را بزیب و زینت اهل الله
آراسته بودند و خود را از مغروران و اهل حقیقت و ظاهر ایشان نیز پسندیده و ظاهر بین بود و لیکن
چون بنظر بصیرت تفحص احوال ایشان میکردم و باطن ایشان از لباس طریقت و حقیقت عریان بود و همواره
بخود مغرور و از راه و مسالک طریقت و رود از حالات حقیقت مهجور می یافتم و این اسرار مخفی بر من از انکشافات
پس از ریاضت که از نفس و مراتب حضرت بود و انجا میکشت و چون ازین در گذر بر حقیقت احوال
بایشان اطلاعی می یافتم از صحبت ایشان فرصت تمام جستن میکردم **بیت** پستی و خرابی و زندی باید ؛
تا بر سر کار و راه مردان آید ؛ بیچاری و لاابالی و چالاکیی ؛ باید که روندگی ره را شاید ؛
مجمل و عجده ای در کتب مقامات شیخ مذکور آورده که بحضرت یکه تعیین سالکان راه و نجات یافتن
ایشان از دام متشبهان اهل الله و شیخ صورتان شیطان سیرت گراه و گمراه گشته که طالب در ابتدای
طلب نه زندلا ابالی آثار نباشد و خرابی صفت و بیچارشعار نبود و از دام اشغال و بند فکر و شید
سکاران تهوانده رهائی یافت و اگر بیال همت از زمین فتنه ایشان پرواز نماید و از هیچ مقصود
بگفتگ نیاید و هیچ مطلبی نرسد زیرا که شیخان ناقص اگر بر ای قوت و نند خفکیدت از بهر صید کس در
طلب و امی از هوس تپیده اند و بقصد رانهزی طالبان کمین کرده اند و ای طالبان پر و حیف از قابلان
فخر که در بند کار اگر از همه اشغال عالم دل سرد ند و بطلب پر مرشد بهر جا بنه سر گردان و حیران نیکردند

عالی است و صاحب قلب بیان در آن نمی‌تواند شد و کمال توفیق شامل این کلام از این حضرت مخلص است
کمیل اگر کسب کمال در غیب بر سیر سلوک لایق باین حال تعالی کمیل آلت صاحب حرکت پس کمیل گفت ایا من صاحب سر و
پیشتر قال بلی ولکن ترشح علیک بالطف می‌گفت صاحب سر می‌پرسی و لیکن چون یک پسپنس بر کوش می‌آید که
از سر می‌رود تا معلوم شود قال السلوک محک سیاه پس گفت آیا مانند تو گبری سایل را نومید مخواهد گرد و اند قال
امیرالمؤمنین بتحقیق کشف سبحات جلال من غیر اشارة یعنی حقیقت است که از زیر غطف ذات الهی نظاهر می‌کشف
گردد یا کیف یعنی نه اگر بحجتی تعبد بود یا کیفیتی مرسوم باشد انگاه کمیل گفت پاینا یعنی برهستن کرد که هم میگوئم قال
محو الموهوم مع صحو المعلوم یعنی حقیقت است که کرامات که وجود موهوم دارند در مقام محو معلوم یعنی حقیقت در ظهور
نور تجلی ذی محو و تلاشی گردند و فرق نماند حقیقت عبارت این مقام است که مرتبه ولایة و قدمیت تعالی زمانی
پانا قال هنک استر لغلبة السر قال زمانی پانا تعالی از برشوق من صبح الازل فیلوح علی سبا کمل التوحید اشاره
قال رونی پانا قال لطف السراج فقد طلع الصبح اگر کسی را ذوق اطلاع بر سطری از حقایق و دقایق این کلام
فایق باشد بشرح فاضل مگر رجوع نماید قال عرفت الله خوش پسید محو از بخش نوازنده و من ان کمیل گریان شد
قدس الله سره کان صاحب امیرالمؤمنین جنابه و گفتگو شفه بلا واسطه فاطمة الی شرح حاله فهو کل کمل سلسلة
و فرخنده و قوتا تحصیل بر پسندیده الیا آنهی شیخ بن حجر عسقلانی در کتاب اصابه آورده که کمیل بن زیاد
بن نهیک نامی شهور اشرف اوراک زمان حضرت رسالت پناه صلی الله علیه آله وسلم دست داده
گفت که این شیعه رابت نموده که او نود سال عمر داشت پس از ایام حیات حضرت نوی نشسته و سال ادراک
نموده یافته و از این سعد نقل نموده که کمیل شریف بمطاع بود اما قلیل الحدیث است دایان مین و حجاج توثیق
نموده اند از این عمار نقل نموده که کمیل شریف اوازه رسای شیعه بوده نوده که حجر را نمیخواهد نقل نموده
که حجاج در مقام آن شد که کمیل را بدست آورد او مضمون را فهمیده گریزان شد پس حجاج عطای که بقوم او
از سپاهیان که فرمید او منقطع ساخت چون کمیل شامه این حال نمود با خود گفت که مردی پیزا توان
شد ام مزاوار نیست که در آخر عمر سبب انقطاع معیشت قوم خود نشوم انگاه نزد حجاج آمد چون آن ملعون را
نظر بر او افتاد گفت منم آنکه تو را اشکار او افتاده کنی کمیل و جواب گفت که اندکی غرض باقی است بمن هرچه
بخواهی که با کرشت من و تو بخدای تعالی است حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام من خبر داد که تو قتال
من خواهی بود حجاج گفت بلی تو از جمله قتالان عثمانی پس حکم کرد تا سر او را از تن جدا ساختند و با جلاد

کمیل

کمیل بن زیاد نخعی در سنه ثمانین در سیستان بجنگ حجاج شرف شهادت یافت بشیر بن عارف الله تعالی بقبره المقدس

فصل الهیثم ابن خلکان آورده که چون خبر شهادت امیرالمؤمنین علی علیه السلام
باسلام آورده و اگرچه اهل او از مردوست اما مولدش بغداد بود و در اوایل حال بلای اشتغال مینمود
پس خدای تعالی او را توفیق فرمود که توبه بر دست حضرت امام تمام موسی کاظم علیه السلام نموده در کتاب
منهاج الکرامه مسطور است که آنحضرت از پیش خانه بیرون میگذشت او از خانه سازی شنیده و کنیزکی بر در خانه دید
پس سوال فرمود که ای کنیز صاحب تو آزاد است یا بنده کنیز گفت آزاد است حضرت امام فرمود که راست
گفتی اگر او بنده می بود بندگی بیکرد و از خدای تعالی اندیشه نمیبود پس آن کنیز گریه بازگشت و رفت و با جوار
پیشه تقریر نمود و البشر از آن کلام بدان انجام متنبه شد و پای برهنه از خانه بیرون آمد و بخدمت حضرت
امام شتافت و بآن حضرت رسیده خود را در قدم مبارک انداخت و بر دست تمایون ادبیت توبه
نمود است برافراخت و همیشه پای برهنه می بود تا بعالم جاودانی رحلت فرمود و بنابرین بتعب کفاشی بود از ابو علی
رودباری منقولست که گفت در بغداد دو همسایگی دو جوان بودند که باتفاق هر شب بنشای میشدند مدتی اتفاق
روزی یکی را بهمسایگی فرستادند او بسیار توقف کرد و اشان چشم براه او بر دوخته بودند ناگاه او را دیدند که
خندان و خوش در دست دارد ای بوسیده دمی پرسیدند حریفان باو گفتند که چنین بس خوب و کار اشطار بسیار
فرصودی که تحال آمد بر بیخبری او در جواب گفت که اگرچه دیر آمد اما چنان عظیم آمد که شب حالی را
دیدم بر درد کانی دست بر خوان نهاده و بالا بس ایستاده تا مالک آن را از انجا بود دم دیدم از هر خوردنی چون
یاران او این معنی شنیدند هر یک از ایشان بنوبت آن خوبرو را از نیکو فرخنده می پرسیدند و بر
چشم و روی خود می مالیدند بس یکی از ایشان گفت که بشرچون ما مردی پنجاه بود دیگری گفت بیست حوری عین
صاحب این مقام رسید آن شخص مهتدی شد و گفت ندارا گواه میگیرم بعد از آن شمار کتاب ساخت و مدام مرتبه
الله تعالی از هر گناه از هر چه مرضی آن درگاه نباشد و الله سلوک طریقه خود آموزد و بس
یک از ایشان گفتند که من نیز توبه کردم و دین طریقه خود را قرار دادم و با مجله نکی تایب شده و بازگشت بخدای
تعالی نمود ند و از انجا بطرسوس بقصد غزا فرستادند و در یک جا شرف شهادت رسیدند و الفضل ما شهدت الیست
که در وقت مرض الموت بشر حافی از یاران او بر بالین او جمع شده بودند گفتند میخواهم که تا روح ترا بطیب
بریم گفت مرا در نظر طیبم هر چه را اراده است باین نگیند الیشان گفتند که فلان طبیب نصرانی است

تراضایع نا پذیرگرداند و در دل فضیح شنیع که تو بخواستی گرار اینه ازی او ترا اندخت و چه توانست که آدمی خود را
دور دارد از آنچه او را بکار نیاید و چه صحیح است که خود را از راست نماید باز نخواهد یافت آن نعمت که بکی از فقهای
خویش را مرنود که دست عمر بن عطار اگرفت از مجلس [illegible] خواج نمود پس با بهلول فقاله و گفت الفضل الاکبر
و الفضل الامن عندک و الجنون من سماک مجنونا ای بهلول من خبر ده که علی بن ابی طالب افضل است یا ابی بکر
بهلول گفت اصلح الله الامیر ان علیا من ابی بکر کالشی من الشی و الفضة من الفضة و کالفضة من الذراع و ابو بکر
پس منه و لا یرازنی فضله الا شذوذ و کحل فاضل فضیلة و دیگر باز محمد ازو پرسید که گوی اولاد علی بخلافت
احق اند یا اولاد ابی بکر پس این مرتبه بهلول از نوشت محمد که عیاری بود ساکت شد محمد گفت چرا جواب نمیگی
بهلول گفت دیو انگان را بکجا توت تیز سر و سودای تحقیق این امور است بگذار تا رگ کدشتکان را چیزی
پیش آرکه صلح حال ایشان شود و حال من کرسنه ام محمد بن سلیمان گفت از خورد نیها چه چیز را طلبیت
بهلول گفت آنچه سد باب جوع من نماید پس محمد فرمود که چند رنگ طعام از جنس نان پیش او حاضر ساختند
و او را در بخوردن فرو بهلول گفت اصلح الله الامیر ما طاب طعام الا لعشی و الا لمخی یعنی از تریکی و هزیمان جهالت
طعام خوردن نکوئی نماید اگر مرا نون دی گیرین طعام را پیرون برم پرسن گفت از خوردنیها چه چیز را اختیار میکنی
فرمود انگاه بهلول آن طعام را برگرفت و بخانه برد و آن کان پیرون رفته این ابیات برزبان راند

ان کنت تهوا م حقا فلا تکذب فالزم حدیثی تکن فی خیر مکتسب ایاک من ان یقول الدهر اقصدنی
بطول اکثر ذا النصب و لا تقل یعلم الله ما نطوی به من خلق فالله یعلم ان ما تقول کذب پس کودکان
بر جمع آمدند رطلهای که در کنار او بود دزدیده و او از ایشان گریخت در مسجدی که در آن نزدیکی او
و را مدد در مسجد ببست و برآشت بام بر آمد و این آیه را بر ایشان بخواند که فضرب بینهم بسور له باب باطنه
فیه الرحمة و ظاهره من قبله العذاب چون محمد بن سلیمان اجرای بهلول را با کودکان بشنید و خنده بگنجید
و در آمد امر نمود که کودکان را از وی دور کردند گفت لا آله الا الله لقد رق الصبد علی بن ابی طالب
لبب کل فتی لبیب فخدای تعالی هر جا صاحب دلی است دل او را از مهر محبت دوستی علی بن ابی طالب
علیه السلام گردانیده است گویند که جمعی شوم گاه ظریف که عقیده بهلول را سبک نیستند با گفتند که در افضل راجح
شدن که ابو بکر را با سایر امت وزن کردند ایشان برات راجح آمدند بهلول رد بهانه گفت
اگر این صحیح است البته در میزان قصوری بوده آورده اند که بهلول الجمله پس جمع رسید که تذکر حدیث

بیکروند در آن اثنا از عایشه روایت کرده اند که بیکفته لو ادرکت ما احدثت النساء لمنعهن کما منعت نساء بنی اسرائیل
یعنی اگر او را آن شبه که ما کنم سوال نخواهم کرد از خدای خود الا لغفو و عافیت را بهلول چون آن کلام بشنید گفت
لصف دیگران و عار از آنکه عایشه گفته آن کدام است گفت اللهم اغفر علی علی بن ابی طالب یعنی خطا بدین حجرت
امیر از امر علیه بود پس از سوال او و فعل خواهد بود یا اگر گفته باشد و سائله الا لعفو و العافیت
و اللهم اغفر علی علی بن ابی طالب در کتب لطایف الطوائف بجای و اللهم اغفر علی علی بن ابی طالب و اللهم اغفر علی بحل
مذکور است یعنی در جنگ جمل از خدای و آل بر دور و ایت بیکنیست بهلول وقتی در بصره بود او را دیدند
دیوانهای بصره را بشمار گفت آن خود از شمار بیرونست اما اگر گویند عاقلان را بشمار ما گفت
سعد دی چند پیش پیشند در تاریخ گزیده مسطور است که روزی بهلول ترد هرون الرشید رفت
و هرون در عمارتی که تازه بنا یافته بود نشسته بود چون بهلول را دید گفت چیزی بر دیوار این عمارت
بنویس بهلول پاره خم بر داشت و بر اینجا نوشت رفت الطین و منعت الدین رفت الحبص و منعت الفص
فان کان من مالک فقد اسرفت و الله لا یحب المسرفین و ان کان من مال غیرک فقد ظلمت و الله لا یحب الظالمین
نقشت که هرون الرشید روزی بهلول را در رای دید که بر سر راه ایستاده با گروهی کودکان بدید و پیش او رفت
و را سلام کرد و تحیت پس بندی از زر و بهلول گفت مرا بقصور هم ابده قبور هم یعنی شاهان قصور سیلطین قبور
و قبر ایشان بندی عظیمست باز هرون الرشید گفت بندی دیگر بن بهلول گفت ای هرون الرشید هر گز خدای
تعالی مالی بجهالی داده باشد و او بآن مجال معرفت و تدبیر کاری خویش خود ساز و دمال خود پیشتر از
تو از خدای تعالی نام او را در دیوان ابرار ثبت سازد و هرون الرشید ازین سخن چنان طلبی نمود گفت
امر کردم که دین ترا بدهند بهلول گفت عاشقان هرگز دین بین ادا نمیشود آنچه در دست تست دین مردم است
بایشان باز ده و برین منت منه هرون الرشید گفت حاجتی دیگر ازمن بخواه بهلول گفت حاجت من آنست
که تو مرا پیش از من تر بعد ازان باسب خود بجرکت در آمن گفت دور شو دیده که سبب من نگردی نرفتست
از سری معقلی گرفت روزی از گورستانی میگذشتم بهلول را دیدم بر بالای قبری نشسته و پایهای خود را فرو
گذاشته بجنگ بازی میکرد و از گفتم بهلول بیا از دین گور ستان بسر می بری گفت نخندم تو هم لا یوذنی دان
نخندم لا یقتابونی یعنی تو تو می باشم که آزاری بمن نمیرساند اگر از پیش ایشان غایب میشوم
غیبت میکنند پس او گفتم کرا ان بیا کرا ان شنو دعای از برای من گفت لا ابالی و لو ان کل جبة

بشغال علی ان العبد وجب ان یکون مشغولا بخدمة سیده تعالی یعنی من از گرانی نان باکی ندارم اگر چه بیکاره باشم بشغالی نقره و طلا باشد برمن است که بندگی خدای تعالی کنم و بر است که رزق مرا برساند بحق کرمش جمع کرده روزی وزیر خلیفه بهلول را گفت ای خوشدل اگر خلیفه ترا نبیند کرده و بر سر متوکل و عرس حاکم کرد و نبید بهلول گفت این زمان حاضر خود باشی تا قدم از زمان من بیرون منه که رعیت یعنی خلیفه و اهل مجلس بخندیدند و وزیر بشغل شد حکمت آن شخصی از اهل ست که قایل بتعصب در میرات اند بطریق استهزا از بهلول پرسید که شخصی مرده و وارث او مادری و دختری و زوجه مانده و از مال چیزی نگذاشته بر یک چه میرسد در جواب گفت که دختر را نیمی میرسد و مادر را ثلث و زوجه را اضطراب و زوجه را خانه خراب باقی نصیب عصبه و الله اعلم بالصواب شیخ الموفقین اقدم المحققین الحجة الحاطمی ابو یزید البسطامی قدس سره نام او طیفور بن عیسی بن آدم بن سروشان است از طبقه اولی و اکابر ایشان است سید الطایفه جنید بن علی الآملی قدس الله سره در کتاب جامع الانوار ذکر فرموده که ابو یزید مجید حضرت امام جعفر الصادق علیه السلام و سقای دار و محرم اسرار ایشان بوده و فخر الدین رازی در کتاب اربعین کلام نوشته است که افضل المشایخ و اعلم و اجل هو ابو یزید البسطامی قدس الله سره و کان سقائی الامام جعفر الصادق علیه السلام و چنانچه سابقا فواتح این مجلس مذکور شد شیخ شهاب الدین ابو الفتح یحیی مقتول که فخر اجداد او شیخ شهاب الدین سهروردی بود در کتاب فتوحات کوید ما سطرا را بخواب دیدم که مدح و ثنای اقطاب میکفت از پرسیدم که چکس از فرزندان اسلام بدرجه اورسید گفت نه بدرجه اورسید و نه بمجردی از هزار جزء مرتبه ابلیس بن جهی را کامی شنیدم تعجب می نمودم و او منقلب می شد چون ابو یزید بسطامی ابو محمد سهل ابن عبد الله تستری و اهل ایشان را نام بردم خرم شد و گفت ایشان فلانند و حکمای بحق اند از علوم رسمیه که مشغول اند بعلم حضوری القایی فحصولی رسیده اند و مشغول نبوده اند بعلایق بهمی از جنس ایشان از بخارا که جنبش ست و حق ایشان از بخارست که بحق بست قال المولی العارف نور الدین جعفر البدخشی رحمه الله فی کتاب الاجابة لما یلتمس السلطان طیفور المعروف بابی یزید البسطامی قدس الله سره من اجل المشایخ ثم جاء الی حضرة الامام صادق علیه السلام و تجدید فضله من الصادق علیه السلام و عرفه کمال الصادق فقال لولم یصل الی الصادق لکفاه فواتح ایمان بن الانبیاء کجبرئیل بن و کانت بدایته بین الملائکة المقربین کذا اشهد الشیخ المرشد رشید البغدادی قدس سره انتهی و صاحب کتاب مقامات شیخ قدس سره کفته از اولاد شیخ ابو الحسن خرقانی بوده و کاره و بجا و کفته

حضرت رسالت پناه صلی الله علیه آله وسلم پیش از نزول وحی و الهام تجارت شام فاخته نوده و با و سلطان بایزید تیز در اوایل ایام سعادت انجام و استقامت استعلام از هر بنکه وخام کفتکو میفرمود و از هر کس خبری می پرسید و از هر صنفی نقدی بیکزید **پیت** از دست بهر کدی می پرسم ۱ و ز هر که پیش خبری می پرسم ۱ تا بایزید قول اساکم علیه اجرا الله و فی القرآن رسید و حدیث انی ترکت فیکم الثقلین ان تضلوا ما ان تمسکتم بهما کتاب الله و عترتی اهل بیتی شنید پس ست تمسک باقتضای هر دو ثقل متابعت اهل البیت علیه السلام نمود و با خاصه اخلاص و شوق و ارادت فایق متوجه کعبه آمال عرصه اشتیاق امام جعفر بن محمد الصادق علیهما السلام شد مدتی در مقام خدمت بایستاد و حق آن بوا جبی بکذارد **پیت** ایدل اندر بند جانانی حدیث جان کمن ۱ محبت سلطان کزیدی خدمت دربان کمن ۱ تا روزی حضرت امام جعفر علیه السلام با و کفت که بایزیدان را بیار که بر خلق مفوض نهاده و ست شیخ کفت که امر خلق ا مر کفت متی ست که با محبت بیداری خلق نتوان شیخ کفت که کر بخطاب خلق روان نیاید امر امر انظر بر حسب حق است یعنی ول شما **پیت** مرا در روی شه کردان نکهای ۱ پس بهتر بود از صد تمنای ۱ **پیت** بهر طرف که نظر میکنم ترا بینم ۱ از انکه در نظرم میچکس نمی آید ۱ امام جعفر علیه السلام در وی خطر کرد و کفت که من بجای و مقامی می بینم که هیچ بنده بدان نرسیده و هست و ساطع و فایق بس صاحب مجاهده باید بود تا بدان مقام رسد صاحب قلیه علیا و همتی بدرک الدرجات العلیا و عرف الطیار و طریق النجاح الا رتیاح الی البسطام و اوج الی اقصی الملک العلام یعنی از نزع پرخاکی دیده ای بایزید تو بپر یال شادمانی بسطام و خلق را دعوت کن براه فلک علام شیخ کفت فصلی و فرمای و دقیق امام جعفر علیه السلام جبه خود و دران پوشید و فرزند صبیی خود امام محمد را با او روان کرد و شیخ با این امام بسطام آمد و بحضور شیخ در حیات بود و کرامات او در رسید شیخ او را و اصدقای کرام از زنجه است و فرق کرده پرسته زیارت تربت او تقرب نموده ای و شیخ نور الدین ابو الفتح محدث کفته مکرر در علمای تاریخ بصحت رسیده و ثابت حضرت امام جعفر علیه السلام در صدد و چهل و شش بوده و دولت سلطان بایزید در سنه و ثلثین و ثمانمایة و در تاریخ کمی خلاف کرده و قدامت بیان برده تاریخ صد و سیزده و سال باشد و عمر سلطان بایزید از هشتاد و سال زیاده و کمتی نوشته پس نتواند بود که بایزید بملازمت امام علی موسی ابن جعفر الصادق علیهم السلام رسیده باشد و کتابان از روی سهو آن دو نام نامی را بهم سامی را انوشته باشند و بیرسد شریف در شرح نوتاخ در اهل تاخر زان ابو یزید از زبان حضرت امام موفق باو الفتوح مذکور نموده و توجیه پسندیده نکرده ان بدین وجه فرموده که چون ابو یزید استفاضه

حقایق معارف از روضهٔ حضرت امام منیر و اولاجرم انتساب آن حضرت باشتهار یافته و این هر دو سخن مورخان
باجماع جمهور روات مستفیض شهود ارکه در کتاب مقامات شیخ مذکور است یا اکه قول آبدال الفتوح که در این باب
تاریخی کسی خلاف نکرده و ممنوعیت چگونه متصور باشد و حال آنکه صاحب نفحات نقل خلاف نموده و گفته که وفات بایزید
در سنهٔ اربع و ثلثین و مایتین بترکفته اند در بعضی نسخ تسلیم اولی و اظهر در مقام توجیه آنست که گوییم چون صاحب
کتاب مقامات از شیخ قدس الله سره نقل نموده که آنچه کلام و حدیث سید امام او را باعث شد بر انکه در
مشک بهوت الرفعی محبت پای روی اهل البیت علیهم السلام نوشاند که مراد او از توجه بحضرت امام جعفر
صادق علیه السلام التزام مذهب حق جعفری و اقتضاء محبت خاندان جعفری باشد گوئی الحقیقه امام پیر
دوسپیله و شیخ سمان تواند بود چنانکه مولانا اهی شیرازی فرموده است محبت بجهان رهنمای پیر منست
بخشروان پاک لوای پیر منست و ظاهر امر او پیر سید شریف قدس الله سره از قول آنکه شیخ استفاضه
حقایق معارف از روضهٔ حضرت امام میمنوده عاشر از استفاضه حقایق طریقت باشد از معارف حقیقت
یعنی استفاده مسایل شریعت بر وجهی میفرموده که در مذهب حق جعفری معتبر بوده و این سخن مکرر از توجیه مراد
عوام و خصوص خواهد بود و غایة الامر جناب پیر در ادای عبارت رعایت تقیه نموده و فقیر رعایت آن تمیز و باری
توفیق میان مخمون در تاریخ بیست سقالی و دار شیخ بزرگوار بغایه مشکل و دشوار است و حال مشکال بر وجهی
که این فقیر از کتاب معجم البلدان استفاده نموده است که صاحب معجم در ترجمه بسطام گفته که آن موضعیست
کبیر و در آن قبر ابویزید طیفور بن عیسی بن سروشان زاهد بسطامی را در میان آن شهر و در قریهٔ قریه
و از آن شهرست تیز ابویزید طیفور بن آدم بن عیسی بن علی الزاهد البسطامی الاصغر هیئت مضمون کلام صاحب
معجم از آن ظاهر میشود که ابویزید زاهد بسطامی ملقب بطیفور دو کس بوده اند اکبر و اصغر و هر دو بسطامی اشتراک
ایشان در لقب و اتفاق در اسامی بعضی از آباء و اجداد و چنانکه از کلام معجم بر آمی شد شیخ ابوالفتوح هم
اینمعنی بر وجه دانسته که ابویزید زاهد بسطامی یکیست که تاریخ زمان او از زمان حضرت امام علیه السلام
متاخرست لاجرم توهم منافات نکرده و در توجیه آن از کتاب نفحات ماردد نبوده اند
و بنابرین تحقیق صاحب معجم می تواند بود که ابویزید که معاصر حضرت امام بصادق بوده ابویزید اکبر باشد
و آنکه تاریخ زمان او متاخرست ابویزید اصغر باشد و الله تعالی اعلم صاحب کتاب مقامات مذکور آورده
که در اوایل سپیده بامداد پادشاه اسلام ابوالخوان نور الله مرقده مرید شیخ رضی الدین که اولاد شیخ

ابویزید

ابویزید بوده شد از دست او خرقه پوشیده و با تماس او نیاز قبله بر تربت محمد بن جعفر الصادق علیه السلام نهاده
و خانقاهی در حوالی سلطان معارفین جهت زایران و مسافران بنا فرموده و ساباطی با طاق ایوان در پیش
تربت عم فرموده و به اتمام رسانیده و خدمت سلطان ابوالخوان نوشته که شیخ رضی الدین را که شیخ شرف الدین پدر
بغایت تعظیم نموده و در زمانها خوانده اش و شتی و دختی نمانده که ارادت و اختصاص ایشان پادشاه شیعی خواه
می گاه و پیشوای ابویزید او لا و اولیا و اصح نسبت شیخ است لبسه و سیره جعفریه و انتساب او بمذهب حق
و ما یه انتشار طریقه الخلق الحقیق بر اهیم الحقی پیشوای کنیت او ابو علی است و علوم تربه او
مشهور و علی صاحب جامع الانوار فرموده که از تلامذه امام انام موسی الکاظم است علیه السلام جامع علوم رسمیه
شریفه و معارف کشفیه و وقیه بوده و پیشوا و حاکم اهم صاحب ابراهیم اهم است در سنهٔ اربع و تسعین و مایتین
در ولایت اوزاند تهمت رفض شهید شده قبر او در فرشتالست تفصیل مقامات و بیان کرامات او در کتب
مسطور و انکه شاه شاهان ملک ابوالخیر رحمت و ابر او آن مثانی مسلک مختصر سلطان ابوالخیر ابراهیم ابن ادهم
آورده که او ابدالی و ابنای نوک مخ است سلطان سپاهیان خاور و باختر بوده و از خدمت حضرت امام همام
محمد بن علی الباقر علیه السلام پیشوای و حقایق معارف فرموده و از مختشری در ربیع الابرار آورده که از ابراهیم
ادهم پرسیدند که چه چیز ترا باین مرتبه رسانید و اصل او نیز فضل است روزی از قصر خود بیرون آمد و مردی را دید که در سایهٔ
قصر او نشسته بود و خواست که آبی بر بالای او افشاند پیش از آنکه آب بیفشاند او را گفت که باین زمین
چه میکنی گفت شب را نشسته ام تا بقدر که شاید خنکی شب بیابد آنگاه از قصر بزیر آمد و طریق سیاحت پیش گرفت
و خواجه الله حزین سید محمد نوربخش در شجره خود آورده که او مجاز به سیصد ممالک فارک و نیابور و سپیلاد و در ولایت
غزنه و بلخ را بایستاد و حوالی توبه گرد رسیدی آن بود که روزی بشکار رفته بود ناقهٔ او از وادی گرای
ابراهیم نزاد از برای این کار آفریده اند او را بتنهی حاصل شد و ترک دنیا نموده و دست بکسب و زوال
توبه داد این طریقت زده طرایق که معظم پیش گرفته و در انجا که نوبت حضرت امام علیه السلام رسید و فضل
عباس اسفیان ثوری را دیده بعد از آن بشام رفته و در انجا سه سال اقامت نموده و آنچنین اوست و چنین دیده
بجوار رحمت ایزدی پیوست یحیی بن معاذ الرازی یا فعی شافعی او را شیخ عارف و بحر معارف و واعظ عصر
و حکیم دهر خوانده تاریخ مولد او در کتاب نفحات الفضایح گفته که یحیی معاذ فی شهر شیعی مذهب و اهل سنت معتقد
بوده و در کتاب تذکرة الاولیا که بشیخ عطار انتساب یافته مسطورست که یحیی بن معاذ الرازی در نیشابور

میشود که او را از فقه ایمان نصیبی بود. **شعر** سعدیا مرد نکونام نمیرد هرگز / هرکه نامش به نکویی برود هرگز نمیرد / آنچنان مست که دود از سر آن می آید / ارتحال سری ازین سرای ششدری بعالم فراغت گستری بامداد شنبه سیوم شهر رمضان سنه ثمانین و ستمایه اتفاق افتاد و در شونیزیه بغداد مدفون است و دوار المومنین شوشتر زیارتی است که مردم آنجا میگویند که این مزار سری سقطی است و ظاهر این سخن سرسری است. **شیخ الطائفه ابو علی شیخ فقیه البغدادی قدس سره** از طبقه ثانیه است کنیت او ابو القاسم است که اصل وی از خاندان خواهرزاده سری سقطی است مولد و منشاء او بغداد بوده از جهلا سادات و کبار بزاز طایفه است و در فقه با نسبت درست کند و در درستی اعتقاد او اهل حق را شبهه نیست لیکن بنا بر اشتهار بعضی از مکاری مذهب ثوری و مکاری مذاهب اربعه دیگر از آنرا ناظهار رغبتی و صاحب جامع الانوار چند جا نام او برده و او را از موثقین فقه و فرقه حقه محقه شمرده، قاضی نورالله حسین مرعشی در شرح دیباج در احوال حضرت امیر علیه السلام آورده که شیخ جنید رضی الله عنه فرموده که نطق بفضل الناس العلم الا لقوم له القوم شیخ ابو الفتوح رازی رحمه الله در تفسیر آیه فطرة الله التی فطر الناس علیها قال سمعت شیخنا ابا القاسم الجنید یقول سئل امیر المومنین علی بن ابی طالب علیه السلام عن معرفة الله فقال بما عرفنی نفسه فقلت کیف عرفک نفسه قال لا یشبه شیئا من خلقه و لا یشبه شیء من خلقه فهذا ما عرفت به نفسه و هذا ما وصفت به ربی. و از جنید پرسیدند که گفت مرا سی سال است تا این سخن از دهان علی مرتضی میشنوم و پیش از من کسی نگفته و بعد از من کسی نگوید. و او اول کسی بود که ایمان آورد و او اول کسی که سوال و جواب کرد و من بودم و پیش از من کسی نگفته و بعد از من کسی نگوید. و او اول کسی که ایمان آورد و بعد السوال و سماع جواب گفت خدای را نتوان دید بمعنی رویت ظاهر است که فعلی رویه تشفی رای اهل سنت و جماعت است بلس باقی ماند که حکم او بفی رویت از روی شرع باشد از لا تحاط بالفصل فهم و تخلی نماند که در کلام بسیاری از معتزله واقع است که خدای تعالی را ببصر توان دید و مراد ایشان از بصر بصیرت است نه باصره یعنی خدای تعالی بعین یقین و ایقان توان دید نه بعین حس و عیان و حفظ هذا فانی التاریخ ایانی اذات پسنه ثمان و ثمانین و ثمانمایه و الله اعلم بالصواب **فایده** هر چند سابقا شرح بر یقیه در زمان ابویه و جایگاه بوجهی اشاره کرده شد لیکن مناسب دید که در این مقام بوجهی دیگر توجه بیان شدت آن کرده و زیرا که بسیار باشد که وجهی از اسباب که در وقتی مطمح نظر نباشد در وقتی دیگر توجه بیان شدت آن کرده و زیرا که بسیار باشد که وجهی از اسباب که در وقتی مطمح نظر نباشد در وقتی دیگر توجه بیان شدت آن کرده و زیرا که بسیار باشد که وجهی

کر سابقا شمه از آن در احوال ابن عباس از مجلس سیوم مذکور شده و تصور و تعقل نموده باشد، اگر الحیاذ بالله بولایت شام و اطراف آن کابل و سند و امثال آن پرسیده باشد، بر دوم آن دیار که اسلاف ایشان در زمان بنی امیه پسلطان شش اند و سند سیاست و ولایت خاص بنو یه را از شجره ملعونه امویه تسلیم کرفته اند بجهة اتخاذ خود پیرانه که نشته اند، ایشان نیز در ربقه عصبیه جاهلیه و در درک اسفل تقلید اسلاف ماضیه خود ثابت شده هرگز این استبعاد و تحاشی نکرده اند که در جناب شیخ رضی الدین علی لالا رضی الله عنه که از اکابر صوفیه حقه است و انشاء الله تعالی احوال بعضی از ایشان مذکور خواهد شد در مقدمه کتاب موسوم بیان صراط المستقیم الی الرحیم که تالیف آن در زمان پسندیدگی کفار تتار خود آورده که چون نشه و استیلای کفار بر دیار ایشان مستولی شد، روزی کماندیه بخاطر رسید که بیادر دوای خراسان در بهرهای کسی نماند و انسان کز از طریقت حقی داشتند همکی خانه خادم در دیشان دوکانی مسلمانی علی لالا را لازم شد این کتاب ساختن و شعار طریقت باز نمودن تا دین و دیانتی این طریقه ندارس کرده و اکر چه بین فترات و پراکندگی بوده هر قطعه غرر آمدی که کاز آمد مسلمانی که مانده بود چون ابو از ین کل بدان کوشیده دیدند و چون ربا و از این سوراخ بدان سوراخ می خزیدند تنی مولف که در کر بهمین قیاس بدیکر دکانداری فرو تخته امید اور زمان قلیلی نسبت باهل سنت و جماعة بلکه بدتر از اکر بر جهی در بعضه از کتاب کذشت این جماعت بکفار یا بحقیقت شعار نه و از آئین ایشان عار ندارند هر چند باخدای تعالی در مقام شرک و پیغمبر در صدد انکار نه اما بشیعه بکجا بحبت حضرت امیر تفضیل او بر دیکر صحابه بغوایت معیر، اظهار بر است از ایشان بنا بر مفسده ای کمتر که از افعال و اقوال ایشان در کتب کلامی ست تقریر و تحریر یافته اکثر شان رسوخ حواسه و کمی بعضی در ایام اشتداد تقیه شیعه و تقیه نورزیده اند و بدرجه شهادت رسیده اند و دعوت دین ایشان دیده اند چنانچه در قصه پدر عمار یاسر مذکور شد بنا بر حصتی است که از حضرت رسالت پناه در این باب واقع شده و چنین که آنرا لزام تقیه کنند چنین نیست اصل آن رخصت را تمسک نمیسازند بمقتضای آیه کریمه خود را بدست خود در تهلکه نیندازند خواه چنین بدیدی و تقی بال و فرزند یا لحظه تربت بعضی از نواید معهدا بنی بر وجود خود یا عدم غلبه بحبت و اعتماد آنها رتیز در التزام تقیه و ترک آن در مقامی با شبهه باشد بجا کم تقیه و مولف آنست که حاصل التزام تقیه و ترک آن در مقام موالات اهل البیت علیهم السلام راجع باخفای مطلق عشق و محبت و اظهار آن میشود و این خود ظاهر است که سلطان عشق کما ینقضی کتمان اسرار از اغیار است و در ان حال نکوید که ای الغوب ان بکاشت منازلکم من جانب الشرق خوف التعلیل و القال

قول بلغة خال چین از کرد خوف الرقیب و ابا بقد من خال چخان بیکیت بر چشم دلم مکام دیدارش کوی زدم
قطرا زیده و از دل بجت حرم کاکا منقضی قطع نضار دکشف بیکاست و دران دانت بیکیه شعله الاه منقضی
خرا تحل ای تخرد و از تنقضی نزا از اکمن ابجهر و بخ با سم من اهوی و فی من انکنی فاظهر فی الفدات بین او بیاکست
چت و بپستدار ان سوخت جانم تابکی دارم نهان دوزخی ادرل کی این خش بهشتی بیکراست شیخ
ابوالی الولی العارف یحیی الشبلی قدس سره از طبقه رابعه و تمیذ جنید چنین بن منصور است نام او جعفر
بن یونس است در قریه اروسنه از بلاد چین زشته آنکیت او را بزبان فارسی آریم او را تخلیف اول از زنی بدارم
در کتاب انساب معانی مسطور است که شبلی نسبت او است بقریه از اعمال سروشنه که آنرا شبیه بیکویند
و خال او امیر الامرای اسکندریه بود آخر در مجلس خیر ناج بیشه و پدر او مقدم حجاب بوقت بجای و از
جانب او حاکم دماوند بود و گفته اند مولد او سامرا است و در بغداد زشته و نیایش در کتاب کاین بهای
مسطور است که او رییس بود از رشای ولایت دار ند و مردی عاقل بود و ملک با تمدن او را بر سالت
نزد خلیف فرستاد چون بخداد رسید و پرتو دولت از شان بر مقدمه آن دید بر مقتضای الفقر و الوفات
زیکرد و از دنیا اعراض نمود آنچه او را مجلس اول از عادات تمهین کردن شبلی علویه را در روز نذیر نکنیت
پرداری او در بعضی از مقدمات تقویت داشت و کرامات حضرت ایشان بیکی فوق حد و حیز نیست و در صحت عقیده و صفای
ضمیر او دلیلی بی نظیر و بیانی اینده بست با بنکار رجوع نمایند شبلی هشتاد و هفت سال عمر یافته و در سنه اربع و ثمانین
و ثمانیه بر رحمه رضوان پیوسته الشیخ العارف السید محمد سوار قدس سره سوار سلسله کرامات سوار مشهور
است بقامت او در بست از طبقه ثانیه و تمیذ معروف کرخی است مولد او فتنا و موطن او دار المومنین شوشتر است
اگرچه بخان آشنای اویکنان کوی آشنای از بیان انه خته اند و صرفه خود را ان شناخته اند اما
زبان حال آن بزرگوار بضمون این نظم شاهوار ترنم است اکس کز کوی آشنایی نیست داند که
مطلع ابکمیست قول موثق المتاخرین السید محمد النوربخش فی شجره ان محمد بن سوار قد بس الله سره
کان من اکابر الاولیاء و اعیان العلماء مجهر شاهر شد این اهل پشته انتهی از این کلام و عبارت صاحب
تذکره و صاحب نفحات چنان مستفاد می شود که سوار نام پدر شیخ باشد و بکنیه مشهور و در پشته اهل شوشتر
مذکور است آنست که سوار بروزن خدا و عبارت از نسبت شیخ باید راست بود از مخلف که دست
بر بخن باشد بیکنه بنکه ایشان آن صنعت اشتغال مینموده اند الله اعلم بحقایق الاحوال الشیخ

الشیخ ابو سعید سهل بن عبد الله شتری قدس سره از طبقه ثانیه است کنیت او ابو محمد است از
گبرای این قوم فضلای این طایفه است چنانچه شطری از علوم او در ثنای ذکر احوال شیخ او یزید بسطامی سبق
ذکر یافته نقد فال خود شیخ محمد سوار نموده و از اقران جنید بوده و از انون بصری طریق صحبت پیموده
عزا هشتاد سال بوده و بیش از چهل در محرم سنه ثلث ثمانین و ثمانین و مایه بصره اسوده و هنوز خانهای سهل
و مزار او در آنجا مقرر است بحال خود است و شبهای جمعه مردم آن دیار بزیارت مزار
آن عارف بسیار میروند و بالجمله سهل صاحب مقامات عالیه و مستجاب الدعوه بوده و از غفوان طفولیت
بریاضت و عبادت میبوده و چنانچه از منقولست که گفت در سن هفت سالگی در شب نوزدهم ماه رمضان
کردن فال خود محمد سوار می نگریستم رای سهل بر دو خواب کن که دل مرا مشغول میداری روزی او
الشما پس نیز دم که مرا چیزی نگوئید گفتند بیان از ارتکاب معاصی این نامزد نمودند که بین ذکر مداومت نماید
که الله معی الله ناظری الله شاهدی که هر کاه مستحضر معانی این الفاظ باشی چهره دلقوی خود را بانواع معصیت
نمی خواهی و از آن بتر کرست و استجابت دعای او آنست که در ایام او عزلیش بهمان رشد بنوعی که جمله
اطبا از معالجه او عاجز شدند گفتند این کار کسی است که مستجاب الدعوات باشد که کر دعای شفای
حاصل نشود و کشند سهل را بعد از شوشتر تا مستجاب الدعوات او را طلب کرده بنخال کفتند سهل فرموده
دعای رفتن کی مستجاب پیشه و کر تو بکند و بخدای باز کرد و هم او در تران مظلوم را در بکشد ایشان را
زنده باید کرد و توبه باید نمود و عزلیش کفت آن مظلومان را اکر زنده خود توبه کرد و سهل کفت خدا چنانکه
زوال معصیت او را نمود ی عز طاعت بوی نمای چنانکه باطلش را لباس امانت پوشانده ی ظاهرش را
لباس عافیت در پوشان چون مناجات تمام شد عزلیش در حال صحت یافت و مال بسیار بروی عرضه
کردند ی هیچ قبول نفرمود و بپران آمد مریدی کفت اکر چیزی از ان قبول بفرمودی نادر جه دنیی کرده ایم
بعد از دم بزاری شیخ فرود و نماز زیاد بکند و مریدی کفت اکر دعه صحت از شش بود کفت هر کاه خدا تعالی
چنین حال بشد از منحوتی چرا چیزی قبول کند اکرچه سهل در احوال صاحب کمال بوده اما بجایی تکم سخن است
و ظاهرا مراد صاحب نفحات از اکر کفته که در سخن ضعیف است همین خواهد بود که ما کفتیم و از اینجا بخفال باید
کرد شیخ نور الدین علی بن عراق مصری در تذکره خود آورده و چند مقاله است در باب فضیلت سلطان کر زود
تا ان معلوم میشود که مراد از ان سلطان بارا اهل البیت یا امام محمد مهدی صاحب الزمان علیهم السلام

نوشتند مضمون را بعرض خلیفه رسانیدند بعد از دو روز حکم شد که دو هزار تازیانه او را بزنند، اگر بمیرد و فبها الا
والا سر او را از تن جدا سازند. آنگاه او را بر خر برعکس نشانده دو هزار تازیانه زدند چنین در هیچ مرتبه
ندیده و نکشیده، همین اعده میگفت بس است او را بمیرند بعد از آن پای او را بعد از آن سر او را جدا
ساختند آنگاه او را اصلب نمودند و شوخشد، آخر حکایه که بآن مستلم شد این بود که چون الواحد افاد و الواحد
و از اینجا سخن رازی نقل نموده که در وقتی که او را اصلب نمودند از یک جهة الواحد افاد و الواحد
الهی اجعلنی فی دار الغرائب انظر الی العجایب آلهی انک تتوالی من یتوالک بتکلیف الی من یتوانی
فیک و با جمله کلام سمعانی و اکثر ناقلان آثار ناظر بر است که حسین بن منصور بسبب انواط و طریق محبت
و اباحه و دعوی یکتائی و اتحاد در ان راه سر نهاد و مولانا قطب الدین بالنصاری صورت تقصیر حسین بن
منصور و عذر او را در دعوای خدائی که در برخی جهة در کتاب یکتا تالیف مسطور ساخته و گفته که محبت چون در
یکتائی روی دارد و انبساطی اقتضا کند و انبساط ابطرح حشمت کند و فروگذاشت آورد این مذموم باشد
و عتب کردن جهت است از آن جهة که عتب از مشاهده و جمال خیزد و عتب از پرستیدن جلال باد خیزد و بدین گونه انبساط
مذموم را دفع کند و بخداوند مطلوب حاصل شود و از خجالت که شایخ گفته اند هر کس که خدا را بمحبت تنها پرستد
زندیق باشد و هر که خدا را بخوف تنها پرستد حشوی باشد و هر که خدا را بمجموع هر دو خوف پرستد
محقق باشد و حمله کلام این سخن را بعضی از علماء حسین بن منصور رحمه الله برای آن گفته که حکم محبت اثر
عتب از زوال کرد و در انبساط انبساط دعوی یکتائی آغاز کرد و الا جرم سخط جلال و در روی او کشیدن گرفت
و بسر او آمد آنچه آمد پس خدائی خشنود باد از مجنی که محبت او را بر طرح حشمت ندارد و در آب زلیت با
و گفته اند هر چند فلک تحکمی را نجوز تر دیگ تر کرده اند باید که او حشمتناک و فلک را زیادت باک و دارد و اگر غیر
این کند و از چنین فلک ساقط گردد و شوخی که هرگز از ان بر نخیزد و اهل خدای فوک عالم اند و ایشان چنین زیبا
اند فلک الملوک تعالی الحق و الحق الله یقول الحق و یهدی السبیل و عتب چنین السیر آورده که سبب
کشتن حسین آن شده که سطری چند بخط او بدست افتاد مضمون آنکه هر که از روی حج چند اشود و زاد
و راحله نداشته باشد اگر میسر گردد و در برای خود خانه مربع سازد و آن را از نجاسات نگاه دارد و پنگلس را
بدانجا در نیارد و در ایام حج آن خانه را طواف کرد و چنانچه معهود است مناسک زیارت بجا آرد آنگاه
آورد بعد از آن هر قسم را بدانجا برد و بهر یک از طوائف که دست رس داشته باشد اتمام را تفویض کند

و نفس خویش پرستیهای آن جماعت را بشنود و هر کدام ایشان را پرسیدی و پرستیدی دست دهد بر همین نهج بجا آرد
چون عامه و زیر خلیفه این نوشته را دیدند فوجوه علماء را حاضر ساختند و آن صحیفه را بر ایشان خواندند
و قاضی از اطلاع پرسید که این کلمات را که نوشته علاج چه داد و گفت از کتب خلاص کی مصنف حسن بصری است
در روایتی گفت اگر کتابی که مولف او عمر عثمان است و علی القدیرین او عمر قاضی گفت کرای کشتی آن کتاب را
دیدیم این سخن را بانجا بیست چون علماء این مقال را از قاضی شنیدند با خطاب کردند که بانچ گفتی بر لیس قاضی و اول
بار احمال کرد و علماء گفت که اگر کشتی بیست چرا گفتی و قاضی عاجز شد و گفت تو است که مخالفت او زیر کنه لاجرم بدیده خون
چنین فتوای نوشت و سایر علماء متابعت قاضی نمودند و الغرض فیه فصله قاضی رست فقه داری بود لاجرم
منصور بر داری بود و مخفی نماند که از علمای شیعه حسین بن منصور را شیعی مذهب میدانند و او بر سطه غلو و مانند آن
که از معاصرین شیعه او را نقل ورد نموده اند چنانچه علامه حلی در اواخر کتاب خلاصه از شیخ طوسی نقل
نموده و از نظر ای کلام او تیز در ان مقام ظاهر میشود و کر حسین در دعوی ربوبیت بنیابت حضرت صاحب الزمان علیه السلام
بوده و در بغداد رشید نسخه قدیم از کتاب انساب سمعانی بنظر مولف رسیده و کر در کتاب معتبر سنجری که در زمان
شمس المعالی بست تالیف یافته مذکور است که حسین بنکر منصور مرد م را باسم محمد مهدی علیه السلام دعوت
میکرد و بدین مجت که از اینک عقوبت از طاقان دهم بیرون خواهد آمد و بیاید بین او را گرفته بیفتد و بروند و خلقه
نموده از خواص مشهور که او را حسین بن منصور انتساب نمود خصیصه الامیه و عقدا و احمد و مهدی اهل البیت علیهم
السلام و دعوت مردم بحضرت آنحضرت و مشورانیدن مردم بر خلفای عباسی بوده و گفته اند قرابه
پس فته اند و لهذا بر وجهی که در اصل کتاب انساب نوشته است شبلی و ابن عطای بغدادی و محمد بن حنیف شیرازی
و ابو الحسین بن محمد خضرآبادی نیشابوری تصحیح حال قدیم اقوال را نموده اند و در وصف او علماء زمانی فرموده اند
و در روضة الصفا آورده که مکرر است که آنچه بعضی از مورخان گفته اند که شیخ نجیب زشت و کج و قلاج بوده ظاهر
گشتنی است خلاف واقع می نماید زیرا که خواجه محمد پارسا بسیاری از علمای اخبار نموده اند که پیش از قتل
حسین بن منصور بنوزده سال شیخ نجیب فوت شده و از کلام صاحب انساب نیز مفهوم میشود که وزیر خلیفه قاضی اهل
فتوی را در حکم بابحة خون او اخبار نموده و الا مقرر است که آنچه از بین طایفه در اوقات سکر و مستی از ایشان
کرده اند از قول نفس ستانده اند و مجتهدان علمای شریعت در آنچه آن سکر و مستی نشده باشد و مفوه اخاص
بران می پرسند بیت بپرسش دانش بخوبی نبات بس است ۱ که آبروی شریعت بدین قدر زود شیخ الاسلام

کشف الغمائم احمد حامد قدس سره کنیت وی ابو نصر ابن جمال الحسن است واز فرزندان جوین عبد الله الجعفی است که از صحابه پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم وخواص شیعه امیر المؤمنین علی علیه السلام بود چنانکه سابقا مذکور شد ومرید او ساکنی جذبه از جذبات الهی که بلندترین جذبات حق واز زلل الفقیرین بود رسید وجامی از خمخانه شراب محبت کشیده بود واز خلق واگذشته ازانست که مولد او بود وآن موضعی است از مواضع ترشیز یکی از شهرستانهای دور افتاده بخدمت حضرت خواجه خضر علیه السلام رسیده تلقین ذکر یافت شش ده سال در کوه بریاضت وعبادت مشغول بود ودر سنه ثمانین وماتین که کوشرنیف ایچیل رسید بنا بر اشارت غیبی ازکی متوجه ولایت جام شده وبارشاد خلایق مشغول گردید وشصد هزار مرد وچکانه بر دست او توبه نمایشند وبا بلوغ بدان اشعار شیخ بزرگوار کرکشتی بر شاطب این اطبار است بتظر شریف پادشاه بمغفور حضرت سلطان شاه اسمعیل صفوی انار الله برهانه رسید وبیاز اخلاص ارجمند اعتبار آن پادشاه ولایت آثار فایز گردید وچون در وقت انتقال جمال از دیوان کرامت آل افضال گرفته اند در اول صفحه این قطعه را دیده اند که مشتمل است بر مناقب ائمه طاهرین واعتراف بحقیقت مذهب جعفری واختصاص بغلامی سدة سنیه حیدری **بیت** ای مهر جمال حیدرم مهر لحظه اند دل صفات ✦ ای نبی حیدر حسن دارا امام رهنمات ✦ هم چو کلب آستانه وام بر خاک درگاه حسن خاک نعلین حسین مانده چشم تو نیات ✦ عابدین تاج سر وباقر وچشم زهشت ✦ دین جعفر جعفت وعده موسی رهبت ✦ ای موالی وصف سلطان خراسان زهشنو ✦ ذره از خاک قدمش در دو جهان راست وات ✦ پیشوای موحدان ای مسلمان ✦ گر تقی را دوست دارم در مذهب رهبت ✦ عسکری فرزند چشم جمله آزاد وقریر هم چو مهدی یکه پیشوا لار در عالم کیاست ✦ قلعه خیبر کرفته آن شهنشاه عرب ✦ زانکه در بازوی حیدر زمانه الا فتاست شاعران از بهر سیم ورنخها گفته اند ✦ احمد جامی غلام خاص شاه اولیاست ✦ این قطعه از زبان آن پادشاه بمغفور از احوال درویشان مردم مشهور در رساله موخیان نظام سلسله علیه صفویه بر جمله مذکور شده ومحل شواهد محققان اعتقاد او انکه جناب ایشان اعتقاد کرده اند که بعضی از غزلهای خود ورشان ایشان فرموده **بیت** ستان اگر کشد فغانی تو بمیل ✦ پیری واعتقاد به شیخ جام ست **الشیخ الفقیه الفیلسوف العارف ربانی زین الدین علی الحافظ الخوافی قدس سره** نام شریفش چنان نام جد اعلی شیخ فاضل مولانا زین الدین علی بایا بیست کنیت او ابو بکر است ودر نفحات مذکور است ودر ندارم زیرا که آن اسم لقب را بایان کنیت در فرایض ودر مختصره بخاطر می آرم وفوق الناظرین سید محمد گلبن بخش الله تعالی در شجره خود آورده که او از علمای

اولیاء واجله عرفاء ودر علوم ظاهری کامل ودر صفای باطن وکشف وشهود وبحری بی ساحل بود ومقامی عالی ومرتبی جلیل داشت مرید ابو طاهر خوارزمی بود واو مرید شیخ عبد الصمد بیابادی واو مرید شیخ علاء الدوله سمنانی است چنانچه در از علمای ظاهر شمل سید المحققین سید شریف علامه شیرازی ومولانا سعد الدین تفتازانی معتقد جناب شیخ بود ومادر خواجه بهاء الدین نقشبند بخدمت او رسیده وگفته که او را مانند بحری یافتم در معارف **صدع** والفضل ماشهدت به الاعداء ودر رساله پیمان احوال ومقامات شیخ کریمی از مریدان او نوشته مذکور است که جناب شیخ مدتی سال در تکیه تربت در رحمانیه شیخ الاسلام بودند آخر الامر باو گفتند که هر معنی که مر ترا بود با تو همراه کردم حال تراز زیارت مشهد مقدس منور پیشوای الانس والجن علی بن موسی الرضا علیه الف تحیه وثنا باید رفت ازان حضرت با توفیقها همراه شود وباشارت شیخ الاسلام متوجه زیارت آستان ملایک پاسبان حضرت شاه خراسان شد وچندگاه در آن بارگاه بعبادت ومقامات مشغول بود وتا فیضهای وافر رسید ومقصود ای کلی نیافت از جناب شیخ خلل کرد وگفت که بیفتوده اند روزی در مسجد پیش پدر نشسته بودم نگاه بچشم حیرت در من نظر کردند وگفتند ای فرزند خردمند ترا غریبت زیارت تربت سلطان علی ابن موسی الرضا علیه السلام باید کرد چیاده بطواف آن بارگاه باید رفت چون توفیق رفیق کرد وآن دولت بدست داد بدان مقامات شرف شمولی زود باشد که توفیضهای بزرگ برسد وبعد ازان مراجعت نمائی ان شاء الله تعالی ملاقات میسر شود شیخ گوید که امثال امر والد نموده روانه شدم وبعد از چند روز بطواف بارگاه پادشاه فلک سپاه سلطان خراسان رسیدم وچند شبانه روز متوجه بودم وقتی پاس انوار فیض فیضود م واز سیاق آن کلام مفهوم میشود که الشیخ نیز از جمله مخلصان اهل البیت علیهم السلام بوده آورده اند که جمعی از فضلای خراسان ودار الدهر در مجلس امیر تیمور گورکان حاضر بشدند ودر اثنای قدم اتفاقی امیر از حسین علیه السلام بخواجه شمس الحق اختلاف داشتند فخر العلماء بسخنها که گفته اند که نسبت شیخ را اتفاقی داشت اتفاق بران بود که در مجلس شیخ که مرجع علمای ظاهر تبریز بوده ابواب مشکلات مسایل بمفتاح کشف وبیان بگشوده وتحریر پسندیده واستکشاف حقیقت حال نمایند ودر هر جا اختلافی بوده باب اختلاف وتزاع آن مسدود ساخته چون نوبت بمسئله شیخ رسیده برمضمون واقف گردیده بخاطر آن نوشت که ای دای بران خشمین که علی مرتضی بخون اغشتی واوده زان حقایق پیمان ۱۱ حقه قتال آگشاده بهشت **بیت** بلی دیده ست آنکو تو خون ریزیش ✦ بلی بایست آنکو تو آویزیش ✦ رهایی را تاریخ بعضی بخطاب شیخ منسوب می سازند **بیت** گر بخط افلاک شود منزل تو ✦ در کوکر

اگر برشته باشد کل تو چون صدر علی نباشد اندر دل تو سکین تو سعیهای بی حاصل تو
انهار سن یوم تخمیس سلخ محرم الحرام سنه احدی وتسعین وسبعمایه خواجه اصل بلخ ذکی خواجه صدر الدین
علی که اضافی قدیمی دارد چون سایر اسلاف سلسله رفیعه خود متحلی بحلیه فضل و حکمت بود و در مبدء رشد و صبی
گوی تفرید از خرقه ای روزگاری ربوده اکثر فنون علمی بویژه لغات عربی و فارسی را در شرح فصوص الحکم و کتاب مفتاح
در رساله اسرار الصلوة و شرح قصیده این فارض از انجمله است و از اشعار شرح نیش ان بیت عربی است
که در مدح حضرت امیر المومنین علی علیه السلام و ذم معتقب او سیوم مطلق کنایه و الغاز واقع است شعر
ختم عینها حجة علی العمی نرفع عینک یا بصیر تراها علی در کتاب نشاءات قاضی حسین یزدی و غیر آن
مسطور است که در وقتی که خباب خواجه قاضی یزد بود بعضی از معصبان آنجا بیت مذکور را سبیل ساخته و اشاعه داده
و چون او از رمی قبیحه منکر شده اثبات صدور آن از معتقدین بود شروع در تکفیر او نمودند پسندیده بود
عبارت شنیدند که در رسایل او مذکور است سلطان شاهرخ او را بهرات برده و پس مضربه یافت چه سایر
علمای هرات از روی حقیقت جانبه نوشته که مضمون آن در عبارت کوتاه است کرمو الاماد رکن الدین داود
خوانی شهور صاحب حاشیه شخصیه که در ان باب توقف نمود و یکی از ان در عبارت اینست که فهو العابد
باعتبار تعینه و تقیده بصورت العبد الذی هو شان من شئونه الذاتیه و هو المعبود باعتبار الاطلاقه
اعنی الشهود الاتم الاکمل تقضی ان کل ما یسمی مراة و محلی و مظهرا یعتبرا و یخوذ لک لیس سوی تعینات صور
احوال الحق علی انها من الفاعلیات فی الحکم الحق من حیث هو باطن بمرتبة تجلی فی عین کل فرد فرد من احوال
التعینه و التقیده و نظرت (انتهی) و اجمال این طایفه را عبارات و اشارات چند است که چون ذوق سلیم
در نیابد عبارتا شتی چسنگ و اهد کل الی ذاک الجمال نشیر بولا محل بشری عوض گفته پس بسی
دین دیوان اشعار خوابات و خراباتی و خمار نظر را نفر کن تا نفرینی که ذرا زاوست کن تا نفرینی
و خانقاه خواجه در دار السلطنه هرات در چهارم شهر ذی الحجه از شهور سنه مشهده و الف اتفاق افتاد
و دیگر اتفاق سلطان شیخ صفی الدین اردبیلی قدس سره که خدا علی حضرت سلاطین
صفویه بوسویه است شرح مقامات علیه و کرامات جلیه انحضرت زیاده از انست که در این مختصر اورد گنجد
و این باب بعینه از ارباب اخلاص و اخذ از چون ابن البزاز و غیره خوارق عادات ایشان را چنانچه باید
بسطی داده اند در آن تالیف نفیس را مصنفه الصفا تمام نهاده خلاصه احوال فیض مال آن سعوده آل

انست که ایشان از اولاد حضرت امیر موسی الاول بن شیخ زاهد گیلانی آمده و امیر سید جمال الدین تبریزی
را در مرید شیخ شهاب الدین اردبیلی و سلسله ولایت و ارشاد ایشان منتهی بحضرت امیر المومنین اقتدا نمود لعنة الله علیهم
صلوات الله علیه آله اجمعین میکرد و شیخ زاهد علیه الرحمه در سوار چرا حوالی شیراز این مرض کشته محمد جلیلا نام مریدی
را بطلب انحضرت بگیلان فرستاده انحضرت بر اسب خود سوار شده ان مسافت هفت هشت روزه
را بیک روز طی کرده ما متفق بلاقات حضرت شیخ فایز گشته ایشان را بمنزل گیلان فرود اوردند خدمت شیخ در انجا
و در شهر پسنه سبعمایه بموضع سپیدار رود فرمان شده بموضع سپیدار رود نزول شده سند ارشاد را باد حضرت
پسر داد ان سرور ارباب سداد بارشاد خلق جهاد اشتغال و نشئه اگر شغولان را از اقالی عظیم بدان حضرت
پیدا شد و خلقی بیکرت انقیاد نمودند ایشان از اذیت ان طایفه مصون و ماذون از جلو گرا تای گرشاسپان ملقب
شدند یکی انست که در روزی ایرچه پال سلده ذکر امیر الامرای ایران بود بعزم شکار بکوهستان طارم رفت
و اشیتمور را که مقرب و ابنای او بود بر اسب تند سرکشی سوار کرده او از خوی گشاد و بچنجر از عقب شکار رود او
دیگران ضبط نتوانست کرد یکبار بهره و از قضا کمی پرین امیر چوپان را اضطراب عظیمی است داده بهر حال
خود را بران دره رسانید اسب را بان پل زد اشیتمور را بسلامت دید حیرتش است داد از وی
سبب ان سوال کرد وی گفت در حالتی که بعین الیقین قطع امید کرده بودم حضرت شیخ را دیدم در هوا که
گریبان مرا گرفت آهسته بزمین نهاد و الجرم جمهور گرشاسپان بواسطه ان و دیگر امور و غیره خلعت ارادت ان
سرور پسندیده و ارادت او در گوش گشیده آواز ولایت و رعایت ایشان بشرق و غرب رسید و فوج فوج از گرک
و تاجیک بدو گرویدند و طبقات خلایق پیرامنش شتافته دست انابت و استظهار در ذیل ان عالی مقدار ریزند چنانچه یکبار
امیر چوپان از انحضرت سوال کرد که مریدان شما پشت بشمشیر زنند یا لشکریان ما ایشان گفتند که گشت مریدان
ما در ایران نمانند یا بایست که در برابر یک از اصحاب جلالت صد نفر از ارباب ارادت ما بستند تا بدیگر بلاد
چه رسد که توانند همه جا خصم صادره و ایت سر از نیب که از انجا ایران پاک از راست جمع کثیری از مریدان
ایشان مستند از او حم الله تعالی تا انکه در زمان پادشاهی ابو سعید خان پسر اولجایتو سلطان بعد از افطار
صبح دوشنبه دوازدهم محرم سنه ثمان ثلثین وسبعمایه شمشیر از روح معدنش از آشیانه بدن پرواز نموده
بر شرفات جنان فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر گشت فلعله اوصیا سلطان شیخ صدر الدین
موسی قدس سره خلف صدق سلطان شیخ صفی است که ذکر شد بعد از ارتحال آن حضرت بر تاجه

در تاریخ حبیب السیر مسطور است که امیر قاسم انوار بعد از تکمیل کمالات صوری و معنوی از آذربایجان که مولد و منشا و مقام عالی مقامش بود بدار السلطنه هرات شریف برده و به ارشاد و فرق ضالهٔ مشغول می بود و مایک زمانی که اکابر و اعیان خراسان در سلک مریدان او پیوستند به ولایت آشنایش انتظام یافته و در کمتر فرصتی شش جهات راه رجوع و اخوت و پیوستگی بهم و شام و بغداد و حجاز و بلاد خاور و باختر می شناختند چون حضرت شاهرخ میرزا واله و عاشق او گشته و در غایت استغنا و قناعت بمنزلت کمال عارفان جهان طلوع سپید شسته ایشان را تعظیم و احترام می نمود و از ان رگذر غبار ملال بر حاشیه ضمیر میرزا بایسنغر نشسته خاطر او را خواجه آن حضرت قرار داده و هر کسی و اهتمام بر سیال جان بست امانی تو است کی بی شک بهانه تکمن ضمیر خود را بظهور رساند و چون دوران و الا همت از خیال سعید اکاره و زده و او صنوح پیوسته که شاید الیکه کای بلا زمت این مهر سپهر گرامت و زر و ریح امامت بر زنده با پیشتر کیفیت حال بعرض پدر رسانیده و رخصت اخراج بر زنده سم او را حاصل گردد و بنده دین معنی را بخدام درجه عالیه اش پیغام داده و او هم آن حضرت عزم سفر او را الهر کرده و دوران ایام عزلی او را سلک تکمیل کشیده که مطلع امنیت ای عاشقان ای عاشقان بگام آن شد کز جهان رخ دام بر طرف ان کنند الای تخم سمان و مقطع امنیت قاسم سخن کوتاه کن بزخود و غم او کن شکر بر حق کن فرار پیش کر کسان چون این قاسم انوار حی منازل و مراحل نموده و بعد از فاجره و قطع تردد بکنار سپید اب صعده در اتاق چنک میرزا انداخ چنک را بملازمت سنده و سپینه امانت بزند کی دین آنا میرزا انداخ چنک کی تکلف فرستند و بان جناب التفات فرمودند و بشرف دیدار فایض الانوار آن مرجع اولاد و سپید ابرار حضرت اله الملک الغفار فایز گردیده از زبان کوهر بارش سخنان دریا شان حکمت نشنیدند در زمان مجلس علی ارادت در گوش شنیده و خاشیه جس عقیده بر دوش گفته چند سال بر انوار کمال جاوه خیشه اران و دیار سپرده و در اواخر ایام حیات کرت دیگر دیار خراسان را بنور حضور منور گردانیده و در شهور سنه تسع و ثمانین و ثمانمائه بافته در خرجرد از دار دنیا بجام رضوان کرویده از اثار علم و زر نثار آن حضرت دیوان فرقیات مشتمل بر اشعار در سیاق فرق انام مشتهر تمام دارد و ایضا مثنوی مختصر انیس العاشقین نام از مجموعه مظومات آن قدوه اولا و اخیر الانام است علیه الرحمة و الرضوان من الله الرحیم المستعان

بعد از شرح حال امیر قاسم انوار شروع در ذکر سلطان عالم و عالمیان شاهرخ میرزا بن امیر تیمور گورکان می نماید

سلطان عالمگیر طایفه جغتای و سایه ساحت حقیقت آسنه که چنین مرید با عبد الله یافی زاده و بعضیت

صدر الدین شیرازی عبارت نموده و انجناب را شرب عالی بوده و از زخم حکام و اهل دنیا همواره پیش او بدیهه تهنیتها می آمده پسید از ان بعوز و استحقان پرسانیده آورده اند که نوبتی شاهرخ میرزا از ان حضرت سوال کرده که ذکری شنوم کز شما قولهای شهد آمیز تمنا میفرماید حکمت آن حضرت این بیت را از نشه بخدمت میرزا خوانده

گر شه روان جهان عالم مال ال کی خورد غم رخدا لا اهلال شاهرخ میرزا از این سخن بالم غیبت ما از روی امتحان بعد از چند روز خون سالار را فرموده که برود و برزه از عاجزی بپشتان و بهانه دیگر و علمای تزیک کن خون سالار حسب الحکم از شهر بیرون رفت و دیگر پرتنی برزه فرو برد پشت کرفته تیر و دنی محال بعرض تازه بر سانید از ان برزه در ربود و بمیلغ رسانید و علمای تزیک کرد و سلطان شاهرخ میرزا حضرت پیر را بدعوت حاضر ساخت و با تفاق آن طعام را کجا رمی برو ندوران اثنا سلطان شاهرخ میرزا از حضرت پیر سوال نمود که شما میفرمودید که نخورم الا حلال و حال انکه این برزه را این ظلم از عاجزه فرموده ام تا بستانیده و اند کیفیت را آنا چه باشد حضرت پیر فرمودند که ای سلطان عالم بهتر از ان بتحقیق حال فرائید که شاید حق تعالی را در ضمن این مصلحتی بوده باشد پسلطان شاهرخ میرزا فرمود تا آن مستعفر را حاضر ساختند و از و پرسیدند که این برزه را کجا ی بردی و از کجا ی آوردی از کجا بدست آوردی بوی پدر ان حکایت کرد که من خوراکی میبردم و رکوسفند دارم که از شهر هم من پسیده و پسری دارم درین مغنه کوسفندی چند بچرانی برده بود و خبر ای ظالم ازدی شنیدیم درین حال خبر رسید که بر مغنه اند از طرف کران رسیده و بزر کست و بهانه آن برزه تذر کردم کر کر از زند من بسلامت آید بخدمت پیر رسانم و در عوض فرزند من بسلامت آمد و بمن رسید من از شادی بهوش نکرفتم قصد شهر کردم خون سالار شحنکان بر ه را از من بظلم کرفت من چند انکه تضرع کردم بجای نرسید پسلطان شاهرخ میرزا را اعلام شد که حق سبحانه و تعالی بطن اولیا را از حرام شهبه محفوظ دارد حضرت پیر را اجازه فرمای پسید رنموده و من بعد کر ما تحان او نکرد و بدیده ظاهر آمدن پیر بدار السلطنه هرات سبب آن بود که اهل کران بسبب جهالت دینی ایشان را متهم میکردند سلطان شاهرخ میرزا او حید و الوقت حضرت پیر را بولایت قاضی تیرچین یزدی در رسالهٔ مشکات خود بتعریفی ذکر کرده که علمای کران تکفیر شاه نور الدین نعمت الله کرده اند او در مود یعنی مغنه الله قدم بیکرد نها دا کثر هم انکا فروان چون بیان صحت عقیده و حضرت پیر پرستی از نوشته شرح و بسط و راست نیاز بر روایت اختصار از اظهار آثار آن بوزکوار کرد شایب اهل بیت اظهار و شایب اغیار عذار دقیقت انجناب ترجمی چند قطعه ذکر میبازد

قطعه

ای شیعه خدا امام معظم سالار مجاب بکرم آمرخت علم لدنی از تو حضرت شعیب دادم از
جلو مهاجران و انصار وز جمله صحابه اکرم آن جاه که تبسه دارد حتا که بدشت قیصر و جم و شیشه
بباغ عالم غیب میبل بهزار کف آدم همت علی ادرکنی برکت ادرکنی
باوری کشوده پس ارخان بامانده ازعشق شهید پرورش یک رنگ ازدل ما نمی زداید آنها
که محبت ندارند بآل علی گریبود آن جمله پستیان جاهل در دوزخ هفتمین فرو شوند و شیشم
گذری بیرحمت و القصب چنین نمودند همت علی ادرکنی برکت ادرکنی
ما عاشق آل مصطفائیم پرسنده گدای مرتضائیم داریم توفا بآل حیدر تا من نبری که چون گدائیم شیشه
شد بلم ازخوارج بآل علی چو آشنائیم درسینه که وشو چو نعمت الله است زیاده وحدتائیم
اندازم چنین نمودند امینه بجلی میسنائیم همت علی امام ادرکنی برکت ادرکنی
و ایضا قدس الله سره گفتیم خدای هر دو عالم گفتیم محمد و علی هم گفتیم ولایت و نبوت
در ظاهر و باطنند محرم آن بر همه اینیاست سید وین بر همه اولیا مقدم امسورت اسم اعظم حق
وی معنی خاص اسم اعظم واز ازلی طلب کس از نون وز واو الف بجوئی فاهم وراول آخرش تفکر کن
تا در بی تو بست خاتم چشمی که ندوخت جز بروی آن دیده سیاه خاک آدم شهبا زعلی است تیکه در دیده
دانه زهرست و دام آدم بی مهر محمد و علی کس یک لحظه مباد شاد و خرم باشد علم علی بدستم
زانست ولایتم پسلم در جان جهان نمای غیبش یعنی است که آن یمین بیچم بر یرغ فرشتگان آل است
ماوان شما دیم فخم در غم او سپهانی حوض کوثر ما تو شیم زلال او و ما دم چشمه نرش ابهشت دانی
جامی بهشت و لیک بی جم چاکر و رزم او ست رستم خواهنده بزم او ست حاتم و شتن اغمار تیز تیغ
افگنده نرد وش بهستانم کم باد مجب آل مردان هرچند کم اند کثرت از کم تو تابع آل مصطفا باش
نه تابع تابعان بلعلم ما یم بعزتش معزز ما یم بحرمتش مکرم بر بوش ازیم حق جوارش
بر پسته زلف حور پرچم ای نور دو چشم نعمت الله وی مرد موالی معظم بر دیده ز انتظام است
بنشین جا دیده خیر مقدم در علی عین نکته بیکس می بین تو عیان جمله عالم و القصه
دسیدم ام ز ولای ترضی باید زدن دست دل او دامن آل خبا باید زدن تحقیق خاندان ارشاد الله
مهر محمدی بر دل چو با باید زدن دم فرزن ابرکه ابیگانه باشد از میان کر نفس خوای زدن آشنا باید زدن

رهبری و پیشتبان مرتضا باید نهاد و حبی از تیغ فجرت از قفا باید زدن لافتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار
بن حق را صادق از صدق صفا باید زدن بر بد و عالم چاره معصوم را باید گزید تیغ از نبت بر دولت سر ا باید زدن
پیشوای باید چو پسش زاد او رسول پس قدم مردانه در راه خدا باید نهاد گر بای آید از عشق شهید کربلا
عاشقانه آن بار امر ا باید زدن هر درختی کو ندارد این چنین میوه وبستان خاندان را داوست باید برید
بعد ازان دم از ولای مرتضی باید زدن اصل دین عشق اعلم سر ا پا باید زدن سر خی روی موالی سنگر نام علی است
بر رخ دنیا و دین چون پا نشا باید زدن ما ولای از ولای آن ولی از انشتیم جبل در زیر کلیم آهن چو ا باید زدن
بر در شهر ولایت خانه باید کرفت حبذا دار السلام ا لیا باید زدن وفات حضرت پیر در شهور سنه
سبع و عشرین و ثمانیا به بود و زبزرگوار سلطان شاه رخ تیمه ا ان از اعاظم کرمان مدفونه و کنکر خانقاه او
ما عال مقصد اکابر رفعو است سن شریف ایشان از هفتاد و پنج سال تجاوز کرده بود که داعی حق را
لبیک اجابت کفته ازین دار غرور بسرا فا پسپور ا رتحال فرمودند السید الاجل الوحد قطب الدین
محمد الشیرازی قدس سره نسبه شریفش بروجهی که خود در بعضی از اشعا بتسلم آورده با مام زاده
علیه ابن الامام العالم موسی الکاظم علیه السلام میرسد و نسبت سلوکش مستند سید محمد بخفی است و نسبت
او بخفه و بطه منتهی میشود و سپید ا ابراهیم خوارزمی که از جمله تلامذه حضرت امام مذکور است علیه السلام حضرت پیر در
خانه خلوت و تجرید بوده اند و در مصار ریاضت انوار قوت قصب السبق ربوده بسیاری از خوارق عادات
از ظهور رسیده و ازان جمله آن بوده مرقومی نشان او رقم کرده چنانکه سید التالیین بر حیدری
در شرح فص داودی از کتاب فصوص الحکم آن تصریح فرموده مشهور است که در وقتی که بقزم زیارت پیشتار حضرت
امیر المؤمنین علی علیه السلام از تردم ساحته متوجه شده چون بان اپسان ملاکه پاسبان رسید بر پشکی که
در برابر رهبر بسته که بر دوا ر منصوب بود و بکیه داد و بکپای پیشتاده بر تمت خفت روز اصلا حرکت نکرد
و چون خواجه دنیا شاهید و منتظر اشارت جهت زیارت می بود تا آنکه روز یکشنبه هشتم از ذیحجه سنه کر آوازی شنید
پیران آمد که سا کنان بخف اشرف از خواب بیدار خیال کرد که صور اهم المنشو ر دمیده اند و قیامتی
آن آواز چنان کوش انسان رسید که فزع در بدن حیدر راه یافته چون طرف ردنه را تفحص کرد او را دید
دا زام بنب او پرسیدند و نشنه که مرا حضرت امیر است لاجرم تکی پای بوس او شرف کردند
و بشرف زیارت پیرایه نورش رسانیدند شطری از احوال تشیع او در احوال اهل تبریز از مجلس اول مسطور است

چون در وقت این تالیف از رسایلی که در بیان احوال و مقامات علیه تالیف شده چیزی حاضر نبود و در اختصار
بانقطه رعنه و راست مقام رقم منوش دون پرنیان است

فصل در ذکر قبه منیره حضرت امیر المومنین علی علیه السلام

از سادات رفیع الدرجات و ائمه المومنین آل است از انجا بلزوم زیارت عتبات عالیات حضرت امیر المومنین و ذکر
امیر معصومین علیه السلام بغداد آمده و در آن دیار مدتی اقامت انداخته با شیخ محقق فخر الدین محمد بن الطریحی و
فاضل متقی مولانا نصیر الدین قاشانی شهور بکلی رحمهما الله و دیگر علما و عرفای شیعه امامیه صحبت و رشته یگانگی
خوب داده اند و در اول شرح فصوص منتخب النصوص که از جمله تالیفات نفیس مصنفات اوست گوید که شیخ
نجیب سعدی محمد بن ابی الجهور در شرح بعضی از رسایل کلامیه حضرت امیر السید علامه متاخر صاحب کشف الحقایق
تعریف نموده و علو مرتبه او در علوم ظاهری و باطنی از این شرح و تفسیر و ابیات و کتاب جامع الاسرار و منبع الانوار
مانند نور بر خاتم ظاهر و در غایه ظهور است عبارات فصیحه اش محتوی بر قواعد اشراق و اشارات صحیحه اش
مشتمل بر دقایق اطلاق و در این کتب مطالب جمعیت خصوصیه خاصه مطالب توحید را تحقیق و تنقیح تمام فرموده و در تصنیف
فصوص شعار حال کلام او در کتاب اول و سیوم طریقه مواقفه و پیروی از متقدمین بوده و بحسب عقل و نقل
و کشف تحقیقا و جدلا چنان خوض آن نموده و گوی فی علم الا تقدمین و فوق کل ذی علم علیم از میان ربوده
و در کتاب جامع الاسرار فرموده که از عنفوان شباب بکوار ایام مطلوبیت تا امروز که ایام کهولت است عنایت
الهی چنین تا فیق او رفیق حال کرده و بتحصیل عقاید اجداد طاهرین خود که ایمه معصومین اند علیهم السلام و تحقیق
طریقه ایشان که بحسب ظاهر شریعتی است مخصوص بشیعه امامیه و بحسب باطن حقیقتی است مخصوص بطایفه خاصه
از ارباب توحید و اهل الله مشغول بوده ام قال قدس الله سره نوفقت بان الطابق بین مطالب کل واحد منهما
بالنظر حتی تحققت حقیقه الطرفین و عرفت حقیقه التعاندین و طابقت بینهما حذوه القذه بالقذه و النعل بالنعل الی القدم
و صرت کالصیرفی جالسا بین الشریعه و الحقیقه محاربا بین الظاهر الباطل و صلا تمام الاستقامه و التمکین قوله الا لک
من کمال شمس من ارباب الیقین و اهل التحقیق تحکم الله الذی هو انا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله
و کفایت القابلی امور المتوقه فاستجمعت مذ ارائک عین اهوای فصار یحسدنی من کنت انسده و صرت علی
اوری و صرت مولای ترکت لابناس ایناسهم و غیرهم شغلا بذکرک نادینی و دینانی و لیس ذلک بدعوی
و لا بغریه بل تحدثا بنعم الله تعالی و الطافه قوله و اما بنعمه ربک فحدث و تذکر اکرم الله تعالی و الطافه
قوله تذکر فان الذکری تنفع المومنین و مع ذلک کله کلما اتحدث بمن هذا القبیل ام فی هذا الکتاب بشیء

ایشان رحمت بود تا مطالب صوفیه بود و شاعره و شاعره میخوانند و چون در شاعره همیشه عزم بهبودی حال
بود تا در روزی اتفاق خواند تا برای این سوال کرد رفع آن در نظر ایشان مشکل محال بود و جناب خواجه را گفتند
که شما قاعده صوفیه را حق میدانید و حال آنکه ایشان در مسئله خلق افعال عباد که از مهمات مسایل علم کلام است بالکلیه
مذهب شما مخالفند و با شاعره و اهل سنت موافق زیرا که هریک از صوفیه و اشاعره افعال خود را بخدای تعالی
نسبت میکنند و الا موحش الوجود غیر الله میگویند جناب خواجه در بدیهه جواب داد که شما را درین باب اشتباهی
واقع شده دیگر صوفیه با شاعره درین مسئله موافقند زیرا که حاصل سخن هر یک ازین دو طایفه آنست که فعل ما
غیر ما بیان اعتبار نمیشود اما اگر سخن ایشان هست بطریقت ظاهر است و اما صوفیه بنا بر آنکه قایل بوحدت وجود
اند بیان دیگر از نظر شهود ایشان مفقود است که مولف گوید که از کتاب کلشن راز و شرح آن پیدا میشود که
صوفیه قایل بحر محض اند و هیچ یک از اشاعره و معتزله موافق نیستند اهل دو طایفه را تعدد ی میگویند و کسب شهودی را
نیز نفی میکنند چنانکه در کلشن گفته

بیت هر انکس را که مذهب غیر حیرت ✻ نبی فرمود کو مانند کبر است ✻ و در کتاب
سعادت نامه گفته بیت غضب بغضب کن بعلت کسب ✻ فعل حق بر آدمیت الا غضب ✻ و از تفاسیر کهاسته میر
که در شرح فص شیثی واقع شده آنست که در بعضی کرجا جناب شیخ مصنف اعتقاد معتزلی را داده اگر عاصی با توبه بحضرت رود
حضرت بر عهده از حضرت مذهب قدریان و قویت مقال ایشان بایشان اهل کشف الاعلی و نقل گفته و در اول الفتح
الذی هو رئیس الموحدین عجب الآیه ی ان اعتقاد و بهو لی الاعتقادات کاسبی و کرد مرا الکیف مم عمرو زید
فی اعتقاد و در افعال دیگها کاره و احواله و قد تکلم و ثبت قبل هذا ان المقدور الکونی فی جمیع الصور هو الاله غیره و بهذا
من لا یسهو جل من لا یعقل و لیس هذا المقام الا المقام الذی یقول له مدرک او کنه و کل تفهم و نحکه اعتقاد الله فی
هذا المذهب او فوق کل ذی علم علیم

بیت السید الاجل العظم الامیر محترم شریف از سادات اطهار
مدینه طیبه است بعد از ایشان امیر بهاء الدین عزم زیارت حضرت امام الانس و الجن علی بن موسی الرضا علیها التحیه و الثنا
بخراسان آمد و در نیشاپور رسائل شد و در مخدوم در انجا متولد گردید و بطریقت امیر کبیر انوار الله مرقدهما رسید
و در تصنیف باطن گوشید و بکمالات صوری و معنوی آراسته گردید الی خراسان تخدیش اعتقاد نامه را تمام داشته
و اکثر میراث ایشان تخدیش می نگاشته اند و در کتاب مجالس العشاق که از مصنفات سلطان حسین بایقراست
مسطور است که نوبتی مولانا جلال الدین قایمی از حضرت پستیفا رخصت کردی میشوم که بعضی میراث ای امیر
بخدمت می آینده و شمار اتعلق خاطری دیگر بهم میرسد از کیفیت آن تفتیش نمایم که مشق تمام عرض سوء ادب

که طلبا بیان نموده اند بار ای آن چیز است حضرت میر در جواب او فرموده اند بیت عشق بسیر نیست کورا دام نیست
در ره عاشق نشان و نام نیست ✻ عقای عشق چیز دیگر است قلب بیقیمان قصد رخانه دیر بگرد بیشینه و همای
همتش سایه چیز بر سر او افگند آن کوی پستی از او روان سر چار سوی فقر دیده نیند از دو هر پست همتی را بیکی قدر
آن بود کو گنجد پیشه او خویش را بر محک عرفان عشق زند و هر قلاشی را کی گفت آنگه بنگ بایه او را در بازار
سودای سود در سر افتد حریف این قمارخانه نگردد بایه که از داد اول خود را در بافته و بسیع چیز دان همتش
را کم نیفته باشد بیت زندی باید زشحنه جان نبرد ✻ زین کرم وای سوخت ساخته ✻ بنیاد وجود خود
بر انداخته ✻ و زداد آخرین در جهان نبرد ✻ آخر الامر ارباب فنش او را کم نموده و بجود خود و نیز از شاهد خ
روش داغ کرده و بر سرش نبشته اند و بنی در ولایت کازرون محبوس ساخته بعد ازان از قلم رو خود اخراج نموده
و او از هر سوز نموده این چیدیت در نعت شاه اولیا از نتایج طبع لطیف اوست بیت منزل آدمیت
شرع سر بود ✻ شاه مردان شیر یزدان بحر احسان کان جود ✻ تا کشف ولایت کاشف اسرار غیب ✻ مطلع
دیوان فطرت مقصد بود نبود ✻ معنی مشکل گشای صورت حق بین ✻ صورت معنی نهایت حاصل غیب و شهود ✻ عارف
سرکلمات بزرگوار چیان ✻ سنگر قدر جلالت گرد از گبرد نبود ✻ بی حصول عقد مهر تو عقاید عقد ها است
بی تو ان خاطر پاکت زر نیر مهیا چه سود ✻ یعنی گر از دوای چیست ای مرد سلیم ✻ اگر نه از شاه مردان نیست چیزی وجود
گو بر جنت علی در سینه دریا دلان ✻ در نهاد و بر مخشت مهر شخمان حقه بود ✻ نیز اعظم بکا دیده سوز از بکا
نخله عیسی بگاه زنشا ✻ طبع جهود ✻ اصل ایمان چیست مهر خاندان مصطفا ✻ هر کرا مهر این سعادت کوی دولت از بود
جناب بیرشش الیرحمه انوار تو را حد مرقد و بانگ زمانی ازین دار فنا بجانب دار بقا تو جز نبود و بنده بیره کم
این غزل در وفات او گفته اند بیر محتوم سفر کرد و دوای نفس نبود ✻ همه دانای هنرزان بتوانش نرسود ✻ دل
از جمله عالم بهوایت برخاست ✻ تا علم الله کزین جمله تو را ای مقصود ✻ روزی جان تو گشت مینالک با و آب
جیوان کز سکندر طلبش میسر نبود ✻ من چگویم که چه شد نوت من و انجا ✻ سالک راه خدا ساکن درگاه شهود ✻ نیست
ازین دار فنا جانب محبوب نزال ✻ رابدیه از خدا کرد کنم الشهود ✻ آنکی کرم حافظ جانش می باش ✻ مرحومتم
کرشد صاحب پسر بود ✻ هر کرا در دیده آید مظهر کرد ✻ آفتابی شود از طلع دلکشت مسعود ✻ یار
مردان خدا باش که لذت یابی ✻ هر جا جام عرق همرز جانان نبود ✻ نور الطاف خدا دان که بیش از بیش است ✻ هر چه
از آنکنی و بیر رحمت افزود ✻ بیر محتوم چو گویم گر بیگاه و دگاه ✻ قاتم خسته روان میکنند از دیده درود ✻ الخ

پیان بعضها ایما خفیا و ذکر شی من الاخلاق ذلک الاخفقة والامن اری روی من بحر فوه الاسرار و تیقن دراتی مطالع
الانوار فاجبت ملتمسهم بالاجابة و بنیت دعوتهم بالاجابة و نظمت بدء القصیدة غرتها الابیات المتضمنة
لطائق اصول التی والاثبات جامعة وفایدة علی المستعد والله هو المفید و ترتیبها علی اثنی عشر نوراً والمفوض الکل الی
منها علی معنی یحتمها لیسل تناول علی شاکلة و یتمها ذات الانوار و هی ایها الرفیق الشفیق فال تجد عیبا فسده
الکل و بالله المستعان و علیه التکلان عز و جل النور الاول فی التوحید و هو سبعة نجلی المحبوب بالکل جهة
شاهد تری الکل معنی و صورة : و خاطبنی معنی کشف سراره : تعالت عن الافیه بلطفا و جلت
فقال تدری من انا فلت یا : تناهی انا رکنت انت حقیقة : فقال کذاک الامر کلما اذا
تیقنت الاشیا بارکنت نشتهی : فاوصلت ذاتی باتحادی بذاته : بعینه حلول بل تحقیص نسبة
وصرت فنا فی بقائه موجه : لذات بدیعیة بدیعة : ازالت اثباتا لاننی محی
هو او وجودی محوه ای محوه : فاثبتنی منی فاصبح پایدا : لنفی عن بعینی حصر التعینة
و انظر فی مرآة ذاتی شاهدا : لذاتی بذاتی و هو غایة غایتی : فاشهد الوری بین الکثیر و احد
علوی محیی روحی مشیتی : حبیب انی حبة القلب سکنی : ترفع عن ند و ضد و غیر و غیرة
عذابی عذب فی رضاه و ذلتی : له یه اذا ما زهاعین عزتی : و تحقیر قدری ان زاد تعظیم
ازینی تری فیه جمال مشوق : بدیع جمال فی دقایق چهره : رقایق بهجت ان تری من لطافة
بعید الدجی صبحا بوامیض غرة : ابیدی الضحی لیلا بفاحم طرة : و بخجل تقویم الحمام بقهقة
و یخجل بدر التم منه بهجة : بزور بها و عد و یخبره و عده : و یمنع ان یه نو لیسخ بحکمه
و یتحم لی بالرص حینا و تارة : یعین علی طرفی الملمی بنظرة : فمن معتلی من بله و فیض و بلل
و فی کبدی من منعه قدح حرقة : و اصلی و صال الخل ان قرب طیره : بجذبة اذا ما کان بعد فضیحة
ابیت بحضن من جفا و تهجد : و اغدو بشمل من نوا بشت : فان اک قد اصبحت الوش ثرثة
فیا جنة ان کنت ذاک شجرتی : لیس شربه العشاق کاس الهوی : فاشهد بوان کنت ذاک حقیقتی
و ان قتل الوجد المحبین بلاسی : فلا بأس ان لقضی بذلک قتلتی : کتمت هواه برمة فوشی به
علی شجونی و اصطباری و جلدی : فغیبت کی لا عین عیون حوادثی : فدا هم کرستی علی و زفرتی
اقضی سنانی حتی بعد حتفه : واقع لیلی عند بعد انتی : آو شرح حالی فی هواه و حالتی

لایضاحها علی الشرح اعنت : سارکب صعب الامر فیه فلم ابل : از میتی گفت بوام مشتی
و اهل الغال الصبابة حیارا : وان نفت من شدة نجب مهجتی : وجود لا و موهمة ابدیة
تدل بها منها علی ازلیته : خلیفة ابدی نداس پسر ایر : و او دعهانی الصدع الغیبة
سقانی مخیا و حیتا جمالة : و خمت پسیب العقل من ذوق شربها : و فارلنی را فاکابر احمة کف
و کان بهاء الفاش رؤیای و راحتی : به اظاهر بالکل الکل بینا : تشاهد العینان فی کل ذرة
و اشرق منه بطلق قید الوری : عمابوحد انیته صمدیة : هو الواحد الفرد الکبیر بغیب
و لیس سوا و ان نظرت بدقة : بکل فی و هو بحتی بذاته : فان شئت ان تحکی بقولک قائلا
و کل عین فی الوجود یری بها : لکل اذن فی الوری بادیة : لکل کف فی الوری باطن بها
و کل علم من علوم الخلیفة : کذاک اقال آلاء لا و م : علی صورتی کانت ظلالک خلقتی
نکثرة بمختفیة بنحت وحدة : کما انا فرد کثرتی تحت وحدا : بعینت بما فت کما
و جدت حیاتی فیه بدیعة نوتی : تناهی کما لا فهو فی کل حالة : بعیز زاده ات ولا بنقیصة
هو الناشیع الدانی الکمالیة : هو الغایب الشهود فی کل تبعة : هو العاشق المعشوق فی کل صورة
هو ان ظر النظر فی کل لحظة : تجوم عقول الخلق حول جنابه : و لم یدر کوامن لوزه فی لطافة
و ان شاهدت انواره لاشدت بها : و کلمها بالوهم ضعفا تقدمت : و یعجز کنه الفهم عن کنه فهمه
یغیر شریک قد تفطنت کثرة : بغیر شریک قد تفطنت کثرة : بغیر شریک قد تفطنت کثرة
و کثرت الاشیاء و الکل واحد : صفات ذات ضمنا فی تجلیه : فوحدة و ات لما کل کثرة
و تحته و ت بها کل علة : تجب حسنا و اختفی بظهوره : فضلل فیه کل قوم تحیرة
فسبار ذات الوجود مظاهر : لذات و آه با هر بصیرة : ما کانت الوهم من توهم
حوی کثرة توحیده بالضرورة : و ذاک لان لاشی یوجد غیره : و حقیقتها موجودة بالحقیقة
فلاشی سبحانه زاید التقیصة : و لاشی سبحانه لاحق بعبد برمة : فقد صار عین الکل فرد آحدا
و ان فصلت افراده بحتة بعدة : و قیدت الاشیاء بالاطلاق : بغیر نظیر ان تصورت بعزة
و لا عینه بوجودة فی تعینه : و لا غیره ذاک المعینة فاثبت : و کلمها الاعراض تبعد و تحتفی
علی الجواهر یة الجوهریة : و لا عدم یطری علی جوهر الا : علی عرض فالکل تابع بالذات بعینه

عجایبها از ذات بکمال عجیبه ... ای الروح فانفس کما ظن واهم ... تجلت لتحصیل الکمال بکلیته

الفرد الثانی فی حقیقة النفس الناطقة التی هی عین الانسان وهو فیه ایضا

وذلک ان النفس عین جملة ... ولیست بذات مفردة ذی بساطة ... فمن جعل النوع من کل جامع

بسیطا سماها عن کل حق حقیقة ... فمسلکه سلطان وانجاد والقوی ... لانفسانیة النفس شبه بینة

لانه قال النبی انا مدینة العلم ... فافهم وانفس کیاسة ... وان علیا بابها فاعرفنه

وذو الکلام منفسح بالخلافة ... ومنها ظهور العقل فانفس نهضة ... علیها لها انتسابا بکل غربة

فانت اذا النفس وهشتها من ... النفس فاعرف سر ذی الدقیقة ... الفرد الرابع فی السیل والملک

والفرد الخامس فی وجود العقول والافلاک وهو فیه ایضا

واما السبیل فی اصل ان تری ... بغیر تواء ستة اول بسلة ... علی فطنة انتم اللطیف بحظ ما ... کشاف نعتا بعد ذاک برسبة

ستة تسعة فی ارجحای واحد ... طبقة لا قیل فیها بفضلت ... خطت الاظهار الکمال برفعها

ثلاثة اشیاء اولا ربع انقوا ... وادارت الافلاک اقا با نجم ... مسخرة ازوا جها وهذه اجة

والحرکت بالقصد الطبیعیة ... ولای ان خفیتها بارادة ... ولکن روح پاج وطبیعة

فما تقتضی نحو کیها بتدارز ... وذاک کنفیاتها الاول التی ... تریبهانی حرها بعد الة

فلدوح تحریک نوید حیاتها ... والطبع مدبره طول استدانة ... والانقول ان اتفقت علی الهاکما

توهم ارباب العقول الضعیفة ... ولکن عقل الکل عین الجملة ... العقول بقول شیع ذی رضانة

والاصدر العقل عن واجب له ... یغایره بالکنة التفیضیة ... ویمکن عقلا ثم عقل ثانیة

نه خارف قول دارس اصالة ... فدقق لانه قلت فکر اجد عن ... سوی ذاک وانظر فی عین حدیده

والفرد السادس فی توحید ذات الحق وهو فیه ایضا

وذلک قاطعین بلبیب اشتهة

لمصباح مشکوة للطف دبیبة ... کشاف وتفنی الکون انوار بهیها ... بلا پس نار من ضعفا الزجاجة

فان کنت فی تحصیل نهک بغیتا ... فذاک فاسمع ما اقول والتفت ... وکف عن التقلید والجح جانبا

حتی شبیت ان تخطی تنیل سعادة ... فانی سانموا من کتابی آیة ... علیک فخذ من بحره بعض غرفة

هذا الکوثر العذب الذی انا علة ... یذل علیل الجهل منه بنبذة ... وضع ذاک آلما عین حقیقة

علیها مدار الامر فی کل مرتبة ... هو القطب والنفس النفیس الذی به ... رأت کل نفس ذرات سعادة

وانی لمبدء من علومی طرایفا ... الحق سنها اهل ذوی بهجة ... وابدی من الدر بسته ازوانی غرضا

کذا تفیضة حال نسبة ترتبتی ... وذاتی فی الثابوت منی سکینة ... علیها قار منه فیض بهجة

فاظهر من قعر البطون عجایب ... مشاهدة بالعقل من غیر خفیت ... وانطق من طینی بنفخی طایرا

یطیر بسیر ذی الی کل دوحة ... واحیی کما احیی ابن مریم انفسا ... مطرحه الابدان مرمی نیته

علی انی منه استعدت السنة ... وکلمنه فحضتنی بوصیة بوصیة ... ازد لها اره احیا بعد موتها

واقمه وفرت فی تربها واهملت ... فتصبح جهبا کما کن اذ انا ... لقدرة تلازم بسته نبتة

ولی القدم السبق رشق فنصفه ... میزة بنصف منظم کما جنت ... فهل کلهم حین ترا بعضها

برویاه تمسی فی نیز ستکنة ... وکم نه تجلی الرب لی مستکنها ... بالسنة فی کل ودر فصیحة

وکم صعقت لی رمشة بجمال ... وکم وکف طاری وارغد صعقتی ... وکم اوقد الاضغار نارا بجهوا

لها حطبا من کل متبع وقرینة ... والقیت فیها ضیة الله حمرا ... لدی ذاک بروا کان نیز سیاتی

وکم بلعتنی حوت یونس بطنه ... وقذفتنی بحر العار برسمتی ... وغوص الیقطین فوق شجیرة

علی سایر الاشجار تسوبه ... فاصبح علوا واحد بعد واحد ... من الناس والعلم الذی کنکلة

وشقت عصای البحر ما نزبت ... نصفین حتی جاوزته صحابتی ... واغرق فرعون الضلال واهله

وخطیانة فی الیم اعظم غرقة ... وکم حجرة خاس ضربت بها عذبت ... بتفجیر منه الماء من اهل نهتی

والقیتها تسعی علی الارض حیة ... تقف اذاک الساحرین بغیتی ... فقد لدیها ساجد اکمل ساجد

وکانت لی العقبی بمعجز آیتی ... واخرجت من ظلما طبقی بقیت ... یدی لهم بیضا من غیر سوء تکنی

ولیل علی ابس محمد بعجزة الا ... لو سالت عین القطر لا مربی ... فقد رت فی الکرا السرایع بالغا

بها من حیاتی کل لتسوحیت ... وبها ذا ذا الفقار بجند ... اقدر قاب القوسین لدنی

ولی زوت الشمس البسرة آیة ... فاخرجت الدنیا بها بعد غربة ... وما برت الاواخام بضلة

ازاه جبیر العجز قارن وصلتی ... وما طی عجلی وابدی خوارة ... وحادت ان اجنی اجتنی بقرة

والم ات فتنی تبته کی لم اکن ... لهافیضا فاسمع اجیب فضتی ... والفجت من لثرة وذی فجرة

فقطرت الاکوان اقداس نخلتی ... وکم قسق لمت قوتها ... بتبیعض استقاما بصیحة

فاشرق من سینا نوریته ... فضی به الافاق فی کل فلمة ... فخرف لطرف ان یقف لبصیحة

خطوط رای من فوق صهوة پسابح وطوارق من فوق کور شملو وطوارق ترانی راجلا بین وجر وطو
ارزانی فارسا وسط نفنه وطوارق الله صاح ثونی وماره ترانی لفیف نفی کف وشمله
دلست ابالی ان اکلت لقمه ومنت براسی پسند فوق لبنه ولا فرق عندی بین ابیس کمره
اذا فتها یاما وبین تعیت ولابین نومی فوق حرمه وقا وبین سنانی فوق منخر تریه
قد قلی بذاتی دایما معارفی وشوقی وعشقی للعلا بسیاحی لسانی قیس الکفر جهیتی
والقطن سهامی والمعانی ریشتی وقلمی سلطانی ولطفی عاجی وجهی سکتی والملک رعیتی
وفکری ندیمی والمباحث مطربی وذهنی کاسی والحقایق خمرتی محبتی بکلو علی عرایسی
بدیعات حسن والسیر شمعتی وصدقی صدیقی والعفاف مصاحبی وبشری بیدی والمعالی جهتی
وصبری یعینی واحتمالی ساعدی وعلی انصاری بسلی ریسینی وقوی فخاری واشتغالی فراقتی
وفی تجریدی وکثرتی قد رضیتنی وفری عنزی فاجابانی ربکی چنان وتقویضی الی الله حشتی
ولا علی غیر علمی بعقوده ولا شافعولی غیره انطلاقتی وهشاشت من قد الیقین واناه
خطب صرف الدهر شیبتنی لعمری لقد ولی الصبی اولی النهی نقله افقدته منی اللیالی واقلقت
تجرعت احداث الزمان وقبلها بطعمی حبنا خلق لتعبد مره فلم ارنی الدنیا اساغ لکاسه
یقلب بحب من فراق احبته فقد بکرا بانی الفهم فاتشرا مطاوی قوا اکلت لبوکره
لعلکم ان تدرکوا الفوز بالتی اذا فهتم احوت من بدیعته وان اطلعت طرق الفضائل اکثم
الفاکم کمصباح زجاجه یتیه فقد اوقدوا من بعد پسنی پسنا بها یرالدراری فضاء بالشعله
انتکم ذووا مجد لاطیه مشرقه لطفی پسنا الغوپسه تزیل عمی عین الذکی وتذهب
الغشاوة منها عاجلا فتنجلی وکم میت حییت ویحیی برونا علیه توی روح لابوه فرقه
بنت تهادی کاطها بملاحه عرائس لبسریه عاریه لبازی پسکین لمصف سینها
علی انها پسلطان کل قصیده وکرست لافارض بدر تلعها اذا ابدا حقی نسبی الفارضیه
تخال بها ینها غلال حروفها کواکب تبدو فی حنافس لیله کان نوفیها واصف بهر تها
وقد ختمت من شرف تفصیله عقود لال رصعت بزبرجه کزهر نجوم ادکازا زرصعت
ولیست اذا عدته تها بطویله یمل الراوی والقصیر وکنهاشت ثم ثم نظمها

بسیوپسکی

بسیه پسنی وال التاریخ بجره قد وا بیانا افلاد اعملوا بها قلت فیها لیصه تی طریه
تکرلی بسیه تقتل علیکم دمته والله کم فضل علی وسنه سعیت تجد بالع لذوی الحجی
کشف سحان کم قتون قد عمت فان کنت فی سعی سفیا فاطری والا فهذا کان مقدار طاقتی

رسالة الوجیزة والعارفین محی الحق والدین محمد بن علی العربی الطائی الحاتمی المعروف بابن عربی

قد پسر سره ازخاندان فضل وجود بود، از خصایص حقیقت وقبول وابواج خلاق وشهود وصعود بود
بسیه جوزه ی بیک وسط بخضر علیه السلام پرسید وخضر جواب تقریر بمولانا قطب الدین انصاری
صاحب بکلیات خفیف امام زین العابدین است علیه السلام وشیخ ابوالمفتوح رازی در تفسیر این آیه
کرقال انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون، ما بین سته مشحون فی الارض وهیبت نموده، که حضرت خضر علیه السلام
بعضی ازنظر بانکان ودرکاه گفته که من ازموالیان علی واز جمله سوکلان پرشیعه ایم یعنی ازابدال
سلسلهٔ نورنجشیه شنیده وشده که هریک ازمشایخ موصوفیه که اظهار کرامات حضرت ولایت پناهی
منسوب ساخته اند بحقیقت اخبار از التزام مذهب شیعه نموده وشعار بعقیده خود دریافته اند
کلام شیخ درکتاب فتوحات مکی بر وجهی که سابقا نه کور شد در اعتقاد او بامامت دوازده امام
مشرف بسید بشر صلی الله علیه وآله وسلم مرکبست ودر فرقان فصل مارونی ازکتاب بفصوص ایاتی درتحقیق
بحث شرف نموده ودر رساله تهلیله مشهور وخود ذکر ایمان بامامت خلفاراشی موده واشاراتی
لطیفه بوجوب اعتقاد امور واجبه در روز غدیر که ازان جمله تعیین خلافت حضرت امیر است فرموده انجا
که گفته، وتصنیفی جمعه در واجبه علی کل من حضرنس آبادر خطبه، ذکر وجوب در حضرده وعقد او تعالی انجا
که گفته، ثم قال صلی الله علیه وآله وسلم وهل فعلت یا رسول الله تقال صلی الله علیه وآله وسلم اللهم اشهد
وباب بصد وشصت وششم ازکتاب فتوحات صفات حضرت مهدی صاحب الامر علیه السلام
وعلامات ظهور او ودرچنانچه علمای امامیه درکتب خود ذکر نموده اند تقریر فرموده، گفته که مذاهب
مشهوره را ازین محوخواهد نمود، ومعنی ناس آل حضرت شیعه کوفه خواهند بود وعبارت او است
الله خلیفه من فرقة رسول الله والله ناظر یا اعلی اسم اسم رسول الله جده الحسین بن علی بن ابی
طالب بتابع بین الرکن المقام لشد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فی تخلق بتخلق بتخلق، ویزال عنه
تخلق بخلق بتخلق اسعد الناس به اهل الکوفة یعیش خمسا اوسبعا اوتسعا یضع جزیه ویدعو الی الله

بالسيف ويرفع المذاهب عن الارض والا الدين الخالص اعداد تمقلده العلما اهل الاجتهاد ولا يرون
من حكم بكفاف ذاهب اليه انهم فيد خلون كرها تحت حكمه خوفا من سيفه فيوجب بعامة المسلمين اكثرين
خواصهم سابقه العارفون من اهل التحقيق عن شهود وكشف عرفني الحق له رجال الهيون يقتلون ويحرقون
ويصورة اولئك السيف بيده ولا تقي الفقها بالقتل ولكن الله يظهر بالسيف والكرم فيقطعون بالسيف ويقتلون
حكم من غير امان بل لغير ذنب خلافه بتقلدون فيه اذا فكر فيهم تغرقه بهم انه على ضلال في تلك الحكم لانهم
تقلدون ان اهل الاجتهاد وزمانه قد انقطع وبانه تجتهد في العالم وان الله لا يوجد بعد ائمتهم احد الى
درجة الاجتهاد وانهم مدعي التشريع الالهي بالاحكام الشرعية فهو عندهم مجنون فاسد الخيال لا
يلتفتون اليه انتهى وجناب سيد المتاخرين سيد محمد مهدي نزاعه مرقده كه جامع علوم
ظاهري وباطني بود تزكيه بعيد وشيخ بروجي اقوام نموده ودر بعضي از مكاتيب مشهوره خود در مرد وكر شيخ
محي الدين در اثبات مجت آورده اند بالجمله علي مرتضي عليه السلام عهده دار بود وچون از مملكت شام جاي معصيت است
شيخ را ممكن نيست كه بود نكه قصه تمثل وي داشتند در باره معاويه ويزيد وبني اميه عليهم اللعنة
بوفق تمام اعتقاد كه اهل شام بايد داشتند وبهمان عبارت والقاب كه ايشان نام مي گرفتند نام گرفته
باشد از شرايط ايمان شمرده شده دفع مضرت چنين اظهار كردن جايز است وزاز اظهار جناب
شيخ كه در مدايح آل عبا واقع شده اين روايت در كتاب تحفه الاحباب مسطور است شعر روايت بلا آل فطه پسيد - علي رغم اهل البعد يرقى القرب فاطلب البعوث اجوا علي الهدى تمسيكه الاكرون
في القربي - حضرت شيخ نقتبر قالان بوحدت وجود وكعب طالبان مشهد شهود وهست وشيخ
علاء الدوله السمناني پايه پست فطانتي كه سيد اني وبسياري از اخوانش فتوحات ميترند كي حضرت شيخ اكبر
نموده چنانكه در خطاب بري نوشته كه انما الصديق وانما المقرب وانما الولي وانما العارف الحقاني
الا واحد واحد ان يعني كه حضرت حق را وجود مطلق گفته تحقيقه كرده وليس هذا الا اول قدم رسيده كه شرك الاسلام
چه بسياري از علماي شام بتكفير وتضليل شيخ محي الدين كرده اند در قول بوحدت وجود واكر وجود
خالق همان وجود مخلوقست ودر اكر عبادت وفهمنام عبادت حق است بلكه هر كه را عبادت ست
ميكند عبادت خدا كرده ودر اكر رسل استقاده ومعرفت از خاتم الاولياي كفته اند در اكر اهل از تنعم
وراحت از زندگاني ودر اكر خدا بكفار منقطع خواهد شد بوشيده نماند كه محل ست ترجيح ايشان

بروجردي كه قايل شيعيه مظهره باشد وبالجمله حكم بكوجود خالقي وجود مخلوقي است مستلزم حكم باتحاد خالق ومخلوق ست
تاكوئا زم آيد زيرا كه چيزي از متباينان ارباب حكمة كلام برآن نرفته اند كه وجود حقيقي حصه حق سبحانه وتعالي
وجود مخلوقات عبارت از انتساب ايشانست بآن حضرت وي كويندكه قولنا زيد موجود بقرار قولنا خانه شمسي است
چنانكه علامه دواني در حاشيه قديم بر تجريد تحقيق آن نموده اند پس حاصل كلام
شيخ موحد حكم بوحدت وجود باشد چنانچه از اتفاق متاخرين اهل اشراق بآن كرديده نه حكم بوحدة وجود
نيز چنانچه مورد فهميده ويستوانه بود كه مقصود از قول شيخ كه عابد صنم عابد حق است آن نباشد كه معبود مقصود
بعبادت خدا است وصنم بمنزله قبله است چنانكه بعضي از عقدهاي پران رفته اند نه اكه صنم خدا است تعالي الله
عن ذلك علوا كبيرا ودر وريت كه غرض از اين ذكر صنم اندر ذكر ملكي كه موكل باشند به اشخاص بعضه
وايضا بعضي از متاخرين بتحقيق نموده اند كه اشياء را وجود حقيقي نيست يكي خدا وجود دارد كه قول خداي تعالي
انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون بحكايت آن حقيقت است واشياء را در آن حد سماعي است وجودي
درخطاب كن را بجواب آن سماع امتزاز طربي اما هيچ از اين احوال بسرحد شعور نرسيده هيچ كس و هيچ چيز
از ان معاني از خود وعلي ايده وعلي قوانه نيافت ويكي حد شعوري كه آنچه در آن حد منسوب باشيا كردد شيارا
بالفعل القوة شعور باشد آنرا از خود دريابد يا در توانند يافت شيخ محي الدين كاشف كشته
بنوات كفته از وجود وجودي واشياء را هستي نيست بطريق خطاب بحد وجودي وآن حد را تربيه تنعم اسپرور
وانقطاع وعقاب ايشان كفته حاصل كلام شيخ در باب افضل جهة روايت بني برجهة نبوت او است
كه بني بكفته ولايه اقتضاء از حق تعالي مينمايد وان جهتي كه بود توجه جانب حق اندر افضل است از جهتي كه بآن
توجه جانب خلق اند وتكفير شيخ بسبب اين سخن محل تامل است وايضا مي تواند بود كه مراد شيخ نولي
افضل خاتم الولايه مقيد وكه حضرت امير المومنين ومهدي صاحب الزمان اند عليهما السلام باشد
مراد از نبي مفضول احدي حضرت خاتم النبيين صلي الله عليه وآله وسلم باشد وتفضيل اين چنين ولي
برامثال اي پيغمبر صلوات الله عليه وآله وسلم موافق مذهب بعضي از فرق شيعه اماميه است وبالتحقيق
تفضيل آن ولي بر چهي كه ملايم ذوق صحيح وعقل صريح است در بعضي از مولفات خود ذكر نموده ايم وخلاصه
آن اينست كه هريك از انبيا واولياء سابقه بواسطه تقدم صوري ومعنوي مراتب كمالات خود را
از محض موهبت پيغمبر اصلي الله عليه وآله وسلم اقتباس مينموده اند واز مشاهده مقامات شهودي

واحوال اکثیب حضرت تتمیه محمد یه بچوب بوده اند و ایای انحضرت بکمال حیی اطلاع بر حقایق و دقایق مسهود ها
اویتر فایز گشته اند پس می گنجد که افضل از ان انبیا باشند و بطلوان ولی که شاهد و او اقوم حجیت بود کمل
و ابرد او اوسع و اطلاع و اقوی باشد باید که افضل از نبی محجوب از شاهدت حجیت باشد نهایتی که یکی از این دو اولیا
تواند بود کما بسطه لاحظه احوال حضرت محمد یه حاوی مقامات اولوالعزم و اشد پس اکمل و اعظم میتر باشد
و ظاهر اشیخ بواسطه تقیه تصریح بتفضیل و تقیید ولی نموده و طریق اطلاق و اجمال پیموده و اگر گویند اطلاق
مورد یکه است و تقیید مقتضی بر فض و تبدیع و حتراز از اول امری است که یحم این تقیه و خوف از اهل
بیست است ، ایشان از غایه متعصب فضیلت کاذبه بر علی مظاهر بعشق راعای و پشت و پناه او نموده و بشیعه
سنی کشتن و بقتل آمدن تهدید بلیغی که اگر در ولایه شام که محل هجوم نبی امیه شوم و تا بالمان و هوم
ایشان بوده و همچنین و رما و را النهر که در زمان آن ذرا غه مفتوح گردیده و احکام سنه و رسوم
مختره آن قوم بایشان رسیده و اگر کاذبی گوید محمد رسول خدا بیست متعرض او نمی شوند و اگر مسلمانی
گوید علی او لی خدا است و از فرض منسوب می سازند و در معرض قتل و سوختن می اندازند با آنکه خود بهاو الیان
نفشنید اگر بخیال تزویر بر خود بسته ولی خدا انگویند و استمداد و برکات از باطن تیره او پجویند
و مویده امنیت آنکه ابو بکر بهتری در کتاب شافعی نگشته که جاهلی مهری نکنند بر شنیدن صفتی
بنفسیکی که تو در کیستی در شان اهل البیت و هر کاه بشنیدند که کسی این مقوله چیزی از گویند نمیگویند
که تجاوز کنید از این که این حدیث رد فض است امام شافعی در اثبات الشا فعه
اوائی مجلس تذکر علیا و پسندیده و خاطره الزکیه ، یقال تجاوز ذا قیام ها ، فهذا من حدیث
الرافضیه ، زیت الی اللیمین من اناس ، یرون الرفض حب الفاطمیه ، ومویده امنیت که نیز اگر اگر
کسی در بلاد ایشان بزناوه نوامیت که در صحیح خبر یعنی حلال بود ، مبادرت نماید تعرض نمیشوند و اگر اقدام
بشکح متعه نماید که خدا و رسول آن را حلال کرده اند و عمر خلافا علی الله و رسوله حکم بحرمه آن نموده و بواسطه
آنکه فعل آن نزد ایشان علامه رفض و تابعیت خدا و رسول و اهل البیت و کشتن آنکس سعی می نمایند
چنانکه شیخ محمد بن ابی جمهور در بعضی از مولفات خود آورده که شخصی از چینیان در دمشق چیا
زنی بهود و بشاهده نمود که مردی غریب هر روز بدکان آن زن می آمد و پرسید که وجه آمدن تو بخانه
زن چیست گفت او را نکاح متعه کرده ام چون آنشخص چینی این سخن را از و شنید عرق عصبیه

او بجوش آمد و فی الحال او را گرفت و بکشان بیمارستان آورد و فریاد کرد که ای جماعه ای مسلمانان که را فضی متحمل
شده ، اگر فتم و از طرف جمعی کثیر از چینیان بر وجمع شده ند آن غریب چاره را اگر فتند پیش قاضی بردند قاضی
پرسید که این مرد غریب بیکبار دراز بگفتند میگوید که من زنی را که بی فلانست نکاح متعه کرده ام پس
از نیا بیان نمود که در اصل حال شیعی مذهب بوده و بر خاست و بقاضی گفت که مرا اذن دهید که در خلوت از
قرار گیرم قاضی او را اذن داد و انگاه نایب او را بخلوت برده با گفت که اگر خلاص خود را میخواهی
باید که پیش قاضی نگوئی که زنا کرده ام بعد از ان ترا قاضی آزاد گفت که این مرد مظلوم است و انچه او
میگوید بفرانست که این جماعه میگویند پیش قاضی او را اگر دند انجماعه گفتند که او را آورده بدست ازده
بر گشتند و اظهار معذرت نمودند که از شنیده بود یم گفت متعه کرده ام و اگر میگفت زنا کرده ام تعرض
او نمی شدیم انگاه او انجماعه متفرق شدند و آن مرد غریب بچاره بواسطه اقراف بزنا از دست ایشان خلاصی یافت
و الله در اقائل ، تا کم تقولون فیهما من اتی ، الیکم یا المستعین مستتم ، و از بعضی ثقات شنیده
که در ایامی سلطنت سلطان جلال الدین محمد اکبر پادشاه غازی چون مخدوم الملک مندی که مخدوم کره
مردان حصار بود بکشتن بعضی احاد شیعه که در ملازمت آن پادشاه بود فتوی داد تا اگر میرحبش ترجمی
و سیر از بغیر مردی را کشتند حاضر الی مشهدی از شاهده آن حالت خایف و مضطرب شده بمجرد ملا
قاسم کاهی مشهور که صوفی ملا متی بود و طایفه جفتا بتعصب او بوده رفت و صورت حال را عرض نمود و التماس
تدبیری جهت خود از و نمود و مولانا قاسم گفت که تدبیر آنست که تو نیز اندکی اظهار تشیع و اتحاد کنی تا از ضرر این
طایفه ایمن شوی و از جولستانی که در باب این مقام است آنکه فتح الله ولد در بعضی از تعلیقات خود
گفته که در اثنای مطالعه کتاب فتوحات بنباحث ان مایین عبارت رسیدم که سبحان من اظهر الاشیاء
و هو عینها پس نوشتم که ای راه ان الله لا یستحی من الحق ایها الشیخ اسمعت من احد انه یقول فضلة التنخ
عین وجود الشیخ لا محمد البته یتغضب علیه تکیف یسوغ للعاقل ان ینبت هذا الهذیان الی الملک
الدیان بب الی الله توبة النصوحا التی یستکشف بها الدیوان و الطیسون
و الیه اینون و السلام علی من اتبع الهدی و مخفی نماند که این تشنیع و تقبیح بوجود متعه و دخول و حلیت
زیرا که متعال است که لفظ عینها مغلوطه و با ، موحده بعد از یای مثناه بعینه ماضی باشد یعنی این بنده که
سبحان الذی اظهر الاشیاء و هو عینها و اخفاء از برای که خدای تعالی ایجاد اشیاء و اخفاء آن میکنه

واسوای وجود اچیزی نباشد کمال نمی ماند الا بجهد پس نشاء اشتباه و التباس ضعیف باشد و از زیرا که بنای
شیخ کردی تر اشده و اگر مسلم داریم که عبارت بر وجهی است که از جواب مسلم نمیدانیم که مرجع ضمیر مذکور
لفظ الله باشد بلکه مرجع ظهور است که از لفظ اظهر مفهوم می شود و مثل این عبارت در کلام فصحا شایع است
بگو آیه کریمه لو اعلم ما اقرب للمتقوی بین شیخ واقع است و اگر مسلم داریم که مرجع لفظ الله است میگوئیم
که لفظ عین را معانی بسیار است و چرا نتواند بود که مراد او از عین اینجا معنی دیگر باشد که پستر نم
گفته باشد و بالجمله لفظ عین را اطلاق میکنند بر مختار از هر چیزی و بر معنی که شیخ است و غیر آن از معانی که
اهل عربیت بتفصیل آن نموده اند و هر کدام و درین عبارت لفظ عین را حمل بر معنی مختار کنیم اشارت خواهد
بود بجهتی که ساری در جمیع و در اری یعنی مختار و محبوب جمیع اراری حضرت باری است و اگر حمل بر معنی منبع
کنیم اشارت می شود بآنچه سابق گفته اند از خلق جدید و این معنی است در غایت لطافت زیرا که مشهور است
بگو بحق که آب دیم و باقی می ماند بسبب چشمه داد و همچنین اشیاء با فاضه خدای تعالی باقی اند
و اگر نه فیض یک لحظه از ایشان منقطع شود و بتمامی فانی می شوند پس ظاهر شد که مشار الیه عدم فهم مراد
شیخ است که کمال صورت کلام شیخ منظور نداشته و توجه طرفی دیگر کرده و [illegible] صوفی اگر آن روی
بدید بگذارش کان مرغ نه است که اینجا گرفته است و ایضا پستند شیخ در رتبه وجود کشف
صحیح و ذوق صریح است نه دلیل عقلی یا مقدمات نقلی و حضرت میرسید شریف در حواشی شرح
تجرید میفرماید ان قلت فالقول فیمن یری ان الوجود مع کونه زعین الواجب غیر قائل للتجزی و الانقسام
قد انبسط علی مهاکل الموجودات فیظهر فیها فلا یکون شیء من الاشیاء بل موجودیتها و تحیثها و امتیاز
و تعددت بتعینات اعتباریة مثل ذلک بالبحر ظهر تموجی صورت الامواج المتکثرة
مع انه لیس هناک الا حقیقة البحر فقط قلت هذا طور وراء طور العقل لا یتوصل الیه الا بالکشف
الکشف دون المناظرات العقلیة و کل میسر لما خلق له و اما آنچه شیخ علاء الدوله در آخر گفته اند که اگر کسی
گوید که تفصیل شیخ عین وجود شیخ عقلب خواهد بود مساوی نخواهد بود تمثیلی است بغایة
نامنوده و بفقدان دریافتی آلوده زیرا که ارباب توحید اگر معیت حق را با اشیاء چون معیت جسم
و اندران فنا و لازم آید الا معیت برغم ایشان چون معیت وجود است با ماهیات و معیت فرشته
نیست بخلاف معیت شخصی با نفس که از قبیل معیت مرسم را و آن فرشته می تواند شد و ایضا شیخ در

وجودات

وجودات حکایت است که از رجوع حق اند و اثر خفی فضل آن شیخ نباشد تا تمثیل و تنظیری که نمود و اند دست
باشد و لهذا اگر کسی شیخ علاء الدوله را گفتی کتاب عروة نفصلات غصب خواستی نمود و مساوی بجزا
تجویز نمودی و بامثال این کلمات پریشان لایق بعقول شان ایشانست و بگو چه گویه وجه
زیبد در ریشی در ریشانست صعب لقمات آورده که بعضی از اولی عصر که شخصان هر دو شیخ رقیع
بپیا کرده بود و بهد و خلق و اخلاص تمام داشت در بعضی از رسایل خود نوشته است که در حقیقت
توحید میان ایشان خلاف نیست و تخطیه و تغیر شیخ علاء الدوله شیخ را قدس الله سره راجع بآن معنی است
که وی از کلام فهم کرده و بآن معنی که مراد شیخ است زیرا که وجود را سه اعتبار است یکی اطلاق وی بشرط
شیء که وجود بعینه است دوم بشرط شیء که وجود عام است و سیوم لا بشرط شیء که وجود مطلق است
و اگر شیخ قدس الله سره وجودات جمع را بحاز ذات تعالی وجود مطلق گفته است یعنی اخیر است و شیخ علاء الدوله
از اینجا وجود عام حمل کرده و در نفی و انکار آن مبالغه نموده با وجود آنکه خود باطلاق وجود بر ذات بعینی
اخیر اشارت کرده است چنانچه در بعضی رسایل ثبوت آن نموده است که احد الله علی الایمان بوجوب وجوده
و نزاهته عن ان یکون تقیده احدی و اما مطلقا لا یکون لا تقیده اتم و وجود چون تقیدی محدود نباشد
و در مطلقی نباشد که رجوع وی بتوقف باشد بر تقید است ناچار مطلقی خواهد بود و الا بشرط شیء که بجمیع
یک تقدیر عدم مرسله و مطلق باشد و تقید و تعینات شرط ظهور وی باشد در مراتب نه شرط وجود او
فافهم اشارت نزاعی که میان شیخ علاء الدوله و شیخ عبد الرزاق کاشی واقع شده او نیز از قبیل آنست
بود و بالجمله طایفه محرومه چنانکه حکم بتعیت اشیا میکنند و همه را وجود حق و حق مطلق میگویند
حکم بغیریت اشیا از ایشان واقع است و اشیا را غیر حق گفته اند و نیز گفته اند که عین اوست
و نه غیر چنانکه شیخ در فصوص اشارت باین عبارات اطلاق کرده است باد و تنویمی مولانای رومی
قدس سره [illegible] که کوزه نه تو و که فقاعی که کاه خور شیره و کی دریا شوی تو نه این باشی
تا ندان در ذات خویش ای ابر و ان از همه ها در پیش پیش جنین نیز میگوید که طایفه اقال در توحید
اینست چیست که جهان پرتو لیست از رخ دوست جمله کائنات سایه اوست و ان چیزی
که در عالم نمایانست جو عکسی ز آفتاب آن جهانست ربانی الا جلوه گر از جمال جانان همه تو مفتقود
دل آزاری جان همه تو اعیان همه اینه عکس رخ خویش بنمود و در اینه اعیان همه تو

دهریک ازین الفاظ باعتبار است اشتهره و ترتیب جمیع تفصیل و نظریه یعنی از جهتیات به یکجمیع حسنات و الدار
کلام ایشان ناقص نباشد پیدا است که لا یخفی علی المتتبع بکلامهم و المتفطن لمرامهم و از انجمله است این نظم
مرغوب که بعضی از بوحدان قائل منسوبست شعر باجلی الظهور و الاشراق انت بجوده انفاس انفاس
پیش ای کمکانیات نیرک شمی انت بل الفضی نیرک فی و جهان سایه است از تو قوی سایه را لابد
ظهور تو ی خوف باد من از دلم ببرد اش محو کن غیر را جلوه باش خود چه غیر و که دام غیر اچنا
هم از تو سوی تست سر انچ در نهایت زست سر رحال در نهایت بسوی تست امال الهم منت
السلام و منک السلام و الیک یرجع السلام باقی در ارشاد گوید که شیخ خواجه الدین عبد السلام و شقی گفتی شیخ
زیدی است راز دی یعنی یزدان او گفتند و بنحو اهیم که قطب را بنحو اشارت بشیخ کرد انگشته تو طعن
در دیگری نخست آن برای نگاه داشتن ظاهر شرع است بیت گر پیر مغان مرشدمن شد بچه تفاوت
در هیچ سری نیست که سری ز خدا نیست در صومعه زاهد و در خلوت صوفی جز گوشه ابروی تو محراب دعا نیست
ولادت شیخ محی الدین در شهر مرسیه هم بمغان بستین و خمسمایه بوده و فوت او شب جمعه بیست و دویم ربیع الآخر
بسنه ثمان و ستمایه در قیراوه ظاهر دمشق در موضعی که تحال بصالحیه موسوم و مشهور است الشیخ الاجل
الفاضل صدر الدین القونوی قدس سره کنیت او ابو المعالی است جامع بود میان علوم ظاهری
و باطنی و عقلی و نقلی میان او و سلطان المحققین خواجه نصیر الدین محمد طوسی طیب الله مشهد و اسوار اجهم صحبت
و مولانا قطب الدین علامه شیرازی در حدیث شاگرد او است و شیخ سعد الدین حموی بسیار محبت
داشته و ازوی سوالات کرده صاحب نفحات گوید او لقاء کلام شیخ است معتقد و شیخ و پسیر
وحده وجودی بر وجهی که مطابق نقل و شرع باشد جزء تبع تحقیقات او فهم آن کما ینبغی میسر میشود
و در اصطلاحات است چون تفسیر فاتحه و مفتاح الغیب بالخصوص و فکوک آنکه که بسیاری از اولیاء
قدس سره خود را در انجا درج کرده و سید المتالهین حیدر بن علی الآملی در جامع الاسرار از وی کرده و گفته شیخ
هل چه کتاب در رسالهٔ خود در احوال ابو مهدی صاحب الزمان عمل نموده و این یعنی ناشی از است که او بسته
کرسعدان ولایت از باطن جده تا بپیغمبر صلوات الله علیهم آن حضرت عبد السلام میان شیخ و مولانا جلال الدین
رومی قدس الله سرهما مختصاص و محبت بسیار بوده است روزی مجلس عظیم بود و کاکا بر تو نیز جمع
و شیخ صدر الدین بر صدر صفه بالا سجاده نشسته بود خدمت مولوی در آمد شیخ سجاده خود را از

گذاشت مولوی بنشست و گفت تیارت چه جواب گویم گر بسجاده شیخ نشستم شیخ فرمود گر بر یک گوشه تو شین
در یک گوشه من شیخ خدمت مولوی این نیز ابا نمود شیخ فرمود گر سجاده گذاشت تراقی پیدا میاید شاید سجاده را
برداشت و در انجا نشست مولوی از وفات کرده و دو حیث نماز خود کرده و رحمه الله تعالی الشیخ العارف
اصیل الدین عبد الرزاق الکاشی قدس سره جامع بود میان علوم ظاهری و باطنی صاحب جامع الاسرار
قدس الله سره اگر در مواقفی که با شیخ محی الدین مخالف افتاده بعد از استدلال بر افضال گشته شیخ فضلا و نقلا
گشاده میزاید که در فنون گوناگون علوم علیوم و بسیاری از مواضع شیخ عبد الرزاق را شاگرد و ناقد صحت کشف
او موده و از خدای تعالی درخواست وصول بمقام او موده او در مصنفات بسیار است چون تفسیر آیات
مکتب اصطلاحات صوفیه شرح فصوص الحکم و تاویلات شیخ علاء الدوله السمنانی معاصر بود و میان ایشان در
قول بوحدت وجود مخالفت و مباحثات قایمانه واقع شده و در آن باب یکدیگر کتابت نوشته اند و صورتهای
این کتابات در کتب نفحات جامی مسطور است و شیخ علاء الدوله بجواب فاخره و آن مطلب بغیر از تعدد
بارد و حکم فیصله دارد کاری نکرده و از جمله بگفته ظاهره او آنکه شیخ عبد الرزاق بر زبان که شیخ علاء الدوله السمنانی
در تقی وحدت وجود در کتاب عوارف اقرار نموده مگر آن بران برنج مستقیم طریق بران نیست
و او در جواب در شب بخواب آمده و گفته که چون سخنی مطابق واقع باشد و تحسین آن اطمینان یابد و شیطان
بر انجا قرانش نتواند کرد در کفایت خواهد بود بران متفطن راست باش خواهد بسلامت ایمنت فلانرا جواب
از خدا بدرست بر هر که را بقای شعوری دارد و آنچه هر کاه که تالیف بران برنج قویم بزان مستقیم باشد تعلیم
بملک مستقیم خواهد بود و دقایق را بران افزاش برسد چه جای شیطان و زمطاق واقع خواهد بود و زنهار حیف
اطمینان و احتمال این سخن از فقهای حالدیار نکند که علم منطق را بچوب انتساب بگناه مخالف شریعت پیدا نشمند
و نظر در ان حرام سید انند بلکه چنانکه شصت روزی در تاریخ نگاشته از حکیم ابو علی عیسی این زرعه نقل نموده و امثال
این سخن صادر نشود و الا کار کسی که در مقام قدح و طعن بر شریعت باشد زیرا که ال انکار منطق و اعمال
قواعد آن در بحث و استدلال راجع آن میشود و کر شریعت باشد بطریق بحث و تحقیق ثابت نشود و الا از
کار کسی که در مقام قدح و طعن بر شریعت باشد زیرا که ال انکار منطق و اعمال قواعد در بحث و استدلال
راجع میشود کر شریعت بطریق بحث و تحقیق ثابت نشود و اگر کسی که عامل شریعت است بنزد آن کس باشد
گویان اگر در امی که در دست است نه راست از نقاد و در نگار و صراف بازار اعتبار نیکنیت

باشد و ان دراهم را کسی نپذیرد باشد که او را اعوانی از جنده و بردی صحیح نپذیرد باشد که اگر کوید و اشیخ علاء الدوله
این چنان است که هر کاه تعقیب مدعی کثیف معلوم باشد اگر دلیل عقل نباشد کو بباشش چه دلیل آورد
این طایفه از برای استیناس طالبست نه اکه بنای مدعی بر انست و در حقیقت الوف است که این سخنان
ظاهر الفساد را قبول نکنند بعقل ناصبی که یکی از مریدان و ناقلان کلام اوست و باو نسبت داده و الله اعلم
بحقایق الغیب و الشهادة **الشیخ الکبیر و الفیلسوف الشهیر شهاب الدین السهروردی قدس الله تعالی**
سره العزیز میکوید اکرچه کنیتش ابو حفص و نام غریست لیکن از اولاد ابی بکر است
و صورت سلسله نسبت او بدین وجه است که شهاب الدین ابو حفص عمر ابن محمد بن السهروردی ابن النضر
القاسم ابن محمد ابن عبد الله ابن عبد الرحمن ابن القاسم ابن محمد ابن ابی بکر و انتساب او در تصوف تم
و ی ایرا الجنید سهروردی است و بخدمت بسیاری از مشایخ رسیده و مدتی با بعضی از ابدال در غیره
از جاوان بوده و حضرا دریافته و در وقت خود شیخ الشیوخ بغداد بوده و با ب طریقت از طریق
و در تزویک استیفای حقایق و معارف از و میکرفته ند این کثیر در تاریخ خود او را دیده که در بیان حقایق عجایبی
و مکوک آن زمان بعضی اوقات طریقه رسالت می آورده و او را اموال بسیار جمع شده آنرا بفقرا
قسمت نموده در وقتی که عزیمت حج نموده بحلب رسیده محصور را فقرا یافته او را همراه نکرده بمدینه طریقه مروت را بجا آورده و در تاریخ مذکور نیز مسطور است که جناب شیخ روزی در بغداد بر خط مکتب و در اثنای وعظ
این بیت خوانده **بیت** مانی العجاب اغرو جید نظارجه حدیث بنکداد با سب بخاوه و او زردی تو قی کرد
شیخ زاد از قصور کمال خود هست داده بود کر آن بیت را بنخواند ران اشتاجوانی عارف مجرد
از خانه ان کشیخ فریاد کرد کرای شیخ تاجند اظهار کمال خود و نقصان حافه ان یکی دانه که در بن میان
بعضی باشند که رانی بجز بانی تو نیستند چرا این ابیات در عرض آن بیت بنخوانی **شعر** مانی العجاب
و قد سارت صحولهم الا العجب لمن اکرب محبوب بکا نادر وقف فی کل راحلة و انی فی کل بیت ربع یعقوب
پس شیخ صیحه زده از منبر فرو کامد تا آن جوان را دریابد و در مقام عذر خواهی شتابد نکاه از نظر
او غایب شده در جای او کوی بر خون دیده ند که در وقتی که شیخ این بیت را کرار بنمود و پس که از روی
غضب پای خود را بر زمین زده بود آن صورت ظهور نموده و در رساله قابلیه از شیخ علاء الدوله
سمنانی منقولست که از شیخ سعد الدین حموی پرسیده ند که شیخ محی الدین عربی را چون دریافتی کفت

بحر سواطع لا نهایة له کفته شیخ شهاب الدین سهروردی را چون یافتی کفت نور متابعة النبی صلوات الله علیه و آله
فی جبین السهروردی شمس آفرا و اضافت بسیار است چون عوارف و تشف التصانیف و اعلام التقی که در اکثر
از روی تعقیب سخن کرده و در رسالة اعلام الهدی چنانکه از پیش کذشت عبارتی مجمل کرد و سرزده و کفته که اکثر متعصبان
اهل سنت از دلیل رفض شیخ ساخته اند و بر وجهی که بعد از این مذکور خواهد شد جمعی از مشایخ صوفیه شیعی و حی
محمد جهرمشانی را بوسط خواندن ان رساله و حمل آن عبارت مذکوره اند که در بادی علیهم اند تخت اند
و با لجمله مصنف صاحب شعور که در عبارت مذکوره اند ک تامل نماید در می یابد که حال بر وجهی است که مذکور
شد و این قبیل است انچه شیخ محی الدین اعرابی در مقام اقتضای مذاهب و تحیر از تعیین مذهبی از مذاهب
مختلفه مستقره شرعی که بدان کرفتن فی الجمله بموجب جمیع المعتقدات و الاقاویل دانند که در معتقدات و مذاهب
مختلفه نقایض بسیار است و محال بودن اعتقاد و تعیین ظاهر انکار است و همچنین شیخ محی الدین
و حجت الاسلام غزالی و شیخ رضی الدین علی لالا کر پیش تیر انیانست در کتب خود از روی تقیه و کول و لن
اهل سنت و در اند اختن ایشان از سر وقت خود و شعار با کرد مذاهب همچنین میکنیم چه جای انکه لعین با
و های بد کیش بکند که عارف و های دیکر ان همچنین میکند برای انکه مقرر و دانه که هر کس بر سند بخدای رسیده
و عارف بوده و کرفته ای تمام شود و در و غافل ببطلان این سخن ظاهر است چنانچه مولانا قطب الدین صاحب
کفته ایم که هر کس که او را اندک مایه از خود باخبر و اندک الم بر آفریدکار و محبت بنیار انکه غالب
مطلق است و الم فرستنده را نباشد و نتواند بود و جناب شیخ شهاب الدین قدس الله سره و نور مضجعه
عمر خود را در پنجاه و سه سالکی و فات یافت **الشیخ الکبیر العارف الخبیر الجناب نجم الدین کبری قدس الله سره**
سره نجم الکبرای نیز از اصحاب قطب الاولیای شیخ الاداب قد قال رسول الثقلین الروایا اذ شاجه
است ابو الجناب نام و نجش محمد است و نجش کرد او صحیح است که بنابران ملقب باین لقب شده و در وقت
تحصیل با مرد طالب علمی کرد بشیکر و پیروی غالب می آمده بدین سبب او را طامه کبری لقب داده اند بعد ازان
بسبب کرفتار استعمال طامه را انداخته و کبری کفته و شیخ ولی تراش تیز از القاب انتخابست لیسب
آن این لقب را بولی اطلاق کرده اند که نظرش بر هر کسی افتد و بمرتبه ولایت برسد **حکایت** سک چه شد
منظور انجم الدین سکتا زار سرور است **و** کنیت شیخ قدس الله سره ابو الجناب بود و بجیم و نون امیر ارغیان
پسیتانی در رساله که مشتمل است بر شخانی که شیخ رکن الدین علاء الدوله سمنانی قدس الله سره آورده

که شیخ نجم الدین در ایام جوانی همه پیوسته استماع حدیث از خوارزم کرده او بود و بهمان رفت و چون از علماء صحت
حدیث یافت و باسکندریه نیز اجازه حاصل کرده و در مرحلت شیخی حضرت رسالت پناه صلوات الله علیه و خواجه
دیده و ازان حضرت اسنده خاصی گفتنی که حضرت رسالت پناه صلوات الله علیه فرمودند که ابو الجناب صح
پرسید که ابو الجناب صحفظ حضرت زمود که شده و چون از خواب درآمد از معنی آن بگفت چنان فهم کرد که از
دنیا جهت بی بدیده نمود الا جرم تا بجا خود را از علایق دنیوی مجرد ساخت و در طلب طریقی مرشدی گزیدست
اراوت لوی دهد آغاز مسافرت فرمود و بخوارستان رسیده و در خانقاه شیخ اسمعیل حموی بسلوک پرداخت
توانائی نهاد و چون توجه شیخ از مرض نجابت یافته مرید گشت مدتی در خدمت او بسلوک مشغول بود و شبی
بخاطرش خطور نمود که علم ظاهری بن از شیخ اسمعیل زیاده بست و از علم باطنی خلق تمام بهره است ام این معنی
بر شیخ اسمعیل ظاهر گشت باداد الجناب را طلبیده و گفت برخیز و بشهر رو که ترا بجانگذاشت شیخ عمار یاسری باید رفت
شیخ نجم الدین و است که شیخ اسمعیل بر آنچه بر خاطرش خطور نموده و اطلاع یافته بیچ نگفت و بعلارست
شیخ عمار یاسر تا مدتی انجا بسلوک مشغول گردیده و چند گاه و انجا بوده شبی عان حدیث بر خاطرش گذشت
اصباح شیخ او را گفت که برخیز و بصیر رو پیش رو زنهان نام این سق را طلب پرسیدی از سر آن چون بر در
دولت از شیخ نجم الدین منقولست که چون بصیر رسیدم روزنهان را دریان خانقاه او دیدم که
با مشک آب همی میاخت و بخاطرش گذشت که ظاهر اشیخ میداند که باین قدر آب دهنجا یز نیست
چون شیخ از دهنو فارغ گشت و بست بروی من افشاند و بیک قطرات آب دهنو که از شیخ بر روی
من رسید چنان شرم شیخ بخانقاه در آمدیس نیز در رفتم و آنجناب بشستن دهنو مشغول شده و من برپای ایستادم
و از خود غایب شده و دیدم که قیامت قایم شده و مردم را بسگرند و با تش همی اندازند و بر محراب آتش بسیاری
در پشته نشسته هر کس که میگوید که تعلق بوی دارم او را میگوید از نار که در اگرفته و بجناب الهی
گشیده نه چون نفس من از متعلقان ایشانم را گروند لاجرم بر ان پشته بالا رفته و بر پائیس افتادم
پسیلی سخت بر قفایم زد چنانکه بر روی در افتادم گفت بعد ازین اهل حق را گمان مکن بعد ازان
از غیب باز آمدم و دیدم که شیخ از نماز فارغ شده پیش رفتم و شیخ در شهادت بجنان سیلی بر قفای
من زد و همان لفظ بر زبان راند و بدان سبب غایب از طبیعت من زایل گشت و دیگر با شیخ بهمان
مرا بخدمت شیخ عمار یاسر گردانید و بوی نوشت که هر چیزی که داری بفروخت تا از خالص ساخت

باز پیش تو برگشتم شیخ نجم الدین مدت دیگر در خدمت عمار یاسر بسر برده چون بدرجه کمال رسید رخصت یافت
بخوارزم شتافته بنیاد ارشاد کرد و چون بران حقیقتی مرتبه در دوازده امام علیهم السلام بوده لاجرم در جناب
مردان نیز رعایت عاد بسران نمود چنانکه در زمانی کوتاه بسطوت در مدت عمر دوازده مرید پیش قبول کرد
او هر یک از اقطار عالم بودند چون شیخ مجد الدین بغدادی و شیخ سعد الدین حموی و شیخ رضی الدین
علی لالا و شیخ سیف الدین باخرزی و شیخ جمال الدین گیلی مولانا جلال الدین بلخی رحمهم الله
ایشان زمانی بسیدی و شرح ایشان مرقومی آورده و اکه نجم الدین اکبری کویند بخت فاطمه البتول صلوات الله
علیها و سلامه علی بعولها درست ابی علی فاقت بسیده و رساخته و الهت کفافی سمعت فی الاخبار عن بالبنی
المختار انه قال من صافح علیا و قبل حجته نبضت اسال عنان من هذا الحدیث الصحیح هو کفان یقول نعم صدق
رسول الله علیه الصلوة و السلام من صافحنی و قبل کفی نبضت اسال عنان من هذا الحدیث الصحیح هو کفان یقول نعم صدق
من لمس جبهته نفی جان سکری جان سکری نفسه بهم تم فی کفی الهوی مع شهوتی امن مذهبی فی نجب
مالی مذهب و ان قلت بوده فارقت بنی نفسه که در زمانی که پسیار بقول نجاب خوارزم رحمه
الله و جنگیز خان و اولادش علوم تربیه شیخ نوشته بوده چند نوبت کس نزد آنجناب فرستاد و
التماس کردند که از جهانیه بیرون رود و ناسپیی نیابت فایض البرکات از سند ادشیخ ان التماس را
باجابت نقرون کرد و در وقت آمدن شرف ملاقات با این مردم بسر برده و ایشان چگونه نجایز بانشند که در زمان دل
ریش و دفا و علول محنت و بلا از ایشان بعد فرقت افتیار کنیم چون آن لشکر قیامت اثر تر و یک
خوارزم رسید شیخ نجم الدین بجناب خود را بماند شیخ سعد الدین حموی و شیخ رضی الدین علی لالا
و شیخ سیف الدین باخرزی که زیاده از شصت نفر بودند رخصت داد و که ازان ولایت بیرون
روند ایشان گفتند چه سود اگر حضرت شیخ دعا کنند تا این بلا از اهل اسلام مندفع شود شیخ گفت
کریان اقتضای است بر ما علاج نی پذیرد آن جاعت گفتند پس مناسب آنست که با ما دین سفر را
نایند جواب داد که هفت سال در زمان خوشی با خوارزمیان مصاحب بوده ام در وقت ناخوشی از
ایشان تخلف کردن بمردمی باشد گفته اند که در جواب گفت که مرا ازین خروج نیست و هم اینجا شهید
خواهم شد و بجناب الجناب را وداع کرده بسیر طرف نهضت نمود و روزی که گفار بشهر در آمدند شیخ نجم الدین
جهی را که در خدمت شیخ بودند طلبیده و گفت قوا علی اسم الله تعالی فی سبیل الله اسکنا و در ساعت

کدکک اعیان مکنه بسبب احتیاج بوجود سایر کمالات و نهایت پریشانی و نهایت سرگردانیست
و دم اهمیت که خود را از غایت تعجب لوازم امکان بفضای عالم شهود و جان برسان وقتی بیجا نه تعجب
را باین جمع که شهود حق است بدون خلق و مرتبه لی نیازی او از کنز ایمان شاهد نمای تا معرفت و غلوق را
شاهد نمای و تعقید و صحال دزاری الکتابی را در پرتو آفتاب احدیه تعاینه نزای اطف المصباح فقد
طلع الصباح عزیزیست شمع شعشعت رسال بوده و در زرعیه اغنی شمس پستمار از دنیا رفته و تورنور او
بجز او خواسالست الشیخ العارف الکامل المحقق محمد بن آدم الصفائی الزرقی از اشراف روزگار و کرای شهرای
صوفیه عالی مقدار بست بهمه زبانها ستوده و در شرب فقر از جناب سید اجل سنگی خاص مخصوص بوده و کاسه چوبیه
سختان او را بهشتها و در صفحات خود آورده اند و در لطافت و دقت بی نظیر شمرده اند مولد اجلال
الدین رومی او بوده و کمال افضل خود را از نسبا جان شیخ پسنمای سیاند بیکوید شعر عطار بود و شیخ و
پسنایت پیش رو ما از پی پسنمای و عطار آمدیم و در رموضعی دیگر بیکوید شعر ترک چرخی کرده ام من
نیم خام از بیکم غزای بشنو تمام و دیوانه خوانی شهدای که از ستاخوان اهل حالست در روح او کوید شعر
که بوا کر ذر کرفت در غزین که بوا کی علم برافراشت در غزین محیط تصرپسنمای که از بلد یقه از ان
کرفت غوسان خلد را کاه چین چه راز است کران ناکم مغفر چه کنجهاست دران دفتر کمال و فنین
زابته ای جهان تا با تقواض سپهر زمیح اول آفاق تا بشام پسین دین کرد و جوانیست بیچ خود و بزیک
دین بیانه از دینست بیچ فرد مهین و در طریقت مرید خواجه یوسف همدانیست و در محبت خاندان نبوت
از خدایان همدانی کتاب حدیقه تحقیقه دیوان قصاید و غطعاتش بر کمال اوه در مذهب فی جعفری
و شرب توحید و فقر پسندی و لیکی قاطع برانی سابع است علومت و اعراض او از دنیا و مافیها معلوم کا
کر سلطان بهرام شاه غزنوی نیخواست که بمشیره خود در انکاح شیخ در آرد و با نمود و غزنیست حج کرد
بجان در دین ابیه رجعه یقه بیکوید بیت بس نزد زن و زر جاهم بخدا کر کنم و اکر خواهم کر تو
تاجی دی جا چپانم بسر تو کر تاج پسنانم و در لغات مسطور است کر کی از اراده جبه و جلال را اخراج
ان بود و کر بزیارت شیخ رود شیخ کتبی بوی کوشته مشتمل بر بعضی لطایف از انجمله اکر آن
والی را عقل و روح در پیش فدیست و لیکن مزیه ضعیف دارد و کر لغات نفقده وقت تعهد نداردان
الملوک اذا دخلوا قریه افسدوها کلمه رس چه طاقت باسکاه و جیاد آن دارد شیرزاده ناچه آب

چنه شیران دار و بداری عزاسمه و اذکر هرد کر سراپرده حشمت ایشان درین خطه مختصر زده حاجت آمده است این
ضعیف ستردی را رخت عایشه تعاشه نولان بردند بضاعت قناعت را بهرا بان خضرا ایپس سپردن
اکنون بزرکی کزد الفضل الکبیر آن بزرک دین و دنیا کرده است که کوشه دل این کوشه کزنه را تنفقد پیش
خود خواب کند که چرم چهران بسنه و نه سزای چشم قریخه اذ دیست و بهلو و صحت عقیده جناب شیخ اشتهای
نیست و چنانچه از حدیقه دیوان او معلوم می شود تفصیل ایه اهل بیت علیهم السلام نموده و در طبعت
و تودع اخبار فدا ذکر خوکنایه ذمیح چهوده لهذا در اول حدیقه از روی تقیه غلطای کشت را بجب ذکر نفرم
نموده و در روح ایشان بقدر ضرورت و لیتن زبان تعرض اهل بیست و جماعت اکتفا فرموده اند و در ترجمه
مدح حضرت امیر طریقه بدل آن بوجهی لطیف بهمود و آنجا کر کفته بیت ای پسنمای بعوت ایمان مدح چه
بکر پس نشان ز بدیهی بیچ مطلق ز بس البداهت و اجب الحق و همکام شیخ همانا مضمون بیتی از
کرسب تقیه مدارک که نفی پسنمای حقیقی است و در تفسیر آیه نجوی از سوره تدسع الله انحضرت ایرا امیرمومنین علی علیه السلام
روایه نموده که قال سالت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم عن عشره مسایل فی ان قال اخبرنی ما الحق
قال الاسلام القرآن و الولایه آل بیتک لیک انتفی مفهوم الشرط حجه عند المحققین من ایه الا مسول فیلزم
ان یکون الامامه قبل الانتهای الیک فیلزم بطلان خلافه المشایخ الثلثه و بطلان ما یلزم انتهای امامه
و اوصیائک بشیخ بان اشارت بزاکفته و بنکو در کتابت شهود رکه بحر اسلام و بن مسعود و نوشته عصر
پشیمانی ازان تقیه فرکاری نیوده و ذوسوده کر من اتقدم ایشان بکجب ذکر کر طریقه سلف و شیوه علمای آن
تقیه است پیشه نمود و زنکه علاج و تلافی آمد اهل زمان نیکوینند که ترچرا تقدیم و تفضیل امیرالمومنین بکجب
معنی دشان بر ایشان کرانه و صورت اهل کتابت که جناب شیخ بر بداشته و نوشته اند این نسخت

بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله رب العالمین و الصلوه علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین و بعد فی آثار است
که روز حشر از عرصه خیزد بسبب باریدن باران و رسیدن و فتان بود یکی نصرت مظلومان و دیکر قهر ظالمان
و جهت این کفته اند که پیغمبر صلوات الله علیه فرموده با العدل قامت السموات الارض پرسش این نسخت
که هرجا سایه افکنده ابنجا نیز سعد و دولت شده و هرجا پرتو نور وی پدید آمد آن موضع لبنان فروز پس انکی
در آنجا که خار نماند قبول ایمه امت شود و جور و ظلم نرست که کجا پر قحط سال شود باران از آسمان بایسته
و آب از چشمها بتعزیز بازشود و حیات و حیا از میان خلق معدوم شود حق سبحانه و تعالی پسلطان اسلام

پادشاه عادل بود اشاعره این سعود را آزاجور و ظلم کنند و ار دنیا بنی محمد را اگر همه عالم جمع شوند تا بحدات و مایه
شقاوت دل این بنده نزیبنده و بغارت برنده تو اند و نیتی که مالک الملک آنرا ق نموده بود و در شاه
اسرار غیب نشود نمایند باشد چه میل بیکدیگر از تصرف کردن دران درخت معزول بود و مذکور پیشینیان
الالس بحق چه رسد و حق این است که در کل احوال عادل سعید است و جابر شقی ابد ترین خلق است که جاهلی
اند که چیزی نخوانند و فهم نکنند و بدان مغرور شوند و زبان طعن در عالمان حق نشناسند از جهالت که پیغمبر صلوات الله
فرمود ارحموا ثلاثة قوم اتقوه و عزیز قوم ذل عالمان بین بجهال کنایی که بر زبان اهل معرفت گفته بر عالمان
بنادان بدیده چنانکه بایزید بسطامی گوید دران کتاب تصرف کنند و بدانند که دران چه نوشته است اما نشنیده
که بوی معرفت ندارند و دران کتاب شناسایشان چنانکه پسندند بعضی نموده شده و از مرحله دانائی
دکر رولی و جهانی دزیان و دسرای ایشان بود که دران کتاب طعن زنند و دلیل بر کوری ایشان
است که گویند این مرد از آنکو بهید بهست زخاندان مصطفی را پستایش از حد بدر و بفضیلت امیرالمومنین
علی علیه السلام بر دیگر صحابه نهاده و آن می پسندند که آن را فرد و صدیق فاروق ذوالنورین عثمان نهاده اند
بر طریق سلف صالح و از سنت کاینات محمد مصطفی صلوات الله علیه و آله اخبار صحیح مروی است بخلاف
سلف صالح براند و مناقب آل رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و مناقب آل ابوسفیان اگر در درجه
وهکذا نباس نه بر عقل اند که چنین است و کلمه حق آنست که بار خدایا ازبسته کردن عالم را بجاهلی
که از تو ترسند و از خلق شرم دارند و ما را بتلای کوری بچشمان کوی قربت کردان بفضلک
وجودک اگر یک بار احرام الراحمین و سلطان عصر را توفیق دهی و با پسندان را نا خشنود دارد که در راه حق
ایشان ملکت دین است و توفیق که صلحان را و علل خوارکار انیکو دارد که در نگوداشت مصطفی نظام
دین و دولت است و بقای ملکت و شادی روان مصطفی صلوات الله علیه است و از جمله انبیاء و اولیا
و اصفیا صلوات الله علیهم اجمعین و الحمد لله رب العالمین چنین مشهور است که کتاب مذکور را اجداد
شیخ تقی نوشته بودند که منصفان اموی بهست غزنوی بعضی از ابیات کتاب حدیقه را که
در ذکر مثل ذوالمنقبتین و تفضیل حضرت امیر بر دیگر صحابه واقع است مرجع ساخته شیخ ساخته دران
باب غلوی پسیار جایا نهاده و فتوی بقتل شیخ داده و چون مواخذه شیخ بزرگوار کاری بزرگ
و دشوار بوده دانای آن دیر بهرام شاه مقدم ایران فی توانست نمود فرمود تا مهرست حال او نشته

بدار تخاذ نفاذ کرد جمع علمای اعجاز او در نوع نمانده و هر حکمی که از انجا دین باسد صادر کرد دران حل فرمانده و در انجا
بیان علما اختلاف واقع شده باطل شریف شاه مدان مدفون بود یکی از ایشان که مسلم از ان بود حکم منع
مواخذه نمود و شیخ را از ان در ط خلاص فرمود مخفی نماند که آنچه این پست صعود قبایحی که از نهاد
و سایر بنی امیه زده و مثل سگ و های هوا جود انصار بوده نهادن سبب حضرت امیر و جمع کردن مردم بر
متابعت سنن پسنده خود و تسمیه ایشان باهل سنت و جماعه الی غیر ذلک موجب قدح و نقص دین ایشان شمرند
و حکم بخروج ایشان از دایره اسلام نکنند بلکه اگر کسی تاول یکی از ان بخطا، معلوم بعقلی و نقلی و نفوذی نماید
دست از زبر پسینه اوی نهند و فتوی بکشتن وی پسندند بنابر است که اگر نفی اسلام عنوه و سایر احکام جور خود
نمایند و هم اهل مذهب ایشان لازم نمی آید زیرا که اهل مذهب ایشان آنست که ادله پسنت ثابت میشود
نگویند کسی از است که پسنت کرد پدران و پسنت کنند رجال اگر اکثر ایشان که پسنت بر بهرک از پسنه
و نپسندیدن دران کرده پیش ازان بوده اند که بر ابوبکر و عمر و عثمان پسنت کرده اند اگر ایشان امام نباشند لازم
آید که این سه کس نیز امام نباشند و ایضا بر اصل ایشان اگر این قوم را امام و ثقه انداند لازم آید که در قرب
صد سال شلاکه بنی امیه بود و جمله نقد و نکاح جهاد باطل بود و فرزندی که بالا ولی آمده باشد حرام زاده و بوله و فرزند ابو حنیفه
و جمهور لازم آید که نماز جمعه ایشان که اتفاقا از شروط باذن امثال ان جایز ان میدانند باطل باشد الی غیر
ذلک من المفاسد اللازمة علیهم علی اصولهم الفاسدة و پرسشیده نماند که جناب شیخ در حدیقه حقیقة چند جا
اظهار تفضیل اهل بیت علیه السلام و اکو عقیده و مذهب او مذهب شیعه اثنا عشریه است نموده چگونه عاقل
فاضل در تفضیل حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام بر دیگران توقف نماید محال که مخالف و موالف
تفضیل کرده اند که در روز خندق چون حضرت امیر عمرو بن عبدود را ضربت زد حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ضربة علی یوم الخندق افضل من عبادة الثقلین یعنی ضربت زدن حضرت امیر
المومنین علی علیه السلام عمرو بن عبدود را در روز خندق افضل از عمل جن و انس است تا روز قیامت چه
پوشیده نیست که اعمال در قسم است ظاهره مثل نماز و حج و جهاد و زکوة و غیران و باطنه مثل رضا
و توکل و امثال ان فضل کند که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله وسلم چون از بعضی از غزوات که
بعظم حرب با مصاردت نمود فرمود که رجوع کردم از جهاد اصغر بجهاد اکبر چون جهاد امیرالمومنین علی
علیه السلام که یکی از اعمال ظاهر آن حضرت است افضل از اعمال جمیع الس و جن باشد جمیع اعمال ظاهره آنحضرت اکمل

پس چون اعمال ظاهره دلیل باطنه جمع کند ظاهر است که فوق اعمال جن و انس از ابدا خلقت
تا انتها عالم باشد زیرا که بر اتقی است محمد صلی الله علیه و آله و خیر امم اند و اعمال ایشان بهتر از اعمال امم
سابقه است و کراکه غفاری از همه پیش آمد و ابوبکر و عمر و اهل جن و انس ندارند و چون سیاق بعضی از
اشعار شیخ که در حدیقه در مدح حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام و فضیلت مذکور شده و ذکر نشده از همان
تبرنماید و آن این است

آن ز فضل آفت سرای فضول ... آن علم دار علم دار رسول

آن سر نیل سرافراز از علم ... مک الوت و بوآز از علم ... آنکه در شرع تاج دین او بود
او کز او تاج خفه کین او بود ... هر عدو را که در فکند از پای ... نام بر پیشش از فند فدای
هرگز از خشم هیچ سر نزید ... جز بنوک حسام بر نخشید ... آمد اندر وجود سیل امین
لافتی کرد در حق آفرین ... ذوالفقاری که از بهشت خدای ... بهر پشتاد و بو شرک زدای
در قیامت او بذوالفقار زبان ... کرده بیکسر همه چو تیز جهان ... زان دو تیغ کشیده در عالم
شرع را کرده چو تیز قلم ... هم بیخ را وصی و هم داماد ... چشم و چیز از جمالش شاد
نایب مصطفی بروز نذیر ... کرده در شرع خود مدار امیر ... خوانده در دین دلک مختارش
هم در علم و هم علم دارش ... جان آزادمردی و تن دین ... خسرو پشت و تهمتن این
آنکه طاها طهارتش داده ... آنکه یاسین اسارتش داده ... راز دار خدا و پیغمبر
رازدار پیمبرش حیدر ... عقل در آب رویش آغشته ... سود در کرد نقشش انگشته
بسر انگشت مصطفی بیاله ... کای خداوند آل من والا ... که خدای زمانه چاکر او
خواجه روزگار مختر او ... هر که تن در تهمتش دیزوان دست ... وان که از سخون فی القلم آست
مرتضای که کرد یزدانش ... همره جان مصطفی جانش ... هر دو یک قبله هر دو جان شان داد
و بهر دو یک روح کالبدشان داد ... دو بر و زنده چو اخته در کردن ... دو برادر چو موسی و هارون
هر یکی در یکی صدف بودند ... هر دو پرآیه شرف بودند ... از پی سایلی بیک در خیف
سوره هل اتی در الته لیف ... سر تو حیدر اندرین گلشن ... پیش جان عزیز او رکن
عمرش شعشه وجود نبود ... کار او جز بجود و جود نبود ... قوت حرکتش ز قوت خاست
چرخ را داشته ز کشتن باز ... باز اندر دل بلی هر سو ... عرش اگر گی چو نیم و اکنک لشته

زد زم لطف آب خاوراست ... کعبه اهل فضل نا راست ... تا نه بکشاد علم حیدر در
نه پیمبر بر ... چرخ را رهنمای علم او بود ... هر را که خدای عالم او بود
نج عشق کذشته از پران ... تخت حلمش نهاده بر دوش ... عالم اکار بست روز جل
لقمه کرد از نهاد خلائق جل ... باز با خصم خویش در صفین ... باحه کار بست از پن
در نیام رتعه دعوا کرد ... در میان بجود جود او کرد ... خاتم اچحا به او در راز
کنج آنجا جزاو نیابد باز ... نایب کردکار حیدر بود ... صاحب ذوالفقار حیدر بود
مهد آیینش دلیل پیغمبر ... علم اخشمش نشان بیت و نار ... دل او عالم معانی بود
لفظ او آب زندکانی بود ... عقد او بد جول در سوی ... بود در زیر پایه طوبی
تنک زان شد بر چهار چنک ... که جهان تنک بود در بزرک ... خوانده بر کنده و پری و پیری
پنج طاق و چهار بیکیری ... درجل چون سعادیه بکریخت
خون خلق بی بخیر و بریخت ... شد ز بیت بجانب بغداد ... دست بکشاد و بدو بیعت داد
سر احوار حیدر کرار ... مرفه از مهاجر و انصار ... چون بصاف معاویه بیکیت
یافت با لشکر معاویه دست ... جمل آن پیشه را پی کرد ... برک و ساز معاویه پی کرد

مخفی نماند که مراد جناب شیخ از معاویه طلحه و زبیر است چنانکه در ذیل همین قصه بتصریح نموده و گفته
است با علی بوا مخنث دست ... کی زبیر عوام بیت است ... لیکن بر سبیل دشنام تعبیر ایشان
بنام معویه نموده چنانکه در مجازی عرف عام تعبیر از اهل ظلم بفرعون و شداد و نمرود و یزید و شمر نمایند
ایشان می نمایند و ظاهر است که معاویه یکی از خواهنخواهان ایشان است و ازین قبیل است
آنچه جناب شیخ در قصه شهادت عمار یاسر که بعد ازین مذکور خواهد شد تغییر از قاتل او بدر ابو الغبرا کرده گفته است
کز دجوان کفته پیری ... سفله مردان بروز دیری ... و ایضا از آنجا که چون طلحه و زبیر برغم اهل سنت
از جمله عشره مبشره از جناب شیخ جرات بر طعن ایشان عمر کجا تواند و باشد و لفظ معاویه را بمعنی الذی کره بامور
از قبوی الکتاب بر ایشان اطلاق کرده باشد و همانا از نجاست تقیه شیعه جماعه اهل سنت را که
فی الحقیقه نابجان پیشوایان معویه اند ملک منی خوانند و دور نیست که مراد شیخ از معویه همان پسر ام سفیان
باشد بسبب آنکه او در حرب جمل بنسبت او دیگر یزدان پرستیجه آن باشد که چون بسیاری از علمای

مانند افتد گوئی و غیره گفته اند که خروج طلحه و زبیر با غارت معویه و استظهار او بود و ما جرم جناب شیخ
بتر کرد زیرا معویه بگرفتن اموال حرب بود و اشتر و ابن کنایت در عبارات نصحا شایع و مشهور است و باین توجیه
تقریر ظاهر شد و آنچه فخر زی این مقام افاده و فرموده اند که بودن معویه در حرب جمل دگر گفتن او در انجا
در وغی ظاهر است که رقم عوان از اشال این شیخ محقق فاضل نگذرد هیچ عالمی جاهل باور نمی افتد بس آنچه معلوم
شود که گی از شیعیان باین داستان را بکلام شیخ الحاق نموده و این انتظام را داده تهمت در دیگر سخنان شیخ
که باد از تشیع آرسیده و منفتوح نگردد و در اینجا حاصل کلام آن عزیز و بر اهل تمیز مخفی نماند که فساد آن با بچه سابقا
تقریر نمودم غایة ظاهر است با آنکه بطریق معارضه نیز می توان گفت که هیچ نکته پسندیده است که جناب شیخ
روسای حرب جمل را از روسای حرب صفین نشمارد چگونه از کسی که فرقیت مابین شیعه را و حرب شیخ
بر کرار مقصور نماند و دشمنان او را شعاری که دانند شعبه شیخ باشد قلم نموده و با شعار او اعتنا نماید پسندیده است
که آن دگر او را نشناخته باشد و آنکه او را فرموده که راه تهمت در دیگر سخنان شیخ منفتوح نگردد و ما
با آنکه او الفند و شیعیان غزلوی که معاصر جناب شیخ بوده اند مراد او را در تفصیل حضرت امیر و خصوص معویه و اختلاف
صفتیان بغداد و در کشتن و سوختن او مفوض ترد مشهور است و از کتابهای گذاران ثبت بچه اشاره نوشته
فساد سخن آن عزیز و در غایت وضوح و ظهور است صراح الصحیح العطار انشد الله در حرب صفین
[illegible] روز صفین چو حرب در پیوست ۔ گرم شد کار زار در پیوست
زود عمار را پیش آمد پیش ۔ که فدای کرد خواهم این سر خویش ۔ آلت و ساز حرب پیش آرید
در شوم کشته زنی انگارید ۔ نیلی این چو جان کنیم ایثار ۔ روز محشر کجا نام خوار
سال او در گذشته از نصد و پنج ۔ تیغ را برکشید و زد بر پنج ۔ چشم خود را عصابه بربست
بسی پنجهار بر پشت ۔ در مصاف آمد و بگفت بپیوست ۔ که منم شیخ این و پیر عرب
گرد جولان و گفت گیری ۔ سفله مردان دراز دستیری ۔ یک ز اصحاب خود بزیر افتاد
در زمان جان بداد در پیچ داد ۔ چون بدیدند مرد را اسپان ۔ رو بر خاست زان میانه فغان
گوشنیدم از قتول رسول ۔ که گفته این سخن بشنوی بتول ۔ کف عمار بس همایونست
قاتل او به آتش ملعونست ۔ این زمان کشته شد به جبار کنیم ۔ دل این ریخ در دهاد کنیم
همه تیغ در سپر بگذارند ۔ خود بگفتند و سر بخارند ۔ عزم خاص این حدیث چو شنید

بجز از گر هیچ جا رو ندید ۔ گفت فعل شما خطاست چنین ۔ اینچنین گفت و گر هست چنین ۔ آن نیامد
پسار را بر آرد ۔ بی سگی زد گشته انگارد ۔ پس علی بود قاتل عمار ۔ بیت جاهی جاهلت و گمراه
جمله رائی شدند بشتابند ۔ رانی کار خود دران دیدند ۔ آن گر از کز بین نظر بانند ۔ مرد خوانی در انغلط باشند
باچنین پس علی نیازارد ۔ شاید از قتل او بپرهیزد ۔ از جوز شیوه بود خصوص بیع ۔ بیع گوئی
گر دو از بهای تیغ ۔ از خصمان بپرسیدی ۔ علم را کار بست بگشیدی ۔ خصم را روز چند مهلت داد
تا جرم خصم پدید آمد نهاد ۔ گرد خصمان او چه بنده و چه حر ۔ مطلع از بخ آشکار و گر ۔ گرچه دارد ز آل
بر سفیان ۔ گر بر آرند نشان بر زبان ۔ آل مروان و آل سفیان زیاد ۔ گر نرفته جز بر اطوار
در ره این کجی زیاد بدند ۔ طاغیان همچو قوم عاد بدند ۔ هر که باشد خوارج و ملعون ۔ در حریت کش
بر زبی خون ۔ مصطفی گو ار رفتن از دینی ۔ چون بسنجید بر دل جمعی ۔ جمله اصحاب بر گرفتند
گرچه گذاشتی بر افتادند ۔ گفت بگذارشان کام الله ۔ مرتدم را کجا کشند گناه ۔ زان آزخصم او
فرد تر بود ۔ که خرد را تمام چیره بود ۔ مرد را چون زبس بود خورشید ۔ سایه پیشی کند بر و جاوید
از دامی خصم گر نه می ۔ سایه زان پیش او دریده می ۔ خال او خصم را بخیلی ۔ لیک خالی
زیره از خالی ۔ خال شکین نبود بر خورشید ۔ خال بر دیده بود لیک سپید ۔ انگر مرده و تا پسین
آن نه خال زنگ که ابیس است ۔ خال او داد بجب دنیا را ۔ زهر مر نور چشم زهرا را ۔ هر گر انخال این
شمار بود ۔ رو را بسیلی بخار بود ۔ گر همی خال بدیدت ناچار ۔ پور بوبکر انجال انکار ۔ مایشاء
بسته است خواهد ۔ خال با بو دبر او راند ۔ حفصه عایشه دگر زینب ۔ اگر او را کریم بوش اب
با چنین بود و رخانه ۔ گر بدار پسته با دخانه ۔ این همه حجت مصطفی بودند ۔ جمله یاوران مابودند
هر یکی را بر او ران بودند ۔ مصطفی ایجای جان نودند ۔ چون قضای چنت بوسفیان
گر از گشت خاندان ایران ۔ از چه مخصوص شد بخانه ما ۔ این سفیان زمان حالی ما ۔ با علی کی بود مخلص
دوست ۔ کی پسر عوام بابت است ۔ گرد خصمان او زدیو زر ۔ مطلع او زبخ از نصیب شمر ۔ دور باند
در جواب شت ۔ از نبشتش زباغهای بهشت ۔ بنی پروردن از علیی بیت ۔ علی از دن از حکمی بیت
کی بود اکسی چگر گه او ۔ در دکان دواغ شش پهلو ۔ کند از بهر لوات ربا و بروت ۔ پسنه را
چو تلو الوت ۔ از برای دپسر رفش کاه ۔ معده چون آسیا علو چون ناه ۔ اگر بر مرتضی بران آید

سوی عاصی حکیم چون آید آنکه زابیس چیز چه دیده و شنید او را در پیش راچه و انمود تا بر آن
باطیت دین پیدا آن در زچون آب مارکس پیدا ان جانب هرکه با علی نگروست هرکه
کوشش من ندارم دوست [illegible] دشمنان قصد جان او کردند تا ماه ماه
از نشاط برآوردند عمرو عاص از قفا درائی زد عقل را خرده پشت پای زد برزید پیچ پیچ
کرد تا کز اخاندان برارد گرد شرم و ازرم جملگی برداشت جمی از دشمنان بر دیگر داشت
تا مرا و را بنا بر بچیل از مدینه کشند در منهل کز پا چون مقام نزل ساخت زود آن زاد بردی
دخت راه آب فرات برستند دل او از بنا و نم شستند شمر عبد الله زباد لعین مرج
شمان جفت باد با نفرین بر گشیده تیغ بی آزرم از خدا ترس و نه زمردم شرم سرش از
تن بتیغ بریدند و اندران فعل سود بدیدند بدشق اندران برید پلید منتظر بود
تا سرش برسید چشم نهاد و شادمانی کرد تکیه بر دینی و انانی کرد پنجی از قول نوبیل الاکرد
کین دیرینه جست و انه کرد دست خوش بران لب و دندان زد قضیب زان مطاب خندان
شهر او زو بزینت کرایان ماند و از فعل ناکسان حیران سر بر جست بر اشتر و بالان خاندان
محمدی دیران علی اصغر ایستاده و بپای وان سگان ظلم را بداده در رضای عمرو عاص و
یزید و ابن زیاد همچو قوم ثمود و صالح و عاد بر جفا کرد و ان سگان الدار زفت از حضرت رسالت پناه
عالمی بر جفا دلیر شده او بر مرده شر زه شیر شده کافرانی در او دل بسکار شده و از
زخم ذوالفقار فگار سر را بر دل از علی صد داغ شد همچو قرین عاشق باغ کین خود
باز خواسته زحسین شاد و قانع بدین شمات و ثمین صبح ناورده و در رسیداد مصطفی
را در رسته نضی را داد یک سوا ندخت مجاور را زشت کرده رو معاطر را کرده و در زخ برای
خویش عهد با حکم را گزیده و براحمد راه آزرم شرم بر بسته عهد و پیمان شرع بگسسته
آدمی چون بداد دست از عفت هرچه خواهی کن که ناصع هست هرکه راضی شود بکرد زشت
تا ز اکس چو دوزخ و جبه بهشت عمرو عاقل بران کمی خندد کز پی خویش او بپسندد
دین به نیا بچزه بفروشد کند نیک در بدی کوشد هرکه این نبیث حال بود مرسخان کایان
خیال بود من ازین این و خال بیزارم کز بدین هم دل آزارم پس آنکه یزید پرست

عمرو عاص پلید پرست هرکرا عمرو عاص باشد پیر با یزید پلید باشد دیر مستحق عذاب
لعنون است هرزه و بد خصال و بد دین است لعنت او کز بران کس باد که مرا و را کند
پیشکی یاد من نیم دوستدار شمر و یزید زان چنین لعنها بعید بعید هرکه راضی شود به
هرکران لعنش لعنه بگشت و رگردان از پی خای بجان بر چنین صد هزاران ثنا ست
و ایم بران [illegible] این مقدمات من باشد زانکه توحید و الحسن
باشد شاه ان مصطفی و یارانش زانکه پیشند و دوستدارانش چار یار گزیده و اهل عبا
بر تن اجان ثنان رسیده و ما مرتضی و بتول و پسرانش انکه سوگند من بود بپرسش محترم خم
گردان ابو سفیان نشنه از حدیث من شادان چون زبن شد خدای من خشنود مصطفی
را ران زبن آسود انکسد زخ از او غضبنان غضب او بکور راچه زیان مر مدایح مصطفی ست
غذی جان من بنده و جانش را فدی آل او را بجان خریدارم و زبدی خوا آل بیزارم
گر پرست این عقیده و مذهب هم بدین به بدایم یارب من زبهر خود این گزیده پیشم
گذاردین ره بنجات دیدستم و پوشیده نماند که مراد شیخ از چار یار دران مت که فرموده
چار یار گزین و اهل شا مرتضی و بتول و دو فرزند از جمله ایشانست آنچه دیشا نی فرمود
مرتضی و بتول و پسرانش انکه سوگند من بود بپرسش تفسیر و تفصیل آن چار یار است که اگر مراد
از ان چار یار ابو بکر و عمر و عثمان و حضرت امیر باشد چنانچه در اول نظر فهم قاصران بر سد و لازم آید
دیشا نی اگر مشتق از تفصیل ست تکرار ذکر حضرت امیر المومنین علی با فصل کرده باشد در مکالمات آن
بر ادر با سعود و سلیقه شعر محقق نیست و بطلو جناب شیخ ظاهر این دو بیت را بی اس تقیه از آسیه
دان معنی را که در بهای النظری فهمند نخواسته و فی الحقیقه از ین اسلوب تتبع حکیم اسدی طوسی فرموده
و در کتاب گرشاسب نامه گوید و که بعد از نعت حضرت پیغمبر علیه السلام گفته است نعت زیزدان و
از ا نبیا ران درود بر او و بر یارش رابر فزود که هست یارش شنا ی نبام گزیده ز بهر
کس بدانش تمام علی و بتول و چنین و حسن می گذر ایم از ایشان سخن ندا ریم با دیگران
هیچ کار مصطفی گذران و ما رکنار و ایشا نا پوشیده تا حد ابو د که انچه در کتاب صد بقه
بجب ظاهر در مدح خلفای ثلث آورده و مراد او دران مدایح از لفظ صدیق افارق و هند

آن حضرت ایراد است و آنچه غیر این الفاظ است مضمون حدیثی چند موضوع است که در باطل بودن ایراد آن
احتیاج نبود و بظاهر آن را سرقه ساخته و در بعضی از آن اشعار باشبات مقاصد خود دست یافته
آورد و که باعث بران عجز از انتخاب تقیه نتوانسته بود و از جمله آنکه در بعضی از آن مواضع خطاب را تفضیلی کرده
و گفته است تو بدین درجات فضل فضول و مرعلی را حی کنی معزول و ظاهر است که مراد او از این الفاظ
نیست خواهد بود زیرا که شیعه آن حضرت دوازده کس از اولاد و احفاد او را امام منصوص من الله میدانند
و عدم ایشان را در امور دین و دنیا موجب خلل ایشان از خلافت الهی نمیدانند چنانکه روایت کنند از آنحضرت
که حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله در شان حضرت امام حسن و امام حسین علیهما السلام فرموده اند که ایشان
مدان اما ان قاما او قعدا و ابو محمد حسن عسکری در باب تاخر حضرت ایشان از خلافت گفته است
است کرد ابن بود در انجا بود و بخلافت نشستن نرا نبود و در بود و عاجز خبیر بود و پس مستحق او نیز نبود
مصلحت بود آنچه کرد علی و تو چرا او را پسال بر جدلی و در تخطئه او ظاهر است که مراعات مصلحت
بود جهی که در بیت ثالث مذکور است نه ذاهبه است نه نفاق پس حضرت آخر حضرت امیر را از نفاق دور داشته
چنانکه در بیت اول یاد از ان رسید و نقیض تخمین مصلحت بینی آن حضرت را از انتخاب تقیه باز داشته
و جناب شیخ در رساله او را معویه تر از ین تقیه مدار پسندیده و گفته است بیت اندر خلافت پسر
نیکندی علم را کار بست بچندی و دیگر چه گوید هر کرا او شی است هر روی بزن اگر شیست و در دوا
اغلاص شان از این قطعه لطیف و چنان بطلان خلافت انشاء واقع شده و است قطعه
گوینده چو پیغمبر از رفت زعالم و میراث خلافت بفلان داد و بهمان و هر گز تکلک بپیکانه نداد و است
دو دختر شاهان جهان جایز خوان و با دختر و اما دو بنی عم و بنیره و میراث بپیکانه و بپیچ مسلمان
و این فصیح و شیوا بخی نبی سلیم بر علیشیر خارجی در رساله که آن را لطام العامة و ازالم الخلافة نام نهاده و بهمان طایفه
اسم را بامسمی قرار نداده و این قطعه را بدین وجه تذکر نموده قطعه گوینده که پیغمبر از رفت زدین را
چون رفت زدنیا بفلان داد و بهمان و با دختر و اما دو نبیره و بهمان در میراث بهیچ پایه و بهیچ مسلمان
و نظاهر این قطعه بهمین طریق سنگسته از زبان کج روشتابان دیده باو رسیده و با خود و دران تصرف
کرده و صرفه دران دیده و بعد از ذکر قطعه اعتراضات بارده و ایرادات غیر وارده بر ان نموده
و تصدیر آنها باین مصادره کرده که ناشی از غایت تکابر و است غافل از آنکه این قطعه مشتمل است بر کنایه

بغدان

در اوائل شام بن حکم از مجلس جعفر که گذشت برفق همین حکم کرد و ابوبکر در میان عباسیان بسیار است بهذا
شیعه امامیه هیچ حضرت امیرالمومنین در مقام نزاعی که با شد بر سر شمشیر و بعد او را حضرت سید
المرسلین علیه افضل صلوات المصلین و از جمله مهمات برحسب شرعیه این مطلب است که حضرت امیر
تقدیر نکرد راز و جهه متقرب بحضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله میشود و عباس از کجا تواند و بحجت میراث ارکب
فقه مخالف و مالف مقرر شد و که صاحب دو سبب اقوی و اولی است بمیراث از صاحب یک سبب غایة الامر قرار مطلب
عدم دیگر آنست که یک از دو سبب اگرچه از یک جهة باشد مانع ارث ابعد و اشته اند اگرچه از جهت باشد و خبر
این پس بر اجماع علمای اهل بیت علیهم السلام بر آنست و وجه تخصیص بر عارف بنزد حجت بر او و آن ما ذری
و پدری منحصر نیست و دیگر آنکه گریم الغنی اولی بالمومنین من انفسهم از واحد امامتهم و اولوالارحام بعضهم اولی ببعض
فی کتاب الله من المهاجرین پس استدلال نموده اند اولویت حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام را بامور حضرت
پیغمبر صلوات الله علیه مطلقا خلافه و وارثه و چه پس استدلال آنست که خدای تعالی بعد از اولویت متقرف
حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در امور بر مومنان فرمود که خویشان او بعضی اولی اند بمتقرف امور بعضی
انکاه خویشان را بدو قسم وصف نموده بیان و حجت چون تامل نمودیم این ولایت و وارثت حضرت
رسالت موقوف آمد بر چهار چیز یکی قرابت دوم ایمان سیوم هجرت دانست دوی امامت در پس کسی را نمی
در علی و عباس پس ابوبکر احتمال داشت و علی و عباس واند لیکن ابوبکر بر تقدیر تسلیم کنیم که نبوت و امامت
بود قرابت نداشت و عباس اگرچه قرابت و ایمان داشت مهاجر نبود و طلیق بر پس ناچار الا امیرالمومنین
علی علیه السلام که اولی بتصرف در امور حضرت پیغمبر باشد صلوات الله علیه و آله پس مخفی نماند که قاضی عضد در
شرح مواقف کتاب بر استدلال شیعه امامیه بامثال این آیه گریراد نموده و که دلیل حجت بر آنکه مراد چنانکه
خدای تعالی میفرماید که آن اولی الناس بابراهیم للذین اتبعوه و هذا النبی و الذین آمنوا و الله ولی المومنین
آنچنان که تابعان او گردند این اولویت بابراهیم شاید از جهة اتباع قرب یا از جهت اتباع خصلت
بوی باشد و اولی بتصرف ایجاب را نیست و صحیح استقرار و صحت تقسیم دلیل است بر آنکه مراد از اولی
اولویت است در امری از امور انما از پیغمبر چنانکه گوئی زید در جه اولی است بعمرو در تصرف یا در تصرف یا در حجت
یا در تصرف انا تقسیم چنانکه گوئی زید اولی است بعمرو این اولویت یا در تصرف یا در ضبط اموال یا در تصرف
در است و جواب آنست که دلیل بر آنکه مراد از اولی در این مقام اولی بتصرف نیست آنست که در دخول

باری تعالی اولی بالمومنین من انفسهم چنانچه بین شد و که مراد از اولی در این آیه شریفه چه اولی بتصرف نیست
نه مراد اولویت است در امری از امور زیرا که بعضی مردم از بعضی مردمان اولی بودن بغیر از اولی بتصرف
بر ایشان هیچ معنی ندارد بلکه اگر چه بس استشهاد و قاضی عضد بایه ان اولی الناس للذین
اتبعوه و هذا النبی و الذین آمنوا و الله ولی المومنین استقرار بتقسیم نمیکند چه نظم این آیه شریفه چنین بودی که ان اولی الناس
بابراهیم من غیره للذین اتبعوه و هذا النبی و الذین آمنوا و الله ولی المومنین و اگر گوئی زید اولی بعمرو من نفسه عمرو
استقرار بتقسیم نمیکند چه مراد اولی بتصرف نیست و لابغیر با اگر اقتضا نکند مگر اولویتی است در آیه پیغمبر
الا اولی الذی اولویتی که در قرآن ان را ایشان ابوبکر بسته اند از ان بر افضلیت ابوبکر و لا جسته اند
چه خصم ایراد نمیکند که گوید که بر تقدیر تسلیم نمیکنیم نزول و تسلیم نمیکنیم که برای دخول این آیه افاده آن نمیکند
که ابوبکر در همه چیزی الی دیگر بهتر کار تر باشد چه شاید استقرار نقص کردن که پیغمبر کار تر است از همه کس
با بعضی از جمیع وجوه با بعضی از وجوه و این آیه عدد و اصل دلایل ایشان است بر افضلیت ابوبکر پس ایشان را
سه باب استقرار بتقسیم اولی است و الحمد لله تعالی که سیف علمای شیعی فضلای سنی در این مقام خوب
معلوم شد خاطر کرده گردیده پس پیش ایشان است اعنی در تخطیه که قطعه مذکور را نموده و بر مختلی بودن تعجب
نموده می گوئیم بر سوی فهم از خطور رسیده و همه او را واجع کرده و لکن من غایب قولا صحیحا و آفت من الفهم
السقیم و بلکه روح پسندی بیخرد و ستای بمضمون این بیت در حق سر ایشت که شعر علی الحوائی من
سعاده تناغی الم یعلم البقر و مخفی نماند که ابتدای اهل سنت بسلیقه تسبط جهل از اکثر اصحاب
اصحابه و زیعه بنا بر است که ملکرا از معدن خود که علمای اهل البیت علیهم السلام و اقلان آثار و احکام
ایشانند جز اکثر نیست اند بلکه اقدان از سلف خشو شیه خود نموده اند و با حادیث موضوعه و اخبار
چنان ایشان که بسیاری از آن مردان در هم یافته شده ایمان آورده و اند و از روی کمال تعجب
و تحیر بر حجت کتب اهل حق گرایشان طریق ترقصی نه خود و اند و مع ذا سخنان سلف خود را بر وجهی
مناسب نهم ایشان است فرومی گزند اگر آن اقوال حدیثی صحیح و مخالفت بعضی از عقاید و امه ایشان
صحیح باشد بطریق تاویل جاهلین همت بر تخریب آن بکار زند بس حقیقة استفاده از خود کرده اند
و آن فیض از چشمه خود نیافته اند بیمات از چشمه که رایشان چه زاید لا جرم تشبیه بانیه شل ایشان
شل آن شخص است که در بیابان تشنه مانده باو و بول خود را بیاشامد تشنگی او افزون گشت

شد فضله طبع فضول تکمین عطش دراثنا یدرایی دیده از شرشره علما و من لدنا علما زاد و تابان فایده تو آزاد و من لم
یجعل آنه نور فما له من نور و در کنف سب جام جهان نمای کریم الخلوات شهر ست ره ثنای ذکر صفات
رحال ارواح آورده که امام محمد یحیی رحمة شیخ پسنای طغرزوی او را در اوهری و زندیق خوانده نبی حضرت پیغمبر
صلوات الله علیه و آله را در خواب دیده که بگرید ای محمد مرده گان را چرا بر میگوی خار پسنای که روح بابو دین
بنکفات مدح است محمد بن یحیی از خواب در آمد پرسید که قدح شیخ شنای چگاست گفتند بغتین بر جهای
نشست و عزیمت رفت در سر کار او نشست چهل روز فرصت ریخت و تصحیح نیوست تا اکوی دیر از خواب
بدم گرگفت ای محمد یحیی در دل من راه بردی و پسنتی کهن زدیقم و دهری گفت تو بر گردم گفت زبان را
نگاه دار شتی اکنون بر دست و قدم آگاه و دار پس از خواب در آمده و با ترک رویه چون محمد یحیی بخارا سان
آمد بخود بر خود گفت که در بندگان خدا هیچ چرا باید زد تا این همه رنج باید کشید القصه دران اوقات غزان
باغی شدند و سلطان سنجر محمد یحیی را بخارا بگفتن این رنگان بر سر خروج کرد و نامه چو فتوای سیدی محمد گفت
خارجی گشتند و خون ایشان حلال شد و بین و غری فتوی نوشت سلطان سنجران را از بر گرفت بحرب
غزان رفت و چون ایشان بر سلطان سنجر ظفر یافتند و سلطان را گرفتند خراسان را سخر حشمت محمد بن
یحیی را گرفته خاک در دهن وی کردند هلاک شده آورده اند که سلطان سنجر این نکبت را بجهد از دولت
پدر تو حکیم پسنای نوشته فرستاد و گفته مذهب اهل سنت و جماعت حق است یا مذهب شیعه و فضای تلخ تر بر حق است
یا ایرانشی عنه و گفته ام مذهب باطل است اگر امت بر حق و حکیم پسنای علیه الرحمة این قصیده گفته بری فرستاد

کار تا قابل نیست در دل مهر بر کار داشتن ۰ جان کجن مهر مهر شاخ بی بر داشتن ۰ از بی سنگین دل مهر بانی آزار دو
برخ چون زر نگار کنج کوه داشتن ۰ چون گرد دی کرد معشوقی که روزی چند ۰ بر زر بید شنج مجلس سر افراز داشتن
هر که چون گرگس بر اری فرو آورد و سر ۰ همچو طوطی کی تواند معلوم شکر داشتن ۰ رایت همت زسیاه فرو مجر
تا توان افلاک زیر پای بر داشتن ۰ تا دل عیسی مریم باشد اندیشه تو ۰ کی روا باشد دل اندیشه مریم داشتن
با سفه مصری نشسته با تو انداز انجمن ۰ زشت باشد چشم را بر نوش آزار داشتن ۰ احمد مرسل نشسته کی روا باشد خود
دل بر پسیرت با جهل کافر داشتن ۰ ای بدریای ضلالت در گرفتار ۰ زین بر آور کیخسن را بدست بر داشتن
عجز بر کشتی است لیکن جلد در کار آمدن ۰ بی عقیده نوح نتوان چشم عصمت داشتن ۰ گر نجات این دل غافل آتی خواهی
خویش را بالی و پر مالی بپای سر داشتن ۰ من سلامت خانه نوح نبی جایست ۰ تا توانی خویشتن را این در او بر داشتن

روایت علم را بجوی پاپس بر دی خرام ۰ تا کی آخر خویش را چون طفلکان بر در داشتن ۰ چون حمیدا گر شهر علم را بجهد دوست
خوب بود بر حمید بر سر دستار داشتن ۰ خنجر فرخ پی دلیلی را بیاسا سنگ گنگ ۰ جاهلی باشد ستور رنگ را پسر داشتن
کی روا باشد بتلپس چون پیران داشتن ۰ دیو را بر پسند قاضی اگر داشتن ۰ آفتاب نبی سماء همه زهرا ن روز
زهره را کی زهره باشد چهره افروختن ۰ من چگویم چون تو انی مختصر گفتن بود ۰ قدر خاک افزون تر از آن گر در هنر
از تو خوچون می پسند عقل با بنای تو ۰ پاکیین را قابل آتش نبود کخور داشتن ۰ مر ابا ری کخو نماید روی عیقل را
من زهر ابر دون و دین پیمبر داشتن ۰ آنکه او را بر علی مرتضی خود پیشوا نمی پسر ۰ بالضرار بی تو اند کشتن و میرا
تا سلیمان را نباشد چیره راند بر ملک ۰ زشت باشد دیو را بر تاج آل افسر داشتن ۰ چون چراغ دین بیاشد شرع احمد مختار
باغبانی زشت باشد خز کجه رو داشتن ۰ جوکت اب قدر خرمت زاحمد رسل نماند ۰ بنده کاری کی تو ان کجه رو داشتن
از گذشت مصطفی بجای جز مرتضی ۰ عالم دین را نیارا کس بعمر داشتن ۰ از پس سلطان مگنه چون سلطان دادگر
تاج و تخت پادشاهی جز کر سنجر داشتن ۰ از پس سلطان بی بس چون روا دارد کسی ۰ جز علی در ترش محراب بسر داشتن
اندران صحرا کر پسکی روخون کرگ را ۰ اندران میدان کر توان پشت با شتن ۰ کر هیجا ی که مهرت را روا نبود چون
مهر حمید بر ید ست با جان برابر داشتن ۰ هفت اندر ا زبانی بر گشاد و هفت در ۰ از بر ای خاتم پنجم مجاور داشتن
شب پسندان را کجا مهر گز تو انی یافتن ۰ جز بجب حمید ر سنگ پسر داشتن ۰ گر می مهر شماری خواستن آنرا نیافت
مهر مصطفی بر دین جعفر داشتن ۰ کی پسم باشد ت اسلام تا کار ت بود ۰ طبیبان در کردن از زیر خجر
کر می دین دار خوانی خوشتن را شرط نیست ۰ جبر جان از کفر دین فرق را غر داشتن ۰ پندین مپوش علم دین طلب از بهر آنکه
جز دانش خوب نیست اندر داشتن ۰ علم دین را تا بیابی جبر دل اغفل ساز ۰ تا نباید حاجت بر دی بجز داشتن
تا ز اهل شمار د عقل سودت کی رود ۰ مذهب پسلمان همه ش زبو بکر داشتن ۰ علم آنچه بوحنیفه دانش حق از بهر آنکه
نکتاب زنی شیطان جهو از بر داشتن ۰ کیکاچه او نگفتن دین حق در زیر بی ۰ پس چگران سال و مه راست ساز داشتن
کیکی که کار دین حق طلب نی بهر گو ۰ خاک را نتوان بجای سنگ اندر داشتن ۰ ای پسنای دارا ن خود اگر آنرا نخوانی
رایه را بر شیر خوار مهر مادر داشتن ۰ اینکه آسایشی این خویشتن دشمن خوران ۰ تا کی خوخویشتن حیران بمعشوقه داشتن
بندگی کن آل پیمبر را بجان تا روز حشر ۰ همچو ایشان نباید روی اهنوقه داشتن ۰ زیور دیوان خود سازان نخواهد کرد
چار بود نوع حال را تر زیور داشتن ۰ دیباغ لطافت نبی چاره به است ۰ دان چار به لصیف در ابا ریه است
آن به که دو است ازان چار به است ۰ دان هر دو که در آخرت ازان چار به است ۰ وانچه از اعمال تقیه در دنیا ی دنیا است

بسقط لیب محتی تحوا بدلو دو قریب باین اسلوب است انچه نظام استرابادی در جمیع نسخه مشهور خود کرد تکلیف
بعضی از سنیان متعصب گفتن آن مضطرب بود و در سلک نظم کشیده و گفته است در خبر ثانی نام زنگی زیبی و زان
چار کسی نه اشت یعنی مطلعی که جناب شیخ بزرگوار در دیباچه این لطائف آثار بعد از ذکر اخبار نبوی و انوار
ولایت لیبار است بنابر روایت مختصر و جام الوف مجان آن اشرار انکی از پیشوایان زنگوری سازیم
چون مطلب تبرکرا اینکه نذکر ثانی نی پردازیم شعر پرسند اگرچه خال منست و دوستی دیگر ازی نیست
در زشت اوخطی بهر رسول بخطش تر افتخاری نیست در مقامی که شیر مرد افتند اخذ خال شیاطین
نیست صاحب روضة الصفا بعد از ذکر فتایح معویه آورده که چون برادر جبه زجر رسول او را چند روزی کتاب
وحی باعتقاد در آورد خود نیز کاتب صدقات شد و شیخ شناسی غزنوی در شان این قطعه گفته اند انهی کلامه
و لطف کرده که اعتقاد سایر محققان علماست که معویه کاتب وحی نبود بلکه کاتب صدقات بود و کتاب وحی را
اولیای او از حشویه ارباب حدیث از برای آن ترشیده و انده بگفته پست و دستار پرسند گر آگرینت
گر از وسر کس او پیمبر چه پسید پدر اراب ذوان پیمبر شکست او را بلکه عزم چمیکنید انباطق حق
داد و پیمبر بگرفت پس او سر فرزند پیمبر برید برچنین قوم گر لعنت کنی شریعت دار لعنت ابد بزید او علی
قوم بزید حافظ ابروی شافعی در تاریخ خود بعد از ذکر مثالب معویه این قطعه نگاشته و گوید که گروهی
از عامه که بعضی از صحابه آن اورا در خلافت با امیر المومنین علیه السلام مجتهد میدانند و این معنی از ایشان غایت
تغافل و تجاهل است و مولف گوید که چنانچه سابقا نگاشته رشد معویه و اشال او را تا به وجهاد که استنباط و استخراج
فروع از اصول است بنزد محققان ایشان نه از روی اجتهاد بلکه از غایت عناد بوده و بر تقدیر تسلیم
اجتهاد و خطای دوان میگویم خطای ایشان نه تنها در فروع واقع شده بلکه در اصل ایشان نیز مخطی بوده است
هر سگی گر زبهی شیر دوان بچگرد گر همه اهوی تاز است در صیدش خطاست مخی نماند که اگر اهل سنت
در تمام اصلاح حال اهل جمل و صفین از حضرت امیر المومنین علی علیه السلام دست بکشند که تو مرد که خود نیا بخود اهینا
بر تقدیر تسلیم صحت روایت دالت بر نجات ایشان نکند زیرا که باری تعالی در قرآن پیشوایان اگذشتگان را
برادر پیغمبر خوانده دست انجا که گفته والی عاد اخاهم هودا والی ثمود اخاهم صالحا و اذکر اخا عاد و ماند آن
ظاهر است که گافر به دوزخ ابد بماند اگرچه خدایش برادر خود و صالح خوانده و دوزخی شود اگرچه پیغمبر
برادر خواندن ایشان را چندان ننگی نباشد که قرآن از آن نیالوده چنین اخوانها پیشوا خطیم

دلایل بودی اگر نخواهیم از زبان خود وی پس بهتر آن آمد که خدای تعالی گفت ان الذین اتقوا اذا مسهم طائف من الشیطان تذکروا فاذا هم مبصرون و در تفاسیر مذکور است که جناب شیخ را در ای حدیقه الحقیقه چند کتاب مثنوی دیگر است همه بر وزن حدیقه اما مختصر
تواریخ نثری حدیقه ترجمه نظم او و در پیشه خمس عشریه و خمسمایه بوده و بعضی تاریخ نوشته او را بسیار نوشته اند
والله اعلم بالصواب شیخ الحقایق و الاسرار قدوة المحققین رهنمای الطریقة و الحقیقة فرید الملة و الدین ابو الطفیل
محمد بن ابراهیم العطار قدس الله روحه العزیز پست همان خرابات کش و اوری فاعطار که نظم است شفا بخش عاشقان چنین مقابل
همه اسرار کلام نخست سفینهای فرید اکتابهای گرزین از جنون زخمه اوست دیده و سلوک خود و خود از خلق
آموخته در عشق یگانه او محمد بن ابراهیم العطار النیشابوری است مرتبه او عالی است به مذهب او
اوصافی بوده و بعض او را تاویل نموده اهل سلوک گفته اند و در شریعت و طریقت یگانه بوده و در شوق و نیاز و سوز و گداز
شیخ شبستان زمانه مشتوق بحر عرفان و غواص ازیقان است اصل شیخ از قریه کدکن از اعمال نیشابور است
و خود از بزرگان سلطان العاشقین محمد الدین عبد الوهاب بوده و در طریقت نظر از قطب عالم قطب الدین
حیدر یافته و از کرکدن مرده او بوده و چند سال در دیار خود شیخ به نظم آورده و چون در دیار خود مهجور بوده بسفرهای
شیخ الدنیا و الدین الحقیقی سخن شیخ است یعنی میگویند که حدیقه را بر آن نظر کرده شیخ پسندیده اند و آن اعتقاد
غلط است چنانکه شیخ خود در اثنای همه چهار رساله غرض و علت او در روزگار سلطان سنجر
بن ملکشاه بوده و شیخ بعد از مقتل شیخ بر سال خمسمایه و پنجاه و شش در شهر نیشابور بوده و در شهور
سنه ثلاث و ستین و خمسمایه تاریخ سال بعد از قتل شیخ بر سال خمسمایه و پنجاه و شش در خراب شده و در پیشه سبع و ستین و خمسمایه
غربت نهاده و شیخ بعد از سنه تسع و ثمانین و خمسمایه گفته اند و وفات او ان درین اقوال اصح است
و در مشهد رضا در نیشابور رحمة الله تعالی و رضوانه مذکور است که مولانا جلال الدین الرومی در وقت
رفتن بدمشق در رسیدن بنیشابور بصحبت وی در حال کمسن رسیده است و کتاب اسرار نامه بوی داده
و وی از ابا یا خود دیده شنیده و در بیان حقایق بعبارت اقتدا بوی دارد و چنانکه گفته پست که عطار کشت مرا
غربت او در پیش من فاش و چنانکه سابقا در بیان احوال شیخ بسنائی گذشت و بعضی دیگر گفته
پست مفت شهر عشق را عطار گشت ما هنوز اندر خم یک کوچه ایم و در بعضی دیگر گفته پست
عطار روح بود و سنائی دو چشم او ما از پی سنائی و عطار آمدیم جناب شیخ در مصنفات مشتمل بر اسرار
توحید و حقایق اذواق و مواجید بسیار است مانند کتاب منطق الطیر و الهی نامه و اسرار نامه منظر مجالی

وفرآن و در اکثر انها طریق اظهار بشنائی از ریه رشید، سینه شیخ سنائی گزیده و در اظهار مناقب اهل بیت اظهار
رفوض ما نده ای بجا کار ایشان کاهی از علوی عشق محبت بی انتها خلیع العذار است، کاهی از نرسد تشبیب
زخوف فهار در مقام استشار اصلاح آن اظهار، دلن بصلح العطار، افضد الدهر از جو اشعار الفیه این چند
بیت است که متضمن بعضی از اشعار ایجاز آثار شاه ولایت شعار است شعر از مشرق تا بمغرب کرا امام است
علی آل او را تا قیامت است کرفته این جهان وصف پستایش که نشته لایحان وصف ثنایش چو در
نثر عطا اخلاص او راست سزان را وعده آیه خاص او راست سه قرص چون در و در خش ماه و خورشید
در عالم را بجان هشانه جاوید همه کفت با آن نور دیده یکیک از ریم هرود آفریده علی چون
باغی باشد زنیکی یکی پشته هر دو از وی دو رنه چنان در شهد و انش باب آمد که جنت را
بوی آب آمد چنان مطلق شد او در نطق و نامه که از رده بولش نه طلاقه اکرچه سیم و زر بهوجت
آمد ولی کر سازاین بامت آمد کاکر سالار هرکز بچه کرکاو دکر بیشه چنین هم بچه کرد آمد چنین
کفت اکر کر نیستم دم بدستور حق و اور دهندم حیان خلق عالم جاودانه کنم حکم از کتاب
حکمکانه چو هر چه اکفت از بحر الیقین کفت زبان یکتا و یک رو راچنین کفت کر اکشف الغطا داست
و پستم خدا را تا نه پیشم کی پرستم زنی حشم و زنی علم از نی کار زنی خورشید شرع و بحر
اسرار دم شیر خدا یم رفت تاچین ز علمش نف آهو کشت سکین ازین کفتند بر داود دین
شود زینسب علم چشتی را بچین شو اسد کو ناف خانه آفتابست ازان آهو دشش چین
سشک یابست خط کفتم کر از مشک خطالیست کر اوهم نافه شیر خدا یست اکر علمش شدی بحر مصور
در دیبنطه و بوری بحر اخضر چو بیچش طاقت منبو دی زهمت کشت فرد در جهود کی
کفتش چه اکردی بر تخفت زبان کعب دچون شیخ چنین کفت لنقل الصخر من قل بجبال
اهب اکی من متن الرجال یقول انکس لی فی الکتب نار فان العاشق زل التوال
و در کتاب اسرار نامه بعد از مدح پسر یازشروع در مدح حضرت امیر المومنین علیه السلام کرده و کفته
ازین کبذ خدا را باش اصل است دکر بر بنده بر کش ای دوست سوار دین پسر غم پیمبر
شجاع شرع صاحب حوض کوثر ابن رستم سوار خوش دلدل بدل غواص دریای لولاک علی
القطع المتصل ایام او بود علی الحق حجة الاسلام او بود آنادی پسلدنی در جهان داد

چکد هزار و عالم صدقتان داد چنان شد در نماز از نور خاتش کز دلی ابرون کرد نه پیکانش
چنان باید نماز از اهل رازی کز بهر دنیا رست بی نمازی نز جوشش ابر و دریا پر توی بود
بجنبش عالمی پر زرجوی بود زی صد ری کا کر بینا دین بود دلش آیینه اردان و راین بود
ز لطفش کر خود را پسر کردی بدین و نیا دون نکبه کردی چو دنیا آتش و تو شیر بودی
از این یعنی ز دنیا بیسر بودی اکرچه کم نشیند کر سه شیر نکوزردی ان دنیا یک شکم سیر
ازان چیزی ز دنیا نفاقه که دنیا با و پیش سه طلاقه دو مصیبت نادر یکقه حصرت
امیر المومنین علیه السلام کوید زانفی کان دین پیغمبر کرفت از امیر المومنین حیدر کرفت
فانفی الایمش از مصطفی است وزخاندان جهانش مل آلی است ازو دو پیشش لافتی آمد پدید
ذرسته دو حسش مل آلی آمد پدید آن سه قرص چو چو پروین شد پدید سرکردان آمد دو قرص مهر و ماه
چو ان نبی موسی علی ارون بود کر برابر شان نکوی چون بود هر دو هم طرازند و هم آدم
موسی را رون دو بهم آمده و این چهارت از اشعار شرف شیخ بزرکوار است رحمة الله علیه
ای پسر قول نشانی از علی عین دلام دیا بدانی از تلی از دم غیبی کی کوید چو هست
او بدم هست بریده کر درست مصطفی کفتش تو می آدم بعلم نفخ فهم کفتا ابراهیم علم
هچو نیکی زاده و موسی بطش کیست کر نبدانی شجاع دین علیست پس محمد چون جمال دو سیه
بهکالی را کر آنی او ست دیه کفت با اوسی هزار دشش هزار جمله اسپه از ترش چشمار
سی هزار اسپه ار کفتا این کمو سی هزار دیکر ش کفت این کمو بر علی فاکر کن اشکار
کو باین اسرار پی بیدار چون محمد باز جای خود رسید هر دو عالم در درون خویش دید
خویش را کل دید و کل خویش دید همچان کر پیش ایدا زپس بدید محو کشته فانی مطلق شده
در بحار علم پستغرق شده سی هزار اسپه از پیه کلام در بیان آورد از بهر نظام
سی هزار اسپه ار جبیر رکفت باز چیزه رفت و چه باز کفت صاحب زوج بتول ار نفسی است
بر حقیقت او چنانی اولیست زال او با و کفتنات چیست زان برآور دان یدیضا چیست
راز خود با چکس برکر کفت در شب باز نوزی یکی ساعت کفت هیچ نبود در دلش دریای زار
بود اسپه حقیقی بی مجاز کز نه او بودی نبودی راه حلی کار او بودی عجب چیزی

کتابخانه مجلس شورای ملی

گرز ابروی یک ز آنتی ۞ جوهر عطار کی در یابنتی ۞ کلام الله را بی جانخاری ۞ میالای چون خونخواری ۞ کلام الله چو هیچ کردی ۞ بقایای اسرار ان هیچ کردی ۞ فلا بد از او ازان اشارت بمضمون حدیث مشهور کز ترکت فیکم الثقلین ما ان تمسکتم بهما لن تضلوا ابدا کتاب ربی و عترتی اهل بیتی ان نخبر قاصی یرا علی چه حاصل حدیث انست که علماء بمضمون آن کتاب خدا اهل بیت پیغمبر اویند پس لابد است که کلام الله را در جای خود که خدا مقرر نموده نه نهاده باشد می تواند بود که مراد شیخ نماید حمالست که کلام الله را در جای خود که خدا مقرر نموده نه نهاده باشد می تواند بود که مراد شیخ تعریض باشد بعثمان که ترتیب کلام بر وجه دلخواه تمام چنانکه سفیران اهل سنت و جماعت اند سری دیگر از تصریح باین معنی نموده اند و نمیدانم احتمال نفی است آنچه در کتاب اسرار نامه در مقام مدح او گفته اند

بیت ۞ زبس کز خون قرآن خورد و زان غازا کز ان خورد قرآن خون او باز ۞ فافهم الله تعالی علم

و در کتاب مختار نامه که جامع رباعیات شیخ بزرگوار است این رباعی در مدح قابل سلونی در صحبت مرتضی رنجیده روانی نه کرد است

بیت ۞ صدری که بگل طارم معنی اورخت ۞ در صدف عزم معنی اهسفت

بوزند دو کون سایبانی در راه ۞ او بود که از جبل سلونی اوگفت ۞ اگر گوینده شیخ عطار دانسته باشد که مواضع از کتب خود اینجا تی که صریحیت در عقاید حقیقت خلافت خلفای ثلاثه آورده و پس چگونه او را از مرجوعین شیعه تواند شمرد و تاویلش آنکه چون سخنان او در بعض کتب متعارض بهم اند تقض یکدیگر باشد بنابر قطع و قرار دهیم دانسته تعیین بر ترجیح بر هیچ طرف از محتملات اعتقاد او نه نهیم و جواب او میگویم که تخصیص شیخ عطار چیست که اکثر علماء بعد از انها ی که باتفاق و فریقین شیعی اند بوده اند این کار کرده اند خصوصا در مقام مدح چنانکه گذراز پیش گذشت اما سخن درین است که اگر کسی کاری اظهار دوستی خلفای ثلثه کند و مدح ایشان نماید کاری طریق عداوت و دشمنی پایه زوال محو ایمان می تواند بود که صاحب آن اظهار عداوت و دشمن شیعی بوده و اظهار دوستی را مدح را در موضع دیگر از روی تقیه نموده الا ضیان که تقیه را جایز نمیدانند همیشه بواسطه استیلای سلاطین سنی مذهب در میدان بوده اند انشاء الله تعالی مینیست بر انکه کاری اظهار دوستی و ثنای مدح نماید کاری طریق عداوت و دشمنی نمایند و لهذا اما قطب الدین انصاری صاحب مکاتیب گفته که در باب صحابه حکم خارجی و شیعی که شبهه بر پرستو می نشده و با تشبیه در نفاید او را که ابا بدست دارد و با بایست گوید

الحکم

آنست که ابو توان کلام را از زردی تواضع مضمر نفس گفت مولف گوید که این تکلف در رتبه تعسف است
زیرا که تواضع و مضمر در امر دین که فضائله از آن جلوه است رجحی ندارد و از آن متولد است که گبری یا جهی یا هندی
ترک گفته از روی تواضع و اشعار با آنکه من از غایت حقارت خود را داخل سگفان نمیدانم چنانکه فاضل هندی
در توجیه ترک سبو در حاشیه کافیه گفته و دیگران از نثار جان اهل پارسیست زان توان توجیه نمود و اند دیگر اگر
قول مکور در رفتی گذارده واقع شده که مردم پیوسته اقتراض نمود و گفته اند وجود دلیل این طالب اگر لایق
امامت نیست و اگر اقتراض او مضمر نفس بود بایستی که تخصیص خیر بعلی کردی و چنین نفی تکرار فایده فی الجمله داشت و
سکم خیر امتی چنانکه عرکفت که کل الناس افقه من عرحتی المخدرات فی البیوت و اگرچه این سخن عمر نزد اقتراف بخطا است
نزد تواضع چنانکه ادعای او توهم کرده اند و اما نمانی نبایر اگر حق سبحانه تعالی در پیش کلام منع نموده از آنکه فی الجمله
در خصت حضرت رسالت پناه در خانه او در آیند و فرموده که یا ایها الذین آمنوا لا تدخلوا بیوت النبی الا ان یوذن
لکم الا به پیوسته حجاب اقتضای نفای حکم نمی نکنند تا بعد از وفات آنحضرت در جواب گفته اند که چون عایشه
بود و باذن او در آن خانه دفن شده و لطلان این جواب ظاهر است و اگر بکویند که بعد از حضرت پیغمبر صلوات
الله علیه بطریق میراث باو رسیدن نیز باطل بخبری که ابو بکر در منع فاطمه از میراث حضرت پیغمبر صلوات الله
علیه روایت نموده بتفصیل این بیست سابقا در بیان احوال فضال ابن حسن کوفی مذکور شد با بخبار رجوع فرماید و از
سوم آنکه سیم است نیز اینجا در منطق الطیر در مدح عثمان گفته است خواجه پیست کار او مطلق است
در دو نور مطلق است کار دو اقربی بجان پرور دو جنت جان خود در کار ایشان جنت سر بریدن شان
کرد تا بنشسته بود از چه پیوسته چو پیوسته بود و آنچه اهل پیست در جواب او قلت خویشان
خود از نبی امیه اهل سیار داود بر ایشان گفته اند غایة ما مسموع است و الا هذا اصل مکان او را در آن
عهد زیر پیشتند و در ابهال کناده و مواقعه نموده اند بدین قیاس باید کرد جمیع آنچه از امثال شیخ
در مدح مشایخ خود گفته اند و الله الهادی

تبریزی قدس الله سره فرموده علامت بر دو قبیل یافته است که اسلاف بر دو هر یکی بحجت توانند داشتن و اگر
گاه و بیجهت یکی نه افتد چنان نشنیدند که منافق در مسجد دکوک در کتب و اسیر در زندان وفات نوای
وقت غروب آفتاب چهارم شهر جمادی الآخر از سال ششصد و هفتاد و دو بود و در جوار اعتقاد و مولای شیخ
اوحدالدین تبریزی ارباب تتبع را تردد نیست و از مؤیدات تشیع او انکه از اولاد و خاندان جلال
الدین بود و که پدر بر پدر اورا و اعیان اسمعیلیه بوده اند تا بیع عقایده و اعمال که از بعضی متاخرین آن طایفه
در مذهب اسمعیلیه بوده اند الی و جلال الدین از بعضی تابع عقایده و اعمال که از بعضی متاخرین آن طایفه
در مذهب بعیده احداث نموده اند بری و معرا بوده و باصل مذهب اهل البیت علیهم السلام رجوع نموده و در قرای
رسایل لاحده را بسوخت و شعار اهل ایمان ظاهر ساخت و انکه طایفه از جهال جاهل گفته که پنبه لانا
شمس الدین بکمال الدین مکتوب غلطست و در دیوانهای قدیم مولوی قصاید مشتمل بر مناقب ایه اظهار بخالب
اغیار که در مقطع اکثر آنها چنانچه شیوه او بوده و باسم شیخ خود اورا مذکور نموده پیدا و راست لیکن نادان
کتب او را مقصود اهل سنت اکثر انها را از قلم انداخته اند و رعایت ناموس بزرگان خود را دران شناخته اند
و با وجود این همه اهتمام که در محو آن قسم کلام و اشته اند هنوز سخنان آشنا از خدمت مولوی در میانست
که دلیل اتم علی مدعاست و سلک نزدیک مناسبست ☆ هر انکس که مهر اهل بیت است ☆ در انوار دولت بر خویش است
غلام حیدر است ملای رومی ☆ همین بست همین است همین است ☆ آفتاب وجود اهل صفا
ان امام امم و لیی خدا آن امامی که قائمیت الحق ☆ روز زین روزمان دارض و سما
ذات او است واجب العصمه ☆ او ستاره اگر فرو شد گر دریا ☆ عالم وحدتست پس کس او
او برون از صفات و شمار ☆ ره طلبسند او مطلوب ☆ عارفان صفت و علی گویا
پیش او دید سید مرسل ☆ در شب آن قدر در مقام دنا ☆ از علی می شنید نطق علی
نه علی جز علی بنود آنجا ☆ امر فوق ایم او خود شید ☆ ما همه قطره ایم او دریا
ولی و الای علی بحق خدا ☆ موسنان جمله دو با دگر اند ☆ گو امامت و ادی و مولا
بنده چار ده زجان می باشی ☆ تا بزندت بجنت ماوا ☆ شمس تبریز بنده از جان شد
جان فدا کرد و نیز مولانا ☆ زی روزی ای خلقان علی ابن ابی طالب ☆ زی خرمان وی بروان علی کان لطف
نهان از فهم و دور از عقل و ورز اخیال ☆ کی گفتی وصف او تو ان علی ابن ابی طالب ☆ قدیم الاحسان عظیم الشان الهی ران

قسم الخلق

قسیم فقد و اکبر ان علی ابن ابی طالب ☆ هو الاول هو الآخر هو الظاهر هو الباطن ☆ هو سخان هو المنان علی ابن
ابی طالب ☆ زهی از صفحه پیران زهی سلطان هر زمان ☆ ولی حضرت سبحان علی بن ابی طالب ☆ شهادت اعتبارت
او نماز روز و حج او ☆ جهاد جمله راسیه ان علی بن ابی طالب ☆ بجود باسم الله در توحید نر است ☆ چو حق مطلق و حق ان
علی بن ابی طالب ☆ اگر شیر خدا داری بسین از دیده یعنی ☆ بوجه جهد خواهان علی بن ابی طالب ☆ نر ستاده بهشت
با تقریر با تخیل با دقان ☆ بهر در سل پنهانی علی ابن ابی طالب ☆ خدا و ند خدا و ند تو و زی بخش ایمان داد ☆ بخش شاه
با احسان علی ابن ابی طالب ☆ تا صورت پوند جهان بود علی بود ☆ تا نقش زمین بود زمان بود علی بود ☆ شاهی که دلی
بود و هی بود علی بود ☆ سلطان سخا کرم وجود علی بود ☆ آن قبله گشای که و قبله پیر ☆ بر کنده پیک جلوه کنبود علی بود
آن خیبر الاور که بهر طبع تفش ☆ در خون جهان پنجه نیالود علی بود ☆ اران رایت که پس از موسی عمران
والله که علی بود و علی بود علی بود ☆ ان شاه سر افراز که اندر ره اسلام ☆ بنکار نشد راست نیاسود علی بود
فرزند خلف و صحابه گفته توحید ☆ کاو دم بکاشف کمران بود علی بود ☆ صد ارکه کردم و دیدم بحقیقت
شه لافتا و ان عابد بعبود علی بود ☆ زان یکه بپرسیدی که گفتم بحقیقت ☆ بانکه کرا دین و بمقصود سبیلی بود
این گوش نباشد سخن گوش نیست ☆ تا مست علی با شد تا بود علی بود ☆ سر و جهان جمله بسید از نهان
شمس الحق تبریز که خود علی بود ☆ چاکر سر دین بود مصطفی عیست ☆ تعال زاد و شاهد علی الش را

امام ستیزان و هی انفس رسول ☆ شبی که هیچ نیاند خطا از علیست ☆ امام شه ایمن اهل انی حیست
از انکه نور دو چشم جلال ذاتیست ☆ کسی نگفت که تا چند از علی گویی ☆ مگر که در و ترا ای پسر دو علیست
جواب دادم اگفتم گر نمی دانی ☆ دل سکسته مجروح را دوا علیست ☆ جانا تیا هر که خصم شمس سکین اند
مراجعه کرا پیرو پیشوا علیست ☆ هر که بدل این همه گرفت ☆ مرتبه از عرش فراگرفت
نور بینی جان مرا تازه کرد ☆ هست و لم و اهل حیدر کرفت ☆ حضرت شاهی که بیک ذوالفقار
زان کران تا زان کران عنبر گرفت ☆ تیغ علی کورده بندان تیغ ☆ فی علی از دست او شکر گرفت
هر که می همت حیدر چشید ☆ همچو خضر آب بقا در کشید ☆ هر کس خود طالب سری بود
شمس علی این کلاه حیدر کرفت ☆ مخفی نماند که مراد از تیغ علی که کورده بندان ندیده ذوالفقار رزق
آثار صاحبدلان و اراست که از اسمان بحضرت رسالت علیه السلام فرستاده و آن حضرت ازا با بر المومنین
علی علیه السلام داده و اخبار و آثار در دین با بسیار است و بعضی از غلاه اهل سنت انکار آن نموده

و دیگری از تالیفات خود گفته که ذوالفقار نام شمشیر است که از زمان حضرت پیغمبر علیه السلام افتاده و آن را علی داده و آنچه از آسمان جبرئیل آورده آن بود و چون حکم الهی بهمان متعلق شده ی جبرئیل باقی حمایل کرده می آمد تا رسول آنانستی که غزا میرفتند تا بدانا مقصود نرفتیان بنزد شمشیرات رسول خدا باشد مقصود شان آن باشد که دروغی بگویند تا زمانی علی را فضیلت و ابر رسول خدا اثبات کنند

اینست تمام کلام آن معاند و شیخ اجل بعد بجلیل را زمی عزاته تعالی بر وجه لطیف ابطال نموده و فرموده که دروغ زدن آن بثابته باشد که خدای را فلانکه گویند رسول را عاشق و امام را محفظ و آن را حیوان مجبره داند چاکر و نوشش درست شده و اما آنچه گوینده که ذوالفقار علی را از آسمان آورده و در خیابان مجبره داشته و شیعه و فیه شیعه هر معجزه را که در عهد رسول گویند معجز علی و با و بزرگ کرامات الاولیا معجزات الانبیاء و از اینجا تفصیل علی برنی لازم میاید و خوابه ذهبی را طرفه جایه دانند که از آسمان بمصطفی آمده زیرا که بهتر از تیغ جبرئیل و رونده اند قرآن مجید درغ بزبان ربیعه بهشت طبع جنت تیغ را همان حکم باشد چون بگوینده ذوالفقار بود در بیتی را که خوای گردن زانی نیست را که خواجه پسندیده گفته گفته که حامل تیغ علی بود نه غیر علی و خیر لافتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار چگونه از آیات انکار کرده شود

گر این معاند و مجب بست که خواجه از حفظان و نه گران امصنف خوانشنوده بست که چون در وغ را گفته بگوید میاز پوست ناقوصالح بوده دیگری بگوید از جلد گربش ابراهیم بوده دیگری بگوید از گوسفند شعیب امید اگر آن پوست را در دین دو سه هزار سال گذشته بدست آگر آن جایز روا بست این را نیز روا باید داشت که بتنی که در قصه ی نصرت شریعت مصطفی بدان جمعنهای گفته شده و گران گبران زرد تو اعتقاد اسلام بدان معتقد گردند خدای تعالی از آسمان بمصطفی فرستاده بست ازان بداشتن با انکار این نکردن ا مغصه چیزی که نصب اگرچه پنهان کنند چنان باشد و دوستی پیدا می جانب از محض ایمان باشد و الله الهادی در کتاب نفحات نگفته بست که در وقتی مولانا شمس الدین تبریزی در صحبت با کمال جندی می بود شیخ فخرالدین عراقی بوجب فرمود شیخ بهاءالدین زکریا که در بخارا می بود بست هر نوعی دیگر شیخ فخرالدین عراقی را روی نمود آنرا در لباس نظم و نثر اظهار میکرد و در نظر با کمال اسرار شیخ شمس الدین این هیچ چیز اظهار نمیکرد روزی با کمال او گفت فرزند شمس الدین از حقایق اسرار که فرزند فخرالدین عراقی اظهار میکند بر تو هیچ لایح نمیشود گفت از آن شاهدی افتاده بود بسته اگر دوستی بعضی

از نصیحات شمرده از زیده می تواند که در پایان بیکبار جلی دهد مرآن وقت بست با کمال فرموده حق سبحانه و تعالی تا صاحبی روزی کند که مصارف حقایق اولین و آخرین را بنام او اظهار کند تا بیع حکم از دل تو بر زبانش جاری شود و پایان چرخه رحمت و رآید. طراز ان لباس نام تو باشد مرا با کمال از ان بصاحب جناب مولوی صاحب دیوان خشوی معنوی بود که در اکثر اشعار خود التزام ذکر شمس الدین مینمود چنانکه در چند جا ازین غزل آنست

چون ... ایهاالناس ای اورکاسا حاضف س ... ان فلکی شمل حران جمی شمل ان ... مطرب نیک زن ما روح فرخ پیه بتن ... چون نی بر نام شمس الدین پرزی زن ... نام شمس الدین چو شمع دس چو پروانه بسوز ... نام شمس الدین چو شمع جان بیفه و چون نکس ... شمس دین شمس دین نامش نا میکوی دلبس ... آبه بینی مرد کمال از تصان شنه ندارد کفن ... مطرب بگرچه ز عاشق شنه از نس بلول ... عشق شمس الدین کند رجانت را با سمن ... آورده اند کچون خدمت مولانا شمس الدین بقونیه رسید مجلس مولوی در آمد خدمت مولوی در کنار خود نشسته بوده کتابها چند در پیش خود نهاده و پرسید که این چه کتابهاست مولوی گفت که این را تصیل و قال گویند تو ابا این چکار داری خدمت مولانا شمس الدین دست دراز کرده همه کتابها را در آب انداخت جناب مولوی تاسف تمام گفت ی درویش این چه کردی بعضی از نهاد ایدالدین بود که دیگر نیست مولانا شمس الدین دست در آب کرده همه کتابها بیرون آورد و آب در هیچ یک کتاب اثر نکرده بود جناب مولوی گفت این چه سر است شیخ شمس الدین گفت این روزی حال است ترا با این چه کار بعد ازان با کمال مکرر مباحثه کردند آخر روز حال را بر خدمت خدمت مولانا شمس الدین تفصیلی که در نفحات مذکور است در شهور سنه خمس و اربعین و ستمایه بر بست علاءالدین محمد که فرزند خلف مولوی بود و بداغ از پس من اهلک نوشتن سماع و اطرب رکن نکمال سعدی بست گر گشته خاک رجودش آب بنش عین ... هر نسیم که بر گلشن سعدی وزد ... او سیم شهود ... مرشقایق پستان ایاغ نیرین ... بکایتش همه نازک لوده بنش همه راست ... بشکفتش همه گلشن عبارتش شکین ... در فضل و کمال و روزق و حال بی نظیر و مثال بوده و در شیوه سخن رانی گوی فصاحت از فصحای شیرین مقال ربوده و اگر دیوان او را نکند از شعر انگفته اند و در تذکره دلگشا مذکور بست که در نزدیک صد و ده سال بوده می را تحصیل علوم صرف نموده و سی سال سیاحت اشتغال

فرموده‌ی سال دیگر بسیاحت و طاعت نشسته و در ملاقات بزرگی ذا اعلان بسیب فهم شیخ در روزگار
از یک صد بن زنگی والی فارس بود و گویند که پدر شیخ ملازم او بود و تخلص شیخ بسعدی ازان جهت است
در ابتدای حال در مدرسه نظامیه بغداد در حلقه درس ابوالفرج بن جوزی بتحصیل مشغولی نموده و بعد
ازان بعلم باطن و سلوک توجه فرموده و دران اثنا چهار ده حج گذارده و پشت را بیاده بجای آورده
در اطراف روم و هندوستان مراسم غزا بجای آورده و اکثر بقاع ربع مسکون را سیده و گرم و سرد
روزگار چشیده و بسیار از مردم طریق معاشرت ورزیده و دیرین باب میفرماید
بسی بسر بردم ایام با هر کسی ۰ بقدر زهر کز و شکر خسی ۰ زهر مرغزی خوشه یافتم ۰ و در بعضی نهال
منظومه شاه قاسم انوار نور الله مرقده مذکور است که در وقتی که سلطان الاصفیا شیخ صفی الدین
اردبیلی قدس الله سره بشیراز رفت شیخ سعدی بخدمت او رسیده و باشارت او در سلک اهل سلوک
درآمده و در کتاب تحفات مسطور است که جناب شیخ از افاضل صنوف بوده و ازانجا در ان جقه شریف
شیخ عبد الله السعدی قدس الله تعالی روحه از علوم بهره تمام داشته و از آداب ادیب کامل سفر
بسیار کرده است و اقالیم را گشته و بارها بسفر حج پیاده رفته و بخانه سومنات در آمده و بت
بزرگ آنجا را شکسته و از قشلاق کجکار بسیار یزد و رایقه بصحبت شیخ شهاب الدین رسیده و بادی
در یک کشتی سفره در پیش کرده چنانکه در کتاب بوستان بآن اشارت نموده و گفته بیت مقالات
مردان نه روی شنو ۰ نه از سعدی از مهر و روی شنو ۰ مرا پیر دانای مرشد شهاب ۰ دو اندرز فرمود
بر روی آب ۰ یکی آنکه بر خویش خود بین مباش ۰ دویم آنکه جمع بدان مبهش ۰ گفتا اند که وی در
بیت المقدس و بلاد شام مدتی سقای میکرده و آب بر دوش میداده تا بخضر علیه السلام رسیده و دیرا
از زلال انعام و افضال خود سیراب گردانیده و فتی که دیرا با یکی از اکابر سادات اشراف
فی الجمله گفت و گوی واقع شده آن شریف حضرت رسالت پناه را صلی الله علیه و آله و سلم بخواب دیده
که وی را مخاطب گردانیده چون بیدار شده پیش شیخ آمده عذر خواهی و پوزش قضای وی کرده و دیگر یکی از
مشایخ سنگردی باو اشعاری در وقتی دیده که دریای آسمان کشاده و شده و ملائکه بالتهای نور نازل
شده ندا میرسیده که ان جلست کفشه برای سعدی غیر ازین نیست که میگفته که قبول حضرت حق سبحانه
و تعالی افتاده دان بیت امیت بیت بدرک دختان پسند در نظر هوشیار پر

پرورتی افتد بیست سوخت گردکار ۰ آن عزیز چون ازانجا بر آمد و شب بدر زاویه شیخ سعدی رفت که
وی را نهاری دهد دید که چراغی افروخته و باخود انمزه میکند چون گوش شنید شنید که همین بیت میخواند
وی شب در جمعه ماه شوال سنه احدی و ثلثین و ستمایه از دنیا رفته رحمة الله علیه و از جمله اشعار
شیخ بزرگوار که دلالت بر محبت عقیده او دارد این دو بیت است که مولف در یکی از دیوانهای او دیده
بیت غیر از علی که لایق پیغمبری بود ۰ کز گهواره تا رسل بندگی فرستم نبیا ۰ دست منت دراین معصوم
مرتضی ۰ و در بعضی از اشعار خود میفرماید ۰ سعدی اگر علم شرعی بکنی رجوانی ۰ عشق محمد بس است آل محمد
و نیز از اشعار بحبت شعار اوست بیت سعدیا شرمی مدار آخر چو می بری کو ۰ نیست بعد از مصطفی
مولای الا علی ۰ مولانا نور الدین جعفر بدخشی که یکی از افاضل تلامذه درویشان پیشین همدانی است
قدس الله سره العزیز در کتاب خلاصة المناقب قصیده که زیاده و انچنان بیت است از شیخ بزرگوار
در مدح حضرت امیر سایر اهل بیت نظم نموده و چند رعایت اختصار بعضی ازان دران مقام مسطور است
گفت بیت منم گرنجان شدم مولای حیدر ۰ امیر المومنین آن شاه صفدر
علی کرا دلی پشک خسه خواند ۰ بامرتق گردنش همبر ۰ کجا از قوتش دین گشته فربه
کجا از ضربت او گور لاغر ۰ کجا دیزند دل در سینه غرد ۰ کجا ریزند خون از حلق عنتر
کجا بر دوش اصحاب او پایش ۰ کجا بر تارکش از علم خز ۰ کجا از قلعه اسلام آباد
کجا بر گنبد و در اخص خیبر ۰ کجا اندر نماز او داده خاتم ۰ کجا اندر دو عالم بخشیده و خنجر
کجا شاه و کجا پیغمبر دیگر ۰ کجا قاضی کجا مفتی ۰ کجا در یکی پادشاه هر دو عالم
خدای بی نیاز فرد اکبر ۰ یکی مصطفایی بر گزیده ۰ شفیع عاصیان روز محشر
یکی آسمانها و لا یکی ۰ گزا بخانه هیچ جانی نیست برتر ۰ برخ ارکان شرع و هفت اقلیم
پنج چرخ دو دو برج دیگر ۰ یکی بر دوش و لوح محفوظ ۰ یکی جبرئیل آن خوب منظر
یکایکیل اسرافیل مهورش ۰ جز ائیل هول کو رستگر ۰ بنوبت در بور مجمع الخیل
یکی حورت هر چار دفتر ۰ یکی آیة الکرسی دیا سین ۰ یکی سورة طه سراپیر
یکی آدم و نوح پیغمبر ۰ یکی هود و شیث و ادکستر ۰ بدریکی و در مان لقمان
بذوالقرنین و لوط نیک محضر ۰ همی و یکوه طور سینا ۰ همی کوید از عصیان مطهر

بزیر اهل بیت و آواز هرا ۰ بخوان ساقی شبیر و شبر ۰ بان رازی که احمدی آمد نبی را ۰ که از بابان
اشتر ساخت منبر ۰ که بعد از مصطفی در کل عالم ۰ نبد فاضلت ر بهتر ز حیدر ۰ پس از الحمد امام حق علی آن
که بد او نفس معصوم پیمبر ۰ سلام شد بسلونی گفتن او را ۰ که علم مصطفی را بود او در ۰ یقین اندر سخا
علم عصمت ۰ ز پیغمبر نبود او هیچ کمتر ۰ که بود اندر همه آفاق عالم ۰ کز خور باز آمد از بهرش خاور
چه گویم وصف آن شاهی که جبریل ۰ گهی مداح او شد گه چاکر ۰ اگرچه مدح گویان بلیغ پیشان ۰ بلیغ و پرستان
مدح او خوشتر ۰ ازان گفتر که تا خلقان بخوانند ۰ که سعدی زین سعادت نیست برتر ۰ ایا سعدی تو اگر مشکل
انشا دی ۰ زدین و تقوا و خویش برخور ۰ مخفی نماند که بعضی از فاضلان تا تمام و تظر نموده اند جناب
شیخ نیکنام با انکه در بعضی از حکایات کتاب بوستان اظهار اقرار بحضرت امیر المومنین علی علیه السلام
بخطا داده و گفته است ۰ بیت ۰ یکی مشکلی بر پیش علی ۰ کز گشادش راکند عنجی ۰ ایر عقده همه کشور
گشای ۰ جوابش گفت از سر علم دریای ۰ شنیدم که شخصی در ان انجمن ۰ بگفتا چنین بیت با احسن
بر خیبه ز حیدر نه بجوی ۰ بگفت ار تو دانی ازین به بگوی ۰ بگفت انچه دانست دشایسته گفت
جگل پیشه خورشید نهفت ۰ پسندید از و شاه مردان جواب ۰ کسن جرعه بردم ابر ثواب
در جواب این او افتاده است که کلای حال و مقام مقتضی اعتراف نبی و امام بوده و از خطای در کلام
چنانکه حضرت موسی علیه السلام در مقام عتاب فرمود لعین که فعت تعلمک الی فعلت و انت من الکافرین
اظهار اقرار بضلالت نمود و گفت فعلتها اذا و انا من الضالین یعنی کردم چنین من از جمله گمراهانم و علی
هذا القیاس می توانند بود که اظهار اعتراف حضرت امیر نیز بخطای خود در ان کلام بنا بر اقتضای وقت
و مقام باشد و در کلام شیخ نیز اشعار باین معنی واقع است زیرا که در اول گفت که حضرت امیر جواب
اسکال سایل از غرائب علوم ظاهر است که هر کاه جواب از سر علم گفته شده باشد هر آینه محض صواب و احتمال
جهل خطا در ان نمایاب خواهد بود و الله اعلم بالحقیقه و المقصود ۰ حافظ شیراز ۰ سر دفتر اهل راز و معارف و حقایق
ممتاز بوده و بلوان دیوان او لسان الغیب و ترجمان ایمان او هر از غیب زمزمه در نفحات مسطور است
که روزی سه از شیخ و معانی عقیقه کرده کسوت صورت بباس مجاز در ان اشعار معارف شعار رنده رنج است
و چنین امر مشهور است که روزی شاه شجاع بزبان افتراض خواجه را خطاب بسخت گفت پیات پیچ
یک از غزلیات شما از مطلع تا مقطع بر یک منوال واقع شده است که از هر غزلی چهار بیت در مدح

شاه و روان شاه و نیز نوه و نبیره و فرزندش را آویزان ساخته از آتش قهر جهانسوز پیکرش را خاکستر برابر
بسوزند و چون پرسه فراخواجه حافظ تشریف آورد و نه دیوان او را از سر قبر برداشته تفالی و فال خلاص
نیت و صفای عقیدت او ذوق و نه دیوان فرال بنظر اشرف درآمد سع جوزا سحر خطاه و حیایل برابرم ۰ یعنی غلام
شاهم و سوگند میخورم ۰ ساقیا پاکاز آزمد و بخت کارساز ۰ کامی که خواهی ستم خدا شد یقرم ۰ جامی
بده که باز شادی روی شاه ۰ پرانه سر هوای چو همت در سرم ۰ ای هم زن و صف زنان تا خنجر کین من
از جام شاه و چهر کش جوش کوثرم ۰ من جو نوش بزم تو بودم هزار سال ۰ کی ترک آب خورد که طمع خام کرم ۰
وز آنکه نیست بادرت از نبود این جدیث ۰ از نکته دلیل پیدا و رم ۰ گر بگوی دل از تو بردارم از تو بهتر
آن مهر بر که افکنم آن دل کجا برم ۰ نام محمد است رعلی عمر جان من ۰ وزان دو نام نیک برامد بنظرم
عهد است من همه با عهد شاه بود ۰ و ر شاه راه همرهی راه کذرم ۰ شاید این صفت چو علم پیشم نهند
کی باشد التفات بصید کمر ترم ۰ ای شاهسیه گرچه کم کرده راز شود ۰ در سایه تو فلک قوت حیز رم
بال پری ندارم این طرفه تر که پست ۰ غیر از هوای تو نپرد مرغ در سرم ۰ سنگر خدا کرا باز دهد اوج با کلاه
طاؤس عرش را شده موصوف بپیرم ۰ نام من کرانه خانه عشاق محو باد ۰ گر هیچ محتشم تو بوی مشتغل کرم
ای ماشقان روی تو از زر پیشه ۰ من کی رسم بوصل تو کز زر ده کرم ۰ تا بس که لشکر وی تو کیمیا کند
از دیده اش فرو فلک غیرت برادرم ۰ حافظ زجان تجنب سر لیست بال و ۰ حقا بدین کوهست خداوند دارم
چون نقد اقتدار ش بمحک امتحان نزد ۰ پیش بیرون آمد و بنیشق تجریح عیارش زدان قلب جهان نقد کشت
سع حافظ از معتقد انست کرای دارش ۰ و رکتاب نفحات نیز کور شهادت است که وفات خواجه حافظ در سنه
ثمانین و ثمانمیه و سبعمایه بوده رحمة الله تعالی علیه الشیخ العارف ابو احمد ابو الحسن الراغی
در تزکره دولتشاه مسطور است که عارفی کرم در روزگار خان و سلوک و فضیلت نظیر ندارد کی
نه شته در مزید شیخ الشیوخ ابو احمد ابدین کرمانی که کی از کبار اولیاست و در مزید شیخ الاسلام قطب الدین
سهرورد ی تربوده و کتاب جام جم از تالیفات اوست و ترجمع بنده او در بیان توحید ان شعر فی عظیم دارد
و دیوان او دو هزار بیت بوده باشد سخن را مو احد انه میکوید و او را بنام خواجه سعید الدین یوسف
ابن خواجه مهذب الدین ابن فلک انکلما خواجه نصیر الدین طوسی علیهم الرحمة گفته بیان راز فلک الطیف
نوشته و کتاب جام جم را در اصفهان نوشته و در قرب کیماه چهار صد سی پرسیده ان روزکار از ان

برداشته اند و باجو جم فلک آن کتاب را بهای لیاقت خود نیافته پیکر او را نه آن کتاب در میان فضلای روزکار
کرم بود و هست و این روزکار آن نسخه نزدکست و هیچ آن نسخه در آداب طریق پسندیده نسخه ایست و ظهور
شیخ ابو سعدی در روزکار ارغون خان بوده است و وفات او در اصفهان بعهد سلطان محمود غازان بوده
در شهور سنه سبع و سبعین سبعمایه مرقد او در اصفهان است و مردم آن دیار را اعتقادی با آن مزار و از نه هست
کلام در انشاء او لف که بر کتاب تاریخ وفات شیخ زاهد را چهی کرا و ذکر نموده و مجمل نظر است زیرا که خواجه شیخ زاهد
سلطان ابو سعید جنکیز یرا که بعد از سلطان محمد خدابنده بادشاه شد ادراک نموده و در کتاب جام جم
در مدح او قصیدی لفته کر وفات او در هست پست ۰ وجهان تا کسایه شاه است ۰ جور ا نفند سایه در چاه هست
و در جهان را صلای عیش زدند ۰ سکر بزم ابو سعید زدند ۰ و الحق آنچه او در باب سوله و ذم شیخ کفته
مخالف آن چیزیست که صاحب کتاب نفحات ایراد نموده و کفته که مولد شیخ اصفهان است و دفن او در مرانه است
و چون بمقتضای الفضل للمتقدم بالاحقیقت با الاحقیقت او کفته او قوی است اکر تمام آنچه صاحب نفحات در بیان
احوال شیخ صاحب حال آورده کر سازد و حقا معتقد زاهد بوده و آن امنیست کر چنین اجتماع افتاده کر شیخ
ارحدی از جهة انتساب شیخ اوحد الدین کرمانی است قدس الله سره چنانکه از این نسبت بنی از است و دیرا
دیوان اشعار لیست در غایة اللطافت و غدوبة ترجیعات مشتمل بر حقایق و معارف و شنوی بر وزن دا سلوب
حدیقة شیخ سنائی جام جم نام دارد و در انتخابی لطافت درج کرده است و از ان شنوی است ان ابیات
کر کفته شصت و اند صدی شصت سال سخنی دید ۰ تا شبی لدنی نیک بختی دید ۰ سر کفتار و انجا زی لیست
با کس ندید کین بیانی نیست ۰ سالها چون فلک بر کشتم ۰ تا فلک وار دین در کشتم ۰ بر سر پا لا
جلوه داشته ام ۰ چون نه از بهر زاد داشته ام ۰ از بروون در میان بازارم ۰ وز درون خلوتی نشانه ارم
کس نه بیند جمال سلوت من ۰ رونه دارد کسی بخلوت من ۰ تا دل من بدوست پیوست ۰ سور اکر کس
پشت بشست ۰ و ابتقصیده در اثبه حکیم سنائی را جوابی بکو کفته است و حقا و اجبست آن عمده شصت
بیت خواهد بود و مفتح آن ابیات اینست پست ۰ پر بهند اندار و دیار ۰ چون تو ان شد زبخت بخوردار
کسار با کیست در همه شهر ۰ و آن کی آن نیست در همه دهر ۰ محرمی نیست تا کویم راز ۰ همدمی نیست تا نهم
نیاز ۰ در خور شرم زیست آن مشتاق ۰ در سماع صحبت آن مزماز ۰ چون ز تاریخ بر کرفتم فال ۰ مختصر
رفته بود وی سه سال ۰ کر من از نامه تا یون فسر ۰ عقد کردم بنام این پسر ۰ چون بسالی

تمام شد بدرش ختم کردم بلیلة القدرش قبر وی در مراغه تبریز است و تاریخ وی بر آنجا سنه ثمان و ثلثین
و سبعمایه بود و دیگر مخفی نماند که همچنانکه کتاب جام جم در زمان دولتشاه متروک بوده کتاب ده نامه نیز متروک است
و ظاهر انتشای بی التفاتی جمهور باین دو کتاب مذکور آنست که جناب شیخ شیوه ارتباط با اولاد و احفاد حضرت
خواجه نصیر الدین محمد طوسی علیه الرحمة می ورزیده و کتاب ده نامه او بنام نبیره خواجه مزین گردیده و جهت عداوت
جمهور بحضرت خواجه در غایت ظهور است زیرا که خون خلیفه خود مستعصم عباسی و اولاد و عشایر او را که بحکم
هلاکو خان کشته شده اند از و میخواهند و از ملاحظه کتاب تجرید او همیشه در زاویه عجز و افحام میکاهند و یقین است
که اینچنین کسی نزد جمهور مطعون و تصنیف او مردود خواهد بود و می تواند بود که سبب متروک بودن کتاب جام
جم آن باشد که بر فصلی از منقبت خاندان رسالت پناه اشتمال دارد و در روزگار ما که آن کتاب اندک
شهرتی یافته بسبب آنست که جمهور اهل روزگار بنا بر طول ازمنه و اعصار از حقیقت عقیده جناب شیخ
بیخبر اند و آن فصل را که دلالت بر حسن عقیده او دارد از اکثر نسخها اسقاط نموده اند و این حذف و اسقاط
همچنانکه می تواند بود که از موافقان از روی تقیه صادر شده باشد و منظور ایشان آن باشد که مبادا چون
ارباب عناد آن کتاب را در دست یکی از ایشان مشحون بآن فصل یابند در طریق تهمت حامل آن کتاب
تیر شتابند و آن فصل بر اصل اینست بیت اهل بیت تو سر بسر نورند بر زمین حرز و بر فلک حورند
وارثانند علم و نیت را حارثان کشته مر یقینت را هر که چیزی بیافت زیشان یافت گم شد
آنکس که روی زیشان تافت دیدم از خون آن نفیس عرب متصل نفس کربلا بکرب نشود جور
با چنان شاهی مگر از چون یزید گمراهی بخت آنکس که سر بخواب کشد تیغ بر روی آفتاب کشد
بهر خون حسین خون یزید همه ریختند و خون نسزید گر کشد بهر میر مار بچه گر بیابند
از و هزار بچه زود بگردن عراق بتیغ کز چنان کس بود عراق دریغ من نگویم نترسم
از کس زود کاولین فتنه از معاویه بود کین او از عداوت آبا است زانکه فرزند وارث
بابا است شاخ عرس ز بیخ هستی است زانکه بر وی نیز هستی جست ای که اصل علی ندیدی
و فرع گوش کن بر حدیث صاحب شرع لحم و دم گفت مصطفی او را چه کنی خسته جفا او را
خود گرفتم که مال داری و جاه لحم و دم کی بود چو کفش و کلاه حور بودند بر نظاره که علی در کمند
از باره که بلد روز حمله غازی مطبخی را بناوک اندازی با دم ذوالفقار در صف جنگ

مخالفان بر سبیل عناد واقع شده باشد
می تواند بود که از صحو

بچه

بچه از زر و کلوخ قلماسنگ کی بمیرد چراغ روشن روز زانکه از تیره رو بدو پف یوز اسد الله را
چه غم ز حسد روح را کی رسد زیان ز حسد خود چه نقصان موسی و هارون بر زمین کرد فرود
قارون هر چراغی که حق برافروزد تا ابد ریش مدعی سوزد گرچه بسیار داوریها رفت
در خلافت سخنوریها رفت با حقیقت نشد مجازی کی کوس محمود و طبل بازیکی نوش کش زهره در میان
کردند خود بخوردند و خود زیان کردند و در اثنای لغت حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و سلم اشارتی
بحدیث انا مدینة العلم و علی بابها نموده اند و فرموده شعر از در او توان رسید بکام دگران را
بهل الدین در وبام الشیخ المحقق العارف نور الدین آذری نام شریفش حمزه است و تخلص شعر که آذری است اشتهار
یافته و دولتشاه سمرقندی در تذکره خود آورده است که او عارفی مجرد محقق عالی همت بوده و بکار دنیا هم
التفات ننمودی و علی الدوام طالب صحبت اهل الله بودی چهل سال بر سجاده طاعت بفقر و قناعت روزگار
گذرانیده و خاطر شریف را بنیل آرزوی نفس رنجانیده و در فضیلت و علوم ظاهر و باطن آراسته
و در طریقت و مجاهده صادق دم راسخ قدم بوده و هو حمزة بن علی ملک الطوسی ثم البیهقی والد الشیخ از جمله
سربداران بیهق بوده بهنگام جوانی بشاعری مشغول شده و شهرت تمام یافت شاهرخ سلطان او را
و عده حکم ملک الشعرای داد و در اثنای آن حال نسیم عالم تحقیق بریاض خاطر عاطر او وزیده قدم در
کوی فقر و فنا نهاده و اسم و رسم و سود و زیان بر باد داده و بصحبت شیخ محی الدین طوسی غزالی قدس الله
سره العزیز رسیده و از و اخذ طریقت نموده و بعد از فوت شیخ محی الدین رجوع بسید نعمت الله
ولی قدس الله سره العزیز نموده و مدتی در خدمت سید بسلوک مشغول بوده و از آن حضرت اجازت
و خرقه تبرک داده و نوبت پیاده حج گذارده و مدت یکسال مجاور بیت الحرام شده و بعد از آن بدیار هند
افتاده و چندگاه در آن دیار بسر برده گویند ملک هند سلطان احمد شیخ را پنجاه هزار فرمود که بعبارت ایشان
یک لک باشد و شیخ را فرمود که بشکرانه آن پیش ملک سر بر زمین نهد شیخ آن مال را قبول نکرده و سجده
شکر ننموده و درین باب بیتی میگوید بیت من ترک هند و جیفه جیپال کرده ام باد بروت خواجه بیکجو
نمی خرم بعد از سفر هند پای قناعت در دامن کشیده و از سیاحت عالم ملک بتماشای عالم ملکوت سر بجیب
تفکر فرو برده و سی سال بر سجاده طاعت نشست که بر در خانه هیچکس از ارباب دولت نرفت بلکه اصحاب
دین و دولت و ارباب ملک و ملت طالب صحبت او بودند و همواره بخدمت شریفش التجا آوردندی دیوان

بر آسمان ولایت دوازده برج اند ❊ چو آفتاب نبوت همه در اوج کمال ❊ قضا جوانبه رمح احدی بگرفت
برنگخت آیینه اوده و ازده و مثال ❊ مثل اوازده ماه و دوازده کوکب ❊ با آفتاب نبوت نبوده است همتال
پیشکاران سپهر ولایت شرف اند ❊ که ایستاده ز نقصان افتراق اوبال ❊ سپهر فضل شرف هر یکی باستحقاق
جهان علم و عمل هر یکی باستقلال ❊ مصدران ولایت که چرخ نیل امین ❊ بود بحرمت شان منفتح نصف مثال
شهان بی سپه و خسروان بی لشکر ❊ ملک بی حشم و انبیای بی اموال ❊ مجاوران صوامع نشین عالم دین
سعودان سپهر اپرده اجلال و جلال ❊ درخشان زین اندازا کوکبه شوکت ❊ خطا هیبت هر قلعه شکن بختال
هر آنچه حاکمند انزاد امر مملکت ❊ ملایکه از پی آن میرود باستعجال ❊ کنین و دشمنان مهر اقتدار ازاق
مطیع کامشان میرشکر آجال ❊ ز آفتاب نبوت صد و اربع انجم ❊ مثال صورت تفصیل آمد از اجمال
ازین دوازده برج دوازده خورشید ❊ علی است مهر سپهر کمال مطلع ال ❊ علی است آنکه بگیتی خجسته شش زند
بغیر ذات خداوند ایزد متعال ❊ بصورت ار چه کجاست او بگوشه نقل ❊ ز یک صمت در بحر ای ال
فلک چو قدر ز کمالات او به تمامه ❊ فلک شمایه کیل آمد و ملک کیال ❊ کجا بحکمت دانش نهاد نقطه ع
بکاوز در شجاعت هزار رستم زال ❊ نخفته سهو ندیده خطا نخورده حرام ❊ بنزد است بر کنیس کردگار ال
که تصور شمش خیال کوته عقل ❊ زهی تصور باطل زهی خیال محال ❊ کمال فضل علی را چه جای تعریف
که مهر سپهر ار اجمال او دلال ❊ [illegible] ❊ هر آنچه عقل کل از فهم او فرو داند
بر مشکلات تگیرد باشد ش حلال ❊ وبال و رز عدوی تو حمل نتواند ❊ اگر چه کاه و زمین باشد ش تمام جبال
جواهشان ان قطاری کشند در اوزخ ❊ مخالفان ترا در سلاسل اغلال ❊ ترازوی که در و ار طاعت اند هشند
از قسیس بسنجد در یک شقال ❊ بارگ علمت کو یا شاه بود ❊ که در جهان علم نیکنند سهت اطوال
چنان سنور ج از پرتو رشنا کر ❊ رکم زنند همه نور آید از تیغ ال ❊ حدیث سوخت او بر زنم اصل
همان حکایت ابست قصه ط بال ❊ بیاد یان مری افتد اگر آذر یاد ❊ بیاش پرده آنها که میکنند انضمال
مرو ز را و یقین در تقای اهل کمال ❊ زمام عقل و یعنت در تحف و جلال ❊ کلاه مهر و نگین ش رجوا پروری
که نیست پایه اشرف ز خوار ازال ❊ طریق خاص گزین ابز مجت عام ❊ که صوم علمی فرشته زاوست اجمال
چه سود با حکمت فضل لاف صرافی ❊ ترا که بازنه ای ز طلا از تمال ❊ تو زر پاک ز در با طلب از خشمه
نسیم مشک ز عطار چو نه از جمال ❊ کسی پسندی و پستین ز بهشت رسد ❊ که صوف و اطلس ناجنس را شمار ال

با اهل بیت نبی اقتدا کن ز روی ❊ زمفلسی مکن اندیشه و مثال زوال ❊ که حال صاحب مال مثال مختلف است
همیشه از حرکت مختلف بود زوال ❊ [illegible] ❊ [illegible]
نیز از طریق مر قضوی منت هر مثال ❊ آنکه در امامت نوشک شبه نیست ❊ در علم الیقین بنود جای احتمال
مراح اهل بیت نبی آذری منم ❊ چون خری شکر شکن شکرین مقال ❊ هر کس زنند است ارادت بدین نبی
نایم دوست دوهن پاک علی ال ❊ [illegible] ❊ نهنگ مسیح چو برگرد سر زبانه زنیل
کشیده بهت سحر خصمت پتنگ زنیل ❊ [illegible] ❊ [illegible]
جمله فضل جلیل و اصل اصیل ❊ [illegible]
اگر چه کرد خلافت بسی تعلل و اقبال ❊ ولی کمال علی را نه قال بود نه تیل ❊ [illegible] ❊ [illegible]
مقتدای خلق جمله از نیا پیداست ❊ سرور مردان شاه اولیا پیداست ❊ صاحب تاج و لوا نامه سلام و زین
خویش پیوند وی مصطفی پیداست ❊ در شریف ارکام اقتدی اری الیل ❊ حلو پرشش مل اتی را نما پیداست
زور دان را جنت را زین جلد سیراست ❊ کاروان سالار تسلیم تقا پیداست ❊ در زنگین دوتا در جو دیگری سخن
گوه علم امیج دریای عطا پیداست ❊ وز تو حضرت اعلم قدر را ای سخن ❊ دانف نگفته تر قضا پیداست
صاحب لا سیف جوار ابیان پیداست ❊ قابل تشریف قول لافتی پیداست ❊ در حرم چون خلیل امنه گشت پیداست
آنکه بر دوش نبی نهاد و پیداست ❊ در مقامی کانبیا و خلق در اند بخود ❊ روز محشر هاي جرم خطا پیداست
آنکه بعد از مصطفی کرد اختلاف امت ❊ دشمن و رزنه خیر الناس پیداست ❊ شرط است با نبی بدهد کردن را
بعد از و با اهل بیش پرخاش پیداست ❊ روبه ستند آنکه بهر جیفه چو گرد اند ❊ در میان روبهان شیر خدا پیداست
جملا اهل بیت در بند سرای دگر اند ❊ آری اندر بند این محنت سرا پیداست ❊ من محب آل عزام خلاف خارجی
و اندین این صاد قرب خاک پیداست ❊ موشان را نیز از ین عالم سرای دگر است ❊ ز اهل عالم پیشه تنگنا پیداست
گیست مدح و گفتی گر نیز ای پیداست ❊ آفتاب دین علی مرتضی پیداست ❊ شهریار تنه آولاد و متاع چون کس
در جو مشت ریس آز نما پیداست ❊ صد هزاران مرشد داوی پیرو در است ❊ زین همه هادی در سیر پیداست
گرد و اچنا بسی دعوی باطل نیست ❊ در شریعت قاضی ز جز اپیداست ❊ یکران شش سپاهند شبانه سیر
هر کجا بر نیز آید سهاپیداست ❊ یا الهی ما شفاعت خواه و خون آنتم ❊ حامی ما روز محشر حرز شما پیداست
در مدینه امام حسین علیه السلام گوید ❊ سوز اخ میشود دل چون محل حسین ❊ هر جا که ذکر تو رفت کربلا رود

گر خلق را خدای گیرد یا نبیا ❊ ترسم که این معامله با هیچ ❊ پوشیده و مخواهد کرد ❊ و گر نظر از این مقام
که در انشاء صاحب مذکور شد یا اگر نیز مقتدی دارد را الهی است ❊ و مذکور را برای میر غیاث شهرزوری نوشته
که در توصیف شیخ آذری آن فصل را بر اصل که سابقا مذکور نشده و عبد الرحمن جامی از غایة عصبیة جایزه
عداوت دینی که با جناب شیخ داشته نقش دلی که از حفظ مجت او با خاندان نبوی بر لوح دل نهاده
تمثال می نگاشته نام او را در کتب نفحات مذکور نساخته و در کتاب بهارستان اظهار عداوت خود نموده
و گفته که از شعرای خراسان آذری اسفرائینی است در شعر داری طامات بسیار است و تخلی نیست بر کسی
تتبع احوال و مقامات شیخ بزرگوار نموده و اشعار و حقایق آثار او را مطالعه فرموده و آگاه بایه تخصیص و کرامت
شیخ ازان بالاتر است که او را بطامات نسبت دهند یا گشت بر شعر او نهند تا گوید بسیاری از اشعار
و غثاثت را در ترجیح شعر امیر شاهی علیه الرحمه که مسلم اهل عالم است بر شعر شیخ تامل تمام بوده و مشهور است که
بزرگی از نسبت بیان شعر شیخ دایر شاهی سوال نموده او بعد تامل بسیار جرات نکرد که آرایش خود را بیان
نسبت بیان ایشان نماید لاجرم هم از شعر شیخ آذری مصرعی لطیف را که با ادای ما از آن تعریف یکی از ایشان
پستفا و شعر تضمین نموده و در جواب سایل او فرموده ❊ قطعه ❊ ای که گفتی صفت آذری و شاهی کن
حل این نکته بر راست زاگاهی ❊ آذری جمع بسیار ارکلام ازلست ❊ و زنیاز را سر اندیشه بحر اجا ما
یک خود بر سر دیوان سخن میکوبد ❊ چرخ بر درد شش کشه فاشیه شاهی ما ❊ مصراع مذکور بر وجهی که صاحب قطعه
اشعار بان نموده از غزل اول دیوان اوست ❊ گر کند بدرقه لطف تو همراهی ما چرخ بر دوش کشد
فاشیه شاهی ما ❊ دیگر این نیز بر تتبع کلام شیخ آذری واقع است که در نخستان او ذکر یک حاجات متصوفه
که از اشال شیخ عبد القادر گیلانی و پیر جاوه پیشوای شیعه و گر نقشبند جامی مزوره پدید انیشه و در احوالات
مذکور گردیده جامی او را قبول دارد و جمعی از مریدان کول او آنرا جمع کرده اند و در شرح و اصلاح آن اوقات
فاسده و توجیهات کاسده یافته اند بست که صاحب عوارف اقتدا از نقل کرده که در سه پیشوا نوشته گویا
ای علی قدم نبی و انا علی قدم جدی دارفع المصطفی قدما الا صفت قدمی فی الموضع الذی رفع فیه الاقدام
اقدام البتوة فاذا رایتنی الی ان نیاله فریتی و تخیل کرده اند که تشبیه اقدام رسالت و امامت
انا سالب الاحزان بحق آل عبا ❊ احفظ یا موالی یا قوامی یا اهل بیتی لکم جاهلکم ❊ یا اهل الصنایع یا
سهلوردی الله صنایعکم اقبلوا مراسم الله انا رسل الله یا رجال یا اناث یا ابدال یا اطفال عموا الله و خصه

الجوادی لا ساعل را انا ناظر فی اللوح المحفوظ انا انا فیاض فی بحار علم الله ❊ شاه مرتضی را انا نایب
رسول الله و وارث فی الارض و قال ایضا انا افضل مشایخ الجن و الانس جمیعا و منی و بی تخلق بعض بعید
کما بین السماء و الارض و قال سلمت فی الارض شرقا و غربا شمالا و جنوبا و بحرا و سهلا و جبلا و علمهم
بخاطبونی بالعظمة و قال انا من و را امور الخلق بحقوا مهم رجال الله انا زاد و صلوا الی الله و انا واسطة
الیه و خلعت فیه فتارة تحت اقدار الحق بالحق للحق و قال انا سیف الله و قال انا اعلم فی السماء و انا اعلم فی الارض
بین یدی کالقوارر و قال عطیت الاذن سبعین ابوابا من العلم الذی بین السماء و الارض و قال ما من
ولی الا و یحضرنی مجلسی الاحیاء با بدانهم و الاموات با رواحهم سبحان الله با وجود این طامات ظاهره و مقالات
باهره شیخ نبیل الله ارطاماتی نیشود و ترجامی و امثال او از سلسلة اکابر صوفیه پیرون نمیرود و شیخ
آذری فقیر که مدح اهل البیت علیهم السلام میکوید کلام او در مقام چنان حقایق بعارف از این چنین دعوی
در نوبت عاری است و با فتقا د جای طامیت و ازان سلسله پیرون است از نجاست که بزرگان
و اصحاب انصاف چون از امثال این مقام اشتشمام عداوت جایی نیست ❊ اهل البیت فرموده اند همواره در
مقام تکفار او بوده نه تا آنکه قاضی حسین یزدی شافعی در هجو او این قطعه ❊ قطعه ❊ فرموده
آن امام بحق ولی خدا ❊ کاسد الله فاتک شاهی ❊ دو کس او را بکان بیازارند ❊ یکی از ابلهی
یکی از خامی ❊ هر دو در انام بد حالست ❊ آن یکی هجو آن و کر جامی ❊ خواجه اهل حال لالای
قدرت آل بود با جلو چون غم خود شیخ شناسی ازد با راشناسی و بحان خدای است لاجرم نوشت
کنین بکو حزر تعین او این بیت اخلاص ترین بود که ❊ بیت ❊ و بنده کی تو آنکه بگیتی است لالای علی علی
لالاست ❊ قال فوت الناجین ❊ پسید محمد نوربخش از الله مرقده فی شجرته عند ذکر الشیخ رضی
علی بن سعید الجوینی قدس الله سره کان ارجد الاولیاء فی زمانه کثیرة المحاورة دائم الصحبة و ترک الدنیا
و زینتها و کثیرا ما کان یجلا و صحبه بایه و ثلث عشر شیخا حتی افضل الی صحبة ابی النجیب بحکم الکبری و صار ابن الشیخین
و کان اسنوان اتقی بهاء صاحب نفحات آورده که از صد و بیست و چهار شیخ کامل خرقه داشته بست
و بعد از وفات او از انجمله صد و پنجاه خرقه باقی بوده و سر بهند و پستان کرده بود و صحبت ابو العباس
رضی الله عنه دریافته و امانت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم از وی گرفته چنانکه شیخ رکن الدین علاء الحق
آزا تصحیح فرموده و گفت که صحبت الشیخ رضی الدین علی لالا صاحب رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم

الشیخ المتقی الرضی رضی الدین
لالا قدس سره

را ابو الرضا رتن بن نصر رضی الله عنه داد مشطی از امشاط رسول الله صلوات الله علیه و شیخ رکن الدین
علاء الدوله آن شانه را در خرقه پیچیده و آن خرقه را در کاغذی نهاده و بخط مبارک خود بر آن کاغذ نوشته
که هذا المشط من امشاط رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم وصل الی هذا الضعیف من صاحب رسول الله صلی الله
علیه و آله و سلم و هذه الخرقة وصلت من ابی الرضا رتن الی هذا الضعیف و هم شیخ رکن الدین علاء الدوله بخط
مبارک خود نوشته است چنین گویند که آن امشاط برای شیخ رضی الدین علی لالا بود از حضرت رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم و هذا الرباعی من انفاسه القدسیه منقول من خطه بیت هم جان بهزار دل گرفتار تو است
هم دل بهزار جان خریدار تو است *** اندر طلبت نخواب ماند و نه قرار *** هرکس که درا زروی دیدار تو است
توفی قدس الله تعالی روحه فی الثالث من ربیع الاول سنة اثنین و اربعین و ستمائه رحمه الله قال العبد
پوشیده نماند که علمای اهل سنت خصوصا متاخرین ارباب حدیث ایشان مانند ذهبی که بنهایت محبین و انداز
تعصب مرد و در بوده ابو الرضا را مذکور قدح سخن رنموده اند و اکثر ذهبی در کتاب میزان الاعتدال
خود بغایت تعصب بکار برده و او را کذاب و دجال شمرده و باعث اصلی ایشان برین قدح این است
یکی آنکه ابو الرضا شیعی مذهب بوده و اکثر احادیث مرویه او در فضایل اهل البیت علیهم السلام و مدح
شیعه ایشان است دیگر آنکه معاصران او از محدثان اهل سنت درین حدیث را و سید ایشان را بالاستبعاد
در رجوع اهل روزگار بسیار ساخت بوده اند و بازار ایشان کاسد و دکان داری کرده ایشان در کشته نا مبارک خشت
چه هر کار محدثی معالی را آنچه و کمال و حظ از حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله و سلم نقل حدیث نماید
ظاهر آنست که معاصران اگر نقل حدیث بواسطه متعدد نمایند اهل روزگار رجوع کمتر کنند *** بیت
لعمرک ما یک النبت العلاء *** ای کرم فی الادب کریم *** دکل البلاد از اقصوت *** و صنوج منهار عی
البسیم *** سلطان المتالهین شیخ الاسلام رکن الدین علاء الدوله احمد بن محمد البیابانکی قدس الله سره
از ملوک سمنان است بعد از آنکه پانزده سال بخدمت سلطان غازان اناراقه برهانه بسر برده و در یکی
از حروب که سلطان را با اعدا بوده در ایام جذبه رسید بعد از آن در شهور سنه سبع و ثمانین
و ستمایه در بغداد بشیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی رسید و در وقت مراجعت از حج در سنه
تسع و ثمانین باز اشارت رفت بعد از سنه ثمانین و ستمایه در خانقاه سکاکیه در ده صوفی آباد
سال صد و چهل اربعین برآورده و گویند که در تمامی اوقات صد و سی و اربعین دیگر برآورده و بفیض ارشاد

ایلکانی رسید که جامع جمیع سلاسل متاخرین گردد و بعضی گویند که مضمون این رباعی از زبان مبارک او شنیده ببیت
هر که در ضبط به پیش دارد *** باقی این حرف فرس دارد *** هر جا که سپید پیش شطرنج بیست *** شاگرد
هست و خرقه زین دارد *** چون عمر وی به هفتاد و هفت سال رسید شب جمعه دوم رجب سنه ست و ثلثین
و سبعمایه در برج احرار صوفی آباد رحمت حق پیوست و در خطیره شیخ عماد الدین عبد الوهاب مدفون گشت و وی
شیخ را در ایام سلطنت بنگ امرای سلطان غازان مثل امیر چوپان سلدوز و امیر ابو سعید و غیره و روی بسنتانی تمام
بوده و چون این دو امیر از امرای سلطان غازان سنی مذهب بودند شیخ همیشه از صحبت ایشان گریزان بود
و از مخالفت و ایذای ایشان میترسید و در نفحات الانس مذکور است که روزی امیر چوپان پیش شیخ آهوی کشته بود
و سلام و نیاز بسیاری نمود که این گوشت صید است که بجز خوردن حلال باشد شیخ گفت بگو که در این حالت حکایت
امیر روزی یاد آمد که آن وقت که در خراسان بودیم بزیارت مشهد طوس رفته بودم و در آنجا شنیدیم که یکی از اولیا
از طرف بنیاد یک فرشته شیخ آمده بود و در خراسان با ما بقیه بازیافتیم چند روز با وی مصاحبت افتاد و گفت از نماز داد
گوشت و گوشت خوردن آوردند تا بخوردن بکشیم گوشت خرگوش و هرکس که ندوست بگویم خورده ام گفت من آنجا
بقول حضرت امام جعفر الصادق علیه السلام خورده ام الی آخر القصه صاحب کتاب احباب مولانا نور الدین جعفر
بدخشی قدس الله سره العزیز که از اصحاب مریدان سید المتالهین امیر سید علی همدانی قدس الله سره العزیز است
آورده که دیگر نیز شیخ محقق محمد اسفراینی که شیخ حدیث من بود و از تمامی درین حدیث گفت که چون از خدمت
شیخ علاء الدوله سمنانی کمال یافتیم مرا اجازت داد و فرمود که پوشیده روی نمانم تا شیخ الا قطب
الغالی آن در رفته بود به پیش شیخ شرف الدین محمود بن احمد مزدقانی و نه آن رفت پس بعضی از اصحاب و مریدان
گفتند یکی از اصحاب رضی الله عنه بیرون آمد و بعضی گفته که از شیخ شنیده ام که مینمود الحمد لله که ازو نیاز فهم
تو زنده بود او در مقام خود دانم که مقام او عالی از مقام خود بشناختم آنگاه بعضی از ایشان گفتند که مراد از سخنان
این طایفه از روی معنوی است پس اتفاق نمودند و مردی بر با اشعار طایفه پیر من ساختند چون آن سخن با وجود
آن تصریح که از پیر در شأن خود شنیدیم این مخالفت از اصحاب دیدم بغایت از رده گردیده ام و از ایشان
جدایی گزیدم پس جایی بنماز خود در آبرو و پیش خود انداختم و غربت صوفی با دو فات شیخ علاء الدوله را
با خود بسیار فهم و چون با شب تا خدمت شیخ رسیدم لطف بسیار در باره من فرمودند و از کیفیت مصاحبت من
با اصحاب پدر سوال نمودند و صورت خلاف اصحاب پیر را استکشاف بعرض رسانیدم پس شیخ تبسم فرموده

کرمی را سر ایشه صاحب تحقیقات بجانب علو شان حضرت میر و اشتهار او در میان این طایفه و استشهاد جمیع متاخرین
صوفیه از اهل خراسان و عراق و غیرهم بآن حضرت نه آنچنانست که از ذکر ایشان بتحریر یا گفت کرده در جانب عدالت
دینی کرده بان حضرت داشته بذکر اندکی از احوال و مقامات ایشان اختصار نموده گفته که او علی بن شهاب بن
محمد الهمدانی است جامع بود میان علوم ظاهری و علوم باطنی و برادر علوم اهل دل مصنفات مشهور است چون
کتاب اسرار النقطه و شرح اسماء الله و شرح فصوص الحکم و شرح قصیده خمریه فارضیه و غیر آن و ای مرید شیخ
شرف الدین محمود بن عبد الله المزدقانی بود اما کسب طریقت بصحبت صاحب السیر امین الاقطاب تقی الدین علی
دوستی کرد چون شیخ تقی الدین از دنیا رفت بار رجوع بشیخ شرف الدین محمود کرد و گفت فرمان چیست وی
گر گفت فرمان آنست که در اقصای بلاد عالم گردی سه نوبت ربع مسکون را گرد و صحبت هزار و چهارصد
ولی را دریافت و چهار صد را در یک مجلس دریافت در سنه ست و ثمانین و سبعمایة بنزدیک
ولایت کنر و سوات وفات شده و از آنجا بختلان نقش نقل کردند انتهی و مولانا نور الدین جعفر بدخشی که از
افاضل تلامذه حضرت امیر است در کتاب خلاصة المناقب ذکر نموده که نسبت شریف حضرت سید قدس الله
سره برین وجه است که علی بن شهاب الدین محمد بن علی بن یوسف بن محمد بن جعفر بن عبد الله بن محمد بن علی
بن حسن بن حسین ابن علی زین العابدین بن حسین الشهید علیهم السلام و میفرموده اند که از جانب والده
هفت واسطه بحضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله و سلم میرسم و مرا خالی بود که او را سید علاء الدین
خواندندی و از اولیا بود چهل سال در صحبت او بودم مرا قرآن محفوظ گشت و در امور والده خود
بتکرم مرا بر سبب که حاکم همدان و قنقت لسلاطین و امرای ایشان بود و نیز فرموده اند که خدای
تعالی را توفیق محبت متابعت آل طه و یس کرامت نمود و نعمت نصیحت نیز ایشان فرمود و قال
صلی الله علیه و آله و سلم ان الله عز و جل فاطمة و ذریتها علی النار فقد بالاجابة فجعل منهم الرسل
ومن اجاب بعد ذلک جعل منهم الشهید ومن اجاب بعد ذلک جعل منهم الاولیاء و الله جمعهم فی الجنة و قال صلی الله
علیه من احب ان یحیی حیوتی و یموت موتی و یدخل الجنة التی وعدنی ربی فلیتول علی بن ابی طالب و ذریته
الطاهرین ائمة الهدی و مصابیح الدجی من بعده فانهم لم یخرجوکم من باب الهدی الی باب الضلالة و قال صلی الله
علیه و آله لما عرج بی الی السماء رایت علی باب الجنة مکتوبا لا اله الا الله محمد رسول الله علی حبیب الله
و الحسن و الحسین صفوة الله و فاطمة امة الله علی مبغضیهم لعنة الله و قال صلی الله علیه و آله ان الله

جعل لاخی علی بن ابی طالب فضایل لا یحصی کثرة فمن ذکر فضیلة من فضایله مقربها لم تزل الملائکة یستغفرون له ما بقی
لتلک الکتابة رسم و من استمع الی فضیلة من فضایله غفر الله الذنوب التی اکتسبها بالنظر ثم قال النظر الی علی بن ابی طالب
عبادة و ذکره عبادة و لا یقبل الله ایمان عبد الا بولایته و البراءة من اعدائه و قال صلی الله علیه و آله و سلم و الذی نفسی بیده
لا تزول قدم عبد یوم القیمة حتی یسأل عن حبنا اهل البیت فقال عمر فما آیة حبکم من بعدکم فوضع یده علی راس علی بن ابی طالب
و هو الی جانبه فقال حبی من بعدی حب هذا و قال صلی الله علیه و آله اذا کان یوم القیمة یقعد علی بن ابی طالب
علی الفردوس و هو جبل قد علا علی الجنة و فوقه عرش رب العالمین و من سفحه یتفجر انهار الجنة و یتفرق فی الجنان و هو جالس
علی کرسی من نور یجری بین یدیه التسنیم لا یجوز احد علی الصراط الا و معه براءة بولایته و ولایة اهل بیته
یشرف علی الجنة فیدخل محبیه الجنة و مبغضیه النار و قال صلی الله علیه و آله لو اجتمع الخلایق علی حب علی بن
ابی طالب لما خلق الله النار و قال فضل علی بن ابی طالب علی جمیع الصحابة بسبعین مرة و قال صلی الله علیه و آله
و سلم لکل نبی وصی و وارث و ان علیا وصیی و وارثی صلی الله علیه و سلم علی تقاتل علی التاویل کما
قوتلت علی التنزیل احادیث بعضی از احادیث که درین مقام نوشته است الا آن خلاصه و آن ذکر
کرده تفصیل آن ما سایر مناقب و مقامات علیا در کتاب خلاصة المناقب مسطور است و این رباعی نیز که
مضمون آن بطریق بعضی از احادیث گذشته واقع شده از اشعار آن بزرگوار است رباعی گر حب علی و آل
حیدر نبود امید شفاعت رسول نبود گر طاعت جن و انس یکجا آری بی مهر علی هیچ قبول نبود
و در شرح قصیده خمریه فارضیه که موسوم بمشارب الاذواق است در تحقیق معنی این بیت ناظم قدس الله سره
شعر لها البدر کاس و هی شمس یدیرها هلال و کم یبدو اذا مزجت نجم فرموده اند که شاید مراد از نظم
این معانی اعیان خارجی بوده باشد یعنی مراد عبارت حقایق نفسی خواهد بود بر تقدیر اول مراد از بدر
محمدی بود که مظهر آفتاب احدیت و دعای حقیقت محبت است و مراد از هلال علی باشد که ساقی کوثر
شراب محبت ذو الجلال است بر تشنگان بیابان آمال بموز زلال وصال او است که انا مدینة العلم و علی
بابها چنانکه هلال نیز بهر نسبت که جزوی از وست سید اولیا را با مصطفی همین حکم است که خلقت
انا و علی من نور واحد علی بنی و از امتزاج احکام شرایع مصطفوی و اعلام حقایق مرتضوی
نجوم مشارب اذواق اعیان اولیا ظاهر شده و اگر پیشتر انبیا در حق متمرا صفیا فرموده است
ابوابها الائمة اشاره بدین معنی است زیرا که منبع اسرار معارف توحید و مطلع انوار معالم تحقیق او

حصول کمال درجات اسرا جمیع اهل کشف و شهود از منبع هدایت او بوده و خواهد بود که انا المدینه و علی بابها
و یک یا علی یهتدی المهتدون جون این سر بر تو کشوف شود بدانی که طایع از حقایق هر دو قسم است مکتوب
علی است و با وجود امام هادی مناجات غیری از اجلیت دریکی از سه مواضع مقاربت نباید چشم آن نور فرخنده
الملوک گفته اند چون ابوبکر را بخلافت نشاندند الی آخر الحکایه و در دیگری فرموده اند که چون عمر را بخلافت
بنشاندند الی اخر المقاله و در دیگری ذکر نموده اند که چون حضرت امیر المومنین علی بخلافت بنشست الی آخر
الروایه و بر صاحب هوش واجب و دلالت اسلوب کلام درین سه مقام بر مقصد و مرام رهنمونش میشود مگر
هوشیست هر موی بر تن او گوشیست و از خواید انفاس قدسیه حضرت پیر که در کتاب خلاصة المناقب
مذکور است آنست که چون ایشان خالی از غضب نبودند یکی از برید ان یا بعضی از کاکبان زمان از ایشان
سوال نمود که شما از کمل اهل طریقید غضوب چرا بشید آن حضرت تبسم نمود جواب فرمودند که اگر ما را
غضبی می باشد غضب ما رحمت بر مغضوب علیه زیرا که در اوایل سلوک ما را مهد و شیخ ما بخدمت مصطفی صلی الله
علیه و آله و سلم بحجت خاصه می بود از غضب خود ملالتی در خاطر می آمد لاجرم حضرت مصطفی فرمود که قول
شکور غضب تو رحمت بصاحب خلاصة المناقب آورده که در حجت شریف آنحضرت محقق شده که غضب
او سبب تنقی درجات ساکنان می بود دیگر ان سعادت آنست که آنحضرت مجلای جمال جلال ذات
آمده و درین حدیث بآن اشارت فرمود صلی الله علیه و آله و سلم خیارکم ابناء الانبیاء و در کتاب ذخیره که از مولفات آنحضرت است مذکور است که در بعضی اخبار آمده که کان رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم یغضب حتی یحمر عینیه و وجنتاه و کان یقول اللهم انی بشر اغضب کما یغضب البشر
فایما مسلم سببت او لعنته او فریته فاجعلها صلوة و زکوة و قربة تقربه بها الیک یوم القیامة و در ذخیره آورده که انا مع محق سابق بجعفر طیار
علیه السلام علی آله و علی آبائه السلام گفتند ان تحت کل فضیلة الا الانف متکبر قال لیث بمتکبر و لکن کبریاء الحق
قام فی مقام التکبر یعنی طایف که اخلاق نفسانی را در مقام فنا در بازند و خاشاک هستی در زوایای نابود
اند از زند هر آینه ایشان را بعد از تجرع مرارت فنا شربت بقا چشانند و در بارگاه بقا بعضی را بلباس
علم و حیا پوشانند و جمعی را بخلعت توزر و کبریا مخصوص گردانند پس چون در مقام صحو آثار آن صفات را
در وجود و غیر ایشان بظهور رسانند عوام کالانعام آنرا از ایشان کبر دانند اما عارف محقق میداند
که آن تعزز بحق و تجلی سلطنت کبریای مطلقست که ابدان را کلبیت و اصنام ظاهره ایشان بظهور میرساند

ز ایشان را تراز خود و مقداری و زیادتی قبول خلق آرامی و نه از ظهوران صفات اختیاری و از انفاس قدسیه
آنحضرت است خود چند کس بر سبیل مناجات قاضی انجاتات در اول رساله و اراده و اراده کرده و ید ای مرهم جراحتی
هر دلریشی و ای پرستش راحت هر دردیشی و ای کرامت و دستگیر هر بیچاره و ای محبت پای فرد هر او اره
ای خواهنده تر بصایر قدسیان را از باطن اسرار جمال تو برد خسته دای خواهنده راحت نهادان شمع
صفا در گوشه دل پرستنده بر افروخته ای آثار تجلیات لطفت سرمایه هر فتوحی و ای هویدا شناسای فیضانات راحت
جان هر مجروحی ای نسیم هبوب همالت امید گاه پرستندگان آتش فراق ای دریای انفصالت جنات بخش و خشنودی
بادیه اشتیاق ای سوابق الطافت غایت و دستگیر بیلای قدرت ای لطایف عقول غایت تو ندر پذیر هر بی بضاعتی
صاحب خلاصة المناقب آورده که حضرت امیر مغضوب شده اند که فاطمه چون سفره و غطا باز گردند طایفه
هر اری نوالا از ان ساز گردند فرقانی از ان در دی دیده تجای آن تعالی خدمت حمدانی گنجی یافت که از خواص
و متصل بحضرت سلطنت جلال صاحب کمال خرقانی شده و بر و زنطایفه جمال جلال جابر کرده و ایشان حمدانی شده
و ایضا صاحب خلاصة المناقب آورده که علی همدانی نه تنها در زمین درویش است بلکه هر که در زمین دارد درویش است و در آسمان
درویش است بلکه مبرا از همه چیز است از همه چیز درویش است و ایضا در حال پیغمبر فرموده اند که علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل
اگرچه خطا صافی کرده است اما هنوز از خود و بیرون نیامده است بلکه در دین لطفان بحجت صاحب خلاصه
میگوید که تو در این نوع کلمات از اهل الله بطریق کبر عجب نباشد بلکه حال این نوع کلمات علی حالی و ظهور
فیرقانی و رعایت شرعانی و انکشاف نفسی و ذایت خفیفی باشد چنانکه حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرموده
انا سید ولد آدم و لا فخر و گفته بنیاد و ادم بین الماء و الطین و قال ان الله تعالی اذا انعم علی عبد احب
ان یری اثار نعمته علیه قال الله تعالی و اما بنعمة ربک فحدث و گفته اول خود گفتم ای بسیار گوی
چند گوی تن زن و بسیار جوی و گفته غرق انشم پیم کن و می بسوزم گر بیکدم گر بسوزم من صاحب خلاصه
فرموده که آن حضرت سیفرموده اند که لبی ابتلا بن سپید در عفر حضرت یعنی ازان ابتلا سبب فنا و علا یت
و بعضی سبب لوک و امرا بعضی شاید که سبب شرور نفس باشد و آن بلا از حضرت حق تعالی بر بعضی
عطا بود و گرچه بصورت بلا نمود و گفته قال علیه السلام البلا موکل علی الانبیا ثم الاولیا ثم الاشل فالاشل فالاشل فتنه
علما اگرچه بسیار است اما یکی ازان فتنها آن بود که وقتی بناز جسته مرا زهر داده اند حق تعالی از ان نگاه
داشت و لکن اثر آن در تن باقی است و سالی یکبار روزی پیدا میشود و از زر آب میرود و بیخ شک

نوشته لوک و ارائیر اگرچه بسیار است ایکی ازان این بود که بعضی بزیارت سید ام سلطان آن دیار طالب صحبت اند
و باکرام او اعظام تمام نزدیک خود طلب نمود و من اجابت نکردم آن سلطان را غضب آمد فرمود تا اسبی
ازمن خیشند و آنرا برآتش نهادند تا مس آنرا کشت و تهدید فرستادند که سید را بصحبت سلطان باید آمد و الا
و الا بران اسپ سوار سازند و بچنین تا جهل روز آن سلطان بصحبت من آمده با دب تمام قدم منوده عذر خواهی
خواست صاحب خلاصه اورده که ابتدای تهدید و بلای دیدان بود که در دیار ماوراء النهر بخدمت سید نایکه رسید
بان سبب جلای وطن اورزیده عنان براق سیادت آبای را بخجند کشید حضرت پدر او از سالها بود که سلوک
طریق حق توجه نموده اند و من غفلت و بسه از ارتقا بدارجات قرب او دلیس مدت توجه انجناب بحضرت
رب الارباب بشصت و یکسال بود و باشد و چون بنا بر وصیت جنازه مبارکش را از محل وفات حمل میکردند بنا
بر بعد مسافت و کثرت ازدحام مردم را کفان آن بود که بوی کبر چون تابوت را بر داشتند بقصد بوی مشک
بدماغ حاملان میرسید طیب الله مرقده خوشه المتاخرین و سپند المادحین سید محمد نوربخش قدس سره
کوکبی درخشنده بود و نوربخش دین مراتجان مهمات نفسی و فروغ افزای بصیرت راهمدان مراصد ارادات باری
و لباس سیاه و کرست مشایخ و الایت و تکاه او بود و بعضون النورانی السواد ابران و الحیات را که در ظلمات
نهایت غرض انوار کمال عرفان و الماع همت و علوشان از وجنابت عال تعال او از غایت ظهور چون حیات
نور بر خاص و عام مستغنی از ایراد و بدین سطور است حضرت بتابتاب چه حاجت شب بکلی الله نسب شیخ بخش و عقده
واسطه بحضرت امام موسی کاظم علیه السلام میرسد مولد پدرش محمد بن عبد الله قطیف و مولد جدش حصات الله
و بعضی از الهای ملصوی تخلص مینماید و در بعضی نوربخش پدران ایشان همیشه متخلص داشته اند باکنون بنیایه
ایشان شیخی از اهل حال بوده و مجذوب بی سالک و پدرش ترک وطن کرده طریق تجرد و انقطاع پیش گرفته بعزم
زیارت حضرت امام الانس و الجن علی بن موسی الرضا علیه و علی آبائه السلام بخراسان توجه نموده بقریه از ادراک شرف
آستان بوسی آن روضه متبرکه در قصبه قاین توطن و تامل اختیار نموده و حضرت پیر نوربخش قدس سره در سنه
خمس و تسعین و سبعمایه درقاین تولد شده و اند در سن هفت سالگی قرآن را حفظ نموده بانک و قرائتی در جمیع
علوم متبحر گشته حضرت پدر او خواجه اسحق خطابیت که مرید سید علی همدانی بوده و خواجه بوجه خوبی که دیده
بو حضرت پیر را بتربیت نوربخش نموده و التفصیه چون بنا بر قابلیت و استعداد ذاتی کار پدر بانک روزی در تفکر
و سلوک تمام شد غدت خواجه اسحق خود آخرین حضرت پیر سید علی همدانی را با وجه اکرام و بدست خود برا

باشنده و سپند ارشاد نشانده امور خلاقه و جمیع سالکان را با تفویض کرد و این مثل را برطاقت کرد آرا پختیم
دارد و پذیرا نخیم و فرمود ندکه هر کرا ادعیت سلوک است بایدت سیر رجوع نماید که اگر چه خطا هر ارمریدست اما در
حقیقت پرداخت حضرت پیر و بعضی از اشعار خود باین معنی ارشاد کرده و فرموده است پیریم و مریدم خواجه اسحق
آن شیخ شهید و قطب آفاق است محجان جانی محمد پسر قندی که از مریدان حضرت میرباد و در مذکره بیان احوال
و مقامات انحضرت نوشته که چون برخواجه اسحق از روی کشف صحت سیادت و علو قربت پیر ظاهر شد و پیت
باد و ادا و گفت بیعت میکنم با عزیز حضرت مصطفی محمد نوربخش باین آیه خواندن الذین یبایعونک انما
یبایعون الله ید الله فوق ایدیهم فمن نکث فانما ینکث علی نفسه و من اوفی بما عاهد علیه الله فسیؤتیه اجرا
عظیما و بگران کف که سر بازیم و رگذرانیم و ظاهر این بیت بتر ان اشعار از مطلع و خاطر نوربخشان سر زده
است غلام انچنان عظیم گزای بوی خون آید معاذ الله کران سو و امرا از بر بودن اید والامر الی الشیخ
دران راز دوا زده و کس بیت کرد و نفت ذکر امروز بدین غد و شرف تکفا نکنیم انگاه خواجه از خلافه
پیران آمده و با باقی اصحاب در میان گفته اند چیست کردیم تا چه پیکنید گفته حضرت خواجه اشارت فرماید آخر
بیت کرد و ند مگر سید عبد الله شهدای که یکی از اصحاب خواجه بود و در حاضر نبود و پس غربت خروج کرد و ند نوربخش
گفته طالب استعداد این کار پختگی می باید بست و با پادشاهی مثل شاهرخ میرز اگر بایران و توران و بسنه
و عرب حکم سلط است بی استعداد و تمام مقدرت فی توان کرد چون محقق شد که این امر از مقدرات الهیات
آخر چنانکه مناسب شده بفلاور خواهد آمد غدت خواجه راضی نشده و گفت این زمان وقت بیعت از خروج نیست
باید آورد که ایشان را در وقت خروج بیع استعداد و ظاهر بنوه الفصه در جمعه چهارده هم پسندست و عشرین
و ثمانمایه کوه تیری که از قلاع و الایت قهستان است رفته و خلق را دعوت کرد و ند چون خبر فوت بیعت کردان
خواجه با میرزا بخش سید عبد الله شهدای رسید کرد پرسید که خواجه با او چیست کرد او گفت که اگر خواجه با او بیعت
کرد او خواجه بر گشتیم خواجه در کوه تیری بمان غلطه ازین گفتار سید عبد الله تلف شد و گفت در وقتیان
عبد الله مرتد شده و این زمان خود را در صدد دار شما دیده ارو بیعت بست او باطل است خواجه بعضی از معتمدان
پسلطان بایزید اکه از جانب میرزا شاهرخ حاکم آن دیار بود او را دعوت خواجه و پیر نوربخش حیث شاد او را
پیش از کرد تا باتباع خواجه و پیر جمع شوند و پیر ایشان نیز بروند و ایشان را باهمی از اعیان کرفته بجانب هراة
روانه کرد و ند و صورت حال را پیرزا شاهرخ عرض داشت کرد و چون خبر پیرزا رسید حکم کرد که خواجه و برادر او

وجناب میرزا هم آنجا بقتل آمد چنین گویند که سال روز میرزا اورد و لشکر فرزند پیدا نشد که مولانا حکیم الدین که از اطراف
او بود در علم طب نظیر نداشت از معالجه علاج نمود و او دین اثنا عرض رسانید که سپیدی چنین که در عالم
مثل خورشید و روز روشن است بکمالات صوری و معنوی حکم کنیت ادگر و ایدین درد شما را دوا
بگیران حکیم است فی الحال نشان نوشته که بیرون بخش را سفید بیاورند آنرا سفید آورده باقی را آنچنان قالی ساز نمودند بقدرین
این حال در لشکر میرزا پیشین یافتند او بر آنچنان مفهوم حاصل شد و چون قاصد بیلغ رسید خواجه بیرم و علمای ایشان
را از آن طرف بیلغ رسانیدند بود چون هم آنچنان خواجه و برادر را شهید کردند بیرم بخش را سفید بیاورند آورده
چون از کیفیت حال پرسید گفت قصد کنموی که سفید بخموی مسلمانی کرد و الیم تیری بر روی پیکلس فرنده آنجا
با وجود ظهور این معنی چنان عقیده بجناب امیر شاه و دولت شده و دولت شده و روز بروز چاه آن عصا بارد
بعد از چهره روز از چاه بیرون آورده چنان عقیده بشیر از زوار آگر دند و از مستقبلان خود چهل بر
گماشتند که تا بیرخانه کنکه خود را رسانند چون از شیراز آگذر انیدند بچهلمان که از مضافات خوزستان است
رسانیده و او را آنجا نگاه داشته و بعد از مدتی والی شیراز ابراهیم سلطان حکم کرد بنده از پای او در آورند
و گذارند که بهر جا خواهد برود و حضرت پیر در بنجا بطرف خوشکنار البصره و راه شدند از بصره بکلکه رفتند مردم
آنجا حضرت پیر را طایف فدکاری یکتا آورده و از آنجا بنده از زیارت مشاهد متبرکه که توجه نمود و در پلس
از آن شهر بدستان فیلی بکتاری آمدند و آن جا طریقه محبت و فدکاری یکتای آورده و بهیت و اتفاق
در آمدند امر اکابر انجا طریقا تقیا و اطاعت پیش گرفته و مدتی بکر نبام او زده حضرت شاهم از خوانده
دیگر از انجا بکیلان آمده و باز از انجا بکرستان سعادت نموده و در خدمت پیر شاه شاه خ در آورده یکتا
بود و چون خبر وصول پیر بکرستان شنیدند برای آن صوبه و که هر جا بیرد تابع او را یابند بنده کرده روانه
اردوی پیر شاه نمودند حضرت پیر از کرفته باردوی پیر شاه خ بردند و پیر شاه خ بلیس فلیده و بجناب
و تهدید بیغ نمود و چون بر حضرت پیر منکشف شد که اراده قتل پیر نموده لاجرم بحکم انوار رحمانی بطلان
بن سلطان المرسلین تنها فرار نموده و شب در کوههای پیرنف بسری برده و اکول می یافت و راه
بادیه نی برد و آخر الامر از آن چانجخال آمده والی آنجا او را گرفته باردوی پیر شاه خ فرستاد
پیر شاه خ فرمود که او را در چاه کردند بعد از چهار روز او را از حبس بیرون آورده و هر اجود
معتقد شده و بهر اه بردند و چون بهرات رسیدند پیر شاه خ بحضرت پیر فرمود که روز جمعه بنشر بنده

رفت و از دعوی خلافت بیزاری کرده و دران مبالغه بسیار نموده حضرت پیر چنان معتقد بر بیزار نمودن گفتند از این
قضیه سخنی میگویند اگر گفتیم و اگر نگفتیم ریا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفر لنا لنکونن من الخاسرین و فاتحه خوانده فرود
آمد پس ازان در جوار الاول سنه اربعین و ثمانمایه بنده از پای او بر داشته و حکم کردند که بعد درس
علوم رسمی که دیده گرفت بخود راه ندهد و بهیچ بستر نیاساید و نه دمتی چنان بود و پیر شاه خ از دنیا مخوم شده
در پانزدهم رمضان حکم کردند که او را بتبریز برند و الی آنجا او را بردوم رسانده و چون بتبریز رسید از آنجا
مکتوبی بهراه تو فرستاده و دران مکتوب بود که تا بچا برسیده قریب صد هزار مرد دنیا رسند سلطان یعقوب
رسیدند دیدند که بیطفوا انوار الله بافواههم و الله متم نوره و کره المشرکون آنجا بنده از پای او بر داشته
و چون بطرف روم رفتن را اشارتی و خصوصی نمی نمود بطرف شروان رفته و از آنجا بگیلان و در آنجا مدتی
بکیفیت و صفا بعبادت حضرت حق سبحانه و تعالی مشغول شده و مترصد اشارت غیبی بود تا آنجا تخلیص آن
آن چنان است که در مزار مرید بحر قندی مذکور بود و چنین از بعضی ثقات شنیده شد که حضرت پیر بعد از فوت
پیر از شاه خ بولایت ری شهر از تشریف قدوم میمنت آثار ارزانی فرموده و در آنجا بعبادت و ارشاد
اشتغال مینموده و در تاریخ سنه تسع و تسعین و ثمانمایه بروضه رضوان خرامیده و در باغی که از مستحدثات
ایشان دران قریه بوده مدفون گردیده و بعضی از فضلا تاریخ وفات ایام حیات او را بدین وجه بنظم آورده

آفتاب اوج دانش نور بخش چشم اهل دین ۔ نور بخش جسم و جان آن مهربان مادرین ۔ سال فرخش
بود افتاده بسیار اول وفات ۔ هشتصد و شصت و نه ماهش ربیع الاولین ۔ جاودان از ان ماه رفته خجسته
چاشتگه ۔ در گذشت از عالم فانی همام العالمین ۔ گفتی خاتمه که جناب خواجه اسحق قدس الله سره
گرد در اهل سنت بوده و همیشه ترویج مذهب شیعه در خاطر خاطر او جلوه می نموده از اسپسیلای سلاطین
اهل سنت حضوصا میرزا شاه خ بولایت طول یافته و چون حضرت سید محمد نوربخش بکابت او رسید
و بکلمات و از علم و معرفت و اشجاعت و در نهیه احوال پیرویه از زوی در دین و محبت خاندان
سپید المرسلین برآن شده که بجزین بعضی از اکابر سلف که بر مستقبلان عباسی اخیر هم خروج کرده
و او نیز پیروی اغاز کرد که عالم را از نو شوشت و جود مستقبلان زمان پاک سازد لاجرم جبه ترتیب غوام
سید محمد نوربخش را مهدی و امام نام نهاده و در مقام تدبر خلوت و بروز در آمده و چون بتقدیر
الهی بر خلاف آن به پیرفته بود آن کار یکای نرسیده و خدمت پیر در دعوی مهدویه و امثال آنکه

بنابر مصلحت وقت مذکور شده بود متهم گردیده والهذا چنانکه مشهور است اگر کسی از ایشان حضرت میرزا متعرض
دعاوی چیزی نگردی نموده بخدمت شاه قاسم هم در حضور حضرت میرزا ایشان را توبیخ میفرموده و میگفته که شما
میرزا را بدنام میسازید و باعث تشویع خدمت خواجه حضرت میرزا میگردید ایشان الی یومنا هذا ظهر شکسته
و باین سن الماس است بلکه در صدد این مجلس امجاد آن بخشان بسیار انشاء الله تعالی بجا برده ایم و دیگر
تقیه و بعضی از کلمات را از قصه حیات حضرت میرزا سند آورده ایم و از بعضی ثقات شنیده ایم که حضرت
میرزا در والموئین حدیث بخدمت شیخ اجل احمد بن فهد الحلی که در زمان خود اعاظم مجتهدان شیعه امامیه
بوده رسیده و در خوزه و پس ایشان متلی بقوات فقه و حدیث اشتغال ورزیده و در رساله معتقده که
باو منسوب است منصوصیه عصمت و علم و تقوی و شجاعت و سخاوت را از جمله شرایط و ارکان امامت شمرده
و در بحث جهاد از کتاب نقد احوط که باو منسوب است آورده که و جهاد یعنی الاکبر و الاصغر فلا یقیم کل منهما
من ائمه ذکر جهاد مانع قاتل پس لازم عادل شجاع سخی تقی قرشی بنی هاشمی بل علوی بنی فاطمی طلبها و الاحتضر
یکفی هذا القدر فی صفات الامام و لجهاد و الا کبر یشتمل ان یکون الامام و لیتاکد فی مقامات الولایتین
ان طوارق السبعة القلبیة و الانوار المتوخة الغیبیة و المکاشفات و المشاهدات در بحث نکاح
از کتاب مذکور گفته و اما نکاح المتعة فهو نکاح مؤقت بمهر حاضر معلوم شایع فی دین الاسلام و الاختلاف
لا صل فی تحقیقه فی زمان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و هو بعض و لم یغیر و لم یقل قائل بتحریمه و کان
بالاجماع فقد اخطا و لان کثیرا من اکابر الامة اثبتته و الاجماع حقیقة ما کان بر سیاسن الخلاف فاذا
حکم حاکم ذی شوکة بامر و لم یقدر احد علی خلافه خوفا من القتل و الرجل لم یکن اجماعا و انما یتوقر برفع
البیع عن الشریعة المجیدة و احیاء نبی زمانه و در بحث ذایض گفته القول لم یکن فی الکتاب
و السنة بل یدخل النقص علی الاقتین دون الزوج و در بعضی از مکاتیب خود که بمولانا حسن نام
نوشته از زدی تعریض بسید عبد الله مشهدی نموده و که کسی که از اداد علی باشد و منسوب
باو چرا بر امام حسین دهد بجای طریقه امیر المومنین علی علیه السلام ترک کرده و طریق امیر انفاقین
معویه و یزید پلوک دارد امید امور کلی دینی و چنین از چنان کس لایق حال مردم حقانی نیست
عاقبت محمود باد بحرمت محمل الاد لیا یه من الاقطاب و الافراد و الله اعلم بالصواب

حضرت زاده شاه قاسم فیض بخش قدس الله سره العزیز خلف صدق سید نور بخش خلیف

ارجمند او ست بحلیه علم زهد و تقوی تحلی بوده آمده و منبع شریف آن روزگار استمداد همت از باطن فیض بخش
وی نموده مشهور است که سلطان حسین میرزا والی خراسان التماس فرصت آمدن شاه قاسم از سلطان
یعقوب که والی عراق بود نموده که شاید بدرگت اسم قدوم حضرت میرزا مرضی که او را دران ارطاری شده بود شفا
یابد بجهت تحصیل حضرت شاه قصبه سمنان را که از تقابض قصبات خراسان بود سلطان یعقوب پیشکش نموده چون شاه
قاسم بصحبت سلطان حسین میرزا رسید بدرگت قدوم او میرزا از ان مرض خلاص گردیده او را پسلم خود او را ایراد
عظیم بخدمت شاه بهم رسید تا آنکه قصبه چاپانگ را بسه رغال شاه تعیین نموده و هم او تعظیم و تکریم او نهایت
میفرموده چون مشایخ و علما و متصوفه اهل سنت بجانب اتقیا شیخ الاسلام قصتاز انی و ملاجامی شاه قاسم این امور نموده
و خرقه سمد و بجهة جالیت ایشان بحرکت در آمده از روی عداوت دینی او را ان مقام شده مذکور پسیوا انگیزه و ابرو های
آنحضرت را بر خاک مذلت ریزند بنابرین از خدمت میرزا التماس نموده اند که چون خدمت شاه قاسم باین والایت
تشریف آورده باشد بیخ اسم کوخاص عام از اتقاض قصه سیه ایشان مستفیض گردند و روز بروز بر بسیر ترقی نماید
گر کسی از سوایه خواهد ایشان استفاده نمایند و غرض ایشان آن بود که چون خدمت شاه در علوم رسمی و بستگاه دارد
در مجلس حفظ از طرف او را نوا قدرت کنند و سوالات مشکله در میان اندازند تا شاید عجز او را ظاهر سازند
چون سلطان حسین میرزا از دسیسه ایشان بخبر بود التماس آن معنی از حضرت شاه نمود و شاه نیز قبول فرموده القصه چون
روز جمعه در آمد حضرت شاه حسب الموعود بر سبز بر آمد بعد از حمد و ثنای الهی در وحضرت رسالت پناهی و آل او گفت
جای شروع در بیان فضیلت و کرامات الا الله نمود در رئیس المحدثین عبد الرحمن جامی فرمود یا خواجه که مشکل
شهر اگر در مکتبه دهست انقاده باشد جرم توجه جانب شاه شده گفت که مشکل الا الله بگشای دارم بیخوام
گر در خواص نیایم خدمت شاه را در حضرت شاه رویت امداد نموده در میانه فرمود اند که شاه در عراق می نشیند
گر در مکتبه علی الله بحث و نزاع داری آنجا تو در مشکل الا الله تمام بحث و نوشته از استماع آن کلام طالبت
خاطر عاطر ان نام بر جای خاص قدیده و حضرت میرزا فاتحه خوانده مجلس وعظ را بسمان نهاده و در تاریخ بیست
سطور است که شاه در سمرقند و شان فاقان سلطان حسین میرزا از عراق بخراسان تشریف آورده
آن پادشاه عالیشان در تعظیم و تکریم فرمان ای ذوی الاحترامش سعی بلیغ فرموده میرزا بیچک و ست ارادت در دامن شاه بخش
زده همواره از باطن بسیادت پناهش اقتباس انوار سعادت مینموده و بعد از آنکه میرزا بیچک و اعلی حق را بسیک
اجابت گفته رایت نیابت شاه قاسم بر فرق حدیث حب الوطن من الایمان بصوب عراق بشتافت و در ولایت رای

مشکل گشته پر تو لطف و احسانش و بجنبات ساکنان آنحدود نافت چون شما و این نیاز نامه ای کتابی برافروخت
آنجناب را کالبنی مشغول مراحم بسیار بیدریغ مبذول فرمود و از بسیار سادات عالم بزیده انعام اکرام مستثنی و مستثنا نساخت
و شاه سریر ظلال دولت ابدی الاتصال و رکال فرخ اقبال بالجمله ساعات بیکدیگر زدند تا از شهر سنه
نهصد و شصت و یک ندای یا ایتها النفس المطمئنه را بگوش هوش شنید و متوجه ریاض قدس گردید الشیخ الفاضل الوجیه
الکامل نجم الدین محمد یحیی بن علی بجوانی الاصلی النوربخشی قدس الله سره العزیز اعلم افضل اکمل عظمای
حضرت سید محمد نوربخش است اگر جمیع سلسله نوربخشیه بگذاشتی تمام سلسله علیه همدانیه بگذاشتی سلاسل سه گانه وجود
او افتخار کنند و بگنجینه در شرح جمعی از ابیات مکاشف رازی ذکر سلسله شرفه فرموده و گفته که چون بخش مرکز دایره وجود
گردان دایره ای زمانه است و سلسله ایشان ذکر سلسله الذهب نوران که چون زر سرخ از همه غشها پاکست همین
تقریر حقیر بمحض عنایت و هدایت الهی دست اعتصام بدامان ارادت و اعتقاد بحبل مرحمت بکمال که لایق استعداد خود بوده
رسیده بهست مناسب نموده تا مذکر و الاولیا باشد بدانکه این فقیر محمد بن یحیی بن علی علاء الحیلانی لاهجی ام مریدی
حضرت سید محمد نوربخش آن حضرت مرید خواجه اسحق ختلانی است و آن حضرت مرید سید علی همدانی است و این
حضرت مرید شیخ محمود مزدقانی است و آن حضرت مرید علاء الدوله سمنانی است و آن حضرت مرید شیخ
نورالدین عبدالرحمن اسفراینی است و آنحضرت مرید شیخ نجم الدین کبریست و آن حضرت مرید شیخ خابن مرید
آن حضرت مرید شیخ اوحدالدین کرمانی است و آن حضرت مرید شیخ احمد غزالیست و آن حضرت شیخ ابوبکر
نساج است و آن حضرت مرید شیخ ابوالقاسم گرگانیست و آن حضرت مرید شیخ ابوعثمان مغربیست و آن حضرت
مرید شیخ علی کاتبست و آنحضرت مرید شیخ ابوعلی رودباریست و آنحضرت مرید شیخ جنید بغدادی است و آنحضرت
مرید شیخ سری سقطی است و آن حضرت مرید شیخ معروف کرخیست و آنحضرت مرید امام علی بن موسی رضاست
و آنحضرت مرید حضرت امام موسی کاظم است و آن حضرت مرید حضرت امام جعفر صادق است و آنحضرت
مرید امام محمد باقر است و آنحضرت مرید حضرت زین العابدین است و آن حضرت مرید حضرت امام حسین شهید است
و آنحضرت مرید امام الاولیا علی مرتضی است و آنحضرت مرید حضرت خاتم الانبیا محمد مصطفی است صلوات الله
و سلامه علیهم اجمعین چون باو تا رسید که حضرت سید سند بدرالدین محمد شیرازی دعلاء الدوله دوانی در بعضی از مقامات
کتاب هدایت انتساب شیخ را از روی تعظیم گرفته سوار یافته اند و از بعضی ثقات شنیده و شده که هر گاه حضرت
علاء الدوله دوانی بزیارت جناب شیخ میرفته چون نعلین شیخ را بدست خود نهاده بدیده مالیده و بعد از آن متوجه پیشگاه شیخ میگردیده اما آنجناب طریقه حجبت می ورزیده تا شی میرچنین
یزدی در بعضی از کتابات که بخدمت شیخ نوشته تعریف او بدین وجه او نموده که حضرت ارشاد پناه زبده صفات
اکوهرامرج ولایت اختر برج هدایت افق حقایق ناموت عارف دقایق لاهوت صاحب قداح القدا صاحب لواء
البقا ساز اهل حیرت مجاز رحال ملکوت و ملاذ نای گدای شاعر شاعران ملایان بود در مدح
شیخ این قصیده لطیفه در سلک نظم کشیده و آن این بیت است ای پیشگان نموده بر اعیان داده دین
پرتو ز آستان تو آینه یقین ۰ رحمت اقتدا ز تو اقطاب راهبر ۰ باجمله طلال تو آرامگاه دلهمین
خوشا زمانه شیخ محمد که زاده او ۰ چون محمد آمد بهر زمان امین ۰ تا دیده ام چو مردم چشمت سیاه پوش
انوار آسمان ولایت شد از یقین ۰ انکو محال و شب نور آفتاب ۰ در خلعت سیاه چو کافور تر ابین
نه در نشان ز فلک دایرت جز اکرام ۰ شد در ارادت تو سیه پوش همین جمعیت جوانه از چه کن جاه رسیده
کو در سپهر دال خطا چو سنگ چین ۰ قصر جهان خوز هلم تو با صدا ۰ نوش فلک ز حلقه ذکر تو بر طنین
تصدیق منطق تو بجای عین است ۰ کز قول او حقایق آشیاء یقین ۰ نطقت سوی کبود قول شما خوش
قوت قضیه کز او صدق ایقین ۰ ما مسافر از سر خوان تو توشه خواه ۰ وز خرمن عطای تو خوشه خوشه چین
کشته شد از شکر نطق تو کام جوی ۰ تیغ است در زدق جعل طوم کمین ۰ کردون برای دانستجت از نجوم
در رشته شهاب کشد گوهر ثمین ۰ چرخ از سجب و پرچمی او در گهست ۰ دریای طلوع جبهه رجوع عابدین
سلطان تو می کز فلک نوقت مسخر است ۰ خاقان تو می کز فلک نو گزیده بکمین ۰ روز سفید چهره و تر اچار گر مطیع
خدام پیاده چو دو تر اسپه دوی کمین ۰ بر حاصل او کون زنی پشت است ۰ کای کز در سماع بر افشای آستین
شعر تو در لباس خطا کس که دیده است ۰ آبکیات پاین کز لطافت شده قرین ۰ خلوت خانقاه تو کرجانبش نخلق
ان خانه از خلوه السلام امین ۰ شد هر فرد ز تو سلسله برین خانقاه تو ۰ دین طرفه تر که خلد برین است هم برین
رضوان بر ای رفتن خاک درگهش ۰ جاروب بسته است ز مژگان حور عین ۰ در بوته گداز امید ان که بوده اند
از آتش مجاهده ایام اربعین ۰ زر سانحی می تطبقه پس قلبشان ۰ اینک دلیل رخش شان زردی حسین
این زرد را نشد ز یک مصرع آگهی ۰ در حسب حال خود من خوشه حزین ۰ زین شعر گفتنم نبود این زمان حسن
من زرد مطلقم بقصیده بان این ۰ خواهم که لاله وار بر آرم ازین دیار ۰ زیرا که هست بر جگر مرغ آشیان
کو رحمی ان افتاده بیچاره کز خوی ۰ شعر از شعیب نهم گر دندین رهین ۰ فریاد ازین پسیع صعتان گرگان خوی

برهنه پیچو سگ از گرد پاسبین ۔ نایدیکشان بجز از غیب مردان ۔ یارب کرنه و یا در خشیدن این
ارکانیات هیچ نداشته خبر خود ۔ واکنون پیارتقوتا کرده از زمین ۔ بود از دم فرشته طالب کاین گزین
اکنون ۔ بدیده دکاسم سپاس این ۔ تحفه بدنوق گرفتند سطح آسمان ۔ تخفیف نقل نامده از مرکز زمین
چندان شما سپیچ عزت که در نگار ۔ در رشته شهور کند مهره پسین ۔ باد اباقدر ارتقو قایم ثبات آن
باد اجهیار ارتقو توی پسر این ۔ از جلد تفتیش او شرح کتاب کلش را زیر علوشان رتبه کمکان
او خاندی در عدالت ممتاز است رباکی پیاری از فضلا مانند قاضی سید حسین رشاه تاج الدین
والی بران شرح نوشته اند اما شرح جناب شیخ برانها ترجیح غایت ظاهر است اروقتی که جناب
شیخ با تمام آن شرح موفق شد نسخه آن از اتره لاجای بهرا تذ در پسته او بود در لاجای این راعی را
در صدد جواب کتاب نوشته بخدمت شیخ ارسال نمود و فتوی ای فتوتو نوازش ارباب نیاز
فتوتم زبهار خاطرت کلش را زیک رنظری برین تسلیم انداز ۔ باشد که بردم از بحقیقت زمجاز
فصورت ۔ کرچون حضرت شاه اسمعیل انار الله برهانه تسخیر ولایت فارس و شیراز نمود و مذهب زیارت
شیخ زنمود ند بعد از فاتحات از شیخ سوال نمود ند که چرا لباس سیاه را شعار خود نموده اند شیخ فرمود ند
که جهت تعزیت حضرت امام حسین علیه السلام حضرت شاه فرمود ند که تعزیت ایشان قرار یافته که در سیاه
وه روز پیش میت شیخ کفت مردم غلط کرده تعزیت آنحضرت تا دامن قیامت باقیست و شیخ ابوالفتح
بصیغه مبرزه حضرت شیخ فتوحیست ۔ که حضرت شیخ چون مرجع طوائف انام بود لاجرم هر کاه حقیقی مذهبی
در سلک مریدان در آمدی آنرا در فضای او دمی آنرا در فتحی روی نمیداد و شیخ باو میگفتند که مذهب شافعی
جهت یاد کرفتن فاتحه حاصل شود و چون از مذهب حنفی بمذهب شافعی انتقال مینمود از آن
حالت تیز بخت او فایز میشد و او را از مذهب شافعی بمذهب شیعه انتقال میفرمود و باین تحقیق
که جماعتی از ارذل ایشان که در سلوک کمال بافته اند ازین قبیل اند و بنا بر مصلحت وقت اظهار تشیع
از مذهبی که داشتی باین مذهب انتقال نموده اند و قوی از آله ایشان شیخ بزرگوار از تو دان ناکسار
است که جد بزرگوار م نور الله مرقده در رالملک خبر از باد مجت داشته اند و از اهل ایشان سید آیت
دار کیا باقی که بیان ایشان دار برگشته حقیقت حال شیخ غیر غایة ظهور دارد و در مقام قطع این بیت
از کتاب کلش را کرکفته بیت ۔ زهر سپاره که از کشت حاصل ۔ در آخر شد بی دیکر مقابل اظهار

حوالات حضرت شاه ولایت پر رجه اکمل نموده و کفته یعنی چنانچه از سپیده دم فروغ خورشید حقیقت حضرت رسالت پناه
در نقاط و خطوط از تقاع از جانب شرق نبوت از هر نقطه سایه و یقین کامل ظاهر نیست بود تا بزمان آن حضرت که
وقت استوا بود رسید و سایه پنهان شد چون آن فروغ شید از استوا کذشت و روی بجانب انحطاط در
مقابل هر شخصی از اشخاص انبیا علیه السلام تعینی و تشخصی از اولیا واقع تواند بود و در دایره در مقابل هر نقطه
هر نقطه از نقاط شرقی و خطه از خطوط غربی البته می باشد شاکل آنکه نسبت باز از حضرت رسالت پناه محمدی
علیه السلام در جانب نبوت که بمثابه شرق تصویر نموده شد هیچ یک از رسل از حضرت عیسی علیه السلام آقرب نیست
که او لی الناس بعیسی ابن مریم فرموده لیس بینی و بینه نبی یعنی میخواکه او اعلی خلق بخدا باشد که عبارت از نبی مرسل
و از جانب مغرب که جانب غرف ولایت تصور نموده شد سید اخلاء ظهور پیدا کرد لایت را بعلی کشت حضرت
رسالت پناه علیه السلام کران علیا منی و انا منه و هو ولی کل مومن ۔ و فیه انا مدینة العلم و علی بابها فمن اراد العلم فلیات الباب ۔ و فیه انا و علی من شجرة واحدة و الناس من شجار شتی و ایضا
انت تبلغ علی المنبر و بن ابی طالب اخرا فاعطی علی سبعة اثلاث پس جزا واحده و ایضا انا و من ابن ابی
واحد قتی بولایه علی بن ابی طالب فمن تولاه فقد تولانی فقد تولی الله و ایضا ما سری فی لیلة المعراج
ترجمع علی الا بشیا فی السماء فاجابی الله تعالی الی السلام یا محمد انا بشتم فقالوا بشتا هی تحمده و من الآله
الا الله و علی الاقرار بنبوتک و الولایة علی بن ابی طالب و دلیل بر انکه علی علیه السلام سید اسرار ولایت
آنست که بیلسم جمیع کاملان اولیا الله بعلی علیه السلام میرسد و از آنجضرت رسالت پناه علیه الصلوة و السلام
اتصال می یابد ۔ و فیه لعمه و اری ولا هوای سلوک طریق حق ۔ باید قدم نهی بر شاه و لافتی ۔ تا شاهی که از لدنی
قدرش فخر دوده ۔ ابرز دهبل آلی و بتاکید انما ۔ برکشته فلک تفخر جوانشاه مطلق است ۔ تا ان تفوجوا بر
کرده تهدید انما ۔ هست کمال دست سلونی و کوکشف ۔ کس را نبود و عرصه ان بعد انبیا ۔ پس هر که زنفس علی
و بقال عیسی علیه السلام بوده باشد و مصداق این سخن است که چنانچه در میان انبیا علیهم السلام درایه
هیچ نبی را نه عیسی علیه السلام قائل نشده و از همچنین میان اولیا و انبیا بدایه غیر شاه اولیا قائل نشده اند
و دیگر که اینچه در قرآن کریم مذکور است عیسی علیه السلام میفرماید که قوله تعالی و اسالکم جاثا کلون و انا مخرجه
فی یوم ما از نقاده مراد است که مرتضی میفرماید که اکر شما بحضرت پیغمبر علیه السلام کاذب شوید انجار

خدامی نوام بهرچه شما خورده باید و بهرچه در خانه‌ای خود ذخیره کرده باید از پیغامبر پس سایر اولیا تا زمانی نسبیه
علیه السلام مسامحه نمایند بنابر تحقیق پیشین وچون اجازه سیوم جناب سید محمد نوربخش شیخ زرکوار
داده بشتمل بر بیان مرتبه فضل و کمال آن علامه اربابب ذوق و جلال است لابد مرقم این مقام بذکر آن اشتغال
نموده بگوید که حضرت شیخ در ذیل بیان نسبت ارادت و خود از شرح گلشن گفته که طریق اکابر طریقت که در سلسله
کامل اند آنست که چون مرید باخلاص را بخدمت و خلوت و صحبت که از ارکان اربعه طریقت ترتیب
فرمودند آن مرید بمقامی که لایق و درخور استعداد فطری خود است رسیده و بخود آیند که باشارت الهی او را
بدعوت خلق از فنا مشغول سازند البته اجازت ارشاد و کمالی که لایق کمال او باشد جهت وی می نویسند طالبان
قابل بدو نهاد که دعوت ارشاد و باخبار رتبه آلهی دارد کامل است نه آنکه منتهی شیخان متصنع بهوای
نفس و حب جاه بخواهد که شیخی سازد و در امر دین و تابعان باشند و این فقره شاذ و نادر است و بحسب
بود و ام در ایشان کاهی بخدمت و کاهی بخلوت و خدمت اشتغال مینمودم و سه اجازه از ارشاد و سبب بقاوت
احوال معنوی که بدست سید ادریس نوبت بدو رسیده این فقره نوشته اند سواد اجازت ارشادی که در نوبت
اخیره داشته بود نخست تیمن و تبرک بنابر سبب عمل ایراد کرده و میشود و آن اینست

بسم الله الرحمن الرحیم الحمد

کل اولیا و قول علما و مشایخ محققان و خلفا و اعاظم سلاطین و امرا و طالبان و تابعان و خواص و عوام
و جمهور امت حضرت سید الانام صلی الله علیه و آله و سلم الی سعادت و موفقه المرشدین و محبة الکاملین را
بعد از سلام اعلام میرود که جناب کبریای قدوس کاملان خلق الله الواصلین زبدة الخلق المحققین خلاصة
العلما الراسخین فخر الاولیا المرشدین مفخر الکاملین عزیز جانی شیخ محمد کیلانی ادام الله برکاته
تجلیات و کمالاته در خواص اصحاب بعد از اکتساب علوم صوریه سبب جاذبه الهیه بصحبت این فقیر رسیده
بشرف توبه و انابت مشرف شد تلقین ذکر خفی کرفت و شرایط خدمت و خلوت و صحبت چنانچه
وظیفه ارباب طریقت مرعی داشت نتایج شریف این مقدمات مقبوله از انوار ربوبیه و انوار مشتمله
غیبیه و کشفیات و مشاهدات و معاینات و تجلیات آثاری و اطواری و صفاتی و ذاتی بر ایشان
و طیران در عالم لطیف ملکوتی و جبروتی بسان ربوبیه و الهیه و سرمدیه و مسکر از شراب طهور و عالم انوار
و فنا فی الله و بقا بالله و مظهریه و کلیه و معرفت حقایق توحید علمی و عیانی و اتصافه بجوامع اسما
و صفات آلهی بظهور پیوسته از اجیال و اهوال کامل و مرشدان مکمل شده و در صحبت این فقیر بنهایت

سالکان قدم نموده و تغییرات غریبه فرموده و ولایت وی از انوار و کشفیات و تجلیات بسالکان قصدی
نمود چون حضرت الله تعالی این دولت عظمی بسعادت کبری پیراکرمت فرموده باشارت الهی فرزند ارجمند ایشان را
اجازت فرمودیم که بندکان خدا را بانجذاب دعوت و دلالت کنند تا بتوبت طالبان و صحبت تابعان قبول نماید بتعیین
ذکر خفی قوی مشرف طریقه علیه که در صحبت دیده و بسته و اربعینات متعدده دیکر خود پیران موطنیت نموده بکوید
و اربعین نشینده و سالکان را باربعین نشانده و علوم شرعیه و از فقه و حدیث و تفسیر و تصوف و غیره کما ینبغی
خود از ایشان یاین تقریر درست کرده و بنقل کنند بسبیل تمثال اکثر دیباچه کتابات و کلمات ذکور و راسخ و چنین
و بسته صحبت شریفه دیرانتظم دانند و انتظاب پس بته که دیراد جمیع ابواب دینی قبول نمایند و هر کس از
طالبان آن دیلان که دعوی توبه و صحبت داشته باشند دست ارادت این فقیره بسته باو صحبت
و انابت کنند و از ارادت صحبت و خدمت و قبول بیعت دیراکبر احمد اکبر تقریر نموده و بتتبع خلاصی از
مهالک معاصی و تحصیل کمالات نامتناهی و قرب بدرکات حضرت آلهی دانند و بطریقه شاذلیه اکوه و عزت
و ترتیب و شفقت بنصیحت از بندکان حق دریغ ندارد و پیوسته مخالفت ریاضات و مجاهدات دارد و دائم
موظف دارد و در جمیع اوقات و ابواب موافق شریعت و اداب بطریقه چنانچه دیده است مرعی داشته
و شب و روز بسته قدم فرمانکذار حضرت الله تعالی جمیع سلوک محمد را بوسطه متابعت و بسابقه بکمل اولیا
محققان عارفکار و از آنان بحقیقی حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و حضرت مرتضی علیه السلام انداز
مراحل نفسانی و وساوس شیطانی رانیده و بکمالات معنوی برسانند و مرشدان کامل و کاملان مکمل و یاران
پسپل را براه و شریعت و سجاده و طریقت راسخ و پستقیم دارا و بحرمت کمل اولیا یمن الطالب
و الافاده از ابتدای بسم الله تا اینجایی زیاد و کم سوداران اجازت است جناب شیخ بعد از وفات سید
محمد نوربخش در شیراز از اهل کشف از دین ترتیش برخاسته و خلقا کثیری
سوسوم بخلافت و نوربه و راینجا ساخته و خلق تحاشا نهاد و ران ترتیب داده و دهه ساله باخلاق جمیل که دست ارادت
داده بود او بوند بار بعینیات قیام اقدام مینموده و سلاطین زمان او رقبات تقیید بران واقف
نموده و تولیت آن را بجناب شیخ داده و اجلال و کشف تفویض نموده و اند قبر منور شیخ هم دران بقعه است
و دیباچه قصیده و فا بنای تیر مفهوم شد جناب شیخ کاهی تفکر نظمی فرموده اند و اسبی مخلص نموده و دیوان
او مشهور و شعری از اشعار او در ثنای شرح گلشن راز مذکور است وفات شیخ

شرح گلشن راز

المولی الجلیل والحبر الاعظم حاجی محمد خجوشانی قدس الله سره پشت ارادت او بچهار و بسطه بحضرت ایزید
علی صمدانی نور الله مرقده و بیرسد چنانچه شیخ از خلفای شاه علی اسفرایینی اند و شیخ شاه علی از خلفای شیخ
رشید الدین محمد ایشان از خلفای امیر شهاب الدین عبد الله برزش آبادی شهدلیست که مدتی خلافت خواجه
اسحاق ختلانی بود راکه او خلیفه سید علی همدانیست و نقال مریدان سید عبد الله را در خراسان موذیگویند
و مریدان سید محمد نوربخش را که از اتفاق خلیفه اسحاقی بود نوربخشیه میخوانند و میان مریدان این دو طایفه در
اثبات و نفی فضلیت سید الله مناقشه بسیار است جناب مخدومی در اوایل حال و قبل از رسیدن بمرتبه
تکمیل کمال چند گاه در همراه تحصیل علوم بسری برده اند و در ان ایام بمطالعه ریاضات و انواع عبادات
اوقات بمجاهده ساعات را مصروف میگرداینده اند تا آنکه بعد از چند سال شیخ شاه علی را در اصفهان مشغول باوراد
متوجه او بجناب ایشان بنابران از مقام صدق و شوق قدم ارادت بر کرقد جان توجه بجناب اسفرایین
نافته بصحبت و ملازمت شیخ شاه علی رادریافته و بآن جماعت جناب شیخ از اولیای کبار و صوفیان اصحاب
اطهار است و دانسته است که چون شیخ صوفیان و محل پیشوا لیف خود را بلقب کرمانی ملقب
فرمین میکرده اند از تهمت معاندان نمی اندیشیده اند لاجرم جمعی از پیشینان فقهای خراسان خانه
شطاح غدا و لی را بامی خجسته و فتوی قتل او را و خاطر مقرری ساخته تا انکه یکی از عوام کالانعام اصل الام
کرد و جرات شیخ الاسلام خبر رسانید که شیخ حاجی محمد خجوشانی بر مذهبی که سید انی رساله اعلام الهدی را کرد از مقالات
شیخ شهاب الدین سهروردی است در مجلس خود میخواند و حل بعضی از مجملات آن بر وفق مقاصد شیعه مینماید و اشتغال
مردم میکند بنابرین شیخ الاسلام حکم نوشته الیشان خراسان او را از خجوشان ببرات برنوند و او را نزد شیخ
الاسلام در آورند چون آن مبرات مقبول بعد اوت اهل بیت رسول و مجان اولاد بتول مقطور و مجبول بود
آن شیخ بزرگوار را اذیتی بسیار نمود و محنت که چرا رساله اعلام الهدی را در مجلس خود میخوانی
و زجر و آزار بروی آموزانی و ایشان را از طریق اهل سنت برمی گردانی شیخ در جواب گفت که چنین تصنیفی
از چنان بزرگی در عالم مشهور شده باشد و هرگز کسی از علمای اهل سنت طعنی بر مصنف او کرده باشد
و حکم بسوختن و شستن آن رساله نموده اند پس بر خوانده آن چرا این سه واقعه بنویسد متوجه خشونت شیخ
الاسلام گفت شیخ شهاب الدین آن رساله را بعبارت عربی تالیف نموده و عوام حال آن نیستند اگر در مجلس
بعضی از کلمات آن را کرنطا و مخالف مذهب اهل سنت تاویل میکنند و در میان چندان مفسده نیست اما شنده

این سیادت

این سیادت است که تو ظاهر تر جان را بر خلاص عالم میخوانی و در دم سبب اعتقادی که با تو دارند آنرا بدو میدارند
و همان طریقه را پیشه دارند الفقیر آخوند محمد پارسا هروی از آنکه بر سیادت و تعمیم شیخ الاسلام و متعقد
شیخ بزرگوار بود و شفاعت شیخ نمود و در البصد جهد از کشتن و بستن خلاص فرمود بیت قتل این چنین
بشمشیر تو تقدیر نبود و در نه هیچ از دل بی رحم تو تقصیر نبود آورده اند که چون جناب شیخ از شیخ الاسلام
نکوآزار و خاطر شده و از هرات بیرون آمد در ظاهر هرات کسی از درویشان انکابادی و جاشد و پرسید
که معاملهٔ تو با شیخ الاسلام کجا رسید و نقال کجا ریزی جناب شیخ در جواب گفت که دوم که مصراع من بسانی
بهم سازیم عیشش را نسازیم و شیخ از ان سانی نظم جلال آلهی شاه اسمعیل بود و انا را الله
برهانه که بعد از اندک زمانی شیخ الاسلام منایر بغضب جهان سوزش سوخته گردیده بجزای اعمال خود رسید
و جناب شیخ در زمان ایالت عبید خان اوزبک و بلده خوارزم در زمان ثقلین بمتعایه وفات یافت
الشیخ الفاضل العارف الکامل ابو المعالی قطب الدین محمد بن فضل الله الشهیدی قدس الله سره شاه باز بلند پرواز
آسمان سیادت و ولایت و همای سعادت و اتمای فضای هدایت و ارشاد بود بعد از تحصیل علوم متداوله
در خدمت ان ایام جوانی بخدمت مخدوم اعظم شیخ حاجی محمد خجوشانی رسیده و در اندک زمانی بر تبه عالیه
تحمل اولیا و اصل گردیده چنانچه از تحقق این دعوی و از قرین شیخ مجد الدین بغدادی سید از دیدن بعضی از رو
و اقفین و اکمل می انگارند از لطایف اتفاقات آنکه میان این دو عارف عالیمقام و راحوال ظاهری نیز
موافقت تمام است مانند آنکه هر یک از ایشان محبوب شیخ خود بوده اند و پیش از شیخ خود وفات نموده اند
و هر یک از ایشان لباس اهل ظاهری پوشیده و در مصاحبت ملوک و امرا بفضیحت ایشان می کوشیده اند
و هر یک از ایام جوانی بگلگشت سلطانی شرف شهادت یعنی سعادت جاودانی نوشیده اند و چون مجملی از احوال
و مقامات آن فخر صحبا زاده شهد و از اجازت که پیر او شیخ حاجی محمد جته او نوشته مظاهر بود انقال آن در این
مقام مناسب نموده و صورت اجازت بعد از تقدیم حمد الهی و درود حضرت رسالت پناهی ایست بیت
مادر که در هر زمانی حق را سجده در روی زمین بندگان کرد لایق توفیق آلهی میوده و بسعی بر شاخ شجر
انسانی بر تو آفتاب محبت آلهی تابش میوده و معرفت نامتناهی بر وی بارش بافته زیب بیت باغ آفرینش او ست
قلوب اهل دلش پرورش میشوند و با غبان صنع ایشان را بر طبق عزت بر سر دست عنایت گرفته بنظر
انظار کیان جمال کمال ملک علام جلوه میدهند و مقصود از باغ و درخت شهود وجود فایض الجود ایشانست

فضل الله هم

دیرکت شایعت بنوی ایشان نیز از نخت لولاک لما خلقت الافلاک حصه وبهره دارند چنانکه از حدیث نبوی معلوم میشود اگر ماه ابی کریمی از ایشان باشد تو ام عالم باشد اگر هیچ کس از ایشان نباشد قیامت قایم گردد و دین عصه و زمان تایید حضرت سلطان یکی از ایشان فرزند همت بلند والا پسند سالک مسالک شریعت و طریقت واقف موقف اسرار حقیقت مخصوص خواطف عنایت مجدد مواهب جوانب جباية المؤيد من الله ابو الوقت الشیخ عماد الدین علی بن الصدر رفیع المسلمین والطالبین بارشاد و برکاته تغمد ابن الاجل المحترم خواجه علاء الدین بن الصدر المکرم خواجه کمال الدین نعمت الله البرزش آبادی الطوسی است که در مدت اندک کمتر از کمال بکمیه کمال محلی شده و در ایام فلوت دوازده سال است اطوار سبعه برپست بتفصیل حی کرده و چون ۱۸ شب چهارده از اتفاق ولایت کبری طلوع نموده و در نخاعیات تجلیات آثاریه و خالیه صفاتیه و ذاتیه مشرف گشته پت آتش او را ساخته هرگ خود من چگویم این مقدار وحده از لبسکوآن نگفتن رهی کیه وش کنار نه برگرفت بوی یار در اگر و بوی طین ۱۲ بحر تجلیات ذاته که در بحر اول نعوت مجازی صفات جریان نموده و چندان متحقق باخلاق و احوال و ولایات رحقایق و نهایات و مقامات عالیات محقق شده که اشرقت الارض بنور ربها و در فرصت قلیل جون فلک جلیل اسفار اربعه دست داده و آنقدر از اقطاف شهودیات روی نموده که قل لو کان البحر مداد الکلمات ربی لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی ولو جئنا بمثله مدد اتطبیق آفاق و انفس میرسد آنچه سنریهم آیاتنا فی الآفاق و فی انفسهم حتی تبین لهم انه الحق برخوردار یافته و بر خود اسرار کرده که اخفی از شرف عیان شرف شده و کوس دولت سرمدی بر رود و تخانه او میزند خطبه سعادت قرحضرت عزت بزمام او بخواند و فتح فتحنا لک فتحا مبینا لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک و ما تاخر و یتم نعمته علیک و یهدیک صراطا مستقیما و ینصرک الله نصرا عزیزا هو الذی انزل السکینة فی قلوب المؤمنین لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم و لله جنود السموات و الارض و کان الله علیما حکیما و در تاریخ او سطره و القعده احرام سنه سبع و تسعین و ثمانمایه که در ویرانیان و ایشان بزیارت آستانه فلک آشیانه حضرت سلطان طریقت و برهان حقیقت قطب الاقطاب و العوث الاعظم لاولی الالباب شاهباز سبک سیر سلطان ابو سعید ابن ابو الخیر قدس الله باسراره و عجله میاک سر افراز شده و بلوه نداز اقالیم قلوب بلی بجذب تقریح و کنایت بشارت و اشارت بعبارت و کتابت اجازت ارشاد این فرزند ارشد صاحب تکمیل بسبیل تعجیل صادر شده و کتابت آن بالعجله لما بلغ الکتاب اجله بالفاظ عربی شده و بعضی از مخایل لازم الکتیم آن فانواده رفیع مرتبه عالی منقبت که اشغال امرایشان برین خادم دیرو

لازم است

لازم است اسنده فارسی و اندکه اگر بفارسی نیز مضمون این مکتوب مرقوم گردد ارغرض خواهد بود و اشتمال امر ایشان را مرتبه بعد اخری این بعنی در سلک تقریر اخیر تحریر آید فصله اعاد ذکرهم فی ان الیسک ما کرر فی بنفسج ۱۲ صاحبا من شرح شوقش دادی ۱۲ گر کسی بوی که دارد داشتی ۱۲ راجر چنین که گر قرار خواهد یافت ازپرده ناخوان صافی نیز معرفت او بر همگنان نخواهد تافت که اولیای تخت قیامی لایفهم غیری غیرت خداوندی رخصت کشف عطا نمیده بدیگر عبارت و اشارت همدم و گاه نداده لعلم محرم مینست پت گاه زین رد نگاز افرجام ۱۲ جا خصمت و صایه نامحرم ۱۲ و ا ب صافی در خلوت سرای جانی از زبان بی زبانی بسمع روحانی او راک این رمز نهانی بیگانه ای یاران امرد ای دوستان خوشتر از همه چیزاین که زبانستان غیب را گرای و ایده و دولت کثیر الرکه او را نصیبت عظیم شمارید و شکر ان جان خود را بحجت استوار بدوست و دعا و نیاز جهد و ادام این کرامت بر آرید ۱۲ مثنوی ۱۲ طایر ایوان لاهوتی ویست ۱۲ بلبل گلزار لاهوتی ویست ۱۲ ما در ای جسم جانش آشیانست ۱۲ او از ان مرغان باغ لامکانست ۱۲ شاهبازان جهان صید دیند ۱۲ پاکبازان جمله در قید دیند ۱۲ ای خوشا مرغی که در پرواز داد ۱۲ تخم گرد از نیستی تا راز داد ۱۲ نه نشانی نه نشان نه رد پی ۱۲ خاصه بیرون آمد از هر دو جهی ۱۲ بیضه در ای آویزند بازان شوند ۱۲ گر جوجه افتند شهبازان شوند ۱۲ یار محرم تا زدی کو کسی ۱۲ ای دریغا نافعند از دی بسی ۱۲ دست او گردم که شاید بی زند ۱۲ پیش ازان کز قوت از حرکت فتد ۱۲ ب ا ت ۱۲ و من الله الاستعانة تمن ارواح اولیاء الله و اشتمال از غیبی این خادم حقیر تیز توقعت اولیاء رتبت اصفیا فرقه ارجمند شاریه را اجازه کرد بقبول توبه طالبان و تعلیق ذکر را خیان و جلوس و اجلاس صاحبان و حل مشکلات و تعبیر و اقامت عاشقان و تربیت مریدان بشتاقان خود فرمود و بوسیدن دست و پا تلقین مرد راست بحرقه تسلیک اجازه کرده شد و بعد ازین هر قوای طریقت بهر کسی که در ایالت باشد خود تلقین کند و داده شد عمامه و طاقیه بمصلا و مسواک و ازان کرده شد بر اندام متقاضی بر فرق مقتضان قابل طریقت یعنی نشان کردن موی ایشان و تفویض کرده شد جمیع امور ای که در طریقت مشایخ سلسله شریفه نقاق دارد من القلیل و الکثیر و الصغیر و القطمیر اجازت تامه عامه کامله مرجع بیز تقیید و بر ان الله تاکید و بیست کرده شد با تعظیم لامر الله و الشفقه علی خلق الله و بفترت صلوا از بروح مطهر حضرت رسالت پناهی و جمیع انبیاء اولیا علیهم السلام و در اوقات دعا برای ارواح مشایخ عظام

معتقد ایمان سلسلهٔ خصوصاً متقوی الله وعباد تعالی الترا داخصه او در عایة آداب الشایخ طرقیهٔ السید دار الدین
باری تعالی او در مقام قطبیه ثابت کرداند تکان را بخود واری از فیض تمام خاص از زانی داره و برکت
او را مؤید مخلد کرداند اللهم بنبینا علی نبیج الاستقامة واعذنا من موجبات الندامة یوم القیمة وصلی الله علی محمد وآله
اجمعین بجناب شیخ بزرگوار با وجود مصاحبت اهل روزگار و افراد سید دشکار کسانی غزالی خیالی را از امید
شعر دری آورده تالیف بعضی از رسایل الفاظ مینموده از جمله تالیفات شریفه ایشان نثر صحیت
بنایت نفیس و گرامی بر رسالهٔ لوایح عبد الرحمن جامی که در آن شرح طریقهٔ مصنف را تتبع نموده و بعد از شرح
برزاهی لوایح رباعی برین منوال از خاتم طبع وقاد خود ایراد نموده و از آن جمله این رباعی مذکور میشود
برد کرد دست تخم جز جان بزی ۔ ورد ته جو دهند نام دران نبزی ۔ پیدا نه زد در دعشق نالان کشتی
خاموش که عرش در دهند ان بزی ۔ شهادت شیخ بزرگوار در شهور سنه اربع عشره و تسعمایه در مشهد مقدس
بنا بر سبب تشیع بگم بر بروانی محمد خان شیبانی واقع شده و در محلهٔ سراب مشهد مقدس مدفون گردید همان
ایام شیبک خان سردر آن کار نهاده و تتبع پدر نموده شاه اسمعیل صفوی انار الله برهانه جان داد خانم شد
قرن الهدایة آیة جمال الدین پسین خواجگی قدس الله سره از مشاهیر سلسلهٔ علیه همدانی بود و ظاهرا
بعد از کسی از ین طایفه گرامی بمقام عالی او ترقی نموده والد او شیخ شهاب الدین چنین از اولاد شیخ بزرگوار
برهان الدین قلیچ که در انجان آسوده و پدر شیخ در زمان جوکی سرزا بجوار رحمت رفته و در انجا تامل نموده و بجناب
شیخ در آن جا متولد شده اند پدر ارادت ایشان مخدوم معظم شیخ حاجی محمد خوشنابی و پدر نظر شیخ نما ایشان
فضل الله مشهدی بوده که هر دو از مشایخ صفویه الماسیه بوده اند چنانکه از پیش گذشت محمد وفی دانی در کتاب
مقامات شیخ جمال الدین چنین قدس الله سره نقل کرده که شیخ میفرموده اند که در اوقات که از خود بر شود
جوانی ترسی نفس بغایت سرکش بوده و در میدان هوا و هوس براده خویش می تاختم ذخیره از شرمساری نشده تمام
دیده داری که قدم می نهادم نهایتش میرسانیدم چون آخر بی بقای دنیا می تاختم حاصل و نتیجه آن بر من معلوم شد
دست شغل از ان برداشتم تا بروقت مردی دانشمند رسیدم که از اقاویل علوم و افکار در خاطر داشت
او را مرتبهٔ تعریف و تحسین قابلیت و شرف علم بر عالم و عالمیان تحصیل علم مایل گردانیده مختصری از او بعد
بحث تعالی باعث تشغیل خاطر میگردد امید که مدتی بر حفظ آن اهتمام تمام مینمودم و لیکن بر چند روز با حوال
و اعمال این استاد عالم فحص تحسین کرده میشد او را از عمل خالی و از کار امر دنیای عاری نمیدید خاطر را این

بشیوه شعار نخوانی دل را از این شعله انکار بجنبانی پدیده گشت بسا نادیده انگاشته که اگر تحصیل علم را فاضیلت این است که
شغل رخصت از نیچه اش انچنین است که ذات شماست از دعاری بودن بهتر است بر اگر این چنین علمی عملی است
در آنچه با صد عرض که پسیب ماوزه صد چندین هزار عرض است در باطن گران نیچه هلاکت پیشه و چون مرا
معلوم شد که نتیجه علم اعمال است نتیجه اعمال قرب و وصال حضرت ذو الجلال است چرا طریق ریاضت و روش
بکمال نپیمایم با کبر زان در سم چند پرواز ان پیش نگیرم و هجرت بسوی خداوند رسول خدا نکنم و بطلب حق
علی مناز ل و پیاده ها حاصل علم را کردن بعد استفاضه علم لدنی از مطلب ریاضت کم کم که تشنگ خشک
اگر بقعر قعر دریا رفته مراد بر نخورد نفع اجره علی الله منشور شان میگردد و اگر موج لطف بساحل نجاتم اندازد
فقد فاز فوزا عظیما شان من کرده و چون آتش محبت در نهیم شرر انگیخت و از حقایق طلب در دلم نور ذوقی
ریخت ادای تو بیق را هم شده جمع اساس سیل جهل نهال را پایمال قدم همت حال ساخته اوراق فکرت
قال را در هم نوردیدن پرگار صفت چنگ و بگرد دل ریش خویش بگردیدم با گوش و هوش الهامات غیبیه
می شنیدم و دیده و صد غرایب نادیده و رایا شمار و انظار اکی آثار رحمة الله میدیدم و بشام جان نفحات کلمات ان
فروغ ریحان جنة نعیم می شنیدم استاد علم اول از اندات این حال چیزه از اعمال و صفای باطن بی اثر
بود و خلط بحال شگفت بکمال نضج پذیرانه و بدلایل فرغت معقوله بهتوله ها با نفسان دست و پنجه نرفته جوابر
معنی ناطقی نیچوا ن ال شیدا بجای دیگر نزل بود و دو سوسپس چنان دانس را در تاثیری بود قال غیری طلب
دیدار باشد ۔ دلی کز دیل دلدار باشد ۔ چنان از خود اراد قطع نظر کرد ۔ که خود هم در میان اغیار باشد
نسبت را در ان عاشق چه تاثیر که مجنون در خیال یار باشد ۔ زیبا نگار عیب ۔ در دل انگشت ام در آید
رفتم عزم گشت و بجازای فرانیس روانه اقدام مینهادم و در گرشهای مسجد زمانی ترده می بودم و لیکن بسبب
اقتیام و مناسبت بصحبت یاران سابق گاه گاه و لاحق می گشتم و بمجالس ایشان انس گرفته می نشستم گر
گوه رازی در زهم ایشان جوانی از جوانسال آمد و بود از مرغوب حکایاتی میگفت و در لطایف با لماس غفت
و ظرافت می صفت ناگاه از او در رب العزت و زبان جاری شد این حکایت برگشاد و گفتن آغاز کرد که بوایت
ابیوردی و بود که مطلب جوانی جوانجخت ملک شعاری دیدم که آثار رویت در رخسار او بود و نور ارشاد و هدایت
او هویدا و ایجمون او شان در ملک جان و خیان آدمیان مسلط و تصرف تمام ست اگر چه بان فرو دست
جلوشان بزرگست و در انجام شیخ بهاء الدین فضل الله میخواستند شیخ فرمودند که این دولت ولایت

ولایت و ارشاد و را از نظر پر مرشد او دو از دهشبانه روز پیر مرشد و استوخ ز نمود و نه که این سخن او را ادای
بود و [illegible] نی با ریب که از بلاهای حادثه ایم به پناه آورد و از سر شکستگیها مام ابرا داد و دو که آیا بر و ایج
تپش نمی لو و جان سوز که بر آتش پنهانم زیده و پیکبار زار مجبت را بر افروخت و خس و خاشاک
علائق و عوایق را پیک شعله بر سوخت پست آمد از سوزش نمی آتش دل بر فروخت و برقی از کوایش
بجست و عالم جانبز ابسوخت و از اثر این کلمات نوره بستانه بلی اختیار از خانه م برآمد و دو و از
نا و جانسوز بر پسه آمد از شوق جانان با دل سوزان و چشم گریان این مضمون بر زبان آمد و دلی
جانا زغم تو ترک پسه خواهم کرد از بود و جود خود کنه خواهم کرد از هستی خود قطع نظر خواهم کرد
اگر سوی هستی کنه خواهم کرد پسینه پر غم تباخ حسرت بیخ اشیدم و خاک
خسران بر سر جانان می پاشیدم رسوم ننگ و نام را کرد و تعلقات صوری را بالکل یکسان کرد و رو
بمطلوب حقیقی آورد م قدم همت در وادی طلب بایست اندم و از ملاقات اصحاب و اصحاب نظاهری
چشم حیرت پوشانیده از بود و نابود و کنت بشنود و حق است قوت انشاندم و توس نفس سرکش
لجام بایست در بیدان مجاهده بیراندم و از احوال و ریاضات شیخ سابق هر چه می شنیدم و در کتب
از نقل انحضرت کنچه میدیدم بخود اندیشه میکرد م و در کسب همت را در بیدان می تهتم و قطع کار خویش را
در موفقت ریاضات آن بزرگان می شناختم و جود بعشوق را در بوته مجاهده با آتش محبی لفات نفس
میگداختم سینه را کشیده و را هدف ناوک محنت و بلا ساختم و آنها که بیدان طلب تاخته اند سینه
هدف تیر بلا ساخته اند هر لحظه هزار بار از شعله شوق و در بوته عشق بار بگداخت اثم و جود
دل را سوی بر کنده و یکی روی بحق آوردم لطف خداوندی همچنی که با لفظ را بجناب خویش کرده بود
و نظاهرم را تیز از نظر غیر پوشانیده بود از دیده و کونین بالکلیه محجوب بسته گردانید و نهد لاجرم هوا و هوسی
طلب پر مرشد مهر جانب میکشتم و از هر دیار از مشایخ کبار استفاده میکرد م تا شنیدم که در ولایت
بخارا شیخ جمال الدین غزنویست که با رشاد خلق مشغول است از خود از م بی توقف بعزم صحبت وی رخت
زاد و در اهلوته توجه سفر بخارا شدم حسب الالتماس بعضی از برادران مومن که در ان را دو چاشتگاه
بود ند بمنزل ایشان رفته از طعام ایشان تبدیل احتیاج تناول میکرد م تا آنزمان که بخارا رسیدم و
یافت مدت شیخ نه کور شتافتم خود را در تخت ارادت او نیافتم و از او آنچه بوی مشغول بود یافتم

بهمین طریق در ولایت ماوراالنهر بهر جا که نام شیخی که در شیخی و صلاحی را می شنیدم بی توقف بصحبت او
برسیدم از هر فرقی در هر طریق که بود نه از چه خنجیه بدار یافتم اگر چه خود را بزیب و [illegible] آراسته
پسندیده از هر فرقی خود را از مقربان درگاه حقیقت می پنداشته و ظاهر ایشان نیز پسندیده مینمود
بر لیکن چون بنظر بصیرت تفحص احوال ایشان میکرد م باطن ایشان را از لباس طریقت دور و از
حالات حقیقت مهجوری یافتم و این اسرار مخفی بر من از مکاشفات اسرار و ورود ارادت که از فضل
و هب حضرت بود و اضح نمیگشت چون ازین رگذر بر حقیقت احوال ایشان اطلاع می یافتم از معتقدان
بدرجه تمام فرار اختیار میکرد م و بعد از ملازمت شیخ ماوراالنهر و معرفت احوال ایشان چون بشکافتن
طریق از ایشان بر من کشوف نمیگشت باز بوطن خود کان خوارزم است آمد م اکثر اوقات در گوشه ای
مسجد و جوامع در اعتکاف شایخ معتبری بودم انتظار بشارت غیبی و بشری متوجه عالم معنی گشته تخ نیاز بر خاک سودم
که ناگاه قاصد غیبی آمد گفت که ترا می طلبند در بافصل انقیاد امر او کرده همراه او روان گشته بجایی
رسیدم که مردی بنماز مشغول بود این کس که بر سالت آمده بود مرا در انجا باز داشت تا آن مرد از نماز فارغ
شد سلام داد پس بر خاست که آنکس که می طلبید نمایی پست که آورد م بعد از ان مرا علم شد که این مرد امام
المتقین پیشوای ابرار حضرت امیر المومنین علی اند علیه السلام و حضرت امیر المومنین از این گفته بر سینه
کوبان با پیشوای دین جواب انحضرت را باین مضمون گفتم مرید تو ام اگر جانب ارادی علیک
اقتدای ایک پیشوای دین انحضرت را باین مضمون گفتم مرید تو ام اگر جانب ارادی علیک
چون از ان وقت باز فاقه آمد م در خود نوازی حضوری و وجدی و سروری نیافته سوز اشتیاق و
در ذوق در وجدان خود و چند انچه پیشتر از پیشه ریاضات و مجاهدات می شناختم از روی در بندگی
در گوشه ستمندی منکسر خود نشسته بود م که قریب بسحر دو کس پیدا شده نیکی رو دیگر جوان دست مرا
گرفته سخت جاذبه یافتم کنار از اثر ان بخود و حاضر گشتم و در ان اثنا گفته که بر خیز و تجدید وضو کرده
بیا با اگر وضو داشتم بر ایشان رفته تجدید وضو کرده بآن گوشه باز آمد م چون بجای خود نشستم باز همان دو
کس حاضر شده مرا مرجع نیافته و گر [illegible] بجا بر حسب تعلیم تلقین کرده گفته که خود را بما نماز دهد
دیگر شخص گفت که چه شایسته دیگر بیاد ما را بجای بلی چون بخود باز آمد م خود را تجدید وضو
انچه داشتم از خیرانی و شگفتگی و سرشتگی بیطاقتی است داد خواهان چون آن اشارت بسهم بود بشعبی

دکوهه قراری بدیشان این معاودت انتظاری بردم بتحیر نشسته بودم مرا غیبی است دادیدم که در وادی
رسعفر وادی در نظرم شد بغایت عالی پیدا شده دو کس را بالای این منار پیستاده دیدم بزمانیکه
کر بترا یا میامن مترددم ازین که درین منار رهچ راه پا زینه نیست چون توانم پیش ایشان رفت چون بر یک
آن منار رسیدم ایشان دستهارا در از کرده بیکدیگر میدادند منار بتر تیب ایشان زایل شده
دست را کرفته بمش خود بردند آن منار بهر جانب متحرک کشته بیکجا قرار نمیکرد من ازیشان پرسیدم
کراین منار چرا در حرکت است رسکون او هیچ چیز خواهد بود فرمودند که الا بذکر الله تطمئن القلوب ذکر
لا اله الا الله را بچهار ضرب بصفت محکم بگوی تا این منار بجای خود قرار کیرد بعد ازان مرا معلوم شد که این
دو کس یکی حضرت خواجه خضر است علیه السلام و دیکی حضرت سید دوم اعظم اقدس الله سره العزیز حضرت خواجه
خضر ذکر لا اله الا الله را بچهار ضرب مرا تلقین کرد و فرمودند که این ذکر را بحکم بگوی تا منار قرار کیرد و من
بمقتضی این ذکر چون بشدت تمام مشغول شدم منار بر جای محکم گشته قرار کرفت بعد ازان کرفت بعد از آن حال
دیکر حادثه کشت و بخیر مرا این واقعه پیدا شد که بطواف مرقد منور شهید مظلوم و امیر کرم حضرت سلطان
الابرار علی بن موسی الرضا علیه السلام بروم و بشایخ و اکابر خراسان بیرا بلاغ نایم که قصه ای سکالا قرار
کشاید از قصه طبسیان طریقه انجای در ارادت ای برایدین عزیمت متوجه روضه امام الهدی آن
نقد وقت مصطفی در تقی امام علی ابن موسی الرضا علیه السلام شدم درین سفر ابرار مجذ بلی باین سرشته
همراه شد در زمانی که از نهر جیحون شیخ ششم مرا عجم آن شد که کشتی تا فق خواهد شد کشتیبانان را
کفتند که هر کس چیزی داشته باشد از کشتی بیرون اندازد تا کشتی سبک شود و من هر چند در خود ملاحظه کردم
هیچ چیز نیافتم که بدینیاری رود می اندازد کر یک کاردی که همکدرم بود در می افکندم آن را نیز خود جدا
کرده در دریا انداختم و نقد جان را بر کف دست کرفته شمار را طلب همیا ساختم چون روبیاده نهاده
سر و پا برهنه علی شمال میکردم ناکاه بهر دو پای من برسته سود و شد که خون میرفت در وقت رفتن و من از ان
در جوی آب می آدم کر چنان خون از پای من میرفت در وقت رفتن کر رنک آب جوی از کثرت خون بر نک
خون بدیده بعد از تکین یافتن و منوع کشت بنماز مشغول می شدم و آخر سود کی پای در حرکت آن
برتبه رسید که در هر جا که قدم می ماندم نشان قدم مرا تق خون بشد در صحرای دشت خاردار ان که میرفتم
کیما بعقب نظر کردم تا چشم سیدید قدمهای که بر زمین نهاده بودم نشان عرق خون کشته بود

بیان نماد خود خبر کردم که بازایت دراز از شرق را ساعتی تماشا کن دل غم زده را دادین کلزار بحجت
فتح سان از نسیم شوق دا کن کر سکوفه این کلستان از شاخ طوبا طلب است خاک نشینش
وجهت هر شیفته کرد دشت خاوران شق بیماشا در پرست حسب حالش مضمون مقال شیخ ابو سعید ابو الخیر
ولی اندر عدد دشت خاوران پسکی نیست کز خون دل دیده در رنکی نیست در هیچ زمین پرخ فرشکی نیست
کز دست غمش نشسته دلکشی نیست ۱۲ کز جان بقرار بایین حال چند اکی محکن بود بهلوی پای را
بار یکی بکیرم و چون بر بینه حضرت امام بهاز فرسنک راه ماند بهلوی قدم بر سود و دیکر ش نشست و ایام قرقه
قرار کیرد روز پیش نامد بدو در دس شیشه حال بی سر و پا شفت در راند و بینوا در ادی مضطر ا بحیر
با نماند و استیاق طواف روضه علیه الهدی و بر الهدی نقد المصطفی و المرتضی امام علی ابن موسی الرضا علیه
السلام کر بوجب حدیث صحیح رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فمن زار بهقت و جب شفاعت
کیمه طواف سر ش از قول رسول فرشی ۱۲ نا بسفا و جب نکویکیان آمد ۱۲ پیش از پیش بود
کرام کر را بعد دیه عزاقی بود است که بهت مردان راه بر بهلو جمود دست همت مردان راه در بیکان
کاه و از زانی کم نبود است بلکه در رتبه اعلی و مرتبه اقصوی بود است هر کسی را بقدر همتش مطلوب رده
خود است کر مرا قدر مساعد بود است و کیکن جان در بحبت حزن تن ناتوان مسوز بکو تا ب اجل تفته و بحبت
چه جای عمل و تحمل فعل در مقصود است ۱۲ چه مردی بود کز زنی کم بود ۱۲ چه همت باشد کر درین راه بعزی فرزام
و خود را بحبیب ابا بفضل ازین دایت محرم کردانم احرام صحیح پیسته بخود فرار دادم که بقیه این راه را با نوع
رادم اکر از انو سود شود و بهلو راه چایم تا در سلک زایران آن بارکاه و جاجیان این درکاه در ایم
۱۲ پس ازین دیده خواهم بطواف کویت آمد ۱۲ که لبسوزد برانو قدم بحبت و جویت
بقیه ۱۲ تو فتی آله بزانو فتم و در زدم نفقه خود را بزایران روضه امام پوشیدم بعد از دریافت خبر شرف
زیارت و فراغ و فقه شبی از کوشک ان روضه بورده بپشه خود باشتغال نمود و مشتوی بود م کر رسول الله
پر سبه پنجم حضرت امام علیه السلام رسانید و کفت که حضرت امام ترا میطلبند و مرا احرام خود بر بود
نا بجای رسیدیم که در ایوان مجلی بود و شوکتی دیدم کر پیسالاران جهان در جنب آن مانند قطره باد بر زد
محیط چون بدان مجمع رسیدم آن شوکت و عظمت را دیدم بیت آن مرا در ربود و چیزی نمود
آنکس که مرا بار بره بود پیش نفت حضرت امام از دو پرسید که آنکس را که با نجو ابستم چه کردی کفت بدکاه

آمده است فرمود که او را پیش من بیاورید چون آن رسول مراتب تزکیه آن امام الهدی بر دانحضرت از روی
بندگی [illegible] را نواز شها کرده از اهل آن مجمع این کینه را تمام ذوب افراز ساخته در حضور ایشان
طبقی پر نور بود باین فاکسار کرم فرمودند شمشیری از میان خود واکرده بر میان من بستند و در سمع
سر مرحبا تهنیت بسعادت و عنایات بشارتها دادند چون از آن حال بافاقه باز آمدم از پیشبندی
آن واقعه در نهاد خود حتی یافتم و از کمالات جذبات راز مخفی نزاشواق خود را بچنان دست یافتم که از ر
جوشهای آن عنایات از اندیشه و نیاز و هم امید عقبی بکلیه دار سته بودم و فرمودند الدنیا حرام
اهل الآخرة والآخرة حرام علی اهل الدنیا و هما حرامان علی اهل الله مصدقه دل را بسته و خار حسرت
شده بود چنان شیفته حال گشته بودم که هرنفس نخواستم که سر بجالم زنم بلکه عالم بر سم زنم چندگاه که در مشهد
مقدس ساکن بودم هر شب در روضه منوره که احیا میکردم دل از روح پر فتوح حضرت دو ایدسیاری بردم
اتفاقا شبی که در آن روضه باحیا مشغول بودم نور حضور از فیضش موفور آن امام الانس بحس بن موسی را چنان
احاطه کرد که مرغ روح از قفص جان بی اختیار گشته هر نفس آهنگ پرواز میکرد الا بقبضی که از سید ای فیض بروح
آن پیشوای هر دو جهان فایض میگشت چنان مشاهده شد که مثال بحر است که متوجه بر روضه است که در حین
طغیانش خواص عوام را بقدر رسانیست و قابلیت از آن بهره است این خاکسار را دید که طغیان امواج
بحر فیض چنان پیوسته که دیده بود که تا امر صبح مجال نخواهد گذاشت بود و بر سر روضه در گوشه خود رفته آدم
و کیفیت حالم چنان بود که گمان وقت و حتی بر من رسیدی روح از بدن پرواز میکرد و در وقت نماز
چندانی توانستم ایستاد که نماز صبح را بجماعت گذاردم و از میان گرفت خواستم که یکی را در آدم از غایت خجسته
بسرعت تمام بکاسب سجده جمعه دیدم چون میان سجده جمعه رسیدم از استیلای غلبه فیض آن حال باز را
مغلوب سیطنت خویش کرد و انیدبی شعور از این عالم در میان سجده جمعه افتاده و تا نیم روز بدین کیفیت
افتاده بودم چون بخود حاضر گشتم دیدم که پای من بکاسب [illegible] امام علیه السلام دران حال در از
شده بود و هست چون بی شعور بودم در میان سوال و ادب بعد و بود م در روح مقدس پیشوای عذر
را مقبول داشته از آفات خلل و عوض خلق ظاهرم را محفوظ داشته بود باز مجده و از اشراف حضرت
پیشکاران و عنایات نهانی آن امام الانس بجان و دل آشفته ام شوری تازه و سروری بی اندازه
پدید گشته جهان را معلو عشق و محبت دریافتم و همه عالم و عالمیان را حضرت آتش عشق یافتم نور یقین و الهام

گر زمان وجود و هر موجود و خاک و تسلیم و رضاست و تجلی که در آن فرع گشته اند محبت و بلاست و مربی آن صدق
و صفاست و سیرابی آن مزرع از باران سحابی قدر و قضاست و شجره او عشق و عشق ثمره آن در و محبت است
و انده آن از خود را رابست و هر یک آن بی نوایست و فقای همسر و رضاست و هر دری را از الهامهای نقش
صد و دو است و این بساط و انبساط بتجلی و بشاشیست که اینگلس را برگزیده و از هر چون و چرا منزه است
عشق چو با شناسا شد فرانش روا ست و هر گزیده او چون و چرا از هر دو کو ست اگر پندیر و خوی پسندیده و است
و زیبنده بزرگ شهریده است چون گردیه طوفان عشق خس وجود را در گردش او ران سرگردان
بیداشت و سر سودا زده را در هوای طلب بی مبر و سامان و دل پر مال را از کشاکش تقاضای عشق بهر
صورت حیران نور و تحیر آرامی و قراری و زیر و زبر غرض سامان و اختیاری بال در دای عشق و الیه جانانه
برگشته پنداشتم و دیوانه از شیفتگی و بیخودی و بیخانمانی عشق مجنون صفتم سیان خلق افتاد این گرد
بلای سر و سامانی بر سو سیدیدم که ناگاه از کوچه علامت بر سر کوی بانگشتی رسیدم و در انجا نظاره چشمی دیدم شاکام
مرغ دل در دام تعرض افتاده و عقل و در ایذیش از حیرت تماشایش بیخبر افتاده و چه بیخبر افتاد و دلم در بلا
بر دل شیفته را دل نزد نی سر و سامان و نه آرام ماند نه ایمن و نه بالی اثر و نام ماند حاصل غرض
سر بر او نهاد غیر فنایش همه از دیده برفت چون از این بگذرد و بحاصل شعور آمدم باز دلیری دیدم
دیدم که هزاران مرغ دل نیاز را بر قتراک باز بسته و بسته کمری دیدم که صید صیدی از چنگ شهباز تصرف نشان
نرسته است اهل تفکر را بیک نظار و میا و نظرش صید میکرد و در پیچکان زمان را در سلسله عشق پیچید
زلفش قیدی نهاد عقل و اقتران را بیک فسون مجنون رشید میکرد و اهل سامان را بیک نشو و نمای
سر و سامان میباخت مردان پیشش مجتاز از قصد خون ریز اهل نیاز کشیده بگمزار چنین آزاد آتش انگیز
عشق بیان هنوز در نزید و این فتنه را رای نبود این حادثه بر من برنخ کشود شاهین محبتش مرغ دل
چنان از شیمان صبر و ربود که گوی هرگز نبود و نیست اجود دل را محل قرار و تن را تاب دثار در این دیار نماند
پاسبان دشتم دران کتب روزی چند ابجد عشق می آموختم همیشه بود و جود مرا از همه دوری بر آتش صبوری
میسوخت مدتی چون غلطان نادان بران کپستان لوح محبت جمع میکردم و در طریق استقامت در وادی
طلب نادو رست راحله می میکردم در کوی فنا قائم آن بسیار و قران سعد طفلان صورت پذیرفته محبت
من بگاک نشینان آن گذر محو ان آن در در گرفت و از نسبت بسعت محبت و اختصاص ناچنان شد

کرم او در سبق بآن رفت بجان بلی توفق تفاق الفاق شرکت آفاق و ازین راه گذر در اقات و حصلت
آن بر ایشان بمفاتح الطاف بحساب نیروی دل بس گشاد آخر الامر آن انیس خاطر مستمندان ساقی بزم پریشان
گشته تغیر حال من چنان شد که هر گاه آن آفت جان بنظر الطف بجانب من میدید خنان اختیار من از دست
رفته کار من بیهوشی میرسید روزی در وقت سبق من اشارت کرد بکی سالان مراد اساس عقل را چنان
غارت کرد که یک کرشمه از دست نشد مرا از جمله خاص لطفش شمرد و مال گشته این مضمون بر زبان جنب
حال گشته آن ترجمه او دم ۲ بیت یکی کرشمه کز بر جان زدی ز دست شدم ۲ دگر خراب و مه ساقیا که دست خدم
چو دم آن مه هوش بیهوشش باز آمد مجوای این مضمون ساده الپذیر عمر از آمد م و بترجمه این ابیات سم آواز
آمد م ۲ یکی نظر بر رخ آن ماه نور دیدم ۲ خویش را از غم او والا تر دیدم ۲ گر چه فرزان جهان
فتنه اهل نظرند ۲ من از ان فتنه جان آفت دیگر دیدم ۲ در چنین ره گذر خانه ای دور از کنار خویش مرا شرمسار
و پندار کی از خواجه نفسلت رود و از نهایت حضرت ذوالجلال بالطف لطف و جمال دلنیم مرا ندای در داد
و در خاطرم فکر مقدمات این اندیشه افتاد و گه اکابر دین گفته اند که ناکاه پاکبازان را در راه او در دوش عقبات
شیطانی و امتحانی سند راه بیکبر د و در ساعت از اجابهای نورانی و الهامات ربانی بمنع قرب درگاه بیکبر د و بزیر دار
در هر طرفی چندین هزار عرض و در هر سری چندین فوض و هزار هزار شیب و فراز پیش آید که آن موقف آفت
و مهالک رهروان راه است اگر طالبان طریق حق دین در طی بعقبهای نفسانی و گذرهای شیطانی
مقید شده باز ماند مردود و رهگم ملاکت ایشان در پیست و از مسالک مهالک گذر توانند کرد والا
بیال همت والا و تهور قوت عزت فطیم و الشته گران و در گه گرداب عشق مجاز گذر مرا پیش آمد بست از ان جهت
که محققین گفته اند اگر چه ازین لفظ نظم حقیقی دیگر بود و هر لفظ مرا از ان حالتی روی مینمود و گذر فیض بسیار
دلم مجذوبانه میکشود چون نیک تامل کردم لطف و فصیحت آن رسیدم و بدیده صدق نظر کردم چنین دیدم ۱ عزت علی داستم
که چنین خلعت فضلات شیطانی و ذلت حجت نفسانی ست که محل و دخل غوای شیطانی ست و این خیمه و رقص
انسانی از جلوه نظر عشق قابل نیست چون این اندیشه بعنایت ازلی در خاطر افتاد و حضرت سبق الالوان
بفتاح آفریق تفضل کران که ازین فتنه بردم نهاد و بدر کشاد و بقلب القلوب و الابصار دل مرا ازین
ورطه خلاصی داد و دیده و باطنم را بنور بصیرت روشنائی داد و چشم غفلت را از شیخ بصیرت کشاد و واقف
غیب در گوشم این ندا در داد ۲ بیت هر صورت دلکش که ترا روی نماید ۲ خواهد فلک از دیده تو باز ربود

رو دل بکسی ده که در اطوار وجود ۲ بوست همیشه با تو خواهد بود چون توفیق الهی رفیق طریق گشت از انجا
توجه و استقبال کرده و راه فرار از ان و پناه جستن اختیار کردم علی منازل و مراحل و قطع محاوز و دیه بسیکردم
تا بزیارت اصل خود که قبله الاسلام خواجه ما بود رسیدم لوح ضمیر را بدان آستانه مالامت می شستم بعقل استقبال
کنند که در ات انتظار از حرات دل بنزدودم باز در کوشهای بیان خراب دل کباب می بودم و در خاک غربت
بر خاک ذلت می سودم و بست و کار بر کاه بی نیاز برداشته طلب بقا مینمودم و چون حضرت معبود بفضل خود
و عمم قرب آنچنان کرد و عذر را پذیرفت بجستجو کردن فضل خویش بر آورد و در مجده و آباد ی توفیق رفیق طریق
گشته عنایت مرا از بولایت خراسان کرد و نهید و دیگر بار هوای آن سفر مرا در سر افتاد و آتش شوق پر
در مرشد طلبی این نزهت در جانم پر شرر افتاد و اشتیاق دریافت صحبت و شرف ملازمت آن عارف آگاه آن
عالی تلوقات موفقه الله تعالی شیخ جمال الدین تقبل الله قدس الله سره از بصد و کذشت روزی بمقتضای
پسندیده کار رانی متوجه ولایت ابیور د شد بهمراهی آن ساز ان احرام بسته متوجه طواف آستان
آن شاه بلند پرواز شدم و بعد از طی منازل و مراحل خود را بشرف ملازمت او رسانیدم چون بضیحت آن
بزرگوار دین بازیدند مجلس ایشان در آدم ایشان در نشاشت و بصحبت تمام تسلیم کرده بر خاست نوازش مشفقانه
کرده فرمودند که چونست آورده ایم و در مجلس بزرگ این ضعیف سخن تحقیق میکرده فرمودند که چنین جوابی میکفتم حضرت
شیخ صفی میکرده فرمودند که این جوان چون از در در آمد در دل من جای کرفت و در ابتدای آشنایی
بدو میل پیدا شد چون از آتش شوق و محبت ظاهر استحضرت و از شعله ارادت باطنم را افروخته دیدند بجهة
تفحص احوال آشفته ام آنحضرت در همان مجلس مراقب شدند مرا از امواج کاشفات خود در ربود و در گرداب
قرب فرو برد و در ین وقت دیده دیشه که عالمیست غریب روشن و منور چنانکه آفتاب در وقت چاشت
می تابد بر سر محیط جمیع عالم و عالمیانم چنانکه هیچ چیز از ین عالم از نظر شهود من غایب و مختفی نیست در ین حال دیده
شکفته بر سر زانوی سن چراغی روشن کرده اند که از آن روشنی بیده شمع چراغی که اکر تمشوا در در ان
چراغ می نشست باشد حضرت شیخ در بینی مینماید که از ین چراغ روشنائیست و از نور آفتاب بعالم
روشنست مرا آنچنان بر روشنای این چراغ کماشته اورا روشن سازم بعد ازین مکالمه معنوی حضرت شیخ قدس الله
سره تبسم شده و سر از جیب مراقبه فرو برده و بر دن کرده فرمودند که جوان ترا نیست و مناسبت تو بحضرت
شیخ است که بجانب سپارش تو نشده و فتح آن ابواب کرده اند علی بابی فتحه بهیچ دکر نیاید

ای معنی خاص بصورت عام مباش ۲ گر خالق صادق تو را رام مباش ۳ نیکو نامی بکوی بدنام مباش

وبعد از این نوشته بود که طالب راغب آنکه غریب باطن خندان و دیده و ظاهر گریان و شعشعت و حیران الصحبت

در ایشان رسید چون بسعت قبول نظر حضرت ایشان بود از اباء آن بستان راستان عالیشان زدستاده

شد که اگر منظور نظر کرده و شرف قبول پذیرفته اید که همت عالی شامل احوال شکسته او کرده اند سلام الله

تعالی علیکم ادام الله ایامکم ظهرا و اطنا و بعد چون بامر بر نظر خود جمعیت تمام سعادت خدمت شیخ بزرگوار مشهد

مقدس کشته بزیارت روضه منوره که امام الانس والجان علیه السلام فایز گردیدم مردم آنجا گفتند که

جناب شیخ دین دو روز بولایت خود شان رفته اند از نقب ایشان بگرفتاران شتافتم و شرف ملازمت و

سعادت خدمت آن مقتدای عالی مقدار دریافتم در اول خود حضور دو سه روز همیشان دیدم و از العلم

فصلهای دیرینه امان یافته سپاس فارج الغم پروردگار علام احمد الله. الذی از هب عنا الحزن انا لغفور شکور که

گوی سودای طالبش می دزدیدم و میدیدم و بتوجه خاطر بدایت ماثر اشرف کردیم بنگاه بتقبیل ایشان

الوداع آنجا مبادرت ورزیدیم و بعد از اندک زمانی منتهی ببعادت انابت نیز رسیدم و آنچه های و هوی

معرفت دیدم آنچه چیدم صاحب کتاب حدیقة الشیخ آورده که حواله و در مجالس شریف خدمت

ارشاد پناه و علما و فضلا حاضر می بوده اند و روی افاضل بر آستان می سوده اند گاه از بساعت علم سخن

و بیان می آمد گاه از اسرار توحید نکته ها گوش میشد و احده جعفری که از فضلای اهل سنت جماعت بود

حقه ارادت ایشان در گوش میکشید و بسیار در رکاب ایشان سیر دیده و بعض و الفضل ما شهدت به الاعداء

و بعد از این در مجلس اول که کتاب مقامات تالیف مرید جناب شیخ قدس الله سره خوانده گردید که از زبانی

که آنحضرت مدظله العالی میشنید و محفوظه سر قدس تالیف آورده اند آثار تاثیرات حالات و کیفیات تصدقات

ایشان خواص و عوام انوار رسیده و بوجوه جمیع سلاسل و اهل آن از این حضرت وجه پسندیده حاصل شده بود

و در همه کس سهمی فرو رفته متوجه بود و هر که شاید از راه توجه است بر دری یا بند و بیک نقشبندیه و ارشی بود

که از خلقای باطل خالی نبوده همه بار رجوع کرده اند که امتوجه باشد و آن در ریش چون متوجه شده و دیده اند

که حضرت امیر المومنین و امام المتقین اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه السلام در میان چهار کس

سر قدس سوار ایستاده و دست دراز کرده و میگویند که مضمون این نشان اینست که تا غایت این

ولایت خلیفه ابو بکر منصوب بوده و این زمان بحکم این منشور خلیفه مانشور شده و میفرمایند که دین همه

در هایت بر طبق این نشان منادی کنند تا همه بشنوند و بدانند بعد از این توجه باغوا و سر قدس مصورت واقعه

مخور و کف و همه را نهیبه نمود گر این کسی نیست که توجه کس را در و تاثیری باشد خاطر خود را از نجه دارید

که این کس از پیشگاه آگاه گشته باشد و غالبیان منصوب گشته است صاحب کتاب مذکور چون بعضی از

امور سابقه را که دلالت تمام بر تشیع شیخ دارد و بنا بر غایت انتهاز ذکر نموده از روی تعصب نسبت خواسته

که نفاق آن هر کس را نقایص آن امور نماید لاجرم بعضی از متحان را که فهم سقیم پیشتر گان برده با آن را

موافق مذاهب اهل سنت و جماعت شمرده و بجناب شیخ قدس الله سره منسوب ساخته و باندک تامل ظاهر شود

که دانندگان آن سخنان سست و در از کار را از امثال شیخ بزرگوار بکجا و از اوساط اهل روزگار چه رسد و بقی

باید دانست که در تعلیقه هفدهم در مقام تعبیر بعضی از زریاب جناب شیخ قدس سره نقل نموده که اعتقاد چهار

ولایت چهار یار آنا عاشر الحق فاسد گفته اند و حال آنکه این نسبتی انچه است که سابقا از حضرت

شیخ معظم سعد الدین حموی قدس الله سره منقول شده که در کتاب مجوب فرموده اند که اطلاق اسم مولی

بعد از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مطلقا و بعقیده اجازه نیست الا بر حضرت امیر المومنین و اولاد

معصومین او علیهم السلام و دیگر آنکه در تعلیقه سی ام آورده اند که فاضلی از حضرت شیخ سوال کرد

که قرآن قدیم است و آنچه خلق است از کجا باشد تخصیص آن همه حادث اطلاق قدیمی بر آن بچه وجه

توان کرد آن حضرت فرمودند که مراد از قرآن تخصیص حادث و آنچه متعلق بعلم الله است ازلی است

و قدیم است و قرآن را نیز باین اعتبار که منسوب ازلی است در علم الله قدیم گفته اند انتهی بر

تقریرات الفاظ و عبارات انتهی و بر تفطن کس مخفی نیست که آنچه جناب شیخ قدس الله سره در مقام جواب

افاده فرموده اند اجماع بالست که شیعه امامیه همه الله تعالی گفته اند که کلام نفسی صفت زائده قائمه

بذات است و کلام نفسی را مع العلم شیء و صفتی تعلق دارد و معنی قدیم علم معقول نیست و قول آن دانشی آنچنانه

تعصب جاهلیه است دیگر آنکه در تعلیقه سی و یکم آورده که جناب شیخ مدظله العالی میفرمودند که در زمانی که در

پسر رسکوک بودم در مشهد مقدس بر روضه امام المهدی امام علی بن موسی الرضا علیه السلام پرسیدم

در مسجدی که بر در روضه امام است نماز کنم که ناگاه در دم شخصی را دیدم که روی خود را از محراب مسجد

و جنوب بسوی گردانیده است بعد از آن که من نماز کذارده و من را پیش خود طلبیده و گفت که از کجا

می آیی گفتم که از خوارزم دیگر پرسید که چه مذهب داری گفتم که مذهب امام اعظم ابو حنیفه کوفی گفت چرا

مذهب این امام الهدی را اختیار بکنی گویان مذهب را اختیار کرده‌ایم مذهب امام را چه اعتقاد داری گفت
امامیه مذهب او را نمی‌دانم گفتم تو غلط کرده‌ای مذهب امام همین است که ما داریم و با وی گفتم که قطع نظر از دلایل اعتقادی
دیگر چه سندی ظاهر بگویم که خاطرشان تو گردد و این که از زبان زبان که حضرت امام نقل کرده‌اند تا این زمان چگونه
دین ایشان اختلافی نیست تو خود می‌بینی که من مذهب امام و ادله آن را خود از قبل امام گرفته‌ام تا اگر
امام این مذهب که اعتقاد داری می‌بود هرآینه قبل مسجد رفته اختیار به پیشوا اعتقاد تو راست می‌بایست
گردن از همین جهان که تو مذهب امام نداری چون بخاطرش این سخن معقول افتاد ساکت شد باز با گفتم که شیعه را
عقده منشی گرفته‌ای و از اعتقاد داری که قبله جهه کعبه است گفت این چه تردد است که من عمر اسلام و یکین
مذهب شیعه را بعضی من خاطرشان کرده‌اند که مذهب این حق است از این سبب این مذهب اختیار کرده‌ام پس
باد گفتم که چون کعبه قبله اهل اسلام است و ان بیت الله مقام ابراهیم حق است، مقام شافعی، مقام حنبلی
و مقام مالکی است هر کرا شنیده‌ای که مقام محراب شیعی در انجا بوده باشد از این پسند ال کن که این مذهب
حق نیست که اگر حق بودی این مذهب را از شش مقامی خواستی بود از این سخن آن شیعی تا متحیر شده و از اعتقاد
آن مذهب برگشته مذهب اهل سنت و جماعت اختیار کرد و انتهی موقف گردید که آغاز و انجام این کلام
پی نظام شیخ الاسلام که مضحکه عوام تواند بود گوای بیدار اگر از جناب شیخ غالیقدم جهه تزیین مرام
مرام خود بسته اند و از غایت حماقت قصور فهم مفاسد ظاهره آن را ندانسته اند اما فاضل آنچه اولا در مقام
سوال جواب نگاشته از چند وجه است اول آنکه حقی مذهب بودن جناب شیخ خلف راقم مخالف
حال بسیاری از مشایخ خود فرقه خصوصا سلسله علیه همدانیه است دیگر اگر مسلم قبلا از زمان اجتهاد و به است بر فرض
که در مقام خود بین شده باشد بنابر اینکه از بعضی علامات که از صاحب شریعت غیر منقول است جهه تزیین فروع
مسایل است و دلایل رصدی مثل دایره هندی و امثال آن تحقیق نیست و در حال و مآل ادیان
نیز قدرت بسیار بهم میرسد لاجرم بعقد ار راتب قوت استنباط مجتهدی از زمان علامات ادوار
تفاوتی در تعیین قبله پیدا نشاط ظاهر میشود دیگر در مذهب حنفی توسعه پیدا کرده شده تا گوئی گفته از این
المشرق والمغرب قبلة پس چگونه شیخ حنفی مذهب کوید که در تعیین قبله اختلاف نیز دو دیگر که چنانکه سراز قبله
مسجد امام یکباب جنوب علی الاطلاق باطل است و چگونه بمجرد این قول آن سخنان که سوق کلام او لات
بر نقض استبعاد او بیکبار ساکت کرده و دیگر اگر در تاریخ مسطور که بر السنه افواه جمهور خصوصا اهل

خراسان مذکور است که قریب پنجاه سال بر سر قبر حضرت امام علیه السلام خانه‌ای قایم بوده و اهل که از وی
از مدت جمیدن خطبه طاهر بوده که در زمان هارون الرشید حاکم طوس بوده چون هارون الرشید به زیارت
قبور امام رضا علیه السلام رفته بعد از ان حضرت امام را در خانه مدفون ساخته و این عمارت
عالی که الحال بر سر مرقد حضرت امام علیه السلام موجود است از آثار شرف الدین ابو طاهر قمی است که وزیر
سلطان سنجر بوده و بنابر این اشارت غیبی که تفصیل آن بسیار زبان اهل زمانست بنای آن نموده
و یقین محراب مسجد که بالای سر حضرت است از بشارت آنحضرت و در بعضی علمای شیعه بوده و در صورت
قبله نماز صدق مقصد آنحضرت مکرر آ تغییر یافته و از مصلحت تقیه محاربت قبله‌یان در افتاده
پس چگونه جناب شیخ محراب مذکور از مقررات آن حضرت شمرده و پسند صحت قبله محراب آن مسجد پنداشته
چگونه آن شخص شیعی مجاور مشهد مقدس صورت حال آن عمارت را بانجا طرز سانحه تا آنچنان بکلام خام
جهالت تمام او را بر جه الزام افحام کشاند دیگر اگر بعد از ظهور مخالفت آن شخص در اثر قبله بنا بر او
از محراب او را مدتی بر کرکاب جنوب چگونه جناب شیخ با او خطاب نکرده و تکلیف کردن قبله بچگونه
نیست و بالجمله آن شخص در ان مخالفت مجتهد بوده یا مقلد اگر مجتهد بوده می‌باید که بدلایل معروفه قبله اقل
مرتبه در مقلد با شیخ گفت و شنید مینمود و الا گاه اگر شیخ غالب می‌آمد لازم میشد اگر مقلد بود این قدر نگفت
که عدم اختلاف مسلم نیست بلکه علمای شیعه اختلاف کرده‌اند که چنانکه از وجه بعید از زمان نقل کرده‌اند که
مذهب شیعه را بعضی من خاطرشان کرده که مذهب حق است و اما فاضل آنچه ثانیا بر جناب شیخ
قدس الله سره اقرار نموده و ایضا از چند وجه است اول آنکه ذکر این مقدمه را که قبله جهه کعبه است در مقام مدعی
نظار میست زیرا که عدم ارتباط او بمقدمات آیه نهایت ظاهر است و عدم تأیید او مقدمات بنابر قرار
نیز محقق نیست پس این مقدمه را در اثبات بطلان اتحاف الشخص از قبیل سهو مذکور وجه تخصیصی ظاهر نمیشود
بلکه اگر تمام شود در تقدیر قبله بودن عین کعبه نیز جاریست پس ذکر مقدمه مذکوره لغو صرف و بیهوده درک
محض باشد دیگر اگر شخصی سایل اگر عامی مقلد بود چگونه گفت که در قبله بودن جهه تردد دیست با انکه
اختلاف و تردد از فتهای شیعی اسنی دان واقع است بسیاری بر ان رفته اند که قبله عین کعبه است
و اگر فاضل مجتهد در پیشگاه قبله بود بر وجهی که از روی ادله قویه تردد او در جهه بودن قبله برطرف شده بود پس
چگونه بر این مقدمات واهیه ساکت گردیده ایضا تقلیل عدم تردد او در قبله جهه تا کی او بر مدت سالهای

شعر است باکر تر و دین یعنی بوجب کو باشد این مو دی بتغیر بسیاری از عقبای کبار ریشه و ارطان آن
ظاهر است دیگر اکر فرقه شیعه تخصیص نماز نافله بر کنی مخصوص از ارکان کعبه و اجب یا مستحبی دانند و بنابر
بهریک از ارکان که اتفاق افتد توجه مینماید و در عبادات خود بر مصطفی و مرتضی بنی افتر نهند و چکونه تخصیص رکنی
مخصوص نماید، حال اکر شرف و کرامت بقعه ای ایشان در وسط کعبه بجمیع ارکان رسیده و پرتو انوار و
دیوار آن مکان شریف منبسط کردیده و دیکر ظاهر است که تقسیم ارکان اربعه بر مقامهای اربعه از جانب حضرت
پیغمبر صلوات الله علیه واقع شده و از جانب امیر المؤمنین و ایه اهل البیت علیهم السلام نه از جانب ملوک
طاغیه بنی امیه بلکه بعد از سیصد سال از وفات حضرت پیغمبر صلوات الله علیه در زمان خلافت بنی عباس کرملی
رغم ایه اهل البیت و شیوایشان در مقام ترویج مذهب اهل بیت و حمایت شده اند این تقسیم مستحکم شده و
مع هذا در ایامی که خلفای فاطمیه اسمعیلیه بر مغرب و شام و حلب و حجاز و دیکر ممالک عربستان
شده اند متی دیده و بکس از اهل سنت و جماعت انکار را بکلی معقول و مدیریه نشده و فی توانست رفت
و جای انکونه و انجا دم مقام خود بر زبان آورده یا نماز بی باسلوب مذهب خود کذارده و هیچ صاحب شعوری را
درین تردیدی نیست که اکر بفرض الله تعالی حرمین الشریفین زاده الله شرفا و کرامة تصرف اولیای دولت
فخیمه صفویه موسویه در آید و حمایت آن دیار فایض الانوار از لوث وجود نامحمود مشغبان سلاطین
رومیه عثمانیه پرداخته آید هر آینه جمیع ارکان کعبه معظمه در تصرف شیعه ایه اثنی عشریه اوده و از اهل سنت
و جماعت در بیکاکی ظهور نخواهد نمود و العجب این حکایت واهیه که صاحب مقامات شیخ عالی مقام مذهب
پاخته سخنان بی اصل بی اخذ است که خواجه ابو اسحق نقل نموده است که بر ف
بسیار و یکبار ان پست کند و شبهه را آنجا اثر باشد که حجت بنا شد و سر که آنجا ترش باشد که آب
بستنیاید از جمله اشعار شیخ نزکوار قصیده ایست بلاغت آثار و روح ایه اظهار که دلالت واضحه
بر تشیع او دارد و بکلی نور ایمان از هر طرف او می بارد و خواجه عبد اللطیف بخشندی رحمان را و سیله
قدح شیخ نموده اور اهمیشه بر فض منسوب می ساخت تا اکه بعضی از محکام ماوراء النهر انار الله برهانه که در ایام
ارادتی شیخ بزرکوار داشت بلکه بنجانف مقتضای آب و هوای آن دیار رقم ایمان بر صفحه ضمیری نکاشت
انتقام از ذات شیخ از کشیده و او را زبان بریده و سر تراشیده و القصیده هذه

ایه جمله مردان صاحب ناموس ❊ ولی خیره خه کار سازد و رجوس ❊ شهی کو در نظر همتش حقیر بود

هزار ملک سلیمان در کنج ویرانوس ❊ جو از دو لقمه کر کمی کفت بر زمستانوس ❊ بخاک تیره مکذاری هزار تن زریک
چنان بتارک شاهان تیغ قهر براند ❊ کشد ز فرق سران اوده تیغ قربوس ❊ نماز و روزه و حج و زکوة بی اعتراض
بروز حشر همه رزق باشد سالوس ❊ کمال جعل و طاوس را چه جای قیاس ❊ کرا بلی کویند غوایه بسم طاوس
کر بغیر علی افتخار بری دانم ❊ که روز حشر نیابی امان ز ضربه بوس ❊ رسول اکرم اسری بر آن مکان رفتند
طلوع از علی دید و در مکان جلوس ❊ شناء و مدحت او کفت در سمه قران ❊ هزار جای قرآن ترسمین الفتح کرد
کسی که مهر علی را بجان و دل نخرد ❊ بقتل کردنش فتوی بریده است انظر جاموس ❊ هزار لعنت حق بر زیده قوم نزیه
کریوان زاهت به اوند از برای عموس ❊ برای نصب و نیابر اهل بیت رسول ❊ عشیدتیغ یزیدیین و شمر نحوس
بهشت احمد بر ای موالیان علی است ❊ حرام باد بر اهل شش عمر و آل عروس ❊ هزار سد که بتیغ مجب حمیده
بر آورم کلی نفرت شمان بر پسپوس ❊ بیان جلی مجان و آل پیغمبر ❊ بدحت اسد الله ی اکر مرس
مراست این درست از زاست چنانچه کفتم ❊ که عمر را به نه السنه ز حمه سوس ❊ ز بعد احمد و حیدر ا تم الکتب
حص بر الکفت حسین شاء و دوس ❊ شناء آدم و آل عبا بجان کویم ❊ نماز برای ز پسپیر این مسلمانان
کسان و اعلم حضرات کو کنه در ملایان ❊ نمیرد اوشان او بود شرع رافانوس ❊ امام جعفر آفای جعفر صادق
کر کشته اند و شمان او دیوس ❊ ثناء و مدحت کانم بجان و دل کویم ❊ ز مدح شاه و سلاطین زاهل بیت
و ما خوام هان سر ابر پستان رضا ❊ شهید داد کنو ر منازل طوس ❊ حدیث شاه تقی و نقی شنیدستی
کر ز بکنک و اده شکو نه ست مجوس ❊ ز بعد ارتقی الخاکس از دل و جان ❊ کر ز حمت کر دی نیل کنی
ترین زهنه پر نور لشکری باشد ❊ هران دلا که بر آید بصحبه هم نفوس ❊ کشند غاشیه کش همه ملوک و قیاصر
هزار مما چهانه از چون حم و کاوس ❊ ترا نوده پستی آل مرتضی پرسند ❊ بروز حشر نه از کبر و عزت و ناموس
جوی محبت آل مصطفی بر دل ❊ بتر و تقل به از تاج تخت و کیکاوس ❊ ثنای آل علی از همین جهان کیری
بکوش جان بشنو یا کیر د و شش بوس ❊ صیغه کلام هم بحق آل یسین ❊ بروز حشر مرا از علی کن ایمن
تمام قدرت یزدان بدع یسین ❊ زمین است نا زمع مرحوم نحوس ❊ تمت

و کنکین اعلام کر ایشان عالم بفروع و اصول شریعت حضرت رسول تبر بوده از دکین
بسپیه کثرت عارست مطالب حکیمه و دقایق نفیسه بان خوان اشتهار نموده اند و ایشان
کر چه از اهل ظاهر اند لیکن از ابدع ترین نفایس که نشته و پایدار ی کلک و نظر بر حد تحقیق و یقین را پر داخته

زبرا کہ چون کز پسیا حان جہان معنی از خوان لطایف الٰہی ہر لحظہ نوالی با کمالی می یابند محصوران شکم پستان صور مثالی نصیب نمی مانند و اگر چہ در یکشان خواہات تحقیق ہر ام از فحی نفیض سیر اب لطایف جمال میگردند جرعہ نوشان جوامع تقصیر نیز از شحات جام کمال انبجاش مرسپیہای کنند پت ای ترا ہر دی بیکاری و گر پرسہ ہر کوی بازاری و گر ؛ چہ ہر آفریدہ تجد رحوصلہ وقوت استعداد اصیبش از خوان بخشش عالم او ثر ابی و از حجت بی امتنانش نصیب کمالی وارد پت اگر جامی بدست آری ز خم جامی بری نمی ؛ اگر جانہ از دی تو چاز پیمنہ

حکیم ابو علی سینا و حکیم فارابی و بزرگترین مدرسین حکمت و فلسفہ

معلم مقالات اہل یونان شکم کمالات نوع انسان طایر بلند پرواز از عالم نفوس بعقول سایر منازل عروج در اعلی و صول فیاض معارف و علوم مسلم فارس و روم مرس معایف لیل و نہار بیمق حقایق مغف جہار سکر آثار کشف بمعلف معلم انوار اشراق و تصرف بود و اول حکیمی ست از فلاسفہ اسلام کہ بر پسند زحافی پشیبہ علم حکمت را از زبان یونانی بزبان عربی نقل کرد و ملقب بمعلم ثانی شد و صاحب تاریخ الحکما گفتہ کہ پدر او صاحب چیش و شہ بود و در اصل از فارس ست ابن فلکان گفتہ کہ او اکبر فلاسفہ اسلام ست و بعکس از ایشان مرتبہ او زبیدہ تا آنکہ شیخ رئیس ابو علی سینا با آن جلالت قدر در انشراح صدر از کتب او استفادہ و مفوده خوشہ او خارہ اب ترشہ نشانست از انجا بجانب ایران توجہ نمود و بعد از طی منازل بدار السلام بغداد کہ مرجع فضلای اجماد بود پر سید و زبان عربی را بدو کرفتہ در خدمت ابو البشر متی بن یونس کہ از حکمای زبان خود بود بتحصیل علم حکمت اشتغال نمود و بعد از مدتی بدینہ حیران رفتہ تزد یوحنا بن خیلان کہ از حکمای نصرانی بود پاسخ از علم منطق استفادہ نمود و باز بغداد رجوع نمود و بدرس کتب حکمت اشتغال ورزیدہ در اندک فرصتی حکمت سرآمد اہل زمان خود کردید آنکاہ از انجا بمصر رفت از مصر بدمشق آمد و بحضرت والی انجا سلطان سیف الدولہ ابن حمدان را کہ از سلاطین شیعہ ایست اختیار نمود و بقیۃ العمر در ملازمت امرای بود و شہر ان خلکان او را گفتہ کہ ابو نصر اکثر اوقات از قریہ خود بر کنار بیشہ میکذرانید و در کنار بیشہ و آب روان مادہ قحبہ و تجویز نوایدہ و در پیش آن می پرداخت و اکثر افادات خود را در رقعہای نوشت و در کراس معروف کہ کتابت می نمود و لہذا اکثر مقالات او فصول و تعلیقات ست پت ؛ اکر مفوده بکار او زد تا او زمان بود و کر بکار نیاید او زمان نبود ؛ بکار نیاید او زمان نبود و کر بکار نیاید او زمان نبود

پرسنہ

تا آنکہ در سنہ سبع و ثلثین و ثلثمایہ در دمشق وفات یافت

پرسنہ ولادت او چہار دہ کس از خواص خود کہ در خدمت او بودند بروی خاز کردند از آنجہ در دمشق مدفون شد خشنہ مخلی نکذاشت بلکہ بغداد کہ علمای اہل سنت و جماعت همچی حجت پیش از آنکہ نقل بمذہب حق امامیہ نماید ابو نصر را کہ فیر نوده اند و ظاہر این کہ چیزی از آنست کہ در کتب آن کہ غالب آن در جان کلام حکمی بود باشد تا کہ تمام عالم و انکار معاد جسمانی و امثال آن دیده و اند و نداشتہ اند کہ در ان تصانیف مقصد او چہ بوده و بکمان برده اند کہ امثال آن کلمات را از روی اعتقاد و کر نفوده و باکر در رسالہ فصوص کہ باو نسبت میدہند ظاہر در خلاف آنست و بالجملہ ہر چند از ان حکیم عظیم تصنیفی در میان نیست کہ قابل او در باب امامت از انجا ظاہر میشد و اما انقطاع او باز کشت او از میان سایر خلفا و سلاطین زمان لیکن ان مذکور و موجب فہم و حکمت او دلیل ست بر آنکہ شیعہ اہل البیت علیہم السلام باشد

باندک زمانی ظاہر میشد و کہ جای کہ سلطان دانایی خصوصا شاہر بر جنازہ چنان حکیمی مشہور حاضر شود بغایت دور ست کہ چنان کبار چنکلان نقل نمود از اہل فضل و مردمی کہ نماز بر میت کزارده و زیاده از چہار کس نباشد و از اینجا مفطن عالم بموانع تقیہ و تحصیلات اہل شام از متقدمی ایشہ پستیناطای نمایہ کہ سبب الدولہ کہ خواست کہ جنازہ حکیم را در میان جمعہ در آرند و از روی تقیہ نمکی بطریق اہل سنت بر و خاز کزارد و از ہجوم خلوت نمود و با خصوصان خود کہ بمذہب حق امامیہ اختصاص داشتہ اند بطریقی کہ در ان مذہب مقرر ست بر ان حکیم حتا زما کزارد و او را بخاک سپرد و بکمان ظاہر آنست کہ ابو نصر حیث الیشان بان نموده باشد و اللہ اعلم بسرایر الامور

شیخ ابو علی سینا

طور پسینای حکمت و عرفان نور دیدہ چنای حکمای جہان کہ روان افلاطون زیر بار منت او در روح ارسطو شایان کہ اب حکمت اوست از انکار حکمای اسلام و اعاظم فلاسفہ اعلام ست تفصیل اصل نسب و چکان شطری از کمالات و حسب او بر وجہی کہ تمیذ او ابو عبید اللہ جوزجانی در رسالہ علیہ ذکر نموده آنست کہ در شیخ مروزی دانشمند حکیم از اہل بخ از اعیان شیعہ اسمعیلیہ بوده در ایام امیری ابن منصور سامانی از انجا بخارا آمده و ملازم امیر مذکور شده ابو علی در ان دیار بوجود آمده و در دبستانکی حفظ قرآن و ضبط ابیاتی از علوم ادبیہ اشتغال نموده بعد از ان خواہر منطق را برا بو عبید اللہ تلمذ کی کی از فضلای زمان بوده خواندہ باندک زمانی از و بی نیاز شده و بخود ی خود مطالعہ کتب منطق و حکمت مینموده در شوره سکانی از تحصیل جمیع علوم فارغ کردیده و در عنفوان شباب کہ او دتشاهی مذکور ست کہ در دانوده سکانی طلبای

محمود در حجت نمود و آن ولایت را بسلطان سعود گذاشت علاء الدوله پسر خود را با تحف و هدایا نزد سلطان
سعود فرستاد و این معنی موافق مزاج سعود افتاد حکومت اصفهان را بپسر محمود داد و بعد از چند گاه
که علاء الدوله بنیابت سلطان سعود در اصفهان بحکومت نمود و غایله استقلال پیدا کرد و در شمال
او را سلطان طریق اتصال سلوک داشت سلطان سعود چون بران معنی اطلاع یافت بسپاه بسیار بگنار
اصفهان بشتافت و علاء الدوله ناچار بر قرار حقیقی بازگرد و خواهرش بزنی سلطان سعود درآمد و شیخ
بر حسب پیشنهاد حافظ کرامونس علاء الدوله مرعی باشد سلطان سعود نوشت که خواهر علاء الدوله بحکومت
اگر او را بحباله نکاح خود درآوری ولایت اصفهان را تو بگذار و سلطان سعود سخن را بر کمال اخلاص
حمل نمود و آن ضعیفه را عقد کرد بعد ازان شنید که علاء الدوله بتهیه اسباب مقاتله اشتغال دارد
و از بی نصیبی او از استماع این خبر اشتغال ننموده بعلاء الدوله پیغام گرستاد که خواهر ترا به نزد ما
لشکر خواهیم داد علاء الدوله شیخ را فرمود که جواب این سخن چه نویسی شیخ نوشت
که این عورت خواهر علاء الدوله زوجه منوله تست اگر طلاق وی بطلقه تو باشد و غیرت ضعفا را نوع
بزراخوان این جواب موثر افتاد و سلطان سعود خواهر علاء الدوله را در حبله عصمت و حرمت نزد
برادر فرستاد و بعد از فوت سلطان محمود سلطان سعود بجانب خراسان معاودت نمود و ابو سهل
همچنان بر به انجا رسیده علاء الدوله متنهزم گشت و ابو سهل باصفهان درآمد اتفاقا کتب شیخ غارت
رفت از نوبت دیگر علاء الدوله باصفهان معاودت کرد و آن مملکت را از حیز تسخیر درآورد و خواهر
چون جناب شیخ را بمباشرت رغبتی تمام نبود و با قتضاء قوت مزاج خود در آن باب اکثار نمینمود و آن
را گذارد و مزاج او فتوری بهم رسانید و در وقتی که علاء الدوله مجالی بر بیکی از قصدان بلکه خود اشتغال
داشت شیخ را قولنجی عارض شد و جهد و حرص بحجت تو هم احتیاج بهذیت و عدم امکان صحت
تعجیل نمود و در یکروز خود را امشت مرتبه حقنه نمود و بسبب آن بعضی از امعای او مجروح شد و هیچ
بهم نرسید و باین حالت از روی سرعت علاء الدوله روان شد و در انجا فرع صرع که گاهی تابع
قولنجی باشد او را عارض شد و در اثنای معالجات بعضی از غلامان او که در خزانه لفقه او اهتمام
بسیار کرده بودند و حقه ترا بلطوس که شیخ جهت صرع تناول مینمود قدری ازین اهتمند شیخ را
از خزانه آن حال متغیر شده و در اصفهان آورده و بتبدیر خود مشغول شد و با انکه حال او از منعف

حدیثی را بضبط عراقی امرد
کرده میان علاء الدوله
و ابو سهل صحو

مرض

بجای

بجای رسیده بود که قدرت بر قیام نداشت چنان گرد که قدرت برمشی او را حاصل شده و بجلس امیر
علاء الدوله در آمد اما هنوز از مرض بالکلیه فارغ نشده بود و اتفاقا در ان ایام علاء الدوله محمد بن
گرد شیخ را بصحبت خود تکلیف نمود و در راه مرض عود نمود و چون بهمدان رسیده دیگه قوت منبسط
شده و معالجه نفع نپذیرفت از مداوای خود باز گرفت و بران حال چند روزی بود تا بجوار پروردگار
انتقال نمود و در همدان مدفون گردید و مخفی نماند که اگر فقهای سنت و جماعت خدمت شیخ را تکفیر
کرده اند شیخ در ان باب فرموده که گر چه مبنی کزاف اساس نبود حکمتی از ایمان عن ایمان
نبود در هر چه می گوید آن هم کافر نیست بس در همه و هر یک مسلمان نبود و ظاهر بهست بر تکفیر
شیخ کلامیست که کتاب در شفا کرده باشد قدیم عالم را نفی معاد جسمانی و غیر ذلک و این تکفیر بر شیخ
اصلا متوجه نیست و توجیه آن بر وجهی که از بعضی از ستاد ان خود رحمهم الله تعالی استفاده نموده
است که مقصد اصلی شیخ در کتاب شفا نظر بران تحریر کلام حکمای متقدمین است و محل اجتهاد او
تلخیص تحقیقات ایشان و اکثر کتاب اشارات و دیگر رسایل او و اینها از امثال این کلمات غالبست بلکه
صریح در خلاف آنست پس تکفیر شیخ بی وجه باشد و این توجیه نظیر انست که نمیدانم طعنی در عایشه که کشف
کرده اختلاف میان پسر این کتاب بفصل رسایل نحو که در کتاب کشف مذکور است نابر انست که مؤلف
مختاری از تالیف کتب بفصل هجر و اختصار کتاب پسیویه بوده و کشف محل اجتهادات است و باجمله
تر دد شیخ در فطرت تشیع و انقطاع و بازگشت او از میان جمیع سلاطین عصر السلاطین شیعه و احد بعد
واحد و اشتراط او در فضیلت رضی و اجماع را در شان خلیفه پیغمبر چنانکه در مبحث نبوت از الهیات
شفا بیان تصریح نموده دلیل قویست بر اکه از اهل ایمان بوده و انکه در آخر این مبحث از کتاب مذکور
گفته من جهتی له الکلمة النظریه و قد فارق ذلک بالخواص النبویه گاه و ان یصیر ایانسانیا
شعاع ان کمال عبادته بعد انه و جوده سلطان العالم الارضی و خلیفة الله نیز دشک نیست که این
اوصاف صادق نیست الا بر امیر المومنین علیه السلام که باتفاق جامع جمیع اقسام حکمت نظری و
علمی کشف و شهود بوده و صدور معجزات ظاهره و کرامات باهره از و متواتر و مشهور است و انکه
در آخر این کتاب مبحث از کتاب مذکور گفته می تواند بود که خلیفه جاعل باشد و در احکام شرعیه
رجوع بجاعل نماید چنانکه در زمان عمر و علی متعمول بوده مراد از ان خلافت مجازی که نظام ظاهری بان

می باید نه خلافت حقیقی چنانکه بعضی از قاصران توهم کرده اند زیرا که اگر چنین پنداری کلام او موهم اراده
خلافت حقیقی است ابعد از تامل در اطراف کلام ظاهر میشود که شیخ نزد آن مرام و مقام مرتبه دور است
پستر بیان زمان او از اهل سنت و جماعت بود و لاجرم چنانکه رسم مغالطات است کاهی استعمال
لفظ استعمال در معنی حقیقی و کاهی در معنی مجازی نموده و میخواهد اراده خلافت مجازیست اکر مراد
شیخ آن بودی اولی چنان نمودی که تمثیل بحال ابوبکر فرمودی که نزد اهل سنت اول خلفا و افضل
و اکبر بود و در اکثر احکام پیشوا نه برای وزیر خود و عمر یا دیکر صحابه و التمام پس ان توقف نامتعلق
از ایشان میکرد و لیکن تمثیل بحال ابوبکر ننمود و بنابر انکه انتظام عرفی ظاهری که شیخ قصد تمثیل بآن نموده
در زمان خلافت او متحقق نشد چه جمعی کثیر از صحابه او تخلف نمودند و اکثر قبایل عرب در زمان او مرتد
شدند فتنه های عظیم در زمان قصر خلافت او ظاهر شد و همچنین در ایام خلافت عثمان انتظام
امور رعوی در تنزل و انحطاط بود تا انکه مسلمانان از ظلم و خونخواری او بتنگ آمده بر او خروج نمودند و او را
بقتل رسانیدند بخلاف عمر که همیشه خلافت او در میان قوم مشتهر بود و مخفی نماند که نزاع دران
بینست که انتظام ظاهری که شستن بر وفق هرج مرج در نفع تطاول بعضی از آحاد الناس بر بعضی باشد
یا وجود خلفای مجازی بوجه جایر بلکه کوتوال عسس بر شهر حاصل میشود تا انکه حضرت ابن المجتهدین
رحمة الله تعالی در رساله نماز جمعه کفته که باید باشد که این قسم انتظام بوجود خلیفه حقیقی مستظم کردد و جور
و ظلم جایر انتظام نیابد چه ایشان بموجب سیاست عرفی که بجای خود کس صد کس را سوخته و کشته
و امثال این را از قوانین جور و نفع تطاول احاد الناس از هم دیکر می کنند اما خود و اولیای دولت
ایشان را بندکان خدا هر جور و ستم که میخواهند بفعل می آرند و اکر فضل در احکام دین واقع شود
پستر تعدا و اصلاح در هم کردن آن ندارند چنانکه عبد الله بن احمد بن حنبل در کتاب السنة نموده
و کفته است تمت السادی من آیسة نوا و لطف فعلی ایتام جمیعها و ضع الاسلام
الا قبیلا تا مرد کاه زیاد ام نجمها و اشحت فداد الدین فی کف ظالم اذا الاعوج سهما جانب الاشتها
چکونه خلافت شیخ خلافت عمر را مثل خلافت حقیقی داند و حال انکه سابق کلام او ساعد این معنی
میست از وجه اول اکر شرط نمود که خلیفه منصوص باشد از جانب پیغمبر یا اجماع جمیع اهل حل
و عقد بر خلافت او واقع شده باشد بلکه در آخر حکم بر جمال او وجوب طریق تنصیص نموده چنانکه

موافق مذهب امامیه است اکفته که والا استخلاف بالنص صوب فان اکثر لایودی الی التغلب والتشاغب
والاختلاف ابر هر تقدیر ظاهر است که محققان اهل سنت و جماعت دعوی وقوع سیکند این دو امر
در زمان هیچ یک از خلفای کذشته و لهذا رئیس المفاندین قاضی عضد هیچ محفوظ نشده باز ام اکه در بیعت
خلافت هیچ یک از شخصی کاهیت چنانکه خلافت ابوبکر بیعت عمر ثابت شده باجماع بعد از تعدید
شروط مذکوره چون تواند بود که حکیم دانا مانند شیخ خلافت عمر را مثل خلافت حقیقی داند مکر انکه
لاخلاقت فی امثال با انکه شیخ حسین ابن عبد الصمد عاملی رحمة الله علیه در رساله شواق آورده که
شیخ الرئیس تصریح نموده و فرموده که اکر بعضی در شان حضرت امیر علی بوضع او تقویم ایشان زیاده
و فضایل امیر بی بود اکر شرط نموده که خلیفه می باید که عاقل عارف بشریعت باشد بخشیتی که
کاهی از او نیاشد و صاحب اخلاق شریفه مانند شجاعت و عفت و حسن تدبیر باشد و با اتفاق ارباب
سیر فرط غلیظ بر دل جاهل بود که در غزوات حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مانند بدر و خیبر
همیشه طریق فرار از زحف بوده و در قضیه پسیر لولا علی الهلک عمر تکلیم نموده اکر کویند که شیخ از همین
سبب کفته که مقصود اعظم از نصب خلیفه حسن اداره است و چون عمر متصف بجمیع شجاعت و اقطار آن میباشد
خلافت او نیز ساکت و هیچ متصل این کلام کفته انچه مقصود شیخ امنیت کاهی حصول آن
عقل حسن ادب کرصاحب اصابات و فضایل اقیه غریبه و پیکانه نباشد یعنی اکسی کز اعلم غریب یکانه
باشد و اکر عارف بحسن ادابات و اقتران عدالت باشد لایق خلافت نیست و اکسی کز اعلم پیشست
باشد اولی تر خواهد بود از حضرت امیر علیه السلام زیرا که انحضرت صاحب مرتبه عالی از عدالت و ادابات
بوده چنانچه مخصر تبرکان اعتراف نموده و بتواتر رسیده و کاهی در رسایل پسیار خطبهای رسوا نموده چنین
یا ابن الهلک کرکفته و زبان بمضمون کل الناس افقه من عمر حتی المخدرات فی الحجال کشوده همچون
دیوانه شقاقل اوراق زار زحف نموده و ظاهر است که چنین کسی را نهایت پیکانکی از هم و شجاعت بوده
با اکر التفات او بعقل نزدیک بحث است بل کرد حیله او پسیار و انچه در زمره فتح الصغار و زبان او
واقع شده همکی باشارت رای منیر حضرت امیر و اقع بوده چنانکه در کتب پسیر مسطور است و بالجمله این کلام
بر تقدیر تسلیم ابهام و ایهام معارض است با انچه شیخ قدس الله روحه در جواب سایل ابو الحسن عاملی
در نیشاپور در تصحیح بآن فرموده چه بعد از ذکر دلیل بر وجوب نصب خلیفه کفته که والا لشروط المختصة بها فهو ان

کای آن اعلم اولی است کز اعلم غریب ابا شد
و اعدل و ابایت بس بعید ای کز
اعدل پسیار تر

یعلم از للام یصح ان یکون سایس البهایم واحدا من البهایم بل وجب ان یکون افضل من البهایم و یکون
یکون سایس الصبیه واحدا من الصبیه بل یجب ان یکون اعقل من الصبیة و لم یجز ان یکون سایس الصناع
سایس الخناق واحدا من الخناق و احد من الصناع فکذا لا یجوز ان یکون سایس الدیماره واحد من الدیما
ثم القول فی تعیین واحد لمنه و از تبه پسینه امر قد اکثر فیه المتکلمون و الله الموفق للرشاد و چنین از شیخ

یعین

مقول است که علی بن ابی طالب در میان خلایق چون معقول است در میان محسوس یعنی چنانکه معقول
بنا بر تجرد از ماده و اشرف از محسوس است که تعالون نگنانست ماده بست آن حضرت اشرف و افضل است
از دیگر دوم ای تواند بود که مراد آن باشد که آنحضرت مانند معقول است که حکما در تعلیم بحث میکنند الا از
او دیگران مانند محسوسات حرصه اند که ازین بحث خارجند و چون حکما در وجه استغنای خود بحث
از احوال معقولات آن گفته اند که غرض از علوم حکمیه آنست که نفس انسانی را کمالی حاصل شود و کمیتهای
نفس باقی مانند و جزئیات محسوسه بنا بر تغیر و تبدیل ازین قبیل نیستند پس آن کلیه جامع شیخ اشارت
میشود باکه مجرد حضرت امیر علیه السلام تحصیل کمال او سرمایه حصول امانی و امال است این
در بابی لطافت آثار کز نسیم محبت ازان غنچهای قلوب اجابت بر سد انواع ثمار بنافت شیخ بزرگوار است

رباعی

بر صفحه چهره خط مشکین زیبا نام دو علی یک لام دو عین با دو دیدهای
مشکوس از جانب عین و الف خط علی تا با دو عشق در تدرج رحیت اند واندر پای عشق عاشق
آمیخته اند در جان دیوان بو علی مهر علی چون خیبر شکر بهم در آمیخته اند در نکات بیان مولانا
قطب الدین علامه شیرازی مذکور است که خواجه عین القضاة همدانی در مدح شیخ ابو علی اطراء مبالغه
بسیار نموده و در کتاب فصل الخطاب مسطور است که شیخ در آخر عمر توبه نمود و مال بسیار بفقرا تصدق
کرد و ترک مظالم بجای آورد و در هر روز یکبار قرآن را ختم مینمود تا جمعه اول رمضان سنه ثمان
و عشرین و اربعمایه وفات یافت و در همدان مدفون گردید و در تاریخ یافعی نیز چنین خاتمه شیخ مذکور است

وفات شیخ

حیشه تعالی قدره ذکر اتساب و اشتغال بایشک داود که الله تعالی بسابق عنایته و بسعه رحمته رحمه واسعه
تاریخ وفات شیخ بر وجهی است که از کتاب فصل الخطاب منقول شده ولادت او در سال سیصد و هفتاد
بوده و تمام عمر او پنجاه و شش سال بود [illegible] رحمه الله علیه از نوادر حکمای روزگار بوده و در تجلی باخلاق فاضله و آداب کامله قصب السبق از اقران

خود

خود در ربوده و در ایام جوانی در خدمت پیشوا معظم ابو محمد مهلبی وزیر ملک معز الدوله شود نهایته
در ریاست علم و حکمت پرداخته بعد ازان بخدمت ملک عضد الدوله رسید و از جمله مقربان او گردید
و بعد ازان بصاحب اعظم ابن عمید و پسر او ابو الفتح و ملک صمصام الدوله که ملوک و وزرای شیعه
بر اند اختصاص و رزیدند ازان ان رعایت بسیار دید عکس کتاب اخلاق ناصری که از تالیفات سلطان
الحکماء و المتکلمین خواجه نصیر الدین محقق طوسی است و ترجمه کتاب اخلاق ابو علی مذکور است چنانکه حضرت
خواجه در دیباچه کتاب خود اشعار بان فرموده و در اثنای آن اظهار حکمه فضل ابو علی نموده و گفته
که در خدمت حاکم تهیستان ذکری میرفت از کتاب الطهارت که استاد فاضل حکیم کامل ابو علی احمد
بن محمد یعقوب بن مسکویه خازن رازی رضی الله عنه و ارضاه در تهذیب اخلاق
ساخته اند و پیشتر آن برادر او بلیغ ترین اشاراتی در فصیح ترین عباراتی پرداخته چنانکه ازین چهار
چیز که پیش ازین در مقدمه گذشته آمده است بوصف آن کتاب ناطق است که آنست

قطعه

حاکم کل فضیلة و حصار لتکمیل النفوس تهذیبها و مرآة قد برز الحق خالصا لقد دل المحمود منه و رجعا کان
فی فصح خطابه خاقانی و شمس الدین شهرزوری در تاریخ حکما آورده که ابو علی مذکور را نهایت فصیح
و بلیغ بوده و خط نیکو داشته و او را در فنون علم حکمت تصانیف بسیار است و از تصانیف او کتاب
جاویدان خرد مشهور است و اشعار و رباعیات نموده که شیخ ابی علی سینا مجلس انس ابو علی ابن مسکویه
در آمده قطعه زیر را بدیهه انشا کرده و چون شیوه او امتحان فضلا و اظهار مرتبه خود با اکابر
علما بود لاجرم جوزی را با بو علی سکویه انداخت گفت بیان کن مباحث این جوزی السعرات
این مسکویه جوزیرا که در علم اخلاق بود باو انداخت و گفت که تو اول اصلاح اخلاق خود کن تا ترا مباحث
مباحث جوزی نام در کتاب طبقات الاطبا مسطور است که گویند ابو علی مسکویه فاضلی الجلوم الحکمیة
متبحرا فیها فقیه الفضائل الطب جیدانی اصولها و فروعها و له من الکتب الماخرة کتاب الطبخ کتاب فی
تهذیب الاخلاق [illegible] رحمه الله علیه و ارضاه و له من الکتب الماخرة کتاب الطبخ کتاب فی
ماهیت نفس آن و مرویست ابن سینا را طبیب ملک رکن الدوله دیلمی در اواخر ملک معزالدوله بوده
چنانچه در بیست و یکم از مقاله سیوم از کتاب مجالات بوقایعیه اشارت بآن نموده و الحق مقدمات
کتاب مذکور در حکمت نجوم او را در حکمت طبیعی و الهی بسایع طبع و اتقان موقف شفا و نجات رسانیده

رتقاصدان نجس ترکمانان انظار او را در حکمه عملی مقاوم پرستقامت بیخبر و در کتاب طبقات الاطباء مذکور است
که ابو محسن احمد بن محمد الطبری من اهل طبرستان فاضل عالم بصناعة الطب و کان طبیب الامیر رکن الدولة بن
وله من الکتب الکتاب المعروف بالمعالجات البقراطیة و هو من اجل الکتب و انفعها و قد اشتمل فیه ذکر الامراض
و مداواتها علی اتم ما یکون و هو مشتمل علی مقالات کثیرة و انتهی

خواجه نصیر از اعاظم حکمای شیعه امامیه است در ایام دولت و پایه نشو و نما یافته در ترقی از حکمت
بدرجه غایت حال او ثابت شده در تاریخ حکما مسطور است که صاحب اعظم سعید بن العمید که پیشتاز و مقتدای عمید
و پیشوای روزگار بود بوجود او افتخاری نمود و معروف بود که اگر از شهر ما همین او بیرون آمد با شمار اکتفا
و الیصادر کتب مذکور است که او عالم بقوانین سیاست بود و در ترتیب و تصنیف در دقایق و غرایب بدیع
از نوادر حکمت اهل یونان و بزرگان ایشان را محفظ کرده بود و میگفت که اینها بارای رزند و بخون جمع
گشته ارسطو را که در پیش نوشته و اسکندر و پیشاده بدان قدم بادکفته بود حفظ داشت و میگفت
که کار زندگانی شد و بقوانین او رسوی که خارجست از انچه آن حکیم جهة آن پادشاه رسم کرده بود و این
بنا بر آنست که مردم خلع ربقه دین که جامع خیرات عاجل و اجل است ننمود و اند و عمد عقل اگر نظم اصلاح
خاص عام است در پیش نشیب انداخته و رشته خیار اگر مانع از کرای اسارت بقضا و تباهی پیشه آمد
و ظاهر است که زمانیکه اهل او از شعار دین و جلب عقل عاقد حیا منسلخ باشند در غایت زشتی و خواهد بود
اصلاح آن بسیر شمشیر تیز تواند کرد و این چنین مذکور محکمت و اهل حکمه و کثیر الفضایل همیشه با افضل
و حکمت بسی برد و با ایشان طریقه احسان مسلوک میداشت و صاحب اخلاق شریفه و همت عالیه بود

خواجه الامام محمد الوانی الطوسی رحمه الله کنیت او ابو حامد است در پنج خمس و اربعمایه در طوس متولد
شده و در اوایل حال آنجا و در نیشاپور نزد ابو المعالی جوینی که با مام الحرمین مشهور است بتحصیل علوم اشتغال
نموده و بعد ازان با نظام الملک بوده در مجالس بحث و مناظره و مباحثه کرده و بر اقران غالب
آمد بعد ازان تدریس نظامیه بغداد بوی تفویض کردند و در پنج اربع و ثمانین بغداد رفت و مدة اهل عراق
شیفته و فریفته او شدند و مدت ده سال انجا بود و انگاه بوطن باز گشت و بحال خود مشغول گردید
و از خلق خلوت گزید و کتب معتبره چون کتاب احیاء العلوم و غیر آن تصنیف کرد و بعد ازین عزیمت نیشاپور
آمد و در رباط نیشاپور درس گفت و بعد از مدتی ترک آن کرده بوطن باز گشت و از برای صوفیه خانقاهی

خانقاهی کرد و از برای طلبه مدرسه بنای مدرسه داد وقات خود را بر وظایف خیر از ختم قرآن و صحبت ارباب علوم توزیع کرد و در تصانیف این احوال چون تعصب بسیار در تخطیه و تجهیل ابو حنیفه و متبعان حنفی
کرده در زمان سلطان محمد بن ملکشاه بغداد رفت و مدتی اقتدای داشت تا در سنه ثلاث و تسعین و خمسمایه در بغداد وفات یافت و در شنبه چهارده روز
مانده از جمادی الآخر سنه خمس و خمسمایه بیکبار رحمت حق پیوست صاحب تاریخ استطهاری آورده که سوید
الملک وزیر امام محمد غزالی را در ایام غربت او بجهة مدرسی بغداد طلب کرده وی در جواب نوشت
الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین اما بعد بخدمت خواجه چنان میشنود
المسلمین بطول بقا بایین ضعیف را از خراسان طوس تا بروج دار السلام بغداد عزیمت کرد مرد بزرگی مینماید بدین
حقیر و بهمت که خواجه را از حضیض شیری بروج مراتب ملکی دعوت نماید ای عزیز از طوس بغداد و از راه
بگذار دیگر چیزهاست اما از روج انتالی آحضیض حیوانی مسافت فراوانست و التماس حضور این فقیر که
کرده اند لاشک این فقیر را وقت فرصت نه وقت سفر عراق ای عزیز فرصت کن که غزالی بغداد در رسید
و متعاقب فرمان رسید که فکر دیگر باید کرد امروز آن حال روزگار دوست ازین چاره بدار والسلام
علی متابع الهدی و اینست شطری از احوال فضائل و کمالی محمد غزالی و مجمل عقیده او و چنانچه تفصیل خواهد یافت
آنست که در بیداری حال بواسطه مصاحبت روسای اهل ضلال از نور ایمان خالی بوده و آخر عمر
بحالی دیگر شیعه عالی گردید و مولانا سیالی همدانی در بعضی از رسایل خود گردیده بیان احوال متقدمان و اهل
سلوک نوشته در اثنای ذکر احوال امام احمد غزالی گفته که محققان اهل ایمان را در اعتقاد برادرش بغلبت
محبت اهل بیت نبوی و مغلبت مشایخ شیعه الموالی منسوب کفته اند چه از بسیطش که در فقه شافعی نوشته
و انچه طعن بر او نموده اند و در مسئول غزالی ابن عباس نقل کرده که او گفت که هر که در غزالی نزاع دارد
با ما دارد و ما با او سخن نمیگوییم و در زمان عمر انگفتی گفت رجل غیر فقه محمد بن ابی القاسم طوسی از تلامذه غزالیست
در رساله مکاتبات آورده که غزالی در راه حج بخدمت حضرت سید شریف مرتضی رسید چه بحقیق مذهب
حق طعنی از مشکلات مذهب با حضرت پیر مطارحه نمود و حضرت بر اصول عقاید امامیه برادلایل قاطعه
و براهین ساطعه برو تمام کرد و نبید و غزالی از مذهب اهل بیت عصمت و طهارت برگردید و بمذهب حق امامیه
گردید چون غزالی از مکه معظمه مراجعت کرد و برادر را احمد غزالی متصوف یافت و او ملاقات نموده گفت شنیدم
که با شریف مرتضی صحبت داشته و بقول او مذهب شیعه اختیار کرده و این معنی از تو بغایت عجیب است از جواب

کنف اگر در این وقت اختیار مذهب دیگر نموده بودم از این عجیب بود و این بیت بر خواند بیت و هست با دوش
ایمان کرده رفت ** پر کبری را مسلمان کرده رفت ** آنگاه و بیان برادران با جماعة منعقد شده و در روز
اشد او رفت احمد در روز سیوم بر ک مناجات کرده جان بقابض الارواح سپرده از شیخ محقق شهید
ابو عبد الله ابن مکی قدس الله سره که از اعاظم متاخرین مجتهدان امامیه است منقول است که آن حکیم
ملاقات غزالی با حضرت سید مرتضی علم الهدی می نمودند چنانکه کتب تواریخ نیز این معنی ظاهر است زیرا که وفات
حضرت سید مرتضی رضی الله عنه در سنه ثلثین و اربعمایه بوده و تولد غزالی در سنه خمسین و اربعمایه
مولف گوید می تواند بود که ملاقات حجة الاسلام با شریف ابو احمد پسر رضی الدین واقع شده باشد
که بعد از عم خود سید مرتضی قدس الله سره شریف نقیب علویه بود و صاحب رسالة مکارم را ترک استماع بعضی
از آن القاب شریفه اشتباه میان عم و برادر زاده واقع شده باشد و الله تعالی اعلم و موید روایت
رجوع و انتقال او است بمذهب حق آنکه استاد البشر امیر غیاث الدین منصور شیرازی قدس الله سره
در جزو رابع از کتاب حجة الکلام ذکر کرده که قال حجة الاسلام فی بعض رسائله انی کنت زمنا علی اقوال الفلاسفة
و برهة علی اقوال المتکلمین الفاسدة متمسکا بالدلائل ثم ظهر لی انها لا تفید شیئا ثم وفقنی الله تعالی
فی قلبی نورا و بصیرة بمطمئنا فی العقاید الاسلامیة من غیر شک انتهی و این عبارت تمام مقتبس است از کلام
حضرت امام همام جعفر بن محمد الصادق علیهما السلام که در جواب سوال عنوان بصری فرموده اند حیث قال
علیه السلام العلم النافع لیس بکثرة الجدال بل هو نور یقذفه الله فی قلوب اولیائه اذا اراد بهم خیرا و قریب
بانچه بعد از این از مولانای فاضل مدقق نصیر الملة والدین القاشی منقول خواهد شد و حاصل آن که حجة الاسلام پس از
ظهور حق که مقام اهل کشف است چنانچه بعضی از کلام او فهمیده اند منصور باشد که حجة الاسلام از جمیع آن
آن مقام باشد و سید الموحدین حیدر بن علی الاملی قدس الله سره در کتاب جامع الاسرار بخلاف آن تصریح
نموده و فرموده که او از موحدان قولی است نه فعلی الخ و موید صحت اعتقاد او است آنچه در عنوان مسئله
امامت از کتاب اقتصاد و گفته که اظهار منهج حق و صواب در این باب بنوانم نمود و از آنچه مسلک معتقد
جمهور است بیرون نمی توانم رفت حیث قال ان هذه المسئلة لیست من المهمات و المعرض عن الخوض فیها اسلم
من الخایض فیها ان اصاب فکیف اذا اخطا لکن اذا اجری الرسم باختتام المعتقدات بها اردنا
ان نسلک المنهج المعتاد فان القلوب عن المنهج المخالف شدید النفار انتهی و همچنین موید توقف او است

باصول

باصول اهل حق آنکه در کتاب قسطاس حکم بطلان قیاس نموده و آن را میزان شیطان نام کرده
حیث قال اما میزان الرای و القیاس فحاش لله ان اعتصم به فذلک میزان الشیطان و من زعم من
اصحابی ان ذلک میزان المعرفة فاسال الله ان یکفینی شره عن الدین فانه صدیق جاهل و هو شر من عدو
عاقل انتهی و در کتاب منهاج العابدین اختیار تفویض را که مذهب اهل سنت و اثبات خلافت ابی
بکر بر آن متفرع است نفی نموده گفته و اما التفویض فقال فیه بعض اهل ... نعلم ان الاختیار و الاصلح الا
لمن کان عالما بالامور بجمیع جهاتها باطنها و ظاهرها حالها و عاقبتها و الا فلا یامن ان یختار الفساد و الهلاک
علی انه یختار الصلاح الا تری انک لو قلت لبدوی او قروی انتعلل هذه الدراهم فیشتری جیدا او ردیا
فانه لا یهتدی لذلک او قلت یسوق نهر مصرف رضاه غیر ... فلا تامن الا بان تعرضنا علی الصیرفی الخبیر
بالذهب و الفضة و انها من الخواص و الاسرار و هذا العلم المحیط بجمیع الامور من جمیع الوجوه الا لعلیم الله
رب العالمین وحده لا شریک له فلذلک قال الله تعالی و ربک یخلق ما یشاء و یختار ما کان لهم الخیرة ثبت
کلام مولف ان موافق مذهب امامیه است و اگر نگویند اختیار ایمه و خلفای بخدای تعالی است و علما
اهل سنت میگویند که حضرت رسالت ترک وصیت کرده و تعیین ننمود کسی را که در امت قایم مقام او باشد
هم ایشان اند اختیار چنان کسی نمایند و شیعه امامیه گویند که چگونه اختیار امت را در باب امامت
اعتبار توان نمود در این خود نیز آن قرآن کرده اگر کتاب وقتها اتفاق اند که جمعی از انبیا
که از نظر نبوت و بصیرت رسالت موید بکاشف البینه مخالف آنچه بوده اختیار بعضی از قوم
خود و بعد از اختیار بجز و صحبت نموده اند و آخر فساد آن اختیار ظاهر شده و بوضوح پیوسته که صواب
خلاف آن بوده از آن جمله اگر یعقوب علیه السلام اولاد خود را جهة حفظ فرزند خود یوسف علیه السلام
اعتبار نمود و فساد آن اختیار ظاهر شد و همچنین موسی علیه السلام از قوم خود که چندین هزار کس بودند
هفتاد کس را جهة میقات پروردگار خود اختیار نمود و چون در آن مقام با دعا ظفر شدند گفتند ارنا
الله جهرة فاخذتهم الصاعقة و کار ایشان بجایی رسید که بحضرت موسی علیه السلام ظاهر شد که ایشان
سفیهان بودند قال موسی اتهلکنا بما فعل السفهاء منا و در کتب اهل سنت و جماعت مذکور است
که پیغمبر صلوات الله علیه و آله و سلم اختیار خالد بن الولید نمود و او را جهة اصلاح حال بنی خزیمه بسوی
ایشان فرستاد و او بسبب کینه که در ایام جاهلیه با ایشان داشت جمعی کثیر را از ایشان بکشت

فصل الدین و کرم الله کوی آنچه از احادیث بروفق تقاصد خود وضع نموده بودند پسندیده و قبله

که باندک روزی فساد وضع آن ظاهر شد از جمله کشف پسیار و اظهار عوار ایشان است که گویند

روزی عایشه بر عزم شب بود ابو هریره را دید که برشته می‌گذارد و از گذشت عایشه کنف ابو هریره

که باشد که بدین غلطت رود و ابو هریره چون کلام عایشه بشنید روی خود بجانب او کرد و گفت

ای بی‌ادب خاموش که چهار صد حدیث بدروغ برای بدرت بستم تا امروز چنین بیرم عایشه چون این سخن

بشنید خاموش شد دگر گویند نیز گروزی عمر با ابوبکر گفت که بحسن تدبیری که نمودیم زبان عامه را از خود

کوتاه ساختیم بجهت کرفتن فدک از بنی فاطمه ایشان را بقوت زور محتاج ساختیم و مارا کمال

آن بود که علی ابن ابی طالب چنین شکوب و مجوب کرده امروز خلایق از اقصای ملک آیند و از

شاه و رعایا و اتقین اعتقادات سکنند اگر ما نیز چنان کنیم و کوچم که او میکند دیگو نیدیم برآمده

چون او علم از ده پشتر دم نصوص خواهند نمود که در اثبات بتابعت او میکنیم صلاح در راست که

تا ممکن باشد در عبادات و ارکان دین مخالفت او نمایم پسیار بدین بسیاری از او چیزها

پسند و آثار رشید مختار انجمکرده‌اند و اهل امصار بطریقی که ایشان تعلیم نموده‌اند مسایل شرعیه را

ایشان فرا میگرفتند تا انکه مدتی برین برآمد و صحابه تامل در حقیقت حال دنبال خود نموده از انچه

کرده بودند نادم پشیمان شدند و روز بروز از حضرت ایزد میکریدند و عذر بیحد خواسته و استغفار

میکردند و خلق را تنبیه میکردند که حال ایشان را بدانند که چه بوده و چه جهلی در امر عزو

افتاده بودند انکو **یعظم دلی الدین کوی** و عده‌ی از مطلعین اهل البیت علیه السلام

بیشمار دیگر **یعظم دلی الدین کوی** و عده‌ی از مطلعین اهل البیت علیه السلام

بودند معتقد بر انرا آن شدند و خلافت بحضرت امیر المومنین علیه السلام رسید و انچه بعضی از انجماعه کاملا

اهل سنت گفته‌اند که کتاب سر مکنون و کتاب مصنون علی غیر اهله تصنیف غزالی بیشتر و مردم آنرا

بر پیشه اند می‌توان گفت که از جمله کمالات غالی باشد بر تقدیر تسلیم میکویم که از میان جمیع علمای

اهل سنت و جماعت مثل امام الحرمین و قاضی ابو بکر باقلانی و ابن حاجب و فخر رازی و ابو حنیفه الدامغی

و نظایر ایشان امام محمد غزالی را اختیار نموده‌اند مکتب مذکور را بر دست اند بنابران خواهد بود که مادام او

قابل بوده و این قدر و مطلب باکمالی است کسی کوید که چون حکم بتشیع غزالی دانسته‌اند که بمذهب اهل

سنت انگشتها دراز نموده‌اند بس باید که تخطی ایشان را کرده کتب کلامیه ذکر آن مسطور است بر اهل سنت

و جماعت حجت نماند زیرا که میکویم که حکم بتشیع امام محمد غزالی و امثال او بر خلاف حال ایشان است که کویند

بنت که ظاهر حال ایشان موافق حال سنت بوده تصانیف ایشان برحسب ظاهر ایشان جاری شده و بسیاری

آن تصانیف کرده‌اند و انچه در اینجا مسطور است بقبول تلقین نموده‌اند و آن را مخالف روایات و دلایت

خود ندانسته‌اند پس فی الحقیقه احتجاج ما انچه در تصانیف امثال امام غزالیست احتجاج بتصانیفی که اهل

سنت و جماعت از اقتدا کرده‌اند بر کرا انتخاب زبان نموده و کویی از اکابر اهل سنت در باب کرامت

حجة الاسلام ذکر کرده‌اند که در خواب دیدم که **محمد صلی الله علیه وآله وسلم** در جای نشسته

و نقهای ارباب غرض مذاهب خود بر وی می‌خواندند و ان حضرت استماع می‌نمودند و هیچ نمی‌فرمودند یکی از

روافض آمد و هجو نوی چند جلد اکرده که مشتمل بر عقاید ایشان بود در دست داشت و خواست که در

مجلس بر ابد و آن را بر رسول خواند یکی از ایشان که پیش رسول بود او را منع نمود و هجو کرد و از دست

او بکرفت و پند داد و او را براند و من تواعد العقاید غزالی که متضمن عقاید اهل سنت و جماعت است

بان حضرت عرض کرده قرات نمودم تا بانجا رسید که امام غزالی میکوید **قال الله تعالی علی لسان نبیه**

محمد صلی الله علیه وآله وسلم کی کاذبة العرب والعجم والجن والانس چون با نجا رسیدم

بر شرشت آبسم در روی مبارک وی ظاهر شد انتهی و مولف کتاب کوید که مطلق رویا از مشکلات اهل است

خیالی طولی چیا کرد پس ایشان قاضی عضد در کتاب موقف تصریح بان نموده و کفته و اما الرویا فخیال اطل عند

المتکلمین و بعد از تصریح تزویج و تصحیح ان نموده پس رویا را که خود خیال باطل است چکونه بر خصم شیعی حجت

می‌سازند و بر تقدیر خصم را بر سند که بکریم در اثنای بیداری دیده‌ام و از نائمه شنیده‌ام که خواب بمکور

از جمله اصعاث احلام و ذبی است از هوس مزاج و مانع از اشتغال نفس بعبادت شیعه یعنی خاندان کرام

بکه افتر اپر سید امام است ظاهر مقصود صاحب خواب از انکه دید حضرت رسالت پناه را جز تجلیات

خواب خود نیست که چون در کتب حدیث اهل سنت دیده که ازان حضرت رویت کرده‌اند که من رانی

فی المنام فقد رانی فان الشیطان لا یتمثل بی این مقدمه را نیز شنیده‌اند که میکویند خواب نمی‌راست و نمی‌دروغ

نمی‌باشد نمی‌خواسته که بفهم این دو مقدمه شعار بصحت خواب خواهند داشت که او را در اهل آن

خواب نکذیب خواهند نمود یا از روی مزل خواهند کفت که این معنی را جز بخواب نتوان دید بنابرانکه شاعر

گفته است بیت بخواب دوش چنان دیده‌ام که صد جهان / مرا بخواندی و در بر بکشیدی و شدم چو در
بعبر بگفتم این یعنی جواب داد که این جز بخواب نتوان دید یا گوید این یعنی حدیث مذکور بر ظاهری
دیوان مرتضوی مسطور شده است که هر گاه حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله و سلم بصورتی که در دنیا بوده
بینند پیغمبر را دیده شیطان بر آن صورت ظاهری تواند شد و این مسلم است جز آنکه آن بود که شیطان لطیف
کار برده خود را بصورت ابوبکر یا غیر آن شخص بینی ظاهر کرده باشد جهت اضلال و تلبیس او در خیال قاصد
او آن جهت باشد که حال این صورت حضرت پیغمبر است علیه السلام لاجرم آن چنان در خرقات و تطاول
متعجب شده و بر تقدیر تسلیم تعبیر این خواب بر چنان مفهوم آنست که آنکه آن حضرت ترا عرض داد استفتای
از چه چیز فرمود و دلیل انکار است غایة الامر اخطا پنداشته و انکه آن علامات که غایت ایشان
تمام شود و آشکار حکم بواقعه آن جهار خطا نمایند و آن را فضی در میان حایل گردید منزای ایشان
و آن سبب با ایشان نرسید و آن کسی که جز او را از دست آن رافضی گرفت ظاهر احمال کس بود که
در وقت احتضار حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم ترا قبول او نموده و از حضار دوات و کاغذ منع
فرموده و او همان کس است که کاغذ را نداد که ابوبکر چه حضرت فاطمه علیها السلام و شته بود از دست
آن حضرت ربوده و بار نموده و ترا دشمن داشته و گفته است که اگر اجنبا خوابی دیگر بینند که بیند که بالبته
انکس روی اعراض جز دا گرفت و انداخت حضرت امیر بود و گویم که این مسلم گرفتن اجزا و انداختن
آن از روی اعراض از مقتول غضب حضرت موسی و القای الواح خواهد بود و گفتی بحقیقت راجع باعراض از مخالفان
پیشه نزد حضرت باز آن که دست در دار او بوده و باعث بر اعراض حضرت امیر پیشه بآن شیء این شد
که چرا او در میان حکم پسندیده ابرار بر واقعه آن جهار خطا حایل گردیده و قواعد العقاید ای که خواندن آن
موجب پسر در حضرت پیغمبر شده و عبارت از کتاب سراج العالمین امام غزالی بوده چه قواعد عقاید مختصر او در
نکو رست اگر چه نام آن قواعد العقاید نهاده است و شاید سهل است و این قدر شنیدنی و از خواب دور نیست
و الصاف آنست که شیعیان را بر سر شکر از نقد بسیار بقدر ایدیده داد که صاحب آن خواب نامبرده بگفت
که حضرت پیغمبر علیه السلام مذاهب فقهای اربعه را پسندیده و بگفت که آن حضرت ساکت گردیده انچنین شکر
و سپاس این تیز بجا باید آورد و گفت که چون از بخارا پرسیدند که دلالت امام حق بعد رسول الله صلی الله
علیه و آله ابوبکر و عمر و عثمان و علی پیغمبر نشان داده و نمود و الا شیعیان را عجب الزامی بود و ظاهر است خواب

ازان سکوت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم آثار غضب پدید و از هول آن زره از جوانب
پیدا گردیده و الا فقهای اربعه را در ان شب تاریک از غضب پیغمبر مختار مصلوب و مکتوب و خوار و زار چه بسا
دیر اری این اشکال غلیظ باقی میماند که تقلید جزوی تقلید را نفضیان بگذرد که رده بود خالی از استخفافی نیست
و احتمال آنکه تقلید مذکور از اضافات فضلات آیات صاحب تقی ثبت باشد از دیدنی است اورد بست
کر هر روح صاحب تجلیات در مرتبه صلح کل تقلیدی ازین اشکال تواند نمود و التوفیق من الله المعبود و گویند
چهار جامی که بآن خواب پریشان گردیده آن مضمون را از مردم پدید انشنیده و گه هر کس در خواب آب بیند
چون پیدا گردیده پسر و جامه و ریش خود را پیدا دیده و امید است که مردمان او نیز فرمایند که آن خواب
بهتر است با این پیداری و الله تعالی ولی التوفیق من لیس الباری

حکیمی را می‌نویسد از حضرت شریعت را بشبانه بصولی است علیکی که نظر صایب او در جمیع امور
بر علت اولی است امامی که ایزد بی‌مفضل و تقدیم او معترف آمد عامی که اهل تعیین از بحر دانش او مغترف فیضی
گردد ان افق طوطی در سطوح بحور او مغترف حضرت جوید و بال حال او علی پسند کر سایی جیب او گوید
عقل فعال را شراق طفل راه او و نشکافت ارباب کمال موقوف یک نظر او است قطعه ای که دشواری
نیفتد در حریم چشم جان گر بیان او تو آن دشوار آسان آمدی در مصاح پیشش و خبیثان علوم
صد هزاران شمع کافوریت تابان آمدی تا طلسم سحرای شبهه را باطل کند از عصای کلک او آنا فتحنا لک
حضرت شیخ الاسلامی که شبهات ابوالبرکات یهودی را بشکافت فخر الدین رازی نزدیک بانزده
رسیده بود از غایت علو حکمت و کمال ادراک پسندیده نمود و من ایرادات اینی نزا که از زبان
فخر فخار قصه خود بهره صد بود بر بادی دهاد ظاهر فرمود اگر ابوالبرکات یهودی آن اعجاز حکمت نشنیده
می نمود پدید نیک ایمان می آورد یا چنین عجزه هوان بر دمی شمرد و اگر فخر رازی را دست رس می بود
در ابطال آن بواپر کره طرازی و مواهب حکمت پردازی تقود نگفته اکنان را بر سم تعیانی بیدا دکیم فتال
مهندس مولانا غیاث الدین جمشید کاشی رصدی که زیج جدیدی بحقیقت از آثر طبع جدید است در خطه زیج
خاقانی که از متقدمات اوست و بنام میرزا الغ بیک نوشته سطری چند مشتمل بر مدح حضرت خواجه گوشته
کرکان فضل و از انجا خاطر شود و آن بهت که حذف و کسوف آنچه علی از زیجات پیشینه حاصل شد موافق
نبود و چنین در مقدارات بعضی کواکب تقدیمی و تاخیری بود بقدر وسع بعضی حسنوفات را رصد کردیم از ان

او ساط و تعدیلات قرار تصحیح کردیم و او ساط بانی که اکابر بجب رصدی که حضرت خلیفه بنی و حکیم مطلق المولی الاعظم
نظیر حقایق بدیع الدقایق پیشوای البشر اعلم اهل البلد و الحضر خلف ستم عوام الاوایل و الاواخر کاشف معضلات
المسایل بالمآثر سید بحکما افضل العلما اسطوان المحققین برهان الله المتین مقتفی کبیر الملوک و الدین
محمد الحسینی الرضوی قدس الله سره العزیز و زاوی خطایر القدس بسیه فرموده است وضع کردیم اما تعدیلات اقدام
بزوی پیشتر اجرا کردیم بتدقیق و استقصام بجب آن رصد هرچند که استعدام مقادیر او ساط و تعدیلات اقدم
و عروض کواکب از امور سماوات و بجب التحقیق نوع بشر امکن نیست اما استقصای عمل ازان
روی جایز است که بو سطه مساهل حساب تفاوتی ادراکی فوق الادراک لازم نیاید چه اعمال کسور حسابی در بعضی مواضع
موجب تفاوت بسیاری باشد و غرض ازین تعرض است که حضرت جنت حضرت خلیفه بر اجمع علوم
کمال بود تخصیص فن ریاضیات بلکه متمم و مکمل این فوج است بلکه از سر انصاف نظر فرماید و عالمیان
که خلق بخوشش خوانند و از مصنفات آنحضرت درین فن شریف یکی تحریر مجسطی است که اضعاف اشال مشکلات
و غوامض زیج در هر فصلی ازان مندرج است چنانکه گفته اند کل العید فی حد ذاته الفرد التحقیق است که اشال این
مسایل بر پرسیده و خود بست است آفتاب اوج کمال منزه است ما و زحل ام الغلط از زنده مکرم
حضرت خواجه نصیر الدین طوسی قدس سره العزیز در اصل نوع جبرد و سماوات است او در طوس متولد شده و ازانوار آن بقعه مبارک پرتو
کمال بر صفحات احوال او تافته و بدین سبب بطوس افتخار نیشت و بعد از ان بقصد تبلیغ فرید الدین و اما و است
و او شاگرد سید صدر الدین مرغینی و او شاگرد فضل الدین غیلانی و او شاگرد ابو العباس لوکری و او شاگرد
بهمنیار بن مرزبان شاگرد شیخ الرئیس ابو علی سینا و در خرمیات بروجی که از سال چهل حدیث شیخ شهید علیه
الرحمه استفاده میشود و تلمیذ والد بزرگوار خود بوده و او تلمیذ امام فضل الله راوندی و او تلمیذ سید المرتضی علم
الهدی در اوایل حال که دایره تزویج مذهب اهل البیت علیهم السلام او را در خاطر افتاده و جوان مالامال
فرموده که بهاء الدین علی نوری که وزیر با استقلال مستعصم اخذ خلیفه نباشی بود از اکابر فضلای شیعه امامیه است
مناسب چنان دیده که دار السلام بغداد معقد سایه همت امداد او شده و بهاء الدین خلیفه را مسند دلسازد
در ابیات ظهور مذهب حق را رایج قبله بر افراز و لاجرم در آن باب کتابتی بجهت بهاء الدین بقصیده
عربی کرده مدیح لطیف منظم کرده بود و ارسال نمایا که بهاء الدین بعیت فضایل و کمالات نهانی و آشکارا
و کمال روانی خواجه را شنیده بود تقرب او را با خلیفه مصلحت دید و لطف جواب کتابت او نگاشته چون آن

نسیم از سیدی بشام خواجه وزیده دیده کرد تا لطف و بلطافت و خراسان از رنگ زمستان تعصب انگیز و چشم نهفته
و خوزستان از رنگ سعد بکه متعذر است همواره متفکر و در هر گوشه و کنار رونگار گذر است
تا گوش رئیس فضل الدین محتشم که از افاضل زمان و از استجابای امرای علاء الدین محمد بن جلال الدین حسن پادشاه
اسمعیلیان الموت و قهستان بود خواجه را بلطایف حیل نزد خود برد بحمت او را مغتنم شمرده و در رعایت
خاطر و بافضل مراتب کوشیده و از فواید ذات خواجه زیور علم و حکمت پوشیده حضرت خواجه که تاریخ مستعصم
اخلاق ناصری را بانجام او در رشته نظم و نثر تالیف کشیده و چون خبر ورود خواجه بقلعه رودبار قهستان
حاکم آن دیار از پرتو انوار آن بزرگوار بگوش هوش علاء الدین محمد رسید بران سعادت رشک و زید و خواجه
را بکرامت تمام نزد خود طلبیده قدوم فیض لزوم او را موجب بسی و زینت بزرگی دانسته و در رعایت
و اکرام او اهتمام تمام نمود و خدمت خواجه چون سید بکه فضای دلها و زیبایان بو سطه ترکتازی او چنگیز خانی
آشفته و آشوب لب ریز است و بعد ازان جماعه اسمعیلیه در اصل مذهب تشیع با شعر بکبار بوده اند بسبب
توالت و تطاول او را با حسن وجه مهیای نموده لاجرم عرق بجذب بحبت ایشان گرفتار بود و تا زمانی که ایلخان
یعنی هلاکو خان بقلاع اسمعیلیه نرسیده بود بکمال حسن سلوک با ایشان رفتار نمود و بعد از ان محمد بصواب دید خواجه علانیت هلاکو خان
رسیده و هلاکو خان از خدمت خواجه بحدت عظیم پذیرفته و در تکریم و تعظیم او مراسم مبالغه تقدیم رسانیده
و بانتظام مهمات امور خود را بامضای رای حکمت آرای او منوط گردانیده بعد از تسخیر عراق عرب و مصر
مراجعت نموده و بار دیگر بخوزستان و عتبات عالیات معاودت نموده و بصلاح آن ابواب مهمی گشاده بود و از خواجه بحال التسلیم
نموده و بعد از ان صاحب دیوان علاء الدین عطاملک جوینی و نجم الدین کاتبی را از قزوین و فخر الدین مراغی از موصل و محی الدین
اعلمی را از تفلیس حاضر کرده و در خدمت خواجه بسر رشته بعضی از دقایق حسابی و نجومی رسانیده
صاحب [illegible] علاء الدین شیرازی نیز از حاضر خدمت خواجه بود و با آن جماعت شرکت مینمود و بکمال نزدیک غالب بود
اگر چه خدمت خواجه بو سطه ریاست مرتبه استادی و خدمتگاری نام او را با آن جماعت در خطبه کتاب زیج اگر ننمود
در زمره اهل بیت او محسوب بود و اصلا بعضی غلطها را که در زیج امنی بود و با بعضی جماعت که از اصلاح آن قاصر بودند
حواله نمود و این معنی موجب شد که دولت [illegible] شده و با کوشش دولت بر اصلاح آن غلطها موفق آمد روی
طمع او را از امنی آن جماعه دانسته و در کتب صحیح السیر کیفیت اقتدان خواجه بقلاع اسمعیلیه و سبب
او را از انجا بیجا بست هلاکو خان برین وجه بسطوت راست که در زمان مستعصم خلیفه جناب خواجه رونق چندین دولتها

قبسان ساکن شده و حاکم آن خطه ناصر الدین محتشم ابواب لطف و کرم بروی روزگار آن علامه عالی مقدار
گشاده و آن جناب دران ایام کتاب اخلاق ناصری را بنام او تالیف نمود و قصیده در مدح مستعصم
خلیفه در سلک نظم کشیده بغداد فرستاده و این معنی را این صورت موافق مزاج نازک نیفتاد و در پاداشت
آن قصیده بنام ناصر الدین محتشم نوشت کرد ما نصیر الدین تحفیف ذی زین آثار تکلفات و مراسلات
نهاده و این اندیشه خالی نمیتواند بود و آن بزرگ را خوار و زبون شمرده و چون آن نوشته بنظر ناصر الدین رسید
خواجه رئیس فرمود و در آنوقتی که نزد علاء الدین محمد جنابذی بموت بیمون فر رحلت آن جناب را همراه برد
با پسر و برادران علامه زمان چنانکه واجب الصفه دارد و درمیان ملاحده آفت نمود و چون اساس
دولت آن برطبقه بصد رسیده بتوسل و رسم پرسش خواجه از بیمون فر پیرامون آمد و بحضرت ایلخان
پیوست و بمزید الطاف اختصاص یافت و در سلک خواص و مقربان منتظم شد تا آنکه خواجه نصیب
مستعصم خلیفه نزد هولاکو خان رایزد خواست که بصوب بغداد لشکر کشد و اهم
بغداد و یان آنجا بیخ بیخ کرد شده از بعضی فضلا استماع افتاد که چون حضرت خواجه نصیر الدین
در خدمت هلاکو خان بدار السلام بغداد استقبال فرمود از استیلای خلیفه عباسی و سایر احداد اهل بیت
علیهم السلام فراغت یافت بعد از زیارت عتبات عالیات از معصومین صلوات الله علیهم اجمعین بجهت
زیارت جناب علامه المجتهدین وارث علوم پیغمبر المرسلین و خیر الوصیین صلوات الله علیهم
یعنی شیخ المحققین نجم الدین ابو القاسم جعفر بن سعید حلی که در آن زمان افضل و اعلم اکمل
مجتهدان شیعه امامیه بود بحله رفت و چون حله مجمع فقهای مذاهب بود و از کثرت رعب کرتار
محفوظ مانده بود توجه نمود و چون خبر توجه خواجه بجناب شیخ رسید کوکبه و سایر علمای آن دیار بپیشوازش
آن نمودند که با سایر موطنان باستقبال نمایند اتفاقا اینمعنی را کسی بحضرت خواجه رسانید و او
از راه دیگر بحضرت شیخ داخل گردیده حضرت خواجه از روی تعظیم و اکرام شیخ خانیقاهی کسی را بتعجیل
در پی او فرستاد و پیغام داد که من خود را لایق آن نمیدانم که حضرت شما بمجرد شیخ استقبال من نمایید التماس دارم
که خدمت شیخ بطور خود مشغول باشند که من ابتدا نزد مجلس رفیع ایشان زیارت خواهم نمود و انگاه
شیخ فسیح غرفت استقبال نموده متوجه قدوم خواجه می بودند بیکبار خواجه بمنزل شیخ
نزول فرموده در اثنای درس کتاب شرایع الاسلام که از مصنفات شیخ است باو ملاقات

نمودند چون طرفین از اظهار شوق و مرام فارغ شدند خدمت خواجه از حضرت شیخ التماس نمودند که باقی او
از پیش درسیان باشد مشغول شوند لاجرم شیخ حسب الاشارت باقی او مشغول شدند و اتفاقا مبحث قبله
درسیان بود و قاری در سین عبارت را که درسیان قبله اهل عراق واقع است خواندند بسبب اهمیت
خدمت خواجه در پیرامون نمودند که مراد ما بیان را قبله است یا بسوی قبله حرام ثانی واجب پس
بسبب چه معنی دارد حضرت شیخ تیزی الغور جوابی مذکور ساختند که سنجش طبع خواجه افتاد و بعد
از رحلت خواجه بجناب بغداد رساله در آن باب مشتمل بر اجوبه بسعد و ترتیب داده بخدمت خواجه
فرستاد و آن رساله درسیان فضلای این طایفه مشهور و در ضمن حاشیه ارشاد معنون الفضلا
المتاخرین شیخ ابراهیم بن سلیمان قطیفی رحمه الله مذکور است حضرت علامه جمال الدین حسن ابن
یوسف المطهر الحلی اعلی الله دار المقامه در اثنای اجازتنامه که جهة پسندیده اجل ابن زهره حلبی داده اند نوشته
آورده که دران روزگار خدمت خواجه بجلیل شیخ نجم الدین ابو القاسم آمدند جمعی کثیر از مجتهدین و علمای امامیه
و مجلس آن شیخ خانه بود خواجه از شیخ پرسید که افضل اجلاء که است شیخ چون ملاحظه فرمود که اظهار
افضلیت بعضی علی الاطلاق موجب آزار خاطر بعضی دیگر است لاجرم در جواب فرمودند که گفته ام در علم
اصول فقه و کلام العلامی یجانب والدی سدید الدین یوسف علی و بجانب شیخ سدید الدین بشیر بحرانی
که از علمای نقهاء بود و اشارت نمود بدو که در مرتبه او که خدمت خواجه بغداد او توجه نمودند چون بر رحلت
الهوت آن نزاطاری شده در باب تجهیز و تکفین و تدفین خود و افضلای مومنین وصیت بسفرمودند یکی از
حاضران مذکور ساخت که نعش خواجه را مناسب آنست که بمشهد مقدس حضرت امیر المومنین علیه السلام
نقل نمایند خواجه کمال اخلاص فرمودند که مرا شرم می آید که در جوار فایض الانوار حضرت امیر همام موسی
کاظم علیه السلام مرده باشم و از آستان او بجای دیگر هر چند افضل و اشرف باشد بجاز نمایم آخر حسب
الوصیه او را در حضرت علیه کاظم علیه السلام دفن نمودند و در رقاعه آن آستان که
گنبد و مقام مزار خواجه واقع شده بود این آیت کریمه را رقم فرمودند که کلبهم باسط ذراعیه بالوصید
و حضرت خواجه در تاریخی که از این نسخه مستفاد میشود و بغداد این جهان شتافتند قطعه نصیر ملت دین پادشاه
کشور فضل یگانه که جوانمردی زاد نزاد بسال ششصد و هفتاد و دو بدین جایگه برو زهر دی اندر
گذشت در بغداد و (جامع الرواح خواجه رشید) مذکور است که بنا بر وصیت خواجه را خواستند که در جوار

مشهد مقدس مشهور ترکی کاظمیه علی مشرفها السلام و التحیه مدفون ساخته لاجرم در حوالی آن ارض مقدس محلی اختیار
نموده آغاز کردند که بیکبار سپهر دایره مرتبت مزین بکواکبی ظاهر شد نیک که تخصیص نمودند معلوم شد که ناصر خباری
جهة خواهیکه خود مرتب ساخته بود و از آن سعادت مستفیض شده و در رصافه مدفون گردید و چون علامه سعید
بپایان درگاه عرش اشتباه آل جا انگشت نما بوده لهذا ابوجب کلهم بسط در غیبت یا رصید دران
مکان کثیر الغیضان کرده باز نمودیات کمال قبول وی اگر سپهر دایره مذکور و در رشحه باز تر هم جاری
و از آب سبع بنفس و نفیس و نمسمایه بتمام رسیده و در همان روز آنجناب رحلت و ولادت بعالم شهادت کشید
چنانچه تاریخ مستفاد و تاریخ سال وفات او در روز بوده باشد و این قطعه بی نظیر از اشعار رایقه بدیع
ان محقق تحریر در منقبت حضرت امیر است نظم لوان عبد الذی یا الصلوات علی و در وصف نبی مرسل دولی
و صام و صلی صوام طول عمل و قام بالقام توام بالکمل و عاش فی الناس الاته موفقه و مات من
الذنب معصوما من الزلل فعین فی حشر یوم البعث یتفقه الا لحب امیر المومنین علی حقیقت عجب
حضرت خواجه در علوم حکمیه و کلامیه رتبه ارجمند شیعه امامیه پیرایه است ازان جمله کتاب تجرید الکلام
کتاب تجرید در منطق و کتاب اساس الاقتباس در منطق و شرح اشارات و تحریر اقلیدس و تحریر مجسطی
و تحریر توسطات و کتاب زیج ایلخانی و کتاب تذکره در هیات و رساله زبده و رساله معینیه هردو در هیات
و رساله ذی فصول و جوهر و رساله بیان و کتاب در اصطرلاب و کتاب جامع الحساب و تحفه و اکرتاب و کتاب
قواعد التقاویم و شرح محصل و رساله و قدره رساله اجوبه سوالات شیخ صدر الدین قونوی در رساله رد
ایراد اکابری بر دلیل کلامی در اثبات واجب تعالی چهار رساله در بحث امامت ازجمله کتاب زبده الحقایق
عین القضات همدانی و شرح مواضع مشکله آن باتماس تکلیف ایراد ناصر الدین محتشم که از اجلهٔ
طائفه اسمعیلیه بود و کتاب اخلاق ناصری باسم امیر ناصر الدین مذکوره شرح کتاب مقرر بطلیوس باتماس
خواجه بهاء الدین محمد بن خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوان و رساله در دقیقه موشیه و رساله
در تحقیق تحقیق میه علم و رساله فصول و کلام اوصاف الاشراف و این رساله و بعضی از شرح
رساله فصول و شرح سلامان و ابسال که خاتمه کتاب اشاره است معلوم میشود که حضرت خواجه
از متمکنان ارباب تصوف و اشراف و بخش قدسی و از لذات روحانی فارغ و صاحب اطلاق
بوده چنانکه ازین قطع از اشعار لطایف آثار او نیز بران دلالت دارد لذات روحانی بر بحث

و خاطر از تغیر آن هیچ ترسی نیست روز تنعم شب عیش و طرب را غیر از شب مطالعه دارد و ز درس نیست
راجع مصنفات اورساله ایست مختصر کثیر الفوایده در بیان محل از تفاید که آنرا باتماس یکی از ارکان عصر و
سلک تالیف نکشید و این چهار رساله کتاب خود را بمتضمن ان لایق دیده بصورت این رساله هیئت
العلم انتهاالاخ الصالح العزیز ان اقل ما یجب اعتقاده علی المکلف هو ترجمه قول لا اله الا الله محمد رسول الله
ثم انا نصدق الرسول فیما علمنا بالضرورة انه جاء به مما یعلم بالضرورة تفصیلا فیما علمنا تفصیلا و
بالاشتمال علیه اجمالا فیما لم نعلم الا کذلک و هو الایمان بالله و ملائکته و کتبه و رسله و الایمان بصفات
تعالی فیما یجب فی حقه و یستحیل و یجوز و هو العلم بان الله تعالی قادر عالم مرید حی متکلم لیس کمثله شی و هو السمیع البصیر و لیس بجسم و لا عرض و لا متحیز و لا
ان الکلام العلم غیر حادث و ما یتوهم من ظواهر الآیات و الاحادیث مما یوهم خلاف ذلک فهو متشابه و
علی تعلم الا الله و الراسخون فی العلم یقولون آمنا به کل من عند ربنا و لا یعلم تاویله الا الله و
نحن نعلم ان الله لا یکلف الرسول العرب اکثر من ذلک و علی هذا الاعتقاد الجمل اشتمل العرب و عوام المسلمین و لا
و نحن فی زماننا هذا یقع سعید فیها هذا و المسلمین کعلم الکلام و ما یسمی الاستواء و المتشابهات و غیره فان لم یجد
ذلک فلیجتنب عن الخوض فیه و الاشتغال به و لیشتغل بما هو اهم و اعلی و اجدی و اولی و اجبات علیه و اعتقاده
السلف یعتقدون القرآن محدث کما قال السلف القرآن کلام الله المخلوق و یعتقدون ان الاستواء
حق و الایمان به واجب السوال عنه بدعة و الکیفیة عنه مجهولة و یؤمن بجمیع ما جاء به الشرع ایمانا
مجملا من غیر بحث عن حقیقة و الکیفیة فان لم یقنعه ذلک و غلب علی قلبه الشک و الاشکال فان
اکثر ما ازاشکله و اشکل الکلام قریب من الافهام ازیل ان لم یکن نورا عند المتکلمین و لا فرضیانی لک
کلف الا ان جاء ای یتحقق الدلیل فان الدلیل لا یتم الا بذکر الشبهة و بجواب عنها و مهما ذکر الشبهة
لا یرتاب ان تثبت بالخاطر القلب فیفضل فهو من ذکر جواب الشبهة از الشبهة قد یکون حلیة و جواب عنها
و یتقالا یحصل بقوله و لهذا ازجر السلف عن البحث و الفحص و عن الکلام فیه و انما زجروا عنه منعا و العوام
و الا یدان فلهم تخوض فی غرات الاشکالات و منع العوام من الکلام بتجری مجری منع الصبیان من
شاطی الدجلة تخوفا من الغرق و فرحة الاقویاء بسبیل بفنای رخصة الماهر فی صنعة السباحة الا ان هنا
موضع غرور و مزلة الاقدام و هو ان کل مضیف فی عقد راج من الله فی کمال عقد و ناظر نفسه ان یقدر القصور
عن ادراک الحقایق کلها و الا لاقویا فربما یخوضون و یقولون فی بحر الجلالات من حیث لا یشعرون ان

فاضله اب منع فحق کلهم الا الشذ از الذین لا یسمع لاعصار الا لواحد منهم و اثنین من تجار سلوک مسلک السلف
فی الایمان الرسل و التصدیق المجمل بکل ما انزل الله و اخبر رسوله من غیر بحث و تفتیش فلا تشتغل النفوس
فیه فتقد ادع نفسه فی شغل شاغل از قول رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم حیث رای اصحابه یخوضون فی العدل
غضب حتی احمرت اوداجه فهذا ارقم یقیه بون کتاب الله بغیضه بغض انظره الی ما ارکم الله به فاعملوا ما
اسهکم عنه فانتهوا فهذا تنبیه علی منهج حق و اسپیغا و ذلک شیخ حنانی کتاب تو اعد العقاید فلسفت
پیشه الی محکم فلسفه که نسبت بمتکلمان بخارا زی رحمة الله بمثابه چاکر سابقا خدمتکار بخواجه نوکر اگر
چه در گوش معتقدان او در گیگیت او حکیم شهر و روزی جهی از ذکیا باین ضعیف شهرت بلکه شهره
روزی در تاریخ الحکما او در تعریفات او بگفته از این متداول نموده زیرا که او را و او را از زمره محققان حکما
خارج ساخته و از فهم مقاصد حکمای اوایل بیجا صل قاصر شناخته و ثانیا گفته که مدار تصانیف او بر جمیع اقاویل
مردم و تفریع و تهذیب و ایضاح آن بوده و کاهی ایجاز آنهای نموده و کاهی طرق بسیط آن پیموده
و تصرف در انها باختلاف تعبیر و تغییر از وزنی بوزنی و از سوء مستوء و بعکس نموده و نتائج گفته که اشتهار او
قدرت او بر بحث و جدال و غلبه بر تحیل و قال بیاران بوده که از غایت بد خلقی اهل فضل را در خود نمیدانسته
و ناظر و دشنام میداده و از اینکه در بسیط علوم جاهل و در تقرب پادشاه کسی را با او در این معنی زهره نبوده
و نگفته که بعضی دقات بسلطان محمد خوارزم شاه که شاکرد او بوده خطاهای درشت ناهموار کرده
و سلطان تحمل نموده و در ابطاحات ایسیغوجی تقلید و متابعت ابو نحس اشعری نموده و گفته که اشعری
مردی بی شعور بوده که نمیدانسته که کدام یک از دو طرف او طوال است و از ادراک مقدمات بحثی
و دوقی عاطل در تربیت جدی و اقامت برهانی راحل بوده و بگمان مردی پاکیزه بوده که در ذمام ابو علی جبایه
خود متحیر مانده بوده و در انجا خطبه‌های رسوا کیزه و باطل بوسطه تقلید بیلد اشعری او را از ابرار محققان
حکما بیرون کرده و گفته که آن تشکیکات را بتراز ابو الهذیل بوده و نیز گفته که جهی تراجمه
اگر در بسیاری از علوم که از معرفت آن عاری بوده تصنیف نموده و خلوه را بمنی را احوال منتظر در کتاب
پس گفته او فرموده و افتخر الحکیم المتکلم العارف الفقیه الاوحد جلال الدین سالک الجوادین
قدس الله سره و زاده نوازش بر معارف و در جمیع علوم ماهر عارف بوده محقق طوسی او را الحکیم گفته
و کوهرح او بتبان بیان گفته و میر صدر الدین محمد شیرازی در حاشیه تجرید خصوصا در مبحث

جواهر از زواهر افادات او که در کتاب معراج سعادتی نوشته از مصنفات او مذکور است استفاده نموده بتوضیح
تحقیقات آن حکیم محقق استناد جسته و سید المحققین قدس الله سره الشریف در اوایل فن بیان از شرح مفتاح
نیز نقل بعضی تحقیقات که از او نموده و تعبیر از بعضی شایخنا نموده و در شرح نهج البلاغه که نام خواجه غطا لک
جوزی آورده در علو شان او در حکمت و تصوف و کلام و سایر علوم اهل اسلام دلیل تمام است و از جمله اطلاع
اعلام کشور که از لطائف طبع و نفاست آن قدوه علمای اعلام است آنکه چون او در اوایل از نظم و نثر عربیه
ریاضت و قبول مستعف بود و فضلای عراق باد نوشته که عجمت کرا با عبارت در فنون علوم در بیان علما
قدری و اعتباری بهم نمیرسد پس او در جواب ایشان این اشعار را نظم نموده و در پیشاد و دو گفته است شعر
طلبت فنون العلم الینی بها العلی فقصرنی عما علوت به اقل من لی ان الخامس کلها فرع و ان الفال
منها هو الاصل از بعد تجربه بر دانش من شدند این احوال که قدر مرد بعلم است و قدر علم بمال
بنظر اهل عراق باد نوشته که تو درین اشعار خود را در عوض خط انجمته و در حکم باصابت فال قصیده را
تمکین ساخته انکاه در تصدیق حکم خود این اشعار شما عتدیم را نوشته بایشان فرستاد شعر قال قال
و لم افهم و قیل لی فافهم و قلت قول ان حکیم و ان الرای الا ما به یرتئی و ان لم یکن در هم لیه
فی حقیقة عرضه سپیچ و ده است که مجرد این اشعار نیز موجب دفع شبهه ایشان نمی شود و متوجه عراق شده
و جاهای کهنه پوشیده و در بعضی مدارس عراق که شحون بعلما بود در آمده و سلام کرده و در صف تعال نشست
ان جماعه جا بسلام او اعتنا نکرده گفتند و تلفت اکرام و پرسش حال او نکرده و در اثنای مذاکره ایشان
از بسیاری و فنون که جای تعرف در ان نبود سوال نموده و ایشان در بدیهه مفت جواب ازان گفتند و بعضی
از ایشان باطراق استهزا او گفت یا جلیلک طالب علم است بعد ازان طعام حاضر شده و در ظرف سفالی حصیر
او جماعه کرده پیش او نهادند خورد و همه دیگر تناول نموده و چون مجلس منقضی شد او نیز از مدرسه بیرون
رفت و در زاویه دیگر الیف مشتمل بر آستینهای فراخ پوشیده و عمامه بزرگ بر سر نهاده و بدرس ایشان
در آمده و چون او را از دور دیده جهت تعظیم او برخاسته و او را در صدر مجلس جای داده و چون شروع
در مذاکره و مباحثه نموده ازیشان مسئله پرسید که در فعل و شرع جهی و جهتی نداشت و ایشان از
از و مسئله دشوار تحسین نموده بعد ازان چون طعام پیش آورده جناب شیخ آستین خود را در بیان
ظرف طعام نهاده و گفت کل ایکی یعنی بخور ای آستین مرا ایشان چون این حالت از دیده دیستبعاد

اظهار عرض و طال فضل او در معقول و منقول طولی دارد و در زمان ایلچی سلطان محمد خدابنده
او را به درس سلطانیه بود و با قاضی عضد یکجا همواره طریق مناظره و مجادله می‌پیمود و از جمله
مصنفات او شرح کلیات کتاب قانون شیخ ابوعلی است و شرح کلیات کتاب اصل سید شرف‌الدین
ایلاقی و شرح مختصر اصول ابن حاجب که در اینجا مقصدی دفع سخنان شارح عضد شده و کتاب
نفایس الفنون در شرح خطب شرح ایلاقی علی رغم اهل سنت و جماعه که چهره حفظ ناموس ابوبکر و عمر
از عصمت ایلاقی فشرده بگور سنگر عصمت حضرت پیغمبر نام اصحاب را طی نموده و در مقام صلوات
بر آل ایشان را بعصمت انزل توصیف فرموده و در سجف امامت از کتاب نفایس الفنون
بعد از بیان اعتقادی که در میان سنی و شیعی در خلافت صحابه ثلاثه و ایده اهل البیت واقعست
گفته که اگر در دلایل و استکشات سکوک و معارضات هریک از ایشان و تحقیق قول در ان
شروع رود بتطویل انجامد عصمنا الله عن ریغ الضالین و نقضا علی الایده الهادین المهتدین انتهی
و همین هیئت کلام او در این مقام و صورت عقیده او از این فقره و دعای او بر آن کیفی الامر ظهور
تمام دارد و هر کرا با هیئت هر وی برتن او گونه‌ئی ست و در سجف بیداری اللغة از شرح مختصر اصول
او بر قاضی عضد شائقه البیت شریف و بواقعه لطیف هر چند ذکر آن چندان مناسبتی بمطلوب
ندارد و لاجون بر حماقت قاضی مذکور که از معاندان اهل البیت علیهم السلام بوده و در زمان
خود در زمره اوناصب بوده و دلالت صریح دارد و صورت تحریر آنرا بر لوح تحریر می‌نگارد و
حاصل کلام انکه در مقام بیان اعتقادی که اصولیان دارند در اکرام و عطف از برای جمع مطلق
یا ترتیب این دلیل ذکر نموده و گفته شخصی ترا پیغمبر صلوات الله علیه خطابت میکرد و در اثنای خطبه
گفت من اطلاع الله و رسوله فقد اهتدی و من عصاهما فقد غوی پس آن حضرت با او عتاب
نموده بخطاب ذم نمود و گفت چرا جمع میان من عصی الله و رسوله در اکرام و ترتیب نمودی و در
ترتیب نبی بودی بایستی که بیان آن بعبارت فرق نمودی و در رد و تقبیح حضرت صلی الله علیه و آله
و سلم متوجه بودی و جواب از این وجه گفته که مسلم نمیداریم که در این مقدمه فرق باشد
زیرا که در جمع اکرام خدای تعالی تعظیمی ست که در ضمن او باغیر بطریق تبعیت آن تعظیم ثابت و
می‌تواند بود که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بر ان خطبت از برای آن باشد که تعظیمی را

کرده باشد و گردن حاصل شده ترک نموده و قاضی عضد خود باز بعد از ذکر این جواب در مقام تقویه آن گفته که
و دلیل علیه آن معصیتها ترتیب فیها لان کل امر بطاعة الا خر قیصه معصیة الهما اولا تنهما تعظیما للاول و
خوانندگی فاضل الهی بر قاضی مزبور واقف شود و که با اگر خود در رد سه کلمه پیشتر ازین گفته که ذکر خدا و رسول
خدا بصیغه تثنیه منافی تعظیم و مرد و او رسول کریم است در مرتبه تقویت جواب بنا خاصه مقامست امر
رسول کرده در چند موضع از کلام خود جمع میان خدا و رسول در ضمیر واحد نموده چنانکه ناظر در عبارت
او را شاهد و محسوس میشه و دانی معنی با اگر عصیان است با خدا و رسول مشهورست بسوء ادب
و حماقت و زهول بیت تمام کلام محقق آملی رحمة الله علیه و چون آنچه در شان قاضی مذکور از مسطور
و منثور مسطور رشته نظمنه آنست که همی از عقلا ان شهرت پرست که قاضی عضد را از نوادر روزگار
بشمارند و بواقعت و شرح مختصر او را دلیل کمال او بدانند اتباعا و از حماقت او نمایند دقایل
بکاهت او و استصعب با کمال او جاهل بتقریر فرمایند لاجرم بتحقیق حال و بیان سبب فهم و کمال آن
قدوه ارباب ضلال اضطراری دانسته مشهور و مخمر اهل انصاف میگرداند که همچنانکه نسخه وجود او
بشارکت در بیاشرت جمعی معدود بلعام شهود و نشانه مجمع مشاقت اویز بمقاصدت
و مشارکت معهود و صورت تالیف بافته و بخدمت علاء الدین اسوایی که بر شهادت او در حق
قاضی مذکور هر کز جوری متوجه نبوده و در حاشیه شرح آداب عضدی تصریح باین معنی نموده و گفته که او از دو
کس از فقهای عصر که بواسطه رفعت جاه و در مجلس او حاضری شده اند در قضیه تعزیت با او شریک بوده
و ازان جمله خواجه عزیزالله اسفراینی را سیف الدین ابهری را شمرده و ایضا بر ذکر الدین جاردی
در مقام سوالی که قاضی عضد در آورده که ربه خانه تسبور زدن مشغول گردیده و جاردی در جواب گفته قاضی
بجهله و اعوجاج در مناظره و تقیه آن نسبت نموده و ازین کلمات ظاهر میشود که فضیلت قاضی مذکور
چندانی نبوده و فضیلت دیگران را از خود دیده و ظاهر اسبب شهرت کاذب او بر وجهی که در حبیب
السیر مسطورست آنست که خواجه رشید الدین که از شافعی مذهب بود او را تعظیم بسیار نمود و عطایای
بسیار حوالی فرمود و آشنای او در تقرب وزیر رسید عظیم بود و لاجرم اهل فضل همه تحصیل مناسب
او و خلایق بار رجوع نمودند و اغلب او میگرفتند و خوش آمد او می گفتند و طلای او را قبول میکردند
و می پذیرفتند و اما حق که در باب جلال زادگی مذکور رفته نهایت مشهورست و مؤید این انکه

فخرالدین علی پسر حسین کاشفی در کتاب لطایف الطوایف نقل کرده که قاضی عضدسبب اعظم او در جسیم
بود و هست روزی با یکی از علمای شیراز که مولانا پادشاه نام داشت و از دانشمندان معتبر شیراز بود
و بجانب حقیر جثه ضعیف دلاغر بود مباحثه در میان داشته و بحث انتهای غلظت و خشونت
انجامیده و اتفاقا در پیش روی مولانا پادشاه واقع بوده است قاضی به سبیل تعرض گفته که از این
دوات آوازی آید به پسند که چه چیز است و باین کنایت مولانا را نسبت بحقارت جثه خود به مولانا
و جواب داده گفت از یک نطفه پیش ازین در کمون نفی شود قاضی ازان جواب خجل شده از گفته خود
نادم و منفعل گردید انتهی قیل بیت بحجت شه مردان مجو زپی پدری * که بست غیر گزنده است پای
مار و اژدر

الولی الله علی الخلق نصیر الدین علی القاضی الطوسی قدس الله سره العزیز

چون سوانح شرح احوال او از الایمان کاشانست و در دار المومنین قلمی نشده و تا بحال بما قد طلب الدین
محمد رازی معاصره بوده و در دقت طبع و حدت فهم کوی سابقت از حکمای عصر و فضلای دهر ربوده و
همواره در جلوه ابداع و ابتکار در علوم دینی و معارف یقینی اشتغال نموده و از جمله مصنفات او حاشیه
شرح تجرید اصفهانی است که مشتمل بر اعلی مراتب تدقیق است و فی الحقیقه مادهٔ حاشیه که بر سید
شریف بعد ازان بر ان شرح نوشته همانست امامحدث مولوی حاشیه خود را بتجرید بیشتر مناسبت داده
و آنجا بدفع ایرادات شارح معاند پرداخته و چون شارح فاضل توجیهی قدرت بر رد سخنان آن نداشته
لاجرم در ان بحث از نقل جوابهای مدفوع اصفهانی عدول نموده و همه جا سخنان شارح معاصر را کرفعالی
از نفیس پوشی مینماید ذکر نموده و یکی دیگر از مصنفات شریفهٔ آن تحریر متن شرح مطالع قاضی بیضاوی است
و در انجا سخنان بر تبه دارد و دیگر حاشیه شرح تجرید است که مجرد اقدمات دقیقانه است سید المحققین
قدس الله سره الشریف در حاشیه خود مقصدی دفع بعضی از ان کرده و حواشی گذار کتابی بر شرح
اشارات نیز دارد و رساله لطیفه مشتمل بر بحث اعتراض کر بر تعریف طهارت از کتاب تهذیب الاحکام
نموده متداول شهرت سید المومنین حیدر بن علی الحسینی در کتاب مصباح الانوار در مقام نقل اعتراضات
ارباب استدلال بچیزی خود از مصول و تربه بتحقیق حال ذکر نموده که این سخن را کسی از امام عالم و حکیم
فاضل نصیر الدین کاشی نشنیدم که کیفیت نهایت انچه در دت مشتاد و سال دانسته ام آنست که
این مصنف محتاج بصانعی است با وجود ان یقین مجاز کوید از یقین من چیزی است پس بر تمامت

که اعمال صالحه بیکاره و طاعت بی معصیت را از دست نگذارید که هر چه غیر این است هوا و هوس است و آن هر حسرت
و ندامت خواهد بود و التوفیق من الصمد المعبود السید المحقق العلامة علی بن محمد بن علی الحسینی الجرجانی الشریف
قدس الله روحه و نور ضریحه بنظرت میرسد اصل جرجان زاده و از سید محمد از نجبای شیخ محمد بن ابی جمهور تشیع او
کواهی داده اند سالها در جرجان بتربیت علماء رازی بوده و از ان محقق ادبی مذهب استفاده نموده ذات شریفش
از غایت اشتمال بفضل و کمال مستغنی از تعریف است بیت ماهتاب چه حاجت است بخشی بکفی را جمیع اهل فضل
کر بعد از ده هم در وادی تحصیل کمال نهاده اند عیال مصنفات شریفه خود خوانده و از زمان شریف الیان تا غایه
غالبا هیچ حلقه درسی از مولانا فوت نشده و حواشی فاضل نموده در پانزده از اربعین و سبعمایه
در دار المومنین جرجان از کتم عدم قدم عالم وجود نهاده و فضای جرجان مکه تمام جهان را چنین مقدم شریف
خود اشرف داده و بعد از تحصیل بس رشته و تیز آغاز تحصیل علوم دینی و معارف یقینی نموده و چنین تربیت قطب الدین
علامه رازی سرامد محققان انام و معتقدان علمای اعلام کردیده و در ریعان شباب که در پانزده سالکی
کرسی قضا و تدریس بلده شیراز در قرار نزول داشت امیر شریف بازده رسیده خواست که بجای پدر شاه فاضل عالیه
و ادوار بلی بسط بساط خویش و انکرده اند دوران اقامت مولانا سعد الدین التفتازانی صدر اورا دیده که تخت شاه شجاع
بیرون خود را بپیش لشکریان لوای موده کفت که مردی غریب تر از ما زاده و از ولایت ما نزد ان بلاد آمده ام که در نظر پادشاه چون بیکانه نزدیک تر است که بنگام نزدیک نفس را بعرض رسانیده و در رکاب
مولانا سعد الدین تا دربار پادشاه بیاده مولانا کفت تو در همین موضع توقف نمای تا نخست دخول حاصل کنم و چون
مولانا بمجرد تشریف پادشاه فایض شده سخن تر انداز غریب را بعرض رسانید فی الحال او را طلبیده و امیر
سید شریف بیکاره در آمد از کیفیت تر اندازی پرسید نه جزوی که از نتایج طبع شریف اشتمال یافته بر اقرار فضلا
بر اصحاب تصانیف بود از جیب بیرون آورده بدست شاه داد و شاه شجاع از مطالعه آن بهجه بکمال امیر سید
شریف دانسته مراسم تعظیم و تکریم بتقدیم رسانید و نقد جنس بسیار انعام فرموده آن جناب را همراه
خود بشیراز برده بمنصب تدریس دار الشفای خود و ایوان بسید فضیلت انتما تفویض کرد و سید شریف
ده سال در پانزده سالکی بافاده اهل فضل کمال پرداخته در آنجا که امیر تیمور کورکان بشیراز فتح کرد و حکم
فرمود کر آن جناب بسمع قدوت شریف برد جناب امیر بموجب فرمان بان بلده شتافته باز ان فوت
امیر تیمور کورکان بلده مجبت اشتر از آن دیار کرفتار بوده و در ان اوقات میان آن جناب مولانا

سعد الدین تفتازانی جانشین خود نمود و در هرات به امیر سید شریف بسبب حدت طبع و جودت ذهن خطاب مولوی در رشت غلبه کرده خانی آمد و فوق کل ذی علم علیم چنان خدای کریم بالا دست آفرید زیر دست هرزه بهت آفرید و چون امیر تیمور کورگان بکمال اشتغال فرمود نوبت دیگران قدر اولاد خیر البشر بمقتضای علمای دانشور خود را از معترضان اهل شر خلاص ساخت و از شماتت دور تاریکی که از این قطعه پیشتر بسیکر دود خاست بالفت قطعه آسیا ابشر حیات عالم سلطان جهان خیر خواه اند شش رسخ ثانی در شمشیر و شاتر و زجوت زین دار فرا بچهار شنبه فرمود بدار الخلافت تفصیل حال ظاهر در اشتغال آن قدوه ارباب کمال آنکه او در باطن بموجب تصریح شیخ محمد ابن ابی جمهور و چهل و شش از سالهٔ نظره او باه فاضل سنی مروی بمقتضای تخصیص تلمیذ او غوث الموحدین سید محمد نوربخش دیگر دلایل و امارات از فرقهٔ ناجیه امامیه بود لیکن بر وجهی که مشهور در السنهٔ شافعیه فارس نگردد بهمین سبب امیر تیمور کورگان خدمت بی را تکلیف نمودند که ترجیح یکی از دو مذهب شافعی و حنفی که در فارس و خراسان و ماوراء النهر شایع بود و حکم نماید بخدمت پردازی بکار برود و چند روز مهلت طلبید تا جزء جانجان بشافعی انعقاد آن حنفی رسیده و در حقیقت بخدمت امیر دو بند و زرهای بسیار بزرخ پذیرفته و در آن سه روز بکار برفیقان و مقام مزاوبوده امیر را حجة ترجیح مذهب خود تطبیع مینمودند آخر چون اکثر حنفیه امراء و حکمران پادشاه بودند و زر و زور ایشان پیشتر بود و بهمان بر آن قاطع که ملاحده در خرزار رای اقامت نمودند ایشان نیز بحضرت پر غالب آمدند و چون خدمت پر در توجه خاطر او لشکر کی در مذهب حنفی نشو و نما یافته بودند تامل نمودند و زرها از حنفیه ربودند مخالفت و برابر کردی تا بعد الدین تفتازانی را که شافعی مذهب بود بران دو اعلی افزودند و حکم ترجیح مذهب حنفی نمودند و بنابران اهل روزگار او را حنفی مذهب تصور مینمودند از مقولیات آنکه خدمت پر همیشه بسخای حرص جاه و مال و تقرب لوک و اقبال بوده است گویند شیخ فاضل حسن بن محمد بن الحسن الاستراباذی الحنفی در تفسیر آیات دلالت و قوت السنهٔ اموالکم را کتاب بتفسیر آیات الاحکام کرده بمکانیه کرد و مراد پدر بن که اسکندر استراباذی عالی بتبحر بود که از غایت همت و استغناء از خلق اوقات تجارت میکذرانید روزی پر سیاحت شریف جرجانی او را در آسمان دید که پاهای خود را شش انقباض میکرد که در وقت فرو فتن آب مجیده او رسیده و بوی نیکوئی شنیده پس او را ملامت کرد اسکندر از روی تعرض بخدمت پر گفت که این پیش من بهتر از آنست که غبار درگاه کوکبان

نشینند بسبب طمع در صلات و عطایای ایشان بمکتف درگاه ایشان باشم و در تفتیش گردم و ام دوران نیز عرضه داشته ام اگر من چنانست که دران معاتب بگو معاقب باشم و چنین بنابر حب جاه و مال یا دفع تهمت رفض و اعتزال که همیشه این طایفه خصم سادات بوده اند با التماس فضلاء و اعیان فارس کتاب موقف که منسوب بعضد چی شافعی است شرح نموده و بمقتضای اشتهای آن جماعه تحریف متابعت متن نموده و از روی احتیاط اندکی از متون او قبیح و تصویب بران افزوده و بگمان شارح خیر خواه سیف الدین اسیری مخرج نموده و در کلفت خدمت پر از امیر نژاد اهل سنت و جماعت خطبه شرح مفتاح او بیانی کافی و برهانی وافی است زیرا که در ابحاث ارتجال خود را یاد و را النهر از جلو بهای روزگار شمرده و بیان قدر گفته و نموده اند که السید المرتضی علم الهدی فرموده و در مقام خطاب با اهل آن دیار گر از معتقد ان بارخدا ند آنچی را که در شان کفار زیبا است التباس نموده و بعد از آن مبالغه در تقریر جهل اهل ایشان از بین نموده و خاطر او در حنفی اشارت نموده و گفته چون این حماد از بیان محبت علی بن ابی طالب علیهما السلام مرکب بوجب نص آیت ذوالقربی و غیر آن در اصحبت عاری و پکانه پس مجرد ایمان بخدا و رسول ایشان را نفعی ندارد و چنانکه اخبار و روایات صحیحه بران دلالت دارد خدمت شیخ زین الدین تا بادی بمضمون آن اخبار و دین را بابی اشعار نموده فرموده و بیت کر تعب افلاک شود و شرار ذرکوشر اگر سرشته کرد و کل تو چون مهر علی نباشد اندر دل تو مسکین تو و پسیجهای چاصل تو بعد از تصریح خدمت پر بتجهیل و تکفیر و حوان آن قوم ضلالت مصیر از تحصیل علیل حقیر حکم بر خوان ایشان در خرب شیطان فرموده و این تیر ظاهر را شاره خواجه او با نگر از اغراء عمر بن الخطاب اند که بکاری محدث و ارباب کمال فضیلت او این حدیث صحیح که تسلک عمر فجا الا وقد سلک شیطان فجا فیره رسانیده و شیعه یعنی از ارباب مضمون این بیت که بعضی از قدماء در شان عمر گفته حل نموده اند ان کان ابلیس اغوی الناس کلهم فانت یا عمر اغویت ابلیسا و بالجمله هر کر بر تصحیحات و ارایت ابهه بر تحقیقات ایشان و در مخاطبات و تالیفات اطلاع دارد بسلیقه او حاکمست باینکه خدمت پر در ان خطبه و اپذیر آنچی از غرض او تحریر افتاده بر نموده و ترجیح نی کند الا از سنیان شیعی استراباذی بسنی عادی یا خارجی مرادی القصه تعصبات اهل استراباد و جرجان در مذهب شیعه مستغنی از بیانست و چنانچه در مجلس اول این کتاب مذکور شد اهل سنت و جماعت اهل استراباد و جرجان را شیعه میدانسته اند و بنابر تعصب

تحفهٔ ایشان میکرده اگر سید شریف را از محرب خود و منبری مصلحی نجا بوده اند الله العلی العبود السید
الفاضل العلامة ابو الحسن علی بن محمد بن علی الحسینی الجرجانی الشریف قدس الله سره بجلیهٔ فضل متحلی
و بزیور خلق محمدی آراسته بود و مولانای مخدومی رازی که از جملهٔ تلامذهٔ اوست در خطبهٔ شرح کتاب
نهج الرشد این بصحت عقیده امیر اشعار نموده و باطلاع چون خدمت میرازجهٔ و عاری و منکر طرائف
دینداری بوده در اظهار مذاهب آباء و اجداد خود و داری بین نموده همواره مذهب شیعه را تعهد مینموده و
اصل آنچه از وی در دین ثابت ترجیح نموده آنست که از برای مجرد ذکر اقوامی که مذکور خواهد شد در خطبه
متوسط شرح کافیه که بنابر وضوح عبارت مستغنی از شرح است شرحی نوشته چون در بعضی از فقرات
آن خطبه جهة رعایت سجع تقدیم و تاخیر هست بر علل واقع شده از جهة مصنفات او شرح خطبه مذکور است و شرح
او بغایت شرح ارشاد و نحو شرح فوائد ضیائیه و حاشیه طوالع بحسب الاشارة الدلبر ذکر او
در رسالهٔ فارسی منطق او را که مشهور نزد بعضی دیگری در صغرسن تصنیف نموده و به نظر او در رسیده
ساخته و در شهور سنهٔ ثمان و ثمانین بجنات عدن انتقال نموده قدس الله روحه العزیز المولی المحقق
المحقق جمال الدین محمد الدوانی قدس الله سره السامی نسب شریفش منتهی میشود بمحمد بن ابی بکر
که قاتل عثمان بوده و در بحر تیه صدیق اکبر امیر المومنین حیدر رشته نما نموده و بسیب طریق انتظار
خلافت پدر و اظهار رجلالت هر بوده و در اثنای رضعت علامی بنسبت دادن خود بالصدیق از رفت
و ثوق که بر قیقه شناسان حال تحقیق محقی هست در بادی حال تردد الله خود را سعد الدین
اسعد مطلوب بعضی از مقدمات نموده و بعد ازان بشیراز آمده و بخدمت عالمی الدین انصاری که
از اولاد سعد بن عباده صحابی افاضل تلامذهٔ سید المحققین قدس الله سره الشریف بتحصیل سایر علوم
و بسیاری معارف عقلیه اشتغال نموده و چون دران غربت قدرت بر مهای روغن چراغ نداشته شبهای
از غایت جد و اجتهاد در زیر ابو چراغی که شبها در در هیز مسجد عتیق شیراز می افروخته خدمت علامی پرداخته
استاد را مطالعه نموده و داعی می سوخته و آخر الامر کار او بجای رسیده که کابر زمان غاشیه
مطالعتش بر دوش و علمای اوان حلقهٔ بندگیش در گوش کشیده نه نسبت فضایلش با عالی
و ادانی رسید و جمعیت و سالنش لیسا دگر دید لیکن خدمت علامی با وجود آن جامعیت بجمعیت
همچنان و جمع مال که از آن اسباب تروج علوم و تزئین بافضل و کمال خیال می نموده حریص بوده

چنانکه در بعضی از اشعار خود فرموده بیت مرا تجربه معلوم گشت آخر کار که نه مرد بعلمست و نه مرد علم بمال
گرچه وصیت فضایل آن علامه بحر بر عالم گیر شده والی عراق و فارس و آذربایجان سلطان یعقوب بایندری
ترکمان او را اکثر از بدار السلطنة تبریز طلب نموده و بالطاف فخر وانواز ش فرموده و اقتضای اقتضای
ولایت فارس او را بوی تفویض فرموده اتفاقا روزی در مجلس پادشاه مذکور علامی را با مولانا شیخ ابو اسحق
تبریزی که از دکیای فضلای زمان بوده مباحثه علمی واقع شده و او که خدمت علامی در تحریر علوم باو بستی
نداشت وسع ندارد ان بحث مانع واقع شده بود و بشهای متوجه متوجه او را دامی ساخت لیکن چون فاضل
تبریزی در زبان آوری غالب بوده قدم از وایرهٔ آداب بیرون نهاده و طریق شطاحی می پیموده و نزدیک
بان رسیده بود که خدمت علامی را در هم آرد و ناموس و حشمتی او را بخاک مذلت سپارد لابد قاضی حسین یزدی که یکی از افاضل تلامذهٔ خدمت علامی بود در صدد مقابل آن مجلس عالی نشسته
بود چون حال را بدان منوال دید از غایت حمیت بطاقت نشد و بزخاست و متوجه سلطان شده گفت
که دین کینهٔ خدمت علامی ام متمم اگر رعایت شان ایشان نکنی و اریده مباحثه شیخ ابو اسحق را با
گذاریده کرد و مرا الزام نهایه حکمی او را بسیلم دارم سلطان التماسش پسندیده داشت و قاضی پیر حسین
نصیحت رعایت آداب بنظر او نموده شروع در مباحثه نموده و چون شیخ ابو اسحق خواست که از قانون آداب
تجاوز کرده از شاخی بشاخی پرواز نماید قاضی را بر دست بمساعدت توفیق غالب آمده بر همکنان چنان
اظهار گشته زبان بتحسین گشوده و قاضی صفی الدین عیسی تبریزی مشهور که صدر سلطان یعقوب و از وله
قاضی پیر حسین بوده علامه دوانی فرموده که از بزرگ زاده ای بزرگ زاده ای بوده است و آخر از خدمت سلطان
بسته قاضی آن بوده که قضای دار العباده یزد و توابع آنرا بالقضای موقوف است آنجا با و تفویض
فرموده بسیو رحال و تشریفات شایسته مخلف نموده و روانه دار العباده یزد گردانیده و بالجمله
اهل تحقیق را تشیع علامه دوانی زیادتی منت و از جمله مویدات اکبر از حضرت غفران پناه امیر
شمس الدین اسد الله صدر شد عشتری که معاصر خدمت علامی بوده مقول است که میفرموده اند که
در وقتی که بواسطه فتورات خود بشبستان در خیمه از توطن و اشتیم پیرزنی صاحب بزاری در شیراز بوده که
بخانه او رفته علامی تردستی نموده و روزی حکایت کرده که چون من از شیراز بزاری بوده ام با اهل بیت علامی
آشنای میشوم دران مقام مذهم که تحقیق عقیده او تمام لاجرم همیشه کمین میشوم و در قصد شاهده

احوال علمارت، نمازاری بودم، اتفاق روزی دیدم که آب وضو برداشته پیکی از حجره‌ای خانه خود درآمد و در را
بر روی خود بست من از روزنه نگریستن آن حجره، ناظر او شده، دیدم که وضو ساخت پای خود را سبع نمود
و از بعضی فارغ شد، و **منقول است** که گفته اند وقتی در تحقیق عقیده علامی و اهتمام او شنیدم آخر روزی
شاهد و نوادم که نقطه سیاهی که بناخن‌های انسان واقع شده بود تر و تازه و پس روز باقی بود و از بخار استعمال
بران نوادم که سبع بکشیده، گر اگر غسل میکرد، لیکن آن نقطه سیاهی در اول روز نباهی شد. **الف**
منقول است که از علامی پرسیدند که امام زمان کیست در جواب فرمودند که اگر از شیعوی پرسید بگویند
محمد بن الحسن فرزند پیغمبر آخر الزمان و اگر از اهل سنت و جماعت سوال کنند بگویند سلطان یعقوب
بن حسن بیک ترکمان و سوق این کلام خالی از استحقاقی بعقیده اهل سنت و جماعت نیست و اشعار
علامی نیز که بعضی از آن مذکور خواهد شد اشعار تمام بر صحت عقیده و ایمان او دارد و همچنین تحریری که در
حاشیه خود بر شرح تجرید بنسبت سید المدققین میر صدر الدین محمد شیرازی نموده و او را بکمال الزام
تفضیل ابو بکر بر حضرت امیر ملزمت و تغییر نموده بر تصحیح اعتقاد او دلالت صریح دارد و بلکه از تشیع
از لفظ و معنی آن می بارد حیث قال العجب من والدی علی کیف یدعی اطباق اهل السنة علی ان جمیع
الفضایل التی لعلی علیه السلام کالا یخفی حاصلة لابی بکر مع زیادة فان ذلک مع کونه افراد اعلی مولانا علام
از ذرا بجلالة قدر علی علیه السلام کالا یخفی علی ذوی الافهام آری این قدر هست که قدمت علامی
عقاید عضدی را در بند رجحان بالتماس یکی از اعیان اهل سنت و جماعت شرح نوشته، چون باوجود
زمان تقیه رعایت بسیار از آن تصنیف در نظر او بود بر طبق سنن و وفق التماس سامی بعبارتی بسیار مزین
و بنمایه که قدمت استیلا و البته بر عرفان الدین منصور شیرازی قدس الله سره او را در آن تالیف
تقریر کردنی عقیده دائم تزویر و تحصیل در امر و نهی نبوده محض تقصیه و تنظیه وقوع در نار سعیر و السنه
و خطبه محاکات خود در شان آن علامه تحریر کرده که وکان فی انار بحرون و لا رکبها علی جمیع الحال
وجه یتبعه فی الحال مقرا و تقریر بحال **و منقول نادره** حاشا که شارحان با کلام متین بنسبت که بنابر الزام
رعایت بوقفتست آلت بسبی از اسباب چنانکه حضرت خواجه نصیر الدین طوسی قدس الله سره در شرح
اشارات سلوک فرموده اند با انکه در دیگر مصنفات خود رد بسیاری از سخنان علما نموده
و مؤید اینست اگر قاضی میر حسین که سابقا شطری از احوال او بر سبیل استطراد مذکور شده و از خلاف

خود آورده گر من قایل ترکب جسم از هیولی و صورت نیستم و این مسئله مذهب اشراقیان و ارسطاطالیسی الدین
طوسی قدس سره تبریز است و اگرچه در شرح اشارات بشیخ این مسئله را نموده اند آن منتهی بر شرط
موافقت است که در اول کتاب تصریح بان نموده و در ترک تجرید که مذهب خاص است طریق اشراقیان
سلوک داشته حضرت فوث المتالهین سید محمد نوربخش در رساله معراجیه آورده که حکمای طبیعی و متصوفه
عقلی را نرسد در احوال انبیا و اولیا مانند معراج و غیره خوض نمودن و اگر بوقت فحص و تفای بحث
شود خوض نمایند رجا بالغیب باشد که حضرت پیغمبر پناه بعقیده اهل الله افضل العلما المتاخرین
اکمل الحکما المتقدمین امیر سید شریف شیرازی بوطنه مدفنا رحمة الله علیه برحمت واسعه که بر سبیل
رمز و ایما از حکمای متقدمست آنچه فرموده است و شاید که بنابر تنفس کسی بوده است منقوله دران باب
خوض نموده و همچنین آن تقریر که اگر فرضا وی رجا بالغیب بوده حال انکه اغراض و تعالیف و انفاس
در بیست وی مقتضی آن بوده که غیبه علی تعیین در امری شروع نماید از این جهة بر بیست اکتفا نموده **و منقول**
توجیه نذکور است اگر بر کلام حاجین کاشفی که از بیهوده ترین هزاریان بر محو عقیده خود و از مذهب الامام
علیه بشیر تغییر کلام آلهی بر طبق سنن اهل سنت و جماعت نماید و بواسطه تقرب آن نادیه آنچنان تقیه
باروی سر آید بنحو یزدان از علامه دوانی و امثال او بطریق اولی می شاید و همچنین توجه علامی بجانب لعقداد
جهة محض زیارت آستان ملایکه پاسبان حضرت امیر المومنین و حجات حالیات سایر ائمه معصومین
علیهم افضل الصلوات المصلین و اختصاص و رزیدن او در نجف اشرف با شیخ شرف الدین حسن
نبال خادم و دفنه علیه مرتضیه یکی از افاضل فقهای شیعه امامیه بوده و در درس گفتن حکمت اشراق و
تالیف حاشیه بر شرح الالتماس شمار الیه از جمله بوده است و از جمله اشعار و قطایع شعار علامی
درج است که گر ای بیخ ریا بغمای است . روز نخست حسب لبابی کوتر کش . ذکر کوتر گرت می دهد ترک کش
لا یعطا اصلا به اشاره بجا . رمز لست این می او توانی کش . در لک حقیقت آن می بیخودی کش
دست طلب از دامن آن خانه مدار . او بدیه ینه علوم است در آ زان در که رسی زود بسیند گو بیار
خورشید کمال است نبی او ولی . اسلام محمد است و ایمانست علی . گر بینه دین سخن می طلبی
بنگر ز جنابت اصحاب جلی **و منقول** در شرح رباعی ثالث بعد از توضیح معنی نیابت و تحقیق
ایمان نسبت باسلام بنزله باطن است بجای که ولایت باطن نبوت و نموده که این نکته ایست از نوادر

انوار اسرار کرد در بطلان وی این دو اسم عالی منطوی است و همانا نکته دان عده جناب است که از اسلوب رنوایا
و ایما کز زبان مرغان جمن قدس است باخبر باشد بسی حکم لطایف زنبیلهای این زوایا استخراج تواند نمود تکمین
این مرتبه مرتبه ایست عالی و وصول بآن سر سمان خیال پرست را میسر نیست ﴿ بیت ﴾ قصه سیمرغ نه غصه
هما ﴿ کسی رسد که شناسای منطق الطیر است ﴿ تو چه دانی زبان مرغان را ای گمنده وحی سلیمان را
﴿ بیت حیات علوی بروحی که صد جنبت چنین دارد ﴿ زیاده از مقدار بود و ده از خطبه محاکمات استاد
البشر میر غیاث الدین منصور جان حافظ نیشاپوری که زبده بر گذشته دیباچه افادات او در یوم الثلثا تاسع
شهر ربیع الثانی سنه هشت در آرزوی سلطان ابوالفتح بایسنغری روی نمود و چون آن موضع نقیه
دوران نزدیک بود نقش او را بانجا برده دفن نمودند چون بتحقیق مصنفات خدمت علامی و حصول صحبت
آن بر اکثر اهل زمان ظاهر بیت و در روایح ارباب بشیر ازان اثری پیدا نه ایراد آنرا بگذشتاب مقام
نیست لایق دیدار اول رساله قدیم و اثبات واجب تعالی که آنرا در اوایل حال پیش نهشته اند و لذوذ بعنفوان شباب
یکی از سلاطین نوشته دیگر رساله جدیده در اثبات واجب تعالی که آنرا در آواخر عمر در خطه لار تالیف نموده
و دیگر حاشیه قدیم بر شرح جدید تجرید که در اواسطه حال آنرا بنام سلطان خلیل سمرقندی تالیف نموده
تا انتهای مباحث اجسام فلکیه رسیده و دیگر حاشیه جدیده بر همان شرح که ابتدای تالیف آن در شهور سنه
هشتصد و نود و شش بوده چند سال در اوان درس افاده بر گردان میگردیده و این حاشیه
تا انتهای بحث میه رسیده و دیگر احد حاشیه اجل که آنرا بحث وجود ذهنی رسیده و این ضعیف درین اثنا
بمطالعه آن فایز گردیده تالیف آن در سنه سبع وتسعین وثمانمایه نموده و دیگر شرح چغمینی که آن را
بنام بعضی از ملوک سمرقند کرده بلک التجا اشتهار داشته و مغنون ساخته و در تردید دیگر استناج آنرا
بنام یکی از سلاطین ایران نموده و دیگر حاشیه تهذیب منطق تا آخر بحث موجهات و دیگر حاشیه کتاب
محاکمات و دیگر حاشیه جدید بر آن شرح و حواشی که آنرا قبل از حاشیه جدیده و شرح تجرید نوشته و این حاشیه
تا آواخر بحث موضوع رسیده و دیگر حاشیه بر اوایل شرح عضدی بر مختصر اصول ابن حاجب و حواشی
شریفیه شرحیه که در اثنای تصدی دفع اعتراضات فاضل مرقی علامی عزان طوسی السید المحققین
قدس الله سره الشریف شده و دیگر حاشیه بر اوایل کتاب محاکمات و دیگر حاشیه شرح حکمة العین و این چهار
بودیعت آن شرف شده و دیگر رساله آنموذج العلوم مشتمل بر تحقیق و تحصیل از مطالب اصلیه و فرعیه

کو آنرا

که آنرا بنام سلطان محمد و دیگر آنرا نوشته او در هجرت بر شمس الدین محمد بن السید جعفر بن السید العالم العامل الفضال
امیر شمس الدین محمد بن سید المحققین قدس الله سره الشریف که از افاضل تلامذه او بود و او را بسلطان مذکور
فرستاد و سلطان صد هزار درم جهت مخدمت علامی ارسال نمود و آن جایزه در دریا غرق گردید و چندی متعقبه
از انجا بایشان نرسید بعد ازین خدمت علامی رساله دیگر در تحقیق عدالت بنام سلطان نوشته فرستاد و در دیباچه
اشارتی لطیف بحال آن جایزه نموده سلطان ازین مرتبه پنج صد هزار درم دیگر تحف و هدایا بحضرت
علامی فرستاده و در رساله آن نموذج العلوم پیشوند خدمت علامی که اصلی جلیل است از علوم و مبنیه بسیار
بقعه و مشروح تمام ثبت دیگر رساله نور اکلیل یعنی وجلیست آن قرار در بخت اشرف بکشرانه اتفاقی
که در بعضی ازرهای حمایل از حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام دیده در سلک نظم و تالیف کشیده و در ان رساله
جمع میان حکمة بحثی ذوقی نموده و دیگر حاشیه نور اکه آنرا نیز در ان اثنا میان ملایکه باسبان تمامی شرح
شرف الدین حسن قتال که سابقا مذکور شده نوشته اند دیگر حاشیه صغیره که آنرا جهت دفع طعن ملا قطب الدین
محیوی انصاری بر بعضی از مواضع که در خطبه نوشته اند دیگر رساله در تحقیق تعریف علم کلام
که در کتب مواقف مذکور است و آنرا بنام میر محب الله که پسر زاده امیر فهیم الدین نعمت الله ماضی بوده
نوشته و سپند نزار او در پیشانی او در ان رساله مقتضی دفع اعتراضات علامی عزان طوسی از شارح جدید
کتب سید المحققین قدس الله سره الشریف شده و دیگر حاشیه بر اوایل شرح چغمینی قاضی زاده رومی و ظاهر
ان حاشیه کتابیست و ترتیب نیافته و اکثر آن را غیاث الحکمای امیر غیاث الدین منصور شیرازی
در حاشیه خود نقل نموده و دفع نموده و دیگر رساله در خلق اعمال که آنرا بنام شمس الدین محمد بن اسعد دشتکی
کاشتان نوشته و دیگر حاشیه بر اوایل شرح شمسیه خواجه شریف شریفیه که تا انتهای بحث تقسیم علم حضوری
و نظری رسیده و دیگر شرح خطبه طوالع و دیگر تفسیر آیت یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد و کلوا و اشربوا و لا تسرفوا
که بنام مولانا شمس الدین محمد پشتی صدر سلطان یعقوب بن سلطان شاهرخ نوشته و دیگر تفسیر سوره قل یا ایها
الکافرون و دیگر تفسیر سوره اخلاص که آنرا بنام ابوالفتح بایسنغری نوشته و دیگر شرح رقاع بخطه که آنرا
در جزیره اجردان یعنی هرمز نزد بنا تمامی از معاندان صاحب جاه نوشته و دیگر رساله در حمل مغلطه
مشهور بحذر اصم و دیگر حاشیه اول از فقه نافعی و دیگر شرح اربعین حدیث نووی و دیگر شرح رساله نصیریه
در تحقیق معنی نفس الامر و دیگر رساله تلخیص که آنرا بنام یکی از سلاطین تالیف نموده و در بخارا رحلت نمود

از فنون بلاغت و انواع تشبیهات نیفزوده و این بود از کتب رسایل عربیه خدمت علامی دیده باشنده و الفاظ پارسیه یکی از آنها کتابی است که آنرا بنام سلطان خلیل یا بنده رضی او پدر او حسن بیک معنون ساخته و دیگر رساله تهلیلیه در شرح کلمه توحید که بنام سلطان مذکور در حوالی بندر ابرقوه نوشته و در انجا رعایت حسن عبارت بکار آورده و دیگر رساله در عدالت که بنام بعضی از سلاطین نوشته و منسوب بمیر شمس الدین محمد که سابقا ذکر شد بخدمت او فرستاده و دیگر رساله در تحقیق سیاه چرده اختیار کرد آنرا بنام امیر یزدان دینی اصفهانی نوشته بعضی ازین رساله نظر فقیر رسیده امید که بطالعه تمام فایز گردد و دیگر رساله خواص حروف که آنرا بنام سلطان غیاث الدین غیاث نشانه مزدوی نوشته و آن در اصفهان بسید کمال الدین نعمة الله برادر سید شاه میر سلامی کازرونی که از اولاد سید شمس الدین غایبی یزدی بوده اند بخدمت سلطان مذکور ارسال نموده و دیگر رساله در شرح غزل حافظ شیرازی که مطلعش امینت در همه دیار نشان میت چرس نمیدهی ۰ خرقه جائی گرو باده و دفتر جائی ۰ دیگر رساله در شرح این بیت خواجه پرده گفت خطا بر قلم صنع نرفت ۰ آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد ۰ دیگر رساله در شرح حیی از ابیات شیخ محمود چهبستری قدس الله سره و دیگر شرح رباعیاتی که از اشعار حقایق شعار او دست آن بنام قیصر رومی نوشته و دیگر رساله در دیوان منطق که آن را خطه لار بنام والی آنجا ملک علاء الملک نوشته و دیگر رساله موسوم بصیحه و صدا امینت مجموع آنچه از آثار اقلام خدمت علامی منظر این مستهام رسیده یا از پیشینیان خود که تتبع آثار ایشان پیشه و همت شمرده اند و ایراد خطب بلیغه و مناسبات رشیقه و اشعار بدیعه پیوسته و از جمله اشعار آنچه در نوبت حاضره بخاطر رسیده و بذکر آن مبادرت نموده این است

بیت

روی بنما که جهان خلعت نگار گرفت ۰ صیقلی زن که مرآت زمانه ز نگار گرفت ۰ تو کی آن شاه کز آزار کشور حشمت خیلی ۰ ملک و جان و دل و دین جمله یکبار گرفت ۰ آفتاب ازل از مشرق ربیت بدمید ۰ همه ذرات جهان لوله انوار گرفت ۰ صدق دعوی تو از زمزمه چشمت پرسید ۰ سنگ از کوه ولای تو شکیبایی گرفت ۰ چون دوانی تخم دردی غم از کاهبد چرخ ۰ هر که جامی ز کف ساقی ابرار گرفت ۰ عارفان قدر ترا مقصد اعلی دانند ۰ تیز پندار جهان خاک سر کوی ترا ۰ تو بیای تطرد مردم بینا خوانند ۰ قامت کشور رخسار تو فرخ فالی ۰ اهل عرفان شجر آتش موسی خوانند ۰ سخن از قد تو گفتم چو دوانی زان رو ۰ سخنانم همه در عالم بالا خوانند ۰ بنو نظرت تو دریدم درره عشق ۰ چرخ خاطر دون همت ازین چه فرساید ۰ اگر به فیض خدا خان سپهر

نزهة

نزهة المجالس و منتخب النفائس

تصنیف

الامیر فخر الدین احمد بن الامیر شمس الدین محمد بن الامیر مبارکشاه بخاری

المتخلص بحالی

در ذکر احوال سید جلیل محدث میر جمال الدین که از اعاظم اعلام است مذکور شد اما چون اجداد و اعقاب آن حضرت از معصومین صلوات الله علیهم اجمعین همگی حافظ احادیث و حامل علوم شرعیه بوده اند آخر نوبت خوانی که بدران او در بطلان کتب حدیث اهل سنت دیده و بود رغبت ایشان در درس کتب مذکوره کم شده از روی تعجب استخبار یافته بود فرمودند اول کسی از ایشان که از مطالعه کتب حدیث باز مانده شد و توجه بمطالعه علوم حکمیه کرد پدر بزرگوار اعاظم حکماء سید حضرت میر بود و خدمت میر استفاده کرده بیشتر اوقات از پدر بزرگوار خود میر غیاث الدین منصور و پسر عم خود میر نظام احمد فرموده و بیشتری از علوم عربیه و فنون او سه را بر پسر عم خود و پدر بزرگوار حضرت الله که وحید زمان خود بود فرا گرفته و سایر ادبیات و عقلیات را از فحول علماء آن زمان خصوص از سید فاضل سلمه الله تعالی و جمعی دیگر اقتباس نموده کرسیهای تدریس بعضی از ایشان تا رئیس الحکماء ابی علی سینا منظم می شود و بقیل ما قطب الدین علامه شیرازی سلطان المحققین خواجه نصیر الدین محمد طوسی سلسلهٔ بعضی دیگر منتهی میشود بعضی ارباب کلام مانند حجة الاسلام غزالی و فخر الدین رازی و شیخ علامه جمال الدین حسن بن مطهر حلی حضرت میرزا باسناد قوام الدین کرمانی که از اعاظم قائمه سید المحققین قدس الله سره الشریف است مباحثات و مناظرات بسیاری از رسایل و رسخان پیشتر و در اربعه تمام نموده و از مشرقه ارتفس قدسی شعار ان بزرگوار انگیزه جمع نموده بود و بیان مباحثه و افاده در عبارت و نظم رشاعر و شوی و مصالح اهوری و کثیر المقصود حسب حصت صایب و فهم ثاقب بود هرگز هیچکس از آقران او را الزام نداده و بیکبار بر حکمی در مشاجره فایق نیامده و اگرچه علامه دوانی در بحث مجلسی خود را حریف میدیده و اما در اکثر تصانیف خود متوجه رفع سخن میکرده و سخنان از جانبین تنقیح میکرده چنانکه از حواشی تجرید و حواشی مطالع ایشان ظاهر میگردد حضرت غفران مکان میر غیاث الدین منصور در شرحی که بر رسالهٔ اثبات واجب ان صدر عالیقدر نوشته ذکر نموده که مولد شریفش صبح سه شنبه دوم شعبان سنه ثمان و ثلثین و ثمانمائه بوده و در صبیح جمعه دوازدهم شهر رمضان سنه ثلث و تسعین و ثمانمائه بدولت شهادت فایز گشته و نظم اعوان سعادت و یزید یعنی خلیفه ترکان بیندرگر در اصل پسکنه دیار بکر بوده اند

شمسیه گردیده و در مصر رجحان مزاول گزیده از جمله آثار او در رساله منصوریه است و شیراز را پیشینه قدیم
و جدید بر شرح و تجرید این و حاشیه تا آنجای بحث الواضح رسیده اند و دیگر حاشیه قدیم جدید بر شرح
مطالع و حواشی شریفه شریف بر این و حاشیه قدیم او بر تجرید و شرح مطالع مقدم است بر تالیف حواشی
قدیم علامه دوانی دیگر حاشیه شرح شمسیه، حواشی شریفه شریفیه که تا آخر جهات بر رسیده و دیگر حاشیه
بر اوایل شرح مختصر اصول ابن حاجب، حواشی شریفه شریفیه که در بحث استصحابی دفع اعتراضات بالا علی
غوان از حواشی سید المحققین قدس سره الشریف شده و دیگر حاشیه بر کشف الحق و حواشی آن و دیگر
رساله در سجود تلاوت از شرح مطالع و دیگر رساله در قتل مغالطه مشهور بحذاء اعمی و دیگر رساله در علم قیاس و دیگر
رساله فارسی در معرفت جواهر خواص و نسبت آن و دیگر رساله فارسی در بیان کیفیت حدوث قوس
قزح که آنرا بخاری گویان رستم گویند و دیگر رساله تعلیقات بر تجرید نفحه شافی از حضرت پیر شهری مشهور
میتنه فخر الاتقات را شریف تر از آن دید پسندیده اند که صرف شعر کرده و علامه الکبیا نوبه الصدر
الدین قونیه الدین الصدر الشیرازی قدس سره الشریف که از سطوت افلاطون بکه کلامی و ذهن وقاد قرآن
گهرزان ان نبذ اهل ایقان بود و ذی مفاخرت و مباهات بالحاظ در سلک پستیدگان آن افتاده
مجلس عالیش فوذ مدی جدا صمم آوان فضایل او شنیده و افلاک نظیر او دیده و نظیر او دیده و مادرت
شریفش در سینه بود و در غدیت پدر بزرگوار از خوان پیر صدر الدین محمد تحصیل علوم دینی و معارف یقینی
نموده و در بیست سالگی از ضبط جمیع علوم فارغ گردیده و در چهار و سالگی در حیدر آباد فارس با علامه
دوانی در خوردی بحث و رسایل رای انتظام ان مباحثه مولی منصب عالی صدارت پادشاه
معظم بایسنقر بود و از غایت عظمت و استقلال اشتغال نمیفرود و در مرتبه ثانی که جناب افضل
شیخ علی بن عبد العالی روح الله روحه از عراق عرب توجه پایه سریر خلافت سریر گشت تکاپوی
در باب عدم نصب حضرت پیر باحکام شرع اقدس ذکر میشد و بسبب لقاء خاطر شریف جناب شیخ
بزرگوار شد و بعضی از معتمدان در مقام افساد و در آمد مبانی نزاع بسنگام تمام یافت تا که
او زری و مجلس پیشوای آیین مباحثه علمی در میان آمد و آن بحث بخشونت و نزاع انجامید و شاه دین
پناه و حمایت مجتهد الزمانی نمود و حضرت پیر بخدمت و بعد ازان چند روزی از منصب صدارت استعفا
نموده و بجانب شیراز روان شده و در سنه ثمان و اربعین و تسعمایه رحلت بجنت از مصنفات

شرفه ایشان اولا آنچه تیز شریف مطالعه ان رسیده در این مقام مذکور میشود و کتب حجه الکلام قسم صحیح معاد را
بنظر قاصر رسیده و در ایجاز مقصدی زواید حجه الاسلام غزالی شد و تشیع بسیار بر دکرده و آن حجت در ترتیب
بسیار غریب است و از جامعیت معلوم میشود که آن کتابی مبسوط خواهد بود دیگر کتاب محاکمات میان محرران طالبین
یعنی قاضی صدر الدین محمد و علامه جلال الدین محمد دوانی در حواشی ایشان بر شرح تجرید دیگر محاکمات
میان محرران محیین در حواشی ایشان بر شرح مطالع و دیگر محاکمات میان ایشان در حواشی او ایل شرح
مختصر اصول عضدی و دیگر شرح بر کتاب مباکل الانوار و دیگر شرح بر رساله اثبات واجب بدر قوذ دیگر
کتاب تعدیل المیزان بر منطق گرفاضل منطق شفاست با بسوانح قطع نظر ایشان و دیگر کتاب معیار
الافکار که خلاصه تعدیل المیزان است و دیگر کتاب لوامع و مطارح در پیشه گردیده ذات کتاب تحفه شاهی
نوشته شده و دیگر کتاب بحر در حکمه گرجمیع مسایل حکمت طبیعی و الهی را بعبارت موجز جمع نموده از اوایل
دکر فوده و دیگر رساله در معرفت قبله و دیگر کتاب عالم الشفا و رجب و دیگر مختصر ان کرسی شریف است و نفیر
در ابتدای تحصیل علوم طب ان را تا دو حکیم فاضل حاذق مولانا عماد الدین محمود طبیب اله شیرازی خوانده
و دیگر کتاب بغیر و ریته و دیگر بر الهیات شفا دیگر حاشیه بر شرح اشارات و دیگر حاشیه بر شرح حکمة العین و دیگر رساله
در رد خلافت فرزندان خود پیر صدر الدین محمد و دیگر خلاصة التلخیص که اختصار کتاب تلخیص معانی و بیان
و دیگر دیباچه حاشیه شمسیه علامه دوانی دیگر دو رساله تهذیب منطقیه و دیگر دو انموذج العلوم شارالیه دیگر
دو رساله زوراء اشارالیه دیگر رساله در تحقیق جهات رساله شرایق و اثبات واجب و اجوبه کتاب اخلاق
منصوری حاشیه بر اوایل کشف فقیه سوته الانسان کتاب مقالات العارفین کتاب در تصوف و اخلاق
که باسم فرزند اجمند خود پیر فرید الدین علی نوشته رساله قانون السلطنه اجنبت اینجا از دقایق حضرت
پیر بنظر قاصر رسیده و دیگر تصانیف دارند که بنظر قاصر رسیده و اسامی آن در کتب ایشان متفرقا مذکور
شده و بعضی از فضلای معاصر اخبار از زیارت آن نموده اند مانند کتاب یا من الرحمن و کتاب
اساس و در علم هندسه و غیر آن و غیر از این تفصیل تصانیف حضرت پیر و اظهار تشرف بعطایه اکرمن
در کلام بعضی از افاضل عصر است مثل ملا ابو محسن کاشی ملا پیر نواجان بشیر ازی که مصنفات حضرت
پیر را کرد بواسطه تلمذ اول نشده بود بدست هر کسی افتاده بآن صنعت بکند و ایشان بدست
اورده و تفاوت خوب را از انجا پیدا نموده و جهتی غلط کردن بکشته که از تصانیف پیر قبله الدین

منصور بغیر نامی نیست بعضی کتب که در مضنات مذاد از خود آن ذکر نکرده بوجود خطابی نرفت اگر
احیانا یکی از کتب بدست طالب علمی افتاد و بر روزی ایشان مطلع شده وعزمی تواند و بنگیزد از حضرت استاد
محقق مخبر روح الله روحه شنیده که میفرمودند که قاضی احسن دلیل از جلو آنکه که در رساله اثبات
واجب ذکر کرده و آنرا از خواص فکر خود شمرده در شرح هیاکل حضرت میرا تحال نموده و در رسایل که بانتهاس
بعضی از اطراف آن رساله اوهای برسالهٔ اوهای نوشتم اظهار سرقه و انتحال او کردم آن رساله را مترک حضرت رساله
دیگر تالیف نمود اگرچه آن نیز خالی از سرقه و انتحال نیست و از نادر مهارت حضرت میرا در فنون از جمله علوم
عقلی و النقاد را بعده است که پادشاه دین پناه دنیا پناهی از زیده فضلای آن پرسیده جمهور مشهور بجملی از این
در رساله قانون السلطنه مذکور است حضرت میرا و مخلف ارجمند او یکی شرف الدین علی که اکبر اولاد
واتقی بود و دیگری میر صدر الدین محمد که اصغر و اذکی و افهم و افضل بود و بنا بر این التفات حضرت میرا و
پیشتر بود و چون میر شرف الدین بازروی سعی رفت بسبب صلاح و تقوی که داشت پادشاه دین پناه
او را نوازش بسیار فرمودند و از مقربان مجلس بهشت آیین ساختند روزی یکی از مقربان بخدمت
حضرت میرا عرض نرفیات میر شرف الدین علی و رعایت حضرت پادشاه نمود حضرت میرا در جواب فرمودند
که او بسیار خواست پیش از این هم ترقی خواهد کرد بیت هر کجا بی هنر است بدوی بنشیند پیشتر آنکه
زیادم تناوارد از جمله الطایف حضرت میرا آنکه روزی میر شرف الدین علی مذکور بخدمت میرا رفت
و از برادر خود میر صدر الدین محمد غیبت کرد و گفت او دوم شراب بر سر قبر مرحوم مجدد خود میر صدر الدین محمد هفت
دوان میخورد حضرت میرا چون نکته آن شد که او آن سخن را از روی چندی که با میرا او دارد
میگوید یا آنکه گفت که تو نیم مجذوب بعد از آن میر صدر الدین را بخلق نمیدید و از روی نصیحت یا او گفت
که ای فرزند مردم بر سر قبر دان خود صحف می بخشند تو خم شراب می نهی از جمله الطایف
است آنچه در بعضی از رسایل قیصر روم نوشته و تفصیل آن است که قیصر روم نامه کتابتی پیاده شاه
سفوی فرستاده و در آنجا اعتراض کرده بود و گفته چرا خلفای ثلث را لعن و دشنام میکنید و چرا مردم
شمار سجده میکنید و حال آنکه سجده و غیر خدای را کفر است و چون حضرت پادشاه بجانب میرا لفاتحه
فرمودند که جواب آن مختصر و شافی از بنویسند و جواب مسئلهٔ اول نوشت که خلفای ثلث
از فضلای دین و کمل و جهد بزرگوار بودند نمیدانم بایین دکالت فضولی کجا بوده است و در جواب مسئلهٔ دوم

نوشت که

نوشته که در ایام سجده نمیکنند بلکه در وقت ملاقات از غایت سرت سجده و شکر خدای تعالی کرده میکوشند سجده
کردن پادشاه شیعی نوازنسی که در زمانهای پیشتر بنا و ساخته اند حضرت میرا در شهور سنه ثمان و اربعین
و تسعمایه بوده در جواره الله برزگوار خود آسوده الولی الکبیر الفاضل شمس الدین محمد الحسینی رحمه الله از فاضل
قاضی صدر الدین محمد شیرازی در غایت علو فطرت و بلند پروازیست جامع اقسام
حکمت بحثی ذوقی بوده و بارواح افلاطون در سلک خطاب انی اعلم ما لا تعلمون میبوده و اگر فکرش پیش
میبود انتظام منطقی نتایج عقل مستقیش شنیده عدد حسن و فتح عقلی بود و نهال فطرت سلیمه وی با آفتاب مهر شبنم
محبت خاندان نبوت پرورده و بکشش عقیدت صحیحه اش از کوثر ارادت سلسبیل اخلاص روان بود مان دولت
آب خورد و نقل است که در ایام زمان سلطان شاه اسمعیل انار الله برهانه که مشایخ مجتبان در تسخیر مردم
تعلیم احکام شریعه بر طبق مذاهب حقه امامیه مینمودند و هر کرا از مخالفان می یافتند بتکلیف بعضی برائت
نسبت بصحابه میکردند که غاصبان حق اهل البیت اند مینمودند وزی راه مولانا مذکور بمحفظ بعمال افتاد
و بخدمت مولانا عرض نمود که این جماعه مردم را تکلیف بعضی خلفای ثلث میکنند چه کار کنم مولانا فرمودند
که بر لعن کن که هر عرب جلف بوده اند از بعضی افاضل رحمه الله تعالی شنیده و که چون پرتو دولت
پادشاه مذکور در اقصای شروان و آذربایجان ظهور یافت کابر و افاضل اهل بسته که در بلاد عراق بودند
جدا می شدند و از صولت او از شهری بشهری فرار می نمودند تا آنکه در کاشان از قاضی منتهی منتسبی نشانی نمانده بود
اهل کاشان در مدت دو سال و نیم در تحقیق مسائل شریفه خود مولانای مذکور رجوع مینمودند تا آنکه او را در علم
فقه مهارتی بنود از کتب شیعه کتابی مبسوط نداشت بمقتضای نقل سلیم آنچه بنظر او میرسید در جواب استفتای
ایشان مینوشت و شیخ اجل تعالی علی این بعد الحالی بکاشان آمده با مولانای مذکور ملاقات واقع شد معلوم
افتاد که مولانا را بر وجه مذکور نشنیده حکم فرمودند تا جمیع استفتاهای ایشان را جمع کردند بعد از تامل بطلانه ظاهر شد
گران فتاوی با مولانا قول معمول منتفی بمقتضای امامیه است مطابق ادله و قویه فتاوی ایشان است فرمودند
گران نوشت بطلانه دلیل صحت قاعده حسن و فتح عقلی است که طایفه امامیه و معتزله بران رفته اند و از
جوابهای مولانای مذکور رساله اثبات واجبیت که در بعضی از مواضع آن اشارت بشناسایی ذات
و ذات و علو صفات حضرت ابراهیم علی علیه السلام نموده و دیگر کتاب نتهی الادراک در معرفت آن
را در نهایت ادراک ملا بشیر ازی نوشته و دیگر شرح مذکره شمسی بنگله و دیگر رساله در حل ما یخیل و دیگر حاشیه

بر اوایل شرح تجرید تا آخر بحث وجود ذهنی و دیگر حاشیه بر الهیات شرح تجرید و دیگر حاشیه بر اوایل شرح حکمة العین تحتی
لبسوا العین و دیگر رساله در رد علم الفقیه اهل الوبر العلامه ذو الفضل الظاهر نجف الباهر شاه طاهر
این حق الیقین الا صاحبان یقین فقیر ای ازاوایل خلفای علویه بهمدان است که در زمان دعوت حسن صباح
و ما بعد آن از سمه عراق عجم آمده و بخانه دیه بهشتاد یافته و احوال خلفای مذکور را بتحقیق اقتفائی کرده در نسب
و نسبت ایشان با اسمعیل بن الامام جعفر الصادق علیه السلام واقع شده و در خط
خلفای مذکور خواهد شد و بالجمله شاه طاهر در اوایل حال متوطن کاشانه کاشان بوده و اکثر کتب سنداول حکمة و کلام را
از علامه دهر مولانا شمس الدین محمد خفری استفاده نموده و بواسطه بعضی نسبتی که بخانه دیه داشت در رقم
حسدی که سید اجل فاضل بی بدیل جمال الدین صدر استرابادی از دروغ خاطری نگاشت و بنابران همت
بر وضع دعوی کاشت از قهقهان ولایت ایران اعلی الله برانه خالفه شده متوجه هند دکن شده و بالجمله
حال متوطن کاشانه کاشان بوده و اکثر کتب سنداول حکمة و کلام را از علامه دهر مولانا شمس الدین محمد
خفری استفاده نموده که بخانه دیه داشت در رقم حسدی که سید اجل فاضل بی بدیل جمال الدین صدر استرابادی
از دروغ خاطری نگاشت و بنابران همت بر وضع دعوی نگاشت از قهقهان ولایت ایران اعلی الله
برانه خالفه شده متوجه هند دکن تا انجا شده و در انجا بواسطه فضل و کمال ترقی تمام کرد و بعد از دکالت
بادشاه عالیجاه برهان نظام شاه از اراته برانه کار او بجای رسید که نظام شاه و سایر سلاطین دکن
ملازمت او میکردند و در آنجا بخلاف اعتقادی که اهل ایران باو داشتند علم مذهب اثنی عشری
برافراخت و سلاطین دکن و جمهور اتباع ایشان را از جمله شیعه اهل بیت گردانیده بمصداق این بیت
منتهی که در مدح طاهر این الحسن العلوی گفته گردیده نظم او اعلوی لم کن من نسل طاهر فما هو الا فخره المنتسب
ولهذا عدة الفقهای شیخ ابراهیم که مجتهد شیعه و معاصره او بوده بیت مذکور را در صدر یکی از کتابهای
خود با و نوشته بتفصیل پیان پیوسته بترقی او در هند دکن بر وجهی که از بعضی از اقوال سادات عالیدرجات
انچه و صان الله جمال سیادت عین بین الکمال استماع رفته آنست که در اوایل حال که شاه طاهر بدکن
آمد بواسطه آشنایی معاندان او را در خدمت نظام شاه چندان ترقی حاصل نشد تا اگر بعد از مدتی
بعد الاقتدار بر نظام شاه که محبوب پدر بود بیمار شد و بیماری او امتداد و شدت تمام یافت و اهتمام
نظام شاه در معالجه او بمرتبه بود که روزی روی خود را بر پای قاسم چک حکیم نهاده گفت که اگر بر تو ظاهر شود

گردد از نگرش در علاج عبد الفقیر در هیچ کار است بگو تا من سینه خود را شگافته پای از زان بیرون آرم و در ان
اثنا قدری بسیار سیکرد و در صدمات زوال نفقه ای مسلمان بسکاو رسید او چون شاه طاهر را دید که او نفقه ای کفار
مثل بهمنیان و زنادران تیز تر در نیوشیده جرات نموده و گفت که شما چه نوع نظر دارید امام گفت که اثنا عشریه
قسمی فرقه شما شفاخواهد یافت و دیانت خود من مقصور نباشد که اگر بجز آن فرقه فرزند ارجمند شما
شفا یابد هر ای که من در باب اعتقاد با علمای این دیار متوجه سازم شما از اجتماع یاران نظام شاه گفت
دوازده امام کیستند شاه طاهر گفت اول ایشان حضرت امیر المومنین علی است که یکی از چهار یار گزین اهل
سنت ایشان را بترتیب خلافت حضرت پیغمبر میدانند و بعد از ان حضرت امام حسن و امام حسین یا باقی
دوازده امام را که ذکر رفت نظام شاه بمضمون مذکور تذر نموده و چون شب در آمد بخواب رفت چون
شاه طاهر از خدمت نظام شاه بخانه خود در هیبت نموده از جرات اظهار آن معانی پشیمان شده تر سید که
جاده اعتقاد نظام شاه بقبول درگاه الهی گردد و بسبب او پیروان او را از ان راه گذر بحضرت رسد لاجرم
اسپ خود را ین کرده متر صد ان بود که هر گاه خبر فوت آن پیشینه و بطرفی گریزد چون صبح طلوع نموده
شتاب خادمان نظام شاه بطلب شاه طاهر رسیدند و هر چند شاه تعلل مینمود و تا دران اثنا خفیف
حال بیمار را معلوم نمایند مفید نیامد او را بخدمت نظام شاه بردند چون نظر نظام شاه او را در بر و اداد
استقبال نموده گفت انچه میخواستی که بعد از بحث با علمای این دیار بفعل آرم ظاهر ساز که حال بیمار
آرام گیرد شاه طاهر گفت پریشان احوال که در ان شب بر و وارد شده بود و گفت در اثنای
شب که مرض عبد الفقیر در شدت او یافته بود و طاف را از غایت اضطراب از روی خود انداخته غش
کرده بود چون شاه به حال کثیر الاختلال او نگرست از غایت حزن و ملال بخواب فرو رفتم در اثنای خواب
حضرت امیر المومنین علی علیه السلام را دیدم که باین سگ بد کنار نظام شاه دادای که پسر او تصحیح نماید با
ایمان بی آری این کیف را طاف را بر سر او گردانیدم و همین زمان عنایت الهی شامل حال او گردیده صحت کامل یافت
ادای بایه که تو نیز از نفی کردن در دل کدورتی بر گردی چون از خواب بیدار شدم دیدم که طاف بر سر
عبد الفقیر گسترده اند و عرق بسیار کرده و بعد از لحظه که عرق خشک شد بیدار شد و بشارت آثار
صحت بر و ظاهر شده از روی اشتیاق صادق طلعم طلبیده طاهر گفت اکنون بر موجب عهد خود وفا
نموده اعتقاد کنید که بعد از حضرت رسالت پناه صلوات الله علیه و آله وسلم خلیفه بافضل علی ابن ابیطالب

است

و بعد از و بحریت یازده فرزند و امام اند و بگران کرده و قدمرتوده اند غاصب خلافت بوده اند و بر باطل از
لیکن بحال مصلحت در اظهار این مذهب نیست زیرا که امرای شما همگی سنی اند و مادامی که جمعی شیعه در این دیار
بهره رسد کاری از پیش نمیتوانند برد و آخر نظامشاه بهمبر بقیه خواهد نمود و در یکی از روزهای خدا عید
کاه رفته پای در قدم شاه و ظاهر طالب علمی از اهل عراق را طلبیده و فرمود که بالای منبر رفته کاه رفته و خطبه
و در روز امام علیه السلام خواند و نام ابوبکر و عثمان را از خطبه انداخته چون امرای او خصوصا نصیر
الملک که قدرت و استقلال تمام و بخت آن حالت را شاهد و تو و نیکبار از خوانی نظامشاه
در شدند و در کوچهای شهر با افواج خود ایستاده و در مقام دفع آن حادثه شدند و پیش نظام شاه رفته از
انکی از غلامان و خواص نماند چون نظامشاه دانست که سرنوشته آن جماعه نصیر الملک آورا استمالت
داده و نزد خلیفه فرستاد چون او بخدمت رسید باو عتاب نموده گفت که کار تو بجای رسیده که با من اظهار
مخالفت بیکنی فی الحال امر کرد که چشمهای او را کندند بر کف دست او نهاده و پیروان بوده در میان اتباع
او سرداده و مدح ناگر شود و هر آنکه شنیده بود و بیرون آمد آنحالت را دیده خایف شده و بجای خود
هر یک او را سیده و بعد از آن شاه طاهر با جمای آن دیار برگشته نموده و هم از افعال و شی که در مصالح چنین
ایشان مسطور است حقیقه خلافت حضرت امیر و ابطلان خلافه ثلاثه و اقدم ایشان از حضرت امیر نقل نموده
و بندر براتیان بوده حاشت و با یاران شاه طاهر که سابقا ملازم با صاحب نظامشاه بوده اند امام او شده
و بشتاب آن تلب شاه و عادل شاه نیز دست توسل بدامان ارشاد آن نقیب
خاندان جهارت و ارشاد زده همگی مذهب امامیه اختیار نموده و بخدمت حضرت او رسالی جمیع آن
سنیده و به پیشگاه مذهب شریف اهل البیت علیهم السلام در تمام ولایت دکن رواج و رونق داده
و او را در فنون علم تصانیفی نیوست از انجمله حاشیه بر آلهیات شفا و شرح جعفریه و رقعه حاشیه
بر تفسیر قاضی بیضاوی و رساله فارسی در احوال معاد و رساله آن موزع العلوم و رساله در اثبات قرآن
و در جمیع مصنفات شعر از اشعار لطافت آثار دارد و قصاید او در بیان امامی بوده نگارنده را در اشتهار کاشی
نی نصف النهار است و از انجمله یک قصیده که در مناقب امیر و تعریض با غیار نوشته مصدر و افتتاح نموده
میشود و انیست

بازه وقت گر بطبق تقاضای فلک ... انگند رسم ابوان چمن گل بیک
ابر نیسان چیره خیزه آنود و برق خوف برف از ورق روی زمین ساز و چک ... بر سر لشکر دی صبح نشیخون آرد

تنگ چشمان شکوفه چو سپاه ازبک ... بهیات غنچه و گل بر طرف شاخ گرگ ... غلغل مرغ غاظ زین غنچه و گل بر فلک
مجلس افکنش گل تا بنوبل مطرب ... کشته بیلک گلی شاخ گل غنچه فلک ... ترشدی حلقه غار از تراویدن ابر
کوه از سبزه بدوش از فلکنده ی کپنک ... ساختی خانه عمو فلک راویران ... بر سر فیل سحاب از زوی بیش فلک
ترشه و نار چو بر داغ دل پر خونش ... زیر لب خنده زند غنچه و نرگس چشمک ... باغ شد مایه عیشی دو روزی بشنیم
جا بجا بر سه آن ایده و پاشیده بک ... تا بگیرند زمانه دو روزه بسمن ... در بغل صیرفی لاله نهان کرده فلک
هر کمالی که زمین بود از تقصیل ... زوال ... باشد آن در نظر همت والا اندک ... تا باغ جمیل است زمانی خوش بنوی
گر نشتی زوی این حسن بطافت منگک ... غفو مپت که چو بک زن ایام خوان ... بیزند بر و در و از به کلش چو بک
آه از اندم که زباغبای "الکردی" ... کشته باشند بتاراج گلستان شریک ... ما و اندا خته تاج از سر ستان اندر
کشته تا عارض گلرک معارض بر بک ... زاغ گیرد همه بر بیل شود ریده و کلاغ ... برک بر مرده کند با گل صد برگ
بآن اصرح کروی طرح فکنده است بیاض ... هر طرف ریخته سخت از بیخ و بن فلک ... نرود باشد گر بچم گنگ شده ای
بگیرند ژبای ریاحین بیک ... بهر پران پستم دیده امام خوان ... بیتید بهره رود از به کلش چو بک
عاقل آن به که کند عزم طرف چمنی ... که بآنجا نتوان بره خوان را بفلک ... آن چمن کلش مدح شده خاکعذرت
گر فلک بهر طراوش آیند بک ... مرتضی پاوشه صورت وهبی که ارست ... مشار الیه بصورت همی فلک
انکه از صولت پرچه شاهین عقاب ... بال زرین فلک را شکسته چون ارک ... پاوشایست که در خیل غلامان فلک
نام بر جیس و بعد و عطارد زیرک ... تو مثال فلک از بهر سر عشه او ... از ثریا بکف آورده و بگذاشته فلک
شد تر مجمر و از نم دی محو قمر ... دود عودیت کز آن مجمر گردد مرک ... از پس امید چو هم باین قضا
هر چه اکوفت سماک همت قضا چون حکمک ... عرصه همت عالیش جهانیست بزرگ ... کین جهان هشت در این عرصه سرای
گر از سنبل شبرق خلدش عارات ... کی شود همت او بایل سیغور افلک ... طبعش از سیل لذات طبیعی فارغ
و آتش از نقصه ذاتی نسان نفک ... پوده هر چه الیت ترزیح نداشت ... با نیا سقعه اطلاقه تم ترک
دیگری بیت که در سلک دی آرند او را ... قدر فیروزه خوهر شناسد زرک ... او با غی فجاشه ندارست
می شناسد بیرچو لیغان و کرا یک ... عدل تقدیر دی و تقدیر عدالت بیت ... زانکه تحقیق شد این مسئله در باب
دلدلش اچو کران شده ترازوی سکاب ... گرد از خنگ سبک سیر فلک برده بجنگ ... ذوالفقارش دو زبان داشت
بهنگام جدل ... بود بر خصم دغل عجت قاطع بریک ... ای حکیمی که بود پیش تو دانش تو ... حکمة فلسفه بازی

دارسطو کوک . برق شنو قضا نسخه تقدیر بت ربای سجل تو مزور و اپستدرک . فلک شان ترا نقطه دایرت
خیره چار ترا محور و انشس تیرک . نشانه قدر ترا از بیوت مدرک . بت کتوم ترا علم لدنی ورک
کعب کوی ترا مرد غوغان سبق . سالک طارز ترا طرز تجلی لسلک . روشن از شعشعه رمح تو انوار تک
پرزرم ملکه کهربیع تو سیمان تمک . کرزه قرص زمرخوان تو بودی خورشید . کی تعظیم نهادی فلکش پیرارک
هست در رجم شیاطین مواظم شهب . بی نفاذ تو چه تیری که ندارد بهلک . در جوار تو چو مریخ سازد صدک . قبضه تیغ تو باشند بسم رو صف . بچو دستی که بروان آمده باشد زفلک
در سپاه تو چو مریخ سازد صدک . قبضه تیغ تو باشند بسم رو صف . بچو دستی که بروان آمده باشد زفلک
یک دستی که در آینه ادراک سلیم . پرستو برد الله شود زو مدرک . تا شود زاویه رمح تو قوس شب
رو فلس از تو رمحیط تو تا جرام فلک . سقف بینای زراند و فلکها از انجم . قد راند از فلک کرده بشب تک فلک
هر کرست از پی کشتار تو شد ساقی دور . قتل تقشش بجهنم دهد از بهر کرک . ست تعرو رک سکندار بیت الحرمت
که عوت شود از حفیظه او معبود رک . هر کسی را بکسی دست توسل محکم . لیس الله سوی جنبکی تمک
طاهر از دولت فیضان بتواند بناه . فکر گر کهی کان بن الذل فلک . پیشکیرش زسر لطف که در روز جزا
در کلد کوب معاضد شود و پشت ملک . تا بر ایوان فلک شمع فروزد خورشید . گر خورشید چو پروانه آن شمع فلک

حضرتیه مدة العمر بعزت و اقبال کامرانی و انفصال روزگار گذرانیده و همواره مسجع گرایم
اخلاق از عدالت و شجاعت و سخاوت و تقوی و عفت و مروت بود و در شهور سنه اثنی و ثمانین
و تسعمایه توجه بجانب عقبی کرد مجلس هشتم در ذکر ملوک نامدار و سلاطین کامکار از زمان قدیم تا بحین
اولی البصایر و الابصار و آن شتمل بر مقدمه و بیست و چند فصل و چند خاتمه بالجمله المغلوبون تقدیر
و در ذکر ملوک که بعد از واقعه کربلا بجهة انتقام خون شهید اربنی امیه لعنهم الله تعالی خروج کردند
و بدیل آن در ذکر معاویه بن یزید الراجع الی الله و بعضی از اکابر سادات و اشراف شجاعت و معالی
پیشگاه که با آلموبه و حیا پیه مقابله نمودند سلیمان بن صرد خزاعی صاحب سرچشمه اردو
که از خیرة افاضل عابد بود نام او در جاهلیت بسیار بود حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم او را
سلیمان نام نهاد و در اوایل فتح کوفه در کوفه وطن گرفت و خانه در انجا ساخت و حضرت
امیر المؤمنین علی علیه السلام در حرب صفین تر الطه مجاهده بجا آورد و صاحب روضة الصفا آورده که
مقام خروج او بر بنی امیه آن بود که طایفه کوفیان با مسلم بن عقیل رضی الله عنه بیعت کرده

بودند

بودند و نقض عهد کردند امیر المؤمنین حسین را علیه السلام بحضرت خود نوشتند تا با اهل بیت و اصحاب خود بدیار
شهادت رسید بعد از چندگاه فتنه شده و انگشت حیرت بدندان گرفته بخود نفرین بسیار کردند که چه ان
دیار افخرت نصیب ما شد که بعد از انکه امیر المؤمنین حسین را طلب داشتیم تیغ در روی ما کشیدیم
تا از جوفای او پرسیدیم اینچه بار رسید و در سای این جا رسخ نخورد بودند سلیمان بن صرد و المختار ابی عبید
بن مسعود الثقفی و عبد الله بن سعد الازدی و عبد الله بن وال التمیمی و رفاعة بن شداد البجلی پس
از معارف اصحاب امیر المؤمنین علی علیه السلام بودند و چون غربت ایشان بعد خون امام حسین علیه السلام
تصمیم یافت جمعی کثیر برای سلیمان ابن صرد جمع آمدند و سلیمان بن یخنه که مصحوب عمر پس کرد بارزته
بود و اغاز نجس کرده و گفتند خدای تعالی ما را بطول عمر مبتلا کرد انیدتا از انواع فتنها افتادیم و با امور
ناشایست تکلم کشتیم اکنون از اغال بیهوده دست بداشتیم و هم که دست در دامن توبه زدیم
زینهار شاید که خداوند عزوجل ما را قبول کرده و بر ما رحمت کند هر کس از ان جماعت که گریان بود
بودند غدری بگفتند سلیمان ابن صرد گفت هیچ چاره نیست جز انکه خود را بزیور صبر آراسته
چنانچه بسیاری از بنی اسرائیل تیغ در یکدیگر نهادند قال الله تعالی انکم ظلمتم انفسکم باتخاذکم العجل
فتوبوا الی بارئکم فاقتلوا انفسکم و جمیع شیعه را دعوی بستغفار و زاری کردند مصلحت انست که
شمشیر از نیام بیرون کرده بسنان خنجر بران سینان را راست کنیم جهان را از لوث دشمنان ال محمد
صلوات الله علیه پاک گردانیم و همه بر ین معنی یکجهت گشتند که قاتلان امیر المؤمنین حسین را هر کجا
در تنق و سعی نمود و باشند پس که ایمنی پسندیده و آزاد همه را بکشند تا توبه ایشان در جهه قبول باید چون
صمم بران وجه قرار یافت گفتند اراء امیری باید که همچکس از اوامر انجا و زجا نذارد و انکاه اتفاق نمودند
با مارت سلیمان بن صرد رضا داده و او را بامیری اتوابن نصب ساختند و باتفاق بر سر تبه کردند که بعذار
فتح و ظفر علی ابن حسین را علیهما السلام بر سریر خلافت نشاندند و در ین باب بجوانب ولایات
رسولان فرستاده و مهما نوشتند مضمون جمله انکه بر ال محمد صلوات الله علیه ظلمی چنان رفته که جهان را
معلوم است اکنون متوقع از دوستان خاندان بنوت چنانست که ساز اسباب جنگ را ماده و ساخته
و رفقان وقت بگردانند تا انتقام اعدای دین از سر بصیرت و یقین شروع نمایم اتفاق اجابت
در سنه اثنی و ستین که سال قتل امیر المؤمنین حسین علیه السلام بود و روی نمود و دیر زمان بعید در جهان نبود

گفت چه میگوئی گفت عاقبت محمود خواهد بود انشاء الله باز استفسار نمود که اگر امر همینگونه باشد که تو میگوئی عاقبت ما بخیر خواهیم شد اگر اراده خدای تعالی باشد بعد ازان پرسید که از سپاه شام چه خبر دارید گفت ایشان هیچ ایراد بما نمیگیرند و از همه نزدیکتر شما حمیل بن زیاد الکلاعی است که از نیمه شب گذشته از لشکرگاه او تا نزدیک لشکرگاه ما بقدر یک میل باشد بسبب اعرابی را گفت که تو بسلامت بمقصد خویش بشتاب و سبب عزم خود را جویا شد گفت بسبب آنکه از لشکرگاه حمیل تا لشکرگاه ما بقدر یک میل باشد و در هیچ جا از جاها رباب لشکر حمیل در آمن نمیشمرند و ان جا قرار نمیدهند و بعضی را کشته بقیه السیف متهزم گشتند و هرچه داشتند هم آنجا گذاشتند سپاه عراق بر ایشان شبیخون آورده و ایشان سوار شده مراکب خود را در گرفته و پیش از طلوع آفتاب مراجعت نموده و ثقل غربی بیاران خود ملحق شدند چون خبر این واقعه بسمع ابن زیاد لعین رسید حصین ابن نمیر را با ده هزار سوار بجانب سلیمان فرستاد و در عین الوردة فی الوقت دست داده و در روز اول از جانبین کشش و کوشش بسیار کرده و روز دیگر ذوالکلاع هم با ده هزار مرد از شام بحوالی ابن نمیر رسید و مارو دیگران هر دو سپاه در صف بیجا خبار نشسته و کرو بلا را گیختند و چون حصین ابن نمیر ثبات قدم و تجلد لشکر عراق را مشاهده کرد و بسر خود را با جمعی از تیراندازان پیاده در پیش داشته و ایشان جماعه تیراندازان کرده و در اثنای این تیری بر مقتل سلیمان بن صرد آمده و کوفیان مجروح خاطر دل شکسته شده بعد از سیب رایه برگرفته چندان عرب کرد که از نیزه ناچیز شد انگاه رایه را عبد الله بن سعد گرفته بعد از مجادله بسیار شربت شهادت چشیده بعد ازان رایت را عبد الله بن وال گرفت و او هم بمحاربه با سپاه شام حمله آورده و ابو الجنوب رسانیده و در قاعده بن شداد صاحب علم کشته و آفتاب عزب نموده و قاعده قدمی چند باز پس نهاده و یاران گفت مردم ما اگر کشته شده اند اگر ما دین ما هر گز ثبات قدم ما نیم آنچه مانده اند بقتل رسانند و این مذاب از جهان برافتد ما را راه گوئی پیش باید گرفت عبد الله ابن عوف گفت اگر تو درین زمان متوجه گوئی شوی دشمنان تعاقب نمایند بقیه السیف تیز در عرصه تیغ آیند صواب آنست که لشکر فرود آیند و چون شب تاریک شود بمقصد شتابیم و ما روز نشود اعدای را اثر رفتن ما گاهی نباشد و در قاعده بر حسب صواب دید ابن عوف دست از جنگ باز داشته نزول کرد و لشکر شام تیز فرود آمده و خوف لیل رفاقه از زده و گذشته پل خراب کرده و چون روز نشد حصین ابن نمیر جمعی را از عقب ایشان فرستاد هیچ کس را نیافتند مختار بن ابی عبید الثقفی رحمة الله تعالی

علامه حلی قدس الله سره تعالی او از جمله متولیان شمرده و در حسن عقیده او شیعه را شکی نیست غایة الامر چون در بعضی از اعمال او واقع اصابت ننموده اند او را بدوم داشتن تناول نموده اند حضرت امام محمد باقر علیه السلام بر ان یعنی اطلاع یافته شیعه را از تعرض مختار منع نموده و فرموده اند که او کشنده کسان ما را است روزان بروبشیعه ما را تجهیز کرده و بشبه برده و در ایام عزت از مال بیت المال که در تصرف او بود بسلفهای کلی بسلسله از پیشه و متعرفت که حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بر رحمت فرستاده و شیخ ابو علی در کتاب رجال آورده که هرگاه بخدمت امام حسین علیه السلام میرسید که یکی از اعدای حضرت امام حسین علیه السلام بر در خانه خود یا مقام دیگر است بر سر او میرفت و او را میکشت خانه و مقام او را ویران میساخت و هر خانه که در کوفه خراب شده بود خراب کرده او بود و خانه خرابی آل کوفه از یکجای رسیده که اهل کوفه حال او را اضرب المثل ساخته هر کس که دچار پریشان حال میشد میگفتند که گویا مختار بخانه تو در آمده صاحب روضة الصفا آورده که چون مختار در زمان خطاب سپهسالار لشکر عراق شده او را بجزیره پل کشته گشت و چون او را بین در تحت تسخیر اهل اسلام آمد عمارت آن دیار بعد ابن سعد که عم مختار بود از زانی داشت و سعد در ایام خلافت عثمان و حضرت امیر المومنین علی علیه السلام پیوسته سابق در دین حاکم بود و چون امیر المومنین حسن را علیه السلام در نواحی مدائن زخم زده او را بقیصر اسپیش فرستاد آمد مختار که بعد از فتح و پیروزی است غم خویش سعد بن سعد و لشکر و بادی گفت صلاح آنست که امام حسن را گرفته بعویسپاری غم او گفت هیهات برتو باد که مرا ترغیب بیکی کنی که فرزند رسول آخر زمان را بدست دشمنان بسپارم چون پیشوا زخم گیرد امین حسن را تیغ بگیرد مختار رسانیده فرستاده که او را گرفته بمن سپارند و ایشان گرفته بکوفه فرستادند و شیعه عقب هر نمازی بروی لعنت میکردند چون مسلم بن عقیل رضی الله عنه نهانی بکوفه آمده بیعت امیر المومنین حسین علیه السلام گرفت مختار را در ابتدا خود آورد و بوظایف خدمتکاری قیام مینمود تا آن بدنامی بروی نماند و شیعه از بین رفته بعد ازان خواری او مشغول گشته گفتند که ظن و برداشت تو خطا بود و شیخ ابن نما جلیل قزوینی رحمة الله در کتاب نقض الفضیح فرموده که آن سخن را که صاحب روضة الصفا در باب مختار نقل کرده و ناقلان آثار خوب تلقی نموده اند چگونه بنسبت چنین امری مختار گشته که امیر المومنین علیه السلام در اوان کار خلافت او را عامل کرده باشد و ثنا گفته و بمغفرت دعا داده و بصحت قول آن معصوم ضرر خارجی و باغی از اعدای آل مصطفی گشته باشد و خدمت سعادت بخت باقی بر او بگوید مختصر قصه باغی خود در بیان

حضرت امیرالمؤمنین حسن علیه السلام چنان بود که چون امام معصوم نزدیک سعد که مختار را از قبل سعید والی موصل
بود برسید مختار را از صفای عقیده و نور بصیرت حضرت امام حسین علیه السلام تر سید که مبادا اعلام حقه خاطر او را بر آشفته
بادر ساند لاجرم کریمان و فتاک پیش شریک اعور حارثی شیعی آمد گفت گرمی تر سم که عزیمت امام آزگار
گردد بیقین دانم امام مهربان وارث علم پیغمبر است اسبی رهاند ای نوآورین اندیشه صعبت نزدیک
آورد رحمة الله علیه از تعنای درگاه وزیر کان دنیا کارشناسان جهان بود گفت ای فرزند راه
من این کار آنست که تنها و خلوت پیش عمت روی و گوی اگر امام حسین را علیه السلام هلاک کنیم از پیش
سو بسبب قدر و جاه خواهیم بود و در بسط ملک ما خواهد افزود اگر عمت با او خدری در دل دارد و راهم
ترک عصیان و تزاور حق آل علی سپاند اظهاری تواند کرد و ظاهر خواهد ساخت انگاه چون خیانت او را
معلوم شود چاره ساز در آن حضرت رابطه ای پیدا کنیم و بر یوم مختار رحمة الله علیه پیاید دان سخن در پیوست
با عمش گفت عمش از اعتقاد ان نبوت بود جواب چنان داد که سورخان نقل کرده اند مختار
دیر گشت بطلیطله طلب تید و ازین معنی بر مختار عیبی و عاری نبود و بلکه آنچه او دران باب با عم خود گفت
از غایت حمیت و فرط اخلاص و صفای عقیدت بود و در بعضی کتب اصحاب مذکورست که چون این حکم
پسر مختار بخدمت حضرت امام باقر علیه السلام آنحضرت او را اکرام کرد و التزام تمام نمود
و بدرستی نزدیک تخت ساخت که در حکم آن بود که در کنار آن حضرت باشد پس از حال پدر خود سوال
نمود گفت مرا در سخن بسیار دقتی پدرم بسکوینده و سخن شناست میخواهم که حقیقت حال را
از خدمت تمام تحقیق نمایم آنحضرت مختار را بستایش کردند و رحمت بروفرستادند و فرمودند که سبحان الله
مرا خبر داد پدر تو که مهدا در من از آن مالی بود که مختار را بفرستاده بود و بعد ازان مکرر رحمت بر مختار
فرستادند و گفتند که مختار رسم حق ما را نزد دشمنان ما گذاشت کشندگان ما را بکشت و طلب خون ما
از ایشان نمود از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام مرویست که فرمودند که محدثات امور امت
ما سوی خود را خانه نکرده اند خضاب تنها نه مختار سرهای قاتلان حضرت امام حسین را علیه السلام
بیاموختند و آن نیز مرویست که چون مختار سر عبید الله زیاد را بخدمت حضرت امام زین العابدین
علی السلام فرستاد و آنحضرت بسجده افتادند و مختار را بانعام خیر دعا فرمودند و ایضا در فرخنده
الصفا مذکور است که در ان زمانی که سلم ابن عقیل از خانه مختار بیرون آمد بخانه ابی عبید رفت

و از آنجا خروج کرد و شهید شد مختار ربیعه از ترسای کوفه نهفته بود و بعد ازان واقعه بخدمت امام زین العابدین علیه السلام
در آمد ان سه زیاده مجوس گشت بعد از مدتی بسوی کی از سوالی شیعه که سعید او را ویرنده بود و التماس عفو نمود
این عزایم خطاب که داد مختار را بواز اندان خلاصی یافت سوگند خورد که چندان از دو سپاس جویه
بخدمت یزید بخون امام حسین علیه السلام مشترک که عبد و ایشان بعد و مقولان یحیی ابن ذکریا علیهما السلام
رسد گویند سبب عزم مختار بانتقام خون شهیدان کربلا و تصمیم عزیمت او بر محاربه و قتل اهل غدر و ضلال سوال
کس بحضرت رسول صلوات الله علیه بود و این باب از او پرسش نمود که گفت روزی نشسته بودم
ناگاه شخصی بر هیات مسافران در آمد سلام کرد و نشست و مکتوبی بمهر پروان آورد که امانتی است از امیرالمؤمنین
علی علیه السلام که بمن رسیده که مختار رسانی مختار گفت تر ا بخدای که جز او خدائی نیست سوگند میدهم که آنچه
گفتی مطابق واقع است و آنست آن شخص بر صدق قول خود سوگند خورد و مختار مهر از نامه برداشته
مضمون کتابت را بدین وجه دید که بسم الله الرحمن الرحیم السلام علیک ایها العبد بدان ای مختار
که پس از سی سال که در بادیه ضلالت اخوانرا بسر کرده باشی خدا یتعالی محبت ما اهل بیت را در دل تو
خواهد افکند و تو خون ما را از اهل بغی و طغیان و ارباب فتنه و عصیان طلب خواهی کرد و با مدد خدا جمع
داری و همچنگونه پریشانی از ضمیر خود زدائی و مختار بعد از اطلاع بر مضمون این مکتوب مستعد قوی
دل شده و در قتل و شنان خاندان رسالت جدیت نمود و شب چنانکه ابو المؤید حوارزمی گوید که کشتگان
مختار بکمال بشصت هزار و بالضده شصت کس رسیده و بالجمله مختار در این اندوه ای طلبیده چون
شنید که عبید الله بن زیاد کی اظهار عداوت یزید میکند و مردم را او خفیه بیعت خویش دعوت
میکند اگر کی آمد با عبید الله بن زیاد بعد از تردد و تامل بسیار بیعت نمود و در تزویج ام او کی
آن را سبب حصول مطلب خود گمان داشت کوشش بسیار کرد تا آنکه چون بعد از فات یزید
و هم جهت لشکر شام از جاریه ایشان و بلاد ابن زیاد بالا گرفت تجار بصره را که قوت تصرف
او در آمد مختار بالاتفاق آغاز نهاد و بر اموال و اعیه خود گماشت و مختار با ابن زیاد دل یکی کرده و خود
قرار داد که بردی طرح کند و درین اثنا ناگاه ابن عزة الهدانی از کوفه بلکه رسید و عمر کذارد
مختار از وی پرسید که سلیمان بن صرد و شیعه امام حسین علیه السلام خروج کرده اند یا نی او جوا
داد که و علیه آن داشتند که چون لشکر جمع شود بطلب خون امام شهید قیام نمایند مختار بعد از

استماع این خبر در حوف لیل از گریوه برون آمده روی براه آورده در اثنای سیر شخصی را دید که از راهی کوفه
کرد را سلیمان بن کریب یکی از ندماء مختار از وی پرسید که اهالی کوفه را بر چه سان گذاشتی گفت چون
رکاب سفدان بی شبان دیدم مختار تبسم کرده گفت من را همی اینان نیز چنانچه باید رعایت نسبت بجا
خواهم آورد و سلمه را دینار داده روز و شب از رفتن نمی آسود تا بقادسیه که از توابع کوفه است
رسیده و از راه عدول نموده و بگریوه رفت و بر قبر امیرالمؤمنین حسین سلام کرده آنجا بپسید و گریان
گرفته گریست پاسبانی یکی عهد پدر وی را در نور بحق شیعه و اهل بیت گرفته گفت مقام طیبه تو
را بآب خوشگوار و نیاشام و بپسته زمزم گرامی کنم تا اشقام تو خشم یابد گشته شوم انگاه قبر را وداع کرده
سوار شده و بعد از طی مسافت در ظلمت لیل کوفه در آمد و کموات مزدوره که بنا بر مصلحت از زمان حضرت
امام محمد حنیفه رضی الله عنه پوشیده بود خفیه با اهالی انجا رسانیده و ران ادان سلیمان ابن صرد
تهیه سپاه خروج اشتغال داشت چون مختار در کوفه باجابت شتغول شد عمر بن سعد بن ابی
وقاص الی آن ولایة را گذاشته مردان بوازان معنی خبر دادند و اراباجمی از رؤسای کوفه در زمان
گرد و باز بسبی او بشیعی مذکور را التماس عبدالله ابن عمر بخطاب خلاص شده و در اسوکند دادند
و نذر فرمودند که اگر در مدت حکومت بنی امیه از هفتصد تومان کمتر داده و هزار شتر به مدد مخارج عمر کند
و جمیع غلامان دکنران او آزاد باشند و بعد از قسم مختار بمنزل خود آمده باتزویکان و مخصوصان
خویش گفت که اینجا ست کسان پسندکه من بقول خود وفا خواهم نمود و الله که من برایشان خروج کرده
کفارت سوگند نذر خود خواهم نمود بس دست بیداد رم که مهم شیعت پذیرد و مرا هیچ ملوکی
نباشد بخدا سوگند که تا زده من ده هزار شتر قربان بسته است از خلق آنگی دل خون امام حسین
علیه السلام و لیکن چندان توقف میکنم که پنجم سلیمان ابن صرد انجا بجز خواند شد بعد از ان
مختار بپای ورد این قرار گشته سلیمان شهادت نفت و عبدالله ابن مطیع العدوی از قبل عبدالله
بن زبیر والی کوفه گشت مختار دین مرتبه اختیار خروج نموده میان او و عبدالله ابن مطیع کارزار
بسیار واقع شده آخر عبدالله ابن مطیع و اصحاب او دار الاماره محصور شدند و بعد از سه
روز تلیت طعام تنگ آمد از مختار امان طلبیده و التمس ایشان باجابت مقرون گشت
و مختار بدار الاماره نزول کرده دوازده هزار درم کور پت المال بانت یاران و امواز ان

قسمت کرده گاه گاه گریان بخدمت مختار رسیا و رست نمود و در کتاب خدای و سنت رسول خدای ملتزم
مهدی آلی محمد بن حنیفه رضی الله عنه و طلب خون حضرت امام حسین علیه السلام بادی بیعت گرفته
و مختار بضبط کوفه اشتغال نموده عبدالله بن کامل را بشاکی شهر موسوم کرده و نهید و چون کوفه و بخت
قصر مختار آمد عبدالرحمن بن قیس همدانی را بضبط موصل فرستاده و عبدالله ابن حارث را بایت
ارمینیه امر کرده و محمد بن عمر بن عطارد را بحجاب بار بامارت آذربیجان موسوم گردانیده و سعد
خدیفه را بحلوان گذاشت و چنین زمام حل و عقد ولایت ممالک دیگر را که سیدنست که بهبهت
مسخر خواهد شد در قبضه اقتدار مردم خود کنده کاردان نهاده و امر ابوجعفر فرموده و علی نمود و در سر
مهمات خود مشورت از خلق بلاد و امصار بیت مختار پستان لباط سعادت مهد کرده و نهیدند و مختار
تیه در کوفه تاسیس قواعد عدل و داد پرداخت و سوم ظلم بیداد برانداخت و شریح را فرمود تا قضایا
آن ولایت تمام نماید و چون شریح را بخت عثمان متهم سید داشته تا رض نموده خود را از ان امر
معاف سید است لاجرم ان منصب را بیکی از فقهای شیعه تفویض کرده و نهید و بفرض خویش در دیوان
نظلم هر روز نشسته اهل ظلم و جور را گوشمال بسزا سید او چون الله خیر ابعد از وقوع این امور مردان
حکم عبید الله بن زیاد را بتسخیر عراق عرب بمحاربه مختار فرستاده و در حین فرستی موصل فرانی و نصیبین رافع
شده از طلیع خورشید تا دیر شام از رزمی جد و اجتهاد و کوشش نموده و بسپاه شام در رفت
امنوار پس چاره خود را منحصر در انهزام دانسته فرار بر قرار اختیار کرده و بدیع یمانی عراقیان
پیشوای آغاز نموده و ابن زیاد با معاذ هزار کس از مخالفان بقتل آمد و چون ابراهیم بن الاشتر
که سپهسالار لشکر کوفه بود براعد انظفر یافت سران زیاد و حصین بن نمیر و شرحبیل ابن ذوی الکلاع
و دیگر بن محاربق و سیار و رؤسای شام را بکوفه نزد مختار فرستاده و شیعه ازین صورت بیشتر
و مسرور گشته برای شکر باری تعالی قیام نموده نزد پستان رسانیدند ابوالمؤید خوازرمی
گرید که مختار سرهای امرای شام را فرخ نامه روی هزار دینار بیکه نزد محمد بن حنیفه فرستاده و او بفکر آنه
آن هدیت در رکعت نماز گذارده امر کرد تا سرهای سالیان پاویزند و ابن زبیر ادا ز اتفاق
آگهی نموده آنها را دفن کردند تسلط و غلبه مختار بر مزاج ابن زبیر دشوار افتاده و جهان کشاده
بروی تنگ گشت چون ابراهیم ابن مالک بخنین فتحی اختصاص یافت خراج خزینه ستانده بعضی

ازان یاران صحاب خواهد شد گفت که دو برخی را تا زد مختار فرستاد و تمام ولایت تا مدائن و دیار ربیعه و مضر در تحت
مختار در آمدند و عبد الملک بن مروان بر مملکت مقتدر تر زین سبب استیلا یافت و حکومت
حجاز و عراقین بر عبد الله زبیر قرار گرفت و چون مختار بن ابو عبید و برادران دیگر او کشته شدند
کاظمی بقتل رسیدند کار حضرت امیر المؤمنین حسین علیه السلام بپرداخت محمد حنفیه و طایفه از شیعه
زبان طعن بر وی دراز کرده گفتند که این مرد دعوی دوستی خاندان طیبین طاهرین میکند و در قتل اعدای
چیست چه اگر آن جماعت در کوفه آسوده و خاطر نشسته اند و او تغافل و تساهل را شعار و دثار خود ساخته است
واین حق بسیع مختار رسید بتقصیر خود اعتراف نمود و نزد عبد الله کامل اسامی حاضران را نوشت کربلا
مفصلا تحریف کرده و بعرض او رسانید و مختار بر یک از ان ملاعین را بنوعی کشت که خبر و اندر دره
دیده اولوا الابصار در کتاب کشف الغوامض این غزا کوئی روایه نموده و که بعد از فراغ از قتل کربلا
بحج رفتم و بخدمت امام زین العابدین علیه السلام رسیدم آنحضرت پرسید که ای شمال چه شد حوادثی
کامل اسدی گفتم که او را در کوفه زدم که اشته ام پس آنحضرت دست مبارک بر داشته دو عاکردند
گر تقسیم ذلک حدیث اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله چون بکوفه رامجعت نمودم بخانه رفتم خروج کرده بودم دنبال کرا که او دوست
دیدم پس بوسوار شدم و بدیدن او رفتم چون فرود آمدم در رسلام کردم دیدم که اسپ طلبیده میخواهد
که سوار شود و چون سوار شده من نیز همراه او سوار شدم و با او پیرفتم تا بوضع کناسه رسیدیم مختار در انجا
توقف نموده کار ابرای آمدن کسی باشد و آخر الامر چون کس نطلبید حرکت داده تا کامل فرستاده
بود و چون آن لعین را نزد مختار آوردند گفت الحمد لله که مرا بر تو قدرت داد و او را نگاه جزا را طلبید
و امر کرد تا دستهای او را ببرید بعد ازان فرمان داد تا پاهای او را ببریدند گاه فرمود که انبار آتش
بیارید شعله ای آن روسیاه را در بر گرفت و بسوخت مهمال گوید که
چون من آنجا رسیدم گفتم سبحان الله پس مختار بجانب من التفات نموده گفت سبب تسبیح
گفتن تو چیز بود گفتم در سال گذشته بخدمت حضرت امام زین العابدین علیه السلام رسیدم آنحضرت
از حال این حوادث سوال نمود من او را خبر دادم که در کوفه زدن است و آنحضرت دست مبارک بدعا بر داشته
فرمودند گفتم اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله پس مختار را زیاد کرد گفت الله الله آیا شنیدی
از علی بن الحسین که این لعین در حق آن لعین چه گفت که والله که شنیدم پس مختار بای حمیت بر خود را

از بالای مرکب بزیر آمد و رکعت نماز گذارد و بسجده شکر نهاد و در ان سجده دیر بماند و چون سر
دیر بماند نگاه سر بر داشت و روانه شد با او همراه بود تا بدر سرای من رسید من از و التماس نمودم که
گرم نمود و فرود آید و در خانه من چاشت کند مختار گفت ای مهمال تو را خبر دادی که علی بن الحسین از قتل
چند چیز طلبید که آنها بدست من بوقوع آید و با وجود این از من سوال میکنی که هیچ تعجبی نکنم و البته ای گر
بشکرانه این توفیق امروز روزه باید داشت صاحب مصائب تفصیل کشتن رسای کوفه را
گفتگوی حضرت امام حسین علیه السلام بودند تقریر نمود و شمر ذی الجوشن کلابی و زرعة بن شریک تمیمی و سنان بن انس نخعی
فرزند انس اخولی ابن یزید الاصبحی و عمرو بن حجاج و قیس بن اشعث و حکیم بن الطفیل الطائی و ابن سلیم یزید
بن الکلب و عمران بن خالد و عبد الله الجعفی و عبد الله بن قیس الخولانی گفته که القصه بعد اما هر کرا ازان ظلمه
یافت بکشت و بسوخت و در خان و مان زر و گذار نمود و بصره و فرستاد آتش کین بخطه بر افروخت
و اگر قلم شکین رقم بتفصیل گرفتن و کشتن آن مخاذیل پردازد بیکی کرا مقصد باز ماند و فاهرا زهی
گر تفاصی سید ای بشرح دیوان مرثیه حضرت امام حسین علیه السلام روایت نموده و علاوه آنجناب که در وقت مختار
کشته شدند بهشتاد و نفر از بصره رسیده باشند و بیان است که حضرت امیر المؤمنین علیه السلام
فرموده بیقتل ابی عبید الله ثقیف و قتیل بن الدین فلان و فلان و ثمانیه و ثمانین الف
رجل فقتلهم الله و گفت مولی المختار بن ابی عبیدة الثقفی مختار مدت شش سال تمام از کوفه و بصره و ماه ری و
خراسان و نهاوند و همدان و آذربیجان خطبه بنام او بود و در ولایت و لشکریان و نواب او در بلاد اسلام
حکم بود و نزد آخر در محاربه مصعب بن زبیر بدرجه شهادت رسید رحمة الله علیه معاویه بن یزید معاویه العالی
مقتبس الراجع الی الله است بمقتضای کلام معجز نظام یخرج حی من المیت یکی بیرون آرد دین دار مجد خاندان
سید ابرار بود و سه سال خلافت کرد و بعضی گویند چهل روز و چون مانند پدر بن آل فرعون با بهام ربانی
و فطرت صحیحه السبانی آراسته بود اگر خلافت حق اهل البیت است بعد از انقضای مدت مذکوره در قبر مجمعه
برنجیر شد و پس از صد آلهی دور دو حضرت رسالتپناهی گفت ای قوم بدانید که من تحقیقی با جزم اگر خلافت
بابای من هست و بکار خلافت پرمی ایم و اگر حق بود و اگر باهل آن کار رابنی امیه گردند و دور نه
ایشانست و خبر سید عم شما را که گفت وارث باستحقاق خلافت راهدی را در رجال طعنی هست علی بن
حسین است بروید و با او بیعت نمایید اگر چه سید ام گر قبول ایمنی نخواهد نمود و بعد از اتمام این خطبه

از بنی‌نوه و آمن بتبرک خویش رفت و ابواب اختلاط مسدود کرد و بخانه‌پردان نیامد و از خانه بیرون نیامد تا وفتی که وفات
یافت در کتاب کامل بهائی مذکور است که چون معویه بن یزید را بر مسند خلافت نشاندند بر منبر رفت و لوحه
بر پیش خود نهاد و بر سر لوحه مذکور بود از افعال ایشان تبرا کرد و او را از استماع آن بر حذر داشت و با او از ری تمام
گفت که این لوحه گفته جده تو معاویه گفت او دوست تر دلک بابا و اجداد و ابناء خود و ابا از ری تمام
گویی از خطبای شیعه بود زمن در گذر تا بندم این دو بیت از اشعار یزید است که در براءت از پدر خود
خود آشکار نمود و بیت بالیت لی یزید حین انتب ۵ آبا سوآة و ان رآنی بالنصب ۵ بزیت من
فعلة الله الشدیدة ۵ انی برئت و زانی الله تذبیب یزید بن علی ابن ابی طالب علیه السلام ظهور کلمات تعالی و بجاهدات او با مردم و والی مستغنی از بیان است و صیت فضل و تجاهد
او مشهور و مانند شمس و سنان ابر بالسنه مذکور راین چند بیت کفایی در وصف فضل و شجاعت
او گفته و در کتاب ربیع الابرار مسطور است شعر نطاعنوی بالخطی و انتهی ۵ بصیل ابطراف القنی للتذابل
تبینت الاحد ان بسنانه ۵ طبیل حنین الاهبات الثواکل ۵ تبین فی یوم الهیاج الوذ القی ۵ ولید الله فی
بنی ابی العواتل ۵ یزید فی الله تعالی از پدر خود امام زین العابدین و برادر خود امام محمد باقر و از امام جعفر صادق
علیهم السلام روایت نموده و در صدد بیت یک از حجرت شخصیت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام
گوای بحرف او داد و بر درجت زیستاد این حجر شاخذ در کتاب صواعق محرقه خود آورده که زید مانای طویل
القد بود و در سنه احدی و عشرین و مائه بدرجه شهادت رسید و چون او را بر دار مصلب کردند ملکیوت
بزدان ایزدی بر حرارت او دار را تا سه نا از نظر مردم مستور گردید و در وقتی که حرم خروج کرد خلقی کثیر از اهل
کوفه تابع او شدند و جمعی غفیر از شیعه نزد او آمدند و در ان اثنا با او گفتند که بزار از مشخص کن تا با او بیعت
کنیم چون او از ان استماع نمود او را گفته که ترا رفض میکنیم یعنی ترک متابعت و معاونت تو میکنیم گفت
برید گر شما بدر رافضه و از ان زمان تا حال آن جماعه رافضه شدند نام شیعه از زید به شد و این کلام این
چکر جبالان قوم او از او در هم نیست اند بگلو سپیدند ان زید رضی الله عنه بر وجهی که در کتاب
جیب السیر اشاره بلطیف بان و آن است آن بود که چون نوبت که خروج کند نوبی از شیعه برای
جمع شدند و ظل بایشان چنان بود که خروج زید با جازه حضرت امام جعفر صادق است علیه السلام
چون ایشان را معلوم شد که حضرت امام او را از خروج منع نموده و از وی برگردیده گفت

رفضونی مرا ترک کردید آن قوم که بازیدیا ماندند این قوم را رافضه نام نهادند و ایضا تفویض در روایت این حجر
در کتاب اصحابه اذکور است چنانکه عبد الرحمن حمدانی در کتاب الفاظ از اصحاب تواریخ نقل نموده که
چون زید علی را تغیر زنده و از نیشت بیت شد گفت این سمای من ابی بکر و عمر ما قاله فی هذا المقام هرگز کسی پیش
ازین نرسیده و باو گفته که چگونی در حق شیخین لاجرم ارحای که زید بروی رسید این گفت بهشیش ایمت لرکیا شد
انکو از حال ابو بکر و عمر ازین پرسید ایشان مراد بجانبکا و رسانیده و از بجاست مضمون کلام بعضی از مورخین
که حضرت امام حسین را در کربلا شهید کردند و در حق گفتند که او در اندرون شقوتی ساقطه و در روزی که ابو بکر را
خلیفه مسلمانان شهید کردند ظاهر این بیت ازکلام زید این معنی فهمیده و اندرگی شد انکو از حال ابو بکر
و عمری پرسیدند باندکر بسبب انکه عمر او بکر را دوست داشته بسبب ایشان نگردم کار بانجا رسید
که کردی شیعه رفض و ترک بس نموده نه بیانیه در کتاب تاریخ الملوک مسطور است که سبب خروج
او آن بود که روزی بمجلس هشام بن عبد الملک درآمده چون سلام کرد هشام گفت لا سلم الله علیک
زید گفت الق الله یعنی از خدای تعالی بپرهیز هشام گفت شل تو کسی ما را از ترسکن بتقوای خدای تعالی
زید گفت هیچکس بزرگتر نیست ازان کس که او را امر کند بتقوای خدای هشام گفت زنی که در خاطر خود
خیال خلافت داری و حال انکه در تو کنیزی است زید گفت پسی زبیت مادران موجب پستی قدر زنان
فی شود و اگر چنین بودی بایستی که پستی زبیت مادر اسمعیل موجب پستی قدر اسمعیل شدی و خدای تعالی
او را پیغمبر نسافتی مانند پسید اولین و آخرین را از نسل او نیافریدی هشام گفت تو بر رغم من این مجال
یعنی خلافت را بدست آوردی زید را این سخن خوش آمد چون زید بر رافت شنند که با خود بیکت ما اجب بحجو ۵
احد الاول اسم آز آنجا بگو و آمد شیعه اخبار بجوز شق ساخت خروج نمود و در حسب پسیر مسطور است که
چهل هزار نفر از اهل کوفه با زید رضی الله عنه بیعت نمودند زید او را عیسی خروج نموده در فضائل آن احوال
طایفه از معارف کوفه که دست بدان جناب داده بودند بسیاری که در تواریخ مشهور و مسطور است انجمال
داشتن بر گشته بهتش را شکسته گفتند امام جعفر الصادق است علیه السلام زید رضی الله عنه آن طایفه
را مخاطب گردانیده گفت با قوم رفضتمونی یعنی ای قوم ترک بیعت من نموده از راه یک طرف افتادند
و بنابرین سخن اسم رافضی بر شیعه اطلاق یافت آخر در شب اول صفر بیست و ثانی و فرس اخرج
گر بعضی از بیعتشان بر کب نزیعش بر بستند اما عدد آن جماعت از پانصد متجاوز نشده و ازین جمله

اخبار احوال برعایشه فاطر عاطر زید رضی الله عنه نبشت و از پرده‌ای کوتیان تعجب نمود و یوسف بن عمر الثقفی
کز اجانب شام ابن عبد الملک حاکم ذات عرب بود در اول صباح دوم صفر بر سر پل اسپنا و فوج سپاه را
متعاقب یکدیگر بحرب زید رضی خروج سپاه را متعاقب یکدیگر رضی الله عنه میفرستاد و آنجناب بقابل پرداخته
لشکرش را منهزم میساخت اما چون مخالفان در غایت کثرت بودند موافقان در غایت قلت
عاقبت یوسف غالب شده و زید بن حویره و هویره بن اسحق ازدی و ابن عبد الرحمن کز اجلوده رسای اصحاب زید
بودند تا منصت و هفت نفر شهادت یافتند رؤس ایشان را پیش یوسف ابن عمر بردند زید رضی الله
عنه پای ثبات افشرده و هجمان جنگ میکرد و دران اثنا تیری بر پیشانی مبارکش رسید از اسب
درگردید و غلامی آنجناب را بر دوش گرفته بخانه یکی از شیعه برد و طبیبی آورد و گه معالجه چیزی نمانده باقی بود
اوقات حیات زید رحمة الله علیه بنهایت انجامیده بود کار طبیب از پیش نرفت و روح مقدسش
بریاض قدس منزل گزید ملازمان بوشیب و پنهان قبری حفر کردند جسد معطرش را بخاک سپردند و یوسف
چندروزی سعی موفور نمود تا از دفنش نشان نیافت بالاخره یکی از غلامان زید را نقل شده بشهید بگرا
آن غلام از خوف جان او را نشان داد دیوسف جسد آنجناب را از گور بیرون آورده و فرمود تا سرش
تن‌دوشام بردند و جثه او را بردار کردند مدت عمر زید رحمة الله علیه چهل و دو سال بود و تعلت که چون خبر
شهادت زید بهشام رسید هشام بن عباس کلبی این دو بیت منظوم کرد و انشد شعر صلبنا لکم زیدا
علی جذع نخلة ۰ و لم ارصدا یا علی جذع نخلة ۰ و فی رحمة الله علیه سفاهة ۰ و نقصان فهر من علی و طیب
دین و دولت را چون حضرت امام جعفر صادق علیه السلام شنید فرمود که انهم ان کان فذلک کاذبا
فقد علمت یکیف ۰ و دران ایام حکم مکه بهری متوجه کوفه گشت و شیری او را بدرید و صادق علیه السلام از حال
او خبر یافت کفت الحمد لله الذی یجزنا ما وعدنا و مولف گوید که تحقیق آنست که زید بن علی علیهما السلام
در غایت بزهد و پرهیز بود و پیغمبر سید است که مستحق خلافت حقیقی در زمان او حضرت امام جعفر صادق
علیه السلام بگذ مقصود او از خروج بر متغلبان زمان انتقام کشیدن سادات اهل بیت علیهم السلام
بود و بهر طریق نمیخواست که مردم را برخود جمع سازد تا بدفع دشمنان خاندان خود برود و در ان
اوقات هر کس که از شرور و فجور بری میبود بخواست خود متوسل باو میشد و شیعیان که
باو در مقام حمایت بودند بعضی از ایشان بسی که سابقا مذکور شده قبل از اقدام حرب جمعه شده‌اند

بعضی

بعضی کز اطلاع بر ان سبقت نداشتند یا احوال آن سبب را جایز نپنداشتند همچنین بر حرب اقدام نکردند چون
فرق مختلفه مخالفین را تیتر با و همراه دیدند و خایف شدند بعضی کز حسن خلق و کثرت سوقت بجمال زید رضی الله
عنه آشفته ایشان را در اعتقاد او شبهه واقع شده و الفت او را با مخالفان موجب قدح در اعتقاد او پنداشتند
بکر ایشان را از قبل موافقه القلوب انگاشتند و حسن مواساری زید در مضمار استقام اعدای دین اظهار او انگاشته
بعضی کر ایشان را از بابی حرمتی بجمال زید نبود و در تشیع علی بودند موافق بودن او را با مخالف دین اختلال
اعتقاد و اختلال نبودند و در مقام انکار نبودند اگر در اعلی رؤس الاشهاد و تکلیف برات بسیار
نمودند و چون زید رضی الله عنه بجا بر رایه تصلی وقت استمات قلوب جمهور شیعه از زید
ناچرم از اظهار تبرا امتناع نمودند آنچه تعالی شانه او را در آن شب بعذر زنده داشتند و در دست
اعدا مخذول نگذاشتند و بوده بایست آنچه سید اجل ثقة المرتضی علم الهدی قدس الله سره در کتاب
منتقی از اعیان جعفری شیعه نقل نموده کز نه باز زید بن علی علیهم السلام در واسط بود م پس در مجلس او
جماعتی ذکر ابا بکر و عمر علی کردند تعریض و تصریح بتفضیل و اذعان ابو بکر و عمر بر ان حضرت و چون آنجماعت از
مجلس بیرون رفتند زید رضی الله عنه با من گفت که شنیدی سخن آن جماعه و انیک من در باره سخنان ان
ایشان چنی چند گفته الم باید کز آنرا با یشان بر سانی و آن ابیات این است شعر و من شرف القوم بما را
قال علیا شرفت المناقب ۰ و قول رسول الله و حق قوله و ان رغمت منهم انوف و کوب ۰ با نگ
تنی یا علی معانا قهارون من موسی اخ لی و صاحب ۰ و ما بعد رغامی فیجتاب لامرء ۰ و طاعن فی
ذات الالا یضارب ۰ فانزال یعلوهم ۰ بکاءة شهباء تعادی القوانس ثاقب ۰ و در بیت
بمضمون تحقیق مذکور اکنون شیخ فاضل ابن خوارزمی در آواخر رساله کفایة الاثر فی النصوص علی الایمة
الاثنی عشر ذکر نموده و بعد از نقل بعضی از احادیث دالة بر امامت ایمة اثنی عشر از زید بن علی
علیهما السلام گفته قال قال ابی زید بن علی علیه السلام از اسمع از حدیث من القاب المعصومین و
من به اعتقد و علم خروج با سیف و داعی الامامة نفسه و اظهار خلاف علی جعفر بن محمد و موسی بن محمد و علی بن موسی
الرضا علیهم السلام و ذکر ابو الفرج الاصفهانی فی کتاب مقاتل الطالبیین و ذکر ابو الحسن علی بن محمد المدائنی
او عامه و حاشا زید علی ان یکون لمثل هذا الحمل فاقول فی ذلک و بالله التوفیق ان زید بن علی علیه السلام
انما خرج علی سبیل الامر بالمعروف و النهی عن المنکر بما علی سبیل الی الفته لان اخیه جعفر بن محمد ابن

علی علیه السلام و انما وقع الخلاف بین جعفر الکاشی و ذلک انا نزید ابن علی علیه السلام لما خرج لم یخرج
جعفر بن محمد علیه السلام و لم یحرم من الشیعة ان اتبع جعفر کان علی الحق و انما کان الصعب بین الشیعة
فی ایام الذین صاروا الی زید یسألونا ذلک قالوا لیس الامام من جلس فی بیته و ارخی ستوره و انما
الامام من خرج بالسیف یدعو الی نفسه و ینهی عن المنکر فهذا کان سبب وقوع الخلاف بین الشیعة
و امام جعفر و زید فاکان فی هذا خلاف و الدلیل علی صحة قولنا قول زید بن علی علیه السلام من اراد الجهاد فاتی
من اراد العلم فالی ابن اخی جعفر بوا دعی الامامة لنفسه لم یخف کما العلم عن جعفر لان الامام
یجب ان یکون اعلم من الرعیة من مشهور قول جعفر بن محمد علیه السلام رحم الله عمر زیدا لو خرج لدعا الی
الرضا من آل محمد لان الرضا یقتضی ذلک ما حدثنا به علی ابن الحسین قال حدثنا عامر بن عیسی
عن ابی عامر البصری عن بکر بن ذی بکر بن ذی بکیة بسنده الاحدی و ثمانین و مائتین قال حدثنی ابو محمد الحسن بن محمد
ابن یحیی بن عمر بن ابی طالب بن الحسین بن علی بن ابی طالب قال حدثنا محمد بن منصور قال حدثنا
ابی قال حدثنا عمر بن المکتوم ابن مهران قال لقیت یحیی ابن زید بعد قتل ابیه و هو متوجه الی خراسان فاذا هو
رجل فی عقله و فضل فی دین فاخبرته عن ابیه علیه السلام فقال انه قتل و صلب فاکثر من البکاء ثم بکی و بکیت
حتی تشفی علیه فلما سکن قلت یا ابن رسول الله و الذی اخرجه الی قتال هذا الطاغی و قد علم من اهل
الکوفة ما علم قال نعم قد سألته عن ذلک فقال سمعت ابی علیه السلام یحدث عن ابیه الحسین بن علی
علیه السلام قال وضع رسول الله یده علی صلبی فقال یا حسین یخرج من صلبک رجل یقال له زید یقتل صبرا
او کان یوم القیمة یتخطی هو و اصحابه رقاب الناس و یدخل الجنة فاجبت ان اکون کما شاء ان یکون
رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قال رحم الله زیدا کان و الله احد المتعبدین قائم لیله صائم نهاره
مجاهدا فی سبیل الله حق جهاده و نقلت یا ابن رسول الله کذا یکون الامام بهذه الصفة فقال یا عبد الله
ان ابی لم یکن یدعی الامامة و لکن کان من الساداة الکرام و اراد ان یکون من الجلة الذین فی سبیل الله
نقلت له یا ابن رسول الله اما ان اباک قد ادعی الامامة و خرج مجاهدا فی سبیل الله و قد جاء عن رسول
صلی الله علیه و آله و سلم فیمن ادعی کاذبا فقال یا عبد الله ان ابی علیه السلام کان اعقل من ان
یدعی بالسیف لما قال علیه السلام ادعو کما الی الرضا من آل محمد علی ان کنت علی جعفر افقه منه و هو
صاحب الامر قال نعم و انه لفی السنام انتهی کلامه و اخبرنی الشیخ ابو محمد الحسن بن محمد بن یعقوب الکلینی رحمه الله قال حدثنا علی

در باب حفظ از بحر از مناظره ابو جعفر بن الطاق با زید رضی الله عنه روایت نموده اگرچه اول این دلالت
سخیفه بر کفر زید جاهل یا متجاهل بود است از استحقاق حضرت امام جعفر صادق علیه السلام اگر خلافت را حق مستحق
خود میدانست این امر را کسین از آخر کلام مظاهر میشود که غرض زید ازین بحث اهل و اولاد یاران بود که مومن الطاق
را در عبادت خود حریص ساخته و چون در آخر دید که مومن الطاق در دین خود صاحب بصیرت است عبادت
خط بر او نظر فتنه نکند ایمان با استحقاق او در امامت می آرد او را گذاشت که تو کشته
خواهی شد و در کناسه مصلوب خواهی گردید و اظهار کرد که نزد آن حضرت صحیفه است که در آن قتله
قتل مصلب من نوشته است و تفصیل مناظره ابو جعفر مومن الطاق با زید بن علی علیهما السلام سابقا
در ترجمه ابو جعفر مذکور مسطور شده است بنجا رجوع نمایند یحیی ابن زید رضی الله عنهما در بیابانی زابلستان
ولید بن یزید یحیی بن زید مذکور رضی الله عنهما را بجهت تفصیل بخاست اقتضا داشت و بعد از شهادت
پدر بزرگوار خویش بجانب خراسان تشریف برده و با مقصد تفرج خروج نموده و در نواحی جرجان با تمام
مسلمین جرالمازنی که لقب نصر بن سیار بیک آنجناب رفته بود و بفوز شهادت رسیده و این چند
بیت از اشعار اوست که در وقت اراده خروج گفته است شعر غلیلی نبی بالمدینة بغدادنی الشام
منها النهی و التجارت ۲ کل قتیل عشر بطلبونه ۳ ولیس یزید بالعه اقین طالب ۴ صابنی بحکم السیف
فقد نزکتم ۵ و صیتم ۶ و امام السیف ضارب عبد الله بن معوذ بن عبد الله بن جعفر الطیار رضی الله عنه
در کتاب عجب السیر مسطور است که عبد الله در سال سبع و عشرین و مایه که در اوایل ایام حکومت یزید بن ولید
بکوفه تشریف برد و حاکم آن ولایه عبد الله بن قرار بن عبد العزیز آنجناب را تعظیم نموده و هر روز جمعه
افواج لشکر سپید در رحبه قصر فرود و چون یزید فوت شد ابراهیم قایم مقام گشت اسمعیل بن عبد الله
القشیری نشانی مرزا از زبان ابراهیم در باب ایالت خوزستان بکوفه آورد و عبد الله بن عمر
بقدوم مالحیت مقدم آمد و اسمعیل پرسید که تو را ابراهیم چه نشان داده است گفت که من عفت و ادار اکرام
سید ارم و از سر حکومت درگذشتم انگاه اسمعیل عبد الله بن معوذ را محبوس کرد و اینه بعضی از رسایل
قبایل را بالفاظ دلنواز و تخلصاص داد و طایفه را شمول لطف و احسان ساخت و خوشتر این را دیدم
رفقای بن خیبری و جعفر بن نافع که با یشان چیزی نرسیده بود از عبد الله بن عمر که در ان اوان در بصره
اقامت داشت روی گردان شده و بکوفه رفتند و اظهار مخالفت کرده جمعی کثیر با یشان موافقت

نوشته و عبد الله بن عمر را بر خود و عاصم را بر سپاهیان مخالفان امور ساخته عاصم گوید شنیدم که هر یک
امام بر دکان را صد هزار درم و از شیعه این خطبه را بر ضعفه عبد الله بن عمر حمل کرده و عبد الله بن معویه را از
زندان خلاص کرده بر دل آرزومند و باتفاق اسمعیل بن عبد الله القسری و منصور بن جمهور از انجا رفته
با او بیعت بر دخش و عبد الله عاصم را از کوفه اخراج نموده و اسپاسیان مقاتله و مقاتله بهم رسانیده بسیاه چیزی
نداده و متوجه شده و همچنین قتالی شدید بوقوع انجامید و عبد الله بن معویه شکست یافته با گروهی شیعیان به
بابنجاب رفتی گشت و از انجا بعد این شکست رفت و از ایران لشکر بگلوان کشید و حلوان و دجیل و اصفهان
و همدان و ری را مسخر کرده بسنه و در شهور سنه تسع و عشرین و مایه و ولایات فارس و عراق عجم آمده و اصفهان
یعنی محاربات بابن موسی عبد الله بن معویه را مسخر گشت و خلق از بنی هاشم و غیرایشان از اصفهان و فارس
بیعت فتح آتشش مجتمع شده و عبد الله در اصطخر فارس رحل اقامت انداخته و ادارت جبال را با برادر خود یزید
حسن خلف خویش سالمت و عمال بولایات ارسال داشته و بعد از علم و خود حاکم نصب فرموده چون یزید بن عمر
بن هبیره که از قبل ابی العباس بولایت آذربیجان و ارمینیه تعلق داشت خبر یافت عامر بن ضبارة و حمید بن
زائده را جنود بیانتها فرستاده که او را در بابنجاب متوجه مقاتله عبد الله کردند ان هردو سپاه از ابنجاب فرموده
عمل نموده بعد از مقاتله فریقین سپاه عبد الله منفرق گشته و آنجناب بکنب اصطخر آمده بر قرار جنگ
کرده باید که از بهر سلم مردم را برضای آل محمد دعوت میکنند بعضی خواص و بعد از دعوی
بیعت همراه مالک بن شمیم خزاعی که در ان زمان از قبل ابو سلم والی آن ولایه بود عبد الله را با یاران خاص
حسین یزید بنگاه داشته قاصدی نزد ابو سلم فرستاده و او از رسیدن ایشان آگاهی داده و ابو سلم مکرر
که مالک عبد الله را بالقتل رساند و برادرش را مطلق العنان گرداند صاحب تاریخ الملوک آورده که سبب
قتل عبد الله آن بود که ابو سلم جاسوسی در ان حین برایشان مقرر نموده بود تا امور الغیر ایشان را بنسبت
با ابو سلم معلوم نماید عبد الله اصحاب را چون از الغنی فیرغ داشتند انچه در دل داشتند بزبان می آورند
و میگفت که ابو سلم کذاب است و در العن میکوشد نقلت که قبل ازین عادت قاصد روزی مالک نزد
عبد الله رسیده که عبد الله و جعفر از جمله اصامی اهل بیت پیغمبر است بخلاف معویه پسر میبیت که پدرت را
این مرتبه نهاده و اند عبد الله رضی الله عنه جواب داد که روزی عبد بن در مجلس سعید بن ابی العاص
گرباد خبر آورد که گشنده بابی است ترا پسری کرامت فرموده و معاویه از چهره من التماس کرد که صد هزار درم

گیرد این پسر خود را بمو من کردان یاران بدرم معاویه بسی شد مالک بن مسکعه زیاد مکر برشوت گرفتید
و تمام رشتی حاصل کرده بدالقصه چون فرمان ابو سلم مالک رسید فرمان داد تا مغرشی بروان عبد الله رضی الله
عنه مناد و نفس او را مقطع ساختند و من آنجناب بصرح هرات است و بزیارات اشتمار دارد
محمد بن عبد الله المحض بن الحسن بن الحسین بن علی الاتقی علیه السلام مذکور را از خطای نبی اشم بود و همگی با
با پستظهر او و ده اکابر زمان او را صدای میگفتند و بعد از شهادت او را نفس زکیه میخواندند بنابر انکه بلقاب
او را حجاز را رنیت گشته خوانده شده و ندائی شنایه از بعد خود نقل کرده و که او چهار سال در شکم او بوده و چون
متولد شد در لیان دو کف خطای سپید بر بر چپه برآمده بود و بلوچون ابو جعفر منصور رهبای در زمان
حکومت خویش بنسبت باذریت اطهار و سادات عالی تبار جیف و تعدی بسیار نمود و بجز و انکه
تو همی بمجلس او قیام کرده و بجهت التعظیم اشتهار یعنی خود و بنابران محمد بن عبد الله مذکور گرد سنگ کار بر
اهل بیت اعظام و است در ما بجادی الآخر سنه خمس و اربعین و مایه در مدینه رایه مخالفت منصور را افراشت
و عامل منصور را بقتل رسانیده و با چار زرا تصرف خود در آورده و اکثر معارف و اعیان سادات خلافت
محمد را پذیرفتند و جلد بر قتال کرد مدینه عاشیه شا بعثش بر دوش گرفته و مالک بن انس گرفته بنه
بر فتوی صید و مردمان را که با دی خروج کنید و یاری و مدد کاری و هواداری او را فرد کذا ریده چون
این خبر بگوش ابو جعفر رسید عیسی بن موسی بن محمد ابن عبد الله بن عباس را با لشکر فراوان بدفع محمد
نامزد فرموده و عیسی بظاهر مدینه رفته با محمد آغاز مقاتله نموده و جمعی کثیر از جانبین بقتل آمدند ابن کثیر شای
او رده که سعید کس با محمد بود از پنجه در دست او تنها از لشکر مخالف کشته شد مهتاد کس بود و بالاخره
اصحاب محمد گریخته انجناب در چهاردهم ماه رمضان سال مذکور شهید شده و در بعضی از تواریخ مسطور است
که محمد در زمان نبی امیه طلب خلافت مینمود و داعیه خروج داشت و مدتی در کوهستان طی پنهان بسر برد
و کاهی شبانی میکرد و کاهی مزدوری میکرد و شیعه او در حجاز و یمن مردم را باو دعوت مینمودند تا انکه
در زمان منصور کار شیعه او شهرت یافت منصور او را از پدر و برادر و خویشان او طلب نمود ایشان
در جواب گفتند که مدت است که غایب شده و ما را از خبر نیست پس منصور بر در و برادران و خویشان
او را از حجاز بعراق آورده و مجبوس ساخت و محمد بقاران آن حال در مدینه ظهور نمود و منصور بضطراب شده
عیسی ابن موسی را که برادرزاده و ولی عهد او بود با لشکری آراسته بحرب محمد فرستاد و محمد در مدینه حصاری

چون دست محمد بدو رسید از کشید و محمد دید که مردی از هیچ جا خبر ندارد بخانه خود رفت و آنگاه که ایمنی افتاد
و شب در آمد نوشته بود نداز صندوق بیرون آورد و در آتش انداخت و آنگاه محال مرکب بر آن سوار
شد زیرا که این کتابها از جماعتی بود که با سوگند خورده بودند بصدق و دلالتی ترسیدیم که بدست منصور
افتد و ایشان را هلاک سازد و پس از آن شش سه از ایام آورد و دو بجای او مشغول شد تا در روز شهادت رسید
و چون سر محمد را نزد منصور آوردند آنرا نزد پدر او و برادران بگسترانیدند و چون نظر بدو بر آن افتاد گفت
برحمت الله تعالی فلک حیوانا قوا آنرا و این بیت تمثیل برو خواند شعر فتی کان مدینه بن السیف و هین
و کفیه سوات الاسود حسنا بها پس آن شخص کسر محمد را آورد و برو گفت قتل لعد حبک قد رضی شطر
من ارکسنی النعیم و انی شطر البوس و نعنی لنا شطر النعیم و در عرف تهنین او برادر محمد ابراهیم
ابن عبد الله رضی الله عنهم با ما و بعضی از شیعه در بصره خروج کرد و او را کار بجایی زمان خود بود و دوست
او را تا عدی نقل کرده اند که دوم شتر دانده بگرفتی و بر جایه نشستی او کابوی که شتر بر قفی و دوم او در دوست
ابراهیم بماندی و چون خروج کرد بسیاری از اکابر بر چون امام تمش و عمار ابن منصور با او بیعت کردند
و بصحت رسید که ابو حنیفه گرفتی تر در بیعت او بود و بخروج با وی رغبت نمودی و بسیاری فتوی بدو دادی و پسر خود
حماد را با چهار زهزار درهم نزد وی فرستاد تا او را نزد نشست و در ابتدا یاد کرد که حفظ امانت او دایع مردم
کرتر و هست مرا در این دیگر دو الا بتو نمی رسید مرا تقویت تو نمیکردم و آن نامه بدست منصور افتاد
و بر ابو حنیفه تغیر شد و او را ایذای کرد که سبب وفات وی گشت و او رو داند که بگوش نزد ابو حنیفه آمد و گفت
تو فتوی دادی پسر را بخروج با ابراهیم و او دست کشته شد ابو حنیفه گفت کاشکی بجای او زدی تو من
بودی القصه چون ابراهیم در بصره خروج نمود ایشان این معاویه که از قبل ابو جعفر منصور دوستی
حاکم آن ولایت بود و در الامان تحصین نمود و آخر الامر بامان بیرون آمد و کار با ابراهیم باکرفت چنانچه
قرب صد هزار کس دخل لشکرش مجتمع گشتند و ابو جعفر از شنیدن این خبر در بحر حیرت افتاد چه در زمان
لشکر بانش در اطراف بادیه متفرق بودند و به پست و هفتم شهر ذی الحجه محمد بن عبد الله رضی الله عنه
بسع ابراهیم رسید و شکست کلی شد و بعد از تقدیم مشورت بجانب کوفه کرد و در آن زمان در کسکر منصور بود
توجه نمود و اضطراب ابو جعفر بیشتر از پیشتر گشته در این اثنا عیسی ابن موسی و حمید بن قحطبه از حجاز باز آمدند
و منصور را یاری دادند و ابراهیم فرستاد پس از تلاقی فریقین سپاه منصور طریق انهزام پیش گرفتند

و لشکر ابراهیم بست تقبل غارت برآورده و در این وقت جعفر و محمد پسران سلیمان ابن علی بن عبد الله بن
عباس از پس پشت سپاه ابراهیم رضی الله عنه در آمدند و این حرکت سبب هزیمت جیش ابراهیم بهزیمت
لشکر او جعفر گشت و در اثنای کرد و قریبی بحق از عسکر سپاه و شکسته شد و در دیه ماخری از توابع کوفه دو ان
کرد و بدت حیات ابراهیم چهل و هشت سال بود و در کتاب ربیع الابرار از نخشبی مشهور است که در وقتی
که خبر شهادت محمد بابراهیم رسید این چند بیت را انشا نموده شعر ساکبیک البیض الرقاق و الفنا فان
بها ما درک الطالب الوتراء و انا قوم لا تفیض دموعنا علی هالک منا و نعصم الظهرا دلت
کمن یبکی اذا عد بعده و عصرا من حتی تقتل عصرا او کمتنی اشفی نوادی بجاره و نعلب فی فطری کتابها بحجر
چند اهل آنچه پس که ایشان را شیعه خوانند ایشان سی و هفت فرقه اند کلشان از روز جمعه پنج
الاول سنه اثنی و ثلثین و مایه تا شب چهار شنبه چهار دهم شهر صفر سنه خمسین و مایه بالضد
هیئت و شش سال قدما رفضای ایشان شیعی بوده اند خلیفه و امام بحق بعد از حضرت پیغمبر
صلوات الله علیه بلا فصل حضرت امیر المومنین را میدانسته اند ابو بسطه آنکه در زمان هیچ یک از ائمه
یکی از ائمه اهل البیت علیهم السلام کرسی خلافت نی بحقیقت ایشان بوده اند و مع هذا چنانکه در مقدمه
ذکر رفته اکابر علویه ایشان در مقام مدافعه و مقاتله بوده اند حفظ ملک مقیم نموده و در غالب اوقات اظهار
خلاف اهل بیت و مجاهده نموده اند تا از هجوم شیعه در کش ساحت ایشان تواند بود و بعضی از ایشان
این اکثافه و در ترک جیش قتل بعضی از ایشان هرین و فریب پیشوای مرسلین که معاصر او بوده اند
و ابتدای این اظهار و استتار قبایح با نجا رسید که منصور نذار شد چنانکه در شرح حال او ذکر خواهد شد
و در تاریخ ابی مسطور است که سبب اشتغال خلافت بنی العباس آن بود که بسیاری از شیعه معتقد
امامت محمد بن حنفیه بودند بعد از برادر او امام حسین علیه السلام و چون محمد بن حنفیه وفات یافت شیعه
او عقد امامت پسرش ابشم داشتند و او عظیم القدر بود و شیعه او را تابع بودند و چون ابشم را
در شام وفات نزدیک شد و عقب نداشت وصیت خلافت خود بمحمد بن علی ابن عباس کرد و با او
گفت خلافت در اولاد تو خواهد بود و انگاه کشت و در ایام پسر شیعه را بمتابعت او امر فرمود و چون محمد
وفات رسید پسر خود ابراهیم مشهور را بمام را وصی خود ساخت چون مروان بن محمد که آخر خلفای
بنی امیه بود ابراهیم را بگرفت و ابراهیم یقین دانست که مروان او را خواهد کشت برادر خود عبد الله

سفاح را وصی خود ساخت و او اول کسی است که تولی خلافت شد از اولاد و بعد از او پس از وی کلام با نبی امیه منحصر
آن علی غرائف داسعد الدین نفتازانی صریح است در آنکه شیعه را در زمان ملوک بنی امیه شیوع و رونق
تمام بوده و در میان ایشان کتب شیعه بوده و از محدثین حنفیه تا زمان خلافت بنی العباس منتشر خروج
بر خلفای بنی امیه بوده اند با آنکه آن جماعه شیعه که قایل بامامت محمد بن حنفیه بوده اند که ایشان را کیسانیه
میگویند و دیگر فرق امامیه که اتفاق اثنی عشریه اند در تحت نقابت محمد بن حنفیه با بنی العباس داخل نشده
بلکه در اکثر اوقات با یکی از علویه اتفاق کرده بر بنی العباس خروج کرده اند چنانکه سابقا مذکور شد
عبد الله محمد بن علی بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب رضی الله عنهم کنیتش ابو العباس لقبش سفاح و لادتش در سنه
خمس و مایه اول خلفای آل عباس است بعضی گویند این قطب طائی رضی الله عنه ابو مسلم مروزی را در سنه
چهارده هم شهر ربیع الاول سنه اثنی و ثلثین و مایه صاحب روضة الصفا آورده که سباح جهور ابو العباس
با اتباع خود سوار شده بدار الامارة مروان فرود آمده از انجا بمسجد جامع رفت و بر منبر برآمده بر پای
خطبه خواند بخلافت بنی امیه که ایشان نشسته میخوانده اند و بنا بر اکراه در ان روز ضعفی داشته بر پای
نمیتوانسته ایستاد و بعد از وی علی از وی بگذرد بر پایان نرسیده و خطبه را تمام کرده و آخر کلام او
با اهل کوفه این بود که میان شما و پیغمبر شما هیچ قطیعه نیست اکنون بر منبر نهاده گفت علی ابن
ابی طالب و این امام که بر این منبر است یعنی عبد الله بن محمد بدانید که این امر با تعلق شد
و از میان ما بیرون نرود و تا آن زمان که عیسی از آسمان فرود آید بعد از آن سفاح و داود از منبر فرود
آمده بدار الامارة درآمدند ابو جعفر منصور نماز دیگر با خود بهیت مشغول بود و چون بهیت تمام شد بنشستند
بر استقلال نشستند و استیصال بنی امیه بالجمله تمام نموده چنانکه در احوال اهل دولت از هجلس اول
ذکر رفت نقلست که چون خلافت بر سفاح راست شد بعضی از اولاد و خلفای بنی امیه بر وی جمع
شده و او را تهنیت گفتند سید است تا آنکه گوید نزد سفاح نشسته بود جمعی از اولاد آن ملاعین
و حضرت او بر کرسیهای زرین نشسته و سفاح با ایشان سخن میگفت در آن اثنا سدیف شاعر
که مداح خاندان بود وارد شد و در آمد این ابیات را بر خواند شعر اصبح الملک ثابت الاساس
بالبهالیل من بنی العباس طلبوا وتره بشم فقتلوا بعد سطل من الزمان و یاس
فاقتضیلن عبد شمس عتارا واقطعن کل رقاة وراس لا قتلا سالفی وسار سوایے

ثم بهم فرمان داد کرد پس آنرا و هم بحث از انها الله بدار البوار و الاتقاس پس داد کرد او
مصرع چنین زد یه و تمثیل بجانب المهراس سفاح چون این ابیات بشنید و زرد شد
حاجت را گفت فرد او یوان عطا کنیای و چون این قوم حاضر شوند بدو از بند بر کوی که امیر
امروز عطا خواهد داد بران ترتیب که پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم سید او دسوال کن که اول
کرا سید او مقدم گرا سید اشت در عطا و یکیک از اهل بیت برمی شمارد و قاتلان ایشان را نذکور
ساز حاجب از دیگر بنی هاشم و بنی امیه راجع کردند ایشان را داد که سفاح گفته بود او را تقسیم
داده و گفت کجاست حسن علی چنین علی گفتند بنی امیه ایشان را شهید کردند گفت کجا اند فرزندان
حسن چنین گفتند بنی امیه ایشان را شهید کردند گفت کجاست زید بن علی بن حسین گفتند بنی امیه
او را کشتند و بسوزانیدند خاکسترش در چاه انداختند همچنین یکیک را از بنی هاشم که بنی امیه کشته
بودند یاد میکرد و میگفت اند که بنی امیه او را هلاک کردند سفاح گفت بنی امیه چه کسان بودند گفتند
پدران این جماعه که پیش تو بر کرسیها زین نشسته اند بفرمود تا شمشیرها بر کشیدند بران جماعه
نهاده و محمد را بحضور او کشتند قطعها بر سر ایشان افکندند سفاح با اتباع خود بران قطعها نشست
و خوان بگستردند طعام خوردند و هم کشتگان در زیر ایشان می نالیدند و از سر آن قطعها بر کاشتند
تا جمله بمردند از جمله اشعار عبد الله سفاح که در باب اقتحام کشیدن خود از بنی امیه گفته این ابیات
شعر تناولت سلاری من امیه غدوة وحرت برائی الیوم عن سلفی نسرا القیت قلاص عاتق
واشم والبستها غزا و اعلیها قدرا وفات سفاح و زی بحجه سنت و ثلثین و مایه از آثار او بنی
امیه آثار بسیار است برادر بزرگترش برادرش چون بزرگ تر کنیت او ابو جعفر لقبش منصور بنا بر چیست چون او
بنا بر خت تا آنکی مضایقه میکرد به و اتفاقی اشتهار یافت و چون او اهل خلافت او علویه با او در مقام
خلاف بودند و شیعه را از متابعت او منع نمود و میگفتند که خلافت بهر کسی حق آل علی است
علیه السلام ابو جعفر مضطر گردید و تدبر حال خود در ان دید که با اهل بیت و جماعت اظهار موافقت
نماید و باد او ایشان هجوم علویه را از خود دفع نماید لاجرم در یکی از مجالس از دی خشم تمام یاد
کرد و گفت والله لارغمن انفی وانوفهم وارغم علیهم بنی تیم و عدی یعنی بنی خود و بنی علویه را بر خاک
خواهم مالید و علی رغم ایشان بنی تیم و بنی عدی که عبارت از ابو بکر و عمر باشد و حضرت امیر المؤمنین

منصور بن محمد

علیه السلام تقدیم خواهیم نمود و اظهار مذهب اهل سنت و جماعت خواهیم کرد و آن جماعه را انصار و اعوان
خود ساخت و نیز اسبابی مهیا خواهیم نمود و پس بمقتضای رسم خود عمل نموده در خطبه ذکر خلفای ثلثه را
بر ذکر حضرت امیر المومنین علیه السلام تقدیم نمود و تشنی آل علی را علیه السلام آشکارا کرد و بسیاری کس
از سادات و علویان بگشت او در دیار و بقاع منصور که بغداد است بسیاری از بنی فاطمه را از نفس و فن کرد
و محمد و ابراهیم ابنای عبد الله بن الحسن ابن علی بن ابی طالب علیه السلام بروی خروج کردند و لشکر
فرستاد تا ایشان را بقتل آورد و منصور آن بود که نظر بآن اعمال عقوبت مال کرد بای شهر حرایق
عفو و تغافل حضرت پیغمبر آل را بر سد و ساحت ذکر او را در این کتاب نیاریم آما او در اشال
او را با اهل بیت ازرانی داریم اما چون بنای کتابت بر روایت مثالب افتاد بود و مع هذا منصور مذکور
در مقامی که او را خوف زوال ملک بنود و اظهار تشیع نمود لا و فعلا میمنود و چنانکه بعد ازین مذکور خواهد شد
سید اسمعیل حمیری را نشاند او از مادحان اهل البیت را رعایت و حمایت بسیار نمود و محافظت شرط
کتاب بجای آوردیم و او را تکلیف بکار نکردیم و فات منصور در شب ششم ذی الحجه سنه ثمان و خمسین و مایه در
آثار او را شهر بغداد است محمد بن منصور بخلیفه مهدی ملقب گردید و او را قول اکرم کریم بود و او را اقبال مقتضای کرم عام
بسایر طوائف قریش حتی اولاد تیم بنی عدی عطایا میداد و او را فرستاد اسمعیل حمیری که مداح اهل البیت بود
او را در عطیه و احسان تیم عدی سرزنش نمود و از گذشته یاد کرد و صاحب طرایف از کتاب ابو الفرج اصفهانی است
نقل کرده که روزی مهدی عام ورود و صلات و عطایا بقبایل خلایق میداد
و نوبت با زبنی هاشم نمود بعد ازان بسایر طوایف و قریش رسید و در ان اثنا سید اسمعیل حمیری
در آمد و قصیده بر دست ربیع وزیر بمهدی داد و گفت درین قصیده تعریضی است مرا میر را محتاج هم
گرداند بر رسانیدن و در ان قصیده این ابیات نوشته بود
لا تقطعن بنی عدی مجده ... لا تقطعن بنی عدی در عطا
واحرم بنی تیم مرة انهم ... خیر البریة آخرا و تقدما
ان تقطعم لا تکثروا تلک الغنی ... و یکاد فیک بان تذل و تشتا
وان ائتمنتهم او استخلفتهم ... خانوک و اتخذوا اخوانک مقتا
متعودات محمد اعمارهم ... و بنیه و بنیت قدیما معا
و ما قرت عین بخیران یستخفوا ... و کفی بهذا فعلهم مخزیا
لم یشکروا النعمة انعم ربهم ... فکفروا ان الکفور مشقا
و اذا هم کسی الجلود و جلها ... ثم ابدوا الهیئة و الزیا
بالمکرمات فقوموا العلیا

ابن حوزی گفته که این قصیده بغایة طویل است و بواسطه قبح تعرضات که در ان تهمت باقی قصیده را
ذکر کرده ام اما بلطیفه چون رقعه بنظر مهدی رسید فرمود که سید آن رقعه را با ابو عبید الله وزیر منصور
رسانند و بگویند که عطایای بنی تیم را قطع نماید و خدمت سید رقعه را رسانند و بمجلس مهدی
آمد پس چون نظر مهدی بر و افتاد و خندان شد و گفت که ای اسمعیل بفصیحت ترا قبول کردیم و بعد
ازینجا حاجت چیزی تخواهم داد هارون الرشید بن محمد الملقب از افاضل آل عباس بود در ایام دولت او
بسیاری از کبار حجاز را که با علویه تعلق بود بغداد آورد و ازان زمره یحیی محمد بن ادریس
الشافعی بود و در زمان او یحیی ابن عبد الله بن حسن بطبرستان خروج کرد و او را شوکتی و حدتی
تمام بود و رشید فضل برمکی را با پنجاه هزار سوار بطبرستان فرستاد و فضل چون آنجا رسید یحیی ابن
عبد الله لطف کرد و کسان را بسایه ای رسانند که امان نامه بخط خود سوی یحیی فرستاد و یحیی از فضل بخدمت
هارون الرشید رفت و در اول او را اکرام کرد بعد ازان نقض عهد نمود و او را بگشت و بعضی از
حفاظ امام موسی بن جعفر کاظم علیه السلام بهرون زهر داده شده گفته که مردم خمس اموال بسوی او میفرستادند
و در خلیفه یحیی سید انتدا و نیت خروج دارد و هرون الرشید بر حضرت امام علیه السلام تغیر شد
و در ان سال بحج نیامد رفت و آنحضرت را گرفته پوشیده بمصر فرستاد و از انجا ببغداد آورد
اهرون از قتل یحیی خاله را توبیخ بسیار نمود و الکشید یحیی بغداد آمد چنان نمود که بمصالح بغداد آمده است
و حضرت امام در خانه پسندی ابن شاهک دارونه بغداد محبوس بود چنان نمودند که وفات یافت
و بعد ازان عدول از کرخ بپاورودند تا مدفن کاظم علیه السلام گردانیدند و او را بدین نیت مقصود و ایشان این بود که
مردم گمان نبرند که او را زهر داده اند گذشته اند با این اعمال وفات مال که بواسطه حب جاه از هرون
در قصیده و تشیع راسخ بود و از حضرت آن مذهب سروری بود لاجرم مرگ در مجلس چنانکه گذشت بحمد الله
ابن الحکم را که یکی از تلامذه حضرت امام جعفر الصادق علیه السلام بود و صاحب نفس قدسی و طبایع کمالات
انسی بود با علمای اهل خلاف در مباحثه مذهب اندانتی و ایشان را در مجلس مناظره او مالید و لزوم
پیشوایی و بآن مفتخر و مسرور بودی و شام را جوایز و عطایا مقرر فرمودی صاحب طرایف آورده که
در ترجمه هارون الرشید از تاریخ نیشاپور که تالیف حاکم ابو عبد الله نیشاپوریست که روزی ذکر
آل ابی طالب نزد رشید میکردند رشید گفت که عوام توهم کرده اند که مگر من علی و اولاد او را دشمن

بیدار مردم و احتمال چنین هست که ایشان گمان برده اند و بعد از ان بسیار شدت محبت را نسبت بعلی و حسین علیهم
السلام و مؤمنی که در افضل ایشان حاصل است لیکن چون ما طالب خیر ان از بنی امیه نمودیم و خدا تعالی
در سلطنت روی زمین داد و ظهور انجو در زمین یافتیم و با ایشان مخالطه نمودیم بر ما حسد بردند
و از هر طرف بر ما خروج کردند و خواستند که سلطنت را از دست ما بیرون برند و اهل بیت را در فنا و
در کتاب احتجاج از مامون که روزی در مدینه موسی کاظم علیه السلام نزد رشید آمد رشید بر خاست
و او را استقبال کرد و در مجلس نشاند و در برابر او نشست پس امام موسی کاظم علیه السلام بر ید پدر من
هرون نصیحت کرد که تو چه حال تو ای امت شده و با ایشان احسان نماید پدرم قبول آن معنی نمود
بعد از ان حضرت امام برخاست رشید بر جهة تعظیم او برخاست آنگاه مرا و برادرم امین را و ازو مؤتمن
که در خدمت تو هم دو ایستاده بود بدید در رکاب او را که رفته سواری کنید و لباس او را درباره او ساز نمید
و مشایعت او تا منزل نمایید پس حضرت امام موسی کاظم در ان اثنا آهسته بشارت خلافت بمن داد
و گفت هرگاه مالک این امر شوی با فرزندان من احسان کنی چون او را منزل رسانیدیم بخدمت رشید
مراجعت نمودیم و خلوت شد بنا بر ان جرأت کردم و گستاخی کرده از ... نمودم و سوال کردم که یا حضرت
امیر المومنین که بود این مرد که این همه اکرام و تعظیم او بجا آوردی و از برای او برخاستی و استقبال او نموده
در مجلس نشاندی و در برابر او نشستی و بعد ازان در رکاب که رفتن و مشایعت او نمودن ساختی در جواب
گفت که او امام الناس و حجة الله علی خلقه و خلیفته علی عباده و پس گفتم یا امیر المومنین آیا نه همه صفات مخصوص
تو نیست در جواب گفت که من امام جماعتم بحسب ظاهر و بسبب غلبه و قهر و موسی ابن جعفر امام حق است والله
ای پسر که او احق است بمقام پیغمبر خدا از من و از جمیع خلایق و الله اگر تو که با وجود این اگر با من در خلافت
نزاع کنی چشمهای ترا بکنم زیرا که الملک عقیم از مامون نقل کرده که چون اراده کرد رشید که
از مدینه بکوچد و تفصیل ... بیت دینار ... بخدمت امام موسی علیه السلام
برد و گرفت امیر المومنین علی ... تنگ بود که گنجایش بیش ازین ندارد بعد ازین خلافت خواهد
شد چون این حال مشاهده کردم بر خاطرم گران آمد ... گفتم که یا امیر المومنین ... هر یک را از اولاد
مهاجر و انصار و سایر قریش ... نسب ایشان را ... دینار بخشیدی ... امام
موسی کاظم که او را می شناسی و ... ترتیب تعظیم و اکرام ... دویست دینار ...

از کجست و الاین عوض شان ایشان را بخشید پس هارون رشید من گفت خاموش باش که اگر من عطای بسیار
بدو بکنم خاطر من اندیشه که فردا صبح بسی هزار شمشیر از شیعه و موالی خود بر روی من بزند بدان ای پسر که
فقرا و اهل بیت ... اصلح است برای من و شما از بسط ایدی ایشان مدت خلافت هارون بیست
سال بود و فاتش در طوس در غره جمادی الاول سنه ثلث و تسعین و مایه مامون ابن هارون الرشید
از افاضل بنی عباس بود و در علم و حکمت و فصاحت و سخاوت و شجاعت ... بود و تکلم از زبان یونانی بزبان
عربی کرد و ابن کثیر شامی در تاریخ خود بتصریح تشیع مامون نموده و از روی تعصب گفته که مامون در اول
دولت ... و بدعت آشکار کرد و یکی از دیگری اعظم بود و آن قول بخلق قرآن بود و تفضیل
علی ابن ابی طالب علیه السلام بعد از رسول علیه السلام و در بعضی مواضع گفته که او در بصیرت بعلوم متعدده
از فقه و طب و کلام و فرایض و نحو و هیئت و شعر و علم نجوم و سایر اقسام ریاضی بود و زیج مامونی ... نسبت
و مقدار ... جغرافی سنجار را مساحت نموده عمل او از عمل قدمای حکما اصوب ظاهر شده و اما در اینجا
که بیان او از تشیع و تکلیف باعتقاد خلق قرآن ذکر نموده از روی تعصب ... گفته که او در بصیرت
ناقد نبود و دیگر بار در مقام ذکر عمل بعضی از مسایل مشکله ... گفته که مردم از فتنه
در رحمت جواب ... نمود ... که احمد بن حنبل با جمعی دیگر از فضلای اهل سنت ...
بواسطه امتناع از قول بخلق قرآن بحبس مامون بودند و در زمان معتصم حبس ضرب احمد زیاده شده
و مامون تا آخر عمر ازان عقیده بر نگردیده و در وقت وفات برادر خود معتصم را وصیت بتقوی و ترحم
و رفق و مدارا بارعایا نمود و اگر بیهمال اعتقاد او باشد با نیکان علویه احسان و از بدان ایشان
تجاوز نماید و صلهای که جد ایشان مقرر ساخته بود با ایشان رساند و در کتاب احتجاج ذکر نموده که روزی
مامون با اصحاب خود گفت که میدانید که مذهب شیعه را از که آموخته ام گفتند نمیدانیم گفت از پدرم
هارون الرشید آموخته ام گفتند این چون تواند بود و حال آنکه او اهل البیت را میکشت گفت آنرا
بسبب ملک میکشت لان الملک عقیم پس آن حکایت را که سابقا در بیان حال رشید مذکور شد
بایشان ... اصحاب خود نقل نموده و در کتاب عیون الرضا و کتاب طرایف بتفصیل اجمال از ارباب
سیر نقل افتاده که مامون چهل کس از اکابر علمای مخالفین را جمع کرد و با ایشان گفت که میخواهم با شما
از روی انصاف و عدل در باب تحقیق خلیفه بحق بعد از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مناظره کنم ...

کرد و بعد ازان شروع در مباحثه و مناظره نمود و برهان قایم ساخت بر انکه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام
وصی پیغمبر است و خلیفه بلافصل و دیگران غاصب بودند آن چهل کس ترک مکابره کرده اعتراف بانچه نمودند
و مامون را درین باب اشعار بسیار است ازانجمله این دو بیت شعر الامام علی بن موسی الرضا الوصی ابی الحسن
عندی بن عجایب ثلاثه فی الارض خلیفه غیر مخلوق و الاول الذی ۰ احال علی رسول الله ثنی السره و العلن
یا علیه چون ازین راه بحق خلیفه مطلق امام جن و انس علی بن موسی الرضا است علیهما السلام تحایل
و اغماض از حق او نمودن بین جهل و نادانی و هوی غیر فضل است لاجرم در مقام آن شدند که خلافت را بآن
حضرت تسلیم نمایند در کتاب عیون الرضا و کتاب کشف الغمه و کتب فضل اطناب خواجه محمد پارسا
و غیر انها مذکور است که مامون مکرر کتابت در طلب آن حضرت از خراسان بمدینه رشته فرستاده و ازان
حضرت تعلل نموده و عذر از اطاعت نموده تا انکه مبالغه مامون بمجدی رسید که آنحضرت ناچار شد که بمرو
رود طلب از طلب نخواهد داشت پس اتفاق فرستادهای مامون از راه بصره و اهواز فارس توجه درو
شدند چون بمرو رسیدند مامون اضافت تعظیم بجهل آورده یکی از خواص خود را بخدمت امام فرستاده
و پیغام داد که میخواهم که از خلافت را بتو که مستحق آنی بسپارم پس آن حضرت امتناع نمودند و دران مبالغه
بسیار نمودند تا در ماه این گفت و شنید عمده مکرر بدان انجناب مامون آن حضرت را در خلوت نزد خود
طلبیده بعد از تقدیم مقدمات بسیار گفت که شوخ تخویف و تهدید بود با او گفت که چون در امتناع از تقلد خلافت
مبالغه از حد گذرانیدی تو را معذور داشتم اما طوعا و کرها تو را ولایت عهد از من قبول باید کرد و آنحضرت
درین مرتبه نیز طلب عفو نمودند و عنید نیامد پس آن حضرت ناچار بخطر ولایت عهد در قبول نمود و
بشرط انکه در امور امامت خلافت مامون تکلیف نکند یا قضا و قدر و عزل و نصب
حکام و تغییر امور دیگر که از حد خلافت زاید این است تا آن زمان بسیار زمانه بود و مامون آن
شروط را ازان حضرت قبول نمود و امر فرمود تا اولا و بعد از پس و سرداران لشکر مدادا تا را منعی شدند
و بیعت بآنحضرت نمودند و دو کس ازان بیعت تخلف نمودند مامون ایشان را مجبوس ساخت و بعد
از اتمام بیعت امر فرمود تا تمام سپاه لباس سیاه که شعار عباسیان بود از خود دور کردند و لباس
سبز پوشیدند و مضمون ولایت عهد آنحضرت را نوشته باطراف مالک خود فرستادند و در اسم و نشان

بنام نامی حضرت امام رضا علیه السلام زدند و بر منابر خطبه باسم سامی او خواندند چون روزگار ترویج شد
یکی از خلفای بنی العباس پیغام فرستاد که شعار خود را بعینه گردانند و بر منابر خطبه باسم سامی او خواندند
پس آنحضرت جواب فرستاد که من شما را در وقت قبول ولایت عهد شرط چند کرده بودم که عدم تکلیف خلافت
امثال این امور ازان جمله است و بحال نیز بر شرط خود باقی ام و ترا ازان خلافت این امور معفو فرمودند پس با مون
پیغام فرستاد که امامت فارغ و خلع امر و نهی نیست و مع هذا خوش نمیکنم که در ایام حیات من مردم تو را بشناسند
فضایل و کمالات تو بر مردم ظاهر شود و چند مرتبه رسل و رسایل در میان ایشان در آمد شد تا چون انحاح
مامون از حد گذشت آنحضرت باو اعلام نمودند که اگر مرا ازین امر معفو نمائی بر من خوشتر است و اگر نه چنین کنی
پس رخصت بده که بپیشوای خود که جد من پیغمبر صلوات الله علیه متوجه غازیه شده واند من نیز بهمان دستور
متوجه شوم مامون جواب فرستاد که بهر طریق که خاطر شما میخواهد متوجه غازیه شوید انگاه مامون امر کرد تا وقت
صبح جمیع لشکریان و سرداران ایشان بر در خانه آنحضرت حاضر شوند خاص عام شهر مرو در کوچها و شاهراه
با مها ایستاده زنان و دکانداران بنظاره کی ایستادند چون طلوع آفتاب شد آن حضرت غسل نمود و لباس
جامه پوشیدند و عمامه سبز بر سر بستند و یک طرف او را بر سینه انداخته و خنجر که داشته بطرف دیگر او را در میان
و کفش مبارک خود را کشیدند و اشتغال بوی خوش کرده قصد بیت مبارک کردند و بموالی و اصحاب
خود امر فرمودند که بپیشوای آنحضرت علی نمود و حاضر شوند انگاه آن حضرت پای مبارک بر عتبه
ساخته یا سر اولی که تا نصف ساق بود و جاهای دامن بالا کشیده و از اندرون خانه بیرون آمدند
آوازه در سپاه و رعایا افتاد و شهر یکسر گشتند و موالی آن حضرت پیش او یکسر بجا آوردند پس از انجا
تا آخر در خانه خود که امرا و سلاطین بر موالی درگاه آن مجتمع شده بر پیشان خود سوار شدند و بشرط
تقدم شریف آنحضرت بودند حرکت فرمودند و چون نظر آن جماعه بر حضرت امام افتاد همه یکبار خود را
از پیشان بزیر انداختند و گفتند مرگ ما در مصاحبت غایت اخلاص و شوق بندگی و موالی را خود را بکار دند و خنجر قطع
نمودند و در گردند بجز افتاد آن حضرت با بر منبر براه افتادند رایی که چون در ترب آنحضرت بگذشت
گفتند در خیال مردم چنان گذشت که آسمان از زمین دور شد و دیوار درگاه جواب گیرا میگویند باد و ران آواز افتاد
میگویند اهل مرو بگریه فریاد و آمدند یعنی صورت حال را با مامون رسانیدند و فضل بن سهل او را گفت
باو ان گفت که اگر حضرت امام رضا علیه السلام باین طنطنه بمصلی خواهد رسید تمام مردم فریفته او خواهند شد

وما را سوی خطر خواهیم بود وی ترسیم که مبادا خون ما بریزد ناگاه مامون از تغیر نماید و معجوبه یکی
از خواص خود بحضرت امام پیغام فرستاد که ما را زدی ابرام نماز عید تکلیف منمودیم تعب بشقت
فرمودیم اکنون خواهیم که تو از راه لطف و مرحمت بر نماز عید روی بایدکه بتنزل خود رجوع نمایند و دیگر کسی
امامت نماز عید ننماید پس آنحضرت موزه های خود را طلبیده بر پا کشیدند و سوار شدند و چندان مردم
در میان مردم ظاهر شد که از نماز عید دران روز منتظم گردید و در بعضی از تواریخ بنظر رسیده که چون خبر
ولایت عهد حضرت امام رضا علیه السلام بعیداد رسید و بسپاهیان ازین اندیشناک شدند و بهم برآمدند
و خلع مامون اتفاق کردند بزعم مامون ابراهیم ابن مهدی بیعت کردند و ازیم فضل کسی این حال با مامون
نمیتوانست گفتن روزی حضرت امام رضا علیه السلام نزد مامون رفته گفت مردم بغداد بهم برآمدند
و بسبب تفویض ولی عهدی بمن ترا از خلافت خلع کردند بیعت بعم تو تمام شد مامون متحیر شد حضرت امام
علیه السلام فرمودند که مردم بسبب من فضل ابن سهل را قتل میکردند تا بهر دو را از خود دور کنند تا این
فتنه فرو نشیند مامون بعد از اندک وقتی جاثلیق را بر کاشت با فضل بن سهل را در کار باز کشتند و حضرت
امام رضا علیه السلام زهر داده نداگاه تجهیز بیعت آمد و ابراهیم بن مهدی بجر بیعت در بیعت و فتنه بنهان
ابن علی ابن عبد الله عباس پس زنی تزرک بود فصیح و عباسیان او را احترام تمام میکردند پیش مامون آمده
گفت ترا چه باعث شده که خلافت از خاندان خود بخاندان علی علیه السلام نقل کنی گفت ای امیر المؤمنین
علی علیه السلام چون خلیفه شد بنو عباس شقاقها نمود و هر یکی را بعمل جلیل و شغلی خطیر ترتیب کرد و عبد الله
عباس را بمصر فرستاد و عبد الله را بمن و قثم را بسرقند از آل عباس هیچکس آن نیکوئی را فراموش
نکرده من خواستم که با ایشان نیکوئی کنم گفت تا تو در بن کار باشی بهتر ازین نکنی که کردی و بابلوا کثر
علمای شیعه مانند شیخ ابن بابویه شیخ مفید رحمهم الله برانند که مامون حضرت امام رضا علیه
السلام را زهر داد چنانچه سابقا ایراد افتاد و اما صاحب کتاب کشف الغمه رحمه الله که سید فاضل
نحریر رضی الدین بن طاوس قدس الله سره که در فن اخبار و آثار محقق عالیشان بود مخالف
این است و اعتقاد نداشت که مامون زهر داد ان حضرت امام را قدام نموده باشد و گفته که آنچه
از آثار مهابی و ابهام مامون با حضرت امام رضا علیه السلام ظاهر شد از راه ازمایش تمام اقوام و قبایل بنی هاشم
بدشنام متهم نظف الکباری بی رحم العقبان و مانند آن و ظاهر تفضل و شرف آنحضرت در مجالس

محافل واقعه ابا و دو فرایض و نوافل از اول الایل است بر اکثر مامون بقتل آنحضرت مایل بوده و بآن
حکم فرموده و از مؤیدات کلام ابن بابویه آنست که در کتاب عیون الرضا روایت نموده از تمیم ابن
عبد الله قرشی که گفت بخدمت پدرم از احمد بن علی انصاری که گفت پرسیدم از ابو الصلت
مردی که چگونه دل مامون مایل شد بقتل حضرت امام رضا علیه السلام با آن همه اکرام محبت
و ولایت عهد که در باب او ظاهر میساخت گفت مامون انچه از اکرام و محبت عهد ساختن آنحضرت
ظاهر میساخت همه آن بود که بر مردم ظاهر سازد و کراهت و نفرت نهایت اعتقاد مردم را در شان
او فاسد سازد و قع او در خاطر ایشان نماند پس چون دید که آن حضرت از این محبت اکرام
و ولایت عهد از جای درنمی آید بلکه بر حب و اتی اعتقاد مردم بفضل آن حضرت میشود
حکم کرد تا علمای را اطراف را آورند و با او در بحث اندخت تا شاید در مناظره کی از
ایشان فروماند و عاجز منقطع گردد و محل منزلت از نزد علمای پست گردد و نقص و جهل بخبر
او در میان عامه مشهور شود و درین حیله نیز مقصود او حاصل نشد بلکه همچکس از مخالفان او
از علمای اسلام مهود و نصاری و صابیه و مجوس و براهمه و ملاحده و دهریه با آنحضرت مناظره
نمود که از و عاجز نیامد و حجت بر و تمام نشد و چون مردم ظهور حجت و غلبه او را بران جماعت
مشاهده مینمودند همه گفتند که والله که اولی است بخلافت از مامون و خواص مامون پنهانی
مردم را در شان حضرت امام باد میرسانیدند و او از ان در خشم میشد و حسد او بحضرت امام
زیاده میگردید بر ع هذا و اکثر احوال آن حضرت طریقه محبت با مامون و محبان او در زمینه
و آن نیز باعث زیادتی عداوت او میشد لیکن بنا بر مصلحت اظهار آن نمیکرد آخر چون او را
حیله و احتفاظ و تدبر از انحضرت از قلوب مردم نمانده چاره دفع آن امام همام در شهادت او دید
و از مؤیدات کلام ابن بابویه آنست که صاحب کتاب کشف الغمه روایت نموده که محمد بن امام موسی الکاظم
علیه السلام در سال نود و نه در بصره بر مامون خروج کرد و زیدیه بحاره و بصره بر جمع شدند و مامون عمی
علیه را که از امرای او بود بجهت دفع او تعیین نمود و او را اکرام فرمود و بر ایشان ساخت و او را که قبل ازین
فرستاده بود تا بجنگ محمد مذکور را بر ایشان ساخت و او را که قبل ازین
فرستاده بود تا بجنگ محمد مذکور را بر ایشان ساخت و او را که قبل ازین
فرستاده و هر گاه که محمد قصد مجلس مامون میکرد و با کرده ای انس از بنی اعمام خود سوار شده و میرفت با او

اظهار تحیر نمود و مامون متحیر آن شد بود و بجمعی از زیدیه موسی الکاظم علیه السلام مرکز زیدیه انا رشهور است
در بصره بر مامون خروج کرد و مردم بخلافت خود دعوت کرد و خانه بسیار از بصره و بحوث و قارات
کرد و چون مامون بر وی ظفر یافت و او را گرفته پیش مامون بردند تقصیر او را بخشود و با او چنان
کرد و پس از گناه مامون با محمد زیدیه که بر او خروج کرد و دعوی خلافت نمود و انواع عجز ابای
و فساد و بیداد از کرد و عفو و احسان نمایدچه بخشش دارد که حضرت امام رضا علیه السلام
که اصلا تقصیری از ظاهر نشده بود و مامون بغض پیدا است که آنحضرت را به خروج برانگیزد و
و بقبول ولایت عهد از و نیز توجه کلی کارد و عذر رنگ را بر جایز شمارد با اگر از ان حضرت
با مون مدهای کلی بسیار رسید و از دریاهای شدید خلاصی پیدا نمانند اگر چون اهل مرو بر مامون
هجوم نمودند و هیزم و آتش جمع کردند که خانه او را بسوزانند و مامون بخانه آنحضرت پناه برد
بشفاعت او خلاصی یافت و اشتند اگر چون آن حضرت بالهام ربانی دانست که جمعی از اعادی
قصد آن دارند که مامون و فضل وزیر او را در حمام بقتل رسانند هر دو را از دخول حمام منع نمود
و مامون بواسطه متابعت آنحضرت سالم ماند و فضل بسبب مخالفت بقتل رسید و الله اعلم بحقایق
الاحوال [illegible] قاضی ازمجدین یحیی بن اکثم قاضی ازمجدین یحیی بن اکثم بمضمون رویت نموده
گرگفت در راه شام با مامون بودیم در ان اثنا امر فرو بردن کردند بتحلیل نکاح متعه چون یحیی
بن اکثم قاضی آن بمضمون را شنید مرا و ابی العینا را گفت که صباح بنگاه نزد مامون بروید
و اگر را سخن پیدا شود در باب تحریم متعه با او سخن گویید والا خاموش باشید تا من پیام صحابی منصور
گویم که صباح با تفاق ابو العینا بخدمت مامون رفتیم او دیدیم که او سواک میکند و از روی خشم
و غضب میگوید یتعنان کا تعالی عهد رسول الله و علی عهد ابی بکر و انا ای امضها کبتی ای حتی انبی
کبتی کو از چیزی که حضرت پیغمبر صلوات الله علیه بان امر کرده است انکار ابو العینا بسوی بن اکثم
کرد که هرگاه او این سخن در باب عزان خطاب میگوید چگونه باو سخن در باب تحریم متعه توان
گفت پس ساکت شدیم تا یحیی بن اکثم آمد و بنشست و ما نیز بنشستیم مامون یحیی را گفت که چرا ترا
متغیر می بینم گفت راعی است بسبب انچه باسلام حادث شده مامون گفت چه چیز در اسلام حادث
شده گفت انکه شما امر سداد در تحلیل زنا کرده اید مامون گفت من نه تحلیل زنا فرموده ام گفت

بلی متعه زنا است مامون گفت از کجا میگوی این را گفت از کتاب خدا و حدیث پیغمبر از بیرا که خدای تعالی
فرموده قد افلح المؤمنون تا انجا که فرموده والذین هم لفروجهم حافظون الا علی ازواجهم او ما ملکت ایمانهم فانهم
غیر ملومین فمن ابتغی وراء ذلک فاولئک هم العادون با اجماع امت این زن جمله ملک یمین است مامون
گفت نه یحیی گفت پس زن جایز است که نه الله بمیراث می برد و بمیراث بیکدیگر از او فرزند باو ملحق می شود
و جمیع احکام ایلاء و ظهار و عده و غیره بر او جاری میشود مامون گفت نه یحیی گفت پس هر کس که از زن جایز شرایط و احکام
یمین متعه تجاوز کند از زمره عادون معدود و خواهد بود و اینکه زهری از عبد الله جعفر چنین بیان محمد
بن حنیفه از پدر خود علی بن ابی طالب روایت میکند گفت حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مرا امر کرد بذکر که خدا
گفتن بعد از هر متعه و تحریم آن بعد از انکه از تحلیل آن نموده بود پس مامون بجناب او التفات نمود و گفت
گفت این حدیث را شما از زهری شنیده اید گفتم بلی ای امیر المؤمنین روایت کرده اند جماعتی که از ایشان
مالک بن انس اسکاه مامون استغفار کرد و امر بتحریم متعه نمود و اینست ترجمه کلام یافعی در تاریخ او
و بر راقمان سوانح تدقیق و ناظران مناظر تحقیق پوشیده نیست که اکثر متعه ماتی که تقریر نموده
مصنوع و مستند بروایات و بیاناتی که بآن متمسک شده و متداول و مدفوع است و ظاهر است که ظاهر آیات
متواتر ظاهر است و خلاف انچه تقریر نموده اند با بتکلفات فاسده و بر هر که اندک اطلاعی بر فضیلت
و نهم مامون دارد و یا بر شمه از او صاف کمال او که سابقا از تاریخ ان کثیر نقل شده نظر تامل کارد
یقین است که کمال قناعت در کون او بآن مقدمات سست و زبون نداره و هرگز نمیکند که مامون
با وجود مهارت در سایر فنون و تحقیق پیشوایان متعه از علمای شیعه بدلالت کوناکون و مبالغه او در
استدلال آن بحدود استماع آن مخالف سنت و زبون یحیی بن اکثم دون که بغایه مختشی مطعون بوده
زبان بشیبانی با استغفار راز ان گفتار جعیت بشجون خود کشاید آری سنوده اند بوکه بسبب بعضی ملکی
داشته تالیف قلوب اهل سنت از گفته پشیمان شده باشد چنانکه در احوال متعضد تقریر ان خواهد آمد و اگر
چه سوار ایراد در کلامی که منقول گشته از قدح بهره نیست اما چون دام تضلیل دعوت بسیار از جمهور
مانند یافعی گردیده و جمعی نسبه ناظران بعضی ازان را در سلک بیان منتظم ساخته میکوشیم که ترازاغی
نیست در بیان اسلام در شروع در صدر اسلام و تراخ در فسخ و عدم فسخ آنست که متعه
میکوید که متعه در صدر اسلام مشروع بود اما بعد ازان منسوخ شده و پسندیدگان آنست که عمر

در ایام خلافت خود بر بالای منبر رفت و گفت متعتان کانتا علی عهد رسول الله انا احرمهما یعنی دو متعه است
که در عهد حضرت رسول علیه السلام حلال و مشروع بود و مردم آنها را بجا می آوردند و دیگر خدا و رسول الله
من درین زمان آنها را حرام میکنم و از منع میکنم مردم را از آنها و در خطاب ایذا احکم که انها را
ارتکاب کنند یکی متعه زنانست دوم متعه حج و حاصل سخن ایشان آنست که عمر از حضرت رسالت صلی الله
علیه و آله وسلم شنیده است که متعه منسوخ شده و بنا بر آن بر بالای منبر این سخنان گفت و اگر از حضرت
پیغمبر در نسخ متعه چیزی نمی شنید این سخنان نمیگفت و شیعه میگویند شروع نکاح متعه بانهایت
جا که در صدر اسلام بود در اصلاح منسوخ نشده و هیچکس از حضرت رسالت پناه در باب نسخ متعه
چیزی نشنیده و آنچه عمر بر بالای منبر گفت از پیش خود گفت چنانکه صریح عبارات او بر آن دلالت دارد
و اگر از حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله وسلم در وقتی از اوقات نهی از آن کرده بودی استناد او بآن
حضرت اولی و ادخل در زجر و منع خواستی بود و حال آنکه او استناد نهی و منع بخود کرده
اگر در باب نسخ متعه از حضرت پیغمبر چیزی می شنید پیش از زمان خلافت خود اظهار آن میکرد چنانکه
در زمان خود کرد و حال آنکه او نه در زمان پیغمبر صلوات الله علیه و آله وسلم و نه در زمان خلافت ابو بکر
چیزی از آن مذکور نگفت و ساکت بود و پیش از آنکه او منع کند و آن سخنان گوید متعه در میان
مسلمانان معمول بود و کسی از آن منع نمیکرد و پس چون عمر آن سخنان را در زمان خلافت خود آن
چنان عبارت ادا کرد و در زمان پیغمبر صلوات الله علیه چیزی نشنیده بود و بلکه از پیش خود گفت و لهذا
چنانچه در کتب حدیث و سیر اهل سنت مسطور است که عبد الله بن عباس و عبد الله بن مسعود و جابر
بن عبد الله و ابو سعید خدری و سلمة بن اکوع و مغیرة بن شعبه و اسما بنت ابی بکر و جمعی دیگر از
فضلای صحابه و تابعین بسخن عمر التفات نکردند و با متعه فتوی میدادند و بر آن عمل میکردند
و میگفتند که چیزی که از حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله وسلم شنیده ایم آن بود که متعه را حلال کرده و قول
عمر را از آن باز نمیگردیم بدین اعتقاد و عمل بوده از دنیا رفتند و ثعلبی در تفسیر خود روایت کرده
از راویان طریق خود که آیه فما استمتعتم به منهن در مصحف ابن عباس چنین بود که فما استمتعتم به منهن
الی اجل مسمی و لفظ شرعی را حمل بر حقیقت شرعیه باید کرد چنانکه در اصول فقه مقرر شده خلاف
در اکثر نکاح متعه شرط با اجل است و مهر متعه میگویند و فاعل آن را منع میکنند چنانکه کلام جوهری در صحاح

الزوم

المتعة و جابر و صحاح الشیعه و ادراک باب نکاح از مختصر و بیان دلالت دارد و حمل بر نکاح دوام تجوز است
خلاف اصل است و اینکه مشترک اند و یکی از ایشان علی التعیین محتاج بدلیل است و ثعلبی در تفسیر خود و دیگران روایت
کرده اند از حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام که فرمود لولا نهی عمر عن المتعة ما زنی الا شقی یعنی اگر نهی نمیکرد عمر از متعه
هرگز زنا واقع نمیشد مگر از بدبختی ... یحیی بن اکثم ... سهل نمود و پس او را بدانکه ابن یحیی
... جاهل بدین است که ... در تاریخ خود گفته که ... یعنی افعال بد منسوب بود
احوال ... و ... از قضاة ... و ... و هزار ... کرده
عبد الله ابن عمران ... شعر قاضی یری الحد فی الزنا ولا یری علی من یلوط من باس
قاضینا یرتشی و حاکمنا یلوط والرأس شر ما راس لا احسب الجور ینقضی وعلی الامة وال من آل عباس
... اصلا دلالت بر معنای آن جاهل ... ندارد و زیرا که متعه در زوجه داخل
و اقتضای بعضی از احکام ... و بعضی ... اقتضای خروج او از مسمای زوجه نمیکند
و ... که در روایات ... واقع شده ... اقتضای خروج از مسمای زوجه
... در کشاف گفته فان قلت هل فیه دلیل علی تحریم المتعة قلت لا لان المنکوحة نکاح
المتعة من جملة الازواج اذا صح النکاح انتهی و بالجمله ان الاحکام از جمله لوازم زوجه است من حیث
انها زوجه ... است که ... زوجیت چون عدم ... عدم ...
مخالفت حکم ... فائده ... ایشان ... که یکی
نقل کرده و دیگر علمای شیعه ... ممنوع ... حسن بن محمد ...
... معارض است ... مخالف ... روایت نموده زیرا که ترمذی
نموده زیرا که ترمذی روایت نموده و صحیح خوانده از ابن عمر که مردی شامی از متعه نساء از و سوال نمود او
گفت حلال است شامی گفت پدرت از آن نهی کرده ابن عمر گفت اگر پدر من از آن نهی کرده
باشد و پیغمبر آن عمل کرده باشد ترک سنت او خواهم کرد و عمل بقول پدر خود خواهم نمود و حمیدی
در جمع بین الصحیحین در مسند عبد الله ابن عباس ذکر نموده که قال ابو نضره کان ابن عباس
یامر بالمتعة و ابن الزبیر ینهی عنها حدیث و حدیث سبرة بن معبد جهنی از ابن شهاب نقل کرده که
قال اخبرنی عروة بن الزبیر ان عبد الله ابن الزبیر قام بمکة فقال ان اناسا اعمی الله قلوبهم کما اعمی ابصارهم

یقوت بالتقیه تعرض برجل فقال انک بجلوه خائف یتوری لقد کانت التقیه فعلی لعهد امام المتقین یزید رسول الله
صلوات الله علیه فقال له ابن اگر پدر فخرت نفسک فوالله ان فضلتها لابر حسنک بالجار ک
که مراد او بر جل عبد الله عباس است که در آخر عمر نابینا شده بود و بعضی از تواریخ مسطور است که چون شیخ الله
زیر ان بخشان کنیه آمد گفت ابن عباس در مقام جواب او نیامد و گفت اما العرفان الله عز و جل قوی فاما
لا تعمی الابصار و لکن تعمی القلوب التی فی صدور و اما المتقوه فیقول انک من بردی طوسیه و جون ابن زبیر ترا
او خبر دهد از برد طوسیه سوال نخواهد کرد و دلش خجل شده گفت من ترا از معارضه ابن عباس و نهی داشتم
نمی کردم اکنون دانستم که ایشان جوابهای حاضر مکلوکیر دارند پس عبد الله از او در عذر خواهی مخالفت سخن او نتوانست
آن جواب در گلوی او نمانده و اما اگر مجاب ابن منصور از مالک بن انس را [illegible] کرده معارض است
با آنچه شارح مقاصد و صاحب هدایه تحقیق و مولف بر العباد نقل کرده اند که مذهب مالک تکفیر متعمد است
و تحقیق و تفصیل این مسئله را کول کتب مبسوط شیعه امامیه است از آنجا توهم دارد فهم عقیده حقه است که
یکی از مهمیان کج فهم و بعضی از مولفات بی مغز خود را بدان نجکنت که حضرت امام رضا علیه السلام
قبول ولایت عهد کرد و از مامون در عهد نامه که بخط مامون بر خط رضا است ایمان را امیر المومنین علی تو شته
و گفته رضی الله عنه فلان اگر چه فلانی فداک چه جای تقیه تبک من کل سوء و از و عطایا از اراق نگرفت چه پانچ مدار ان
او را تیز با لفظهای گفت بنی امیه و بنی العباس حال بدین منوال بود پس اگر خلافت امامت ایشان را
بود چرا این همه مداهنه و تنزل و مجاملات ظالمان مینمود و بخلافت ایشان اقرار نکرد و امیر المومنین نخواند
بگوی بابت گفته که خلافت حق [illegible] کردندی و ولایت عهد قبول نمودندی و اگر شان بکشتندی
شهید بودندی مانند زکریا که [illegible] بریده و جو جیس که بدان زاری خطاب کرده بیکی که بدار
خواری کشتند چگس از ایشان حق را نشناسند بعضی از اهل فهم و اجتهاد چنان سهم دارد از آنجا که در
فرموده آمد که استیعاد مدارا تو تنزل از ایشان [illegible] زمان معارض است بسنت الهی در آنچه انبیا
فرعون و نمرود و امثال ایشان که ساحها دعوی خدائی نموده و پیغمبران او لیای او را ایذا دادند
کرده و همچنین معارض است بحال پیغمبران اگر که مجادله و رفق و نرمی با اشرار نموده توقف در مجادله
فرا نکرده کفار نموده و از خوف فرار نموده و در سطاوی قوی و طغیان غار مختفی گردیده و اگر کلیات
سابقه ظاهر نکرده که حضرت امام رضا علیه السلام قبول ولایت عهد مامون بعد از اکراه و اجبار نموده ایشان

خود اسهل است از اگر نیوسف پیغمبر ولایت عهد از فرعون مصر گرفتاری بود و طعب نمود و مع هذا مامون در اثنای مقام
انواع تعظیم و تکریم حق امام رضا ظاهر ساخت با حقیقت دارد که او از خود در امامت اعتراف نمود پس اگر
این نیز با او توانی نکنی که آنچه خود رسد از نقل و عرف دور نباشد و از زیرکی فضل او دیع نتواند بود
و بالجمله اگر امام رضا علیه السلام طریق تواضع اکرم در مقابل تعظیم و تکریم امون آن کلمات گفته باشد
از نقصان مرتبه رضا نباشد و نه زیادتی در رجه امون و همچنین اگر صادق علیه السلام با منصور چندین هزار
سپند داغی از نده در دیوار گرفته باشد یا ابو حنیفه گرد امام اعظم خواجه پسی است انچه او دیده اند از مضرب
و قتل بجا آورده باشد سختی نرم از روی مصلحت که دیده اند تو شته باشد و همچنان جسته باشد و در مجادله
و نرمی ایشان با فرعون و اقتدا بقول خدا تعالی گرد و باشد و قولا له قولا لینا که موسی علیه السلام از مقال
گرفرعون مخاطب او خطاب بضمون لعلک الذی فعلت دانست بن انکه فرعون مجنون و از روی
هزل و زمی گفت فعلتها اذا و انا من الضالین کرده چنین و بن از جمله گرانمایه این جواب بدرجات زبون تر
و نرم تر است از آنچه صادق علیه السلام در جواب منصور داده و نیز بنا بر همان نخواجه پسی رسیده و بغرور یافته
منها اگر صادق را نند این گفته بودی خواجه بسی بر ان ایراد توانست آورد اگر دی و خود را بر شیعیان امروزی
و اگر ان حضرت او را امیر المومنین خوانده است موجب نقصان درجه او نیست نی نی که باری تعالی
در قرآن مجید یتیان را خدا را آل خوانده چنانکه در اول سوره قد افلح المومنون گفت یتعلون مع الله
آلها اخری همچنین [illegible] حضرت ابراهیم علیه السلام گفت فراغ الی ربهم گرخدا را روا باشد
که متقیان را آل خواند رضا را روا باشد که مامون را امیر المومنین خواند و نقصان امامت او نباشد و الله اعلم بالصواب
آن نیز گرباشد نا گفته نخواند چنانکه خدا آن باشد گرباشد نا گفته نخواند ش و مولف راجع الی دیگر ازین شبهه
و رفع دلال احوال شامخین محکم سخن گرفته بیاد آورد که خالی از لطفی نیست و الا نا گفته است که
بالیست انکار کند بر ایشان اگر گشته شوند شهید باشند چون زکریا و جو جیس و یحیی علیهم السلام که این
تا صبی اظهار اطلاع بر تاریخ و اخبار همسایای سابقه نکنند و این قصه نشنیده و است که حضرت پیغمبر صلوات
الله علیه و آله و سلم در روز بدر که سعید بسیر نه نفر از مسلمانان همراه داشت و اکثر پیاده و بابی سلاح
بودند با کفار که سیاه رمقاتله و کارزار نموده و در عام حدیبیه که بحضرت سه هزار و ششصد مرد آراسته
از مسلمانان همراه بود چون سهیل بن عمرو سایر مشرکان را بر آن حضرت گرفتند و او را از دخول

کرانه آمده و انکه داشتند که فرو خود را تمام کن با ایشان جنگ کرد و راضی بصلح شد و در ان صلح آنچه از خواستند قبول کرد و با انکه در قبول بعضی از ان مشقت عظیم و مخالفت ظاهر شرع کرکر بود و مانند انکه شرط شد حامل دینه را بسگان دهد و هر که جهة اسلام پیش آن حضرت آید او را تسلیم ایشان نماید آخر چون خواستند که صلح نامه نویسند حضرت رسول الله صلوات الله علیه بکاتب حضرت امیر المومنین علی علیه السلام اشاره فرمود که صلح نامه نویسد حضرت امیر نوشت که بسم الله الرحمن الرحیم هذا ما صالح علیه محمد رسول الله سهیل بن عمرو گفت بدین راضی نیستیم اگر ما اقرار بخدای رحمن رحیم و اقرار بر رسالت تو کنیم هرآینه این ترا قبول کرده باشیم و در ابا تو خلافی نماند باید که بجای آن بنویسند که باسمک اللهم هذا ما صالح علیه محمد بن عبد الله حضرت رسالت پناه بنا بر مصلحت وقت فرمودند که بنا علی آن را البته نوشته و این بنویس که ازیکویه امیر المومنین از بسترون آن شرم نبود و توقف فرمود تا رسول خود آن را البته نوشته و انچه مطلوب سهیل بود بنوشتند پس وقتی قول خواجه اجهی بایست که رسول الله صلوات الله علیه با آن قوت بهوشت که دران روز داشت و مانند علی شجاع با او همراه بود اگر بکار کرتل تموی المعتضدی حرب ایشان شده منظفر و منصور بیکرد و حجه خود نمودی و نام خدا از خط محو کردی و نام خود از رسالت پیشروی اگر کرتل تموی المعتضدی شهید بودی اشته نه کریا و حرجیس یحیی نمودی و تمام نمایه در قیاس این قضیه و واقعه حضرت امام علیه السلام انصاف دهد که حضرت امیر المومنین خواندن مامون سهل است با نام خدا و رسول خدا را در کتابت از خط خدا در رسول در نوشتن پس اگر رسول را علیه السلام نبود که بنا بر مصلحتی در صلح کافران نام خدا از خط محو کنند نام رسالت از خود و در نیاید رضا دارد با انکه در عهد مامون او را امیر المومنین خواند و نویسد و هیچ نقصانی نباشد اگر آن تنزل البته رواست و مانند است این بتنزل اگر ان بمصلحت بود این نیز مصلحت است و انگاه خدای تعالی خدا باشد نه بتان بمصطفی رسول برحق باشد نه ایشان امیر المومنین رضا باشد نه دیگران و عجب تر انست که اگر کسی ازین ایه یا بعضی از اولاد اصحاب خود در گرفته آید در حجه شهادت باید خواجه پسر کی بدکه تیری گرد و خود را در سهلکه انداخت و آنرا با قتل حرجیس یحیی قیاس کند آنرا بقتل راشاب تایب دانند قاتل را مسلمان خوانند اگر دیگری از ایشانا چون رضای بچه مصلحت است مانند ان بر شمنی مارا مصلحت کند بدانند ولی حقیقی و ناامی منصب سازد آخر ایشان را زاست توجه باید کردن اگر کرکر ریا دیا دیدن که حسین علیه السلام آن کرد

جرجیس یحیی دیگر یا علیهم السلام کردند حسن بن علی و صادق کاظم رضا همان کردند که لوط و شعیب و ارمیا قایم علیهم السلام آن نیکند که مصطفی صلوات الله علیه کرد در غار و در پس علیه السلام در بیکار و همراقه انبیا کردند حق ایشان را بود در رضا به آن مصالح و حی بر سالت نیافت آنچه بقیع تر باشد دانا اگر گفته که از بهی ایه بهی الجیس عطا یا دارزاق نیکویند جواب آنست که ایشان آنرا عطایا و ارزاق ندید اشتند بلکه حق ایشان بود اگر دیگران بعضب گرفته بودند بهر طریق که ممکن باشد ایشان از انقدان جایز دران نقصان عصمت و امامت نباشد و الحمد لله رب العالمین ارون بن المعتصم بالله ابو اسحق مردی مردانه بود و در ایام خلافت خود با ال علی علیه السلام نیکو بها سیار کرد و بخلاف سیرت حکام که بمقتضای کلام متجر نظام بحق البیت بین حی الهی اهلس عداوت اهل البیت بود ابن کثیر شامی در تاریخ خود گفت که ارون انقدر احسان با ال ابی طالب نمود که در وقت مردن از انچکس از ایشان نماند و بود که آنچه باشد و چون بوی او را تر دیک شد زمو و آنوانش را از زیر پای او بر داشتند انگاه روی خود را بر ایزدین نهاد و گفت یا من لا یزول ملکه ارحم علی بن یزال ملکه احمد بن المتوکل و حمه الله کنیت ابو العباس الملقب او معتقد بغایت زیرک افاضل بود چون نوبت باو رسید عالم را روی در خرابی نهاد و قطر را اهمل مانده و خزاین فالی شده دید لاجرم سپاهها نمود تا قطر را تسکین شد و خلق لشکر از رعیت منقطع گردد و دست طاعان و ستمگران از ظلم و ستم کوتاه گردد و چون آل علی علیه السلام نیکو بود خواست تا بر بنا بر تحقیق نیکند و حیفه که مجبر از ارشاب اهل بیت علیهم السلام و شاب ایمه ای ایشان بود دیگر اندیشه نکرد و بنا بر حرم اهل حقانیت بر احوای آن حق تو بین مبالغت آن نمود تا خاطر او گرد شد و در سنه تسع و ثمانین و مائتین وفات یافت در تاریخ یافعی مذکور است که قاضی یوسف بن یعقوب بمعتضد گفت که می ترسم که تردسال این صحیفه فتنه برپا شود معتضد گفت اگر عاد حوک کشد تشیعه را ایشان خواهم نهاد و مخالفت انگاه با علویه که از هر جهت بر تو خروج کنند چه خوای کرد بنا بر این معتضد در ان باب توقف احمد المستکفی کنیت او نزد ابو العباک بود و بقب ناصر داد از افاضل خلفا بود و خاطر وقاد داشت در علوم تبحر بود و در تجالت یکانه روزگار تشیع او شایع و احکام ایه اهل البیت را چون ثم خود معتضد طلیع بود و بسا رک ابن اسمعیل ابن احمد عباسی بغدادی تطیب معروف بدین لقبتی در کتاب نوادر و اشعار مرقوم آورده که بعضی از معاصران ما مرا بطعن زدند که شیعی است داد و جواب این ابیات گفته نعم رعوا انتی فی علیا

صد تو اکلهم لدی علی کل من صاحب النبی ۞ وطرفه عین فخر علی ۞ فلقه قتل تقتل کل فئتی ۞ بهوی شیعه النبی دری

و ایضا حکایت کرده که ابن عبد ربه که صاحب عقد الفرید است در رساله موصل کتابتی نوشت بناصبه یعنی کسی که با خبر رسیده که عدو ال نبوده از سبب تشیع بدو سبب لعن اگر نبود درست باشد قرع چنان است که سبب آن را اعلام ندانند چون نوشته بذکر ریاحه رسید در جواب او این ابیات را گفته فرستاد و شعر بیتا بقوم اذا صنع الهدی ۞ و صانوا و حفظوا الاذمم یاتم ۞ اصاب بهم نوحا و زاحم بهم نجا ۞ زاجی بهم موسی و اغفی بهم هرم ۞ لقد کذب الواشون فیما تحدثوا ۞ و فاحی المضی ان یعثر یسلم ۞ اجود و ابر قطقطة و اوانست

که چون علی ابن صلاح الدین یوسف که از ملوک آل ایوب بود کتابتی باو نوشت قطعه گفته در جواب او که مشتمل بود بر شکایة از آنکه ابوبکر و عثمان که عم و برادر او بودند حق او را غصب کرده اند چنانکه سابقا صاحبان این دو نام خلافت را از علی ابن ابی طالب علیه السلام غصب کرفته اند ناصر در جواب این قطعه نوشت شعر و ای کتابک یا ابن یوسف ناطقا ۞ بالصدق یخبر ان اصلک طاهر ۞ غصبوا علیا حقه اذ کرهن ۞ بعد النبی له یثرب یاصر ۞ فاصبر فان غدا علیک چابهم ۞ و ابشر فناصرک الامام الناصر

و تفصیل این سوال و جواب قطعه شعر علی ابن یوسف در ذیل چند چیز مذکور خواهد شد و لاکن در روز سه شنبه دهم رجب سنه ثمان و خمسین و خمسمایه وفات او در شب یکشنبه سلخ ماه رمضان سنه اثنتی و ستین و خمسمایه در دمشق و بستمایه در بیان احوال ابو مسلم فخر الدین رازی در کتاب حقایق الاقاویل آورده که ابو مسلم عبد الرحمن بن مسلم یعنی گفته اند که مردی بود عیسی نام گفته اند اصفهانی و او در سرای عیسی ابن متقل بن غیر پرورده شد و با او از زمان او علم آموخت یعنی از روساء شیعه بود پس ابو مسلم بواسطه خدمت عیسی به ابراهیم امام رسیده و دعوت او قبول کرد پس ابراهیم او را بخراسان فرستاد و او را امیر شیعه کرد و او بهوت لشکر و برای رهنمای آل محمد بسر و زان وقت امیر خراسان نصر سیار بود و دیار او و سال خلیع بن علی اگر اکثر ای حصوت بود و خلیع در آن واقعه هلاک شد و ابو مسلم زحمت نکاه و سیاست در و بسی از رویهای مردم دعوت ظاهر کرد و آن در شب چهارده ماه رمضان سال صد و پنجاه و نه از هجرت بود و خلقی بسیار را دعوی جمع شد و ابو مسلم به پسر خلیع استقامت کرد و قصد نصر سیار نمود و نصر بگریخت و قصد نیشاپور کرد و ابو مسلم قطعه را از پی او بفرستاد و قطبه بطوس آمد نصر این نصر سیار را دریافت او را بگرفت و لشکر او را غارت کرد و نصر بکابل عراق آمد و بساوه و بری و اصفهان و همدان و قم و کاشان و

مستولی شد پس نهدین حنظلة الشکلی از لشکر مروانیان با چهل هزار مرد بشامی در جرجان بود ابو مسلم باری بصاف کرد و او را قرزمان او را بگشت و از آن لشکر گروهی بسیار خلاصی نیافتند و بعد از آن بهوای رفت و مروان حمار معلوم کرد که ابو مسلم دعوت از برای ابراهیم میکند ابراهیم را بگرفت و محبوس کرد چون ابو مسلم بشنید ترسید که مروان او را بگشد حیلی ساخت و مردی بازرگان را پیش مروان فرستاد و آن فرد مروان را گفت که یا امیر المومنین من مردی تاجرم و مالی که داشتم با برادر ابراهیم دادم تو او را محبوس کرده اید من گروهی ام مال من ضایع خواهد شد مرا بدو ده تا مال من بر گیرد و او را بگذارد مروان آن مرد را پیش ابراهیم فرستاد و چون ابراهیم را دید گفت ای بنده خدا مال را بر گیر و او را بگذار تا مال مرا بر گیرد و او را بگذارد ابراهیم گفت نیکو رائی بپسر عم خود ابو العباس سفاح داد و برادر او بود و ام سفاح ریطه بنت عبد الله بن عبید الله بن عبد الملک بن حارث بن ابی العباس سفاح داد و برادر او بود و ام سفاح ریطه بنت عبد الله بن عبید الله بن عبد الملک حارثی بود و بعد از آن ابو مسلم لشکر فرستاد بقطبه تا هفتاد هزار مردی بری جمع شدند قطبه از ری باصفهان رفت و از آنجا بهاوند رسید و بر کنار خراسان از آنکه متعلق نصر سیار بود ندمه را بگشت پس قطبه قصد عراق کرد و از فرات بگذشت و لشکر ابو مسلم عبور کردند آن شب جنگ شد و یزید بن هبیره که از لشکر مروان بود بگریخت و چون برزگشت اثر قطبه ندید چون این بشنید گفت هیچ بیت ایمنتر از این نیست الا و بگر هرگز مرد زن را نهزیمت کرد است و دران وقت که مروان ابراهیم امام را حبس کرده بود ابو العباس سفاح بگریخت یا خویشان و فرزندان خود بکوفه آمد و پنهان بود بعد از آن ابو مسلم مرتد و شد که خلافت بگرفتن کند کاه میل بجعفر ابن محمد بن علی ابن الحسین بن علی ابن ابی طالب علیهم السلام بود و کاه بعد الله بن الحسن ابن علی ابن ابی طالب علیهم السلام کاه با ابو العباس سفاح و جعفر داشت تو گر آن کار را سلم نشود پس از ان التفات کرد خلافت بر سفاح بست کرد و بعد از آن عبد الله علی که عم سفاح بود لشکر جمع کرد تا قصد مروان نمود و دران از وی هزیمت یافت و بیشتر از لشکر بایشان کشته شدند و بعد از آن مروان را طلبیدند و در رویهی از دیههای مصر فرمودند و کشتند چون خلافت بر بنی العباس مقرر شد ابو مسلم هم بر قاعدهٔ اول بری میکرد و بلی و بستوری خلیفه کار میکرد و ابو جعفر منصور که برادر ابو العباس سفاح بود لکین ابو العباس نیکخت بن قصد کشتن او ندارم زیرا که مردم ما را بدان سبب ملامت کنند چون سفاح بمرد منصور بخلافت بنشست خواست که ابو مسلم را بکشد و وقتی ابو مسلم گفته بود که حال من با خلیفه چنانست که مردی از صاحبان استخوانهای خبیث دیدجای افتاده و دماکرد

لقب مهدی ساخته شد و در اواخر چهارم از عمر به ماه خلافت به سوم بود محمد بن ادریس در سنه
خمس و اربعین و اربعمایه وفات یافت بعقیده صاحب عمدة الطالب از زمان او سلطنة در ان دودمان
بود وفات صاحب عمدة جمال الدین احمد معروف باین عقب در سنه شصت و شصت و شصت و ثمان و عشرین و ثمانمایه

جند سیوم از سادات رفیع الدرجات که سلاطین این بود و اند یحیی بن حسین بن حسن
بن سید محمد بن حسن مثنی المکنی بعبد الله بن قاسم رسی ابن ابراهیم طباطبا بن اسمعیل بن ابراهیم
غمر حسن مثنی در زمان معتضد در سنه ثمانین و مایتین ظهور کرده مقتدا می گردید
آخر در شهر ذی حجه سنه ثمان و ثمانین و مایتین در مقام رشت ساکنی وفات یافت و او را کتابیست
از فقه زیدیه موسوم بالمجموع در سیصد سال در دیار یمن خطبه و سکه بنام او خواندند در تاریخ الملوک
سطور است که یحیی را شعر نیکو است که بر وفور فضیلت و علومیت او دلالت دارد و از انجمله این اشعار
که بعضی از اصحاب و خویشان خود داشته و حساب موده و بایشان در انکار باو و عقد و موافقت در خروج
نموده اند آخر تخلف ازان ورزیده شعر نام اخلی و باغ الدین فی قلب غفت علیه و لاة السهاد
بالطلب و الناس فی غفلة عما اصیب به آل الرسول کمثل غیر کتیب حتی انتضا لدین الله مجتبا
و الله یعطی جزیل کل محتسب اذ لا زری ثم اللدین منبره و لا طلو با بنی امیة و اغتصب کیف
الزراة قد صارت بمعالم ماتس الرسول کربع دارس عرب ام کیف یرضی لسوم مخسف ذو کرم
من ارحب قد صین بالاهب یا ایها الراکب المزجی مطیته نحو الحجاز فسر علی المهل الخصب
و ائت بنی الحسن الاخیار ماکثه من ناصح لهم ذی منطق ذرب من بحلیل الذی لم یخشی بغوته
یوما و لم یرم بالتعییر فی العرب لکن لو دهم للعقب منقصم و ان یغب جبره فالقلب لم یعب
اهل النبوة ما شانی و سانکم و کیف اثرتم لومی بکم یجب لما تشرت ادعوا الکتاب الی
امر النبی و قد اسعفت فی الطلب فالقهم بمحض فی اللذا لحق یثبت و لتقم راقة فی ساعة اللعب
یا قوم هذا کتاب الله فاتبعوا ای الکتاب تراجعون ذوی النصب بعتصم و تقاعدتم علی حمق
نعت اسعی بکید غیر ذی لعب بنی علی فلا تضعوا الی احد و لا تشه و اخالفتم اکن بمنتصب
و اسجعوا الکم عز و مقتدر و انتم شقت فی ساعة الشعب یا بعد امری کم عذرا خلا کهنوا
اسیتجد و ابالسیوف البیض و الیلب فقد سمعتم حبیبا قال مغترا السیف یصدق انباء من الکتب

شعر

عادل انصافی جوادیست و رحیم و فیاض من الله لامض و لا یسهو اهوای ابی غنا
و لا ابغی اجوارح قهستانی عضبت بحقائق فصفت بیقین الی اهل المقابح و المعایب
بنی حسن انی منصفت ثبارکم و ذاک کتاب الله و احق بالیقین و صیرت قفی للحوادث عرضة
و فجت عن الاخوان و الاهل الولی لا ورک ثم لا و لا تقع ظالما اشد علی الاعداء من غابة الاسد
بکل رقیق الحد ابیض صارم بکل رؤینی او اکل شطن فان یک حسن انه خیر کلکم و ان کین
الاخری فانا ذو مجن کنیت ابو الهاشم و بقشیر یرتقی پس ازیده والی شده و فقیه و عالم
بوده و بحصول فروع و اصول تصانیف بسیار است و لادتش در سنه ثمان و ثلثین و مایتین و فاتش در سنه
خمس و عشر و ثلثمایه آورده اند که یحیی جماعتی را بمتابعت مذهب حق دعوت مینمود و ایشان ازو ابا
مینمودند تا کار بقتال انجامید و چون مخترف قتال است محمد در معرکه در آمد و این ابیات را با واز بلند
بر مخالفان میخواندند و کار زار میکردند شعر کر الوری علینا و الصدر فعل من یمل حقا و کفه ایها
الاته عودی فعدی و دعی ممک احادیث السر و بتسبی اقال یحیی کلکم ان فت المصطفی
خیر البشر عدلی البیض و السمر معا و تبدلت رقا دی بسعر لاجرن علی احمد هیبا نازحرت
بعد الستعر احمد بن یحیی که لقب ناصر الدین الله بود قیام کشت و در سنه اربع عشرین و ثلثمایه
فوت شد آن احمد ناصر الملقب بسیجف الی شد یحیی بن احمد بعد از قتل پدر در جلوست رسید
منصور لقب یافت و اسماعیل مؤید الدین بن یحیی بعد از پدرش ابو محمد داعی
امیر صفکرده اند ابو محمد عبد الله بن محمد بن قاسم بجای ابنشست در تاریخ الملوک مذکورست که عبد الله
مردی شهم صاحب حزم فطیم النفس بود و اهل یمن او را بسیار دوست میداشتند و چون وفات یافت
بود گان اهل طبرستان از موالیان اهل بیت رسالت اند همیشه مراسلات و هدایا بجانب ایشان میفرستاد
و ایشان را بمتابعت خود دلالت میکرد تا آنکه از بعضی ازان در خطبه بنام او خواندند و آخر بعضی از
داعیان او در انجا نقد خطبه آن در جمیع آن بلاد خواندند و خود در یمن بر سریر سلطنت
متمکن بود و از جمله اشعار او که مشعر است بانکه دعوت او از عراق گذشته و بولایت گیلان رسیده
این دو بیت است شعر قل لبنی العباس یا لکم لا تحفظه و لا تحفظ رجال قد حکمکم لما دعوت
جالت علی اقطا طبیلان و ناصر عباسی که معاصر او بود دال بسیار بطوایف عرب یمن در بستاد و داعیان را

تحریض تقبل او نمود و وعده های خوب داد و بسبب آنکه در کار خود غفلت می ورزید از انجار اخواف
تفتیش نمود و کسی را بر خلاف نیود و بعد از وفات او پسر او را قایم مقام او ساختند و چون دیدند که جاهل
اند خاصه بود از رتبه امامت خطبه بنام او نخواندند و احمد بن حسین را که از بنی اعمام عبد الله مذکور بود
طلبیده امام خود ساختند و حال او امر از در بیان مردم مشهور است و در کمال علم و زهد و عبادت
و هرگز در هیچ قلعه و از لشکر و همیشه در پیاده نهاد که پیشتان بین ابرسیر و دو الله اعلم بالصواب

طبقه چهارم در شرح احوال و حکام که بعضه جعفر الکذاب ابو محمد بن محمد الامیر ابن حسین الامیر بن محمد الاکبر بن
موسی بن عبد الله موسی چون ابن عبد الله محض بن حسن مثنی ابن امام حسن علیه السلام در عهد مطیع
لباسی را کخوزستان گاشته تو زیر اسمعیل و شاه مصر و سیستان و همسایه ارتحال نمود عیسی ابن جعفر
از پدر قایم مقام گردید چنین کنی ابو الفتوح بن جعفر بعد از برادر و الی گشته و زیر ابو القاسم مغربی که از کبار
فضلای شیعه اثنا عشریه بود و از مصر این کرخیت پیش آمده و از انجا لیاقت انجا تحریض نمود و ذی قعده سنه احدی و اربعمایه
ذی القعده سنه احدی و اربعمایه لشکر بر انجا کشیده که اعراب نمی طی را با خود متفق ساخت و حاکم مقتطر
گشته مال بسیار بر قبایل عرب ایثار کرد و ابو الفتح نتوانست که نباید او را بحاکم سپارند می مقصود برگشت
و زیر مغربی روی کردان شد و بغداد و رفت و حسن حکومت بجاز تا فتح شده و در سنه اربع و ثلثین و اربعمایه
وفات یافت **ابو عبد الله تاج المعالی لشکر بن حسن** قایم مقام پدر گشته بغایت کریم بود و حکایتی چند
از کرم او در کتاب کنکاپستان مسطور شده بانجا رجوع نمایند و فاتش در سنه اربع و ثلثین و اربعمایه
وان طیب بکوکنب آن حکام به و منتهی شد و **حمزه بن ادریس** ابن داود بن عبد الرحمن ابن ابو القاسم
عبد الله بن داود بن سلیمان ابن عبد الله بن موسی الجون بن عقیب را بجای پدر نشانده و سپاه بنی موسی
و بنی سلیمان فعال بسیاری دست و او داد و قریب پنجاه سال حکومت کرد و از بنی سلیمان بغیر از کسی
حکومت نکرد و در مختصری کتاب کشاف را دیده که در چاشت روز دوشنبه بیست و سوم ربیع الآخر سنه ثمان
و ثمانین و خمسمایه بنام خلیفه او علی بن عیسی ابن علی بالضم العین و فتح اللام حمزه که بغایت فاضل شاعر
و جوا ربود تصنیف نمود **ابو محمد الملقب بتاج المعالی بن جعفر** ابو الهاشم محمد ابن عبد الله بن ابو القاسم
بن حسن الامیر ابن محمد الاکبر جد اعلای جعفر اولین حاکمی که مذکور شد بلک بن روئی رسیده چه پدر و جد
قبل از او المعالی لشکر حکومت کرده بودند و او در بدایت حال خطبه بنام اسمعیل خوانده و پس

از آن چنب الاپسته عادی خود عطایای بنام او کرد و او حاجی گذارد و در حوالی کعبه مجاور زمزم کتب بالجانب بصره بود
بگیشت بغداد و در سنه اثنی و ستین و اربعمایه رسول او نزد سلطان الب ارسلان سلجوقی آمده
چون خبر خطبه اسمعیل و قطع خطبه بنام سلطان رسانیدند الب ارسلان سی هزار دینار و خلع نفیس جهت
او روان داشت و فاتش در سنه سبع و ثمانین و اربعمایه بنشش از هفتاد و نجا از بود **تاج المعالی ابو الحسن علی**
پس از پدر والی شده و اسپهبد بن سارکین در سنه سبع و ثمانین و اربعمایه که را از دو انتزاع نموده وی در شوال
این سال اجلی بر سیده او امر برد خالشت و اسپهبد بنام کرخیت ابن ابو قلیه قاسم ابن تاج المعالی محمد
بعد از پدر بحکومت نشست در عشر اول صفر سنه سبع و عشر و خمسمایه وفات یافت **امیر تاج المعالی**
فلک الدین ناصر بن امیر قلیه و دیگر اخوان را تمکین نموده بحکومت نشست و در سنه سبع و عشرین وفات
یافت **قاهر بن ناصر ابن تاج** بعد از پدر بادشاه شد امیر ارغش امیر حاج بغداد او را در سنه
خمس و ثلثین و خمسمایه بحکومت منسوب حکومتش اخراج نموده عمش عیسی را حاکم ساختند و او را در سنه
دیر الاخراج نموده با عیسی لشکر بر سر او آورده او را در شهر رمضان سنه ست و خمسین و خمسمایه بگشت بدست
حکومتش بیست و نه سال **امیر قطب الدین عیسی بن امیر قلیه** پس از برادر زاده پادشاه شد **امیر کثیر**
ابن عیسی پس از پدر والی گشت و در سنه احدی و ستین و خمسمایه از لشکر مستضی عباسی گریخته بر او خیر پیشکش
بجای او منسوب خدا حکومت کثیر تا سنه ثمان و ستین و خمسمایه پیشتر بود و بعد از آن منصور بر او آورده
بن عیسی حاکم شد **قتاده بن ادریس** ابن مطاعن ابن عبد الکریم بن عیسی بن حسین ابن سلیمان بن علی
بن سلیمان بن عبد الله ابن محمد الملقب ابن عبد الله الاکبر بن محمد الباقر ابن موسی الجون ایزد کرد بن ابو القاسم
در سنه سبع و ثلثین و خمسمایه بر امیر کثیر ابن عیسی غالب آمده حکومت یافت و او نهایت شجاع و متهور
و سخت دل بود و در تاریخ مختصر قاهره مذکور است که قتاده امیری عارف سفیف بود و غلامانی را که در
گرفتاری دیگر و اند پیشتر فرموده و در زمان حکومت او اموال و نفوس تجار در حیطه امان بود و او قاهر
شیعه سب معاویه بیگیر و فرموده بود که در حرم حی علی خیر العمل از مان نگویند و الصلوات پنجگانه
از اوقات ایشان زمان نبی نمود و در تکلیف بغداد او خیر و جمع لشکر و بگذاشته سال از تکلیف بغداد
احوال بسیار جهة او می آورند او نگفت که بخلافت سزاوار تر از و دیگر است چنین مشهور است که در وقت
عزا و گذاشته بود و در تاریخ جهان آرا و غیر آن مذکور است که آخر امیر عبای او را

فرب داد و بعراق طلبیده و چون بحرانی که فرد رسید اکابر و اصاغر حتی شیبانیان را بتیغ گذرانیده و قلعه و متعلقات
ارزمنده و چون دیرا بحشم بران افتاد گفت ملاذ دل بهاالذین آیده الا اوضاعها و ازانجا برگشت حسن ابن قتاده در
بعد از چند گاهی مقام شد بود حسن بن قتاده بعد از برادر حاکم گردیده و در زمان او ملک مسعود ابن ملک کامل
از آل ایوب چند وقتی پستیلا پیدا کرده باز راجح غایبن آمد ابو الحسن ابن یحیی ابن قتاده با عوران از شریک شده
امیر نجم الدین محمد لولی ابن ابو سعد حسن بحکومت رسیده و نهایت عمر شد سی و پنج سال از انجمله سید عبد الله
پیش سلطان غازان آمده و رقابت بسیار در حلقه بود داد ابو الغنیث بن ابو علی والی شده و برادرش محمد
بقتل آمد حسینه برادران باتفاق او را گرفته بقصد و پستاده داد و از انجا فرار کرده پیش سلطان محمد آمده
آمده و دگر فته چون بصیر و رسید خبر فوت سلطان شنیده بنابرین لشکر او از وجه الله دری ابر حد حجاز
رفت همان برادر یا زاد تخت بیکرد نا انکه بقصد ملک ناصر پادشاه مصر کشته شد سید ابو عزاز مهنا بن ابو علی
حاکم گردیده از اولاد شهاب الدین احمد زیسلطان ابو سعید آمده محل سلطان را بگیرد و بقدم بر محل دیگر
سلاطین داشت و زری که باسم سلطان بود دران دیار جاری ساخت بنابرین بعد از فوت سلطان
پیش از پیش در تعظیم و اجلال او کوشیده و امارت اعراب عراق بدو داد و بعد از سلطان بر حله استیلا
یافت امیر شیخ حسن بونان او را محاصره کرده بعد از تسخیر کشت دران مدت پدرش در حیات بود سید
غیاث الدین بن عجلان ابن رمیثه حاکم حجاز شد و میان او و اخوان مخالفتی رفت سید شهاب الدین ابن سید غیاث الدین
والی کشت و عادل و سالیش بود بعد از و احوال انجا مضطرب گردید سید بدر الدین بن عجلان پس از آل
رسید در تنازع حکومت بیکدیگر دالی گردیدند آخر برادر او را از او پیش امیر ابن محمد بن عجلان باغوا تراعی
چند گرده آخر بر قرار گرفت حجره محترم و زکریای خاصه علیهما السلام در دار مغرب بمصر خفته شده
ایشان را اسمعیلیه بمیگویند در زمان دولت بنی عباس در بیت و هفتاد و چهار سال دعوتی
کرده بعد و ایشان چهار دور آغاز کشتن از پنجاه و شش تعیین و تا بین و تا پنجاه و شش و شصت و هفت
از فرزندان اسمعیل ابن الامام جعفر الصادق علیه السلام بوده اند اسمعیل فرزند بزرگتر امام جعفر صادق
علیه السلام بود و اکثر مردم را گمان آن بود که بعد از پدر او امام خواهد بود و جماعتی میگفتند که او در حیات
از نعش داد و در زمان پدر وفات یافت و امام جعفر صادق علیه السلام بر جنازه او حاضر گردید
نوبت جنازه او را از گرفت و کفن او کشوده داد و در بردم نمود تا دیدا بیچیدند که او مرده است بر گردان

فرزند خود باقی مانده و از اسمعیلیان طایفه اند که ایشان را اغلقا گویند که اسمعیل را جعفر نص است و امامت
از ان خواهد و در بعضی از تواریخ مسطور است که اسمعیل را پسری بود محمد نام و محمد را پسری آمد نام او جعفر و او را
او در بیت از زوجه آمد محمد بن جعفر عجیب و او را عجیب بدان خوانند که مردمان همه او را دوست میداشتند
و فرزندان او در طرف دیار مغرب افتاده اند اول کسی از ایشان که بتربیت ابو عبد الله صوفی در سلجماسه
مغرب بخلافت موسوم شد عبید الله بن محمد المهدی بالله بود و سبب او بر وجهی که حضرت سلطان المحققین
خواجه نصیر الدین محمد الطوسی طیب الله شهده و در فاتحه نقوی که از برای نام علاء الدین محمد اسمعیل حاکم قهستان
تالیف نموده بدین وجه است محمد بن المهدی ابن عبد الله ابن احمد ابن محمد ابن اسمعیل بن جعفر الصادق
علیه السلام و بر وجه بعضی دیگر بدین وجه است عبید الله بن محمد بن عبد الله بن میمون بن محمد بن اسمعیل
بن الامام جعفر الصادق علیه السلام و الدت او در قریه سلمیه حمص در پیست و یکم ربیع الاول سنه ثلاث و تا بین و مائه
خلافت او بیست و چهار سال بود و فاتش در پنجاه و سوم و عشرین و ثلثمایه در سنه ثلاث و ستین سال
بود خروج او در یکشنبه هفتم ذی الحجه سنه تسعین و مائتین اما در روز پنجشنبه ربیع الآخر سنه بروی
بخلافت سلام کردند غرض اسمعیلیه آنست که مهدی موعود که در اخبار واقع شده عبارت از ذات بعضی از
خواهان مهدی بیت که از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله السلام فرموده که علی راس ثلثمایه یطلع الشمس
من مغربها گفته اند که مراد از نقطه شمس که در حدیث واقع شده مهدی است و او با بره که محاربه نموده مظفر
و منصور بگشت و صاحب روضة الصفا آورده است که در حدود و تیراز قلعه ارغایت رضانت
و زهانت بنیاد نهاده و آنرا بلهه به موسوم گردانیده در پیست و تسع و تسعین و مائتین الی بعضی از دعاة مغرب
و مراغصیان میزند و مهدی پسر خود را بدفع ایشان نامزد فرموده و او آن جماعت را محاصره نموده مدت
دیر بر در شهر نشست تا قوت محصوران با تمام رسید و عاقبت با تبع و کفش بیرون آمده و دست از دامان
یتیمان زده و دل مهدی سایه عاطفت و احسان بر سر ضعیفان افکنده و همه را از کشتن امان داد
و بعد از اقتدار تمیل از احوال تمامت نمود و مهدی در ایام خلافت خویش باطراف و اکناف مغرب
لشکر فرستاده و مجموع را در حیطه تصرف آورد و خاندان قدیم را برانداخت چون از ضبط اندلس
و قیروان و طرابلس و امثال آن فراغت یافت پسر خویش قایم را بتسخیر دیار مصر با لشکری گران
روان کرد و عقد رجا بسی پوئس خادم را بسپاهی جرار در برابر فرستاده میان ایشان محاربه

روی نمود و عنش در ان سوگرد انگی بجا آورد و از دار الخلافه بمنظر تقب گشت و در بعضی از تواریخ مسطور است
که بوقتی که بقایم خروج کرد و آخر روی بفرار نهاد و دیار مصر و صعید خلفای علویه را مستخلص گشت
چون دست بسط و بخ سال از خلافت مهدی گذشت در حصار مهدیه روی بعالم آخرت آورد و در تاریخ
روضة الصفا آورده است که بعضی در نسب مهدی طعن کرده مجهدی نوشته اند و حق آنست که او در نهایت
درجه آزار بوده است و بعضی از مورخان نسب مهدی را بعبد الله بن میمون قداح رسانیده اند و این
قدح در اثر کرده و دران باب مجهدی نوشته اند امر کتمان بر روس منابر ولایه منصوب بگذاشته و هیچ یک
از دو طایفه شمارا در میان امت قدر و قیمت نمانده لاجرم معتقد از سر آن قضیه در گذشت و در تاریخ بسیاری
کثیر شامی مسطور است که آن محضر نوشته شده و سایر سادات و اشراف و قضات و علمای دار الخلافت
مهر بران نهاده اند از جمله ایشان ابو الفرج بن جوزی در المنتظم نوشت که دلیل بر اینکه این جماعه در حیاتند
اولا علی الظاهر نیست که کلام عبد الله بن عمر است که در وقتی که حضرت امام حسین با اهل و عیال از مکه
اهل عراق متوجه آن دیار شد بآنحضرت گفت که اذکرک الله فی الخائفین علیک ان تقتل ان جهجه
تذکیره ان الدنیا دار الآخرة فاصبر حتی یقضی الله بینک و بینهم و انت خیر الحاکمین یا احد من اهل
پس چون این کلام دلالت میکند بر انکه خلافت بهیچ یک از اهل بیت نرسید که مجهد بن عبد الله
مهدی که در آخر زمان خواهد بود معلوم است که آن جماعت پیش از ظهور علامات آخر الزمان مدتی طویل
اکثر دیار مغرب بحضرت قهر آن رسیده بودند پس باید که بنا بر خبر عبد الله بن عمر از اهل بیت نبوت باشند همچنانکه سادات
و قضات و فقهاء کبار دین محضر بران گواهی داده اند حاصل استدلال این جوزی بر خلاف راه و ران
اول است انچند وجه اول انکه کلام ابن عمر حکومه در این مقام حجت شود و علت است که اگر کبار سادات
اهل بیت از احوال آینده خبری دهند ان التفات نمی نمایند و نمی گویند که علم غیب مخصوص خدا بتعالی
است و دین تعارض که قدح در نسب بعضی از سادات اهل بیت علیهم السلام میکند عبد الله بن عمر را
در همه از غیب پیش نمیکند و آنرا حجت نمیدانند دوم انکه بر تقدیر تسلیم صحت کلام ابن عمر می توان بود
که مهدی پرسش در قول اولا تا آخرها راجع باشد بخلافت حقه که از جانب حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله
و سلم تواند بود نه خلافت فاسده و ملک عضوض که باعتقاد اهل بیت و جماعت در ابعدی سال از
وفات آنحضرت خیر از ان نتواند پس حاصل کلام ابن عمر چنین خواهد که خلافت حقه حقیقیه الهیه نبوی هیچ یک

از اهل بیت نرسد و بر سپیده ایضی موجب آن نیست که ملک عضوض و خلافت ظاهری که این جوزی و اصحاب
او آنرا بنی العباس ریبی ایه روا داشته اند بهیچ یک از ائمه و اهل بیت حضرت امام حسین علیه السلام
نرسد و دیگر اگر قول او که ان جهجه غیر هؤلاء الذین الدنیا الآخرة الخ دلالت بر وضع بیت کند زیرا که این عبارت
مشهور است بر اینکه حضرت امام علیه السلام در ترجمه جواب طالب بنیا بود و عاشا که این عمر در باره حضرت امام حسین
علیه السلام این کلمات داشته باشد بلکه علی آن حضرت طالب خلافت الهی بود که بموجب حدیث صحیح لازال
الاسلام عزیزا الی اثنی عشر خلیفة کلهم من قریش و بقرآن از احادیث که در فاتحه این کتاب مذکور شده
ستحق آن گشته بود دیگر انکه اطلاق عبارات ابن عمر بر وجهی که دلالت بر نفی خلافت از مهدی اهل البیت
نیز دارد قرینه وضع روایت از جوابهای انکه شیخ جلال الدین سیوطی شافعی که در کتب تاریخ خلفا
استدلال نموده بر بطلان خلافت خلفای اسمعیلیه بحادثی که اهل بیت بجماعت روایت کرده اند
در باب استدلال بزمان خلافت بعباسیه تا زمان ظهور مهدی آخر الزمان و مختفی نخواهد بود که اقدام مامون
عباسی برای عهد ساختن حضرت امام رضا علیه السلام دلیل صحیح است بر انکه ان احادیث بعد از انقضای
ایام مامون وضع شده که اگر ان احادیث ثابت می بود یا مامون بر سپیده که حضرت پیغمبر صلوات الله
علیه و آله و سلم فرموده که خلافت در اولاد و تا قیامت خواهد بود اقدام بر نقل خلافت از خاندان
خود بحضرت امام رضا علیه السلام نخواهی نمود زیرا که ارتکاب آن بعد از وقوع احادیث مذکوره
مستلزم مرافعه با قضای الهی و معارضه با نص حضرت رسالت پناهی در جعل نهایت خود و کدام است
بر اهل روزگار پوشیده نیست که تا احوال سلاطین بسیار رشده که خلافت از آل عباس بران فرقه
بلکه از نسب ایشان بر صفحه روزگار اثری نماند و الحمد لله که روزگار آن مقبلان بسر آمد و بوضع
واضح ایام از وضع آن احادیث که اهل بیت و جماعت جهة خوش آمد آن طایفه بر هم نیافته بود و مدعا
گردید و بدین قیاس است اکثر احادیثی که در کتب ایشان مذکور بصحت آن مغرور ند و لیکن این کثیر
در موضعی دیگر از تاریخ خود گذیب آن محضر نموده گفته که در اول مرتبه که از انکار بر علمای خلیفه
قادر بر اجابه عباسی خط خود بر ان محضر می نهادند سید رضی الدین موسوی نیز بالجاح و اکراه خط بر ان محضر
نهاد و چون از مجلس خلیفه بیرون رفت جمله اشعار بر بطلان آن محضر و اظهار انکه انچه در انجا نوشته
شده از روی اکراه بود قطعه شعری گفت که دلالت بر صحت نسب خلفای اسمعیلیه دارد و بیت

او امامت شعر الیس الذی فی بلد الاعادی ... در عصر خلیفه العلوی [illegible] چون این قطعه را شنید بر شرف طاهر پرسید رضی الدین برادر را امیر مرتضی علم الهدی را [illegible] پرسید رضی الدین در این باب سخن گفت گفت من آن قطعه را نگفته ام خلیفه گفت اگر آن قطعه را نگفته باید که قطعه دیگر مشتمل بر مدح بنی العمیه بگوید در این باب گرگس تر از امیر رضی الدین دوستدار نداند را قبول کرد چون سید رضی الدین خاندان او در عراق عرب ما نجم کرد [illegible] و خلیفه قدرت بر ایشان نداشت الا جرم با ایشان راضی شد که سید رضی الدین سوگند بخورد که آن قطعه را نگفته است آنگاه شیخ ابو جعفر اسفرایینی قاضی ابو بکر باقلانی را که از علمای بیست و دو نجانه او فرستاده اند تا او را سوگند دهند والله اعلم بحقیقة الحال در متتبع احوال و آثار مختلفی نحو او بود که گواهی در وقوع روایت احادیث موضوعه بلی فروع تر و علمای اهل سنت لجاجه آسان است چه اگر ایشان بعدت مذهب خود را صحیح کذب بیند الله الله در حب کتاب ترغیب و ترهیب که از اکابر محدثان اهل سنت است در خاتمه کتاب مذکور بسیاری از علمای اهل سنت را نام برده و گفته که ایشان در وضع حدیث از برای نصرت مذهب میکرده اند و آنرا صحاح آنسته اند و صاحب روضة الصفا در ذیل احوال عبد الله بن طاهر ذو الیمینین که از جانب مامون حاکم خراسان بوده آورده که در ایام حکومت او جمعی از مجوس در هراة مقارن مسجدی آتشکده داشتند و چنانچه در شرح شریف مقرر است جزیه میدادند و هیچکس متعرض ایشان نمیشد روزی یکی از ایشان که در قریه مالان دخل مسجد در اثنای سخن فرمود که در این شهر مسلمانی ضعیف است و نمیداند که حال اگر مسجد ما متصل بگذید بگیرد واقع شده و اهل اسلام در دفع این صورت اهمال و تغافل نمایند از این بکلمات موقع عجیبه مسلمانان در حرکت آمد خلقی کثیر اتفاق کردند و چون شب شد در تخریب مسجد و آتشکده سعی نموده از عمارت آن در موضع اثر نگذاشتند و در همان شب مسجد جدید بجای آن مسجد و آتشکده طرح انداختند مجوس چون صباح از خواب غفلت سر بر آوردند از مسجد قدیم و آتشکده نشانی ندیدند در حیرت دماغ ایشان را دانیت متعفن آن تعفن گشتند و چون بر حقیقت حال اطلاع یافتند از هرات بتنجاب نزد عبد الله بن طاهر رسانیدند که در ایام دولت تو چنین حیفی واقع شد اکنون تو بظلم آمده ایام را سپری کرده و پاسبانی عبد الله بن طاهر فرمان داد که از حقیقت آن رسم استعلام نمایند چون اسناد و اقسام آنرا مشاهده نمودند چهار هزار درهم از شهر

هراة و قرای آن بلده مجتمع گشته گواهی دادند که مدت هجده سال است این مسجد همین کیفیت که حالا واقع است دیده ایم قبل ازین در این موضع آتشکده دیگر بوده و در ادای این شهادت قریب بصد کس متفق گشتند و تفصیل خروج مهدی مذکور و کیفیت ذهب اسحقیه در تواریخ مشهور و مسطور است و در کتاب ملل و نحل محمد شهرستانی مذکور است محمد المقتفی القائم بامر الله پدرش مهدی در ایام خلافت خویش از مرو متوجه بربر شد از برای پاسبانی او دو چون مهدی وفات یافت و قائم در سنه خمس عشرین و ثمانمائة قائم مقام شد اهل مغرب بواسطه سوء اعمال عمال و مسالمین را شد از اطاعت او سر باز زدند قائم سالم را بزرگ کرده دیگر بر بجای او منصب فرمود و در اکثر وقائع زمان قائم گاهی آن بود که او بزید که تعلیم و تعیین اشغال داشت بر ای خروج کرد و جمعی کثیر و جمعی غفیر در تحت رایت او مجتمع گشته و بنیان او دولت قائم محکم گشت را و آخر الامر قائم الزدی شهرم کشت و ابو بزید قائم را تعاقب نموده در مهدیه قائم محصور گشت اسحقیه ابو بزید را دجال نام کرده حدیثی ربیعه کرده اند مضمون آنکه دجال بر مهدی یا قائم خروج کند و در حین محاصره قائم رخ کشته در گذشت و پسر اسحقیل بجای او نشست مدت خلافت قائم دوازده سال و نه ماه بود و اسحقیل المنصور بالله چون قائم از پای در آمد اثر اضطراب حضار مهدیه بر منصور بیعت کردند و او بغایت شجاع و مردانه و قاتل و فرزانه بود چون در حین وفات پدرش ابو بزید خارجی با لشکری سنگین بر در حصار بود و ترک قائم را نهان داشت بچنین تدبیر دلاوری ابو بزید از ظاهر مهدیه کوچ کرده مکرر زان شده رسمه را و اتعاقب نموده بجای رسید که از صعوبت مسالک دیگر توانست رفت و ابو بزید گریخته بمهدیه سود و آن فرد آمد این خبر مسموع منصور گشته جمعی از اهل جلادت را بدفع او نامزد فرموده و ایشان در تعاقب ابو بزید شتافته و بعد از کشش و کوشش او را دستگیر کرده و نزد منصور آورده و از موقف خلافت حکم صادر شد که ابو بزید را در قفص آهنین با حدیده قرین و همنشین کرده نهند و بعد از چند گاه بنابر فرمان ابو بزید را پوست کنده و آنرا پر کاه ساخته کرده تمام دابت بر آورده دندان تا هما باطراف ولایت شام فرستاده و اخبال نامبارکی او را که در ایام خروج از قتل و غارت دیگران واقع شده بود باز نمودند منصور در ایام دولت خویش حسن بن علی ابن ابی الحسین سیکلی را گرگی از عظمای دولت بود او را بدار و بخش از پا بسته بگلوت صقلیه فرستاد و چنین حسن بعاقبت حسن محبت او در دوار قرار گرفت بضبط و ربط امور مشغول شده و در اطال این احوال رویان عزم محاربه او گشتند

چون در قبین تقارب یافته آتش محاربه زبانه بر فلک اثیر کشید و چون منهزم شدند و مقاران این حال را فرخ
غلام منصور با طایفه از شجعان بعادت حس رسیده و با تفاق ردی بر لشکر ریان نهاده و دمار از روزگار
ایشان برآورد و شکست بسیار یافته قفیه السیف بنهاد و چیلر تقصیر عرض کرده او را جعفر مرزی بتی چند در تنبیه این
فتح چنین انشا کرد و هوذه نص منصور گر چه سید مخبر بر اگر اسید سید ارم گر با سم همایون قرة العین خلیفه
المعز الدین الله که ولای عهد کرده بهست در هر که بدینه روس نماید بر چون و نابر نجام و تعب آن در دین حقانیت
و ذری رج امامت قرین و محلی کرد و در عاقبت انچه برزبان ابوجعفر گذشته بود بر توع انجامید چون هفت
سال از خلافت منصور منقضی شد عالم فانی را وداع نمود و مدت حیاتش سی و هفت سال بود و بخلافت اسمعیل
نقیش المعز الدین الله پارسای صاحب رای و شجاع بود و تا بی امور ملک و تواین دولت بکمال دانستی و گاه
بنفسی مراسم سپاهیت و حکومت بجای آوردی و با نفی گفته که گاه نظم التشیع عظما بحرت الاسلام علیها
و گر نه تا و توز اغاز تا ثر به یرجع الی انصاف بحری الامور علی ما جس انکه مهما در روز خلافت پدرش
که سیع شهر شوال سنه احدی و اربعین و ثمانمایه بود بر بربری بیعت کرده و در سیع و اربعین بنده خود جوهر
خادم را با نواع عواطف پادشاهانه اختصاص داده با لشکریان با قصای بلاد مغرب فرستاد و او
تا ساحل بحر اوقیانوس و جزایر خالدات رفته ها می که آن بحر منتهی بود و در ان ملک معروف صید کرد و
بپایه سریر خلافت بمصر فرستاد و المعز الدین الله در ایام حکومت خویش لشکر البستی کشیده و ان دیار را
فتح فرمود و الی آن مملکت را که تغلبی بود و خود را سلطان نام نهاده و فرمود بود که او را امیر المومنین گوید
اسیر و دستگیر کرده و بعد از ان فتح لشکر عظیم بجزایر روم ارسال نمود و میان او و سپاه روم جهها
عظیم واقع شده و مغربیان بر مخالفان غالب آمده غنایم فراوان گرفتند و در خلال این احوال فرمان
کافور رشیدی که از قبل خلفای عبیدیه بحکومت مصر استقلال مینمود و بسمع مغربیان رسیده و بواسطه قحط و غلا
مصریان عاجز و منقطع گشته اشراف و اعیان مملکت رسولان ز مهاجر فرستاده و از مغز التماس نمودند
که بتسخیر خویش حرکت نماید باز امرای دولت شخصی را که شایسته این ولایت باشد بآن ولایت فرستد
و چون مغربیان تقنیه اطلاع یافت بتسخیر مصر متصمم گردیده جوهر را با جمعی از ارباب سلاح و پیشه‌ها
مشحون بانواع اطعمه و اصناف اقمشه بر الی آن مملکت صدور کرد و ارسال نمود و جوهر در سیع و اربعین
و ثمانمایه با کشتی چه تمامتر بعد از قطع مفاوز و مسالک بمصر رسیده و چشم الی آن دیار بدیدار او روشن

و سور رجوع ایشان بعد قتل المعز الدین الله قرار یافته جوهر بپیشتاق خویش رحیل کرده بموجب فرمود
سیاق قسطاط بحصر العین بنای مصر جدیده که بقاهره معزیه اشتهار یافته مشغول شد و بعد جوهر مصر اسکندریه
و صعید و سیاط و کوره تا قصد قرب سیاسیان پیوسته و در تسخیر علویه در آمد و دین اثنا جوهری از
آن را با لشکری گران بجانب فلسطین فرستاده و آن قاید فلسطین را فتح نموده بغزم دمشق نهود و در تسخیر
تیر پیشوای شده و سایر مملکت شام را بگرفت صاحب دمشق الفضائل و البیت که بعضی از قرامطه را که اخیرا شام
از ایشان در وجود آمد مثل قبیح حجر الاسود و غیر ذلک بجوهر مصر بستاده و بقایای ان جماعه گریخته
در ولایت شام متواری شدند و از اینجاست این کلام به وضوح می پیوندد که قرامطه را سای اسمعیلیه طایفه دیگرند
و بعد پیمان و هوا خواهان ایشان را بکمال بعض اعدادت قرامطه را دخیل اسمعیلیان ساخته اند
و نویسنده این کتاب چون عبد الصمد بعضی از قضایا در بعضی از قضایا خود که طعن و تعرض بال ابی طالب علیهم السلام نموده
و تعرض بخلفای علویه مذکور و نیز نموده و بگریان ایشان تعرض نمانده و قرامطه از ایشان نمانده لاجرم بعضی از کلمات
ایشان در حق ال النبی صلی الله علیه و آله مصنف گفته و از این بابت قرامطه از خود دین بیت نموده شعر ترجمه
افعال اقوامط کاذبة الی غیر الهادی الکریم الاطایب دیوان قصیده بمجد الدین الله معتقد
در ستایش احوال امیر ابو فراس حمدانی از مجلس امر اندکی رخوا بر شده و در شهر شوال در سنه احدی و تسعین
و ثمانمایه المعز الدین الله بغربت بمصر از مغرب هجرت نموده و اولاد و حرمها با خود همراه کرده و در نیت اموال که
صحبت داشت از جمله قصد او بود بعضی از تواریخ بنظر رسیده که در ان سفر با ترا و نهزار و پنجاه و پنج شتر
بار زر سرخ و سفید میکشیدند و اعیان و اشراف مصر تا اسکندریه بپیشقبال المعز الدین الله شتافته
در ان سرزمین بلقای او مشرف شدند و سرخ شدند و ز اق تفصیل الام اشتیاق خویش بعرض داشته
بنوازش و التفات اختصاص یافتند و خلیفه علوی مجرد سه تعزیه نزول فرمود و بر اساس عدل و انصاف جهان
را بنوعی مستقیم گردانید که فردی بران متصور نبود گویند که چند صندوق پر زر در پیش بارگاه او نهاده بود و مدت
دو ماه هر روز محتاجان میامدند و در یک کف انچه گفتند از ان نقود بر داشتند اکنون صنایع بر جمالت
اکثر از ان کرمنشان نمانده و چون امور ملک باستقامت یافت در روز جمعه نوزدهم از شهر ربیع الاخر
سنه خمس و ستین و ثمانمایه نقد حیات نقایض ارواح سپرده و عمرش چهل و پنج سال و زمان خلافتش
بیست و پنج سال و سه ماه منصور المعتمد المعز بالله پدرش معد و لادتش در شهر محرم سنه اثنتین و تسعین

بعد از پدرش بچهل و سه روز در شب پنجشنبه ... وفاتش در منتصف شهر شعبان در سنه سبع و عشرین و اربعمایه
معد لقبش المستنصر بالله پدرش ظاهر مولودش در صبح روز سه شنبه هفدهم شهر جمادی الآخر در سنه
عشرین و اربعمایه بیعتش روز وفات پدرش وفاتش هجدهم شهر ذی الحجه در سنه سبع و ثمانین و اربعمایه
احمد لقبش المستعلی بالله پدرش مستنصر بالله ولادتش در بیستم شهر محرم در سنه سبع و ستین و اربعمایه بیعتش روز
عید غدیر در سنه سبع و ثمانین و اربعمایه وفاتش در روز سه شنبه هفدهم شهر صفر در سنه خمس و تسعین
و اربعمایه منصور لقبش الآمر باحکام الله پدرش مستعلی ولادتش در سیزدهم ماه محرم
سنه تسعین و اربعمایه بیعتش روز وفات پدرش قتلش شب سه شنبه چهارم ماه جمادی الآخر سنه اربع
و عشرین و خمسمایه عبدالمجید لقبش الحافظ لدین الله پدرش محمد بن مستنصر و این محمد در زمان پدر سفر کرده
بطرف عسقلان و فرزندش عبدالمجید در عسقلان بزاد و ولادتش در سنه ... ماه رمضان در سنه
ثمان و ستین و اربعمایه در عسقلان بیعتش در رجب روز جمعه آمد وفاتش در ماه جمادی الآخر سنه
ثلث و اربعین و خمسمایه اسمعیل لقبش الظافر بامر الله پدرش حافظ ولادتش در نیمه ماه ربیع الآخر سنه
سبع و عشرین و خمسمایه بیعتش در روز یکشنبه پنجم شهر جمادی الآخر سنه اربع و اربعین و خمسمایه وفاتش
در شب پنجشنبه سلخ شهر محرم سنه تسع و اربعین و خمسمایه عیسی لقبش الفائز بنصر الله پدرش
ظافر مولدش سنه اربع و اربعین و خمسمایه بیعتش در ماه محرم سنه تسع و اربعین و خمسمایه وفاتش
در روز جمعه هفدهم ماه رجب در سنه خمس و خمسین و خمسمایه عبدالله لقبش العاضد لدین الله
پدرش ابوالحجاج یوسف بن عبدالمجید ولادتش در روز شنبه هشتم ماه محرم در سنه ست و اربعین
و خمسمایه بیعتش در روز وفات فائز بود و در آن وقت نه ساله بود و در ایام او اسدالدین شیرکوه
بفرموده ... مصر بدست فرو گرفت و در گذشت و صلاح الدین یوسف که از اکابر اصحاب
اسدالدین بود بر ملک مستولی شد و عاضد از بیم او را وزارت داد و بسبب اختلاف آرای ...
در کار ملک شروع کرده دست جهلا را کوتاه کرده و باستقلال الحکم نیکو قضایا را در بین میان ... عاضد
رنجور شده در دهم شهر محرم سنه سبع و ستین و خمسمایه از دنیا گذشت و امرای آن جماعت
منقرض شدند و در قرامطه اسمعیلیه از نفایس ... و اشیای نفیسه چندان جمع بود که ... روزگار ... خزینه
ذخیره بود و از جمله کتب نفیسه ... الشکل خارج از حد شماره و از جمله جواهر که یاقوت بوزن ...

بعضه

بعضه مشغول دیگ زر و طوقش چهار انگشت ابهام فرع دیگر آنکه ایشان را الموتیه نیز گویند ملکشان از ثلث
و ثمانین و اربعمایه تا سنه اربع و خمسین و ستمایه اول ایشان حسن بن علی بن جعفر بن حسین
بن محمد صباح حمیری مولف تاریخ گزیده گفته که حسن صباح از اولاد یوسف حمیری پادشاه یمن ...
بود و بعد از آن بشام نزد مستنصر آمد ... اسمعیلی را پسر او نزار که ولیعهد بود ... شیعه شده و نزار که ...
از زندان ... و حسن صباح آن کودک را با ایران آورد و پرورش کرد و در سنه ثمانین و اربعمایه
بر قلعه الموت استیلا یافت و دعوت بنام مستنصر اسمعیلی کرد و همچنین دعات اسمعیلیه بسیاری از قلاع
که مذکور خواهد شد بدست آوردند و خلاصه آنچه مولف کتاب در تحقیق حال علویه اسمعیلیه و فروع ایشان
که فرقه الموتیه اند از کتاب روضه الصفا و غیره استنباط نموده است که خلفای اسمعیلیه که احوال ایشان
سابقا ثبت ذکر یافته در اصول شیعی امامی بوده اند لیکن از اسمعیل تا اثنا عشری و در فروع ... مذهب
شیعه عمل می نموده اند و آنچه ... بعضی از لاحقه الموتیه نسبت میکنند ایشان از آن بعید ظاهر
و باطن بری اند و از کتاب روضه الصفا سابقا منقول شد که واسطه ورای اسمعیلیه دیگر جا نوشته اند
و عباسیان در اخوان ایشان از کمال بغض و عداوت واسطه را داخل اسمعیلیه ساخته اند
و ایضا صاحب روضة الصفا آورده است که در زمان الحاکم بامر الله امر معروف و نهی منکر
بجایی رسید که حکم شد که هیچکس بیع و شرای خمر و سایر مسکرات اقدام ننماید و اوانی و ظروف
خماران شکسته و شرابها ریخته گشت مضطربه و سایر مواضع فسق و فجور معطل ماند ...
و ... برنسا ممنوع گشت و بعضی از تواریخ مسطور است که چون مردم از شراب خوردن
[illegible] شدند حکم کرد تا اکثر باغات را خراب ساختند و زنان را بجهت زنان موزه ...
تا ایشان مطلقا از خانه بیرون نروند و ایضا حکم کرد که یهود و نصاری بر اسب سوار نشوند و اگر خواهند
بر استر سوار شوند از رکاب آهنین احتیاط نمایند ... علما و فقها را منصوب ساخته
اسباب و اموال فراوان بر آنها وقف نموده و حسن صباح که از جمله داعیان ایشان است
در اصل شیعه حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام بود و در سلک شیعه اثنا عشریه انتظام داشت و آخر از خراسان
و ایران متوجه دیار مصر ... خلافة اسمعیلیه گردید و بخدمت مستنصر بالله که از اعاظم خلفای اسمعیلیه بود فایز
شده و از مذهب شیعه اثنا عشریه بمذهب شیعه اسماعیلیه انتقال نمود و بعد از فوت ...

بآن امام بهم رسید امرای لشکر بر وحسد برده چنین گزارند که او در آن دیار نتواند بود ناچار متوجه بلخ گشت
و در انجا چندگاه اقامت نمود، عازم غجدوان شده، از انجا بخورستان رفت و از خورستان باصفهان
آمده، از آن دیار بطرف یزد و کرمان توجه نموده، بدعوت اشتغال نمود و بار دیگر بسمت اصفهان متوجه
شده چهار ماه در آن دیار بتعلیم گذشت باز بخورستان رفته در آن ولایت رحل اقامت انداخته ابعد از
مدتی انقضای پیشه از انجا ارتحال کرده بداصفهان رفت و در اصفهان وحدد آن مدت سال پیرزده
وجمعی کثیر دعوت او را پذیرفتند و بعد از قشیت مهم بجان رفت و از انجا بساری توجه نموده از آن
ولایت بدماوند رفت و از انجا بقزوین متوجه ری شده از انجا بقصبه کریب بالموت فرستاد تا از کیفیت
حال آن قصبه بتفحص مشغول گشت و از آن مجلس بر گشته باراده ملک قدیر قلعه الموت صعود نموده
بر حسب ظاهر از تغلبات از جمله باشر عدل و سداد او انکه یک بره خود را بابت شرب خمر بقتل
آورد و در انصاف اهل پیشه جماعه میگویند که فوض او از این آن بود که بر جهانیان روشن شود که
مقصود او از دعوت این صورت بوده که پس از آن بعد از وی حکومت کند و در آن مقام گریه کنند
که عمر در ایام خلافت پسر خود را بجهان عدل زد که هلاک شد اندیشه این احتمال را از او نیندیشند صاحب
روضة الصفا آورده است که حسن صباح در مدت سی و پنج سال که در الموت اقامت داشت هرگز پیش از آن
از بام خانه بالا نرفت و هرگز از قلعه بیرون نیامد چه پیوسته بتدبیر امور ملک و تحقیق مسایل اعتقاد
که موافق مذهب او بود اشتغال مینمود و در رعایت شریعت غرا بحدی مواظبت داشت که شخصی را که
از الموت بی رخصت او بیرون رفته بود از قلعه بزیر انداخت و دیگری را که در رمضان شراب خورده بود
بقتل رسانید و در زمان دولت او بسیاری از روسای اهل سنت و جماعه که بصعوبت بدست فدائیان شیعه
در مقام شناعت بودند بزخم فدائیان کشته شدند و در ایام کیابزرگ امید که یکی از روسای اهل سنت
فدائیان جمعی دیگر از اعیان اهل سنت و جماعت را کشتند یکی از قتیلان قاضی القضاة ابوسعید هروی
دولت خادم رئیس اصفهان و بفرمان حاکم عراق پسر شرف خلیفه عباسی و پسر
تبریزی حسن ابن ابی طاهر [illegible] یعنی قزوین و همچنین جمعی کثیر از اعیان مرقوم بدست فدائیان کشته
شدند و در زمان کیا محمد پسر کیابزرگ امید راشد عباسی بدست فدائیان مقتول گردید بسیاری
از اعیان و امرا و قضات و علمای اهل سنت و جماعت را العقل رسانیدند و اسامی مقتولان مفصل

در بعضی

در بعضی از تواریخ مسطور است که چون این امور بانجام رسید و جهور اهل سنت و جماعت را از آنکه
پشت اعتماد و اعتضاد بر ایشان میداشتند محو و نابود دیدند، چون اشخاص خون اکابر و اعیان مذهب خود را بخون خود آشته
کشیدند لاجرم تسلی خاطر خود را در آن دیدند که زبان بشتم و تکفیر ایشان گشایند بنابراین گفته اند که
صاحب روضة الصفا در روضه که در بیان احوال کیا محمد مذکور مسطور ساخته که او نسبت بپدر خود علی بن محمد
صباح در غایت رسوم اسلام و احترام بسر محمد مصطفی علیه الصلوة بحدی مواظبت مینمود که هر سعی و مبالغه تمام مینمود
در احوال تسلط کیا محمد سلطان سنجر نوشتی بولایت ری رسیده و رسولان بالموت فرستاد تا از کیفیت
عقاید مذهب ایشان استفسار نمودند جماعت در جواب گفتند که تفصیل حالست که خدای عزوجل شانه
بایشان شناخت و بیاید دانست که خود از نظر دوست آن باشد که بواقی قول و فعلت کلمه و مطابق فرمود رسول
وی بود و در رعایت احکام شریعت غرا بر وجهی که گذشته اند تعالی بان ناطق است بجای باید آورد
و آنچه خدای تعالی در قرآن مجید فرموده و رسول خدا بیان نموده از مبدا و معاد و ثواب و عقاب و حشر
و نشر ایمان آورد و از جهالت و ضلالت هیچکس را نرسد که در حکمی از احکام الهی رای خود را مقدم کند و چون
از آن تغیر و تبدل مقصود جمیع معتقدات خود را بایشان کرد و گفتند که اصول فروع مذهب ما اینست اگر سنیان
سلطان را شبهه نمایند و الا کیفی از دوستداران ما نرنجند و از ما باب باری ساطر و کینه چون بر سولان
مراجعت نمودند و این سخنان بسلطان رسانیدند مهابت او در دل ایشان پیدا شده و دست از تعرض آن طایفه کوتاه کردند
امینت که تمام کلام صاحب روضة الصفا در اینجا بطول انجامید و بالجمله هر کاه که صفای نیت و خلوص عقیدت
که بحضرت علیه مرتضویه علیه السلام داشتند از برای انحضرت که آسمان و زمین بر فضل او گواهی میدهند و سخنان
مورخین و ناقلان بر آن متفق اند نمایند تا آنکه معویه و اصحاب او سمرقند چند بار اگر یکی از آنها بود یزر فرو نگذاشت که [illegible]
کرامت آیه کونوا مع الصادقین علیه السلام نازل شده و آیه دیگر که و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله در شان
قاتل ابن ملجم وارد گشته عجب نباید که دشمنی قوی سلطان شاه خواجه نظام الملک طوسی که عداوت دینی و دنیوی
با حسن صباح داشته تکذیب بر وجهی که تفصیل آن در کتب مذکوره مسطور است بر السنه جمهور مذکور حسن صباح را
کرد و ی مجهول بود و شهرت بالحاد و زندقه ساز و او را بدوی در زبان عامه اهل ایران انداز و [illegible]
همین معنی است که چون نوبت بر است اسمعیلیه صباحیه بجلال الدین نام کرا از متاخرین آن قوم بود رسید

در قصیده اشعیه شریعت غرا کما ینبغی سعی و اهتمام بجای آورده از رسوم احداث و استبعاد ی تمام نموده و شیعه امامیه
از ارتکاب منهیات و محرمات که در میان ایشان احداث یافته به وضع از جور کرده و فرمان داد تا در هر جمعه
از قری و ولایت رود بار حاضر در مسجدی ساخته ند و رسم اذان و اقامت ناز در جمعه و جماعات تازه
کرده اند و علمای اهل سنت و جماعت درین رتبه چون بواسطه فتوای نظام الملکی بنود در بابت اعتقاد
او قوی انگشت داری در تضاعیف سلسله صباحیه بعضی بودند که هوا و هوس بر ایشان غالب بود
مانند حسن بن محمد که او را علی ذکره السلام گویند در بیات او را بلفظ خداوندگار بکثرت استعمال خطبه شده
خطاب کرده اند و آن جماعت به منصوب گشته بخدمت بر سوم گشته، همچنین بر لعین و محمد بن حسن مخالفت
حسن صباح و سایر اسلاف خود نموده و طریقه اباحت و هاد پیش گرفته اند صاحب روضة الصفا او را
که در سنه تسع و خمسین و خمسمایه بموجب فرموده حسن بن محمد کیا بر مردم ولایت رود بار بدولت آمده اند بعد
ازین فرمان داد تا در مصلی که در بنای قلعة الموت واقع بود منبری را بقبله نصب کرده اند و چهار آیت بزرگ
مون بچهار روان که عبارت از سرخ اسفید، از زرد و سبز باشد بر چهار طرف منبر منسوب ساخته بعد از
اجتماع مردم حسن بر منبر رفته ساعتی را در ضلالت و غوایت افکنده که از امام زمانه پیش ازین قاعده
آمده است و عبارت ایشان نوشته آورده است که یعنی ارتقید و تاکید تو اعتقاد بدین ان جماعه شقاوت
با کرا باب بحث در افتد بر تباهان و ضلالت خویش کشوده است و این طبقه را بندگان کرده خویش
خوانده است و از تکالیف شرع ایشان را معاف و معذور داشته خاطر عوام خود را از تعقل و تامل
سلطین آسوده کرده است و این است ابتدای این نوع از مخرفات و بدایات از منبر فرود آمده دوکعت
نماز گذارده باید با نهاد و قوم و تا اصحاب شاهی و ارباب ملاهی بدستور احیا و بقصر بدین سر و رای فرح
و حبور مشغول شدند و ایضا صاحب روضة الصفا آورده که بتوسط ثقات چنین شنیده ام که بر کنار باغ
خانه از خانهای الموت این بیت نوشته بودند شعر برداشت فعل شرع با تائید ایزدی ۱۱ از گردان زمانه
ذکره السلام ۱۲ و بالجمله چون این قسم فعل شنیع و حرکت قبیح ازین حسن صباح سر زده و در ولایت رود بار
و قهستان رسم جبار انکسار اکثر الحفظ ملاحده بر اسما علیه اطلاق یافت و بکلام سابق ترکیب تواند
شریعت کیا یعنی بجامی آورده اند بدنام شده اند نوشته گویند که ازین کلام صاحب روضة الصفا ظاهر
گردد که کلام سابق را اسم شریعت کیا یعنی بجامی آورده اند پس از اطلاق لفظ محمد بر حسن صباح گفتن یا لفظ

واحده را بر جمیع اعیان الوثیه اطلاق نمایند بنابر اشتراک کما ی خواهد بود و بیان این حسن آن حسن یا بنابر
بر محض بعضی که اهل سنت و جماعت را کافر و مخالف شیعه می داشته اند بالاخر چگونه متحقق میشود که در میان سلسله ای ایشه
که از سلاطین اهل سنت و جماعت اند مثل یزید علیه من الله ما یزید نویسد که با قطع نظر از سنگ و ناموفق
شمردن ان کردار ناشایسته خود را بر خود و اجب فرمود و در تقصید و مشهد که از متفرعات است و در استحقاق
فرمضون این بیت بیان عذر نموده و گفته شعر فان حرمت یوما علی بن احمد فقد حللت علی بن الهیجاء
بریم ۱۳ و همچنین دلیل دیگر که صحف مجید را مفتر بیرحمت بوده و از تو عید و تهدید مصون و ریکین چون
ایشان نظهار مذهب اهل سنت و جماعت مینمودند لفظ ملحد و زندیق را بر یزید و دلیل اطلاق نشاید نشته
چه جای که لفظ واحده را بر مجموع آن مجموعه نعوذ باری سازند و اگر احیانا کسی گوید که لعنت بر بنی امیه بنابر
عموم لفظ جمیع و شامل قایل می پردازد با گوان حالیه خصوص التحقیق سوی معویه بن یزید و عمر بن عبد العزیز
محمد بلی این دلیل نیاز اند چون گفتیم که حسن صباح در جواب تو سلطان تکش سلجوقی نوشته مجبر از
مجمل اعتقاد و انصاف او بحال نقص و شعار است از تو سلطانی در میان مقام ذکر میشود و رتبه تو کجا حسن صباحی
دین و امت تو بیند اگر در دو مردم را بیغیر پی و بروالی و رو نگار بر دن می آوری و بعضی مردم جهال را
بر خود جمع کرده سخنان طایر طبع ایشان نیکوئی تا ایشان پیرو ند و بی محابا مردم را بکار و پیکار فرستند خلفای
عباسی که خلفای اسلام اند قوام ملک و دولت و نظام دین و دولت بر ایشان مستحکم است طعن کنی نا دیگر
ازین ضلالت گذری و سلمان شوی و الا شکر با تقیین فرموده ایم موقوف با مدن تو با جواب تو هم
بود زنهار که بر جان خود و شیعان خود رحم کنند و خود را و شیعان خود را در ورطه بلا فتنه از ود با سکام
قلع و قمع نشود و حقیقت دانند که گر قلعه او که الموت بر چی از بروج اسمان باشد بعنایت ایزد سبحانه
تعالی با خاک یکسان کنیم جواب چنین است که چون صد گیر فاتان ضیاء الدین بدین کوشه رسید
و شال سلطانی را رسانید تو را آن غرور و آن پندار و آن خیال باطل از سر چشم نهاد یم و بدا نکه سلطان این
این همه را یاد نموده بود سر مفاخرت با یوان کیوان رسانیدیم اکنون شرحی از احوال و عقاید خود با ز
مینمایم، امید میدارم که احوال من بندگان درگاه سلطان اصغا فرمایند و دران باب فکری کنند و در کار
من بندگان دولت که خصمی ایشان با من سلطان را اعلام تخصیص بانظام الملک نشوند تفرمایند
بعد ازان هر چه رای جهان آرای سلطان را از سخنان من در دل قرار گیرد تحقیق پیوندد بران فرمایی

واز ان گریزی نباشد و اگر گریز چشم از ان کردم از دین مسلمانی برگشته باشم برخدا تعالی پیغمبر نجاتهای
شده فانا اگر سلطان ایمن در کار من بسخن خصمان بی فرصت شود هر آینه مرا تواند کشت کار خویش باید
کردن تا گر خصم قوی در برابر است کز حق را زمحل بطل فرا تواند نمود و باطل را بصورت حق تواند نمایانید ایشان
بسیار کرده و در حق بنده تیزی حال واقع شده و شاید که برای سلطان پوشیده نمانده باشد اکنون ان
حال بنده است که پدرم مردی بود مسلمان و مذهب امام شافعی مطلبی چون سن من بپنجسالگی رسید مرا مکتب
فرستاد و بتحصیل علم مشغول کرد انچند من از امام چهارسالگی در انواع علوم ماهر شدم خاصه در علم قران و حدیث
بعد ازان در دین بدعت آمد و در کتب شافعی در فضیلت فرزندان پیغمبر صلوات الله علیه و علیهم السلام ایشان
را بسیار یاد کرده بودم مرا خاطر بدان طرف میل نمود و ایمن درست همی امام وقت بودم تا کار من
بر سبط تکلیف بحکام روزگار بدان رسید که در میان کارهای دنیا که خلایق از ان رنگ میخورند افتاد و مرا ان
بعد هوس بر از اوش گشت و تمام دل بر کار دنیا دادند ست مخلوق نهادم و کار خالق با پس پشت انداختم
حق تعالی ان کار از من نپسندید خصمان بر من گماشت و مرا بانتظار از ان کار بیرون انداختند من
گریزان شدم و خود را بپانهایت گشتم و خلافت ذرحمت سیار بروی من رسید چنانکه باری سلطان
پوشیده نمانده باشد احوال من و نظام الملک چون حق تعالی مرا از ان ورطه بسلامت بیرون می آورد
و دانستم که دل بکار مخلوق نهادن و کار خالق بالبس پشت انداختن جزاین نمره ندهد مردانه از ان کار
دین و طلب آخرت برخاستم و از ری بیغداد شدم و مدتی انجا مقام داشتم احوال و اوضاع آنجا باز دانستم
تفحص احوال خلفای بنی عباس از ایشان دین مسلمانان خلفای عباسی از ترتیب دولت و نشر مسلمانی بیرون
یافتم خانچه دانستم که اگر بنیاد مسلمانی دین داری بر امامت و خلافت ایشانست کفر و زندقه از ان دین
سه تا شده و از بغداد و بصره شدم خلیفه بحق امام مستنصر انجا بود تفتیش حال او کردم خلافت او را خلافت
عباسیان و امامت او را امامت ایشان برحق تر دانستم بدو اقتدا آوردم و از خلافت عباسیان
بکل الوجوه بیزار شدم خلفای عباسی از احوال من واقف شده و در حبس بنده و کس فرستاده تا مرا در راه
بگیرند حق تعالی مرا از ان ورطه خلاص داد بسلامت بمصر رسیدم بعد ازان خلفای عباسی سه پشت از زر
با بیرحیمی که ایشان کردند با فرستادگان و نمایندهای و بگیرند بفرستادند که حسن صباح را بیاورید او هم شده
چون خلافت بفرزند خلیف بحق امام مستنصر است تفاوتی احوال من بنده بود ازان ورطه

خلاص

خلاص یافتم چون خلفای عباسی ایشان بیحیوش را بر من گماشته بودند مرا امنوزه کرد بر دوم نگفتار ایشان را دعوت کنم
ان حوالی بسمع مبارک سلطان امام رسیده مرا در پناه خویش گرفت و بعد ازان منشور داده فرمود تا هر چه بدانچه
دانم توانم بسلطانان رابدارد و راست ارمغ دازامامت خلفای عصر و حقیقت ایشان بپاکانم از سلطان
راستعادت و خیر و اقبال و دولت و نیکو سیرتی و داد گستری و رعایت رعیت و اهل اسلام مشکم و طالع باشد هر آینه از حق من نگذرند و انچه
سلطان بگوید و خلق بپسندند بدفع و قمع ایشان برخواست برخیزد و شر ایشان از مسلمانان کفایت کند والا
روزگار اید گسی این کار کند ان ثواب ذخیره نهند دیگر انچه فرموده اند که دین دولت نو پیدا کرده و خواسته
کز من بستانند دین دولت نو پیدا کنم این دین کهن دارم و در دولت رسول علیه السلام صحابه را همین دین بوده
بود و تا قیامت همین دین راست همین خواهد بود اکنون دین من دین پیغامبر است صلی الله علیه و علی آله و اصحابه و سلم اول آنچه
مرا بدینا کار او هیچ التفاتی نیست این کار کرد بگفتم کوی
که بگویم خالصه و مخلصا از برای دین حق بگویم و اعتقاد من آنست که فرزندان پیغمبر علیه السلام بخلافت پدر
خود از فرزندان عباس بحق تر باشند بعد ازانکه فرزندان عباس پس رو من نیکو زندگانی باشند لایق
تر بر حق زدا کر تو گر فلک ستمی روا داری که بعد ازین زحمت بشفقت که تو بر سیده بست رسیده گرت از
اقصای مشرق تا بانصای مغرب و از مجازی قطب شمال تا بانصای هند لشکر کشیده و مملکت بست
آورده امروز ازین مملکت در بست پسران ما روان باشد و پسر تو گرد جهان همکا از ایشان بخبر گریزند قبول
رسانند خلافت ایشان تیز روا باشد تکلیف کز فرزندان عباس یکی کنیکه انچه از خدا ایشان
شاهد گرد ام شنیده خواهم گفت که در هیچ دین دولت هرگز انچنین روا نداشته است و روا ندارد اگر
کسانی باشند کز احوال ایشان واقف نباشند و بدینان اعتماد کنند و خلافت ایشان حق و پسندیده کنند
از کار و حال ایشان واقف شده ام چگونه روا دارم و اشارتی حق دانم اگر حضرت سلطان بعد ازین که
بدین حال واقف شود بقصد و دفع ایشان برخیزد و شر ایشان از میان مسلمانان کفایت کند و فیدانم
تا در قیامت ازو قت سوال چگونه جواب دهم و بکجا نه باشد بوده ام و دین من این بوده و تا با شم
خواهد بود و اشکاریان کار نه پنهانی داشته ام و ندارم خلفای اربعه عشره و مشهور بالجنه دوستی ایشان
در دل من نیک شایع بوده است و خواهد بود و در هیچ دین نو پیدا نگرده ام که نه پنداشته اند که
مذهبی نهاده ام که پیش ازین نبوده است این مذهب کهن دارم رسول علیه السلام و صحابه را

خلاص

همین دین مذهب بود و هست و تا قیامت راه راست همین است و همین خواهد بود و آمد و برآن بیش کرس
و اتباع من برخی عباس طعن کرده و ایم هرگز پسلطان نباشد از دین و دیانت اکاه باشد چگونه طعن شیع
کنند بر توی که بدایت و نهایت ایشان بر تزویر و تلبیس و نفاق و فجور و فساد بوده است و خواهد بود و هرچند احوال
و احوال ایشان بر همه جهان روشنست اما بر سبیل اجمال میگوییم تا مراد حضرت سلطان حجت باشد اول ازکار
ابو مسلم را هم کران چنان مردی چندان کوشش نمود و زحمت اختیار کرد تا دست استیلای خلفای
مروان از سر ق و دماء و اعراض اموال سلمانان کوتاه کرد و ایشان را بعد از لعنت که لایق حال ایشان بود در خانه ان
پاک پیغمبر بگیرد و دیر باز دانست جهان را بعدل و انصاف بیاراست با وجود نه تدبیری کرد و ند خون او بر بخشند
و همین هزار اولاد پاک پیغمبر علیه السلام در اطراف و اکناف عالم شهید کردند و جمع تردی کرد کرشاد و بیانها
بانده بود و ند خود را از لباس سیاست بیرون کشیدند تا جان اکنار ایشان نهند و نشد نه ند بیشه که نه
بر شب و ام و تا و ا غلام مشغول بود و ند و بین رنگ ریا و ایشان بجای رسید که از دن را که افضل و اعلم
ایشان بود در خواهر هر ابی را در مجلس شرب با خود حاضر میکرد و ند های خود را از قول ایشان مجلس میکرد
بعضی بحیی که یکی از مقیمان مجلس او بود با خواهر او فار کرد و او را از پسری شد و پسر از همان پنهان
کرد و تا آن سال که از دن درج شد پسر را با نجا بدیه بعضی را بخاک گشت و خواهر را بگرچه نام خود تبرا و در چشم
و جمال بکمال از دن اورا بخود نزدیک کرد و بسیار ایشان فساد واقع شد و بطنه مشهور است که بعد از
وفات از دن حامل که پسر او بود با او فساد کرد و تصور این این او کرد این مجسه بگر
باشد بخود این پرسید که با عمه تو بگر تو دی چه حالت محنه در جواب این گفت پدرت در نفاد و کرا از خرگاه
که مرا خواست گذاشت دیگر زبکی چون ابو حنیفه کوفی رکن او در ارکان مسلمانی بغیر خود تا مدتها زبانه زد نه
و چون منصور خلاع عقد ای را بر و اکشیده ند اکر از کرد و ار اعمال ایشان بر شمار ند مر آدمی بدان رسد
آنچنان خلفای را تحدین و ایشان ارکان مسلمانی که تو ام فوک و ملت و نظام دین و دولت ایشان
بست اکرین با غیری در حق ایشان طعن کنیم و ایشان عاصی شویم انصاف باید داد که محق با شد
یا مبطل رسید کار با نکه جهال را فریفته ایم تا در قصد کسان بشوند اتفاقی بار باب بصیرت پوشیده نیست که هیچ
چیز از جان شریف تر نیست و در کسی از سر جان تیز بر نخورد خاصه بعضی چون کم بضاعتی کی تواند که من قصدی
چنین کاری شوم از عهده و خواسان چین از غلامان سلطانی و کاشتکان نظامی او ارباب معاملات

از غلامی

انچه امروز بیشتر ازین در میان سلمانان رسم و عرف بود بیخوف کشته اند و بعضی بتوارث سلمانان و حرم
زاده و عباد دست درازی میکنند و بی محابا زبان را در حضور شهریان میکشند و بعضی در باب معاملات دیوانی
بی انصافی میکنند و هرچند که مردم صاحب انصاف استعفا باز کان دولت می شوند و چکس بتور نرسد بلکه
بر دار خواهی آمد نظام الملک که گفته خدای ملکت خواجه چون ابونصر کندری را کرد هیچ عهده در پیش نیست هیچ
ملک چنان که آدمی پای در میان کار ننهاده و بود تزویر انکه در مال سلطان تصرف میکند شنیده کرد از زمانه
بدا شت امروز خلق خوانان را باخود هم کار کرده و از جمله آنکه در وقت خواجه ابونصر دو درم میگرفت بچهار
بر ساند او پنجاه درم میگیرد و نمیدهد رهم از جمله کار سلطان میکنند محققی جوانان که هم کار او نمیکنند او را دشمنی
بخنج دختران اسپهان و اماد ان خود میکند و انچه بعبارت شش کل بر اطراف مملکت منتشر میکنند
اظهر من الشمس است بکابوس خواجه ابونصر را پسر دختر که ادام روز یک دینار صرف کرد و بجواب اکل مردم از کار
راد چنین بخرد فرو ماند کی هیچ باب اسید نجات بیت اکر بعضی از سر انتظار و عار ترک جان خود کویند
در نوع جوری یاد و از این غلو کنند و در زبان باشد و اکر کشند سعد و باشد ت وقت ضرورت چو ماند
کریزند و دست بگیرد و شمشیر تیز احسن الصباح باید این قضایا چه مدخل چه احتیاج که کسی فرماید
دکه امکار خود در دنیا بتوقع بتوند و کر نه تقدیر آسمانی طی کشته باشد فانا اکر فرمود اند اکر ترک آن
نوع کنند الا بخز ابی او اشارت فرمایم خود باید که از من که چشم کاری صادر شود که خلاف رای
بندکان سلطان باشد فاما چون تو می پسندند در طلب من بند بهمت کوشش میکنند بجدیان کوشه
برست آورد و ام و دنیا و پافته آنها کی حال خود انهای در کاه سلطان کنم و بعد از اکر از کار خصمان
حاصل آمد دری در کاه سلطان آورم و در سلک باقی بندکان منخط کردم انچه از دست من آید
در بهبود کار و دنیا پس افتاد کار آنخوت سلطان نزا کویم و آلا کر از من بخلاف این صادر شود و متابعت امر
سلطان نکنم مرا و رد نیا سر لشکر بود از دور نزدیک خلایق را بر من طعن رسد کویند خلاف والی خود
کرد و از سعادت اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم بی بهره ماند و خصمان مراد بر کاه سلطان
آبرد و هوت افزاید و در حق من چیزها افترا کنند کهن از ان بیزارم و هر بکوی که از من در دین و دولت
صادر کرد و بدی در میان مردم شهرت دهند ذام نیک مرا بد کنند اکر من با وجود همی نظام الملک
را که در حق بسیار جور کرده و بیکنه بخدمکاری سلطان پیش آیم دل ارکان نظام الملک فارغ

و ارم چون ساعت فلاسپیان سلطان را می بایدکرد و از دوران ایشان گریز نیست و در منازعت ایشان
سلطان را استظهار آنکه در طلب من چه سعی میکند و در آن وقت که من بعصر رفتم را بدست آورند
بعد ازان در راه بر من دست نیافتند و در عقب من فرار ان مال بعصر فرستادند و امیر الجیوش
را فقط تنها گردند تا او قصد من کرد و اگر نه غایت السعی، الله یعلم که نیتی که بحق است دران وقت
فروتنی و آخر آن رسید که امیر الجیوش مرا با قرمان برراه دریا نزد فرنگ کرد و کرا نجا زود نگاه دارد تا
دعوت کن بفضل خدای تعالی ازان ورطه خلاص یافتم بعد از زحمت بسیار که در چند سال این
رسید بعراق افتادم و ایشان در طلب من بجهان میگردند امروز که من بدین مقام رسیدم و در طرف
خلفای ظاهر کردم چند بار بسنگها و در بدر بستان فستان و جبال بدست آوردم و مردم سپاه از
رفیقان و یونانیان بگفتند ظریان بر من جمع شدند و با سپاهیان بهم نوا از من خایف و ترسانند
هر امید مزاج مبارک سلطان بر من تغیر کرد است و در قصد و نقصان بجان من کوشیدند و لکن آخر
سلطان طلب از ندآن هنگام معلوم نیست که کار چگونه دست دهد اما بهر گونه که دست دهد دیار
شنعتی خالی نباشد اگر سلطان اجابت ایشان کند بر زنهار ایشان کرده باشد و در مذهب در آفت
سفر بر نباشد و اگر اجابت التماس ایشان نکند بعضی از جهال که بخلافت ایشان نگروند زبان
تشنیع سلطان دراز کنند که خاشیه بر او شمل انداخت و در سر اسپ سیاوش رفتن چه بود و ناداران
حسن صباح چه دیدند که میان جانبین دیگر آمد و شد نتوان و دانست که تا آخر چه آید
اما حدیث این پرسنگ را که فرموده اند که اگر یکی از بروج آسمان باشد بر زمین آورد یعنی
معنی تقیمان این پرسنگ را از برج محق رود کار رفتن است که بعد تهای او را از دست ایشان بدر
خواهد شد کار آن تعلق بعنایت آله دارد و حالا من که درین گوشه نشسته ام و انچه بر من فرض
و بسنت کرده اند بجای آورم از خدا و پیغمبر در نیخواهم تا سلطان و ارکان دولت بر او دات
آیند و خدای تعالی ایشان را دین حق روزی کرداند و فساد و فتق بر سپاهیان از میان خلق بردارد
و اگر سلطان را سعادت دین و دنیا همراه بود چنانکه سلطان اسلام محمود غازی رحمة الله علیه را این
کار آمد بود در دفع شر ایشان بزخواسته از ترکستان سید علاء الملک خداوند زاده را در ایماء و در
انجا فرستاده سلطان تیز این کار بر خیزد و این کار بر زبان بدست او کفایت شود و شر ایشان

از میان بندگان خدای تبارک و تعالی گم کرد انشاء الله و نگاه دارد انه کریم و شاه و اول بزرگی کار آمد این کار بگفته
و سلطان را از چه بر اند و السلام من اتبع الهدی [illegible] ابو الفتح محمد بن ابی القاسم بن ابی الفتح
غیر و کی بدان شادی این مردان انگرد آنجا نیز بایجان بود و انه و هو حق قرب بعد از فاقت بهرام شجه و عراق
و اشغال از فارس تا بخدمت [illegible] و از دولت عامه [illegible] سعید ابو منصور حسین بن [illegible]
شده بعد از فوت اسد الدین پدر بعز الدین ابو بکر تا بیرم مقام غم خود کرد و بدر چون کوه ثبات کرد شد عامه [illegible]
بصره یافت و بنا بر ضرورت خطبه و سکه بنام [illegible] کرد و در ایام حیات او پسر بزرگ تر تک نصف
نور الدین علی را ولی عهد خود ساخت و زیر اد خود ابو بکر بن بخر الدین ایوب و پسر دوم خود عثمان این مصلح
از دولت و عثمان بعد از فوت پدر با اهتمام عم خود ابو بکر نور الدین علی را از بصره شام اخراج نمود و در میان
بر سپر او نور الدین علی بطریق لسان فصاحت چنان بود الا قران اهتزاز داشت از حد تعدا بارای که دولت
بر طبق تصحیح اتفاق صحیح او یکدیگر را بدست شکایت عش او کرد بر او رش عثمان بن ناصر عباسی کوشته آن قطعه
این است [illegible] بوای ان ابا بکر و صاحبه عثمان قد عضبا بالسیوف علی علی و هو الذی کان قد
والده و الده و علیه ما تقام الاربعین ولی فخافاه حتی اعلقه بیقه و الاربعین عاد النقص فیه بحیلی
حظه از الشمس کیف تلق من الاول و اخر ما تاتی من الاول [illegible] و قاضی صاعد اندلسی
در کتاب طبقات الامم آورده است که چون آن قطعه بنظر ناصر عباسی رسید جواب این قطعه نوشت نصف
او کی کتابیکه این [illegible] بطرف [illegible] بالصدق یخبرک ان الملک طاهر [illegible] عضبا حتی قتلا ذلک منی بعد النهی و تخیر
بدسته نامه فرمان [illegible] جهر [illegible] الشریف فاک الامام الناصر حاصل او [illegible] و درین مقام اگر بعضی
بفضلا از آل بویه چون نور الدین علی یقین نشیو حضرت امیر المومنین علی علیه السلام او بوده اند بعضی
دولت بنا بر مصلحت اظهار مذهب اهل خلاف میکرده اند تفصیل باقی احوال او از دایل سپاهسالار
تواریخ مشاهده توان کرد است و بنا بر رعایت اختصار بهمین مقدار اقتصار میرود و جلالت شیعه و نقابت
صاحب سعادات که سلطنت گیلان و مازندران یافته اند حسن بن زید بن [illegible] بحسن بن [illegible] جالب بجاره
بن حسن بن زید بن حسن بن علی علیه السلام چون اهالی طبرستان از سلوک کاکشکان طاهره بتنها محدث
اویس سپاهسالار بجوبوزدکی بروی فرستاده و سید السلطنت انجا دعوت کرده و در روز شنبه بیست و پنجم
شهر مضان در سپه خضر و نامین با او بیعت نموده و او را مقتدا و امام خود ساخته و او دران ولایت

شعرا پرشیع شایع ساخته بارعوف دهنی شکر پرداخت این گزشتهای در تاریخ گفته کز حسن بن زید کریم جواد
صدیح بود بلغه، هر چه عارف بود روزی شاعری در مدح او قصیده گفت که یک مصرعش این بود مصرع
الله فرد دان زیدفرد آن مصرع بشنید برتغیر کرد و بگفت چو اگفتی الله فرد، این زید عبد
جدا زین از سیر فرد آمد و سر بسجده نهاد و در خاک مالید و آن شاعر را چیزی نداد و دیگری
از شعرا در مدح او قصیده گفت که اول مطلعش این است بیت ما قال لا بشری و لکن قلن ان علی الدامی
راجیه الله جان بگفت که اگر مصرع ثانی را برا ول انتقام نمودی بهتر خواستی نمود باید که دیگر
در اول قصیده خود حرف ما بنا ودی آن شاعر گردد که چگونه او را جایز نباشد اعمال انگه بهتر کردن کلمه
قول ما آگه الا الله است چون حسن این بخن بشنید او را بیستر افتاد و جایزه خوب بداد و پس
از آنکه نوزده سال در ری بود ماه شش روز فرمان فرمایی نمود و روز دوشنبه بیست و سوم شهر رجب
سنه سبعین و ثلثمایه فوت یافت بیت فلان بن فلان پس از برادر بگلوست نشست اول کسی که تجدید بر مرقد منور
حضرت امیرالمؤمنین علی صاحب است و حدسال سنه ثلث و ثلثین و ثلثمایه بنهان بغداد آمد پیش محمد را
گیکی از بنای شیعه بود بیرسید و او را بدرجه سادات اتفاق کند در سنه اثنتی و ثمانین و ثلثمایه بنهان بغداد
آمد آنگه خبر رسید که معتضد عباسی بر دو گفایتی مستولی شد و او را معتضد امر اتعیب داد و حکم کرد که آزار او بر تربت حسین
در میان علویه بیت نمانید و در تاریخ این گزشت مسطور است که محمد زید فاضل این دار بنگونه بیست او را مذهب شیعه
داشت روزی او را کس پیش ابی سنر فرستاد که یکی از امام علویه دیگر را نام علی بود محمد چون نام امیر المؤمنین
بشنید گفت حکم سبحان شما ظاهر است بس آنگه علویه نام داشت گفت اینها الامیر بنام مؤمنین رضا که پدران
از گهار شیعه بود و بواسطه آنگه در بلاد اهل سنت و جماعت می بود از روی تقیه نام من علویه نهاده بود و این
مرد را پدر او از کجا روا نمی بود از ترس شما نام پسر خود علی نهاده و پس محمد تسلیم کرد و باد احسان فرمود
و چون محمد حوالت بست براشراع ملک داشت چون خبر عزیمت بدو رسید توجه نیشابور خواسان شده
بر اسمعیل سامانی محمد آن مرخصی را بدفعات او را دان داشت، بنهان در ظاهر اسپتر آباد و در شهور شوال
سنه سبع و ثمانین و ثلثمایه جنگ شد و بعقل رسید و پرسش زید را اسیر بخارا بردند و در سنه اثنی و تسعین و ثلثمایه
بقید بود پس از آن خلاص شد و نزد اسمعیل بن احمد سامانی بفرزندی مکرم و روزگار بگذرانید و تحقیق
عباسی او را از اسمعیل طلبید و اسمعیل از آن استماع نمود و حمویه که از اعیان ملک بود و فتحه خود را

بر او داد و بسبب این حالات رفیع الدرجات شریفیه شیراز زیده نه کز انتهی شده، و این چند بیت از اشعار زیده مذکور
در کتاب تاریخ الملوک مسطور است شعر واقه تقول عصابة تلمه نه: فوفا، ما خلقه الغیر جهنم: بس لم تکن
بنی ابنی محمد، و یری قتالهم علیهم السلام علی الاته جده تا بگفته شاه: و کفر منهم رجال الدیلم حسن بن زید بن
ابن حسن بن علی بن عبد الرحمن الشجری ابن قاسم بن حسن بن زید بن امام حسن علیه السلام او سنه اربع و ثلثمایه
قوان، و شده و لقب داعی صغیر گشت چنانکه صاحب تاریخ جهان آرا آنان تصریح، و انچه در لقب محمد زید
و حسن این زید بیا جا از زیده تقول شده مخالف خصم گفت که خاتم الناسین امیر محمد قاسم سنه و ای قوله
علیه در رساله اسیه که با شیم مرحوم سپیادت و صداقت پناه امیر سید الله خوشنودی نوشته تقریر نموده اند که
او از حسن بن زید بداعی کبیر تعبیر نموده و از محمد بن زید بداعی صغیر تعبیر کرده و عبارت او اینست که عقب محمد
بن اسمعیل مذکور نشتی میشود و داعی الکبیر محمد بن زید بن محمد مذکور برادر او داعی الصغیر حسن و عقب داعی
الکبیر منقرض شده و داعی الصغیر و نسل بود و از ایشان پسیدین الفاضلین چنین و الیقین امیر مرتضی
و امیر سید شریف اولاد امجاد السید العالم الفاضل امیر سید شریف صدر شیراز ابن تاج الدین علی
بن جلال الدین مرتضی ابن عبد الله بن حسین بن حسن بن عبد الله بن طاهر بن قاسم عرب شما بن اطهران
زید بن عبد الله بن علی بن حسین ابن زید بن حسن و هو الله داعی الصغیر الله مذکور انتهی و علی ای حال حسن بن
قاسم که بالحق صاحب تاریخ جهان آرا عقب بداعی صغیر بود، در روز پنجشنبه چهارده هم شهر رمضان
در پسنه ست و عشر و ثمانمایه بابل آمده و در بست عصر روز پنجشنبه بیست و هفتم مذکور در محل آمل بیمانه
او را سفارشیر دیه قتال دست داده و بدست مرداویج ابن زیار کشته شد محمد بن حسن که در اصول
فروع مغنی بود و ساکن بغداد از بیم معز الدوله دیلمی نتوانست آمد چون ری او را بسلطه لشکر او را بدیم
رفت بگلوست رسید، لقب مهتدی بالله شد و فاتش در شهور سنه ثلث و ثلاثین و ثلثمایه در بغداد واقع شد
حسن بن اسمعیل بن محمد بن اسمعیل الاقطع بن محمد بن زید الداعی بن علیه السلام المشهور بگوکبی
در شهور سنه احدی و ثلثین خروج نموده قزوین و آذربایجان را از دست کماشتگان عباسیان برداشت
بر دامغان بداعی الی الحق گردید و در سنه ثلث و ثلثین در حوالی قزوین میان او و موسی بن بوغا
جنگ شده و ری منهزم بمیان رفت و انجا بحسن زید برده و بنابر سخن بی هر دو گفته از انچین رسانیده مدحب
الحکم او در برگه ابی عوق شده شعله حیاتش فرو نشست حسن الاطروش ابن علی بن حسن ابن علی

ابن کوالا شرف بن امام زین العابدین علیه السلام و در خدمت محمد بن زیدی بود و در واقعه اشتری بر مرو خروج کرد
و بگرش اشتر بیافت در شهور سنه اصدی عشره و ثلثمایه در دیلمان خروج نمود و اکثر دیلمستان بگرش تصرف
او در آمده و بغلب بنا صر حق گردید و اکثر اهالی آنجا که آن وقت بصفت اسلام فایز نشده بلوزه هدایت او
شرف اسلام یافتند و چون ناصر حق در نخوه زیدیه تجرع تمام داشت در ان قلیل تصانیف نمود چهار مجلد
گیلان بمذهب زیدیه مذهب گردیدند تا در ین ایام سعادت انجام چون توجه شریف پروری پادشاه عالیجاه انجا و منبع
و شریف آن و لایه تمهدی گردید مشیخه اثنا عشری شده شیخ نجاشی در کتاب رجال گفته که من اطرافش در
پیشوایت کتابی صنفیه و کتابی کبیر تصنیف نموده و از جمله تصانیف او کتابیست در احوال ندک
و کتاب نفس اکتفی بنصایح ابی طالب و کتاب معاذیر نبی اشیم در انچه بایشان نسبت کرده اند و کتاب
انتصار در رد ایشان تا صاحب الامر علیه السلام و کتاب الشهداء فضل این فضل از ایشان و کتاب
در طلاق آخر ما صنف اهی در بیست و سیوم شهر شعبان سنه اربع و ثلثمایه در آمل بگذشت و اصل شد بر لطف حق جل و علا
جعفر اولاد ناصر حق که بناصر ملقب بود و الی بلاد طبرستان بود و الی انجا از ایشان تغیر ناصران کرده و بیاده
ایشان و الی صعید گردید خبر داده و بچنین است یعنی ایام تنازع بود تا انکه احمد در آمل حل اقامت
انداخته در شهر جیسنه احدی عشره و ثلثمایه ارتحال نمود و ابو القاسم نیز در سنه اثنی و عشره و ثلثمایه
بعالم آخرت انتقال نمود محمد و الحسین احمد المکنی بابو علی بعد از پدر در آمل والی شده و اکثر کاکی
کرد را عالم امرای اطرافش بوده دختر زاده و خواهر زاده ابو القاسم جعفر بن اطرافش را السلطنه بهره داشته
چغبر در آمل بر سر او تاخت و او بمعتصد ساخته پیش برادر زاده خود علی ابن الحسین بن کاکی بجرجان
فرستاد و دو دیگی را نشتها علی مست شده و خواست تا قصد وی کند تقدیر بر عکس نتیجه داد و علی کشته
شده و بالمحمد را السلطنه بر داشته علی بن خورشید سپهسالاری مقرر گردید و باداد اسفار ابن شیرویه
با کاکان جنگ کرده و طبرستان را از و انتزاع نموده و در سنه خمس عشره و ثلثمایه در میدان کوی فاری
از اسب خطا شده و فات یافت و علی ابن خورشید نیز فوت شده و کاکان طبرستان را
از اسفار بگرفت حسن او الحسن احمد الملقب بابو جعفر صاحب فلسفه پس از برادر بگومت نشست
و در موضع ولاره رود و لار جان میان او و کاکان ابن کاکی قتالی واقع شده و قتال فصل آمد در سابع
ابو القاسم جعفر ابن اطرافش دختر زاده و کاکان بخت مورث نشسته مدار بر کاکان بود و ابو جعفر

قلعه بگرد انشش را بخندقی کرد او را در طعام زهر داده هلاک ساخت و آن طبقه بدو فتح شد و از پرتو این دولت
فوجی بزینه بلند حکومت رسید و تا حال که تفصیل احوال ایشان مذکور خواهد شد انشاء الله و ال زیار که
مقدم ایشان شمگیر بن زیار بود و از ذریت ارغش که در عهد مغیره والی گیلان بود و این مرداویج
و اولاد این حال فارت بکاکان رسیده و آخر کاکان و اسفار بن شیرویه و بعضی گویند شهریار نواحی آن مستولی
بود در جنگ مرداویج کشته شده و او از قزوین بری آمد برادرش وشمگیر را از گیلان بری کرد و سلطنت
او قوت تمام یافت و مرداویج همان است که مردم همدان را گبیر میگفتند جمعی از دیلمیان کشته رنجا خوار
انگشت گبیر از همدان بری برد و این رسم کرد و او آذر آرزو مند از آن وقت آذر آن همدان پیدا
امکه مرده سنگ بود و زبان پیدا و بعد از سقوط این زیار بحکومت رسیده معاصر مشارع رکن الدوله
بن بویه بعد از وفات رکن الدوله بن بویه ان وشمگیر با رکن الدوله موافقت نموده و باداد تا قایم مقام پدر شده بعد از آن
نوبت پسر این دشمگیر الملقب بشمس المعالی بر سند حکومت جرجان و توابع آن نشست و در کتاب فضایح
الاخبار مسطور است که قابوس پادشاهی بود بشکارم ذات و مجامد نفس و شرف و زیور عقل از امثال
و اقران ممتاز و از اتوان نا شایسته و نا بایسته دور و در کتاب بنای منثور و بر صور تخطیط خط
نسخ بر اوراق خوش نویسان آفاق کشیده و کمال فضاحت و بلاغتش در اطراف و اکناف
مشهور گردید و هر کاه چشم صاحب این جا بر سطرهای از خطا و انشای گفتی نوشته قابوس پس امر فتاح
طارس و در کتاب تاریخ الملوک مسطور است که قابوس چار نشوم شده از نفس بود و خاله والده او ابن
رکن الدوله و ابن رکن الدوله در خانه او بوده و دختر قابوس پس در خانه فخر الدوله و ز نا بین او و ساط وی در عین
قصد بار و ان بناه بده بر دو قابوس از حمایت او اصلا تقصیری نکرد آخر الامر بسطوت تمام خونکی او داشت
طبقات چشم از توتیا نمود نه زیرا که در قلاع محبوس نشستند و او را در نیشابور سه شش
و از جایگه بگشتند قابوس بهر دو زبان شعر میگفت از اشعار عربی بهت اختصار بدین دو بیت اکتفا
مینماید بیت خطرات فکر اک سه موتی و جاسس مهنای الفؤاد و جیا لا عضدولی الا بنیب
صباته و کنان اعضای خلقن قتلنا و این رباعی از اشعار فارسی اوست و کل شادی نشاط
آمد می پر مطرب و زان روی بدین دو بیکنم عیش طرب خوای که درین بنای ای داد بسیب
کل کف دخت آمد می طعم و لب معشوق و بر قاب بگلنگ المعالی از واقعه بر بسیار تاثر شد چون

رای اهل حل و عقد در ایالت او متفق بود و علاجی نداشت لاجرم در زمان حبس پدر بعد از فوت او حکومت یافته
معاصر سلطان محمود غزنوی بود بنابر مصلحت با او اظهار اخلاص مینمود و بعد از او امیر کالنجار بن شیرزاد بن
بیرجمهر ملقب بشرف المعالی قائم مقام شد بعد از او کاوس بن اسکندر بن قابوس استیلا یافت کاوس نامه
از مؤلفات اوست آخرین این طبقه است در سنه سبعین و اربعمایه رحلت کرده قلاع او عنقریب بتصرف
حسن صباح آمد [illegible] آل بویه که ایشان را دیالمه نیز خوانند بنابر تحقیق بعضی از مورخان از نسل بهرام گور اند
و ابو علی مسکویه در تجارب الامم آورده که زعم ملوک دیالمه آنست که از اولاد یزدجرد بن شهریار اند که آخر ملوک عجم
بوده و در بدایت ظهور اسلام بعضی از اولاد یزدجرد که ایشان نسب خود بآن جماعت میرسانند گریخته
بگیلان رفتند و آل بویه و دیالمه جهت آن گفتند که مدتهای مدید در دیلمان گیلان اقامت نموده بودند
صاحب تاریخ جهان آرا آورده که بویه بن فناخسرو در قریه کلیس دیلمان بود و در کمال هم معاش مینمود
اما پسر دولتمند داشت [illegible] در بدو حال در خیل مرداویج بودی که هر دو را بوی و چند نفر دیگر
از سرهنگان ولایت تفویض کرده بود و چون علی بری نزد وشمگیر رفت استر سرخی داشت بنابر ضرورت در
معرض بیع در آورد و حسین ابن عمید وزیر وشمگیر پدر ابو الفضل بن العمید آنرا بدویست دینار خریداری
نمود و قیمت بوی فرستاد و او از آن ده دینار برگرفت بقیه را با تحفه لایق بحسین روان داشت
و قضا را مرداویج از تفویض عمل علی و دیگران پشیمان شده و کلمه توقیف ایشان به برادر نوشت
و نماز شام آن نوشته بنظر حسین رسید و کس نزد علی فرستاد و او را از آن خبر آگاه ساخت و در باب
رفتن او مبالغه نمود صباح که وشمگیر مطالعه حکم برادر کرد و رفقای علی را نگاه داشته خواست تا کس از عقب
او فرستد حسین مانع آمد علی چون بمقتضد رسید حسن سلوک پیش گرفته اقارب و عشایر را تسخیر نمود
و از آنجا در سنه اثنی و عشرین و ثلثمایه قاصد اصفهان گردید مظفر بن یاقوت که غلام زاده عباسیان
بود با ده هزار کس با او مقاتله کرده وی با نهصد کس بر وفایق آمد اصفهان را تصرف نمود و این خبر
بمرداویج رسیده از وی بغایت در حساب شد و قصد اصفهان کرد و علی تاب مقاومت نیاورده بمنصوب
ابی طالب زید بن علی نوبندجانی بفارس نهضت نمود و بارجان رفت و از آنجا بشیراز و در همه
حال خود را از شر مرداویج نگاه میداشت تا در سنه ثلاث و عشرین و ثلثمایه چون خبر واقعه او را شنید
لشکر بشیراز کشید و بعد از حرب و قتال آن دیار را از یاقوت نایب خلیفه بغداد بگرفت و خلقی کثیر را

از لشکر

از لشکر او بکشت و جمعی را اسیر و دستگیر کرده در بند نگاه میداشت و چون بر مسند سلطنت فارس متمکن شد
آن اسیران را از بند خلاص ساخت با ایشان احسان نموده خلعت داده بنواخت و از غایت جود و کرم که طبیعی
او بود اموال بسیاری را که از اصفهان بدست آورده بودند در اندک روزی بر لشکر تقسیم نمود چون روزی
چند بگذشت لشکریان طلب وظیفه نمودند و عماد الدوله دید که در خزانه چیزی نیست و امور سلطنت و اختلال
می پذیرد لاجرم خاطر ملول گردید و روزی از غایت پریشانی بر قفا افتاده در کار خود متفکر بود و بسقف خانه نظر
میکرد که ناگاه ماری از سقف آن خانه بیرون آمد و بخانه دیگر رفت پس امر کرد که آن خانه را بشکافتند
و مار را بیرون آورده بکشتند و در اثنای شکافتن خانه مال بسیاری که قریب بپانصد هزار دینار زر سرخ
بود ظاهر شد عماد الدوله لوازم شکر الهی بجا آورده بعضی از آن مال را بلشکر داد و باقی را در خزانه
نگاه میداشت و در آن ایام نیز روزی بطریق سیر سوار شد بهر طرف نگاه میکرد تماشای قبورات سلاطین
ماضیه نموده و از احوال ایشان پند و عبرت میگرفت که ناگاه دست اسب او در زمین فرو رفت و او امر بحفر
آن موضع نموده مال بسیار از آنجا بیرون آمد و از جمله تأییدات او آنست که قماشی چند از سرکار او بیکی از خیاطان
شیراز داده بودند و خیاط در دوختن تأخیر مینمود پس او را حاضر ساخته وعید و تهدید فرمود و اتفاقا آن
مرد کبر بود و گوش او خوب نمیشنید خیال کرد که مگر آن تهدید جهت طلب مال یاقوت حاکم سابق شیراز است که
که نزد او برسم امانت مانده بود فی الحال از بیم جان سوگند بر زبان آورد و گفت والله ای ملک که از مال
یاقوت زیاده از دوازده صندوق نزد من نیست و هنوز ندانسته ام که در آنها چه چیز است پس عماد
الدوله امر کرد تا آن صندوقها را حاضر ساختند و سیصد هزار دینار از نقد و جنس بیرون آمد و بعد از این
لطایف غیبی خزاین و دفاین یعقوب لیث برادرش عمرو لیث که پادشاهان فارس و عراق و خراسان بودند
و مقدار آن از حد و حصر فزون فزود و بدست او افتاد و کار او قوت تمام گرفت یکبارگی بلوازم
سلطنت قیام نمود و حسن و احمد برادران خود را بجهانگیری روان داشت و خود شیراز را دار الملک ساخت
و آخر الامر امرای امیر خلیفه بغداد و مال و معامله عراق و عرب در تصرف او در آمد و نام او را در خطبه بغداد
با دعای خلیفه مقرون ساختند و این بدان سبب بود که خلفا از دست غلامان ترک عاجز بودند و اتراک
بر خلفا مسلط گشته بودند و هر کرا میخواستند میگرفتند و میکشتند و یا معزول میکردند و در آن وقت راضی
بالله بسیار عاجز و زبون شده بود و چون استیلای عماد الدوله بر ملک فارس و خوزستان پدید آمد

او را بدو خود طلبیده ایجاد او از تسلط ترکمان خلاص کرد و لاجرم عماد الدوله او را از خود معز الدوله را جهة دفع ترکمان بغداد فرستاد و او را امیر الامرای آنجا ساخت ابن کثیر شامی گفته که عماد الدوله در اختیار ترک بود و هواس از اقران خود نصب السبق می ربود و فی الجمله امیر الامرائی او بود و خلفای بغداد این قضیه را مدی بردند معز الدوله بنیابت او در بغداد امیر الامرائی خلیفه بود و در سال سیصد و سی و شش که معز الدوله با اتفاق سطیع خلیفه از بغداد بجهره رفت چون از مهمات بصره فارغ شد از خلیفه اذن طلبید بخدمت عماد الدوله که در آن وقت در اهواز با توجه نمود و چون بمجلس عماد الدوله در آمد زمین بوسید و ایستاد و بر ابر او بقدر خدمت بایستاد و هر چند عماد الدوله او را امر کرد که بنشیند رعایت ادب نمود و هیچ نشست ایضا گفته که در سال سیصد و چهل و پنج جمعی از اهل قم با صفهان رفتند و ست صحابه اسکار کردند و اهل صفهان از ری نصب هجوم نمودند یعنی از دوم قم را کشتند چون این خبر بمعز رکن الدوله رسید نبابر شیعی که داشت انتقام اهل قم را از اهل صفهان کشیده مصادره بایشان بمال بسیار نمود تا آنکه در جمادی الآخر سنه ثمان و اربعین و ثلثمایة در سفر از دنیا رفت و چون از زندگی مأیوس شد عضد الدوله را بحضور رکن الدوله احضار نمود تا او را ولیعهد خود گرداند و بر سریر سلطنت بنشاند و او را بصفهان و فارس و کرمان و غیرها بفرستد عضد الدوله بقاطعه او را بر برادر خود علی ابن بویه را عماد الدوله ملقب گردانید دیگر برادر خود حسن را رکن الدوله لقب کرد و روز بروز بر دولت و شاهی آل بویه بلا فرق آخر دیلم برادر خود رکن الدوله در سنه دوم شهر ربیع آخر سنه ثمان و ثلثمایة رفت یافت و در اواخر مرض بصدمات لاقعده الاتقضی عالیک خود را آزاد کرد و نید بختیار عز الدوله ملقب بعز الدوله در تاریخ مصرة بر سطور است که او جوانی فصیح قوی بود تا آنکه کاری عظیم را بانجام ایشان میگرفت کوچک نیتوانست کرد ابن کثیر شامی آورده که ابو الفضل شیبه ازی که در بیادی حال وزیر او و متعصب بود و چون از حضرت از جهة بعضی امور بیغداد رفت و بسنیان غالب آمده ابیع عز الدوله رسیده که نجدیان بتحریک و آماده وزیر شده که ربوده او را عزل نموده و محمد بن بقیه را وزیر خود ساخت عز الدوله بعضد الدوله منازعت واقع شده آخر در شهر شوال سنه ثلثین و ثلثمایة در جنگ اسیر شده بقتل رسید و چون از آل بویه بدو انتهی شد عضد الدوله ابو شجاع فنا خسرو ملقب بعضد الدین و ساعده سعادت آل بویه بود از بختین کسی است که او را نشهنشاه نهفته اند غایة فضل و فضیلت پرور و صاحب تدبین بود و هیچ کار بی سنجیده نمیکرد چون در علوم بهره وافی داشت و در ذکر مآثر و مناقب او مجلدات بپرداخته اند و باقی گفته که از اول

مذهب ایشان اثنی عشر علیهم السلام در آمده و امر زهد و تاءله و بنای مساجد و المشاهد و سایر عمارات آنجا بوشته که عضد الدین ابی الحسن علی بن عضد الدوله ابی علی الحسن بن رکن الدوله علیهم السلام من قبل ابا الغضفاری من اخرج لنا پس علی الشوری و چون خلیفه مطیع امیر عز الدوله است بود مع هذا امیر حقیقی بود چنانکه سابقا گذشت خواهشت که منع صورت نماید شهور سنه عظیم در سنیان بغداد پیدا شد بعضی از آن تکلم که بر دیوار ها نوشته و کنده بودند محک کردند و معز الدوله فرمود که بار نخش کردند این نشه بجای رسید که معز الدوله در قتل عام اهل دار السلام عازم گردید تا وزیر محمد المهلبی از خدمت او انصراف نمود که در عین هزیمه کسی را مانع نیشود بجای آن کلمات این چند کلمه نوشته که لعن الله الظالمین آل رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و بصورت بیغداد وزیر آن فوقانستکین یافت معز الدوله رفت و بکمال در بغداد امیر الامرا گردید خلیفه المطیع بود صاحب طبقات ناصری از تاریخ طبری نقل نموده که معز الدوله در جمله امور خلافت استیلا کرفت چنانچه مطیع الله را امی پیش نبود و ملک امیر اند فرمان وی میکرد و حل عقد امور خلافت بدست او بود و او رسوم میکرد تنها و او هم جمعه امیر انشای خلیفه او را مصور میساخت و رسوم نموده که در بغداد در بهر محاربی با امیر آمده است بوصل را بپیش خود بالقصه بقاطعه او را بر برادر خود علی ابن بویه را عماد الدوله ملقب گردانید دیگر برادر خود حسن را رکن الدوله لقب کرد و روز بروز بر دولت و شاهی آل بویه بلا فرق آخر دیلم برادر خود رکن الدوله در سنه دوم شهر ربیع آخر سنه ثمان و ثلثمایة رفت یافت و در اواخر مرض بصدمات لاقعده الاتقضی عالیک خود را آزاد کرد و نید بختیار عز الدوله ملقب بعز الدوله در تاریخ مصرة بر سطور است که او جوانی فصیح قوی بود تا آنکه کاری عظیم را بانجام ایشان میگرفت کوچک نیتوانست کرد ابن کثیر شامی آورده که ابو الفضل شیبه ازی که در بیادی حال وزیر او و متعصب بود و چون از حضرت از جهة بعضی امور بیغداد رفت و بسنیان غالب آمده ابیع عز الدوله رسیده که نجدیان بتحریک و آماده وزیر شده که ربوده او را عزل نموده و محمد بن بقیه را وزیر خود ساخت عز الدوله بعضد الدوله منازعت واقع شده آخر در شهر شوال سنه ثلثین و ثلثمایة در جنگ اسیر شده بقتل رسید و چون از آل بویه بدو انتهی شد عضد الدوله ابو شجاع فنا خسرو ملقب بعضد الدین و ساعده سعادت آل بویه بود از بختین کسی است که او را نشهنشاه نهفته اند غایة فضل و فضیلت پرور و صاحب تدبین بود و هیچ کار بی سنجیده نمیکرد چون در علوم بهره وافی داشت و در ذکر مآثر و مناقب او مجلدات بپرداخته اند و باقی گفته که از اول

شهرهٔ دنیاست که بتشنه‌اش معروف شده، اول کسیست که بر سنابر بغداد بعد از تخلیف نام او ذکر کرده، پسر علی نوالی صاحب شمامات سلطان حارم نوکی جوادِ صهیب خون ریز بود و دجاسوسان بسیار داشت که از بلاد و در اقطار پسلاطین روزگار را زیر سایه نداشته و در میان عمر آزادی او کسی مانند او نبود و صاحب کتاب عضد الدوله و فخر الملک که عضد الدوله و فخر الملک از ملوک سلاطین دیلم بود و در ذکر مناقب او مجلدات بر داخته‌اند شیخ جلال الدین سیوطی که از اعاظم متاخرین شافعیه است او را در کتاب طبقات النحاة ذکر کرده و گفته که او یکی از علمای عربیه و ادب بود و فضل و نحوی و شیعی بود و در بسیاری از فنون علم بهره داشته و در فن عربیه انجا فرموده و اقوال مرغوب دارد و هم او گفته که ابن هشام خوارزمی در کتاب افصاح از و بسخنان عالی یاد کرده و نقل نموده و گفته که او کمال العقل و عزیز الفضل و حسن السیاسة و شدید الهیبة بعید الهمت و صاحب رای ثاقب و محب فضایل و مدارک آنها بود و در باب ابو علی فارسی در کتاب خود آورده که چون او کتاب ایضاح بخوار التصنیف نمود و بنظر عضد الدوله رسانید عضد الدوله آنرا بپسندید و گفت این را برای تحفهٔ کرمان خواست و دران چیزی زیاده بر سعة آن که در وقت طلب کرده بود نیست پس ابو علی کتاب تکملهٔ را تصنیف نمود و بخدمت او بردبون عضد الدوله مطالعه نمود فرمود که ابو علی ازان سخن‌ها که در کتاب الایضاح او گفته بود بم بتقلید افتاد و همان مسایل را در کتاب خود آورده که نه آنرای فهمیده و نه خوش و هم شیخ جلال الدین سیوطی آورده که روزی عضد الدوله در میدان سواری از ابو علی پرسید که نصب پسندیده چیست گفت بتقدیر استثنی پس عضد الدوله گفت سبب تقدیر استثنی چیست و چرا تقدیر منع نکنند تا امر فرع شود ابو علی عاجز شده و گفت این جواب میدانی بود که نفهم بعد ازین رجوع نزدیک نموده و جواب متحقق بعرض رسانم شرح ازاشرح عکبری و دانی او در مسئلهٔ اول با قوال آنی جدا جدا از شرح باب فاعل مذکور ست و معاصر او از علمای مضبوط اثنا عشریه شیخ الطایفه محمد بن نعمان الملقب بمفید بوده او شیخ را انواع تعلیم و تکریم و رعایت نموده و چنانکه سابقا ایراد یافته در مناظره که میان شیخ و قاضی عبد الجبار معتزلی در مجلس امارت واقع شده در شیخ او را از ام نموده عضد الدولت با قلاد و ازین واقعتهای نفیس شیخ فرستاده و چند دیه از حوالی بغداد بشیخ داده و در تاریخ ابن کثیر شامی و غیر آن نظیر یافته که وفات عضد الدوله در بغداد و سال سیصد و هفتاد و سه در سن چهل و شش سالگی وفات یافت و جسد مبارکش جانب مشهد نجف برده و در حوالی روضهٔ متبرکه دفن کرده و در قبر او نوشته بود قبر عضد الدوله تاج الملک ابی شجاع ابن رکن الدوله تاج

ذوالانام المعصوم معلی فی اقاصی یوم بانی کل نفس بکاء ال علی شهداء الصبوة علی محمد وعترته الطاهرة و از جمله آثار ارتجیده عمارت مشهد مقدس حضرت امیر المومنین است علیه السلام مرد ار الشفاء بلده او در قطر بند امیر کرد شرح و تصویر صفت آن پروان از حیز تقریر است علاوه دانی در رساله عرض لشکر سلطان خلیل بن غیاث الدین شیرازی کوران نوا حی ارتاح شده بود گفت که اهل این موضع از اغاز جهان ذکر نداده و در ست چه جس صفت کرد ی در میان دریای تهیه کرده اند بران کی اساس حصنی تصمین چون بنای کهنک محکم و رصین نهاده و بر مثال رسع مسکون که از جهات اربعه ی محاط آب ست حوزه در میان بحری ترتیب نموده اند که مردم آن قلعه کی دو فرسخی نفیر بران محیط کرده اند و چنین متواتر ست که این عمارت بدیع آثار دولت پادشاه دین پناه عضد الدوله دیلمی ست که در عهد خویش مفرد سلاطین کامگار و قدوهٔ ملاطین نامدار بوده و در تقویت این پسند و تعظیم و تکریم ترجیبات جهانبانی سبق از اقران ربوده و مخالیف زمان متوقع مناقب مجاهد او و قوم صفایح زمین بر آثار مآثر مکارم او موسوم بی خیرات جمیله و برات نیل از آثار آن پادشاه دین پناه بر می اوزنگار نده و اهل تواریخ و رخواص او نوشته اند که گرمی در میان هر بای گوی از آثار اقتدار او نشانها دیده اند و ایشان قبه بر سبز امیر بر که قلعه هسطخر بر پا از جمع عالم اند عضد الدوله ابو شجاع فنا خسرو بن رکن الدوله ابو علی حسن در ایام پدر در اصفهان می بود چون پدرش در گذشت بری آمد انجا بجای پدر می بود و بعد از مدتی برادر بزرگتر عضد الدوله فخر الدوله که در همدان پناه بقابوس بن وشمگیر برده بود او را از ایران خواند و عضد الدوله آنجا رفت و فخر الدوله را از ایران گرفته و ار السلطنه ساخت آخر ار بیع الاخر شهر شعبان در سنه ثلاث و ثلاثین و ثلثمایة بر مرض حقاق در انجا وفات شد علی الاشهر الاحر بموجب وصیت پدر باصفهان می بود چون پدر بموجب وصیت عضد الدوله را احضار کرد و او را اخراج کرد و بشاپور رفت پس می برد چون صاحب ابن عباد بعد از موید الدوله و دیگر پراسیق آن مهم نشده بسری فیشابور رفت و در سوم محمد بصفهان او را بجان آورد و بدر خت نشاند آخر در قلعهٔ طرک ری در شهر شعبان سنه ثلاث و ثمانین و ثلثمایة بدرجه شهادت رسید و از سپرمانده مجد الدوله ابو طالب رستم شمس الدوله ابو طاهر و عز الدوله بختیار بر شجاع مرزبان عضد الدوله بقبش صمصام الدوله در بغداد بود و بدرش فوت شد و ار السلطنه رو تاشته و پس از چهار سال دشمنها بر او رش شرف الدوله والی کرمان لشکر بسیار آراسته و او را بگرفت و در قلعهٔ نیز کرد بعد از ان خلاص شده و ماه پیش از حکومت او در فارس و در شهر ری آنچه در سنه ثمان و ثمانین و ثلثمایة در آنجا بود و ان شیراز کرفته شده و بر دست ابو النصر بن عز الدوله بختیار بقبش آمد و کرمان عضد الدوله

شهور بشرف الدوله ابوالفوارس از زمان پدر والی کرمان بود بعد از ان مطیع بغداد گردید و در سنه سبعین
و ثلثمایه چون بجوار ایزد پیوست صمصام الدوله بجایش آمد گرفتار شده او بگلوت بشست ابن گرشاسبی گفته
که ابجد خیر بود ادریس خوانند و اما صاحب را ابی که در بغداد حادثات شدها برطرف کرد مذموم ترک کند او در سال
۱۰ بود و در شب جمعه نوزدهم شهر ذی الحجه سنه ثلث و ثلثین و ثلثمایه بمرض استسقا فوت شد و او را بمشهد
نجف بردند و در حجره علوی بر پیش عضد الدوله قبر خود ساخته بود چنانکه خود در ابیاتی که شهرت بالقصیده
بهاء الدوله در تعجب از برادر و عضد الدوله او خواند شاهد عادل بر این مدعا است و در بیت شعر او دو
در تاریخ گزیده بسطور است که او با سلطان محمود غزنوی صلح کرد و او را دختر خواست و در نوشتهای
چنانی الآخر در سنه ثلث و اربعمایه مرا و جان بمرض صرع درگذشت جسدش از نجف اشرف برده
دفن کردند مدت ملکش بیست و چهار سال عمرش چهل و دو سال از ماه و نیم
بعد از پدر پادشاه شد و برادر خود شمس الدوله را الکوت عراق داد و در سنه ثمان و ثمانین و ثلثمایه
والی ماندران صاحب استیلا بود و در کار ملک شرایط عدالت بتقدیم میرسانید و آوازه جهانداری محمود بگوش او
رسید او را بر پادشاهی نشستی داد و در کار عارض سخن گفتی سپاهی او رعیت را علیه برگشتی قطعات نوشتی و چون رسل
از اطراف آمدندی قفین کسی جواب بنزدیک گفتی از جمله پیغام سلطان محمود غزنوی بجام پرزوستاد و گفت باید که بسکه خطبه
بنام من کنی و خراج فرستی و الا جنگ را آماده باش او جواب داد که تا خود هرمز الدوله تو رجیات باشد ما هیچ تعرضی
نه بشنگ بروم که اگر سلاطین چنین زود بدیده نه پرسند اما اکنون ازان فارغ جهت آنکه سلطان محمود با شاهی
عاقل است و اندیشه کار و حرب و هیبت است اگر بجنگ ما آید او را آهن کند و نمی باشد که برزنی چون قدر شود و اگر ما
شکست یابیم سنگ تا بیت از زری دولت او محو نشود و بیت چهار از بهشتی گفتند ای خرم بود و چه مردی بود اگر
ذکی که بود در بیت آخر سلطان بخش مختصر ایت متفق نشود و دران جواب گفت باشاهی چنان را چنین
باید و خبث جون او در پرستیع و غدر و اربعایه رفت شد مجد الدوله را داغ پریشان بود و ج و ج بکال را
نیست او را ازمان امنی برند بنابرین پس بستدهای سلطان محمود غزنوی فرستاده او در صباح دوشنبه
دوازدهم شهر جمادی الاول سنه عشرین و اربعایه در ری ترول نمود و عداوت دینی را هم القصص عدد آسته
او را بپیش ابوالحسن کرزه بخواستند و کس از ایشان اثری ندید و آن شعبه ازال بویه بدهشتی
محمد شیخ عبد الجلیل رازی در کتاب خود ذکر نمود که بعضی از مخالفان او را از روی طعن و شهادت گویند

گرفتاری ملک رباله در دست سلطان محمود از شومی رافضی گری بود و این طعن از ایشان بنوبه عجب است
زیرا که اگر معتقد فضیلت ایشان در دست بسیری شیعی گرفتار شود و نقصان نداشته و چون فکی از فرق شیعه
سلطان کبیر قدح در مذهب شیعه و اتقاد اگر معتقدان را عداوت بکشند عاری و بیمی نه انتقاد او چون زید
ابن علی را سنیان کشتند ازان و نقصان ازان رافضیان نگیرند مانم که سنیان چرا تنقیصه کردند معتقد ر
گرفته کشته آمد چرا فضیلت گرفته مجوس خلافت را شاید و ما هم باید نیز مجوس امت را تقلید و خلل گ
معتقد را بسیری خلاص کند سختی و عاد و تماش و انتقاد اسلطان محمد را که محامد فضیلت نفعد او کند از فکی
زبان در از کشته چه مانند است این حکایت با که معوبه بنسبت خواهرش ام حبیبه خال المومنین خوانند
برای آنکه خصم علی است معاویه ابن ابی بکر را هرگز خال المومنین نخواستند اگرچه برادر عایشه است برای آنکه
او دشمن امیر المومنین است و رافضیان کافر ملی پندارند که انکار راست ابو بکر و عمر کشته اما معویه مومن و مسلمان
باشد اگرچه از بیت و هفت صفت قبیح در روی علی ابن ابی طالب کشیده و باشد و رافضیان که ابو بکر و عمر را
دوست ندارند هرگز تو به ایشان مقبول نباشد اما یزید که حسین ابن علی را فرماید سر بریدند تو به بیش مقبول باشد
و ثابت بیت باشد و طیب تر اگر گویند تو به هنگام خدا در رسول مقبول است تو به دشمنان ابو بکر و عمر مقبول
نیست معاویه بهتر از خدا و رسول خدا بشمند و خاک عداوت اهل بیت مصطفی بر سر ایشان خویش بیاشند
نعوذ بالله من شر الضلال و سوء المقال آری در سینه که بعض علی بن ابی طالب جای گرفت عجب نباشد اگر
کژ دین و هدایت سعادت و اقبال و شریعت و کمال و بصیرت و انصاف مهجور گردد و آنرا هرچه گوید و کند بر خطا
و ریا بخشد چه الدنیا دار الاکفره و نمک او بخوان المبین مذهب ابو حنیفه اقعدا و بیت که چون سلطان محمود
مجد الدوله را اسیر خود کرد و بقلعتی بکنیف محبسی فرستاد و دران نامه ای کرد و کار پاری امید و مجد الدوله را از بخشیدن
و در سرای او بجای زن آزاد و بنشستن از انجلوسی و کسی او در فرزندان شده بود ند ازوی سوال کردیم که
زنان را بگدام مذهب نکاح بر باید داشتی جواب گفت که مذهب اسلاف چنین بود و مولف کتاب گوید
مخفی نیست که مرا و مجد الدوله از مذهب اسلاف مذهب حق ایشان خواست علیهم السلام که نکاح متعه
بعض کتب و احادیث نبوی صلی الله علیه و آله و سلم حلال میدانند و دران جمع میان چهار روز و چهار
زنان سلطان محمود و پنج بگذاشتن و بعضی از جمله ثنا بجان عمر بود و عمر را متعه رانهی نموده بود لاجرم از فعل
مجد الدوله استبعاد مینمود و گویا ندیده بود و اگر صاحب هدایه فقه حنفی حوالت نکاح متعه را باملاک

کرمانی از علمای سلطان طغرا اهل بیت بوده است و او را شیخ ابو بکر صاحب است شیعه است گوید
از ابن عباس نقل کرده که گفته اند که شتر رحمتی بود از رحمتهای خدای بر بندگان او اگر عزا زان منع نکرده
زنا نخواستی کرد مالا اکس که شقی ابد بخت باشد و هر که را اراده اطلاع بر تفصیل دلایل شیعه فقیر نکاح
ستوده باید وقوف بر ابطال مزخرفات اهل بیت را و جهد خود سازد و باید که بطلان این بحث
از مصنفات علمای شیعه بر داز و اگر بعد از ان او را حیثیت شبهه باقی ماند از ان عدول نماید
حقق قرس حرمه و قدره و کفر یرا برسته طریق مباشرت مادر و خواهر بوده یا القاع عقد بر ایشان نموده
باقی تشدید ریف حریر دوخته و تقویر در عمل آمده مجملی از کیفیات شیعه را که درین بحث از ذکر ان
بحث ناگزیر بود ایم همانا صاحبان فهم و انصاف را حسان قدر کفایت و الله کاشف الغوائی

سلطان الدوله ابو شجاع بن بهاء الدوله بعد از پدر بادشاه شد برادرش ابو الفوارس او را گرفتار
و بر او کور کرد جلال الدوله بصره و حکومت آن دیار و آخر در شهر شوال در سنه خمس و عشرا ربعمایه در گذشت
در شیراز و عمرش بیست و دو سال و پنج ماه **ابو علی حسن** ابن بهاء الدوله مشهور بشرف الدوله در بغداد بر تخت
یافت و پنج سال و پنت و پنج روز حکومت کرده در شهر ربیع الاول در سنه خمس و عشرا ربعمایه در گذشت
عمرش پنجاه سال بود و لادتش در ماه ذی حجه در سنه ثلاث و تسعین و ثلثمایه **ابو الفوارس** پس
بهاء الدوله مشهور بصمصام الدوله در شیراز بر تخت نشست و در فارس کرده میان او و برادرش ابو کالنجار نزاع بود
تا آخر در ماه ذی القعده در سنه تسع و عشرا ربعمایه فوت شد **ابو طاهر بن بهاء الدوله** الملقب بجلال الدین بعد
از برادرش شرف الدوله در بغداد بحکومت یافت صاحب تاریخ منتظم گفته که جلال الدین پادشاهی بود دیندار
دوست و نیکو سیرت و صلی را دوست میداشت و او بهترین آل بویه بود اگر مانند ایشان رافضی نبود
و در تاریخ ابن کثیر شامی مسطور است که جلال الدین در سال چهارصد و یک از بغداد متوجه زیارت
مشهد نجف و مشهد کربلا شد و اکثر زاد و راه از زری اخلاص پاشا برسانید و در سنه تسع عشرین
اربعمایه وفات یافت **مرزبان بن** سلطان الدوله بن بهاء الدوله ابو نصر فیروز ملقب بعضد الدوله و کنیتش ابو کالنجار در سنه اثنی عشر
و اربعمایه بصره بود و اکثر اوقات بر عرش ابو الفوارس غالب آمده فارس را بتصرف در آورد و بعد از عزم کرمان را نیز تسخیر نمود پس از عزم کرمان جلال الدوله بحکومت
بغداد تیز افتاده کار بر او شد آخر در جمادی الاول در سنه اربعین از اربعمایه در بغداد

حساب کردن در گذشت عمرش چهل سال و چند ماه و ملکش بغداد و چهار سال و کسری بود **ابو نصر فولاد ستون**
الدوله بعد از پدر در فارس بیاناد و برادران سیما ملک الرحیم مخالفت بود و اکثر اوقات مغلوب
می بود و چون عادل بن الدوله را که وزیر پدرش بود بکشت فضولیه بشتاب کنار دست عادل بود و بسیاری
برخاسته او را بستان و اربعین و اربعمایه گرفته در یکی از قلاع محبوس ساخت فارس تصرف شد
در آمد **ابو منصور فیروزبن ابو کالنجار** که بملک رحیم اشتهار داشت پدر او را در حیات خود بنیابت
در بغداد امارت داد و بعد از مدت پستقال یافت اخوانشان و بصره بحکومت تصرف خود در آورد و در آخر
در بست و دوم شهر رمضان در سنه تسع و اربعین و اربعمایه بدست سلطان طغرل بیک سلجوقی گرفتار
شده و از تغلب طرک برون و حکومت آل بویه بر او ختم شد برادرش ابو علی کخیره اطاعت سلطان
نموده نزد ایشان سوتر بود و نوشتند جان فارس و در وجه اقطاع او مقرر داد هر کاه نزد یک سلطان الب
ارسلان سلجوقی آمد او را بر پهلوی خود نشاندی و کرم او نمودی آخر او در سبع و ثمانین و اربعمایه
ملک الرحیم در سنه خمس و اربعمایه فوت شد نام آن ملقب بالکلیه بر افتاد و تملک الایام نداد
و لهذا بین الناس **فرع دیکه بویه** اگرچه در نسب شریک آل بویه نیستند اما بواسطه قرابت قریبه از آن
زمانیکه بعضد الدوله **محمد بن** بقش حسام الدین عضد الدوله کنیتش جعفر کاکویه است و چون او پسر خال سیده
الدوله مجد الدوله ابن فخر الدوله بود و خال بلغت دیلم کاکو میگویند لهذا بکاکویه موسوم شدند غلب
باشند علیه بران اشتهار یافت **در سنه** ثمان و تسعین و ثلثمایه تزدیک آمده تنظیم یافت
اصفهان در وجه اقطاع او مقرر شد سالها آنجا مقرر او بود او جعفر فاضل فضیلت دست و عادل
و سیاس بود از جمله شیخ الرئیس ابو علی سینا بواسطه مناسب مذهب و فضیلت مدتها پیوسته احوال
یافت و حسب الامر او وحی در یاب آب واری در حوالی ترک قزوین در شهر رمضان در سنه اثنی و
عشرین و اربعمایه تولد کرده بلغت نامزد کرده شده که تا حال مادر تزاد او زنده است سلطان مسعود غزنوی
خواهر او را در سنه چند در نکاح خود در آورد و آخر در شهر محرم در سنه ثلث و ثلثین
و اربعمایه با اهل طبس در گذشت **خلیفه بن** المنصور ابو کالنجار اسم اولاد او بود و قایم مقام شد امرا در ایش
گرد شاسف نهاده و تتابع راضایی کرده برادر دیگرش ابو حرب با ابو منصور می بود و در عینی که بر سر تعدیه
نظر رفت که جهات پدرش را بدست آرد ابو حرب خود را بقلعه انداخت و اظهار عصیان نمود و ای

سلاجقه گردر ری بود مقتی میشد و نوبتی دیگر اتابک جهان پهلوان ابوبکر صاحب شیراز بود و او را باصفهان آورد و آخر سیانه اخوان صلح شد **ابوبکر اتابک** بطغرل بک در پیوست و اظهار ایلی میکرد و در باطن با ملک رحیم و خلاف او متفق بود و در این حین بطغرل بک ظاهر شد و در پیوست اشتی در اربعین اصفهان را محاصره کرد و کار بر محصوران تنگ ساخت تا آنکه در محرم ثمان و اربعین و اربعمایه در عوض اتابکی ری بدو داد و ری نیز در شمال نفوذ **ابوبکر اتابک** گرشاسف بن علاء الدوله در زمان پدر صاحب جیران و توابع بود تا آنکه در پیوست تسع و ثلثین و اربعمایه سلاجقه آن ملک را از او گرفتند وی پیش فرامرز بستون شیراز رفت و او گرشاسف را بگلپایگان اهواز فرستاد و در آنجا در پیوست ثلث بگلپایگان چند سال بنوبه و توابع اشتغال یافت در پیوست تسع و ثلثین و اربعمایه ارسلان خاتون دختر اهواز فرستاده و در اتابکی در پیوست ثلث و اربعین و اربعمایه وفات یافت **ایرسغلاء الدوله** بن ایرفراهرز بن علاء الدوله بعد از گلپایگان بیزد توابع اشتغال یافت در پیوست تسع و ثلثین و اربعمایه ارسلان خاتون دختر چغربیک عم سلطان ملکشاه را که سالها جبال قایم باوامر الله عباسی بود بزنی گرفت خاتون مذکور کاریزی که سلمانان از آن محظوظ اند احداث کرده و آخر ایرعلی در جنگی که در پیوست ثمانین و اربعمایه میان برکیارق واقع شده بود بدست پیش بعقتل آمد

فرامرز بن علی والده اش ارسلان خاتون مذکور نهایت خاندان فیلسوف بود

و او را از پهلوانان سلجوقی تخصیص سلطان سنجر قریب پرتبتی تمام بود و همراه سنجر در جنگ قراخطای بود دران معرکه در پیوست و ثلثین و خمسمایه کشته شد و از آثار او سور شهر بقدس بنوز در ضویه علی ساکنها افضل السلام و التحیه که در پیوست خمس عشر و خمسمایه ساخت و از دختر ماندر سلطان سنجر تقرب یکسان خدمت و واظبت و ثابته یزدار بسیور در درجه قطع ایشان مجدی داشت و آنکی ایشان لسان زدان و دبیا دش عزالدین کازمازان کاکویه بودند رجوع نمود و ایشان نهایت مرکز و حکومت نزد همسنوده و آخر از سلب ایشان جهی کثیر بحکومت رسیدند بتفصیل آن در تاریخ جهان آرا ذکر فرموده شد

در احوال احمد ان و نسب ایشان بدین ترتیب است **ابوالسجاح وعبدالله** بن احمدان بن سرتون بن حمدون بن حارث بن غطان بن راشد بن سعد بن ذلم بن عطف بن سراقون بن حارث بن مخرز بن مالک بن وعیل بن جشم بن حدی بن اسامه بن مالک بن بکر بن جشم بن عمرو بن الغثیمه بن وابل بن قاسط بن وبیر بن قصی از بنی رسیعه و برکتفی عباسی در پیوست ثنتین و اربعین و اربعمایه موصل را داده بدفع فساد اکراد

یزیدی امور ساخت و چون تهاونی در ادای مال ازال حدوث واقع شد بولش خادم بجنگ ایشان رفته در پیوست ثلث و ثمانمایه ابوالسجاح و برادران او را مقید ساخت بغداد فرستاد و ایشان را در اواخر مخالفت محبوس نگهداشتند در پیوست تسع و ثلثین و ثمانمایه کشته شد **حسن بن عبدالله** بفتش ناصر الدوله و کنیتش ابومحمد شیخ او و جمیع سلسله او مستغنی از بیان است همواره در خدمت شیخ اجل محمد بن محمد النعمان المفید بسعادت دارین فایز میبود و در اعزاز اکرام او نزد جناب شیخ در بحبوحه امانت رساله ایست که بنام ناصر الدوله نوشته چنانکه در **مجلس پنجم** در تفصیل کتب شیخ مذکور شد و بشطری از دیباچه خطوط ایمان او و در احوال امیرالمومنین قوم سابقا مذکور گردید و در شهور محرم پیوست ثمان عشر ایالت دیار بکر یافته تا ختم سال اکراد میان او و عزالدوله دبیلی بر سر ایالت بغداد اکثر اوقات منتشر و فساد پدید و چون نسبت باو لا و سخنگیر و بدخلق بود مردم از خبر برادرش سیف الدوله که بدو رسید از کمال خوف و اهمال مضبط کرده بلاجرم پیش او شتافت و او یکی از قلاع نشانده جمیع باحتیاج او آماده و مهیا ساخت آخر در ماه ربیع الاول ربیعه ثمان و خمسین و ثمانمایه قرار یافت **عضدالدوله ابن ناصر الدوله** کنیتش ابوشجاع و لقبش عضد الدوله تا پدر را در شب بیست و چهارم شهر جمادی الاول پیوست و خمسین و ثمانمایه بگرفته والی و ولایت گردیده و دختر عزالدوله بختیار دیلمی را بحبله نهار پنیا بخواست و چون عضد الدوله قصد اکثای نمی کرد وی بجنگ آن دعوت او را بشکرد انود و عضد الدوله قصد اکثای او کرده او بجانب ازبیم دی پناه بصبران برده و در اثنای راه در پیوست و پنجاه و ثمانمایه بر بهت موجب من فعل کشته شد **علی بن عبدالله** کنیتش ابوالحسن لقبش سیف الدوله پادشاه شده و بعد از مدتی بجانب شیراز شتافته و چند استیلا یافته اکثر اوقات بفرای دوم مشغول بود و بغایت فاضل افضلیت و دست بود لاجرم فاضل عالم نزد او رفته مراعات یافتند از جمله حکیم ابونصر فارابی که او را معلم ثانی میگفتند روزی که مجلس او مشحون بفضلا بود بصورت مجهول بدانجا در آمد و در صدر مجلس که دون بساط است بنشست تقرفات غریب نمود و چون کیفیت حالش بر سیف الدوله ظاهر گشت دریا بخور و تخت نشانده و در تعظیم و اجلال او مبالغه نمود از آن جمله ابن خالویه نحوی و ابوالفرج اصفهانی صاحب کتاب اغانی است گویند که سیف الدوله ای مشترکتاب در سفر همراه او داشتی و چون کتاب اغانی ابوالفرج اصفهانی را بدید و بدان قناعت کرده از حمل آنها مستغنی شد و منتخبی از خمسه شعرا و مدای او بر مقتضای حال او در مدح او اداره و فاتش در تصنیف درست و خمسین و ثمانمایه

ولادتش در شهر ذی الحجه سنه ثلث و ثلثمایه و در تاریخ الملوک مسطور است که چون سیف الدوله از برای برادر خود
ناصر الدوله حلب را [illegible] ملک نمود ناصر الدوله با او گفت که اینک ولایت شام بی صاحب است لشکر برد
و آن ولایت را بدست آور اتفاقا در آن اوان عثمان ابن سعید کلابی از جانب اخشید [illegible] در حلب
و انطاکیه حاکم شده بود و چون خویشان عثمان با او حسد می بردند لاجرم کتابتی به سیف الدوله نوشتند
که بدین کار متوجه این صوب خواهی شد ولایت حلب را باسانی در تحت تصرف در می آریم سیف الدوله
چون خلاف بنی کلاب نسبت بعثمان مذکور را یقین نمود لشکری بجانب حلب کشید و چون کنار فرات رسید
جمیع برادران عثمان باستقبال سیف الدوله آمدند و چون عثمان دید که مغلوب است و کاری نمی تواند ساخت
او نیز بخدمت سیف الدوله آمد و چون از فرات گذشته شد بهر قریه که میرسید سیف الدوله نام آن از عثمان
[illegible] می پرسید و عثمان نام آن را می گفت تا آنکه عبور ایشان بدیهی رسید که نام آن ابرم بود و سیف الدوله
پرسید که این دیه چه نام دارد عثمان گفت ابرم سیف الدوله چون کرار اسامی آن دیه ها پرسیده بود
و در آن باب ابرام نموده از استماع آن نام کنایتی فهم نموده دیگر از نام دیه ها سوال نکرد و چون عثمان
[illegible] که بر دیه دیگر عبور واقع شد و سیف الدوله از نام آن نپرسید متفطن شد که او از لفظ ابرم
کنایتی فهمیده لاجرم [illegible] سیف الدوله شده گفت [illegible] سیف الدوله [illegible]
که از قریه که [illegible] عبور واقع شد نام آن ابرم بود و از هر که خواهی بپرسید تا صدق من ظاهر شود
سیف الدوله از کمال فطنت او تعجب نمود و چون بحلب رسید [illegible] در تاریخ ابن
کثیر شامی مسطور است که چون معز الدوله ابن بویه که امیر الامرای خلیفه بغداد بود [illegible] لعن معویه را
[illegible] و دیگر اعدای اهل بیت را [illegible] سیف الدوله نیز [illegible]
داشت امر فرمود که در حلب نیز آن کار کردند رحمه الله تعالی ابو المعالی شریف بن سیف الدوله
قایم مقام پدر شد [illegible] در سنه ثمان و خمسین بروی خروج نمود و حلب را
از او انتزاع نمود آخر در میانه ایشان در سنه تسع و خمسین صلح شد و [illegible] خطبه باسم ابو المعالی خواندند
وفاتش در شهر رمضان در سنه احدی و ثمانین و ثلثمایه ابو الفضایل الملقب بسعید الدوله بن سعد الدوله
قایم مقام پدر گشت چون کودک بود پدر او [illegible] لولو جراحی [illegible]
[illegible] لشکر [illegible] و لولو [illegible]

رفت این خبر که بعزیز رسید [illegible] سعادت آخر ابو الفضایل در نصف [illegible] سنه [illegible]
و ثلثمایه [illegible] اولادش ابو الحسن علی و ابو المعالی شریف را لولو چند روزی بسلطنت موسوم ساخته
عاقبت اخراج نمود و بمصر فرستاد آن قوم بدیشان منتهی شد در تاریخ ابن خلکان مسطور است که وجیه
الدوله ابو المطاع ذو القرنین بن ابی المظفر بن حمدان ابن ناصر الدوله که جوان ظریف شاعر بود در ایام
ظاهر ابن حاکم صاحب مصر [illegible] و حکومت ولایت اسکندریه را باو تفویض نمود و او مدت یکسال
در آنجا بود و آخر بشام آمد والله اعلم بالصواب ذکر آل حمدان [illegible] دخترش در حباله سعد
الدوله بود [illegible] و دخترش [illegible] داده [illegible]
و پس از اندک مدتی [illegible] اخراج نمود و استقلال یافت تا آنکه در شهر ذی الحجه سنه تسع و تسعین
و ثلثمایه وفات یافت ابو نصر منصور ولد او [illegible] ملقب [illegible] بمرتضی الدوله [illegible] و در سنه
[illegible] بنی کلاب [illegible] غلام [illegible] در حلب [illegible]
بنی کلاب گرفتار شد [illegible]
و ملک [illegible] بنی کلاب منتقل شد [illegible]
صاحب تاریخ گزیده در اثنای بیان احوال [illegible] مدت ملک ایشان [illegible]
سال بوده عدد ایشان [illegible] یعقوب بن لیث
سیستانی است مولف حبیب السیر گوید که [illegible]
صحیح [illegible]
[illegible] سلطان ابو سعید و در ایام سلطنت پادشاه [illegible] سلطان حسین میرزا
سالها والی ولایت سیستان بود [illegible]
[illegible]
[illegible]
اندیشه [illegible]
[illegible] روایت کنند که [illegible] از جوانان سیستان [illegible]
[illegible] یعقوب [illegible]

لطیف ترین لباسهای اطلس خطائی است دیگری فرمود لطیف ترین تاجهای طاقیه رهیست دیگری ازو
نمود که از منازل بهشتهای برگل ریحان بهتر است دیگری تقریر نمود که از شراب خمر معانی بر ذوق
تر است دیگری چنین اظهار نمود که سایه بید سایه نشکارتر دیگر چنین فرمود که از نغمات دساز آواز خود
ملایم تر دیگری بیان نمود که برای مزیدی محافل جوانان خوب صورت دیگ سیه تر لایق بر خوان نوبت
یعقوب رسیده گفته از همه چیزی گوی گفت خوب ترین لباسها از رهیست و بهترین تاجها خود
و خوشترین شرابها که عنقریب از پیاترین شرابخانهای خوان دخمنان لطیف ترین سایه بانها سایه پرور و گرامی
ترین مزدیان مردان کاری و سبازران کارزاری در کتب لطایف الطوایف مسطور است که یعقوب
بن لیث پیش از آنکه پادشاه شود روزی با جوانان قبیله خود جائی نشسته بود پسری از ترکان دی انجا
رسیده گفت ای یعقوب جوانی خوبروی رشید رسیده و مهمانی لایق ساز کن تا عروسی جمیله از
اعیان تسخیر برای تو خواستگاری کنم گفت ای پدر عروسی که بخواهم دست چپ ای مهیا کرده باشد
گفت راست یعقوب بخشیر از غلاف برکشید و گفت من عروس ممالک شرق و غرب را خطبه کرده ام و تاجها
لوایی تیغ آبدار دین بخشیر خوش نگذارست پسر عروس ملک کسی در کنار گیرد چیست گفت که پرسه
برابخشیر آبدار دو ابتدای یعقوب از انجا شد که او با برادرش عمرو بن اللیث در شصت درهم بن نضر
بوده در بلاد پیشتان و در هم پیوسته بقزای خوارج مشغول شده و ازان قبل عوام تمام متابع او بوده
پس ابو هم بن نضر بوسنه لشکری جمع کرد بر یعقوب و او تا بقصد عمار یا سیر که عامل هرات بود و پیره
یعقوب برفت او را غلبه کرد و ان اعمال بدست گرفت و انجا رفتها ساخت و در دو درهم را
سیفرایت تا جو متابع او شد و نه دلایزال را میزد و دران امر رعایت انصاف سیمود تا مالی عظیم
حاصل شد و او باشی بسیار بر و جمع شد ندو تمکین یافت و بیامد پیشتان را فرو گرفت بسبب
عجز خلفای بنی عباسی و تسلط اتراک بر خلفا و انقطاع عبد الله بن طاهر از خراسان او طمع کرد و خراسان را
نیز بتصرف خود در آورد در وقت امیر خراسان محمد بن عبد الله بن طاهر بود از قبل خلیفه المعتمد علی الله
و محمد بن عبد الله الطاهری با راحال پستیلا و تسلط یعقوب این لیث را در کار خراسان بدان مثابه
عرضه نبود جواب نرسید تا اگر خود بدار الخلافه رفت احوال را عرضه داشت خلیفه از اشتغال بلهو
و لعب و فیال و مخانیث هیچ چیزی پرداخت و التفات نکرد و چون امیر محمد بن عبد الله مذکور رسید انجا بنا

اجازه نمی یافت یکی از خواص خلیفه حال خود باز گفت او گفت ترا چنین نماید که محبت باید رفت و او را
خصومتی نیست گر تو نامه از خلیفه بنام من بعبد الله مذکور چنان کنم که روزی دیگر از برای اجازت رجعت
بسته چون یکسال بر خراسان بر حقیقت شود با یعقوب بیک محاربه کرده برهست یعقوب اسیر شده کار یعقوب
بالا گرفت و آهنگ خراسان کرده جمله را از خود و نیشابور مقام ساخت و انجا می بود و در شصت و نه یافت
و از جمله وقایع تشنج او گر از تاریخ ابن کثیر شامی و در کتاب معجم البلدان و تاریخ روضة الصفا مذکور است
امینت که البسع او رسانند که ابو یوسف یعقوب بن سفیان بن منفل اسوای در عثمان ابن عفان بخبری که طعن
بیکنند یعقوب بیک فرمود که ابو یوسف را حاضر آورند چون حاضر کنند و زیر گفت ای الامیر او در عثمان
بن عفان بیخبری که تشنیع شماست طعن میکنند بلکه در عثمان بن عفان محبانی سخنی میگوید یعقوب گفت او را
رها کنید که مرا با جماعه کاری نیست گمان من آن بود که در عثمان بن عفان شیخ اسخنی بگوید و از آنجا
از جمله تاریخ ملوک عجم است که دهقان مؤیده که جوانی بود پهلوان دو دهقان نژاد در کار بدایی و بیگانگت
سوخته و بدانش موصوف بود آثار از تواریخ متفرقه پیشینیان جمع آورده و احوال هر قرن تا عصر دوران را
تا انجام سلطنت خسرو پرویز ترتیب نوشته و دوران اطناب نموده چنانکه فردوسی طوسی دوران ابستقم گفته شنوی
یکی نامه بود از گه باستان ۰ فراوان بدی اندر و داستان ۰ پراکنده بر دست هر موبدی ۰ از و بهره
نزدیک هر بخردی ۰ یکی پهلوان بود دهقان نژاد ۰ دلیر و بزرگ و خردمند و راد ۰ پذیرفت
روزگاری بخست ۰ گذشته سخنها همه باز جست ۰ ز هر کشوری موبدی ساطوز ۰ چاور و کیان نامدار
یاد کرد ۰ بپرسید شان از کیان جهان ۰ از ان نامداران فرخ مهان ۰ گرفتی یکایک بگاه چون ۰ نشسته
گه ایدون بماخور ارکند اشسته ۰ چگونه بر آمد بنیک اختری ۰ پریشان چنان نه ز روزگذاری
بگفتند پیشش یکایک مهان ۰ سخنها ز شاهان گذشته جهان ۰ چو شنید ز ایشان بپیچید بخرد
یکی نامور نامه انگیخت بن ۰ چنین ۰ کاری خته اندر جهان ۰ بروآفرین از گهان و نهان

دهقان و کتاب از خزانه یزدجرد که آخر ملوک عجم بود بدست لشکر اسلام افتاد و در وقتی که نصر قتیبه
بر لشکریان میزند حصه اهل چین و خته چنین از آنجا که ملک هبیته بهدیه بر و فرستاد ملک هبیته فرمود
تا از آنجا ترجمه کردند بمطالعه و شنیدن آن حکایت الفی تمام کرفت و در آخر بلاد هبیته متداول شد
و از انجا بدکن و سایر ملک هند رسید و در انجا نیز متداول شد تا در خراسان چون دولت یعقوب

لیث بسیکس بسند درپیوسته و آن نسخه را بپارسی روزگار منصور عبدالرزاق ابن عبدالله فرخ راکه معتمد
الملک بود و نیز موبد تا آنچه دانشور دهقان بزبان پهلوی نگرکرده و بود در بخارا بپارسی نقل کند و از آنجا آن
چند و پرویز تا فتحم کاریزد وجود شهریار بر هرچه واقع شده بود بدان الحاق نماید پس او منصور شهور را
و کلید ارسعد بن منصور المعری را بفرمود تا آن نسخه را با تفاق چهار کس دیگر کی تاج بن
خراسانی از هراه و دهم یزدان داد ابن شاپور از پیشتان سویم ماهوی بن خورشید از نشاپور
چهارم سلیمان ابن برزین از طوس در تاریخ سال سیصد و شصت هجری تمام کردند و در خزانه
دراق نسخها ازان برگرفتند چون دولت از آل یعقوب بآل سامان رسید ایشان را بترجمه
آن اهتمام تمام شد چنانکه ابراهیم اسمعیل بن احمد سامانی دقیقی شاعر را فرمود که ازانظم کند و دقیقی کمابیش
پنت از اول پادشاهی گشتاسب و جنگ او بارجاسب بگفت و توفیق اتمام نیافت و در گذشت غلام
خود کشته کرید تا زمانیکه دولت سامانیان بسر شد و سلطنت بغزنین و جایگاه ایشان رسید
و چون دولت سامانیان و طلارت و جنگ ایشان نشنه و نمانده بود و طریقه ایشان مرضی پسندیده
او بود لاجرم در جمیع امور اقتدا بآثار چنین ایشان مینمود و ازانجا بربط لوقا تاریخ فوک عجم بفتی تمام
داشت و خواست کر در ان تاریخ الحاق نماید یا کاری بیکذار د کا بچکس از ایشان رسامانیان نکرده
بفتند و حکایت دقیقی شاعر را و انظم این کتاب و کشته شدن او ناتمام ماندن آن بر خاطرش
مصنوی تمام داشت لاجرم مدتی ازروی تالیف آن در بد غرر نشود در سلک نظم داشت و در خزانین
حکم بر صفحه حال یک اکلام عنصری می گذاشت و دری تیز در پیشتان رستم و سهراب را بنظم آورده بود و دا خر
چانچه از احوال فردوسی مذکور خواهد شد آن کار بر دست او تمام شد غزنین ایشت چون برادرش ناصر الدین
بجای او بنشست و تمای مالک خراسان در تصرف خود در آورد و تا بحدی پستوای شد که در بغداد بنام او
خطبه کردند پیش ازان چون خلیفه را در خطبه دعا کردندی در تنصف شهر ربیع الاول در گذشت بقصد
پستیصال او بسیه متوجه عراق عرب شد با لشکر جرار روی بغداد نهاد و چون بحقیقت که تخلیف بغداد
بود ازان حال خبر دار شد با مارت و زیر خود ابو العباس ابن واصب در دفع شر غزنویان یکی تمام بکار برد
که در کتب تواریخ مشهور است و با جلاء غزنویان منجر شد سلطنت بلاد خراسان نهاد و در حوالی
بلخ میان او و امیر اسماعیل سامانی که پسپالار ماوراء النهر بود محاربه واقع شد و غزنویان منهزم شدند

مدتها حاکم موصل و بعضی از اکثار عرب بود و صاحب تاریخ مختصر گفته که او را شعر نیکو و فضل فاضل بود تا آنکه از دنیا
گریبکی از خاصان و حبیت نمود و بود و گفت چون به مدینه طیبه برسی سلام من بحضرت رسول صلوات الله علیه
برسانی و بگوی که اگر عمر و ابوبکر را جوار تو مدفون نمی بودند هرآینه بزیارت تو می آمدم آری مطلع
همایه بدر بسیار کس زاده در سنه احدی و ستین و ثمانمایه بدرست یکی از غلامانش کشته شد و در تاریخ
یافعی مسطور است که سید رضی الدین رضی الله عنه جهة او مرثیه نظم فرموده حجة الله ابوالمقنع فرد و شش بحقل
تا بر مقام شده او چنانچه در تاریخ ابن خلکان مذکور است جوانی ادیب ظریف شاعر کریم نهاب و ادب
بود در سنه احدی و اربعمایه در دولت اسمعیلیه آمد و در ولایت خود موصل دانبار و مدین دکوفه و غیرها
خطبه باسم حاکم لدین الله اسمعیلی بمصر بدین عبارت خواند که الحمد لله الذی خلقت بنوره غرات الغصب
و انهدت بقدرته ارکان النصب اطلع بنور الشمس الحق من الغرب و خفره اولی الناظر است یا کرخلافت
حق علویه است و بنی عباس غاصب اند و خفره دوم اشارت است با کرسبب قوت خلفای اسمعیلیه
و من کر تبع ایشان از ارکان نصب و عداوت اهل البیت علیهم السلام کر اساس مذهب اهل سنت و جماعت
ستهدم و ویران شده خفره سیوم اشارت است بتوجیه خلفای اسمعیلیه کر سلطان مغرب بود و اند اکر
ایشان اجدای اند کر از جانب مغرب طلوع نموده اند آخر بواسطه غلبه اهل سنت و جماعت بر ایشان
تا در عباسی تغیر آن داد و مدت پنجاه سال حکومت کرد بعد ازان برادرش رحیم الدوله او از کر نسبت
و تعلیف جمع اجده بوصل مقید بود تا در بیستم شهر رجب در سنه اربع و اربعمایه فوت شد رحیم الدوله او
کمال الدوله ابوکالیجار مرزبان بن سلطان الدوله در سنه اربعین و اربعمایه بسیان او و برادرش قرواش نزاعی شده در سنه احدی
و خمسین و اربعمایه بنصیبین رانجوزه و نصرف درآورد عمر الدین قریش بن بدران بعد از عزل رحیم الدوله
حکومت یافته در موصل بسیاری دکر فش قایم مقام عباسی و نصب دار الخلافت همراه بود و در ریس
الرؤسا و زیر قایم عباسی باد پنجاه و سه سال است کر وزیر سنی متعصب و با شیوع بغداد او آثار
بسیار رسانیده و بود و التفات باد نمود تا بالاخره در سنه ثمان و خمسین و اربعمایه وفات
یافت فخر الدوله ابوالمکارم بن قریش بجای پدر بحکومت یافته در سنه ثمان و خمسین بر شام و حلب و موصل نیز مستولی

گردید و در سنه اثنی و ستین و اربعمایه خواهر سلطان الب ارسلان را مصیف نام بخواست و در سنه
ثمان و ستین حلب را از دست بنی قرواش بیرون آورد و لشکر بشام کشیده و مدتی محاصره و اشق کرد و
چون فتح آن نزدیک شد خبر عصیان اهل حران باو رسیده جهة رفع ایشان از انجا برخواست و بعد از ان
بعضی از ولایت روم را نیز در تصرف آورد و طمع در بغداد کرد ابن خلکان گفته که در طایفه بنی قفیل کسی را
مانند او ملک و سلطنت میسر نشده سیرت او از عدل سیر بود و در جمیع اقسام او را اهمال نبود و آخر الامر سلیمان
سلیمان بن قتلمش سلجوقی که حاکم روم بود در ربیع الاخر سنه اربع و ستین و اربعمایه در سنه ثمان و ستین و اربعمایه
بقتل رسید و بعضی گفته اند که چون سلیمان از محاربه او عاجز آمد یکی از خواص او را بفریفت و در حمام او را
بکشت و در کتاب تاریخ الملوک مسطور است که شرف الدوله مکی کریم فاضل علیم شاعر بود و حاوی کتب
او را در کتب بوده و ذکر نموده و گفته که کان لقبه مجد الدین سلطان الامراسیف امیر المومنین و او طاو
سلام را بصلح و فکر کشود و ابواب عدل و انصاف بر روی اهالی آن دیار بکشاد و کرم او تا بمرتبه
بود که یکی قصیده در کرم او گفت فهم بوصل راباد بطریق اقطاع داد و یکی این چوبش
بعد از آن بشش ماه زنده بود و چون وفات یافت ال و غلام و چهار پایان بسیار بگذاشت بعضی از
ارکان دولت صورت اموال این چوبش را بعرض شرف الدوله رسانیده و اظهار کرده که آن اموال را بجز از
سلطان باید آورد شرف الدوله از استماع این سخن در غضب شده تا اکر آنشخص را خواست که گشته و با او
گفته ای برو نیخواهی کر کس طمع ندهای اکر فلوس بر دوم آن مسامحت نمود و کف کریمان آن بخشش
فرمود و چیزی را کر از تفضلات عطایای ایشان جمع شده بود من در خزانه خود داخل سازم البته از قدست
دور شود کر این جهت بر نیستی بعد از ان امر نمود کر آن مال را بر موضعی علیحده ضبط کرده تا از ایشان
چوبش کس بیدا خبر دار ان مال بقی بسیار مانده کسی بیدا نشد آخر گفتند کر دختر خواهر زاده او در بریه خیرات
اکر فرمایند او بدهیم حکم شد کر تمام آن مال را باو دهند آورده اند کر چون ابن چوبش نقد فدست شرف
الدوله نمود بعضی از زنهای او در حضرت دخول در مجلس عالی طلبیده نه گفته اند کر او شاعری سکبر است
دختر را بر سخواند مدح ملوک را همیشه نشیده خوانده و شان سلطان ارفع ازان است کر او بدستور
سایر ملوک در بن آستان سلوک نماید بس بهتر آنست کر مدح خواندن او را از تعالی ذرا رد مند
کر در انجا فرش خیمه همت باشد بغیر یک کر سی کر سلطان خود در انجا باشد و چون او جای نشستن

بر بسته بالعذار تدوح را ایستاده و خواننده را خوانده آخر چنان کردند چون این چیزش در مجلس آمد و جای نشستن
ندید ایستاده شروع در خواندن مدح نمود و این قصیده را خواند که اولش مطلع است شعر ما ادرک
الوفیات مثل بعضها ان اقدمت اعدا ، لم تحجم و چون این پنج القصیده را بسید که شعر انت الذی
نفق الشتا ، لبسد قوة وجوی الندی بعد قفیل الدم شرف الدوله از جای در آمد و امر کرد تا در شش آر روند
با گفت که این بشنید این نشیست تو تنه قصیده را بگوا ند چنانکه گفته شد بر صله با نجشید از جمله حسن
عطا ، اگر روزی یکی از حاجتی خواست و در رکاب او سوار شده با بستر جلال او همراه آمد و چون شرف
الدوله خواست که بگلوت انس در آید آن شخص گفت ، ذا قضیها بستها یعنی هر کاه که صاحب تبر آرام آزار
فراموش خواهد کرد از جمله سکارم او اکه در وقتی که این سنقد را در قصر سرزمی محصور نموده و کار اهل سنگ قصر
زنان این سنقد از قلعه بیرون آمده و خود را بحکوم شرف الدوله رسانیده و دست شفاعت در دامن زده
شرف الدوله از زنده بجار عربی بر زبان آورده بود التماس کرد که شرف الدوله از انجا بغیر شرف الدوله
از غایت عصر و شرم و هم بر ان زنان قبول التماس نموده با وجود اکه قدرت بر کرفتن آن قلعه داشت در مدت
محصار شش ماه بسیار از اهل قلعه بسبب بجزد اهل حرم خود شنیده و آزرده شده با وعظ و اغاض نمود
ابراهیم برادر ش ایمان بی عقیل او را از زندان بیرون آورد و بر سریر حکومت نشانده اما از بس که در
زندان نشسته بود قدرت بر رفتار نداشت ام صفیه خاتون بن جعفر بیک زوجه برادرش را خواسکار شد
استقاضی پیدا کرده تا در سنه اثنی و ثمانین سلطان ملک شاه او را بعقد منتقع محابسه بزوال طلبیده
عقد ساخت و بر یاورش پسر فرستاده سلطان او بعد از سلطان ترکان خاتون او را از کرده داد
بوصل زنده بگلوت نشیست تا آنکه شرف بن الب ارسلان قصد عراق کرده اول ملک بوصل کرده و پنهان مدد
شهر ربیع الاول سنه ست و ثمانین در موضع پستصر جنگ شده و ابراهیم کشته شد و جسد بن شرف الدوله
سلطان ملک شاه او را ترتیب نموده در سنه تسع و تسعین خواهر خود زلیخا بجایه او در آورده و کرد یار
ربیع که پدرش داشت بدو کرست کرد و او برادری علی نام داشت پسر صفیه خاتون مذکور بعد از
پسلطان میان برادران جنگ شد و علی غالب آمد و چون ابراهیم عمش از قید خلاص شد علی را کشته
بر استیم نمود و آخر محمد را جنگ کرده تا در سنه تسع و ثمانین و اربعمایه کشته شد علی ابن شرف الدوله در
بعد از عزش تحویض پسر خلش قریش را الی موصل کرده تا کرکرده تا بجه از محاصره زناده در شهر زی القعده

در سنه تسع و ثمانین و اربعمایه آنجا کرفت علی ترزه ابیر صدقه اسدی از انت آنجا فرستاده در سنه خمس و تسعین و اربعمایه
در حوالی برهوت اعراب بنی نمیر کشته کرده آن قوم در بستی شد جنه یازدهم در ربیع اسد کرد ایشان
را زیدی تبر خوانند این طایفه از زیدیه الامام شیعه امیر المؤمنین علی علیه السلام بوده اند و با کنون حال ایشان
را شوکی نمانده و در میان اعراب عراق عرب و خوزستان متفرق شده اند و هر کروهی از ایشان بنحوی
از اعراب بنی لام کر مالکی منتسب اند پناه برده اند بر عقیده تشیع راسخ اند و اظهار تولا و تبرا می نمایند
یکنند ، التفات آل بویه بحال ایشان بتربیه این مقالت ابو الحسن علی این مزید اسدی در سنه
ثلاث و اربعمایه سلطان الدوله دبیسی او را علت داده و امارت آن قوم تفویض فرموده و در شهر ذی
القعده در سنه ثمان و اربعمایه فوت شد و پسر ش علی ملقب بنور الدوله قایم مقام پدر کرده و بعقید
امر امارت شد برادرش با لو در مقام مخالفت شده و بر بس غالب آمد در تاریخ مصر مذکور است که ابو جواد
مدوح و محط رحال را مصنف بود و در تاریخ ابن کبر شامی مسطور است که در زمان قایم با مر الله خلیفه
بغداد یکی از عربیان شهر را بر شیعه باب اکرخ سلطان ساخته اند تا این نزاع برزد و بیکشت و چون این خبر
با میر دبیس پسید بوسط اکرخ افتخی بود و در حشم شد و خطبه خلیفه را از بلاد خود قطع نمود تا آکه بعد از
رضا جوئی او اعاده خطبه نمود ، بعد از امارت شصت و هفت یا هفتاد سال در سن هشتاد و شهر
شوال در سنه اربع و تسعین و اربعمایه در حلا را بار و فات یافت ابو کالنجار مضر بن دبیس الملقب بهاء الدوله
در شهر ذی القعده سنه مذکور بخدمت سلطان بکشاه رفته منصب پدر بوی تعلق کرفت و او فاضل
و شاعر بود و آن طبقه از مراحات می بیشتند شصت و هفت سال امارت عراق عرب کرد آخر او شهر
ربیع الاول در سنه تسع و تسعین و اربعمایه در کذشت و در کتاب تاریخ الملوک این ابیات از اشعار
در بار او نکو رست شعر ادیک قومی ان اعد الذی لهم ، اکرم و ان فاخر بهم لا اکذب
هم جار انجانی از اکان خایفا ، و ماری الفقر لکنه ، و الفقر المغضب ، مطاعم الفقر ا لا یحضر دنیا ، سراع
الی داعی الصباح المثوب ، ثنا غیش علوی سامع بالقوی ، مصابیت تحت العارض المتلهب ، جمعت
نیم رخای یعیها ، یطلع بر تای امره و هو یحتبی ، فلم اتحل الیه و هو نیم ، و کنت امسی رواعی غیب
فارتاع لما لم رحل فظیا ، و لم اقد ، لما ما دام اصبه علی فحل معظم ، و لم اجر انجانی و اسع جوره ، علام انا دی للغی
فانتمی ، و ما انا فی ذیک اعدای و عدا بی ، الا لعقلتهم عنی و غی جهالی ، لا طیب الله الدنیا علی عیشا و ربه

ان دب سنگر العیلی محکمی عالی: سیف‌الله ابن قصد قرن منصور بحکومت نشسته منزل اوارالامان
خاتمین بود و شهر جلد اگر از دفت بنا تا اقبال دار المؤمنین و موطن فاضل و مجتهدین شیعه است در شهر محرم در
خمس و ثمنین و ارجمایه بساخت و لهذا بلجه سیفیه اشتهار یافت و ارالک عرب سیگفتند غایت فاضل
ظریف و صاحب اس هیبت و سطوت بود و در تاریخ مصر سطور است که سیف الدوله کریم الطبع بود و خانه
او در بغداد محل آمال عالمیان بود و مدت عمر خود را بفراغ بگذرانید و سیرت او سنگر
و مقال او محکم است اگر سالم نامی باشد از مذهب اهل علم و بدخود که از کبار رافضه بود و در تاریخ
یاقوتی مذکور است که سیف الدوله مذکور شیعی بود و مجالس اخلاق و علم تمت وجود و علم از راست بعد از و
بست و دو سال امارت عرب کرد و صاحب اس سطر بهیت بود و صاحبات تاریخ جهان آرا آورده که سنه خاتمه
بن کیخسرو ایلی صاحب آن در خدمت سلطان محمد تکمش او کنی کرد و با بر شارکت در تشیع بنا بود آورد
و چون سلطان او را طلب بخدمت فرستاد و مهم بقتال رسید صد قبا بچاخ هزار سوار و پیاده در برابر
آمده و در شهر جلد سنه احدی و خمسمایه دران معرکه کشته گردید از مجلد اشعار او این چند بیت لطیفست

شعر
ینی کفاز کرم او بشون لازعداه ۰ ازبت خاشای مذرت لی القدم و اهبک مناق فلیک
العقوس حرم ۰ لم اجنه الیقین الغدو الکرم ۰ ما انصفتنی فی حکم الهوی الذی ۰ تقضی و انت فی
عذری بها صمم ۰ سیف‌الله ابن قصد قرن منصور ملقب بنور الدوله قایم مقام پدر شد قاضی ابن خلکان گفته
که از جوانی جواد کریم و از علماء ادب شعب بنصیب تمام داشت و حیری در بعضی از مقامات خود نام برده
و بذکر او تقرب جسته و چون او با سلطان مسعود بن محمد ملک شاه سلجوقی طریقه موافقت و وزیدی پیش گرفت
همای ازدو بخدید و میان ایشان بکدورت منجر گردید و کرا رقتال انجامید آخری مستر شد از انجام خود
و دیده بهمدان در امام بحکم سلطان مسعود سلجوقی در بست و یکم شهر ذی الحجه در سنه تسع و عشرین و خمسمایه
در نظاهر خوی بواسطه نشه انگیزی کشته شد صدقة بن منصور را آن طبقه بجای پدر نشانده در سنه احدی
و ثلثین که سلطان مسعود بیغداد اورفت وی بخدمت آمد و در سنه اثنی بعد او دست سلطان با او و دین محمود
اتفاق نمود و در شعبان در سنه مذکور در میان مصاف کشته شد علی ابن دبیس بعد از برادر خود
سر آن قوم گشته آخر در اسد آباد همدان در شهور سنه خمس و اربعین و خمسمایه وفات یافت صاحب
تاریخ مکه گفت که علی ابن دبیس صاحب جله مروی شجاع و کریم بود و آثار عداوت اهل حله را نقضی صاحب نمود

اصحاب بشی محمد ابن صالح را بقصد او تهم خاتمه داد و از پیم فرت شده آن طبقه بدو باشها رسید جنبه و داد هم
و را فخانیه که صاحب ایران در دوم بود و اند ملکو خان ابن تولیخان ابن چنگیز خان در شهر ربیع الاول
در سنه احدی و خمسین و ستمایه بحکم برادرش منکو قاآن متوجه ضبط ایران شده و در سنه ثلث و خمسین در کمال
کل مترقد نزال نمود و در شهر شعبان آن سال از چیحون گذشت و بنا بر اراده رب قدیر چنین تقدیر
تحریر مجدد النظیه خواجه نصیر الدین محمد طوسی طیب الله مشهده که بنا بر امتثال امر و فرمان مطاع در ارتفاع جامعه
بسیری بود و او را و بادی توجه هلاکو خان بر سم رسالت نزد خان فرستاده بود و مدتی تعویق قتل فاده
بگذشته حاضر و بقتل رسیده و در شهر سبع و ثمانین در سنه ارتفاع و خمسین و ستمایه خوارشاه و شاه واحده
را بگیتک آورد و غیبه خواندیه را برابر انداخت اتفاقا خدمت موافق تاریخ است و در اثنای مذکوره تقرب
حضرت خواجه قدس الله سره بجای رسیده که در حرم محترم ایلخان محرم گردید و بکرم او در تکلیف اسلام
ایلخان باخود متفق ساخت ایلخان بحکم را بنان از ایلان بشکر بشرف اسلام فایز گردانید و چنانچه مقصود
ایشان از احداث کرد و اکثر بعضی اقتدران بستعداد اسلام او بیکدیگر از پس سخالیف او است پس بنا اول
قاورت کسرت فی الاسلام و بعضی از قدمای ایلخانان از بدو نشاء اسلام فایز شده و اند چنانکه صاحب
حبیب السیر بان تصریح نموده و گفته که منغول نام اول پادشاهی است که طبقه منغول با دست او خود ایلخان
ابن تولیخان که پسر زاده او است مسلمان شده در روضة الصفا آورده که او کتابی فالی ابن چنگیز خان
ابن پسلنای دارد و دیگر او بیان مرجع داشتی انتظم مجیت پیغمبر آخر الزمان در فضای عرفان گاشتی
و همچنین در احوال منکو قاآن برادر بزرگ هلاکو خان است آورده که او با کثر اوقات بعبادت عیسی علیه السلام
بود و در اظهار شرع مصطفوی کوشیدی و اغلب اوقات در ایام او در اسلام مشایخ عظام بمنزل
او شتی و او خصوصت خواجه بعد از تشیید بنای اسلام ایلخان مشکل تر پیر امور او کرده و چون
مؤید الدین محمد علقمی فی که وزیر مستعصم عباسی بود و شنید که خدمت خواجه در محبت ایلخان مملکت
مدار اکثر اوقات بخدمت ایلخان در خدمت خواجه بوشته ایشان را تشجیع دار السلام و اتمام جهاد
و ایشان بیعت سید انام علیه الصلوة و السلام ترغیب نموده و ایلخان بپیشتر بود اب خواجه عزیز
آن مطلب نموده فان و اذا تکر بان اسپاب یورش بغداد را مهیا سازند بعد از طی منازل ارسال
رسایل و وقوع فوایل که تفصیل آن در کتب ایلی قوم روز یکشنبه چهارم صفر در سنه ست و چنین

پستایهٔ خلیفه با امرا و سپاهان خود و ابوبکر بن محمد الرحمن و طایفه کثیر از علویان و دانشمندان و خواص غلامان
از شاه و راه تهر پستان عدم یعنی دب بغداد بیرون آمدند و حکم شد که خلیفه را بر پای تخت ایلخان نامه
روز پسته بعد ازان ایلخان در اقتداء اعدام خلیفه خواجه نصیر الدین مشورت نمود خواجه در جواب
گر اهل پست که سواد اعظم اند را خلیفه بحق امام مطلق میدانند و بر تو هوس دا لوای خویش
فاکم و زمان روای شناسند اگر ازین ورطه خلاص شود دیگر که از اطراف لشکر با باد پوشند و استعداد
حرب از سر گیرد و باز دیگر چشم زخم بکار دون سای بکفت سوء احتیاج افتد و اعادی مستاصل
گردند و سر رشته اختیار بامید انکه باز بچنگ آید از دست ندهد و خصم بهتری بهتر از معدم تصور
نتوان کرد و پست رخنه کرنگ سر انگشت بدهد لشکر بعهده بر آکنده به ایلخان چون ازین
بصحبت حضرت خواجه از اغراض فاسده بر است بلحق خلیفه فرمان داد و درین اثنا حسام الدین سنجم
کور باطن از اهوا خواهان بنی العباس بود این خبر شنید و بعرض پادشاه رسانید که اگر خلیفه بسلامت گردد
عالم سپاه و قاریک شود و ادارات و علامات قیامت نماید و ازین نوع کلمات بیت آنچنان
گفت که ایلخان سوهم شد و ازین ارتجاع خواجه نصیر الدین طوسی رجوع نمود خواجه در جواب فرمود که اگر پادشاهی
پیغمبر یحیی معصوم علیهما السلام را بلحق آرد و زنده هیچ یک ازین حالات بلحظه نیامد اگر حسام الدین
میگوید که این احوال بر قتل بنی عباس ترتب میشه و بقول بست زیرا که چندین تن از ایشان زنده بهمان
همیشه و غیر هم کشته و فلک دوار روزگار زنده بدار بحال خود برقرار بوده تا آفتاب سکسف شده و قمر منخسف
و ایلخان از مقاصد حسام الدین دریافت که مجلسکاه خوست و آن بی عقل خون کرفته از غایت تعقب مجلسکاه
و اردو ایلخان باشارت خواجه نصیر الدین بر قتل مکلف جازم شد و چون بر ربع مساکن خلیفه رسیدند طایفه
معروض داشتند که چون حسام الدین آن دعوی نموده احتیاط آنست که حضرت پیرا بخون خلیفه رنگین
نسازند بکنار او را از پای نیندازند این معنی بوخر افتاده بتسلیم خدمتکاران اجازت فرمود و زنده او را
در نمد چه و بر شتر نشانیدند اعضاء و اجزاء آخرین خلفای بنی العباس را بتدریج چنان ساختند
که از حرص حرمت بقا و پسران بستعصم را با جمیع آل العباس کرفتی انجا از ایشان حبابی نبود ازین سان
بر کرفت ملک عذاب محل دشتاد و در شب چهارشنبه هشتم شهر محرم در سنه ستین و ستمایه حسام الدین
سنجم را بجزه تملکهای که در بغداد داده بود که اگر خلیفه را بکشند عالم تمام سیاه کرد و بلحق آورد

و ازجمله بدایت ایمان هلاکو خان آنست که قدوة المجتهدین شیخ جمال الدین رحمة الله در کتاب کشف الحق آورده
که چون حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام خبر داده بود و از استیلای مغول و تتار و انقراض ملک بنی العباس بکشته
شدن ایشان بدست هلاکو خان لاجرم وقتی که هلاکو از بحر الی بغداد رسید پسر شیخ سدید الدین را بسید
ابن طاوس فرستاد چند کس دیگر را که بر افاضل مشهد نجف و کوفه و حلة کتابتی بحالت کو خان نوشتند و طلب
امان از و نمودند پس هلاکو بشارت خوشحالی داده و چون ایشان پرسیدند که کدام امان تر و اولی و زنده تر شیخ
بخدمت و کرفت کناه هلاکو خان از پرسیدند که سبب چه بود که پیش از آثار فتح نمی کویند بغداد کشت
نوشتند و طلب امان ازین نمودند کفت سبب آنست که حضرت امیر المؤمنین علیه السلام ما را از ظهور و خبر
داده فرمود که رنگ بر آخر خلفای بنی العباس دارد خواهد شد پادشاه ایشان مردی مهوری صاحب اقبال
خواهد بود که مسیح علیه شهری کذارد و کرد آن فتح نکند و هیچ راتی در مقابل او بر نیاید و کرد کوتوال کرد و دای
بر کسی که با او نشیند مخالفت بعادات و زر و چون از نقل خبر کرانبار شد هلاکو با او التفات و لطف
سلوک بیشتر نمود و کفت خطا مان اهل مشهد و کوفه و حلة با دخیلت نموده و آن بقعه مبارک که از کنار مغول و تتار
علی رغم اعدا سپنیان منافق سالم مانده و جهة تاسید آنست که کرد اهل آن دیار را علم امان هلاکو
بنودی که چون از بشکنج نیزه طاقات او نمودند چنکونه کفار حضرت امیر را علیه السلام بر دیوار تیغ خشته و از
چنان بلای ناکهان خطا مان میکرفتند و هما نا اشارت باین معنی است اکر قاضی نظام الدین اصفهانی
رابعضی از قصاید کرسابقا در احوال او ذکر شده و آن را مقتدا اهل بیت علیه السلام فرمود تتبع نموده خواجه
بهاء الدین محمد جوینی ساخته و کفته قل للعلوی الذی کنت اکفه الا بالکم کشیعة حتی اتانی الله سیوفنا فعاد ملوک
الارک رغمهم و زاد هم بهاء الدین تمکنا از آثار هلاکو خان کفته است که بتوجه تخریب عدم التفاته
خواجه نصیر الدین محمد طوسی طیب الله مشهده و صورتی پدید کرده و ریخ خانی موسوم شد خواهد هلاکو در نهم شهر ربیع
الآخر سنه ثلاث و ستین و ستمایه دار السلطنتش تبریز بود سلطان احمد بن هلاکو خان در تقل
نام او نکو دارد و چون بسامی حمید صاحب اعظم خواجه شمس الدین محمد جوینی مسمی بوده نام او سلطان احمد
کرد و او پادشاه نیکو اخلاق خوب سیر بود و میان او و ارغون خان ابن اباقا خان که برادر زاده
او بود نزاع بهم رسید او و خراسان بود و پادشاهی غرور او را فنی نبود و بیکنت ولی عهد پدر و بعد از
دو سال لشکر کرد و بجانب خراسان رفت و بار الشکر ایشان را بر هم زد و ارغون خان مختص شد

بود و پسلطان مدتی آنرا حصار کرده بعد ازان جمعی درمیان افتاده صلح دادند مدار غوں خان از قلعه
بزیر آمده پیش سلطان احمد آمد و از گذشته عذر خواست سلطان احمد از تقصیر او عفو و درگذشت و پیچ
عتاب نفرمود و نوازش کرده پادشاهی خراسان و لشکر خراسان را بحکم او کرد و سوگند خورد او
شد دیگر با جمعی از معتمدان مغول که از اسلام سلطان احمد دل بود مدار غوں خان را بمخالفت سلطان
احمد ترغیب کرده و درین مرتبه بر سلطان احمد مدار غوں خان را کرفت و بدست سلطان جمعی از لشکریان پسپرد
و خود رجعت کرد و خود کدار غوں خان را در عقب او بشتاب فرستاد پس او را دقاق کرده از غوں را از بند خلاص
ساختند و با او بیعت کردند و در عقب سلطان احمد فرستادند چون سلطان احمد از عقب ایشان کاه شد
بتعجیل تمام یک مارخود بجانب آذربایجان رفت پس لشکریان او را آنجا باز داشتند تا سایت ارغوں خان
برسید و او را بقتل آورد و پادشاهی او آخر شد چون این واقعه در سنه ششصد و هشتاد بود سلطنت
غازان بن ارغوں خان بن ابقاخان بن هلاکو خان در سن بیست و پنج سالکی در سلخ شهر ذی الحجه در سنه
اربع و تسعین و ستمایه بر تخت مورث جلوس فرمود و قبل ازین در شهر شعبان این سال بر دست شیخ
ابراهیم حموی اسلام آورد و قریب هشتاد و هزار نفس از صغیر و کبیر مغول بیعت او بدان سلطنت رسیده و
غازان مسمی محمد و برادر خرد عبد شد و مسمی محمد خندند و بر وجهی که حافظ ابرو در تاریخ خود تصریح بآن نموده
در سنه اثنین و سبعمایه از مذهب باطل اهل بیت رجاعت تشریف یافته بمذهب حق امامیه انی عشریه
اشتغال نمود خواجه رشید مشهور که وزیر سلطان غازان بود و در تاریخ غازانی که تالیف اوست
آورده که سبب درستی او شما و اسلام قبل سلطانه نسبت بخاندان رسول الله صلوات الله علیه و آله
و انوار سادات رفیع الدرجات آن بود که در نوبت جمال جهان آرای خواجه کائنات علیه افضل الصلوات
بخواب دید پیغمبر صلوات الله علیه او را به نواخت خوب مستظهر کرد و امید بخدمت امیرالمؤمنین علی
امام حسین و امام حسن علیهم السلام او را تعریف نمود و ایشان را بهمدیگر معانقه و مقبله موافقات
فرمود و ازان وقت سلطان از فتح و کشایشهای دست داد و ازان جمله معتبرترین آن بود که کتابی
هر خیرات مبسوط در ترتیب و عمل بسیاری در عالم شایع کرده اند و او را توفیق حصول یکمای دست
داد و از بهر خویشتن ذخیره چندین دعای خیر اندوخت و بزرگترین سعادتی موبتی چه تواند بود
ازان سال تا زود پسی او با اهل بیت بنوت علیهم السلام زیاده شد و همواره بجهه بسبیل حاج

مدینه و مزارات خاندان را زیارت میکرد و مدینه پیغمبر پیشتر رفته وکیل فرستاد و سادات را عزیز و محترم داشت
و ایالت و حق ایشان فرو نگذاشت و مدارس بسیار جهت و دیگر ابواب خیر در بعضی مسافت و اوقات
معین پیغمبر و ظایف و مشاهرات هر طایفه در نظر آورد و فرمود که چگونه است که ازان فقها مقصود فرد دکر
تالیف نیست و ازان سادات نیست پس امر فرمود تا دار عظیم و ایالت و بلا معتبر چون اصفهان شیراز
بغداد و امثال اینها از پیشه ها بسازند تا سادات آنجا فرود آیند و جمعه متصل ایشان و جمعی که مصلحت
دید بر جمعی که وقف نهاده بگردان داخل است معین فرمود تا ایشان نیز خیرات با بهر رسانند و همواره در بیمار
آورده فرمود که من سگ بسیار خورده ام و پیرانگی صعب پیش گرفتم لیکن چون رسول الله صلوات الله علیه
در خواب دیدم و جبران فرزندان خود من برادری و درستی داده و هر آینه اهل بیت علیهم السلام را درستی
و رزم حاشا کار سگ صفتی پیشه نمودن بر ذمه همت خود نهادم و بجهه مشهد متبرک امیرالمؤمنین حسین علیه السلام نهدی جاری باز گذارند
و همواره تعریف خاندان فرمودی تعصب حد نگاه داشتی و الحق فکر کمال است جهت کلام خواجه رشید
در مصاحبان هوش پوشیده نخواهد بود که خواجه رشید از انجا که فضیلت و کفایت مآلی ذاتست خواسته که
اصلاح حال سلطان در نظر پسندیان نماید و ابتدا در تقریر عقیده سلطان زبان را در پس دندان گرفته
حرف زده و قول او کبری تعصب تعریف خاندان مینماید چه بحمد الله و المنه با نچه گفتیم اشعار تمام دارد و هر کرا
هوشیست هر روی برحق او گواهیست آخر سلطان در عصر روز یکشنبه یازدهم شهر شوال در سنه شش
و سبعمایه وفات یافت و دلالتش در سحر روز جمعه بیستم در شهر ربیع الاول در سنه سبعین و ستمایه
در صد و دو زده سالگی این بیین در تاریخ وفات او این قطعه ثبت کرده ست بیت لبسال هفصد و پنج
ز هجرت از شوال ✻ بروز یازدهم وقت عصر یکشنبه ✻ شد از نواحی قزوین بشهر جهان غازان بموی
فسکد آباد آن جهان زیبش ✻ سلطان محمد خدابنده ملقب بهایتو یغی در هفتصد و چهار
ولی العهد برادرش سلطان غازان از خراسان آمد در روز شنبه دویم جمادی الاخر او جان بدار دنیا سپرد
و در روز شنبه شانزدهم جلوس نموده در سنه شش سبعمایه طرح شهر و قلعه سلطانیه انداخت و در سنه
پنج سبعمایه صدر جهان بخاری حنفی زخواجه عبد الملک فاضی القضات ممالک سلطان در باب
مذهب مباحثه درست داد و تصحیح کلید گرفته و بجا کاری رسیده که مذهب شیعه را اسلام از ظاهر مرتفع نبود
و اگر در سنه ثمان در قشلاق بغداد سلطان بطواف بقعه اقدس رفته خرابی و بدعتی امیر طرمطای قلعه

برکت صحبت شیخ علامه آیة الله علی الخاصه والعامه جمال الملة والدین حسن ابن المطهر الحلی اعلی الله مقامه
مذهب حق امامیه اختیار کرده و در این باب بجمع ممالک احکام اصدار نموده و خطبه بنام نامی حضرت ولی
عصر علیهم السلام زینت نفاذ یافت چنانکه بر رخسار زمانیان نگارد بلا الا الله محمد رسول الله صلی الله
در سه سطر ستوازی ابعاض شکافی اجزا نقش کرده و آنچه ای ایده الله فشرده صلوات الله علیهم بر ترتیب واقع
پر اس و ایر مجتمل اضاع ترقوم کرده اند مفصیل این اجمال آنکه سلطان غازان اسلطان
الجایتو بمذهب حق اهل البیت علیهم السلام بر وجهی که حافظ ابرو شافعی همدانی در تاریخ خود آورده است
که در تاریخ سنه اثنین و سبعمایة که پادشاه غازان در بغداد بود روزی علوی در مسجد جامع بغداد
هنوز بعد از ادای نماز جمعه فرض ایستاده بود و دعوی امامت این بود که نماز در عقب این امام
جهری ز عوام بر خلوت کرده بودند و آن علوی در سیاه گشته شده و اقربای و اصحاب علوی معقول استغاثه
پیش پادشاه غازان رفته این حال عرضه نمودند و صدرت تقدیم تقریر کردند پادشاه از این
غایت رنجیده فرمود که بحیثیة اغاده نماز چون یکی را تواند کشت خصوصا علوی را و از انجا حرکت
فرموده براه خانه رحمه پیرود این خبر بغرمیت فخامت پیوسته تفحص احوال این واقعه می نمود
و از ارباب استفسار میفرمود و جهی امرای ایناق که میل بمذهب شیعه داشتند از انجمله یکی طرمطای بود پسر
نحکشی که از کوچکی باز در خدمت حضرت غازان بزرگ شده و پستاخ بود در ولایت ری در میان
شیعه نشو و نما یافته بود بپادشاه غازان تقویت آن مذهب میکرد و چون خاطر پادشاه
از آن فوقانی تمام تغیر شده بود و سخنان بر طرمطا اکثر در محل قبول می افتاد و حکم رفت که چند عدد
دار الضیاء در شهرهای بزرگ چون اصفهان و کاشان و سبزوار و مرو و زنجان بنیاد نهاده
و املاک بسیار بران وقف فرموده و در شهر امیر المومنین علی صلوات الله علیه در نجف تبریز
و غیره چنانکه منظور بعضی از انها بامنیت و پادشاه غازان را میل تمام بدان طایفه بود و اما هرگز
از غایت کفایت اظهار نکردی در رعایت مصلحت عام فرمودی و کسی را از هر دو آنکه اظهار کند نبودی
تا غازان خان را واقعه رسید و چون سلطان سعید الجایتو بر سر سلطنت حکم شد و جمعی از ایمه
حنفی بوقتی که در خراسان بوده ملازم بوده اند و خاطر سلطان را بمذهب مایل گردانیده بودند
سلطان از خراسان بیاده تقویت مذهب ابو حنیفه میفرمود و آن طایفه را اعزاز و اکرام کردی

و تعظیم ایشان بودی بمذهب اهل بیت و جماعت چنانکه نام خلفای اربعه بزر و نقره فرمودند ایشان و خطبا
خطیم سیاه گردندی و در قصاب چنانکه اکابر و وزرا ازان بگذشتندی و خواجه رشید الدین مذهب شافعی
داشت بخط ایل بودی بایزه شافعیه و مجالست و مباحثت او با این طایفه بودی از تعصبات حنفیه
ملول بودی باجمله خاطر پادشاه اظهار کردی و مولانا قاضی القضات نظام الدین عبد الملک مراغه که
در علوم معقول بیکتا بتهران و سپس آمده و در ان بود و شرف علم و فضیلت و براعت مناظره
بر اهل عصر فایق خواجه رشید پیش پادشاه تعریف او کرده او را طلب داشته ملازم سلطان گردانید
و قضای ممالک ایران بر و مفوض شد و منظور نظر سلطان گشت و او شافعی مذهب بود و بکرات
با ابو حنیفه در حضور سلطان مباحثه کرده ایشان را الزام میفرمود و آن طایفه از مناظره او عاجز بودند
سلطان را تقویت و بخت او چنان در انجمادی مباحثات او حقیقت مذهب امام شافعی مهتر میفرمود
و ان حکایت مشهور است که از مولانا قطب الدین شیرازی پرسیدند که اگر حنفی خواهد که شافعی شود
چگونه مولانا در جواب گفت سهل است بگوید لا اله الا الله محمد رسول الله حنفی بحجه سلطان مولانا نظام
الدین را بانواع پسندیده خلعتی مخصوص فرمود و زیر لبغ و پایزه و خلعت و دیگر لطف پادشاهانه ملازم
شد تا سنه سبع و سبعمایة پسر صدر جهان از بخارا بحضرت سلطان آمد حنفیه شکایت مولانا نظام
الدین پادشاه تقریر کرد که ما را در خاطر پادشاه خوار کرده است و بالجمله است و باستعفا شهور
گردانیده او را بخانه استمالت داده و در روز جمعه بحضور سلطان روی نمود و مولانا نظام الدین کرده
بر پسیل افسوس استهزا بسیل نکاح مخلوق سن ما را الزاما القا کرد و سوال نمود و مولانا در جواب سیلی محکم
تر و گفتار ایشان پسیله و در مذهب امام شافعی برین وجه چنین که تقریر میفرمایند دفع هذا اعتراض ست بسیله
او در زخواهر و بیان دقیقی نزاع شهادی خدا ایشان شکر خندند که در مذهب حنفی این مسئله چنین
و مولانا نظام الدین از کتاب منظومه که ملخص ترین کتب فقه حنفیه ست ان بیت را تیز خواند شکر
پسیله از اطه تس حه ولا و طی لاحت بعد العقد ایشان فرو ماند و از ان بباختند بی رجه سلطان
را در او در از بخنده ندوزمانی خاموش شدند و پنگه یکدیگر گرسیستند سلطان از سر غضب زمان
مجلس بر خاست قتلغشاه را دگرار اکفت این چکار بود که کردیم و باسار سول جنگیز خان و بدان
خود که شکستیم و بدین عرب در آمدیم که بچندین قسم مفتکر ست و این رسوائی بیان ایشان قایم

که با ما در خواهر و دختران حرکت بکنند، این اسلاف خود را میدیدیم و میان تمامت امرا و خوانین و اهل اردو
این خبر را شایع شد منتشر شدند هر کدام از اطراف بسلطانیه میرسیدند طرفه افسونی میکردند طبایع تمامت
از آن زمان تغییر فقرت کرفت و اتفاقا همه این ایام نوبت مراجعت از آن مکانستان رسیدند و بر
کوتلی که غازان خان در آن عمارت فرموده بود حشرت مشغول شدند خبر رعد برق را ای عظیم
بدید آمد چند کس از نزدیکان سلطان بصاعقه هلاک شدند و سلطان از آن حالت بسیار مختوف
شدند و روز کوچ فرمود و بر خرگاه سلطانیه توجه شدند بعضی از امرا عرضه داشتند که موجب تواند شد
و بسا سای بجنگیه خان سلطان را برآنش می بیدکه شهت بخشیان را که صاحب آن فن بودند حاضر کردند
بخشیان عرضه داشتند که این واقعه از شومی مسلمانست اگر پادشاه ترک آن کرد از آتش گذشتن بسیج
واقع نشود و در فتوره مذهب می بودند سلطان این فکر در دی با اینا قان و قتها میکفت که
مدتیست که در دین اسلام درآمدی اتفاقات و مصائب بسیار کشیده ایم ترک اسلام بکلی چون توان کرد و آشنای
آن تجربه در مطاعنه داشت که غازان خان که اقل اکمل جهانیان بود بسبب قبح این اتفاقات
میل مذهب شیعه فرمود سلطان را همان جهت پدید کرد و سلطان فرمود که مذهب شیعه که است
و مطاعنی که بر نفس شهرت سلطان بانگ بروی زد که ای پدبخت تو خواهی که مرا از نفسی سازی و مرا
تجهد عذری چند مشغول شدند و مذهب شیعه را در سمع سلطان تزیینی دادند و امری فصیح مجمل بتقریری
تمام تر شیعه مذهب اهل سنت و جماعت بیکدیگر دو بسلطان کفت که شیعه آنست که بیکدیگر که پادشاهی قبله
از جنگیز خان از اولاد باشد و شیعی آنست که کوید پادشاهی جدا از جنگیز خان از امرای او بوده شد
و در دکان جنگیز خان بودند از این جنس مرخوقاتی چند تقریر کردند سلطان را از غایت بیکوئی اتفاقاتی بسیار
فصیحت بدین اسلام و متابعت و محبت محمد رسول الله صلوات الله علیه و آله و سلم پیدا آن طرف ظاهر
شد و در اثنای آن حالت رسید تاج الدین آوجی با جمعی از ایمه شیعه بحضرت آمدند زبان و قیحت مذهب
اهل سنت و جماعت کشیدند و ایما و اشارت بمذهب شیعه تخلیص میکرد و مولانا نظام الدین محمد ملک
با ایشان تیزی ها و مناظره و بزحاست و با ایشان شیعه و ایا بحث کردی و قواعد ایشان را ضعیف
در نظر پادشاه آوردی و سمع سلطان کذرانیدی و شیعیان را مالیدن داشتی و ایشان را با جمال
معارضه و قوت مناظره نبودی اتفاقا دران زمستان بسبب کرانه آذربیجان از حضرت متابعت شد

پادشاه

پادشاه دران سال در سلطانیه متابع و پیشوا تا عزیمت بغداد و فرمود و از آنجا بزیارت شهد مقدس امیرالمومنین
علی علیه السلام رفت اتفاقا آنجا خوابی دید که دلالت بیکدیکر و بقوت دین پیشوایی چون صورت داشت
با امرا بازکشف امرای شیعه که میل بان طریقت داشتند سلطان را تحریض تمام کردند بر جستیار مذهب
شیعه و سلطان مذهب شیعه جستیار نمود و علوی عظیم دران باب بیکدیکر دند چنانکه سلطان با امرا و اتابکان
خود مبالغه بیکرد که تمامی این مذهب جستیار کنند و بعضی رعایت خاطر سلطان را و بعضی از کمر فقت
و بعضی از طبع خود تمایل بود مذهب آن مذهب جستیار کردند و شیعیان را کار بالا کرفت و از امرای
سعید جوبان دانش قطع از مذهب اهل سنت و جماعت صعب بودند و هر کز در اعتقاد ایشان
فتوری ظاهر نشد تا بعدی که امرای دیکر که میل بمذهب شیعه کردند بحضور ایشان در امنی مجال سخن شیعیان
بلکه جماعت سادات و اهل شیعه که ملازم بندکی حضرت بودند از ایشان خایف بودندی و بطاعیت
هر بد رجیل چند آکوخواستندی بحکم آکه کی ایشان را میلی بران طرف بود و دیکر شد میرشان نشد و حکم رفت کرد
تمامت ممالک ایران زمین تغیر خطبه کنند و نام صحابه از خطبه بیفتد از نام و برنام حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام
چون و امام حسین علیهما السلام اختصار نمودندی علی خیر العمل و اذان افضل کردن و در تمامت ممالک محروسه
سلطان این معنی منتشر شد الا در قزوین و مذهب مهجور شیعه رونقی و روایی تمام کرفت و ایمه طایفه را از
اطراف طلب داشتند شیخ جمال الدین حسن ابن المطهر حلی بحضور آمد و مردی با شمند جستجو و از طلاقه خواجه نصیر
محمد طوسی و در علوم عقول معقول مشهور و یکانه جهان و در تصانیف بسیار دست و چون بحضرت آمد و نسخه
بنام او شمار تصنیف کرد و بر سر تخت آورد یکی کتاب منهج الحق و کشف الصدق در علم کلام و دیکی منهاج الکرامه فی
باب الامامت در مذهب شیعه چون بحضرت سلطان رسید او را پسری را مولانا فخر الدین که جوانی بود و در کشند
بزرگ و ستد بیکو اخلاق پسندیده خصال ملازم کرد انیده و دیکر از امامند جمال الدین را مبینی و کمال الدین
سنجاری و غیرهم اجازه فرمود و کیرو طن خود فرستند و میان شیخ جمال الدین ابن مطهر و مولانا نظام الدین
عجبه الملک مناظرات بسیار واقع شده مولانا نظام الدین احترام او فیکر کردی و در تعظیم او مبالغه نمودی
و جماعت ایشان را زری افاده و استفاده بودی نه بطریق جدل و لجاج و فضاد و شیخ جمال الدین
ابن المطهر هر کز بطریق تعصب نکشت کردی و در تعظیم و توقیر صحابه رضی الله عنهم مبالغه نمودی و اکر کسی در حق
صحابه کلمه بد کفتی منع تمام فرمودی و از بخشش کردی و با سلطان سعید خلوت داشتی و پسرش تیز در مجالس حاضر

شدی و سلطان را بمحبت صحابهٔ ایشان بتحریض فرمودی کلماتی را که شیعیان متعصب گویند غایت
سنگدلی و منع کردی و با انواع عاطفت و مرحمت ارادت و مراسمات رسانیدی و در ولایه موصل محترم شد
تا تاریخ سنه اربع و عشرین و ستمایه در قید حیات بود و بسعید مدرالدین تعلق شد طوس اجمی از سادات
طاهر الشد و هرچند از سادات بزرگوار چیزی که لایق منصب شریف ایشان نباشد صادر نشد اجمی از قضا
امور وزیر نشد بیکروز مسلمانان را در شهر فارمحت پیدا و ندا اهل بیت و جماعت تیز این متعلق شدند
و در اعتقاد پاک بمحبت صحابه مصطفی و مودت اهل بیت بتعظیم حضرت امیر المومنین علی فرزندان او رایج
می بودند هرچند از طرفین تعصبها قایم شد و هیاجات و محاکمات دفعه رسید الا بجایی نرسید و سلطان سعید
از غایت محبت دین اسلام و پستی محمد رسول الله و اهل بیت او و ایمان با علما و مناظره و مباحثه می بود با اهل
علم را رونق تمام شد و چنان علم دوست بود که نوبتی و تاریخی مدرسی بنا کرد از خشتهای گران بها ساخته
و ایمانها از زر و سیم کرده و در آنجا مدرسان معین فرمود و چون شیخ جمال الدین المطهر و مولانا علام
عبد الملک و مولانا مدرالدین شوشتری و مولانا عضد الدین ایجی و سعید برهان الدین عبری و قریب
صد طالب علم در آنجا اثبات کردند و ترتیب ماکول و ملبوس و اوقاف ناسخ ایشان معین فرمود
تا دایم در بندگی حضرت و در پیشگاه باشند و در ابواب البر مبارک مدرسه انشا فرمود و خانزاده مدرس سعید
و در بیت طلاب بالثبات فرمود تا چنان شد که در زمان دولت او در روزگار علم و فضل رونق و رواج تمام داشت
و تتمات این معانی بساعی جمیل خواجه سعید رشید الدین بود که پسلطان را بر این امور تحریض مینمود و آنچه حافظ شامی از رهی مصنف در تاریخ خود آورده و مؤید این حال است در تاریخ خود که بنام شاه و شیخ نوشته
ذکر نمود که اولیا تو سلطان محمد خدابنده در روز دوشنبه منتصف شهر رمضان سنه تسع و تسعین و ستمایه
بر سریر پادشاهی بنشست قدمی بغایت مبارک داشت چنانکه در وقت ولادت تیز آثار آن ظاهر بود
و آنچنان بود که پدرش ارغون خان در بیابان مرو در حرس در بیابانی بآب فرود آمد و بود و مردم زیاده
در زحمت بودند و بطلب آب بهر جانب میگشتند در حالی که او در وجود آمد باران عظیم بیامد و آب بسیار
پدید شد و ایشان هفت روز آنجا مقام کردند و بدان سبب نام او آنجایتو قانها نهادند و بعد از مدتی بنابر آنکه
عادت مغول چنان است که فرزندانی که عزیز تر باشند جهت عین الکمال نام مکروه کنند او را و را تودون نام نهادند
و بعد از مدتی خربنده نام کردند و بدین نام شهرت گرفت و چون بر سریر سلطنت متمکن شد امرا و ارکان

دولت و اعیان مملکت او را جایتو سلطان محمد خدابنده نام کردند و در ایام دولت او تمامت ممالک ایران
معمور و رعایا مرفه و مسرور بودند و تمامت قبایل چهل و دو امرای ایشان مطیع و منقاد شدند و عرب بالجمله کمر
مطاوعت او بر میان بسته و او را در جهان از شهرها و قلعها و ابواب خیر رباطها و مساجد و مدارس و عمارت عالی
بسیار است و سادات را بسیار دوست داشتی و به فرزندان محمد رسول الله صلوات الله علیه و آله و سلم
گشادی نمایش بودی چنانچه مذهب ایشان خواستی و بود و خطبه و سکه بنام ایشان فرمود و همیشه اوقات با فرزندان
جهانداری و مواضع شهریاری مباحثات علمی مشغول بودی و پیوسته محبت علمای اصحاب و اشتی و مسایل نیک
مشغول پرسیدی و از خود تیز نکتهای نیک کردی و آنچه او را در خاطر آمدی بر علما عرض کردی و از آنجمله روزی
در جامع سلطانیه در مجلس عظیم نشسته بود و عظیم و مفتیان صواب نما حاضر بودند سلطان پرسید که
چرا با هر یک از انبیا آل او را صلوات ذکر کنند و در صلوات بر ختم الانبیا اللهم صل علی محمد و آل محمد میگویند
علی ذکر آل صلوات الله تغیر پیشه و خطبه و جواب فرماند و سلطان فرمود که مرا در جواب این پرسش
دو وجه بخاطر رسیده بر شما عرض کنم اگر پسندیده باشد از شما انصاف بستانم و الا عزامت بتمشیر و جه
اول آنکه چون دشمنان او را بتیغ خواهند ایزد تعالی او را بر دشمنان او اندخت گردانید ایشان منقطع شدند
و اگر تیغ بنشکنند کس ایشان را نشناسد و نام هر دو در گردنند نجملات نسل پیغمبر که روز بروز زیاده شود و هر گز ذکر
پیغمبر ایشان گم نشود و جه دوم آنکه ایمان انبیا و ملل و رسل با لقدم چون در وعرض نسخ زوال
و تبدیل انتقال بود بمقتضای حکم آن علی الدوام بر وارث و غیره لازم بود بخلاف دین محمد مصطفی
صلی الله علیه و آله و سلم که چون تا دامن قیامت تغییر و تبدیل تصلب و دوران تغیر در آن صورت نبندد
در ستایش او لازم ست که افاده احکام آن از فرزندان او کنند لاجرم در صلوات ذکر ایشان بذکر او
صلی الله علیه و آله و سلم مقرون شده است و العلوم شد و که حاضران شرع محمدی ایشانند و رعایت حرمت
ایشان را از جمله فرایض دانند سلطان چون از تقریر جواب فارغ شد فضلای مجلس زبان تحسین و ثنا گشودند
و از حسن درایت و تقریر او تعجب نمودند و ایضا این اهلال آورده که سلطان در فصد اپرسیدن تجربه بود که
روزی در حمام دو بکویه در ریشی صاحب جمال پرسید آن درویش چنانچه وظیفه او بود بگذشت قایم نبود
و تحفه و تبکی پیش سلطان آورد و سلطان بیخواست که درویش او انعامی فرماید درویش چنانچه طریقه او بود
او نبود و چون سلطان مبالغه فرمود گفت مرا نزد سیم و زر نفرستند و با پس اعتباری نیست اما چون پادشاه

بسا نوبیغو را شارت فرماید که اگر در ویشان جهة لفظ جای فرد بزند سبب توجهات دیوانی متعرض نشوند
بفرمود تا حکم نبشته شد و با او دست برادری گرفت و گفت فراغوش مکن که آن در ویش بنا بر عهد و اتفاق
و مراعات و پیشی هر سال برای او نیز کی فرستادی و سلطان را پیکی از تبریز بان خود فرا محمد نام پسپردی تا
مجموع را ضبط کرده و روزی بخلوت در مصلای انجمیر و گفتن او صرف کند و مجلس روزی در ایوان سلطنت
تخت زر بود و نهاده از انواع جواهر و آلای آراسته و باصناف حلی و حلل پراسته و قامت خواجه شاه از گاه
دارا و فلک جاه بهیئت حاضر شده و سلطان بر بالای تخت رفت چون دران زیبا زینت آیین
پادشاهی و عظمت تمامل کرد از تخت بزیر آمد و خدا تعالی را سجده کرد و گفت خدایا تو اعظمت و پادشاهی
و سلطنت ملکت زیبد و خوبنده از همه بندگان تو کمتر اما چون تو گاه و عزت بر سر او نهادی و فضای
سلطنت در وی پوشیدی او که باشد که بدان التفات نکند و سنگ نعمت تو بجا نیارد و دو از ده
اور سالار تربیت داده اند و این چند کلمه از انجاست پادشاهی کسی را گو سزد که آزاد مردان را بندهٔ
و بندگان را گرم آزاد تا اندر که و جانه هر گز کهنه نشود و نام نیکبت آرایشی که مرد روزن را نیک آید
راستی است شریعتی که هر که پیشه کند نیز رفعت شناسی و خود شناسی و علوم است عالمترین مردمان است
که علم او را گر دنی باز دارد و عاقل ترین آنکه بر قهر شهوت و غضب قادر باشد شهوت شر ابی خوست
او هر که بسیار خورد زود هلاک شود و عشق بلاز حمتست که مردم ازان نگریزند و بهوده روزه دران آویزند
علم آنگونیست که خدا ازندان بیهیچ حال درویش نگرد و در هیچ جای غریب نشاند و جهل درویشی است
که صاحبش اگر چه مال بسیار دارد و درویش بود و در شهر خود غریب عرض ازنیاز آوردن بر خدای
عزوجل است و غرض از روزه قهر کردن قوت غضب و شهوت و غرض از زکوة آنکه دوستی مال از دل
بیرون کنند و در ویشان فرومانده را بنوازند و ثنای سفرچ اگر در ان سفر نیاز آخرت کنند و از دیوان نگریزند
عجایب بسیار قدرت آفریدگار تعالی و تقدس بدانند و با اهل علم بمعرفت محبت دارند و با کسار اخلاق
دارا بنشینند و بگریند و در شناسگ و اعمال چه تمامت احوال قیامت بعقبات آخرت معلوم
فرمایند پس هر گه بپوسته باید و حق باشند یعنی بپوسته با نماز باشند و هر گه شهوت و غضب مقهور او ست
یعنی بپوسته زهد دار است و هر که محبت مال از دل بیرون کند و در دیوان نیاز بنوازد و حاجت بدم بر آرد
یعنی بپوسته در رکوة و انست و هر که پیشه اوقات با سفر آخرت کند و تهیه آن سازد و در عجایب

آسمان

آسمان و زمین نگرند و در کمال قدرت او تأمل نماید با اهل علم بمعرفت صحبت دارد و در اکتساب او ایل کارم
اخلاق کند یعنی در هیچ کار از بهست آخر سلطان در شب عید نظر پسندیده ست و شهر بسعایه بچه از رحمت ایزدی
پوست مدت دراز و بمال و عدل در پستی پادشاهی کرد و عمر شریفش سی و چهار سال و نه ماه و پنجه و روز
بود و لاشش در پایان مرد بر خس و در دوازدهم شهر محرم در سینه ثمانین و ستمایه بطلوع جوزا سلطان
ابوسعید ابن سلطان محمد بموجب ولی عهدی از خراسان آمده و در اوایل شهر صفر در سن دوازده سالگی در سلطنت
بطوس نشسته و ارکان دولت و اصل در دست امیر چوپان بود و سلطان همین اسم سلطنت داشت و دران
حال نوبتی مبصر کرد و چون در شهر ربیع الآخر در سنه تسع و ستمایه بعضی از چون و ارشس و غیر بقصد
امیر چوپان در برابر سلطان آمده و آغاز جنگ کرده خواجه تاج الدین علیشاه که وزیر سلطان بود و او را ران
داشت که جانب امیر چوپان رعایت نمود و خود در ان سو که مباشر قتال شد و بهادر خان لقب کرد و
بخوار استیلای شیبان چوپانی رسیده بخود نمود تا امیر چوپان را و لاد و اولاد را هلاک کردند و خانه او و متعلقان
و نوکران و ارکان دولت او را تاج الکردند از هر خانه خزانه مال بیرون آوردند و حکم کردند که مجموع اللیتها
چوپانیان را بکشند و مال ایشان بستانند چون پادشاه ابوسعید باستقلال رسید وزارت
بخواجه غیاث الدین محمد بن خواجه رشید الدین داد و روزگاری بعیش گذرانیدند و بساط داد و عدل
گسترده و تیغ کین در نیام و جهانی در بستر راحت بنا گاه کوکبی از سعود ان زمان آن پادشاه
جمجاه بود و در کتاب جام جم چون پسندش عدل احسان و تعریف رفاهیت و امنی زمان او نوشته
بیت در جهان تا که سایه خدا ست ؛ حور را نند سایه در چاه ست ؛ و جهان را صلای عید زدند
سکه بنام او بعید زدند ؛ خاکبوسی درگاه طرز ؛ شاه و اتابک جهاز ؛ دانش و رزنه اگر نه زین شاه
روی دل بر تخت ؛ هر گه را نهاد جای نیافت ؛ زندو راکه او نخواست نزلیست ؛ گر گرامت منیست
این بس بیست ؛ بر چنش زعفت مهدی ؛ گشته پیدا ظهور عهد ی ؛ از دلش جوو او دین زاید ؛ خاک
خود گل چنین باید ؛ در چمن گفت بلبل قمری ؛ مدح این گفتن اولوالامری ؛ جاودان با دو بر خوردار
بخت ؛ شاه ایران پسر کسری تخت ؛ ایزی یافتم از آبشش ؛ بر ای حق بایزی کاشش
گر چنان دولتی نصیب بنود ؛ بد عارای من نصیب بنود ؛ ملکی کو بعدل نگشاید ؛ در دیوار در
دلگشا بود و چون روزگار دولتش بکمال رسید از تیراز دست ساقی اجل قدح کل نفس ذائقة

در گذشت و شربت کل بن علیهمان جشید باطلبه در سنه دهم شهر ربیع الآخر در سنه ست و ثلثین و سبعمایه در سلطان
زمان یافت و ادر السلطنه بنشست آورده در مرتبه اول در گنبد فوقی و در ثانی حال که آن عمارت را
یرزا ابران شاه ابن امیر تیمور گورکان ویران کرده در گنبد ابواب البر در پهلوی مدرسش دفن کردند
در اواخر در هجم ساعت شب دوشنبه هشتم شهر ذی القعده در سنه اربع و سبعمایه بقطع حوت و بجذر
عهده نهایت سر آمد نفسهای هر شد **سنوع** در ملک سرمه ادار **امیر عبد الرزاق** امیر فضل الله باشتینی
دار ابو سط و جامت و شجاعت طارم سلطان ابو سعید بشد و در آخر اور تحصیل کرمان فرستاده و دری
چون بلیش داد مدت شرب بود و اکثر آن وجه را صرف نمود متوجه سبزوار شد تا املاک پدر و ثانی فروخته
تجاوز نماید و دین انتهای را خبر دادند سلطان ابو سعید بشنید و چون بیاسین رسید نوجی از شهر ران کرد
او در آمد محتشمان خواجه علاء الدین فرومدی را که در ان نشسته و نوه طلب می کرد بشارت میکردند قتل
آورد و لشکر بر سر خواجه علاء الدین بفرومد برده او را زدی گریخت در اثنای فرار بدره و چار شده و پدر
سبع و عشر و سبعمایه خواجه را کشتند و کسیب بسیار آورده و چون بسزاوار آمد احوالش خود را سر بدار
نام نهاده کاران بالا گرفت آخر بدست برادرش رضی الدین سعود در شهری انجه در سنه
ثمان و ثلثین و ثمانمایه کشته شد **امیر رضی الدین** بجای برادر سرور آن قوم آن قوم شد صاحب قران
آن طبقه است بسیاری از خواسان چون طوس و نشاپور و نساء ابیورد از قصد طایفه جانی
قربانی بیرون برده و در یک روز در نشاپور ربا ده سه هزار کس سپه و نوبر هفتاد سوار پیاده جانی
قربانی فایق آمده از ان مبلغ آوازه شد آخر طمع در سپه دار کرده در انجا در آخر شهر ربیع الآخر سنه
خمس و اربعین و سبعمایه کشته شد **آقا محمد اتیمور** کز اجلاء خدام امیر رضی الدین سعود بود در شد نوه
بر تبه حکومت رسیده و در سنه سبع و اربعین بر دست خواجه علی شمس الدین بقتل آمد **محمود سبزواری**
پس از او حاکم شده و در چهار دهم شهر جمادی الآخر در سنه تسع و اربعین و سبعمایه بقتل آمد **امیر**
شمس الدین برادر امیر سعود و نیابت امیر زاده لطف الله برادر زاده بعنت ۱۰ حکومت کرده و بعد
از ان خود از ابریشم از نظر نه برداشته در شهری بجد در سنه تسع و اربعین خود را قطع کرد **خواجه علی**
شمس الدین گر بطبق شغل شهور که خواجه علی چه علی خواجه بجای خواجه شمس الدین علی استقلال یافته
و اندوخزانه بود با طغا تیمور خان طرح مصالحه انداخت و شصت هزار در اموجب اداده و در امور دولت

دخلی و استقرار امراء و اقطاعات آخر از سنه سبزوار در شهور سنه ثلاث و ثلثین و سبعمایه بر است چند در قصاب
در گذشت **خواجه یحیی** کرابی زمام امور را بچنگ آورده و طوس را از تصرف جالی قربانی مدبر بود و بعد از
چند بار گردی طغا تیمور خان رفت و چون در خانه را خالی دید تهور و رزیده و خان را بکشت و کار
بزرگی چنان از پیش برد و آخر علاء الدوله برادر زنش در سنه تسع و ثلثین قصد او کرده و در وقتی
که خواجه سوار و بدر خانه رسید او بگهل رکیش شیشه منجنیق بر سر او زده و خواجه نیز ضربی بر زده و هر دو
خواجه دار بر زمین افتاده و هر دو جان بحق دادند **خواجه خیر** برادرش مقام گشته و چون او نیز شب
دگر از بود در عهد او کار و بار آن طبقه تنزل کرده و در تاریخ سیزده هم شهر ربیع الآخر سنه ثلاث و ثلثین
و سبعمایه از آن مهم معزول شد **سید رضی نصاب** پیش از او بحکومت رسیده و نصر الله باشتینی در راه اسوان
با او عصیان ورزیده و حیدر با چهار اگر کس بجامه دار فرستاده و سر داران در ایخا و ادر شهر بر سر او تاختند
در سنه احدی و ستین گشتند **امیر عضد** این خواجه سعود و شهر بیرز البعی خواجه چپس و افغانی و
نصر الله باشتینی بر سند سوروقی نشسته روزی حسن مذکور را دشنام داده و او کینه در دل گرفت شب
بر سرش رفته و او را گرفته بقلعه و شحنه دان فرستاده و در آخر شهر رجب در سنه اثنی و ثمانین او را قصد
نمود **بهمو ان چپس** و افغانی با شش هزار سوار ایچنگ ایسه ولی رفته شکست یافت و در ان اثنا خواجه
علی بوده او باغی شده و با هزار سوار بسبزوار رسیده و چون متعلقان ملازمان خواجه حسن همکی در
سبزوار بودند ازان جهت سر او را پیش خواجه علی مؤید فرستادند **سلطان علی مؤید**
بسلطنت نشسته اقتدار تمام یافته و بغایت کریم و متقی و پرهیزکار و در ترویج مذاهب ایمه
اثنی عشر علیهم السلام بود و بسایه او شیخ شهید تدبیر یافته و که از اعاظم مجتهدان شیعه است
در شام می بود و مکاتبه در میان بود تا آنکه میر شمس الدین محمد را که یکی از اعیان مکاتب بود
با تحفهای لایق و کتاب مستطاب اظهار نیازمندی خود و جمیع شیعه خراسان بطلب خدمت شیخ
بشام فرستاد و در ان کتابت مجتهد بر شیخ گرفته اظهار آن نمود که در خراسان کسی نیست که در مسائل
در احکام شرعیه بفتوای او عمل ننماید بر شما واجبست که متوجه این دیار شوید و اهل این دیار را
از شما فوائد والا نه فوائدی قیامت بس و جمیع شیعه خراسان در خدمت حضرت پیغمبر و ایمه هدی
صلوات الله علیهم اجمعین شکایت خواهیم نمود و چون خدمت شیخ بر مضمون کتابت مطلع شد بر توجه

جانب خراسان اقبال نمود و اکثر کتب لغت و شعرا را باسم سلطان تالیف نمود و بصحبت امیر غیاث الدین
محمد بخواسان فرستاده و در جواب احتجاج سلطان نوشت که از همین کتاب که مشتمل بر فحاشی است
اعمال شرعیه شیعه انتظام می یابد و وجوب توجه بآن جانب ساقط میشود و سعد در خواهند داشت
در کتاب جیب السیر مسطور است که چون سلطان علی بموید بتائید آلهی در سبزوار بر مسند شهریاری
نشست در اظهار شعار مذهب علیه امامیه غلو نموده بقصی الغایت در تعظیم سادات عظام کوشید
و بایشان مخصوص الزمان هر صباح بسبب تکثیر لطف و کرم او را نهایت نبود و جهة زیارت
شرع شریف هر گز به بنگ و شراب اقدام ننمودی و چون امیر تیمور در شهور سنه اثنی و ثمانین و ثمانمائه
آمد سلطان لقدم اخلاص پیش رفت و بر تمامی اکثای سردار را پاپوشور بود گذاشت و در تمامی
بورشها همراه بود و تا در سنه ثمان و ثمانین در خرم آباد لرستان توقف خورده بدان درگذشت آن
فرد منتهی شد رحمه الله تعالی ذیل در ذکر بعضی از سلاطین ترکمان قراقوینلو مخفی نماند که جمیع
سلاطین این طایفه علیه بنگ بیار محذرات ایشان شیعه باخلاص بوده اند چنانکه نقش کتیبه ایوان
بیکم و اروقی سلطان و خواتین اسکندر بن قرا یوسف بران دلالت دارد و جهة نقش کتیبه ایوان آنست

نظم در شغل دنیا در سوگ محنت ❊ از آل علی کیه آرایش اسکندر ❊ نقش نگین و کیرایش بود

شعر بود از جان مرید آل حیدر ❊ ازرق سلطان بنت شه اسکندر ❊ نقش نگین میرزا
پیر بود از غین بن میرزا جانشاه بن قرا یوسف اینها بود که **شعر** نامم داغ بندگی داغ حیدر است ❊ هر جا
نشسته است در همه عالم غلام است ❊ اما چون قدمای ایشان بسبب کثرت اشتغال بحرب مخالفان
مجال آن نیافتند که در ترویج مذهب حق اثری ظاهر سازند لاجرم چون احوال میرزا اسپند که پوینی
و دیندار صاحب آثار بود و بقتضای رعنایی میرزا اسپند بن قرا یوسف بن قرا محمد **نظم** شایست
شیرزاده که خون عدوی او ست ❊ در ریختن حلال ترا از خون کوسپند ❊ ملک نهند در بخش و زر بخشد
بر همچو منی از اعدای او پسند ❊ پایه غزه کمال او بجای رسیده که بحر و کان آسمان بر بساط
جلال او پسندیده و سوز نهند و اهل زمین در مخالفت و عای او ان بکاه و بیخ اتحاد مخفی نماند که قرا محمد
از امرای سلطان احمد جلایر است دختر ش در خانه سلطان بود و ملازم سلطان اویس بکنایی
شده و بعد از وفات او متقدم او یماق خود شده و یکبار قوام بوسطه غایت دخیل او در آمده خود را پادشاه

کرده بر کتفای بسنجار رسوصل از حبس استیلا یافت و فشوه نمای آن فرو فرو ست اما قرا یوسف
غایة دلیر و مردانه و بهادر و فرزانه بود و چنانچه با امیر تیمور مکرر مخالفت نموده و با تفاق سلطان احمد
جلایر بروم رفت و از انجا بشام آمده پادشاه انجا فاک اشرف بنابر مدارک خاطر امیر تیمور او را
بند کرده و قرا یوسف بعد از مدتی امیر تیمور از قید خلاص شده و هزار سوار که با او بدان ولایت
آمده بودند پراکنده شدند مجتمع شدند از انجا فرار کرده و تا کنار آب فرات یکصد و هشتاد جنگ
با سرحدنشینان و محافظان کرده و مدت غالب ایام در غزه شهر جمادی الاول در سنه تسع و
ثمانمائه در حوالی تخوان ماسرزا اکبر بن امیر تیمور جنگ کرده ظفر یافت چون نوبتی دیگر با او مصاف
داد و پسر ازیران شکار آمده بود بکشت و باکثیر بر آذربیجان و اعراق عرب و عجم استیلا یافت
پسر ازاشاهرخ بادریست هزار سوار بجرم دافع او متوجه شده و حفاظ توان گرد با میرزا اشاهرخ همراه
بودند یکدیگر استیصال خصم را در وه هزار نوبت صدوره انافتخا ختم کرده تا آنکه قرا یوسف بسمرقند
و بخدمت درویش محمد کابل بعزت از تبریز باز آمد و اخبار در روز پنجشنبه هفتم شهر ذی القعده در سنه
ثمان عشرین و سبعمائه وفات یافت بعد از و قرا اسکندر بن قرا یوسف در غایت شجاعت
و نهایت پروای بود پس از و تمامی بر بسیط سلطنت نشست در روز دوشنبه بیست و هفتم شهر رجب
در سنه اربع و عشرین و ثمانمائه در موضع نخجوان با میرزا اشاهرخ و بعضی از امرای شاهرخی کجا بلست شکست یافت
جلاوت و بهادری بجا آورد و آخر بوسطه حیله که یکی از امرای شاهرخی کجا بلست شکست یافت
بروم رفت و بعد از مراجعت میرزا آبا از آذربیجان آمده بر سریر سلطنت نشست و یکی از نظرای او را
باب الامر نمود **نظم** سکندر خواست شه ملک از رو حیت ❊ شه ملک بگرفت و بگرفت ❊ و کرت
دیگر میرزا بعقد او در آمد و در روز شنبه هفدهم شهر ذی الحجه در سنه اثنی و ثلثین در نواحی بهر سلماس
قتال شد اسکندر در روز کوشش بهادر از نمود و چون بخت مساعد نبود باز شکست یافته متوجه
روم شد و در غیبت میرزا باز آذربیجان استیلا یافت و در سهور سنه تسع و ثلاثین که میرزا ابا فعوا بر بلاد
آمد میرزا جهانشاه بن قرا یوسف بخدمتش رسید و منظور نظر تربیت گردید و دفع شر اسکندر را باو
حواله کرده بر گردید **ع** بدست را بفتراک ساقی حواله کن ❊ چون جهانشاه مذکور بتقویض میرزا
شاهرخ والی آذربیجان گشت برادرش را از روم برگشته تبریز را استعراف شد و جهانشاه

که در قشلاق قراباغ طالش تردد نموده بود بعد از وقوع شدت قزلباش در اواخر این سنه از جزیره مغان و ثمانیه در صوفی آباد تبریز جنگ شده اسکندر منهزم بقفقاز رفته بر دست پسرش قتبا کشته شد و عراق برادرزاده را قصاص کرده در تمام آذربایجان و اراضی نخجوان و عراق عرب و دست برادرش پیرزاد اسپند مذکور بود و دیار بکر در تصرف برادرزاده اش الوند بن اسکندر بود و میان او و ایشان محاربات بسیار واقع شد چنانکه در کتب تواریخ و اوایل تاریخ مسطور است و بلد پیرزاد اسپند که برادر مادری پیر بدی بیگ بود بعد از وقعه برادر در حکومت عراق عرب متمکن شد و او بخلاف سلاطین سلسله خود غایت تعفیف بود و در مدت عمر یک زن اکتفا نموده و بود و لشکر بود که ای را که بسیار رعایت کنند بسیار خورده آثار بهادری پیرزاد اسپند نیز از بهای آن بین از جمله شعر بشیر بخنجر گزار کنند بر راست از حیطه چون چیند از جوا کنور در وقتی که پیرزاد شارخ جهت دفع اسکندر لشکر آذربایجان کشیده و در آن حدود شهر جیب در سنه اربع و عشرین و ثمانمایه تعارت و نهب و تالانی انجا رسیده و تا سه روز آن دو لشکر قریب شش هفته پیرزاد اسپند جهای متواتر نموده چند مرتبه نوبت بر الصف پیرزاد شارخ رسانیده و جمعی کثیر از اعیان بهادران شاهرخی به تیغ چند بریخ کذرانیده و جوانقار و برانقار را بر حمزه و نزدیک بود که از صدمه خون اشام اسپند عشم نخی بلاز مان شاهرخ بیرزاد رسیده و بنابرین امرای شاهرخی منهزم گشته بالضطراری بحرف خود در مقام مدبر و چاره سازی بودند تا آنکه در اثنای دار و گیر و استعمال تیر و شمشیر پرشاه و ملک را که از اعاظم امرای پیرزاد شارخ بود و کرتد لشکر خود در از جهای پیرزاد اسپند شاه و سیمنو و مدبری بخاطر رسید و فوراً جوانقار و برانقار دست شاه و کوس بشارت کوفتند و آوازه در افتاد که پیرزاد اسپند در بند افتاد و پیکند از شنیدن آن خبر بیخبر گشته عنان از معرکه برتافت و پیرزاد اسپند و پیرزاد اسپند در از ده سال حکومت بغداد و نواحی آن باستقلال نموده در سال هشتصد و چهل هجری شیخ احمد بن فهد حلی و باقی علمای شیعه را از حله و دیگر مواضع طلبیده و با علمای سنی بغداد مناظره انداخت چون علمای شیعه در مناظره غالب آمدند اثبات حقیقت اهل البیت علیه السلام نموده و پیرزاد اسپند بر ترویج آن مذهب نموده امر کرد تا خطبه و سکه بنام نامی دوازده امام علیهم السلام کردند و در همین سال سید محمد بن فلاح موسوی که از اول سلاطین شیعه است ظهور نموده و پیرزاد اسپند را در ایام حکومت بغداد با برادران و برادرزادها و بعضی از امرای آن تونبوکه از آن سپه حد بودند محاربه و منازعه

بسیار واقع شده و در آخر کار مظفر او را بود تا آنکه جهانشاه برادر او که والی آذربایجان بود با آن همه عظمت از عهده او بر نیامد و بعضی اوقات که از مخالفین بوی شکایتی بجانب شاهرخ میرزا نوشت مشتمل بر استعانه و اظهار عجز از مقاومت اسپند میرزا و در آن کتابت این بیت را که یکی از شعرای نامدار گفته

شعر کوس رحلت را سوی بغداد باید کوفتن ۰ بهر دفع دشمن دیرینه باید ساختن

آخر شهر صفر از سال شصت و چهل و هشت بدرش قرا یوسف وفات یافت و از غرایب آنکه از زمان که بغداد را بنا کرده اند تا زمان وفات اسپند میرزا هیچ خلیفه یا سلطان سوای اسپند میرزا در انجا وفات نیافت و او در اوایل دخول شهر در جانب دجله در باغ نفیس آباد و در گنبدی که خود در ایام حیات جهت خود ترتیب ساخته بود دفن نمودند. **چند سپند دهم** در بیان احوال سلاطین سلسله علیه کیلان غفر الله لاسلافهم و ابقاء اخلافهم که ایشان را بسان تعظیم کارکیا خوانند **سپهدار علی کیا** که در سنه غیر معرفش میان نوال مدبوجه طبیعه علویه انتسابی دارد علی کیا بن امیر کیا و او را غازه سلطنت شده و حکام کیلان در صدد قصد ش بودند بنابرین وی با اهل بیت و برادر زاده در بیشه دستین پسیمانیه در انجا وفات یافت **چشم کیا بن سپهدار علی** او را از زیر قشاقم کویدم با تویه طاط نقل نموده ساکن گردید **ابن سپهدار ابن سپهدار سید علی** الغوزی او بنابر انکه چندگاه در مدرسه مولانا عبد الواهب غزنوی بتحصیل اشتغال داشت بدین لقب موسوم گردید **ابن محمد ابن علی ابو یزید** که از اجله کیلان نقل نموده در قریه قشاقم کویدم رحلت انداخت **ابن ابو محمد حسن ابن احمد الاکبر** المشهور بعقیقی کوکبی **ابن علی** الکوفی که غایت فاضل تعفیف بود و او را کوفه با اسطه خواجه نصیر به اجرای امور آن انجا را مکلف ساخت **ابن علی ابن حسن** الاصغر **ابن** الامام العمام علی زین العابدین علیهم السلام با اتفاق خوان بعد از چهار یا پنج روز از ان رتبه بصحبت سید تو امر والی انجا رسیده و اغلب از تمام رعایت آخر از زمان امیر تیمور گورکان حسب الاستدعای والی گیلان بر سریر سلطنت نشسته و لشکر گیلان بسیاری شده و بالاتفاق برادرش مهدی کیا رشت را گرفت و در آن تاریخ جمعه دهم سنه تسع و تسعین و سبعمایه او و برادرش شهادت نیشده و تمامی گیلان سوی خشکبان از تصرف ایشان بدر رفت و در زمان او حکومت را نکو به برادرش مهدی کیا متعلق بود و با جمله **پسیدی کیا** بکلیه فضل و فصاحت و علو همت و شجاعت آراسته بود و چون کتابت مشهور که او در جواب امیر تیمور گورکان نوشته از دلایل فضل و زرکواری و علو همت و دینداری او است مناسب

نمود و کرآن دو کتابت را درین مقام نقل نماید کرتبت امیر تیمور کورکان سید علی کیا تحریرات دراقت فرزان
محضوص بود و بحکی همت همایون بر تمهید قواعد اشتیاق و سلوک و ادضاع بر نهج وفاق مقصور شناسد
اما بعد معلوم و اندکه چون از ارسال رسل و رسایل هم در زمان نوقعت و هم در زمان مخالفت سنت حضرت
عزت رجل علاسته که جهد تحصیل قبول طاعت و الزام حجت وارد میشد و بر متابعت سنت آلهی کیفیتی
نوشته میشود و چون از رعایت حال طایفه مطاوعت و متابعت سلوک بدیشت حضرت ما را در باسه
اوتظ غایت شفقت با علا مدارج کمال حاصل او و بموجبی در فهم بیان انقیاد و امتثال او امر آثار مخالفت
بظهور رسانیده و رسمی که باعث بر بن تواند بود معلوم نشد امتناع افتاده باشد که نوبت آخر چون رایات
همایون بصوب ممالک ایران نهضت نموده و دران عزیمت بیامن عنایت آلهی مدارک حال مخالفان
معاندان و متمردان بچه صورت بست و داد احوال ملک غیاث الدین ترکمان و احمد و دیگر ملوک کردستان
و امرای خیرو ان و شکی و ملک بقراط تغلبی که هریک طریقه مخالفت ورزیده دقایق جهانبطاع
حضرت پادشاه اسلام خلد الله ملکه و سلطانه بنجاط آورده از جاده و مطاوعت انحراف نموده بچه نوع
تادیب یافتند چون رایات همایون بعزیمتی جانب ارکوجک نهضت کرد و ولایت دوازاچی ملک غیاث الدین
بکلی خراب و استیصال گشت اول ان او معتقد و مجبوس شدند و ملوک کردستان هریک از ایشان که
عصیان نموده مخذول و منکوب گشتند و احمد با انکه او را بانصایح و مواعظ بکرات تنبیه کردند مفید
و نافع نیاده بآخر بزیمت نموده و اختلال تمام باحوال او راه یافت و امرای شروان و ولایت اکثی
چنی که قرد نموده مقهور گشته و آنها که التجا بدرگاه عالم پناه آورده ولایت دوازاچی بدیشان
مسلم شد و با انواع اصطناع و عنایت اختصاص یافتند ملک بقراط تغلبی که مدت دو پشت مستقل
و مکنت بوجه قاهر سلطنت دیار تغلبی را بخاطر و ممالک کردستان کرده بود و غفلت و نخوت
او شهرتی تمام داشت او را بایمان و اطاعت دعوت کرده شد تقاعد و تمانع نمود و لشکرهای منصور
جهة رفع قدارک حال او بصوب تغلبی برحرکت آورده بعنایت آلهی بمدک زمانی استخلاص
قلاع و حصون ولایت او کرده دار او گرفت بدرگاه عالم پناه آورده و بوجود عدم قبول اسلام
و اظهار مخالفت دو نوع محاربت او را الزام داده شد بعد ازان چون قبول این معنی صورت الله
علیه کرده شرایط امتثال و اذعان نموده ترتیب و تنسیب کرده بر سریر ممالک خود متمکن و بر جاده

شد بر بار همان قرار به پرسیده آمد و غرض اکثر این جمله که ذکر رفت مواضع و ولایت و نواحی
و قلاع ایشان از حد و حیطان و اماکن و مساکن تو بهر انواع پستکم تر و صعب المرام تر بود چون ایشان
پشت ایطاعت بنام خود نمودند و فرمان بندگی پادشاه اسلام خلد الله تعالی ملکه و سلطانه بجای آوردند
و بمیامن عنایت آلهی عزشانه غم اعمار و نوع قرار ایشان بر چسب الوجوه شد عجب از روی که از احوال
او و اوضاع این جماعه تجسس نمایند کان خود و بجهت بنگرند و بر سند کرو او لو الالباب کسی نیکو اطاعت نمودند
چون سادات ماز دران و کوهستان برقرار بر سریر ممالک خود متمکن اند بشفقت و عنایت در بارهٔ
ایشان روز بروز زیادت و والی آسپرا باد و ملوک رستمدار که مخالفت کردند عصیان نمودند بچه صورت
توانب کار ایشان بر خاست انجا سید انهیه قضایا بنسبت با کسان دیگر موجب انتباه و عبرت بادیگران
و احوال ولایت خوارزم و خراسان و تبریز پوشیده نباشد که بچه نوع طریقه مخالفت و نفاق ورزیدند
و نصیحت قبول نکردند مخالفت الامر محذول مقهور شدند جزا ایشان کانوا یعملون مقصود از تفهیم این
معانی استظهار و تمهید این بیانی آنست که چون روایه النقشه بایه لعن الله من القط از حضرت
رسالت پناه صلوات الله علیه صحت تمام دارد و احوال تاجک نقل و نقلکران و پشه ایطه فرمان بردار
کربر حسب انتظام امور است تمام تمودن و هفتند و خزاین که واسطه استیصال کلی توانه بود و حسن
و طریق سعادت و صحت که غایت آن از انواع دخاست چنانچه از باب حجی که ذکر گرفت و اصناع و
شده خالی نتواند بود و مفتوح داشتن زمی از غیب که بشر تا و عقلا و عزفا معتقد و بست اکنون اگر چنانچه
نظام و استقامت احوال خود بخواهی می باید که بنهضت فیاض پادشاه انه و عنایات الطاف چنین و انه
حضرت آنچنان امید وار باشد و بستظهر باجابت بدرگاه عالم پناه متوجه شود و تا یکی از فرزندان را
روانه گرداند قبول فرمان پادشاه اسلام در ولایت جاری و شایع گرداند تا بسبب سیادت او
جمع غفوا غماض بر جرایم جرایم کشیده شود و بموجب الکاظمین الغیظ و العافین عن الناس
از انعام و حکمت او کدشته ولایت مواضع بر وسلم داشته شود و اگر خلاف این معانی بجای
آرد و نصیحت قبول نکند و از احوال دیگران متنبه نشود می باید که جنگ را آماده و مهیا گردد که
شتاب بعد از تضای ملک علام متوجه ولایت او خواهد شد تا آنچه مطلوب صحیفه تقدیر باشد بلوح سطوت
ظهور یابد چون پیشتر بوعظ و نصایح و ملاطفت قبول کرده باشد و نهضت و جنگ خواسته

همانا آنچه واقع شود از خونریزش و خرابی از سپیه و غارت گناه و تمامی بوده باید که گردد و بر او بزوده اثم باشد
والسلام
صورت جواب کتب امیر تیمور گورکان سپیه علی نوشته الواقع بملک الفنی علی این ایه چلبی
برارباب ملک و ریاست و اصحاب عقل و فراست مبین و مبرهن است که ایزد جلت کبریاؤه و تقدست
اسماؤه بکمال قدرت خویش طوایف ایشان را از راه بشریت مختلف بر یک صفت و صورت آفریده است
و الی ما شاء الله کیسانست و اعلی با دنی در یک نهج ان و تفاوت و تمایزی که حاصلست جز عطیه فضل
رب الارباب و بدیع لطف سبب الاسباب که بر رزق من یشاء بغیر حساب بیننه فضاؤه و نقمه قضاؤه
علیه و غلبت از اعراضات اند جهة ابتلاء و امتحان و محک اختبار حکمتان در میان ایشان پدید آورد
تا هر یک در حالتی که باشند قدم بر جاده عبودیت راسخ و استوار دارند و امر و اوامر او را سبحانه و تعالی
فخر از شمرند و غنی از گفت لغزیده و ظیفه شکر و سپاس بتقدیم رسانده عین فرض بجا دانکه فقد
دولت بغت را از حضرت وهب العطایا شناسد و در تعاقب زوال بخشیدن فرد و آیند را از اشارت و الوسط الله
الرزق لعباده لیغوانی الارض باخبر بود و قدم در وادی طغیان و عصیان نه نهند و در شبکه کفران
تعالی تنظیم تعارت نیفکنند چون بر ضمایر این اسرار ربانی واقف باشند هیچ آفریده را کم از خود پندارند
و بر قوت و سطوت جسمانی که مدار آن جز بر یک نفس پیش نیست اعتماد ننمایند و از آزار بیگناهان که
برادران دینی اند که انما المؤمنون اخوة جبتناسب اعتقاد از واجب دانند و در آئین اعمال جز مهر و
یگانگی نپسندند و از وجه اقبال جز میوه کامرانی نچینند این مقدمات مبنی است بر وجوب اکتوبی
که امیر تیمور گورکان نوشته آن مبنی است از سفاهت بسیار و نخوت بیشمار و کلمات ناپسندیده و عبارات
ناشایسته و مطلقا دعوی ربوبیت کرده و هر شخصی که بصفات اولی نفوذ و آخر چیزه تر صورت باشد
و هر روز و هر بار با کل و شرب محتاج بوده و انحانه احتیاج دارد چگونه خطاب و اکرمتک فی ثانی
بعثت رسولا بزبان رانده و اضافت مغفرت و جهان و غفور رضوان با نفس ضعیف خود که محل نقص
و پشیمان و قابل فنا و نقصان است کرده و ندای انا کذلک بخزی الخاسئین در ده و از جناب
ما و حضرت با هیبت و عز و جلال ما سبحانه کوید در قوم پیشین بر اشارت فضل الاثنان و ضعیفا و از
کان ظلوما جهولا کشیده چند اکر در این باب تأمل رفت بخرخاک کتاب صورتی ننمود و چون رعایت
ادب کردن بر کاغذ نام از خواص واجب و لازم است اگرچه نامی از فرود پستان و در رحم مکان
باشد

و مطیع و منقاد شرع بوده و تخلف از امر شرع نکرده و از ایشان صادر نگشته که مستحق قتل و غارت باشند و اگر غرض فوایدِ دنیوی است قصهٔ عادل خطائی که با او بعد از خدمت و ملازمت و شایعت و مطاوعت رفته است تمکنان را برای اعتبار کافیست فاعتبروا یا اولی الابصار پس تکلیف مالا یطاق نمودن و سادات و اهل بیت حضرت رسالت پناه را مورد ادبار فرمودن و تهدید و تخویف نمودن مناسب عقول ارباب دین و دیانت و خداوندان ملکت و مملکت نیست و از علامات دین دار ات ضعیف یقین است از فرمان شهاب عالی پوشیده نماند انکه هر صاحبی کشته بقیه که از مرگ فانی مانده است خود را در معاندت و ذلت داشتن و اشتغال او امر خلق و فسق فجور از مستحیلات و اتقوا النار و لا العار و التبته لا الدنیه و از انجا که حیث علیه و عصیه ایمنه است برای مهلت چند روزه در جهان که گشت او چنین سرعت است و اقامت آن علت بدین ذلت رضا دادن از خیالات شمرده پس للمومن ان مثل نفسه حتی روزی که از بارگاه مهیمن متعال تعالی شانه تو الی احسانه نشئه تفویض تفاوتی و توفیق توانی الملک من تشاء و تنزع الملک ممن تشاء هنتیار زجی از بندگان پروردگار بقبضه اقتدار این ضعیف رو سگار داده و بقدر حسب قدرت و امکان در اعلای اعلام دین و امضای احکام شرع مبین و اتباع ایر پیشوای المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم کوشیده و استقامت احوال عایا و زیردستان و دستور زدگان و غارت ریسکان را خالصا لوجه الله تعالی بر انچه مقدور و ممکن بود مقدم ساخته دیم و تا رمقی باقی باشد خواهیم کوشید و اهتمام بر حول و قوت حضرت عزت کرده و بحکم بعض کم من فئه قلیله غلبت فئه کثیره باذن الله و الله مع الصابرین از کثرت و شوکت عام ایشان باک نداریم که کثرت الغنم لا یهول الفتی بعد اعتبار بقضیه وارده خوارزم و هرات و سیستان و خراسان و عراق و شیروان و دوان و نواحی آن مستند و از ابتدای کار تا انتهای حضرت تصور نمایند بلکه چون فتق و فجور زنی و شکر را ترک داده و تقید بشرع شریف نموده نذر فجای دگذلک تو الی بعض الظالمین بعضا بما کانوا یکسبون او سکم شیعا و ذیق بعضکم باس بعض او را بسبب هلاک و استیصال ایشان ساخته چنانکه قبل ازین چنگیز خان جد او را با آنکه کافر بود چه تا دفع بعضی از فجار بر انگیخت لوای استیلای او را برافراختند و نیز امثال این قضایا بسیار اتفاق افتاده که بسی از سنگبران و جباران و خماران و فاسقان با مال گشت و عزت و ابهت و شوکت بر سر مجان و موالیان آل رسول پستاسی گشته و اکنون نیز ناقصه غیبی در باب

ترجمهٔ مخالفان و معاندان که درین جانب متوجه اند ادلهٔ استحقاق نقصه و آزار و ایذای صلحا و اتقیا و علما و فقها و تقوای این دیار را نه در گوش جان میگوید که قانوهم یعذبهم یا یدیکم و یخزهم و ینصرکم علیهم و یشف صدور قوم مومنین و یذهب غیظ قلوبهم و بیت

سعد و آماده ایم و جنگ و جهاد را شناخته پیشه و دایم و بجد الله مقاصدهای استوار و بازار آن تیزه گذار داریم و تجال در بدن و سر در گردن باشد خواهیم کوشید و حق جاهد و فانی جهاد و کبیر است آباء و جد او است بجای خواهیم آورد و بعضون السبیلو کم حتی نعلم المجاهدین منکم و الصابرین را کار بند خواهیم شد و الله یوید بنصره من یشاء و ما النصر الا من عند الله العزیز الحکیم کثر الله تعالی العواقب لم یشیح بوجه آنچه بر لوح محفوظ بقلم تقریر مسطور شده از فوت بالفعل آمده و از قضا بظهور پیوسته و ما شاء الله کان و ما لم یشا لم یکن ذکری که در آخر مکتوب رفته بود که چون متابعت کننده مطاوعت نمایند بدین سبب لشکر او متوجه گردند فتنه و خرابی و قتل و غارت او سر کرده واقع شود و الثم با شما از جمله که ملازم اند همین قدر اشعار نمایند که درین قضیه بوزر و وبال و عقاب و نکال گرفتار خواهند شد و سزاوار بعض عذاب حق تعالی و امثال سبحانه چنین تهدید نفرمایند که عالم الاسرار بر افعال و اقوال ممکنان مطلع است و بکناوزید عمر را لو اتفقا نخواهد کرد و تا تزوادوا فان خیر الزاد التقوی کار نامهٔ کیا

این علی کیا بعد از پدر بر سلطنت رسیده الکای گردوم شت گرفته بود و مدار گرفت آخر در روز دوشنبه غره شهر جمادی الاخر در سنه تسع و عشرین و ثمانمایه موافق روز نوزدهم شهر ماه قبطی خود را بر سلطنت بالا پر غرش قرار داده است کار نامهٔ کیا

پسر دیگر مشهور بر سید ابن مهدی کیا برادر زاده سید علی کیا ارث ملک شده و دی الکای پشکوه گیلان را قوتی و دستی آورده تا آنکه پسر اسپرا حمد و بنیزاش ایر کیا ابن کاب زن باتفاق او را گرفته در قلعهٔ الموت بی اختیار کرده انبذه فی الساهره در روز جمعه سیوم شهر جمادی الاول در سنه سبع و ثلثین و ثمانمایه در الموت دار ابلا طانقش کرده کار نامهٔ کیا ناصر کیا

ابن ایر سید پس از پدر بر سلطنت نشسته جهانش و میرزا الکای طالقان را تیزه داده چهار و ده سال سلطنت کرده و فاتش عصر روز جمعه دوازدهم شهر ذی القعده در سنه احدی و خمسین و ثمانمایه کار نامهٔ کیا سلطان محمد

ابن کار کیا ناصر پس از پدر بر سریر حکومت نشسته بعد از وقوع سلطان ابو سعید چهار سال با تفاق ایر غضنه بیشی فرزین را ضبط نموده و کنز اللغه با سم شریف او موشح است و لاوتش در قلعه رودبار در سنه

خمس وعشرین وثمانمایة وقائش در سلخ شهر ربیع الاول در سنة ثمث وثمانین وثمانمایة کارکیا سید علی
این سلطان محمد غایة فاضل اتقی وعادل بوده وسادات بموالی ازو افضل احسان او بهر پسند
بوده اند حسن اخلاص حراست او نسبت بحضرت شاه غفران پناه شاه اسمعیل انار الله برهانه بر
عالمیان ظاهر است وحتیاج بایراد ندارد کارکیا سلطان محمد در سنة عشر وتسعمایة
در زوایی دیهان بیاراوش آغاز خلاف نموده کیا زید دون ایرالامرای اورا در تلمذ دیهان
بکشت کارکیا پیر زاعلی ارحکومت رابه رکنار گذاشت وبعبادت مشغول شد وسلطان
حسن استقلال یافته نوعی ازشیاطین انس وسوسه کارکیا کرده اورا برانگیخت برادر خود احمد
خواب بر سر او بخته قتلش نمودند ودر همین شب روز پنجشنبه پنجم شهر رمضان در سنة احدی وعشر
وتسعمایة گران سپید عالیشان بقصد دهمان متوجه رودهٔ رمضان گردیده امرای سلطان حسین
ازان حادثه واقف شده واز اقبال ایلغار را کمر او زده پادشاه مرحوم کارکیار اورا کمر کیار در
پنجشنبه پنجم شهر رمضان مذکور فتحند کرده ولاتش روز جمعه نوزدهم شهر رمضان در سنة تسع وتسعین
وثمانمایة در انگوه ازدی عقب نماند مدت حکومت سلطان حسین کیال ونیم کارکیا سلطان احمد
این کارکیا سلطان حسین بعد ازانچه بر رود عقب سلطنت بنشسته ازمذهب شیعه رمیده جاروبه کعبه
قدیم اهل گیلان بود بمذهب اما بیه اثنا عشریه اشتغال نموده لاجرم میان امرا وارباب حضرات ایه
اثنی عشریه رسوخ تمام یافت ودر سنة ثمث وتسعین وتسعمایة که
قشلاق همایون در قزوین واقع شد کارکیا تشریف بقزوین آورده وبشمول عواطف بیدریغ گردیده پایه
ترقیش بکمال رسانده ودر هجدهم شهر رجب بمقتضی الزام گیلان عود نموده در سرعاسم راکه ازمرتبه سر
تراشی بمرتبه کدخدای جلة الملک ساخته بود چنانچه از سلطنت جزوی بیش ازنام نمانده ودر روز
چهارشنبه چهاردهم شهر ذی القعده در سنة نحس وستین وتسعمایة بحکم جاودان شتافت ولاتش
بسعادتش در شهور سنة اربع وتسعین وتسعمایة سلطنتش پسر کارکیا سید علی
این کارکیا خان احمد بایت سلیم القلب عاقبت دوست بود وبنابرین طبقات لشکر ازدی
برگشته بحکومت برادر کوچک سلطان حسن که در سپاهیگری مثل اوی دران طبقه پیدا نشده بود

پیوسته واو بابرادر در مقام خلاف شده مهم ازقبل وقال بمقال رسیده در اوایل سنة احدی واربعین وتسعمایة
سید علی کیا وچند برادر دیگر بدست افتاده در مقام سمام متوجه دارالسلام گردیده کارکیا سید علی
بعد ازرار وبگلوست نشسته ازکمال شجاعت بر کیلان بس استیلا یافته امیر دماج حاکم انجا راآواره
ساخته آخر روز شنبه بیست وچهارم شهر جمادی الاخر در سنة ثلاث واربعین وتسعمایة بقرض طاعون بخلد برین
شتافت کارکیا خان احمد این سلطان حسین اگرچه کارکیا ترین آن طبقه علیه وافضل واکرم
آن دوجه سایه است واکنون زمان افتخار بکوکبه کارکیا شهریار یافته فرمان ده کشور دولت شده چون
اقبال ابخت ازبیداری درحالت بخت یافته صاحبخت وتاج گردیده در رواج مذهب حق ایزدی
علیهم التحیه واثنا اهتمام تمام تقدیم رسانیده واین بیت از تتبع جمیع افتاده است نقش نگین آن سرور
رایات سعادت بیت تا نقد سعادت ابدی را بهر مراد شد راهنمون بمذهب اثنی عشری
یکی ازشعرا در وصف این بیت گوید شعر تا شد این بیت تراقش نگین خانهٔ دین ۵ گشت بعون
ازین بیت چو بیت المعمور واین قطعه نیز ازمآثر فاطرخان عالیشانست بیت تراز سپهر تقوی
رسول پیرایی ۵ چنانکه زینت حقیقت زهجکس نهان ۵ بطرز شرع نبی این نشیمن کرشود ۵ طلای داده
والد علال فرزندان ۵ وتمامی الکای بیه پس وکشکر نوش که جمله ازبستگان سلاطین صاحب تاج ونگین
گرایشان راسحق اوند امیر دماج خوانندی ومولانای قطب الدین علامه شیرازی کتاب درة التاج باسم
یکی ازایشان نوشته بجمعی موافقت دینی ودنیوی بافاغدان ابدی نشان علیصفه بگوزانه تصرف
ایشان درآمد امیر دماج مشهور بمنطقه سلطان بشاست گوان قمت وخلاف دین دولت این دودمان
فضلوا وکان خاندان قدیم خود را بباد فنا داده بمصداق قطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین
گردیده وبر ایشان مد الطاف که ازپرتو این دولت بی اشتغال شما صحال اوشده بود وبر عالمیان
ظاهر است که ازبیگانگی بیگانه رسیده باهل خلاف این دودولت حمد بستان شده ودیدانچه دیده خلاصه حال
کشف الاختلالش اگر حسب الفرمان قضاجریان حضرت کارکیا سلطان حسن دیگر دلالة ازاخراف
برکاهای ازهجوم فتوده های زشتی نشسته مدتی دررودی دریا آواره وسرگردان بود وآخر سفینه
دولتش رحوالی بادکوبه درگرداب ادبار افتاده وسلطان خلیل والی شیروان که هرده بغیر حصارت

هماران سرافراز بود و بیرا بشفاعتی تر خود برد و در صدد اصلاح کار با رای او سلطان خلیل نشتوانست
الا صد راس چند روز بر بوش صعب گرفتار شده و فات یافت و او با سوء حالی بر دست فرستادگان پایه
سریر اعلی گرفتار شده و در روز جمعه هم شهر شعبان در سنه اثنی و اربعین و ستمایه در میدان صاحب آباد
تبریز بانواع عقوبت و غضب نجاشای سوخته نشانا عبرت دیگران شد و احوال تمامی کیلانات به پیش و پیه فتنه
سقرا قبال آن سلطان کشور الافضال خلد ملکه است **چند چهار چشمه** در سلاطین علویه تواسه
مرغشیه مازندران **پیر قوام الدین** المشهور بپیر بزرگ از سادات ساییات مرغشیه است پدرین برجست
سید قوام الدین بن سید صادق بن سید عبد الله بن سید محمد بن سید ابو هاشم ابن سید حسن بن
سید علی الرعشی ابن سید عبد الله بن سید محمد بن حسن الاکبر بن حسین الاصغر بن امام زین العابدین
علیه السلام خدمتش بخراسان رفته مرید سید غیاث الدین سوغندی شده و مدتی در انجا بسلوک مشغول بوده
بعد ازان بوطن اصلی که مازندران است مراجعت نموده و در سنه ستین و سبعمایه بموجبی که در حوالی آقوز
جلادی مذکور خواهد شد فرمان روای مازندران گردیده و قریب پنجاه سال بدان اقلیم پرداخته آخر
در خدمه محرم در سنه احدی و ثمانین و سبعمایه وفات یافت و در آمل مدفون گشت و او را چند پسر والا
گهر بوده از انجمله سید رضی الدین و الی آمل و سید فخر الدین سردار رستمدار و سید کمال الدین فرمان
فرمای ساری **سید کمال الدین** بموجب وصیت ولی العهد گردیده و در شهور سنه اربع و تسعین و
سبعمایه امیر تیمور گورکان متوجه تسخیر مازندران شده و سادات بقلعه مازندران متحصن گشته پس از محاصره
دو و دو از دو روز در هشتم شهر ذی القعده نزد امیر تیمور رسیده سید کمال الدین با سایر سادات مطلب فرمود
ای جوانهای بیگانه در مجلس بودند بخشهای دلپذیر کرد آخر سادات را پیران برده و اسکندر شیخی
زانو زده و تقاضای خون بها خواست بیرگفت تنها تو نیستی ملک سعد الدوله رستمداری نیز دعوی خون
میکند و در همان مجلس سید کمال الدین با سادات بقلعه مازندران مراجعت نموده و قاتل معلوم
نیست و هر که در خون سادات سعی نماید فرزندانش مواخذه خواهد بود و بیرز آن سخن خوش آمده
سادات را در کشتی نشانده بجزیره ام از انجا با قاضی ترکستان روان داشت و سید کمال الدین
با خوان و اقوام در ان غربت فرو ماندند و امیر تیمور بساری را بجمشید کیان و آمل را باسکندر شیخی

درستمدار را بملک سعد الدوله داد **سید یحیی** بن سید کمال الدین چون در وقت عصیان اسکندر
شیخی در خدمت امیر تیمور بود و مساعی جمیله بظهور رسانید حکومت آمل بدو رجوع شده و ساری همچنان در تصرف
جمشید بود جمشید در سنه خمس و ثمانمایه فوت شد شمس الدین غوری قایم مقام او گردید و بقیه سادات
از ترکستان بحکم امیر تیمور شاه رخ باز مدران آمده پیش ازان خوام شمس الدین غوری را کشته بودند سید
علی در ساری والی شده و دیگر کسکار را بر سادات قسمت فرمود و اما اقوام با او منازعت بسیار کرده تا
آنکه در آواخر سنه عشرین و ثمانمایه بر مرض خوتریز وفات یافت **سید مرتضی** ابن سید علی بموجب ولی العهدی
قایم مقام گشته از طایفه روزافزونیه مازندران اسکندر نامی را جهول الملک ساخته و مدار خود بدو نهاد
بنابرین اقوام ازوی رنجیده در صدد خلاف شدند و سید مرتضی در چهارم شهر صفر سنه سبع و ثلثین
و ثمانمایه وفات یافت **سید محمد** بن سید مرتضی چون از پدر بغیر از دو فرزند دیگر نبود بنابرین زمام عجله
اقتداری در دست سنه مذکور بدو رسید و در شهر ربیع الاول سنه مذکور بجلوس موفق و امالی ساری با او بیعت
کرده دعای خاوند صاحب اقبال قاصد بود میرزا ابا بر طلیع در ساری گردیده بسکر بدانجا گشید اگرچه سکر ترک میگیرد
شکست یافت اما ساری را گرفته آخر جهی پیشکش شده و دختر سید محمد را جهة میرزا خواستگاری نمودند
و بیرزا در سنه احدی و ثلثین آنجا رابده بازگذاشت و در عهد او بهرام ابن سکندر راقه از تمام نیافت
آخر سید محمد در سنه ثلث و ثلثین و ثمانمایه با اهل فسیی درگذشت **سید عبد الکریم** بن سید محمد در واقعه پدر
در اردوی جهان شاه پادشاه بود و آن خبر شنیده در جناح استعجال بساری آمد قایم مقام گردید در
عهد او بهرام روز افزون بواسطه خصومت سادات با بیکلان بقتل آمد آخر سید عبد الکریم در روز چهار
شنبه چهارم شهر ربیع الآخر سنه ثمان و ثلثین و ثمانمایه وفات یافت
سید عبد الله ابن سید عبد الکریم بجای پدر نشست و در سر کار او علی ابن بهرام روز افزون
تمام کرده محسود اقران گردیده و چهتی سید شمس الدین بالیکانی را در سر دیوان بقتل رسانیده بنابرین
دیو خوی فرسکی ساری بر دست سادات بیکلان گشته شده و ازان پیشتر تمام سید عبد الله را دیوانه
با وجود آن اصلا خود را از شراب باز نمیداشت لاجرم سید زین العابدین ابن سید کمال الدین ابن سید
محمد پدرش را سید عبد الله بزندان کرده و در انجا وفات یافته بود و در چهارم شهر ربیع الاول در سنه احدی و تسعین
و ثمانمایه فرصت یافته لشکر آورده امیر زین العابدین بتغلب حکومت یافته آن اشکارا

از دیوان چنین پنج بصد و پست فرار از ایشان منقطع نبود و اما همیشه میانه او و میرزا عبدالکریم نزاع
بود کاهی او بدین را بجانبا این برو غالب میشد تا آنکه در شهور سنه ۷۰۰ وفات یافت پیر شمس الدین
پسید زین العابدین پس از بحکومت رسید میرزا عبدالکریم او را اخراج نمود او پیش سلطان یعقوب
آمد از کار کیا میرزا علی که محمد عبدالکریم بود شکایت کرد و بنا بر این لشکر بسر داری مکرمک بوصبو
صاحب ری بدو داد و مقرر شده و پس از عود وی نوبت دیگر میرزا عبدالکریم بدو کاری کیا او را
پروان کرد و سید شمس الدین محمد او شکایت کیلانیان بر یعقوب پیک نوشت او
سلیمان پیک پرزن را با لشکری بتاخت روانه و طاقان مقرر کرد و ازان جهة تشویش پیدا کرد
بدیشان رسید و در سکار رسید شمس الدین آثار ستم روز افزون از خضیض مذلت باوج غایت
رسید آخر سید او را گرفت در قلعه محبوس ساخت آخر سید در شهور سنه ۷۰۰ وفات یافت پیر کمال الدین
پیر کمال الدین بن سید شمس الدین تمام شد و در سنه بزرگ آثار ستم گشته شد آثار ستم
براکثای او مستولی شد عبدالکریم بن سید عبدالله در واقعه پدر چهار ساله بود و در اردوی
سلطان ابوسعید بود کار کیا سلطان محمد او را از انجا طلب داشته با لشکر جازندران فرستاد
چندین کرت میان او و سید زین العابدین رد و بدل شده آخر در سنه ثمانین و ثمانمایه آن
اکثار بر قرار گرفت و سید زین العابدین بهزار جور و زحمت در انجا ساکن گردید آخر بنیابت او و سید
شمس الدین آن ولایت آن و نایب سمت اشتراک پیدا کرد وفات پیر عبدالکریم در سنه اثنی
و ثمانین و ثمانمایه بود پیر شاه بن پیر عبدالکریم در اکثای مذکور بدرجکومت رسید آقا محمد
روز افزون او را اخراج نموده او بدرکاه عالم پناه رفته باحکام حکومت معاودت نمود
و در رود ماند بدرست منظفر پیک رکتان ملازم آقا محمد در سنه تسع و ثمانین و تسعمایه بقتل رسید
پیر عبدالله آذین پیر سلطان ابن پیر عبدالکریم او پرتو درست روز افزون سمت خالی یافته والی
آنجا گشت و بعد از وفات آقا محمد باستقلال تمام پیدا کرده چون منسلک بود از زیر فرمان اعلی او را
معزول کردانیدند سلطان ابراهیم ابن امیر خانی که شیوه رضیه اخلاق را شعار ساخته بود و بجور
اوی پس از میرزا بزرگ قدس سره در ان رودبار کثیر الاحسان بدالتشیع بجای او منصوب گشتند این
خبر که بهای رسید در روز شنبه یازدهم شهر جمادی الاول در سنه تسع و ثمانین و تسعمایه خود را

بدکاه جهان پناه رسانیده و بسبقی معهلی از بقایای آنچا تعهد نمود که وجود بدنابرین تحصیل دیه کند
یعنی فان پیک نمیرد لهذا روان سلطان تکلو مرجوع شد و پیر عبدالله در رودخانه جاجرود از نزد انتوا
باکرفتار شده با بضروره او را در قلعه اولکلیس بشهید رسانیدند و ران تناجی بقصاص خون
خویشان خود او را بالقتل آوردند و سلطان مراد در انجا بدولت ابدی الاتصال استقلال تمام
یافت پیر عبدالکریم بن پیر عبدالله خان مادر میرزا خان حسب الحکم همیون شریک شده و چون اعمال
او نه بر وجه صواب بود معزول گشته او را قزوین آوردند پیکبار ترک خورده در شب جمعه شهر
شوال در سنه اثنین و سبعین و تسعمایه وفات یافت چند پاره رقم رقعه های ملوک طبرستان،
در تمدد استراح در رد طایفه خلیفه اولی ملوک مازندران که ایشان را باوندیه خوانند و مغرق
برسه فرقه اند فرقه اولی جهار دفعه مقدمه کیوس ابن کیقباد بر اورنزرکتر اوشیروان که
بجکم پدر پادشاه و غم بود والی مازندران شد و بعد از حکومت بهفت سال با برادر مخالفت کرده بدست
او بقتل رسید و چون اکثر سلاطین خاقان این شهریار جمی که مسلمانان حکومت داشته اند کاه کاه او را بدین
نوکران جاه طالبی خود و بذکر جمی که مسلمانان و موشان بود و اندی پرداز و قرار این شهریار بسی سال
باقبال کذرانیده و انچنین سلطان شیعی است ازان طبقه چنانکه شیخ عبدالجلیل رازی در کتاب نقض
بان تصریح نموده او را دیسپور و سرخاب و دانیار پسران این سرخاب ن قارن پس از جهل و پنج
سال حاکم بوده در زمان او رافع بن مرثد بامتصواب ارسلان جازندران آورده و ران اشارا
بر سرخوان کرفته یکی از قلاع فرستاده و در انجا در شهر رمضان سنه اثنی و ثمانین و ثمانمایه وفات یافت
سفندیار ابن رستم بعد از قتید پدر باد سامانیان والی مازندران شده پس از سی و پنج سال حکومت
فوت شد شیخ ابوریحان بیرونی با او صحبت داشته در آثار الباقیه از و روایت نقل میکند و در بعضی
از تواریخ مسطور است که وی خروج تمام کرده بر تمامی طبرستان و دیلمان و قومس استیلا یافت و در
زمان او امیر نصر بن احمد سامانی قصد ری و توجه نموده بنهاوند رسید خواست تا انجا را از و
پستخلص کند اصبهبد طریق را ببهبهته نامی هزار دینار بداد و او را نیافت اصبهبد شهریار بن شروین
صاحب رکن الدوله ابو علی هفت سال حکومت کرد زوجه فخر الدوله رکن الدوله دختر شروین
بن مرزبان بن رستم بن شروین که مرزبان نامه از تالیفات جد اوست مرزبان نامکور است از بنی اعمام

اوست وایشان را الی شده بعد از شصت سال انتقال نمود اسپهبد شهریار بن دارای دیلمان حکم
رانده قباوس ان اشکبر بادا و بملک خود رسید آخر منهما مخالفت شد قباوس اسپهبد فخر ملک
حکیم فردوسی طوسی رحمة الله تعالی نامه را خواست تا باسم او کند بنابرین بازندران رفته ابیات مجلس سلطان
محمود بر خواند چنانکه او در مجلس دوازدهم خواهد آمد اسپهبد نخجیران کرده فردوسی را رنجانید
نمود رنجان ساخت رمضان شهریار در سنه ثمان عشر و اربعمایة باعلا آله واجب کرده گرفتار
شده در شهر رجب در سنه تسع عشر و ازندران وفات یافت آن خزانه بدو منوش شد فرقه ثانیه
از بازماندیه شصت فخر اسپهبد حسام الدوله شهریار بن قارن بن مرداویج بن شهریار بن دارا بن پدرش
قارن بواسطه استیلای آل زیار بدحال بوده در اواخر بعضی قلاع دست یازیدکای تاخت بر
اکای رخسان می برد تا انکه در سنه ثمانین و اربعمایة ببرد و اما خودش در ایل زمان سلطان
ملکشاه در شهور سنه ثمانین و اربعمایة خروج نموده ملک بوروانی را بدست آورده بعد از
واقعه آن پادشاه عالی جاه شده سلطان محمد ملکشاه و سنقر تجاری را با چغبر ارسوا یجک او در شاه
دشکیت برسلاجقه افتاده سلطان محمد با او در صدد اصلاح شده دختر خود را به بخم الدوله قارن کی
ولی العهد پدر بود داد و اسپهبد پس از سی و هفت سال حکومت هشتاد و ساله حیات وفات یافت
بخشم الدوله قارن بن شهریار بموجب ولی عهدی بحکومت رسیده بعد از هشت سال در گذشت
پسرش بن قارن بعد از پدر بقایم مقام شده و میانه او و خویش علاء الدوله علی که در زمان پدر از دست
برادر بسلطان سنجر پناه برده از انجا بخدمت سلطان محمد آمده مذکور افتاده بود قتال شده علاء الدوله
غالب آمد رستم بر دست دختر سلطان محمد زوجه پدرش مسموم کرده بکشت چهار سال علاء الدوله بن
علی ابن شهریار سکونت برادر را خواسته در شهور سنه اثنی عشر و خمسمایة بحکم سلطان محمود بن محمد بازندران
رفته مالک ملک بوروث شده و بعد یکسال حکم رانی آخر بواسطه استیلای قوس رنگ حکومت
بنو دیلمیات مشغول گردید شاه غازی رستم ابن علی بحکم ارث والی انجا گشته در شهور سنه
اثنی و خمسین با لشکری چغبر را کتای الموت فتحه الله واقعه دراقتل و غارت کرده املاک ایلغ زا بندگی
فرخت و چندان خزانی کرده که بسالهای قانی توانسته شد و شیخ خبیر الجلیل رازی معاصر او بوده از
نقص تعبیر از بناء شاهان پنو دیگفته که شاه شاهان غرف الملوک رستم بن علی و بدرش ملک

مازندران و اسلاف ایشان تمامیان مهدی اند و بعد از هفت هزار و چهار در عهد آمد که ایشان ولک
کرده اند خطبه بنام مهدی صاحب الزمان میکنند و همدران اوقات ایرانیان بقبیله سنجر چپ و
بازندران بوده علی برادر شاه که سوار و پابرا در خلاف در زیدی بدست ایناق افتاده بکشت و سرش
بدو فرستاد و آن حرکت بر شاه غازی بغایت شاق افتاد اما در سنه خمس و خمسین به واسطه غایت ابر
ایناق با غزان جنگ کرده و پنج نوبت بر ایشان غالب آمد مرتبه آخر ایناق بر جیب انوار حالا بطان چول طغان
ذار ربیان بست شکست بردی افتاد و ربع هفت هزار کس از سپاه غازی کشته شدند پس از بعد چهار
سال در بست و شصت سال حیات در سنه ثمان و خمسین و خمسمایة وفات یافت اما از تاریخ سکال فاتش
در هشتم شهر ربیع الاول در سپندیتین نگر رست علی ای حال این دو بیت در مرثیه او گفته اند بیت

ای پرورده ابر و فر و دین کو بارنیت ۵ بر تخت رستم ابن علی شهریار نیست ۵ دیو سپید سرزده و مازندی
بروان کاندر زمان رستم مازندران نماند علاء الدین حسین ابن رستم قایم مقام شده و چغبر را بهفاک
بود سپید چهار صد غلام جمیل اشت هر کدام کز شه چشم بر کری دیدی سر بیاد و ادی آفرین از شه
سال حکومت در نصف رسم و در وقت مستی بر دست غلامان کشته شد ولد او رستم بن حسن بجاش
پسندیده و اشت و غلامان پدر را بطایف الحیل گشت و پس از سی و چهار سال اشت و حکومت
در سنه احدی و ستمایة نماند بنا بر سببی بمهمان رسید و کمال اسمعیل در مدح او گوید بیت سپاهان را بهر
یک چند و التها جوان کرد ۵ هوایش غیر افشاندن خیش گلستان کرد ۵ بگوهم گر نچه سنجر چنین دولت بسپاهان
ازان کار انگاه بخت شاه نوخواه کرد ۵ ملک اسپهبد عادل که هر جای کرد ۵ سعادت هم رکاب
او و دولت سپه همعنان کرده و فا بر اظهیر ایای بدو کرده و دین بیت که بیت شاید که بعد خدمت کی
ساله در عراق نو اموز خسرو ازندران بود ۵ هم از نکام ظهیر کمال تشیع شاه او رشیر
نر ضیغم دریست بیت غرض آن کرده ام که برتابم ۵ سوی مازندران عنان سخن تا که بوجه معاش
نشینند ۵ مهر او بگزیدی عز پیش الوک بن شاه از شیر بگیرم پدر و قلعه او در بند بود بعد
از واقعه در بتاریخ اوکال دولت بگلوت منشسته بعد از چهار سال در شهر شوال در سنه
ست و ستمایة بفرمود و سپید ابو رضا حسین ابن محمد بن ابو رضا الناطری العلوی کشته شد و انده
فرزند نماند فرد سوم از بازماندیه سعد فخر جم الدوله ارد شیر کنده خوار ابن شهریار بن کنده خوار

بن رستم ابن دارا ابن شهریار بن قارن ابن سرخاب کرنی عم و خویزاده شمس الملوک بود و در شهور
سنه خمس و ثلثین و ستمایه در مازندران عروج نموده آمل را پای تخت ساخت و خود ایالی که از زمان
تاتار ماتع شده بود و قانی کرد و در سبع و اربعین و ستمایه فوت شد شمس الملوک محمد بن حسام الدوله
بعد از پدر والی گشته در زمانی که هلاکو خان با ایران آمد او شهر آمل را محاصره کرد و کوه
بارگه نشست و ایشان فتح ناکرده بی رخصت از انجا برخواسته بانکای خود فرستاد بنابرین مغضوب شده
در سنه خمس و ثمانین و ستمایه بحکم ایقاخان کشته شد علاء الدوله علی ابن حسام الدوله دارا و شیر
پس از برادر باتفاق امرای مغول بحکومت رسیده در سنه خمس و سبعین و ستمایه وفات یافت فخر الدوله
برزجوبن شهریار ابن ارزشیر قایم مقام گشته و مازندران در زمان او چنان آباد و ایمن گشت که فرشاد
مدرسه در آمل معمور گردید و فراشش در سنه ثمان و ثلثین و ستمایه نخیر الدوله شهریار بن برزجوبن والی
گشته و فراش در سنه اربع و تسعین و ستمایه در زمان ایلخانی غازان رکن الدوله شاه نخجیر بن تاج
الدوله قایم مقام گشته در سنه ثمان و ثلثین و سبعمایه فوت شد شرف الملوک ابن رکن الدوله بحکومت
رسیده در سنه اربع و ثمانین و سبعمایه در گذشت فخر الدوله حسن ابن رکن الدوله والی شده و الغ
امیر وجیه الدین مسعود سربدار در ایام اوردی نوین در زمان او طاغوی دران ملک شده تا کنار آمل راندند
فلک شدند و بغیر از ابعضی اطفالش کسی دیگر نماند و خواهر از فرسیاب جلایری را خواسته بود لاجرم
از فرسیاب در نگ دران استیلا یافته طمع در سلطنت کرد چون خواهر او را دختری از شوهر دیگری بود
از فرسیاب با تفاق خواهر فخر الدوله را بدان دختر که بری حرام مرید بود شهر ساخت از علما فتوی
خون او حاصل کرده بود و در روز شنبه بیست و هفتم شهر محرم در سنه ثلثین و سبعمایه فخر الدوله بحمام
رفته بود چون بیرون آمد کیا علی و کیا محمد فرزندان فرسیاب را که در جوان خوش آواز بودند
در مسلخ فرستاده شاه نامه را بزرگ بود آواز بلند میخواندند فخر الدوله هنجخود را بر بالای کتاب نهاده
بود و یکی از ایشان خنجر را برداشته برعایت آنکه وی نگیرد او را بشکم فخر الدوله زد و کمی الغور تسلیم
شده آن دو مان قدیم بدو ملتحق گردید فرع در طالقان جلایریه انقرضت پس از فخر الدوله بحکومت
نشسته دیگر خانهای قدیم را برانداخت و نفس فاجور پیش گرفت و اشنا کیا چون ضمان دار کار از
جانب فخر الدوله گردید تا آن وقت لاریجان و نجا هر دا ماوند از فرسیاب بود او را از آن قبیح گرفته

گرده بنا بر آنکه انتساب به شیعه و زی نجابت قوام الدین مرعشی که دران وقت بر سنه ارسمان و نشسته بود فرقه
برید شده چندان دران باب خلوکرد که شیخی موسوم گردید آخر از بدو برد و سید را بدست قهمای انجا
آزاد کرد و مجوس ساخت اتفاقا در همان شب پسر شن کیا سیف الدین بقهوا خ در گذشته سید را رها
کرد و این موجب زیادتی اعتقاد مردم شده جمعی کثیر بخلوت ارادت سید در آمدند و افراسیاب بغیر از نوخ
ای علاج ندیده با نوجی بر سر صومعه او که در قریه زا لوبه بود رفت از طرفین جنگ شده و تیری بر مقتل
افراسیاب آمده از پای در آمد کیا فخر الدین جلادی مدتها حاکم ساری بود چنانچه قصد عبد الله پسر او
رسیده قوام الدین که در زمره او کوشکیری نظیر خود داشت کرده و کرد عقوب او و چهار پسرش در
جنگ یزدام الدین بقصاص رسیدند کیا بشتاسف که بخواهر داده فخر الدوله حسن حاکم مازندران
بود و خون رسید عبد الله اتفاق کرده آخر در قلعه لوجی با هفت پسر بقتل رسید اسکندر شیخی
ابن افراسیاب در آتوپر جان برد و مدتی ملازم ملک براة بود و بعد از ان خدمت امیر تیمور را
اختیار کرد و بصاحب آمل ناجیه جلاد شد در سنه ست و ثمانمایه با امیر تیمور اظهار عصیان نموده بدیار تیمور
اظهار لشکر به انجا کشیده و او را برانداخت غیاث الدین کیا ابن میر علی کرجا علی الدوله سیف پسر افراسیاب
جلادیت در آراء اخره دولت رکنان طغیان تمام کرده با بندگان حضرت پادشاه غفران پناه عصیان
در زرین در سنه تسع و تسعمایه بعد از فتح حصار آسیابدست افتاده و قبح وجهی گشته شد و آن طایفه
منقرض شدند طایفه نیز در طوک رستمدار که بلوک کاردا باشد مازندران اول ایشان فیروز
عم افشیر و بنت در غایت الاختصار بر که بعضی از مسلمانان مومن ایشان اقتدار یسر و شیرویش
ابن نهراست ابن فخر الدوله داد قاتل و عادل دعایی امت بود خواهر شاه غازی رستم الی مازندران
را در نکاح داشت و میانه در کمال اتحاد و بدین جهة هر دو مملکت صف شارکت گرفته طبرستان بکمال
معموری رسید و منظوری شاعر در حق او گفته بیت جنت عدلست کوی کشور مازندران ۵ در حریم
حوالت اصبهد اصفهبد ان ۵ ملکش سیزده سال پسر اردیکیا و پس بن نهراست پس از برادر
والی شده و میانه او و شاه غازی مخالفت بود او پسر خود حسنان نام را والی عهد ساخته و در زمان
پدر فوت گشته از او پسری یکساله از زین کرام ماند و دیگها پس در سنه ستین و ستمایه وفات یافت
وی هفت سال حکومت راند اسپهبد رستم بن شهریوش ابن نهراست بعد از عم حاکم شده

بیان او و شاه ارمنشیر والی مازندران جنگ بطریق انجامیده ازدوی متزل تزدار و شیر رفت و چنین خیال
فرار کرده بر دست هزبر الدین خورشید گی از اعمام او بکشته شده مدت شش سال
زرین کمر بر چنان ان نیکاوس چون ارشیر بعد از قتل پدر است پادشاه عالی نامی را بحکومت
رستمدار فرستاده بود چون شنید که زرین کمر بر سر رشد رسیده خواست تا دختر خود را داده مادر
والی سازد والی رستمدار از ان سر باز زده بلی ستون نامی را والی ساخته و علی پادشاه را کشته
و زرین کمر متواری گشته ارشیر لشکر به انجا کشید بلی ستون بقلاع رود بار گریخت و ارشیر زرین
کمر را حاکم ساخت بحکومتش هشت و چهار سال گذشید و در سنه عشر و ستمایه در گذشت پسرش ابن زرین
کمر پس از پدر قایم مقام شده و کمر سروری بر میان بست بعد از دو سال در سنه ثلثین و ستمایه وفات یافت
فخر الدوله ناصر بن پسرش بر تخت نشست و بعد از حکومت هشت سال از تحال نزد
جلال الدوله شیرین پسرش در حدود دیلمان حکومت میکرد و برادر کهتر اسکندر کرا از طرف پدر
خوارزم شاهی بود در قتل والی بود اسپهبد شهر اکیم برادر دیگر ارشیر پس از قتل او مقام قایم
شده و در سال یازدهم از حکومتش مغلوبان بر تخت سلطنت نشست و شهر اکرم در سنه احدی و ستین
و ستمایه فوت شد ملک اسپهبد فخر الدوله نام آور شهر اکیم الملقب بشاه غازی او احوال و
شرح پرور و مرحمت گستر بود و پیوسته مردم را بادای طاعات و عبادات ترغیب و تحریص میکرد
بدین کرکه اشارت فرموده تا در دار الملکش مناری کردند که فرق تمام انام بمقتضای آیه کریمه یا ایها الذین
آمنوا اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکر الله و ذروا البیع عمل فرموده و در وقت نماز جمعه هیچ
آفریده بر سر و شراء و سایر مهمات و بیوی نپرداخته و هیچ کس بمسجد جامع نرفته بگذاردن نماز و عرض
نیاز قیام ننماید و جمعی از ضعفای صناع و محترفه بر کار پادشاه شاقه معروض داشتند که بجهة گذران
عیال و اطفال ما را در تمام روز بهم خود مشغول می باید نمود و ما بجهة بیعت بهم نرسد و اگر حسب الحکم
بمسجد حاضر نشویم از خدام آستان سلطنت آسیبی بما نرسد حکم شد که شاه غازی و موذن کهنه
مردم مضیف شهر دیلمان هر یک بازار و ظیفه معین سازند تا هر سال از دیوان اعلی بگیرند و جمعه کسب نفقه عیال
ادای نماز بتمامه نمایند و دیوانیان حسب الفرموده بتقدیر ساخته و بعد از ان مجتمعی را معلوم شد
که شخصی بی اصل و نماز بگذارد و بتاب او مشغول گردد آن شخص گفت که بجهة ملک بس دشوار است
بعد

بعد گذاردن نماز ست اگر شما بخواهید که وضو ساز بعضی دیگر برای فرو آن کار مقرر نمایید این قول
اقبال بسمع شاه غازی رسید فرمود تا تفتیش آنچه بجهة گذاردن نماز برای آن شخص معین ساخته بودند
و در وظیفه او افزودند بعد از سی سال در سنه احدی و سبعمایه وفات یافت ملک کیخسرو بن
بعد از برادر سیزده سال حکومت کرده در سنه احدی و عشر و سبعمایه در گذشت شمس الملوک محمد ابن
کیخسرو پنج سال بکسری حکومت کرده در سنه تسع و عشر و سبعمایه در گذشت ناصر الدوله شهریار بن
کیخسرو پس از برادر حاکم شده در سنه سبع و عشرین بر دست اسکندر برادر زاده کشته شد تاج الدوله
زیار بن کیخسرو بعد از برادر بحکومت یافته در سنه اربع و ثلثین و سبعمایه در موضع کوشرفوت شد
جلال الدوله اسکندر بن تاج الدوله زیار بن کیخسرو بعد از پدر حاکم گشته در ایام امیر مسعود سر بدار
مدران دیار کشته شد مرام آنکه تا غایة سرخی تراشیده ند و باز سر تراشیده ند و دستار بر سر پیچیده
و جلال الدوله صباح روز شنبه بیست و یکم شهر ذی الحجه در سنه ست و اربعین و سبعمایه قلعه کوررا
طرح انداخته بساخت و بعد از بیست و هفت سال حکومت در سنه احدی و خمسین و سبعمایه کشته
شد صورت انکه در اندیمی بود فرخ نامی و حبشی در اثنای صحبت صیانه ندیم و یکی از اهل مجلس تراعی شده ندیم
کارد بران گرکشیده بحبشه از هم برآمده چراغ فرو نشست ملک خواست تا بیرون رود و سر کار دیده تش
رسیده این معنی بر کسی ظاهر شده فرا کبر دگ ملک را زخم زدند مقارن آن سر بردن کرده بساده دلی
بتصور اکه دی فتاب ملک است منجنی بر پهلوی دی فرو برده و بهمان ازپای در آمد فخر الدوله
شاه غازی ابن زیار بعد از برادر بحکومت رسیده در سنه ثمانین و سبعمایه وفات یافت سلطان
طوس بن تاج الدوله زیار بعد از قتل قباد حاکم شده در ایام تذران بتحریک امیر تیمور بر سیده ملک کیومرث
بن مسعود بن کشتهم بن تاج الدوله زیار بر تخت ملک پیشتون در سنه تسع و ثمانین و سبعمایه در طالقان
بر دست طاهر کشته شد و خودش بحکم امیر تیمور کوتوال قلعه لوز بود چون او با سکندر بخشی عداوتی
داشت در واقعه عصیان اسکندر پسرزاده او رستم بن عمر شیخ ملک را گرفته نزد وی فرستاد و اسکندر
او را باسب و خرجی داده گفت هر جا که خواهی برو و او بشیراز نزد پسر محمد عمر شیخ رفته مدتی در انجا در
بند بود و آخر خلاص شده در زی قلندران برستدار آمده و از شهر بر قلعه لوز دست یافت ملک مرزبان
شیراز عهد کرده بود که اگر بار دیگر بحکومت رسد در رواج مذهب حق ایمه اثنی عشر علیهم السلام سعی نماید

لرجم الی رستمدار اگر اکثر ایشان تا آن وقت بشی بودند بسب حق دعوت نوذران رشیع
دران دیار رواج یافت و ملک در ماه رجب از سنه ثمین و ثمانمایة وفات یافت بعد ازوی ملک در میان
دو پسر وی منقسم شده الی الآن که سنه اثنی و ثمانین و ثمانمایة است آن مملکت معتبر است یک حصص قلعه نور
و توابع است و یک بخش قلعه کجور و مضافات **ملک نور** و ازایشان شش نفر نامایت بر پسند
سروری نشسته **ملک کاوس** ابن ملک کیومرث قایم مقام پدر وی او بود و بحکم پدر برادران کوچک
نفوذ کبرا بوده و اند محکوم او و ابو اسحق سفک دما و سوء خلق اخوان از و متنفر بوده بملک اسکندر برادرش
پیوسته و فاتش در سنه احدی و سبعین و ثمانمایة **ملک جهانگیر** ابن ملک کاوس در قلعه نور بجای
پدر متغور نشسته میانه او و برادرش اسکندر نزاعی بود و کار بسلطان محمد طاب ثراه و در سنه احدی
و ثمانین و ثمانمایة یک مرتبه الصلاح فرموده آخر در شهور سنه اربع و ثمانین و ثمانمایة وفات یافت **ملک**
کاوس جهانگیر بوجب الی العهدی قایم مقام شده آخر در جنگ برادرش پیشتون کشته شد **ملک**
کیومرث ابن جهانگیر بعد ازحا و ثروا قلعه نور را ضبط نموده برادرش ملک پیشتون را اوزا
راه ندا د آخر میانه او پیشتون جنگ شده و بدست او کشته گردید **ملک پیشتون** ابن جهانگیر بعد
از قتل برادر اعظم بگلوت رسید و خواست تا مادی رستمدار را بتصرف در آورد و بنابرین در سنه
عشر و ثمانمایة لشکر بسر کوه برد و بغیر از قلعه تمامی ان دیار را مسخر گردانید آخر در بیست و ششم
شهر صفر در سنه ثمث و عشر و ثمانمایة در وقت مستی بدست عورتی که دیبای او بود دو تا و اش برده
ملک کشته شده بود بقتل رسید **ملک بهمن** بعد از پدر وارث ملک سوروئی شده و بحکام
اطراف سلوک پسندیده نموده و خواهر پادشاه عالمیان سلطان احمد خان را بحبالهٔ نکاح در آورده
والی مازندران را بانکاح در آورد و چهل و دو سال بحکومت کرده و در شهور سنه سبع و خمسین و ثمانمایة
وفات نمود این مصراع موافق تاریخ است **مصراع** فرید بقای کیومرث بود **ملک کیومرث**
ابن ملک بهمن بجای پدر حاکم شده و مکرر به سرکار عالم پناه آمد و شمول عواطف پدر بیچون گردید والی
مازندران را بانکاح در آورد و ایرشید اکرم **ملک اویس** ابن ملک کیومرث ابن ملک پیشتون
که بی تکلف در تمامی اوصاف ملوک کار بایهٔ رستمدار است اکنون و بعضی از نواحی انجا بر
زیر حوزه والی مازندران است **ملک بجو** و ازایشان شش نفر نامحال بحکومت رسیده اند **ملک اسکندر**

ابن ملک

ابن ملک کیومرث بود برادرش ملک اس فوت شده و بسلامت خلاص شده بعد از چند گاه وفات
یافت **ملک تاج الدوله** ابن اسکندر قایم مقام شده مقتلی بحکومت پیوسته بود **ملک اشرف** ابن تاج
الدوله بس از پدر بحکومت رسیده در حینی که ملک هستون لشکر بانکای او کشید چون در خود قوت مقاومت
ندید بپسر ارشد خود ملک کاوس را با تحف و پیشکش نزد خویشان رفت و بعد از و نامه ملک هستون خود نمود
ملک کاوس او را تسکین نداده و تیز بپسر مضایقه نکرد آخر در شهور سنه احدی و عشرین و ثمانمایة وفات
یافت **ملک هستون** ابن ملک اشرف از روی فهم و ادراک و اطلاع بر احوال سلاطین وقت
و مراعات اهل فضل پیشتی بدیگران نداشت و در زمان خود هستون دوم از امرا بود آخر در شهور
سنه خمس و ثلثین و ثمانمایة بقصد ملک جهانگیر پسرش ارتحال نموده و پشته ملک اسکندر برادر خود را که
دختر زاده سلطان احمد خان بود در زمان پدر قصد کرده بود والی آن دیار بکیفیه از در رسید و ملک
کیومرث را بگلوت برانشست **ملک کیومرث** بن ملک کاوس ترپ هجده سال بغور نموده
پدر در بند بود آخر بامداد آقا محمد روزافزون وارث ملک پدر شد آخر در بانزدهم شهر ذی القعده
سنه ثلث و ثلثین و ثمانمایة فوت شد **ملک** بن ملک کاوس بعد از برادر بحکومت رسیده
بزیارت رضوان علیه التحیه و الثنا مشرف گشته حالا حاکم گجزاد است و بهمن بن کیومرث حاکم
لاریجان **چند خاندان دوم** در سادات مشتمل الی خویشتان **سید محمد** بن سید فلاح بن سید بهبهانی
ابن حسین بن علی المرتضی ابن سید احمد نسابه بن ابو علی فخار ابن ابو القاسم ابن ابو عبد الله حسین
بن ابو القاسم الحاجب بن محمد صالح بن امام موسی کاظم علیه السلام و مسقط الراس او و اسط و در سلک
تلامذه شیخ احمد بن فهد که از اکابر صنوف و اعاظم مجتهدین شیعه اثنا عشریه است منخرط بود و بجناب
شیخ کتابی در علوم غریبه داشت و در حین احتضار از آنها یکی از خدمه را داد که در فرات اندازد و سید
بجهت آنرا خدمه گرفته از رکند امور غریبه اعجاب جده و خویشتان را مرید خود ساخته و ایشان را
بکرسی نشاندن راسم علی تعلیم نمود که مقارن خواندن آن بگیفیت تشنج دست او و بدن ایشان بحرکت
میشد و در ترکیب ابیه خرطیه چون شیشه تیز بر سکم نهادن و آنرا خم کردن و دیگر اشیای عجیبه میشنید و
روز بروز کار او بالا گرفته خود را ملقب بمهدی ساخت و در سنه مشتمل و بست و هشت ظهور کرده
و در تمامی طبرستان چون شهرت و زوال حوزه استیلا یافت بتفصیل احوال سید محمد بن فلاح

برروحی که بعضی از متاخرین اهالی عراق در تاریخ خیالی آورده آنست که سید محمد در سال ششصد و پنجاه از هجرت
ظهور نمود و دعوی مهدویت کرد و قرائی که دران سال واقع شد دلالت بر ظهور او مینمود و انجمن از اقوام
قوم آن سال بود این که اسپند بیرزا این قرا یوسف ترکمان که والی عراق بود فقهای شیعه را جمع
بانقهای سنی بغداد بمباحثه و مناظره وا داشت چون فقهای شیعه در بحث غالب آمدند میرزا ای مذکور مختار
مذهب شیعه شود و سکه بنام دوازده امام زد و از اولاد و اعقاب حسن بن موسی ابن جعفر بن محمد بن علی بن حسین
ابن امیر المومنین علی علیه السلام است و در بغداد حال بطلب علوم اشتغال داشت و در مدرسه علی بحضرت
شیخ احمد بن فهد حلی که مجتهد شیعه بود استفاده مینمود و دوران اوقات اظهار بر زبان میرسید محمد جاری
میشد که من مهدی موعود خواهم بود تا آنکه آن سخن بگوش شیخ مذکور رسید او را بر سید
محمد انکار کرد و از اظهار آن منع و زجر نمود و زیرا که آن سخن مخالف عقیده و شیعه اثنا عشریه بود
و سید مذکور جامع معقول و منقول بود و صوفی و صاحب ریاضت و مکاشفه بود و از ظهور خود خبر
میداد و از روی مکاشفه بود و از جمله ریاضات او آنست که مدت یکسال در جامع کوفه معتکف شد
و قوت او در طول آن مدت بجز آنمکی از آرد جو نبود و بسیاری گریست چون کسی از سبب گریه او
پرسید میگفت برحال جاهلی میگریم که بر دست من کشته خواهند شد و وطن اصلی او واراقات اود
در حلة اندک زمانی مقیم بود چنانچه در بعضی از قصاید خود که شرح حال را سرکرده شت خود زاد دران بیان
نموده گفته شعر اقمت بارض العراق برهة * مدینة اهل العلم و اهلها البر * و صاحب ابی ای
آن نواحی بود و هر گاه ایشان تیراندازی مینمودند او را تکلیف بآن مینمودند و در چاپ یکبار
گاهی من تیراندازی خواهم کرد چندین کس پیش تر ازین سید دیده باشند و چون در میان اهل عراق
خوبی نشست روبایشان میگفت که من تسخیر عالم خواهم کرد و مهدی موعود منم و تقسیم بلاد و قری
برعشیره و اصحاب خود مینمود و چون آن سخنان او دیگر بار بشیخ احمد بن فهد رسید بقتل او فتوی داد
و بامیر منصور ابن قرا عثمان ابن او در پیش بغداد در استقبال قتل او خبری نوشت چون کتابت بامیر منصور
رسید سید محمد را گرفت خواست که بکشد گفت که من سید حسنی صوفی ام حرمت این شیعیان مرا در خشم
میدارند قصد کشتن من میکنند و بصحف مجید یمین بر دان آورد و بر طبق آن سوگند خورد و دیگر سخنان
تا امیر منصور را گرد و چون ازان بند خلاصی یافت بر منع کسید حرمت نمود و از طایفه معدان

گوران نواحی بودند اول جایی که یاد کرده بودند قریه سلامه بود و دران ناحیه نیک و بیل سلامتی عاقبت خیر
داشت و بعد ازان دیگر طوایف عرب از بنی اسد و ان و بنی طی که در ساحل شیق و تازه رود ناصری
گرانها رحله بعد از است نازل بودند و بر رجوع شده او با ایشان گفت که من مهدی ام و خارق عادات
در میان ایشان ظاهر کرد و چون ازان موضع کوچ نمود موضع شود که از قرای حصان است زفتند
حاکم آن نواحی بر ایشان بیرون آمد و خلق بسیار از ایشان کشت و اسیر ساخت و این واقعه در اوائل
سال ششصد و چهل و چهار بود و چون این شکست بر ایشان واقع شد بتمام قدیم خود شیق و تازه رود ناصری
بود مراجعت نمود و بعد از مدتی بموضع دوب که محل نزول طایفه معادی بود واقع است در میان نهر احمد
و جویزا رتحال نمود و چون در انجا قرار گرفت پسر خود سید علی که بعلی علی لقب بود بطلب اعجاب خود
گرد شیق تازه رود ناصری بود مذکور بستاد و چون سید علی آن جماعه را بر داشته روانه خدمت پدر شد
قافله عظیم را که در راه بادوده چهار شده غارت نموده باموال و رجال بسیار تر و بر رفت انگاه
طایفه معادی را که شهور با سم پیش بودند امر کرد تا گاو و جاموش خود را فربه نمودند و اسلحه جنگ
خریدند و ایشان هر گاه پیش خود را بشمشیری رو در درم فروخته چون اسلحه جنگ ایشان تمام شد
بجانب ابوالشول که قریه ایست از قرای حویزه حرکت کرد و صبح روز جمعه غره شهر رمضان در سنه
هشتصد و چهل و چهار بانجا رسید و دران روز از اهل حویزه خلق بسیار کشته شدند زیرا که امیر
فضل بن علیان بن عبد طای که حاکم حویزه بود دران ایام بواسطه که در ولی گوسفندان او بر اوران
واقع شده بود از حویزه بجویزه آمده بود و در ناحیه ابوالشول نزول کرده بود لاجرم از مردم او نیز
که اهل حویزه بودند جمعی کثیر در معادات اهل حویزه کشته شدند و سید محمد در وقت مصلحت ندید
بمذنب مراجعت نمود و بعد از مدتی چون در میان خیل حشم سید محمد قحط و تنگی پیدا شد لشکری
ساز کرده بجانب واسط رفت و میان او و بعضی از امرای مغول که در واسط و نواحی بودند
جنگ شد و چهل کس از مغولان کشته شد و بالآخره هزیمت نمودند و سید محمد و اتباع بفتح او بنای تهنیات
و محاسنشینان انجا در آمدند و غلات و اموال ایشان را بغارت و غارت رفته و قبح جوع و انضباط را
خود نمودند و این قضیه در پنجم شهر شوال از سال مذکور بود و بعد از اندک روزی از این واقعه
سید محمد لشکر بجزایر کشید و چون دران زمانه مخالفت میان رؤسای جزایر واقع بود شخصی

شیخی نام گذار دهای جزایر بود با اصحاب خود بجزیرت سید محمد آمد و او را بجزایر در آورد و حاکم آنجا نشستند سید محمد
هر روز سوار شده بر سر جمعی از مخالفان میرفت و ایشان را میکشت تا آنکه از اهل جزایر غیر از جماعتی کم با او
موافق شده با و پیوستند و او را بجزایر آورده بودند نماندند و آخر ایشان را اتر گشت پسند صلاح دانستند که
سه هزار کس تباخت و اسط فرستاده و حاکم آنجا بعد از شکست خطر یافته مشتمل کس از شیعیان بکشتن
و دریا دادند جمعی کثیر از ایشان هلاک شدند چون این خبر بسید محمد رسید از جزایر بیرون رفته بجزیره آمده
و قرای آنجا را خراب کرده هر کرا دید کشت این واقعه در اوائل سنه ثمان عشر و تسعمائه سال مشتمل و چهل و پنج بود
و حاکم آنجا از قبل عبد الله سلطان بن میرزا ابراهیم بن میرزا شاهرخ شیخ جلال الدین ابن شیخ
ابو الخیر بن شیخ محمد جزری بود و پس شیخ جلال کتابی در آن باب نوشت پسر خود که در شیراز بود او
صورت واقعه را بعرض سلطان عبد الله رسانید تا آنکه سلطان مذکور امیر خداقلی برلاس را بجزیره
فرستاد و شیخ ابو الخیر نیز متعاقب رسید جمعی کثیر از لشکرهای شوشتر و دزفول و دورق جمع شده و ایشان
یکماه در جزیره اقامت نمودند و سید محمد در موضع ابی الشول مقام داشت چون در آن اثنا شیخ
ابو الخیر بعضی از دهای آنجا را بکناه خشته بود و دلهای مردم از او منفر شده بودند سید محمد فرصت
یافته چون آنکی از دروان باو بودند مرکز دتا زمان عمامه بر سر نهاده بکاه بیشها را از قلعه مردان
براندند مردان پیش پیش ایشان با شمشیرهای کشیده متوجه شدند چون اصحاب شیخ ابو الخیر آن گرمی را
دیدند بهزیمت افتاده بعد ازان با تفاق میر خداقلی و اصحاب خود بسیاری از اهل جزیره بیرون
آمده گریختند چون سید محمد از فرار ایشان اطلاع یافت از عقب ایشان رفت و تا نزدیک
ولایت شکوک هر کرا از ایشان یافت کشت و بعد ازان بجزیره مراجعت نموده بمحاصره آن مشغول
شد چون خبر محاصره جزیره با سپهسالار میرزای قرا یوسف حاکم بغداد رسید لشکر خود را جمع نموده
متوجه جزیره شد چون بواسط رسید امرای جزیره که از ایشان امیر طایفه مزرعه بود و دیگر امیر بنی
مغیر از او بخدمت او رسیدند و درخواست نمودند که ایشان را امداد نمایند و اهل قلعه جزیره را از
دست مشتی خلاص سازد پس اسپهسالار میرزا بعضی از امرای خود را با ایشان همراه کرده پیشتر از خود
بجزیره فرستاد و گفت که من خود نیز در عقب بر سم دوران اوقات شیخ ابو الخیر لشکری جمع کرده
بود بمجرد آنکه بر سر جزیره رسید چون خبر میرزا اسپهسالار را شنیدند بشوشتر رفتند چون میرزا مراجعت کرد لشکر

اسپهسالار میرزا چون بجوالی جزیره رسید ایشان را باطلاع لشکر سید محمد جنگ واقع شد و شکست بردم
سید محمد افتاد چون خبر شکست ایشان بسید محمد رسید از جوالی جزیره کوچ نموده بموضعی که آنرا طوکویند
نزول نمود میرزا اسپهسالار بقلعه جزیره در آمده لشکریان شهر نزول نموده مال بسیار از اهل جزیره گرفتند آنگاه
بناحیه طوکویه حرکت کرد جمعی کثیر از شیعیان بقتل آورد و سید محمد ایلچی با تحف و هدایا و الوالی که شیخ
ابو الخیر گرفته بود بخدمت میرزا اسپهسالار فرستاد و بعذرت طلبید سخنی چند با پیغام داد که او چشم و گوش
میرزا اسپهسالار بر کشتی با کمال شیخ ابو الخیر تحفه سید محمد فرستاد و اکثر اموالی جزیره را که جانیده از راه
خشکی بجانب بصره رفت و بعد از مراجعت میرزا اسپهسالار سید محمد بجزیره آمد و جماعتی را که از میرزا اسپهسالار
تخلف نموده بودند غارت کرده بعد ازان شیعیان کشتیهای میرزا اسپهسالار که از حوت دانون بار
موساخته از بصره بواسط میفرستادند گرفته هر کس را که در آن کشتیها بود کشتند چون اسپهسالار میرزا
آن خبر را شنید از بصره بغداد آمد و در آن اثنا سید محمد بناحیه واسط لشکر کشید و سه روز قلعه بند را
گرفته از جمله محدثات میرزا اسپهسالار بود محاصره دکاری نساخت برگردید و آخر اکثر اعراب آن نواحی از
طایفه شاه و بنی حسیط و بنی سعد و بنی اسد با و پیوستند و شوکت و قوت سید محمد زیاده شد تا آنکه
لشکر بر سر بصره کشید کاری نساخت و راه تصرف خود در آورده قلعه در آنجا بنا نمود و چون
پسر بوداق از بغداد بجانب شیراز رفت و دیار عراق عرب از سلاطین متوحل خالی ماند مولی علی پسر سید
محمد بجانب واسط حرکت نموده آنجا را محاصره نمود و تمام نخلستان آنجا را قطع نمود و در آن محاصره
اکثر مردم گرسنگی مردند تا آنکه اهل واسط با امیر قندی که از جانب پر بوداق حاکم بود اتفاق نموده از
واسط بیصره رفتند و واسط را خراب کرده شد و مولی علی این دراج نامی را در آنجا حاکم ساخته بان قلعه
در سال مشتمل و پنجاه و هشت بود و بعد ازان مولی علی بشهد بخف اشرف رفت و قافله حج را غارت
نموده و همگی را کشت و از آنجا بجوالی بغداد رفت و نزدیک قامت نموده نهب و قتل آغاز نموده و همان
ایام لشکری که جهانشاه میرزا بعد از فتح بغداد فرستاده بود رسید و مولی علی بجزیره مراجعت نموده از آنجا
لشکر بولایت کوه گیلویه کشید و محاصره قلعه بیهبان نموده و در آن اثنا خبر وفات مولی علی رسید بیهبان
وفات یافت این واقعه در سال مشتمل و شصت و یک بود و بعد از وفات سید علی امیر ناصر فرج الله
العبادی ببغداد آمده لشکر بغداد را با عرب بسیار که بر و جمع شده بود بر داشته بجنگ سید محمد برود و سید

محمد او اسط ایشان را استقبال کرده در میان ایشان جنگ در پیوست و سید محمد غالب آمد و کمکی آن جماعه در جنگ آمده شده و احدی از ایشان بر ان نرفت و این واقعه در اواخر سال مذکور بود و سید محمد در چهارشنبه سال شصت و هفت و فات یافت و علی سلطان در اوایل ایام پدر بر اریکه سلطنت نشست و زمام حشمت را از دست او بیرون برده سر در آن قوم شد و ایشان را بر ان عقیده داشت که روح مقدس امیر المؤمنین علی علیه السلام در حلول کرده و آن حضرت در جبالست و لذا تاخت بعراق عرب برده شاهرا و مشهد را غارت کرده و ایران عتبات عالیات نهایة بی ادبی بجا آورد و پدر در اصلاح او عاجز مانده بورقعات خطاب بسلاطین اطراف کرد بداد و در جواب ایشان اظهار عجز نمود تا بائی که در میان او و حکام عراق این مثابه قتلی شده و در بعضی از نوشتجات او که در میان آن قوم بکلام مهدی موسوم گشته مذکور است و این مترقوم است که سلطان علی مذکور بآن دعوی آنفا نموده و دعوی خدائی کرده بهمچنین گوید او در پیش شیعی سید قاسم نور بخش در مجلس سلطان حسین میرزا در هرات واقع شده و سابقا در آنجا مجلس بخش مذکور شده و یاد از ان سید در آخر در حوالی کیلویه در تعاقب پدر بدیار عدم شتافت و پادشاه گرگ شکسته پر بدانجا چون صفر در جنگ او نشنیده یکی از تیر اندازان کوه گیلویه را رعایت نموده بران داشت تا در وقتی که سلطان علی بطریق معهود خود در رودخانه کرپستان در آمد غسل نماید او را بتیر بزند اتفاقا تیران تدبیر صایب آمده در اثنای غسل بسید و پدر پیرا و از تعبیر و سر از تنش مردم خلاص گردید سلطان حسین بن سید محمد بعد از پدر و برادر بر سلطنت کرده کار آن طبقه بالا گرفت و ولایه جزایر و اکثر نواحی بغداد در تصرف او در آمد و امرای حشم کرد بختیاری ذیل در مقام متابعت او در آمدند و چون او کریم و فضیلت دوست بود علمای شیعه و کتب و رسایل بنام او نوشته از اطراف در پستادند و مولانا شمس الدین محمد استرابادی که معاصر صدر الدین محمد شیرازی و مولانا جلال الدین محمد دوانی بود و چون دید که بر حاشیه جدید خود در انعام سلطان العلدرم بایزید روی کرده ملا حاشیه قدیم خود را بنام یعقوب بایندری نمود او حاشیه خود را بنام سلطان مذکور نمود و این سخنان ملاحت بنام سلطان کرد و سلطان بصلغی کلی برسم هدیه جهة ملا شمس الدین محمد فرستاد و ایضا از مآثر کرم او منقول است که روزی یکی از افاضل سادات فارس که ندیم سلطان بود بطریق سادات شیعه جامه اتمی سپید فراخ در بر داشت و در مجلس سلطان حاضر بود و در ان اثنا یکی طبق بزرگ پر از زنار بر سر

تحفه نجدت سلطان آورد و سلطان از روی ظرافت آن زنار بخمار را یکی در آستین جامه سید مذکور انداخت نا تمام زنار بخمار دران گنجید و هیاتی عجیب و اشکلی غریب سید را بهم رسید انگشت در دندان حیرت گزید و بر خیزد پسید چون دانست که چون آن زنار بخمار نوآمده بود و مع هذا طمع در سلب زین مرصع همیشه در بر داشت بدیوان سلطان مهیا بود نموده و بیرونی اغوشل مشهور را که لایکتفل فطنا بکر الا سلطانا بکر بزبان رانده سلطان را آن جواب خوش آمده آن سلب را با زین مرصع بدو بخشید و امر فرمود که آن زنار بخمار را بر اسپ محمول ساخته بمنزل سید مذکور رسانند سید علی سید ابوب اولاد سلطان محمد بن سردار آن قوم شده و بیامن ارشاد و سید بزرگوار امیر اولاد مرتضی که سابقا شمه از مآثر فضل و بزرگی او مذکور شده و مراسم شریعت مصطفویه و مآثر طریقه مرتضویه در زمان ایشان در رواجی عظیم داشت و صدر ایشان چنانکه سابقا مذکور شده و قاضی عبد الله شوشتری او را در کمال عقل و وفور فضل آراسته بود و کیل السلطنه ایشان برادر امیر صاحب اعظم شیخ محمد بود که از آثار او در شوشتر طاق شکیست که در برابر در روضه امام زاده وجیه التعظیم واقع است در کتابه او این پست نوشته شده و پست تمام گشت بحمد الله این بنای حسن و بسعی صاحب اعظم محمد ابن حسین و دنیا بافور مجاهده کرد او در کنار ایشان شیخ خضر داشت سپاه لاری لشکر با شیخ بود و حق هر یک از ان سپه سالار در کار خود یدی نظیر بود و اهل شوشتر با جود ایشان افتخار مینمودند چون آفتاب دولت عظمی زیر سلطنت کیری از شرق دمیدن گرفت و ایشان سپهسالار صفی بظهور رسیده و بعضی از ارباب غرض بسامع جاه و جلال حضرت شاه غفران پناه رسانیدند که ایشان داعیه خود غالی اند در دست یورش نیابد و بتحریک برجاق محمد شیخ محمد را خواستی که صهر زاده و اولاد سید محمد بود آمدند و ان صوب بهفت نوبتند و سید علی بپستقبال رشادت ورزیده بگذشت پوست و چون خلوص و اتحاد آن طایفه در خاطر اشرف قرار یافته بود و بهره بر او را با اعیان آن طایفه در سنه اربع عشر و تسعمایه مقتول شدند و جویزه و شوشتر و سایر الکای خوزستان بخزینه فتحیاب ایلی دولت در آمد سپید فلاح ابن سید محمد قایم مقام شده بعد از نهضت شاه غفران پناه از شوشتر بجانب فارس خروج نموده جویزه را از دست تصرف در آورد و تخطهای لایق بدرگاه جهان پناه و فرستاد و ولایت جویزه را باو مفوض داشتند سپید برکه ابن سید فلاح در سجاعت اگر در میکانه روزگار بود پس از پدر قایم مقام گردید و او امر و نواهی درگاه شاهی مطیع و منقاد بود سولی سنج ابن بدران حاکم جویزه و سایر عربستان است و از مخالفت زمان جیلون بغایت هراسان و لیکن مردمش

پیمانه آل سلاطین کرتایع والی روم از حوالی شوشتر و ذنول را بجایر بیغارت رفته مصنف آنچه بدو توان
اعلی میدهد پیشتند از عجزه و نجای برند و الله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب مجلس پنجم در ذکر
ادای نامدار سپهسالاران عالی تبار که گریبان زور کار و شاهسواران مضمار کار زار بودند الامیر
الشجاع المظفر الملقب بالمعتضد ابراهیم بن الملک الاشتر رضی الله عنهما مانند پدر
نامور شجاعت رشته از ارادت ابراهیم ادهم منضم داشت و مجاهدات جمیله و تدبیرات حمیده او در دفع
اعدای خاندان اطهار بوفق محتار از غایت اشتهار بیستغنی از اظهار است و چنانکه در کتب معتبر
نامور مسطور است اعدای عاند از بکفر و شود نهاد ذنول نژاد که تا بجان یزید مفید بجهید الله زیاد و لو و نیقبه
تیغ ذوالفقار آثار او از هم فرو ریختند بتعاقب جلدهای گران و خوض سنان در شوق سهام مقدر جسام
خون آشام سر سینه طاغیان شام را ای شکافت و سرای شوم ایشان را در فضای مهجای بیافت
و برونق آنکه گریبد رب لا تذر علی الارض من الکافرین دیار اساخت و دیار عراق را از لوث وجود ایشان
قوم نابکار پرداخت و صدای ندای شادی فزای و بسیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون از کوس اهل
هوش انداخت تقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین و از جمله حسن مذهبرا و که در معامله
طاغیان شام لشکر اسلام را باظهار مظاهرت اخبار و اتزیل جنود الم تروا از آستینه دیدن بسیار
که اهل استبصار را بنمود از معاضدت امداد بید دلم بخشته الاف من الملائکه منزلین بر آستینه
آنست که مذهب کتاب لطائف الطوایف آورده است که چون ابراهیم بن الملک الاشتر بحرب بن
زیاد ملعون بیرفت در خلوتی چند کبوتر سپید دست او بر بجومی که بر دوشها و کلی داشت بپرده و گفت چون
شاه و کنی لشکر من روی بضعف نهاد و لشکر خصم غلبه گیرد این کبوتران را در لشکرگاه بپرد چنانکه
هیچ احدی بران مطلع نشود و پس لشکریان خود گفت که در کتب آسمانی خوانده ام که در دین محاربه
مادامیکه عصابه بدوخواهند نمود در صورت کبوتران سپید از آسمان بحضرت ما نزول خواهند
فرمود اهل لشکر بان بشارت قوی دل بودند و خوشدلی مینمودند تا وقتی که تموز حرب تاف منعطف
بلشکر ابراهیم را یافت و آتش حدت گشت بر مردم ابراهیم آید لشکر روی کبر ز نهادان مجرم
چون حال چنین دید کبوتران را بهمان سر داد در ایشان بالای سرای دو لشکر پرواز در آمدند
چون لشکر ابراهیم آن صورت مشاهده کردند بیکبار کفر گفتند و دل قوی حمله آوردند و ابراهیم

گفت که باران بکوشید که مدد ملایکه بحساب رسیده و دران حمله اول همتها بر کماشتند و لشکر خصم را
بشکستند و سران ملعون را بر داشتند ابو السرایا بن مسعود الشیبانی در ادهم قواعد مخالفان
ضلالت سبانی قهر آسمانی بود تای آسمانی ناگهانی بود در سال نود و هشت اهل کوفه را با خود متفق
ساخت و محمد بن اسمعیل ابراهیم بن الامام حسن علیه را پیشوای قوم ساخته خروج نمودند و مردم را
باعت حضرت رضا علیه السلام و عمل بکتاب و حدیث دعوت کردند و اعراب نیز که در نواحی کوفه
بودند با ایشان موافقت نمودند و در ان وقت حاکم کوفه از جانب حسن بن سهل سلیمان کس
منصور بود و بنیقی بود و چون آن خبر بحسن بن سهل که از جانب مامون عباسی در بغداد بود رسید
کتابتی بسلیمان نوشت و او را امارت لشکر بسیار نمود و ده هزار کس بزاهر ابن زهیر ابن سلیمان
داد و بجنگ ابو السرایا بفرستاد و در خارج کوفه میان فریقین قتال است و او در اهر و لشکر او فرار
نمودند و احوال ایشان بدست کوفیان افتاد و روزی دیگر بعد ازین واقعه محمد مذکور که مشهور بابن طباطبا
بود بر لشکر مقاجات برد و ابو السرایا جوانی را که مشابه محمد بود بجای او بنشاند دیگر بار حسن بن سهل
عبده اسماعیل محمد را با چهار هزار کس بدو فرستاد و ابو السرایا ایشان نیز هم بر ساخت و تمام لشکر او
کشته شدند و درین اثنا علویه جبه ابو السرایا از اطراف عراق جمع شدند و او در کوفه در رسم دینار
بنام حضرت امام رضا زد و انگشتر او بواسطه بصره و مدائن فرستاد و نامیان خلیفه که در انجا
بودند گرفتند و آن ولایت بدست فرستادگان ابو السرایا افتاد و شوکت او بسیار شد
و علویه خانهای عباسیان را که در کوفه بود غارت کردند، ضیاع ایشان نماند و خراب ساختند
و بسیاری از امکان ایشان را کشتند و زیدین موسی ابن جعفر بن علی بن الامام حسین علیه السلام
که بصره در دست او بود آنقدر از خانهای عباسیان را بصره را بسوخت که او را زید
النار نام نهادند پس ازان چون موسم حج رسید ابو السرایا حسین بن حسن الاقطس بن علی بن
الامام حسین را علیه السلام با هل کوفه بفرستاد که اقامت مراسم حج جهة ایشان نماید چون او بود
بن عیسی بن موسی ان محمد ان علی ابن عبد الله بن عباس که از جانب مامون امیر کوفه بود
خبر آمدن او را شنید از کوفه بیرون شد متوجه جانب عراق شد و حسین ابن الحسن الاقطس بکوفه آمد
و مناسک حج بجای آورد و بعد ازان در خلافت مقام نشسته امر فرمود که جامهای که بنی العباس

برکعبه پوشیدند و در نوزده حجابه که اسم ابوالسرایا بران نوشته بود بر کعبه پوشانیدند و خزانه کعبه را
با اموال بنی العباس و اتباع ایشان که در مکه بود بدست آورده بر لشکریان قسمت نمود و چون
خبر کشته شدن ابوالسرایا در جنگ حسن ابن سهل بار رسید از آنکه مبارکه فرار نمود « الامیر الوحید بالطف
الخفی ابوالقاسم بن عیسی العجلی علیه رحمة المغفرة » از خاندان خود در کرم و انعام
ارای مامون معتصم و واثق خلفای زمان و سلاطین جهان رسوم سلطنت و جهانداری از رای
جهان آرایش اقتباس مینمودند و اساطین فضلای ذوی الابصار و فصحای کمتر کذار حقایق امور
حکم آثارشان طبع عقده کشایش التماس مینمودند با وجود اشطام اسباب عیش و کامکاری
صحبت اذکیای انام را از اهم مهام خود میشمرد و با وفور عراقی سلطنت و سپهسالاری از صحبت
درویشان و فیض حال ایشان بهره تمام می برد زبان پیشان صاعقه آثارش عنصر آیات فتح و ظفر
و بنان دست کوهربارش محرک اقلام فضلای و انشور و شعرای مرج گستر بود و انعام و افضال
او از وجود جلال بودی نیاز حال مظلومان پریشان حال چنانکه عادت دیرکار اهل روزگار است
که دودی از سطح شان اگر برآید که آتش در خرمن صد مسلمان زند و نالی بر سقف خویش آفت
هفتکلاب را در بنیاد خانه صد بیکنا و سرو مند مشتی خاک مذلت شان کاسی رسد که خواری
برجرات و ارشی افشانند بجوب رسیمه بانش دان ایشان اگر در آید که صد جوب و پستی بر
پهلوی درویشی کوبند اثار شجاعت او مشهور و اخبار کرم وجود او بر السنه مذکور و در کتب جمهور
مسطور است ادیب و فاضل بود و موسیقی دان کامل بود از مصنفات اوست کتابیست در سیرت
بازد صید کتابی در توانین پیشه اوست و غیران اکابر شعرای زمان مانند ابو تمام طایی و ابوبکر
بن نطاح و علی ابن جبله مداح ابو نواند و این دو بیت از ابوبکر در مرح جود او در اتع است شعر
یا طالب الکیمیای علیه مرج ابن علیسی الکیمیای الاعظم « لو لم یکن فی الارض الا درهم
و مدحته لاتاک ذاک درهم « این حکایت را روایت نمود که ابولطف بر سبیل صله این دو بیت
دو هزار درهم با بوبکر داد و او بآن در اهم ذیبی از نواحی نهر آباد خرید و بعد از اندک زمانی
نزد ابولطف آمد این دو بیت برخواند شعر یک اهجت فی نهر الا مقدرة علیها تصیر
بالرغام شیدا « الی جنبها اقت لها بوعود بها « و عندک مال الکهبات عتید « ابولطف

از در سید که بهای آن ذیبی که خت دیست چند است گفت ده هزار اهم ابولطف ده هزار درهم
باو داد و گفت بیران ای ابوبکر که نهر آباد نهری عظیم است و بران ذیبهای بسیار است ده هزار اهم
و خوار هزار ذیبی است که در پهلوی او واقع است زنهار که دیگر فتح این باب نکنی که نهایت نخواهد داشت
ابوبکر تبسم نموده آن زر را برگرفت و بکار خود رفت و از آنروز تا آنوقت که من آنرا دیدم از بهادران
کرد راکه ولایت او قطع طریق مینمودند و در وقتی که از حلب صید در صحرای تنهایی تاخت و چار شد و بر
ایشان حمله نموده یکی از ایشان نیزه از دوده پستان نیزه از سینه او بر دران آمد و از پشت دیگری
گرد پس او رفت بجانگرفت و هر دو اسپ بزیر افتادند و ابوبکر شاعر مذکور در دران باب گوید شعر
قالوا بنظم فارسین بطعنه « یوم الهیاج و ما تراه کلیلا « لا تعجبوا لو ان طول قناته « میلا
از انظم الغوا پس میلا « و در تاریخ یافعی مسطور است که احمد ابن ابی صالح که یکی از موالی بنی هاشم
بود با وجود دکر اهت منظر سیاهی منکر کرفتار شده لاجرم بموجب این مصراع که مصراع با وجود دودی به
اصلا طعام « و بموجب این مصراع که مصراع از مصحبت او دکیه شد در روزی با او کفت که فضل و ادب را قدری نمانده بیشتر و نیزه
خود را بر دار و بر اسب سوار شود و همراه مردم بغزا برو شاید خدا بتعالی از محنت بتوروزی کند پس احمد
این ابیات در جواب او انشاکرد شعر مالی و مالک قد کلفتنی غلطا « حمل السلاح و قول الدار
صین قف « ای رجال المنایا خلیتنی رجلا « اسعی و اصبح مشتاقا الی التلف « یشی الیها بازراکتف « ظننت ان نزال القوان من خلقی « اکن قصبی فی جنتی الی
تلف « و چون این اشعار و ماجرای او با خاتون و فادار با بولطف رسید نهزار دینار با و فرستاد
نقل است که ابولطف را بسبب عطایای بیشمار قرض بسیار بهم رسید که ثروت قرض او مشهور شد و ران
ایام کی از شعرا آمد او فت و این ابیات برخواند شعر ایا رب المنایح العطایا « و یا خلق
الحیا و الیدین « لقد جزت ان علیک دینا « قرونی رتم دینک و اقض « ابولطف از غایت جود
قرض نمود و دین او را از سود در شاعر دیگر در پیش او رفت و این ابیات برو خواند شعر
اعندا جری من الارزاق اکثرا « علی دیک تقسم یا با لطف « ما خط الا کما تبا و فی صحیفته « کما تخط
لانی سایر الصحف « باری الراح فاعطی رسی عارة « حتی اذا تخت اعطینی و بالعنف « ابولطف
با و نیز سبقی کلی داد نقست که روزی ابولطف بخدمت امون آمد با کفت که قرمی که شاعر ارق و کفته

شعر انما الدنیا ابو دلف بین مادیه و مختصره فاذا رملی ابو دلف دلت الدنیا علی اثره و ابو دلف کفت
من این شعر را یاد ندارم ای امیر المومنین لکین میدانم که علی بن جهم و خان من کفته شعر انما الدنیا ابو دلف
الناس کلهم سوای فانی فی ریحک اکذب مامون حسن ادای او خوش آمد و او را بجوردت فهم و دنکای
او تعجب نمود و از اثر حسن شناسی و سخن پروری او انست که روزی ابو تمام بخدمت ابو دلف رفت
و کفت که قصیده که در مرثیه محمد بن حمید بن خطبه طای کفته برمن بخوان ابو تمام شروع در خواندن آن
نمود و چون باین ابیات رسید که شعر ترفیت الاعمال بعد محمد و اصبح فی لیل من البوس اسفر
و کمان الآمال حین قتل اله و ذو فرط من اوی الیه لذاخر ترای شباب الموت حمرا فخالها
لها الفیل الاوی من سندس خضر کان بنی تهان یوم وفاته بکوم سماها حزن مجهاه البدر
کفت دوست میدانستم که این در مرثیه من بودی ابو تمام کفت خدای تعالی امیر را از من و او را
و غفران ارزانی دارد و ابو دلف کفت هرکز در مرثیه او اینچنین ابیات کفته نشده است امیر او را
و زندکرد این سخن از علی ابن جهم یکی از ارباب ادب بود و منقول است که کفت چند بار زیارت
ابو دلف رفتم و هرکز مجلس او در آمدم بشفقتی و خنثائی کذاشت و هیچ ملاقات نمود و هرکه در
مجلس او بودن آمدم خرجی لایق از عقب من فرستاد و چون آن اعیان او دق من رسید رشید
از غایت شرم دیکر تا چند روز پیش او نرفتم پس برادر خود معقل نام را پیش من فرستاد و کفت
که امیر میکوید که چرا ترک صحبت نمودی و از آشنائی اتقاعد نمودی اکر تقصیری واقع شده باشد
ما اسعد ورد او کر بعد ازین ثلثی آن خواهیم نمود و در برد احسان تو خواهیم افزود و پس من
این ابیات در جواب او کوشتم شعر محک لم احجبک من کفر نعمه و هل ریحی تحمیل
الزیاده باثلف و کتبتی لما اعتبک زایراه فرطت فی ریی بجفت عن الشکر فالان
اعاتبک الا سیما از ورک فی الشهرین لو فی الشهر فان زورتی برا تزیدت
حفوه فلا تتقی طول الحیات الی الحشر و چون معقل که ادیب و شاعر بود و در علوم ادبیه از ابی دلف
بهتر بود نظر بران ابیات انداخت کفت بسیار خوب کفته این ابیات را و خدمت امیر را
معانی آن عجب خواهد آورد و چون این ابیات را بابو دلف رسانید بسیار پسندیدها
ابیات را کوشته بمن فرستاد شعر الا رب ضعیف طارق قد بسطته و اکسته قبل الفیض و التشر

اتانی یعنی فلانحال و نزد و دون القوی و من ایل پشره و رایته افضلا علی تقصیره و اتی بر الاعادی
سکری و فلم اعدان او منه ابتدایه و بشره اکرام و بر علی بری و زوده مالا سر بعا تقاده و ازوده
و حیاتقسم علی الدهر کا و صحیح این ابیات غلامی با هزار دینار نیز فرستاد و انکاه آن قصیده غرا
را که در رثاء ابو تمام مشهور و در بیت آن امیست در مدح او کفتم شعر انما الدنیا ابو دلف الخ
و مختصره فاذا رملی ابو دلف دلت الدنیا علی اثره فقلت که کوئی با مامون رسیده که علی ابن
جهم این اشعار از همان قصیده در مدح ابو دلف کفته که شعر کلمن فی الارض من عرب بین بادیه الخ
ای حضرت پیغمبر سنک کرده بیمه بو تخرد و مامون بر خاست و خشم شده کفت وای بر ین پسر زنین
کمان او هست که ما را کوتی نیست الا آنکه بستکار ازابی دلف است انکاه امر باحضار علی ابن جهم
کرد و علی بن جهم بصورت و نحو رانهیده و بکناب حریر موصل کریخت مامون فرمان نوشت تا او را کرفته
آورند چون او را در برابر مامون حاضر ساختند او را دشنام داد و کفت که تو می که در مدح ابو دلف
چنین و چنان کفته و ما را بستیهای آن بکار ما و بسته علی ابن جهم کفت ای امیر المومنین روی سخن من بران
ابیات با اشخاص اشکال ابو دلف است و شمار اخدای تعالی بوسط نفس و شرف و اختصاص بخاندان بهنت
و کتاب بیکت و پادشاهی از سایر بندکان خود ممتاز ساخته و ازین مقوله استخوان نیاز مند از بیکانکان
مامون بر لطف در آمده او را عفو نمود و بعضی از نداماء کفتند که مامون با کفت را بسبب
این شعر مواخذه میکنیم ابسبب انکه تو کا فرشده و بر خدای تعالی جرات کرده و در شعر دیکر که هم در مدح
ابو دلف نظم کرده کفته شعر انت الذی تنزل الایام شرلها و تعقل الدهر من حال الی حال
و ما مدت مدی طرف الی ابد الا تقیت باز راق و آجال لیس امر فرمود تا زبان او را از قفا بیرون
آورند بعد ازان کشند عبد الله معتز کوید که روایت اول زده اصح است و علی ابن جهم بموت طبیعی
مرده کشته نشده و از آثار شجاعت ابو دلف که در تذکره ابن معتز مسطور است یکی اینست که قوقو زنام حیوانی
بهادر نخجوانیان بود که در اصفهان دولتی که در تخت حکومت ابو دلف بود قطع طریق میکرد و دکر تبه باغظیم
لشکر در خزانه ابو دلف بوی بر زند کرفته بود و جمعی از سپاهیان ابو دلف را کشته همراه آنمال
بود کشته بود و هر چند ابو دلف بیخواست که او را بدست آرد میسر نمیشد بوسطه انکه هرکز در جایی
قرار نمیکرفت که کسی از مقام او خبر تواند یافت و بر سر او تواند رفت بلکه شام در جایی و صباح در جایی

دیگری بود در غالب حال او آن بود که تنها باد و غلام را دیر نزد و کسی اقتما نداشت بنابرین ابو دلف در
کار راه عاجز حیران ماند و بود تا آنکه روزی ابو دلف بشکار رفت و در عقب جانوری او نیز از لشکریان
خود دور افتاد چون دران بیابان کوهی رسید نگاه ترقوره کوچون طامی ناگهان بر بالای آتش
فشان از دور پیدا شد چون ابو دلف اورا دید در اول مرتبه میندیشید زیرا که او تنها بود و دیگر را
باچندین سوار ماندند ابو دلف برابر سید اشتر نیکی چون ابو دلف دانست که اگر از روی نیکو دانم
گشته خواهد شد ناچار بر سر قوره حمله کرد و فریاد بر آورد و گفت ای جوانان کین از زمین برون آیید و قوره
چون کان وجود سواران کین کرد تر سید و روی بهزیمت نهاد و ابو دلف دلیرانه از عقب او در
تاخت رسید و نیزه را چنان برپشت او زد که از سینه اش برون آمد آنگاه سر او را از تن جدا ساخته
بر سر نیزه کرد و بشکر گرچ که از اعمال ابهر و در آن دره علی این جیله آن قصیده را که سابقا
بعضی از ابیات آن مذکور شد در مدح ابو دلف گفت و در بعضی از ابیات آن بشکار کشتن قوره
نموده و ابو دلف بجایزه آن قصیده مال بسیار باو داد و از مال خود و نکته گیری طبع تیز ابو دلف
که در مذکور این معتبر آورده که چون ابو بکر ابن نطاح که او را ابو وایل نگفتندی ابو دلف رفت قصیده
که در مدح او گفته بود بر خواند و آن ابیاتی که متضمن چنین طلب بود رسید ابو دلف گفت ای ابو
وایل این شعر طلب و سوال منافات دارد و باینچه پیش ازین گفته که شعر و من یفتقر منا یصل بکاسه
من یفتقر من سایر الناس یسئل ابو بکر خجل شده یک غلت سر در پیش افکند آنگاه سر بر آورده گفت
اگر از خسپیان تو یکی در زیر ران من می بود از نیزای تو نیزه در دست بیشتم و شمشیر در کمری بود و هر
آینه صدق آن سخن بر تو ظاهر میشود پس ابو دلف فرمود که تمام آنچه از اسپ و اسلحه نام برده بود
همانی حمولا زا بقصد و نیار بدارند آنگاه با و گفت بر و بهر جا که بیخواهی و بهر که بیخواهی اظهار افتخار
خود بنمای ابو بکر از مجلس ابو دلف برون آمد و راه همدان پیش گرفته بمنجاب جزوه بیرفت
در راه دید که مالی عظیم می آرند و آنرا بخزانه می برند و جمعی از سواران با آن مال همراه اند آن جماعة
حمله کرد و بعضی را کشت و بعضی را بهزیمت دنیشتاد و آن مال را برد و چون خبر او با بو دلف رسید
بخندید و گفت درین باب خود را ملامت باید کرد که ما در برابر آن چنان کار دشتم و از جمله ابیات
خوب که ابو بکر در مدح ابو دلف گفته این بیت است شعر فلگف قوس والندی و ترا طعا

اسهک فیها البشر فارم به عری و این ابیات نیز گفته شعر لقد ضربانی البلا فسلم نجد له احدا
سواک الی الکشف عن جنب گاه فاصبر لعادتنا التی خو دتنا له اولا نا عاد شد نا الی من تذهب و از
بدایع اشعار او در مدح ابو دلف این چند بیت که هست شعر بطل یعید حسامه هسنانه و جنان من
صدر دس ایراد و ورث الکتائب بعد ضربتها قائم لنصفایح اهسنه و جیاد و یا عصمة العرب التی
لولا کمی خیا از اکنات بغیر عماد و ان الیعون از انک عداد یا رجعت بی الاجلال غیر حیاد
و از ابیات اشعر سنگ نعرة فتحت منه نوافع الاسداد و کان رکضک منفع فی عصفر و کانما
پسینگک سل من فرصاد و لو صال بی عضب ابو دلف علی و بیض لسیف لدین فی الاعماد و
از کی و نوز العداوة و القوی و نارین نار وغی ذکر ماد و از تقاسیس قصاید ابو بکر که در مدح ابو دلف
گفته چند قصیده و ذکر عبد الله سعتر مذکور است اگر از آنچه انجا مذکور شد نظر از اطال نشده
باشد بانجا رجوع فرمایند و از آثار خلق کریم او آنست که در وقتی که از کرخ بغداد آمد روزی علی ابن
عیسی ابن ماهان که از اعاظم امرای بغداد بود او را بمهمانی تکلیف نمود و جمعی کثیر از اعیان بخارا
بطفیل او طبید اتفاقا دران اثنا که ابو دلف بدرخانه علی ابن عیسی رسید شاعری پیش در ایستاده
بود و هیچ حاجت که بحجاب پیش نمی آید صاحب او را منع کرد ابو دلف ازان مضایقه آزرده شده بخت
طعامی که ازان در دکانشان ممنوع باشند برسر حرامیت پس سوگند خورد که بخانه علی ابن عیسی و نیاید
از طعام او نخورده و آنچه پیش در خانه بر گردید و از اثر غلو او در تشیع آنست که روزی در مجلس فرح
بگفت که هرکه در تشیع غلو ندارد ولد الزنا است پسر او ابو دلف گفت من غلو ندارم ابو دلف گفت
وقتی که مادر ترا خریدم اشتره ناکرده باد و مباشرت نبود من حرامزادگی تو از انست و ان بگیر شامی
در تاریخ گفته که ابو نصر این ماکولا صاحب کتاب اکمال از اولاد ابو دلف بود قاضی القضاة قزوینی
خطیب دشق تر اکمال آن بود که از اولاد او است بولف گوید ظاهر ابن گیر بنا بر اجرای
ابو دلف این پیشرش که در ایام خلافت او گذشت از کتاب خطابه و از انواعب دشق را اصیل
حرامزادگی قاضی جلال الدین مذکور دانسته بمقتضای مشرب ابو دلف جزم بصحت نسبت قاضی کرده
بلکه گفته بسکان قاضی چنان بود و ایضا ابن خلکان و غیر او روایت کرده اند که در وقتی که ابو دلف را
مرض الموت عارض شده بود و کس از سادات خراسان که بقصد ملاقات او از وطن بر ون آمده

بودند رسیده و چند روز در جوار او آرمیده و بواسطهٔ بیماری که او را بود رای ملاقات او ندیده چون
دران اثنا خبر قدوم ایشان به بو دلف رسید برفراش خود نشسته ایشان را تو خود طلبیده و چون
بخانه او درآمدند با ایشان طریق تعظیم و محبت و تکریم بجای آورد و از دیار و احوال و سبب قدوم ایشان
پرسیدن گرفت چون بواسطهٔ حوادث روزگار حال پریشان او درهم شده بود همیت فضل کرم
او را زیاده اخلاص ترا با اهل بیت مطهر گرم شنیده و بو دیم لقصد ملاقات تو می نمودیم پس یکی از گنیزان
خود را مرقوم داشت تا هزار دینار آورد که در میان آن چهل کیسه هزار دینار بهر یک از آن سادات
صاحب سعادات دو کیسه ازان داد و بعد ازان هر یک را قصد خرج راه بقدر کفایت دیگر داد و به ایشان گفت
که دران زراکه در کیسهاست تصرف کنید تا وقتی که اهل و عیال بسلامت برسید و این مبلغ را مصارف راه
خود سازید انگاه با ایشان گفت التماس دارم بهریک از شما که بخط خود بنویسید که فلان بن فلان علوی
بحضرت امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام ذکر چه درجه خود فاطمه بنت رسول الله صلی الله علیه
وسلم تزدیک تر نماید و در ذیل آن بنویسید که یا رسول الله مرا من معاش و پریشانی حال رد دیار خود پرسید قصد
ملاقات ابو دلف عجلی مذموم را بواسطهٔ کراست تو و طلب رضای تو امید شفاعت تو دارد و هزار دینار
بمن داد و پس هریک از ایشان برحسب التماس آن مضمون را بر رقعه نوشتند و بدست ابو دلف دادند
داد با دلبای خود همیت نمود که هرگاه بدیر و آن رقعها را در کفن او نهند تا که چون بحضرت رسالت پناه
ملاقات نماید آن رقعها را بعرض ایشان رساند وفات ابو دلف در نیمهٔ او در سال دویست و
شش اتفاق افتاد و امیر اسفهسالار اعظم ابو فراس الحارث بن سعید بن حمدان التغلبی قدس الله روحه
و نور ضریحه در میدان فضل
و فرهنگ در مبارزت مضمار شجاعت ریست بود و سلطان سیف الدوله حمدانی را عم آباد و رماح
محامد آل حمدان را قلاده بود و ثعالبی در وصف او گفته کان فرید دهره و پس عصره او با فضلا
و کرماء و علماء و بلاغة براعة و فروسیة شجاعة و شعراء و جس وجود و سهولت و جزالت و قدر
و فخامت و جلالت یگانه و در رقت طبع یگانه و عزت یگانه زمانه است اجل معانیش چون
عارض بتان مهوش و لبهای رموز الفاظ لطافت مبانیش چون گرشمهٔ معشوقان جانفزا و این
اوصاف پیش از و در شعرای غیر عبد الله بن معتز عباسی پیدا نشده و اما قدمان شعر ابو فراس را
اشعر از و میدانند و صاحب ابن عباد میگفت که ابتدای شعر از یکی و خیر اختتام آن بکی خند

دمادار الملک اول امرا القیس ست و از ملک و دم امیر ابو فراس و نکو رتبتی با آن فضل و کمال و اشعار
چون سحر حلال بقدم او در فن شعر معترف بوده و جرات بر دعوی برابری او نمود و بنا بر غایت همت
و اعتلال که از ابو فراس در خاطر تبتنی قرار گرفته بود و جرات بر مدح او نمی گماشت شعر خود را لایق
مدح او ندیده است لهذا جمی از آل حمدان را که رتبه ابو فراس نداشتند مدح نموده و در بسیاری از
قصاید خود ایشان را ستوده و سیف الدوله نیز بواسطهٔ فضایل جمی شمایل و علو همت و بلندی فطرت
ابو فراس معترف بوده و او را بر سایر خویشان تقدیم نموده و در عرفات خود همراه می برده و در حکومت بعضی
از بلاد و اعمال خلیفه خود میشمرد و از جمله اشعار لطافت شعار ابو فراس که دلالت بر علو همت او و در نکی حاد
او میکند این دو بیت گفته است شعر انی اتاس لا توسط حلقنا و لنا الصدر دون العالمین او القبر
تهون علینا فی المعالی نفوسنا و من یخطب الحسنا لم یغلها المهر ابو فراس دو ترجمه در غزای کفار
گرفتار گردید دیگر ترجمه سیف الدوله او را بمال خزینه و نوبت دیگر بر ترجمه خود بسوار شده و او را بجرکت در
او دو دروازه بالای قلعه که در انجا محبوس بود و خود را سوار بر در خانه که و زیر قلعه جاری بود انداخت
و نجات یافت ازان خانه رو بدیار کرده و آمده چون سیف الدوله وفات یافت ابو فراس طمع در
ولایت حمص کرد و چون خبر او بابو المعالی ابن سیف الدوله رسید جمی را تکیین فرستاده و او را
بجانب حمص ساخت و ایشان بعد از استعمال طعن و ضرب او را گرفته می آورند بهمان طعنها
در راه از هم گذشت و ابو المعالی آزرده شدن او نهایت آزرده شد و سودی نداشت و واقعه
او در سال شصت و پنج بود و ابو فراس را در مناقب اهل البیت علیهم السلام بشاب اعدای ایشان
قصاید بسیار ست از آن جمله قصیده میمیه تسعی بشافیه است که در آن تسلی خاطر خود و سایر
مومنان نموده و قصیده دیگر شعرا العبا و عبد الله بن سعد عباسی را که در مدح سادات ابی طالب
رضی الله عنهم چوبها زده و سزای آن ناصبی معون را در کنار راه نهاده و قصیده میمیه علوی
حق مهتضم و الدین مختزم و فی آل رسول الله مقتسم و الناس غدنک لا تاس فتحفظهم
سوم الرعاة و لا تنعم و انی ابیت بقلیل النوم ارقبهم و قصاید دیگر فیه الهم الهم
و عزت لابنام اللیل صاحبها و الا تخلی فی طیف کرم و بصال مهری للامر لا بوح به
و الدرع و الرمح و الصمصام خدم و کل باتراه الصبعین سرهما و رب الحجر یرد الحد راوف الفتم

جوهر از شب فرود آینده معز در آن وقت بر بالای اسب خود از مفارقت جوهر بگریست و جوهر شرمساری بقدر خدمت پیشتاده و بوسه داد پس معز او را گفت که سوار شو جوهر حسب الامر سوار شد و همچنین با لشکر او را نشانده چون معز قصد خود در حرکت نمود لباسی که در بر داشت و اسب که در زیر رکاب او بود با آنچه در سر او برداشت سوی انگشتری و سر اول همه را بجوهر فرستاد و کتابتی نوشت بغلام خود خواجه که حاکم برقه بود و تاقیه جوهر را استقبال نماید و در وقت ملاقات دست او را ببوسد و خلع فاخر بجوهر بخشای که در سر داشت صد هزار دینار از معز قبول نمود که او را از دست بوس جوهر معاف دارد و قبول نیفتاد و در وقت ملاقات جوهر دست بوس کرد و چون خبر آمدن جوهر با اهل مصر رسید لشکر مصر خصیه مضطرب شدند و از ابن جعفر بن فرات وزیر التماس کردند که کتابتی بجوهر فرستد تا جمله ایشان را امان نامه داده از شر ابن جعفر مسلم بن عبد الله الحسینی نقیب الطالبیین نمودند که در میانه رسول باشد و سیدنا کوز برسم رسالت روانه شد و در حوالی اسکندریه با او روی جوهر رسید و ادای رسالت نمود جوهر سید را تعظیم و اکرام نموده بتمنای ایشان قبول نمود و عهدنامه جمله ایشان نوشته سعود سپید فرستاد و چون جوهر بمصر نزدیک رسید امرای لشکر شنیدند که رسیدند و از عهد و پیمان بر گردیدند و بعزم قتال لشکر بر کنار نیل کشیدند لاجرم جوهر تنزاوه بقتال ایشان شد و چون بجای چپ رسیده دید که لشکر مشید علیها برافراخته و صلاح حال خود را در محافظت جبرستناخته اند و او بر مسه و دست اندچی از بهادران را نهیب داد که بر ایشان حمله کردند و چند کس را کشتند و چند کس را اسیر کردند و بعد ازان چون دیدند که غیور لشکر از جبرستعذرات بجعفر ابن فلاح کردند از اغاظم امرای معز و بهادران قوم او خطاب کرد که معز تو را برای این چنین روزی ترتیب کرده بایه که چون نهنگ از آب نیل بگذری و بر خیل اعدا حمله آوری لاجرم جعفر گفت که چون سفینه سینه را از جوهر اخلاص پرساخته و لنگر کشتی ذوالفقار خود را در تعویج احتصاص انداخته بود با لشکری چون ابر مترا کم و عزم مستلاطم بحرکت در آمد و مانند نهنگ بحر خارم بر سینه آب ایستاد و چون جمام بر بحور دریای نیل اقدام نمود از آب گف گشته نار و بخار دخان و آن فرقه و فرعون نژاد آتش نهاد از ضرب سنان کلما اوقدوا نار الحرب اطفاها الله بآب تیغ و حسام و تیر باران سهام بقوی اطفا نمودند که از موج خنجر خون کوس روی ایشان چون کاسه بر سر آب سپوف چون شب در رسید کاپس

یا فعیل لایق و لائذ رسید و اجتماع آن پسر و لشان کالبحر الملتشر و با فراق نهاد و در ان شب همه ست نمود و بمصر در آمدند و اهل عیال بعضی از اموال خود را باز داشته اهنگ راه عراق نمودند روز دیگر شریف ابو جعفر با وزیر و جمعی از اشراف و علماء و اکابر مصر باستقبال جوهر بیرون آمدند و چون نزدیک رسیدند منادی جوهر ندا کرد که سوی شریف و وزیر هرکه باشد از اسب فرود آید چون از اسب بزیر آمدند و یکدیگر را سلام کردند و جوهر سوار و میرانده و شریف از یمین و وزیر از یسار او میرفتند و چون وقت زوال کنار شهر مصر رسیدند جوهر بشهر در نیامد و اعیان مصر را خصت مراجعت داده خود با لشکر در موضعی که حال القاهره مشهور ست نزول نمود و در همان شب چهار دیوار قاهره را یا بعضی از خانها مهیا ساخت و چون اهل مصر روز دیگر جهة تهنیت بخدمت جوهر آمدند ازان یعنی قبة منصوره جوهر بالذات تاسیس قواعد فتح و فیروزی و نصرت و بهروزی فتحانه مصر را با سرای کشتکان بولای خود و پیشتاد خطبه بنام خلفای عباسی را از منابر مصر و اجوبه سکه درهم و دینار برانداخت و خطبه سکه را بنام مولای خود و زمین ساخت و لباس سیاه را در دور کرد و نشید و اجوبه سپید بر خطبا پوشانید و چون روز جمعه رسید امر کرد که در عقب جمله الهی بگویند اللهم صل علی محمد المصطفی و علی علی المرتضی و علی فاطمة البتول و علی الحسن و الحسین سلطی الرسول الذین اذهب الله عنهم الرجس اطهرهم تطهیرا اللهم صل علی الائمة الطاهرین ابا امیر المومنین و در روز جمعه دیگر امر کرد تا علی خیر العمل در اذان بگویند انگاه در عمارت مسجد جامع قاهره مشروع نمود و چهار سال باستقلال والی مصر و ولایت نامه مولای او معز از مغرب بمصر توجه نموده و او را بجهاز فرستاد و جوهر به ولایت شام و حلب رهسپار شد چون اکثر عراق عرب را تسخیر نموده و با نار کرد قصبه ایت از دیار این امد و خطبه معز در انجا خوانده و اراده داشت که بغداد آید خلیفه را محاصره نماید و در ان اثنا مصلحتی دیگر برای معز دوانیده و در همین وفات او در سال سیصد و شصت و دو واما جعفر فلاح الکتامی از اعاظم امرای معز الدین الله خلیفه فاطمی بود و جهی که سابقا در احوال جوهر مذکور شد چون ولایت مصر بحسن اهتمام جوهر بجعفر و در تحت تصرف معز در آمده و معز از مغرب بمصر توجه نمود جعفر را بتسخیر ولایت شام فرستاده و در تاریخ مصر قاهره مسطور ست که جعفر این فلاح جوانی ادیب شاعر فصیح بود و فرمود که موذنان در اذان حی خیر العمل بگویند بهمچنین بخلافت او

جرات خواست کرد این خلکان از تاریخ آورده که جعفر اول بار را مسخر ساخت و بعد از چند
روز محاصره دمشق را بگرفت و در ایامی که جعفر مریض شده بود قرامط بدمشق آمده دمشق را
گرفته جعفر را اسیر ساختند و بعد ازان کشتند و شعرای زمان مانند محمد بن ابی اندلسی و غیر او را
در مدایح جعفر قصاید بسیار است و واقعه او در سال سیصد و شصت بود که گرفته جعفر را اسیر ساختند
و بعد ازان او در سال سیصد و شصت بود الامیر ابو الحسن سلمان بن سلمان بن محمد الملقب بالمقتدر بالله
امیری جلیل فاضل و رئیسی شجاع بادل بود و قلعهای خلفای اسمعیلی در دست او بود و در تاریخ
الملوک مسطور است که سنان مذکور مردی عظیم بعید الهمة خفی الکید بود و اصل او از قریه ایست
از قریهای بصره که از آنجا قفر السدان میگفتند آمد و مدتی خدمت روسای اسمعیلیه الموت کرده
بود و کتب جدال مغالطه و رسایل اخوان الصفا را خواند و چندین حصن حصین در ولایت شام
ساخته بود و ملوک زمان را از دخوف بسیار بود و چون صلاح الدین ایوب مصر و تمک حکامی
کرد و بر ولی نعمت خود عذر کرد و عاضد اسمعیلی را در حصار مجبوس ساخت و بسلطنت تملک
مصر پرداخت یکی از مراسلات صلاح الدین این کلام فصاحت نظام را سند درج ساخت بار
خدایا اگر فاذا وقفت علی کتابنا هذا فکن للامر نا بالمرصاد و من حاکمک فاقتضاه فاقرا اول النخل
و اخرص و در جواب کتابی که نور الدین محمود بن عماد الدین زنکی بار نوشته بود او را تهدید فرمود
نموده این اشعار لطافت آثار و فقرات بلاغت آیات نوشت شعر یا ذا الذی تقراع السیف هامته
و لی لاقارع عضبی حین تضرعه قام اهتمام الی الباری یهدده و استیقظت لاسود
الراصبة افحی بشدقم الافحی باصبعه بکفه ماقد یلاقی اصبعه نثر و قضا علی تفضیله
و جهله و علمنا ما بدونا بین قوله و عمله فیالله العجب من دنیة تظن فی الفیل
یبوضه تقدمی التماثیل و لقد قالها من قبلک قوم احرقهم مرزبانهم علیهم و کان لهم
من مصرین و لقی بعضهم و لقد طال تضرعهم و سیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون و اما
صدر من قولک من قطع راسی و تلعلع تقلعی من الجبال الرواسی فملک امانی کادته جهاته
غیر صیانته فان الجواهر لا تزول بالاعراض کما ان الارواح لا تضمحل بالامراض کم من قوی
ضعیف و ملی شریف فان عدنا الی الظواهر المحسوسات و عدنا من البواطن و المعقولات

قفنا اسوة برسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فی قوله ما اوذی نبی ما اوذیت و قد رایتم ما جری
علی عترته و اهل بیته و شیعته و الحال ما حال و الامر ما زال و الحمد لله فی الآخرة و الاولی او نحن نظلم و
و انظالمون و مغصوبون لا غاصبون و اجاحق ذهب الباطل کان زهوقا و قد علمتم ظاهر حالنا
و کیفیة رجالنا و ما یتمنون من الفوت و یقترحون به الی حیاض الموت قل فتمنوا الموت ان کنتم
صادقین و لا یتمنونه ابدا بما قدمت ایدیهم و الله علیم بالظالمین و فی اشال العامة السایرة
الغلط مغتفر دون بالشط فهی للبلایا جلید ما قد مرع للزمایا اقواما فلا تظهرن علیک شکة و لا
یصیبهم لیک سکة فکنون کالباحث عن حتفه بظلفه و الجارع بانون انفه بکفه و ما ذلک علی الله
بعزیز فانی رددت فاذا وقفت علی کتابنا هذا فکن للامر نا بالمرصاد و من حاکمک علی اقتضاه فاقرا
اول النخل و اخرص و اصح الصحیح از کتب هذا اللفظ ابی صلاح الدین بن ایوب صاحب تاریخ الملوک گفته که
پسنان در شهر محرم سنه تسع و ثمانین و خمسمایة در گذشت نموده و اورا اشرف بکوه قعقعه خوب است
و از جمله اشعار او این چند بیت است شعر لکنت علمی کل علم الوری طرا لکنت صدیق
کل العالم لکن جهلت نصرت نجب ان سن بیهوی خلافة هواک لیس لعالم فانحنی ان انحنی
اصبح ظاهرا عما تقول اذا شبه النایم و ختم نماند که بر وجهی که سابقا در احوال خلیل بن احمد
نحوی مذکور شد بعضی از فضلا در بیت اول از قطعه مذکوره باو نسبت داده اند و الله اعلم
بحقایق الامور و الامیر ابو نصر ارسلان التکی البساسیری صاحب کتاب ابناء بمعانی مسطور است
که خواجه او را اصالی پسای شیراز بود و بان نسبت مشهور گردید و مولف گوید که ظاهر حقایق لفظ
مذکور بساسیری بنابران است که بسا از اعمال کرم سیر شیراز است و جهة اختصار لفظ کرم
را حذف کرده بساسیری گفته اند و سوق کلام حبیب السیر مشعر است بانکه لفظ مذکور بساسیری
باشد بلی اگر حرف با در میان پسین و دم را باشد ظاهرا آن غلط است و در روضة الصفا
مسطور است که بساسیری غلام بهاء الدوله دیلمی بود و سوم بار سلان و کنی بابو الحارث و بنا
بر انکه در اصل از روسای بساسیر شیراز بود و در بساسیری میگفتند و در حبیب السیر و غیر آن مذکور است
که بساسیری در سلک امرای دیلم انتظام داشت بیان او در ریس الرؤسا گذشت رئیس نوذی الاصل
و وزیر قایم خلیفه بود و بواسطه مخالفت مذهب و بدایعیت مطلب غبار نفار از قفاع یافته بساسیری

از بغداد بیرون رفت و دست بغارت و تاراج برآورد و از حاکم بصره مستنصر علوی طلب نصرت نمود و مستنصر چون شیعه او را امید است ملتمس او را پسندیده داشته از آن رهگذر اختلال و پریشانی باحوال بغداد راه یافت و چون این خبر بسمع طغرل بیک سلجوقی که در آن اوان در حدود عراق و همدان آوازه جهانگیری و کامگاری در افواه افتاده بود رسید عازم دارالخلافه گشت و بعد از مسافت چند منزل خلیفه بجانب بساسیری که در موصل بحکومت اشتغال داشت حرکت نموده و او را منهزم ساخت و در همین سال چون برادر بادری سلطان طغرل ابراهیم ینال در مقام عصیان آمد همدانرا تحت تصرف در آورد و طغرل بیک متوجه دفع او گشت و چون بساسیری این خبر بشنید بر سبیل تعجیل بجانب بغداد شتافت و قایم خلیفه را محبوس کرد و رئیس الرؤسا را که سنی متعصب بود و جمعی از مخصوصان خلیفه برشتران نشانده و در گردبازار گردانیدند آنگاه همه را کشته خلیفه را بمکان خویش عجل سپرد و خطبه بنام مستنصر علوی خوانده قایم مجلس قرمسعود مستعدی نزد طغرل بیک روان کرده او را بمدد خود طلبید طغرل بیک صفی الدین ابوالعلا منشی را گفت که سطری چند مشتمل برقبول ملتمس خلیفه بر خط همین مکتوب قلمی کن منشی نوشت ارجع لنا قلنا فهمنا بخطوطکم قبلنا هم لنجهز جیوشنا اذا توجهوا صاغردن پادشاه بر آن نوشته انداخته منشی را بخشید و گفت امید است که مضمون آیت ظاهر گردد و بعد از آنکه خاطر سلطان طغرل از جانب ابراهیم ینال جمع شد خان عزیمت بصوب بغداد انعطاف داد و بساسیری سراسیمه قرار بر فرار اختیار کرده و معاودتش عجالتی قایم خلیفه را باستقبال طغرل بیک برده سلطان پیش خلیفه خر طزمین بوس بجا آورده و پیاده در رکابش روان شد خلیفه گفت اکتب رکن الدین بخشیان بعد ازان لفظ رکن الدین را اضافه القاب طغرل بیک کردند و در آخر شهر ذی القعده و در سنه احدی و خمسین و اربعمایه بخلیفه و طغرل بیک بغداد درآمده طغرل در همان سال متوجه بساسیری گشت و مقدمه لشکرش در کوفه به بساسیری رسیده او را گرفتند و سرش از تن جدا کردند و در تاریخ ابن کثیر شامی مسطور است که چون خبر آمدن بساسیری بغداد و رسیدن اعیان مملکت صلاح در اندیدند که چون لشکر بغداد اندک است خلیفه از بغداد بیرون رفته بیامنی پناه برد و رئیس الرؤسا که ذریه بود آن مصلحت را نه پسندیده و در سیاست ساحت جمعی از غوغای شرع کرد و بآن جماعه سلاح

در خلیفه داده و میان ایشان جنگ شد تا آنکه در ششم شهر ذی القعده سال چهارصد و پنجاه و بساسیری بغداد را درآمده با اولاد سفید خلفای علوی مصر همراه بود و بر ایشان گشته بود الامام المستنصر باللّه ابو تمیم معد ابن الظاهر علی بن الحاکم بامر اللّه ابی علی منصور بن العزیز باللّه ابی تمیم معد ابن المعز لدین اللّه ابی الحسن علی بن المنصور اسماعیل بن القایم محمد بن المهدی عبید اللّه ابی محمد الحسن بن علی بن محمد بن اسماعیل بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین الشهید بن علی بن ابی طالب و فاطمه بنت رسول اللّه صلی اللّه علیه و سلم و علی آله و سلم و شیعه باب الکرخ استقبال او نموده التماس کردند که در حوالی ایشان فرود آید لاجرم بساسیری التماس ایشان را قبول نموده بکرخ در آمد و فضای رکشای کرخ مخیم خیام عساکر ظفر لوای او شده و در پیش این مدران که با او همراه بود با هی بسر خود در باب البصره نزول نمود بساسیری مردم را بر نهب و غارت و ارتکاب فواحش ترغیب نمود و شیعه کرخ خانهای اهل سنت را که در باب البصره بود غارت کردند خانه قاضی القضات و اصفهانی که قاضی بغداد بود و غارت کردند و مجلات و کتب علمی که در خانه او بود بردند بعطاران فروختند همچنین خانهای خلیفه و متعلقان ایشان را غارت کردند و در سایر مساجد بغداد در جمعات و جماعات بجای علی خیر العمل ازان کردند خطبه خلیفه مستنصر علوی بر منابر بغداد و نواحی آن خواندند و سکه بنام او زدند و بعد ازان متوجه محاصره دارالخلافه شده و زیر ابو القاسم مغربی رئیس الرؤسای مذکور را جمعی که ایشان را بکلف سیاهی ساخته بود کوشش نموده بعید نیامد که خلیفه از روی اضطرار سوار شده با جمعی از آل عباس بر سم زنهار بیرون آمده مصحف بر سر نیزه کرده و گریبان سر باز بسته کرده بود بهمه پریشان ساخته متوجه جانب بساسیری شدند و در اول بار خلیفه با امیر عرب قریش ابن بدران دو چار شده از جمله خود بسان خود و وزیر او ال طلبیده قریش او را امان داده بخیمه خود فرود آورده و چون بساسیری بران مضمون اطلاع یافت قریش را ملامت کرد او بواسطه مصلحت دران باب مبالغه ننمود و وزیر را خانه ساخت با دوتمان آغاز کرده تقصیرات او را بر شمرده انکار نمود تا او را بساسیر زدند و زنجیر بپای او نهاده و امر کرد تا دارالخلافه را غارت کردند و از جواهر و نفایس و اقمشه و غیر آن هر چه بود بتاراج بردند و بعد ازان رای بساسیری و قریش ابن بدران بران قرار گرفت که خلیفه را بمهارش بن عجلی که امیر حدیثه بود بسپارند از بغداد بسجده شبرد خلیفه بکمال اتمام غمی بهمراه بود و چون عبد الحق رسید بساسیری سوار شده خطبا و موذنان را پیش خود طلبیده خود و اهل سفید پوشیدند و بر بالای سر او رایات مستنصریه و چتر های مصریه برپا کردند خطیب خلیفه مستنصر فاطمی صاحب مصر خواندند و در آن روز شیعه بغداد غایت شادمانی و سرور اظهار نمودند و بعد ازان

بساسیری در مقام انتقام از اعیان اهل بغداد شده جمعی کثیر را از دشمنان خود در دجله غرق ساخت و اظهار
عدل و احسان نموده دیگران را عطایا داد و در روز بیست و هشتم شهر ذی الحجه امر کرد تا آن رئیس الرؤسا
یعنی وزیر خلیفه که در ایام حشمتش آن اشرف الالقاب و تغابی سرپوش آن شر الدواب بود و تخت کلاه نموده
بر شتری سوار کردند و در شهر بغداد گردانیدند و پاره چرم بدست یکی از اوباش داده در عقب او سوار
کردند تا آن چرم را بر قفای او میزد و با خنده چون گذار او بر باب الکرخ واقع شد شیعه آنجا کفشهای
کهنه و مانند آن بر وی زدند و تف و دراث بر وی نثار کردند و آب دهن بر روی او انداختند و لعن و دشنام
او کردند و بعد از آنکه او را در تمام شهر بغداد گردانیدند باز به لشکرگاه بساسیری بردند و پوست گاوی
با شاخهای او بر وی پوشانیدند و او را بر چوب کردند تا آنقدر در اضطراب میکرد و آخر او را
و بساسیری در شهر صفر سنه احدی و خمسین و اربعمایه قاضی القضات و اشرافی و جمعی از وجوه
علویه و عباسیه را حاضر ساخت و بیعت مستنصر بالله فاطمی از ایشان گرفت و به اتفاق ایشان
به دار الخلافه درآمد و بعد از فراغ از مهمات کلی متوجه زیارت مشهد مقدس حضرت امیر المومنین
علیه السلام شد و از آنجا به زیارت کربلا رفت و بموجب نذری که کرده بود حکم کرد که جوی نهری کنده
و از فرات آب را به مشهد کربلا آرند و چون سلطان طغرل از مهم برادر خود ابراهیم ینال فارغ
شد کتابتی به قریش بن بدران نوشت و او را امر کرد که خلیفه را به بغداد رساند و در ترک آن
با او تهدید و وعید نمود و قریش از آن ترسیده کتابتی از روی عجز و انکسار به سلطان
طغرل نوشت و در آنجا اظهار کرد که هرگاه سلطان عنان عزیمت بدین صوب منعطف سازد
آنچه مقدور است در دفع بساسیری بجا خواهم آورد و دو سه روز که در تعجیل صورتی روی نماید
که موجب ضرر خلیفه باشد آخر چون بساسیری شنید که سلطان طغرل نزدیک رسید به اتفاق
قریش نیز بر وفق ظاهر کردند و مصلحت در توقف بغداد ندیده از آنجا به واسط رفت که متعهد آنجا
نماید و قریش فرصت یافته خلیفه را از حدیثه به بغداد آورد و به اتفاق سلطان بر سر بساسیری
رفتند و بساسیری در جنگ ایشان کشته شد و در کتاب سیر علاء الدین بخاری ترکی مصری
مسطور است که بساسیری چون بر بغداد استیلا یافت حی علی خیر العمل را در اذان زیاده کرد
و خانه خلیفه را غارت کرد و عصا و عمامه و ردای خلیفه را نزد خلیفه فاطمی اسمعیلی که در مصر بود

فرستاد

فرستاد و خلیفه را الزام نمود تا بخط خود نوشت که بنی فاطمه را در امر خلافت حقی نیست و در احوال
سنه تسع و خمسین و خمسمایه از تاریخ ابن کثیر شامی مذکور مسطور است که بساسیری در همان ایام که بر
بغداد استیلا یافت عمارتی عالی بر قبر منور امامین همامین امام علی نقی و امام حسن عسکری در سامره بنا نهاد
رحمه الله تعالی **امیر توزون دیلمی** از امرای آن طایفه بود و در زمان خلیفه متقی بالله عباسی
کار او بالا گرفت تا اکثر بر خلیفه استیلا یافت و خلیفه از بغداد گریخت به موصل رفت و در بغداد فتنها
برخاست و دار الخلافه را غارت کردند و توزون کس فرستاد و طلب خلیفه کرد و سوگند خورد که آسیبی باو نرساند
خلیفه متقی از او فریفته شده رجعت کرد و چون نزدیک بغداد رسید توزون استقبال کرده زمین ادب
بوسید و در سرا جمعی کمین بود که او را گرفتند و میل کشیدند و همچنان کردند ابن کثیر شامی **در تاریخ خود گفته**
که توزون دیلمی از اکابر امرای بغداد بود و در آن دولت حکمت میفرمود و در مذهب متعصب بود و
رافضیان در ظل حمایت او بودند تا در سال پانصد و شصت و هشت وفات یافت و او را در خانه
او دفن کردند و بعد از آن به مقابر قریش او را نقل نمودند و در وقت وفات او اهل سنت اظهار
شادی نمودند و شیعیان از شادی ایشان خشمناک شدند و به سبب آن فتنه عظیم میان فریقین
ظاهر شد **الامیر سبکتکین الحاجب** از امرای خلیفه بغداد و شیعه راسخ الاعتقاد بود و ابن کثیر
شامی در تاریخ خود گفته که در سال سیصد و پنجاه و هفت به بغداد و غیر آن از بلاد خبر شایع شد که مردی در مصر
ظهور نموده و میگوید که نام محمد بن عبد الله ملقب به مهدیست و زعم او آنست که مهدی موعود است و
مردم را دعوت بخیر میکند و از شر نهی مینماید و جمعی کثیر از اهل بغداد به بیعت او در آمده و هر گروهی
مهدویت او بحث کرده که از اولاد عباس است و جمعی که ایشان را شیعه میگفتند میگفت که علوی است
و سبکتکین مذکور چون شیعی بود و گمان کرده بود که او علویست کتابتی به او فرستاد و در آن کتابت
اظهار نمود که هرگاه او به بغداد آید سبکتکین در اخذ بلاد او را اعانت و امداد نماید پس از اینجا
از مصر متوجه بغداد شد و سبکتکین چون خبر قدوم او را شنید تا نزدیک انبار به استقبال او رفت
و چون او را دید شناخت که او محمد بن المستکفی بالله عباسی است و علوی نیست التفات به حال
او ننموده به بغداد رجعت فرمود و بنابرین حال آن مدعی پریشان شد و جمعی که با او گرویده بودند
متفرق شدند تا آنکه مردم آن نواحی او را گرفته نزد معز الدوله آوردند و معز الدوله او را بدست مطیع

که خلیفه بود و او را مطیع لقب فرمود که یعنی او را بر مسند خلافت نشاند. **الامیر بهاء الدین کشتگین المستجدی**
ابن کشتر شاهی گفته که او امیر حاج و حاکم خوزستان و شبانکی خبر اندیش نیکو سیرت بسیار عبادت جواد شجاع عالی
در تشیع بود و در شوشتر وفات یافت و قبابات او را موجب مصیبت بگوذارند و در مشهد بخط فولاد
ساخته شده است بسیار جلیل و گرانقدر بود تا آنکه بسیار بود که در هفته یکبار تکلم نمی نمود و در روزی
یکی از خادمان او از شتر خادمی دیگر مونس او استغاثه نمود او در جواب هیچ نگفت سنگینی مرارت
شد و گفت احادیث یعنی مگر تو جادی او در جواب گفت لایکی از شعرا در باب کثرت سکوت او گفته

شعر امیر علی البلاد و هو لی ♦ لا یحب الشاکی بغیر السکوت ♦ کما زاد فی فرط غیظه الله و بتفصیله
الی الهوت ♦ و نیز آورده که روزی یکی از فراشان او چیزی قیمتی از اسباب او را بجان از دیده
که امیر دید دیع نهاد و نیع کلمه بر زبان نیاورد و بعد از ان اصحاب او ان فراش را گرفته تیز دند
و آن چیز را از وی طلبیدند طاقت نیکین از غایت مرارت بسخن در آمد گفت هیچکس را آزار
کنید که کسی آن را برد که باز پس نخواهد داد و کسی او را دید که برد او را نخواهد دید و حال او را
هیچکس نخواهد گفت وفات او در سال ششصد و دو بود **الامیر ابو علی حسین یحیوش ابن حسنویه الدیمی**
در تاریخ مصر و قاهره مسطور است که پدر او از جاجیان عضد الدوله بهاء الدوله ابو نصر بهاء الدوله
او را لقب عراق ساخته بود خلیفه فرستاد و عمید در رفتی رسید که فرشته بسیار قائم بود و اهتمام تمام
نمود و بعضی از مفسدان را بحبس تمام پر کرمت و بعضی را اصلب نمود و بعضی را در دجله غرق کرد و مهابت
او بجای رسید که روزی یکی از غلامان را طبقی پر زر داد و گفت که این بر سر خانه داز موضع که تا بدهر
اعلی برد اگر کسی از پیش آمد آن را از او خواهد بود با وجود آن موضع را نشان کن و پیش من بیا
آن غلام برفت انصف شب مراجعت نمود و گفت که تا انجا که اشاره شده بود رفتم هیچکس را پیش
نیامد و فات او در سال سیصد و نود و هشت بود **الامیر اصفهبذ الاعز ابی** در تاریخ مصر
مذکور است که در سال سیصد و نود و چهار که ابو الحارث محمد بن محمد علوی امیر قافله عراق بود و شیعه
مذکور در پیش راه قافله آمد و عزم آن داشت که قافله را غارت نماید و اهل قافله مصلحت دران دیدند
که دو کس از غلامان شیعه را برسم شفاعت پیش او فرستند چون آن دو کس بخدمت او رسیدند و آنی چند
از قرآن بر خواندند پرسید که اوقات شما را بعد از چکونه میگذرد گفتند که بسیار خوب میگذرد

سه سال خلعتها و صلتها بایشان میفرستاد اصفهبذ پرسید که هر گز بود که هزار هزار دینار بشما بدهند گفتند که نه یک
هزار دینار بیکبار رسیده گفت من این قافله را بچه سبب بگشیدم اموال ایشان را بشما بخشیدم ایشان او را دعا گویند
برگردیدند و اهل قافله برکت آن دو شیعه از شر او خلاصی یافتند **الامیر بدر الحمار** در تاریخ مصر
مسطور است که او امیر الجیوش مصر و نام گ جبار بود و خلقی کثیر از علما و کبار اهل بیت را کشت و حتی
علی خطیب اهل را و اولاد و ذخیرات ایشان را و جنایز شایع ساخت اهل مصر تمامه و اشال ایشان را
بر دریا و اطراف نهای مصر نوشت و اکثر اهل مصر دران زمان بوسطه الیمان مصر را قضی بود ندانند که
از ایشان بر مذهب اهل سنت باقی بود **الامیر عبد الله النجاشی** در کتاب کشی از کتابی روایت نموده
که دلالت بران دارد که در اول حال مذهب زیدیه داشت و آخر بخدمت حضرت امام تمام جعفر صادق
علیه السلام رسید و از ان مذهب برگردید بمذهب حق جعفری گردید و در کتاب رجال شیخ اجل احمد
بن علی النجاشی که از اولاد عبد الله مذکور است مسطور است که عبد الله از جانب منصور بر یمامه والی
او بود و در ایام حکومت خود کتابی بخدمت حضرت امام علیه السلام نوشت و از نخصرت دستور
العمل کسی التماس نمود آن حضرت رساله که بر سالار نجاشی مشهور است نوشته جهت
او فرستاد **الامیر ابو الحارث محمد بن جعفر بن ارتاد الشیبانی** در یکی از کتب نظر رسیده که او از امرای
سیف الدوله بود و در کتب رجال نجاشی مسطور است که او امیر عرب شیبان بود در عراق و نزد سلطان
قدر و منزلت بسیار داشت و صحیح المذهب بود و او را کتابی است در امامت حضرت امیر المومنین و تفضیل
او بر اهل بیت علیهم السلام بر سیاق است مجدی علیه الصلوة و السلام آن کتاب را حقایق التفضیل
فی تاویل القرآن نام نهاده و در کتب کشی مذکور است

باب الخاء المعجمة

الامیر خیر الله دولة فارس بن خمارتاش

از مفاخر امرای شیعه امامیه و غلامان عترت علیه در تصفیه فارس سایه عدالت دین پروری و حمایت
اخلاق خاندان حیدری بود و در کتاب دمیة القصر مسطور است که در ایامی که بوسطه موانع روزگار

در راحت اغیار از شرف زیارت بخط اشرف محروم ماند بواسطه شوق از انجا که بوی آن آستان ملایک پاسبان
در زیاده طغیان بود و بیخواست که عوض حال خود را نوشته مصحوب یکی از اصحاب خود فرستد که در
ضریح مقدس بگوانند بابو طالب بنویسد که از نفحهای ندای ابو واشارتی میفرود که دران باب چیزی چند عرض اکفته
بان آستان عرش نشان فرستاد و آن ابیات در احوال ابو طالب مذکور از مجالس شعر السطور خواهد
شد ابو حسن طغرائی خانی شهباز فضای فضل و کمال شاهین تیز پرواز هوای محبت علی آل بود
دانا عاظم امرای سلطان غازان سلطان محمد قدس سره است رحمهم الله و چنانچه سابقا در احوال
سلطان محمد از تاریخ حافظ ابرو منقول شد ایشان مذکور حامی اهل ایمان و ماحی رسوم اهل کفر و طغیان بود
در میان شیعه و سنی نشو و نما یافته و پرتو هدایت انوار خاطر حقیقت ناظر ایشان بر چهره احوال افتاده
و باعث بر ترویج سلطان مذکور طلب علمای شیعه از نزدیک و دور جهت تحقیق مذهب حق منصور و مناظره
فرمودن ایشان با علمای جمهور را بود و کرا اتصافی المومنین اشاله احسن عاقبة و مآله
محمد برهان قتب الحق والدین ابن سیف علی پیک ای سرک ابن پیر علی پیک ابن علی شاه پیک ابن پیر مرتضی پیک
از کهکستان دولت بهار او فرزند و بهاری داشت و دودمان حشمت پیر علی فکر بر از زنده پهلواری بود
و طایفه بهارلو از جمله طوایف ترکمان قراتو نیلو بوده اند که سابقا شمه از احوال پادشاهان ایشان
در ذیل چند دوازدهم از حسن بزرگ مذکور شده و خان مغفور پیر اجهان مشاهده است که آخر آن
پادشاهان بوده بتعویض پیر زاشاه رخ ایالت آذربیجان می نموده و بعد ازان عراقین نیز در تصرف اربوط
پیر اجهان شاه رخ وجهی که در تواریخ مسطور است بر دست حسن پیک بایندری که پیر اویس ترکمان آن
آق نیلو بود کشته شد اکثر ولایات او تصرف حسن پیک در آمد و تو آق نیلو را متابعت نمودند پیر ان
خان مغفور پیر اقت محمد و پیک ترکمان که ایالت و لایت کرمان نامزد او شده بود و باتفاق فرستند و در همین
گرا از تذکره دولتشاه سمرقندی در ضمن احوال سلطان پیر زاده ای خراسان ظاهر میشود و در وقتی که پیر زا ابو بکر بن
سلطان ابو سعید پیر زا از خدمت سلطان حسین پیر زا قرار نموده بکابل رفت و از انجا بل سند و از انجا
بکیج و کرمان و کرمان توجه نموده و پیر علی پیک با جمعی حشم خود بدو ملحق شده و او را در تسخیر ملک عراق تحریص
نیکرده و آخر چون بسبب استقلال سلطان یعقوب بایندری که در زمان ولایق و آذربیجان
بود کاری از پیش نرفت باتفاق عزیمت خراسان نمودند چون پیر علی پیک در محاربه که پیر زا ابو بکر

بسلطان حسین

پا سلطان حسین پیر زا در حوالی استراباد واقع شده کشته گردید اولاد و اعقاب او بهاب ابهه خشان نهشته و خان
مذکور در ولایت بدخشان توطن فرموده در شاتر دیسالکی بخدمت پادشاه پیر ارغازی همایون پادشاه
رسیده اند در سلک مقربان حضرت منتظم گردیده اند و در وقتی که پادشاه مذکور بنا بر فتوری که از استیلای اعدا
بارکان سلطنت او رسیده بود استمداد از دولت علیه صفویه نموده و از ولایت هند توجه بایران فرموده و در
دار السلطنه تبریز پادشاه علیین آشیان فجاء و طهماسب انار الله برهانه ملاقات نموده خان مغفور را با نشان
همراه بود رجوع پادشاه علیین آشیان خان مذکور را دیده و بر نجابت و استعداد و وجاهت شیخوه آباد
اجداد او اکتفا کرده در مقام آن شد که او را از خدمت همایون پادشاه باز دارد و اسیر الامرای خوانین
ترکمان را که درین مرتبه در ظل اطاعت آن دولت علیه آرمیده بودند با سپاه و خان مذکور حقیقت
دوخار اهمه اقتدار او استعفا نموده و از صاحب خود تجویز جدائی فرموده و در جمله تشنه تابعیت
در دیار کوئی چه تواز حوکس مشرب نشسته باشی و اینمعنی باعث ازدیاد مواجب و اعتقاد
پادشاه علیین آشیان شده و در رابهمایون پادشاه سفارش بسیار نموده اند لقب خانی باشرفیات
شاهانه طبل علم و کرسی فرموده چنانکه خان مغفور در بعضی اشعار خود اشعار بان نموده اند القصه
چون بیاس انقطاع ملک علام مقتضی الزام اعلام مقادیر اجرا نشسته و ملک هند را از دست اعدا فلاص
خشنده جمیع امور ملک و سپاه و بنگاه مغفرت دستگاه معوض گردیده از مقتضای رای ملک آرای
او هیچ احدی تخلف نمی ورزید این بود مجمل از بیان رفت دودمان خان عالیشان بعضی از ثقات
صوری مخبر و ظهیر ایشان اما در فضایل نفسانی و اشتمایل روحانی جناب جنت آب فانی لوح محفوظ حکایات
انسانی و نسخه جامع کرامات سبحانی بوده اند اگرچه بحسب ظاهر افسر سلطنت بر سری نهاده و لوای حشمت
و عظمت ترتیب سیده اما در باطن ردای فقر بر دوش حلقه سلوک در گوش داشته رافع رایات
فتوت بنوای مناصب بایات منهاج مرتضوی بوده از تمام محبت آل عبا بگحکم قل لا اسئلکم علیه اجرا الا المودة
فی القربی چون شمس بر کنین عالم آرا کش مطلع و غبار نعوذ و غبار بر جبین من احب اله البغض علی
از دامن فطرت پاکش مرتفع بود از علوم بهره بقدر کفایت زیب و زینت حال و راه غلبه اجلال
کرده تحصیل نموده و در وقایع شعر نکته دانی قصب السبق از اقران ربوده تا خورشید طلعتش
از مطلع صبح سعادت طالع و کوکب اقبالش از افق ابهت لامع گشته بود و همواره زمانه ای قلوب علما بصبح

مجتمش منور و مرباد انفوس مکمل منفوس و لفوس سوادش مستفور بود و چنان اجود دار الازم فیض وجود نزد اگر
چون نشین مرده و انبای زمان بتکلیف و تقلید بود برای پیرش موافق احکام قضا و قدر و تخمیر
جهانگیرش مزوج محراب و منبر ست ازتبع ایجای صلبت دکیپید و ارتنگ منه مسجد و محراب و بلدرات
انگشا که بود و نشود فریاد سفسطه گان و آکندن خودش و خود را نه اکبر است و خلق کریش اخلاق محمدی را نشانه
بودی و تواضع او با اهل فضل از غایت خضوع پیشانه نمودی ست تواضع کنه باک ای جان که افتد پستی
او در کمان و در زمان خان مغفور هر کجا کوکبی از ارباب فضل و استحقاق آدمی زادهای خراسان و عراق
بهندی آبدی مت و سایط دلایل و مت تو سل و سایل نخبت ایشان بر سیده و از خوان افضال و
احسان او بخلعی وافر و نصیبی کامل محظوظ و بهره مند گردیده و این روزگار که دولت آثار کرتاج فضل
کاسه و خراج زمان فاسد گشته اگر اجانبا کوکبی از ارباب فضل و استعداد در اهوای هند و سیر افتاده و
بدان صوب رو نهاده و بنابر آنست که از غایت نازکی ذکر جمیل آن خان جلیل وجود فائض الجود را در اثنای
کلمات برده و فوت او را از کار شمرده و با اکثر بعد از وصول بهند بغیر از تحریر جام ناکامی تضییع اوقات
گرامی حاصل ندارد و لیکن چون می پسندد که ذکر مآثر و احسان خان مغفور در میان جمهور اهل هند نیز
بغایت تازه باشد بتصویر مینماید که او هم و بعوض ان احسانهای بی اندازه باشد او هم غایت پریشانی
و نهایت ملال و حیرانی تو قف جایز نمیدارد و دل از سواد هند بر نمیدارد بلکه خود را در بزم آن خانه
اهل راز در عین رفت و نازی پندارد ست بیاد بزم دوشین دارم شب افشان ذوقی
کز بند ارم همان یار و همان بزم و همان شبست و باجازه تعالی خان مغفور را باصناف الطاف
و انواع کرمت و اعطاف خود مخصوص ساخت و از عزائم او نگذشت فضل الله بوتیمن بن شاه نعم
ظاهر و باطن تیمن کرد انید چنانکه همچکس را در امتیاز او و فرزانهای فضل و استبداد او استقلالی بحیات
کمال هیچ شبهه نماند و اخر الامر بحسن خاتمه نیز فایز گردید و از علیان صوری پیوندی برید و در آشنای
توجه بزیارت حرمین شریفین زاد هما الله تعالی شد فابر کنکر بمرش شهادت نشست و باوج درجات
اعلی علیین پیوست و ناگاه این سعادات و ختم آن بنزیل درجات ناشی از آن بود که جد او پیمبر
و جبل متین و منهج قویم و صراط مستقیم افتیار نفرموده و تابع مذهب حق ایه اثنی عشر و غلام با اخلاص
امیر المومنین حیدر علیهم صلوات الله الملک الاکبر بوده چنانکه بسیاری از اشعار آبدار ایشان بدان

اشعار و اردو و بنابر رعایت اختصار چند بیت از یک قصیده ایشان که در منقبت حضرت امیر المومنین علی
علیه السلام و اهست و حب الوصیه در لوح قبر مبارک ایشان مرقوم گردید و مذکور میگردد شعر
شنی اگر گذر دا زنه سپهر افسراد ست اگر غلام علی نیست خاک بر سراد علی والی و الا بر عرش جناب
کبریاست خسرو خاور و یکه تاز جگراد ست در مدینه علم انکه از کمال شرف فتاده اند سران همچو خاک بر راه
رقیه حسنزای هر دو کون آزاد ست کسی که از دل و جان غلام قنبراد ست محبت شه مردان مجوز بی پدری
که دست خیبر افگنست پایی در راد ست شها غلام تو بر هم که از محبت تو شدست سلطنت ظاهری میسراد
ولی تکاکه رت چون رخ نیاز نسود ست ازان چه سود گر بر چرخ سود افراد ست القصه خان مغفور در شهور
سنه ۱۰۶۲ که متوجه زیارت حرمین شریفین بود در نواحی جرات بمرتبه شهادت اعلی درجات رسید
و این عبارت که محمد برم شهید شد موافق تاریخ است در سنه حب الوصیه تعش خان شهید را شهد
مقدس بر دند و در بالای پایین پای عرش فرسای حضرت امام همام علی ابن موسی الرضا علیهما السلام
مدفون ساختند و سید محمد رضوی در تاریخی تاریخ بنای آرا بغایت خوب یافته و در ضمن این مصراع
که بر کتابه آن نوشته اند مندرج ساخته مصراع سال از بخش قضا یزدان بپرم خان نوشت
امیر قضیع اکبر امیر تعریف علی قلی خان شهید بجنان در زمان ۱۰۶۲ خلف ارجمند حیدر سلطان از بک
شیبانی است که پیوسته بصدارت دولت ابد مدت حق اهل بیت اطهار را از قوم اشرار خود جدا شمرده
پادشاه علیین آشیان شاه طهماسب انار الله برهانه می بود و داد حسب الفرمان بافرزندان اوج
علی قلی خان مذکور رو بهادر خان همراه پادشاه بسر و رمیمون پادشاه شده بود و این پادشاه بهشت منزل
بسر و رآن دو برادر ارجمند را فرزند دلبند خوانده بود و در تربیت ایشان مبالغه تمام مینمود
تا بمراتب عالیه سلطنت و خانی ترقی نمودند و فهرست آن سعادات و عنوان آن درجات
آن بود که چون از پیش جبل متین و منهج قویم و صراط مستقیم که مذهب ایه اثنی عشر است صلوات الله
علیهم اختیار کرده بودند خان مذکور اسم بسمی داشت همواره ارقام محبت آل عبا بر لوح خاطر خاطر
می نگاشت اصبغ لوای عترت سید المرسلین و خافقین صباح ولای ایه معصومین صلوات الله
علیهم اجمعین بود و بحلیه پیش لیف او مجمع فضلای مذهب حق جعفری و محیط رجال فضلای
شعرای اثنا عشری بود و همه از صفات حمیده او را لازم بود و گر اچنان که مستعدی و اشتی و همه

اخلاق پسندیده و اوراخاص بود و گرگرم که عام در زیدی خاص گردیش ناوکشای سنگ خشن و نفیض
علیم او غیرت ترای در عدن دل دوست او مجمع البحرین تیغ حیایل او قایل نصرت باگرفت میسر شهرین
بیت محیطی چه گویم جو بازرف منبع ۞ یکدست کوهرپکد ست تیغ ۞ بگو هرجهان را برابر آراسته
بتیغ ازجهان داد و دین خواسته چو مطلب عالی شرح اوصاف تعالی اونه ازان لالی جوهر والای است
که صدف پیانش در ندرجقه تقریرات تقریر یابند لاجرم حواله طلب بعضی ازان لالی جوهر شنوی که ملا
غزالی دران غواصی نموده مینماید بیت سرزند ازبحر سخن کوهری ۞ کش نسپندید بلند اختری
گوهرس دایت درین کارگاه ۞ حسن قبول ازدوات پناه ۞ هردو برادرانگ دلایت رساند
هردو ولی هردو دلایت دهاند ۞ آن بحر اسان شد بازنده و منبع ۞ وین زلی دین زنده در منتج تیغ
وان شده در تنگ عجم دایستان ۞ وان مهتر شهره هندوستان ۞ وان زمردت بشهان اوتاج
وین شبکی ازکتکان خورده باج ۞ وان پشتبان قوی کرده پشت ۞ وین وان شیران نهنگ افگن
گفتم ازان کوه شکوه کزین ۞ نوبت آنست که گویم ازین ۞ ابر حیاکان کرم بحر جود
تا رهگل کلشن چرخ کبود ۞ خان زمان فضاس اس دامان ۞ پیش رو مهدی آخرزمان
انکه خود بنیت منشور ازو ۞ چشمه خورشید سخن نور ازو ۞ دولت ازو نوبت فضای نوده
ادبخن کو پس آلی زده ۞ گشته لب پسکر از خنده و ناش ۞ اوبسخن پسکر مردان پاک
تیغ وی اشکیکن همچو تیر ۞ اوبسخن چیره واقیلیم گیر ۞ بحر خیالش که سخن موج اوست
عرس جهانیست کز براج اوست ۞ انکنی روی بمینو نگهی ۞ برتو ازمعنی گشاید رهی
آنچه درین صفحه مینوی اوست ۞ عرش دل و کرسی زانوی اوست ۞ کرسی اورا جاودان
عرش صفت آمده زانوزنان ۞ نی بسخن ازهمه پیش پشت ۞ درهمه ارکس پشتر
دادکر انیش توجاوید باد ۞ ظل تو همپایه خورشید باد ۞ پس که شد اندازتو مضعفان تاثیر
گشت صف مورچه رنجه شیر ۞ قفل که اوکنکه جاوید گفت ۞ تاج ترا آفتاب خورشید گفت
بخت که القاب تو بر زر نوشت ۞ تیغ ترا سد سکندر نوشت ۞ گشت تر تیغ تو درین بوستان
نوبری ملت هندوستان ۞ گشت رسی تو در عقل و حل ۞ صورت تجانه بسجد بدل
بحر کهر بخش توی بنیم ۞ چرخ ترا داده قلم تیغ هم ۞ زان کهر افشان شدی او زین هم

کان قلم تیغ شد ابر درخشش ۞ بنده و غزالی که در آیین تست ۞ درسه اندیشه سخن چین تست
گرگهری ساخت نثار سرت ۞ یافت زفیض لب جان پرورت ۞ ابرکه او برد بدریا منیاز
هرچه باو داد باو ریخت باز ۞ زین همه شاهان فریدون کلاه ۞ بخت بسوی تو مراد آورد
زین همه جاوید سخنان درسخن ۞ طبع ترا بافتم آموزگار ۞ تا قلم تیز زبان خیز تست
برتو مرا میل کمر ریز تست ۞ دور نخواهم شد ازین خاک در ۞ تا درشهه در مدح تو سازد گهر
چشوی کز تو مرا است امید ۞ درچه شود بوی پسیام رسید ۞ کرچه بخوبی علم آمد سخن
عرض کنم کز چه کم آمد سخن ۞ طبع بفکر کر آهنگ داشت ۞ کرچه سخن جای درنگ داشت
آنهم ازین نقص و هنر نگذشت ۞ نا سخن آرازده مرد مست ۞ برسر مردم فلک رانجست
انجم بخت فلک آوازه باد ۞ نام تو نامه سین تازه باد ۞ کای ز آرزوان مرتفعند
مناصب ارجمند دارند بزرگی را منحصر در شرف آبا و اجداد دانند در مروت و مردی از امهات
اولاد باز نمانند اگرچه در غوغای خیل سپاه و مطرقاق خیمه و خرگاه با اسلاف کرام مشابهت تمام
دارند خود را از استکاف در مقام سخاوت و شجاعت می ارزند اما از خواص و مزایای ایشان بغایت
عاری و شکایت شعارند شعر امانجام فانها شان مهم ۞ داری پسا رحی خیر نسا بها
انصاری شیر ازی دریکی از شکایت خود آورده که تکلف بحر هر بیان آن باشد که تکلف ان نکند
اگرانچه تشبیع ارخود باز دیکند حقیقت شجاعت بوی نه تشبیع برای انکه معنی شجاعت بیان کند
قاصر از شجاعت اما اوچنان نیست بلکه چیزیست که بشجاعت می ماند نه شجاعت چنانکه مروارید مثل آب
مروارید است اما نه هر آب مروارید است حقیقتی دیگر است و جوهری دیگر که مروارید می ماند
اگر صورت تختی در کاغذ نگارند آن نه تخت باشد بلکی که از بوم سازند انگور را نه تاک آن نه انگور را نه تاک
باشد طلسم جانور نه جانور باشد و چون خاطر از رکاشت اوضاع تکلفان زمان تر بود دلیا
اختیار این چند کلمه ترشح خود است که سعد را باشد انه اعلی بالصواب ۞ بیت ورذکر
رزای نظام و کاتبان کرام مخفی نماند که از سبب ای خلافت عباسیان تا انقراض دولت ایشان
هیچ خلیفه نبود که وزیری یا وکیلی یا حاجبی یا ساقی یا مانند آن از اهل ایمان نداشت
و همچنین سلاطین خوارزم و سلاجقه که اکثر رزای ایشان از قوم کاشان بود و خواجگان خراسان

اگر شیعی و سنی بود و چنانکه بعد ازین تفصیل آن خواهد آمد و بجمله صحیح نقه نباشد در بلاد اسلام که
آنجا سنی مکرم و محترم باشد با جلوه خفت و با بقیه قوت سر میزد و چنانکه ابو طالب عم حضرت
رسول علیه السلام ایمان خود را پنهان میداشت و بظاهر بصنادید کفار قریش میگفت دیدان
موافقت میدهد حضرت رسول اصحاب را دیگر و حضرت ایشان بیخبر و تا از زمان بود در رسول و اصحاب
باستظهار بودند و چون او وفات یافت جبرئیل آمد و گفت یا رسول الله ترا اینجا ناصری نماند هجرت
فرمای تا کی حضرت چنانکه مشهور است از مکه بمدینه هجرت نمودند و این مقدمات که
سابقا از مختار کتاب بکشفی نقل افتاد که چون حضرت امام موسی کاظم علیه السلام بولایت آمدند علیان
یقطین که از جمله محبان خاندان بود و در سلک وزرا و مقربان خلفای عباسی انتظام داشت بخدمت
آنحضرت عرضه داشت و اظهار رعایت از گرفتاری خود و در خدمت بنی العباس نمود پس آن حضرت
در جواب او فرمودند که یا علی ان الله تعالی اولیا مع اولیا الطرد لیدفع عن اولیائه آیت منهم
یا علی الصفا در اخبار واقع شده که روزی یکی از موالیان اهل البیت بخدمت امام همام مسبط وحی
والهام جعفر بن محمد الصادق علیه السلام آمد و گفت یا ابن رسول الله مرا هوسی است پیش سلطان وقت
و پیوسته دران درگاه و مدارم بخدمت تو آمدم تا تدبیری دران باب فرمای حضرت امام فرمود دیگر بدرگاه
سلطان رو و فرصت نگاه دار تا مردی چنین و چنین سخنی که از جهت جناب سلطان اسمی کرده باشد
خود را باو برسانی انگاه باو بگوی که امام جعفر صادق مرا ترغیب فرمود تا نزد شما روم و بدرگاه دین
درگاه دارم سازی و چون آن شخص خود را بجناب سلطان رساند پیغام حضرت امام را باو برساند و آن
جانب استمال خاطر او بلیغ نموده در انجا آن مرام بانتظام تمام کار آورد و چون آن شخص
بمقتضی الزام بخدمت حضرت امام مراجعت نمود گفت یا ابن رسول الله آن حاجتی که تو مرا پیش
دستی چون نام ترا شنیدند از فرح و نشاط نزدیک بود که بپوشش شود و در حال پیش آن حاجت
بکار برآمد چنانکه مطلوب من بود حاصل کرده و دوستی خاندان بر درگاه دشمنان شما چه کار دارد
حضرت امام علیه السلام گفت حق تعالی ما را این کرامت از ذاتی فرموده که هیچ سلطانی دعاکن ما نشود
اگاه بعضی از موالیان ما بر درگاه او ملازم بمقرب بانجامند تا چون بعضی دیگر از موالیان ما را
آنجا مصلحتی حایل حارت شود و تثبیت آن تمام فرمایند ابو محمد الحسن العسکری علیه السلام طایفه احمدیه

خلیفی

خلفی بی نظیر آل محمد را از سیری رشک ضمیر بود بلکه فاروقی حاشیه بردوش غلامی حلقه بگوش همواره از حمیت
ایشان چون خم در جوش و خروش بود و از عقب او بخلاف از نشست که سر که فروش بود بلکه محله سر که فروشان
محل تردد آن دیه نوش بود و چگونه سر که فروش باشد که نوش دار دی اهل هوش و آنکس که او بکاهی محتاج
کاهل کش بود سر که گو بخیلان بهنگام نزول میهمان در پنهانی آرند و در اثنای سیکبای خوان داشتی آن
گروه سفلگان بوقت سوال سایلان در بروی ارند از جیب در هم پنهانی و دینار نگاشتی صعوانی مخلصان
زاویه فقر سکنجبین لطف او شکستی اتفاقی مورته جوع ایشان بر سجات جود او صورت بستی با اتفاق
علمای اخبار ابو سلمه خلال در سلک کاهبران خود انتظام داشت و پیوسته رقم محبت اهل بیت حضرت
رسالت پناه صلی الله علیه و آله وسلم بر لوح دل می نگاشت و در آن زمان که ابو مسلم مروزی اظهار شیع
ناقص خود را بهسیر خروج بر مروانیان ساخت بعضی از امرای خراسان را بتسخیر ممالک عراق نامزد کرد
مکتوبی بابو سلمه نوشت و دران کتابت ازوی بوزیر آل محمد تعبیر نمود و چون امرای او و تابعان او
در جوزه متصرف خود آورده بکوفه رسیدند من این خطبه که امارت لشکر ابو مسلم باو متعلق بود و با ابو سلمه ملاقات
کرده نامه ابو مسلم را بداد ابو سلمه کاغذ بر اشراف کوفه را در مسجد جامع مجتمع گردانید و آن نوشته
را بر مردم خواند اعمال با طراف و نایبان فرستاده و معتمدی باستقبال زیارت شد دین اثنا ابو العباس
سفاح برادرش ابو جعفر منصور آن زمان از موسم مروانیان بر رسیده و پنهان بسری بردند کوفه رسیده
و ابو سلمه آن جماعه را بکوشه نشانده وصول اخبار را بامرای خراسان در میان نهاد زیرا که یکی از
اولاد علی بن ابی طالب علیه السلام در میان نبود که بخلافت تعیین نماید بنابرین پیشتر نوشته
و التماس بحال خلافت کرده و ترد ستر از اهل البیت فرستاده اول امام جعفر صادق بن محمد الباقر
بن علی زین العابدین بن امیر المومنین حسین علیهم السلام دوم محمد الدیباج بن حسن بن علی بن
ابی طالب علیه السلام سیوم عمر بن زین العابدین اما هیچ یک ازین بزرگوار بر رسول ابو سلمه اقبال
نفرمودند بلکه حضرت امام جعفر صادق علیه السلام نامه او را نخوانده و بسوخت و از خزانه آنچه
قبل از معاودت قاصد ابو سلمه امرای خراسان بابی بترتیل پیشکش برده ایشان را از کنج استغنا پر
آورده و ابو العباس سفاح را بر سریر خلافت نشانده چون زمام مهام اهل سلام در کف کفایت ابو
العباس قرار یافت بنابر سبل فاطر ابو سلمه خلال را و لا و امجاد علی مرتضی علیه السلام و تعویق

که در بیعت شک نکند و بود تقصد قتل او نماید بل مشورت با مسلم خواست که بران اقدام نماید لاجرم برادر
خود ابوجعفر منصور را جهت دفع قتل او بخراسان فرستاد و ابوجعفر منصور چون بحوالی دامغان رسید
ابومسلم بر خلاف استقبال و بسنت براسم کشیش قیام نمود و ابوجعفر روزی چند انجا ببرد و کیفیت حال را از خلوتی
بسمع ابومسلم رسانید و برین نهج جواب یافت کرس ابومسلم از جمله غلامان امیرالمومنین علی ام کربای از جد
خویش نهیم قتل او نیست ابوجعفر مقتضی الزام از خراسان بازگشته چون بکوفه رسید ابومسلم متوجه
عالم آخرت گردیده بود بعضی گویند قبل از وصول ابوجعفر سفاح را بقتل رسانیده بود والعلم عند
الغفور الودود **یعقوب بن داود بن طهمان** در کتاب حبیب السیر و غیره مسطور است که داود در سلک
دیوان نصرت پیشه ارتظام داشت و بمناسبت یحیی بن زید علوی بملکه کثیر سادات حسنی حسینی در طریق
محبت و اخلاص سلوک میکرد و چون امام یحیی از دست اتباع نصر سیار بشربت شهادت چشید ابومسلم
خروج کرده قاطان انجناب را بواقفه فرمود و او بخدمت صاحب الدعوة مشتاقت اما چندان التفاتی
نیافت بعد از فوت داود ارشد پسران او که یعقوب بود در وقتی که ابراهیم ابن عبدالله بن حسن بن
حسن رضی الله عنهم بر ابوجعفر دوانیقی خروج کرد یعقوب در ملازمتش بود و بعد از استشهاد ابراهیم یعقوب
بدست ابوجعفر منصور گرفتار گشته محبوس شد چون مهدیان منصور بکفالت امور جمهور اقدام نمود و بجز
خلافت نشست اورا از حبس برون آورده در سلک ملازمان خلافت انتظام داد و بنابر آنکه یعقوب مرد
ندیم شیرین سخن بود با بنگ زبانی صاحب دیوان گشته از غایت تقرب محرم و مانوس او آن شیخ آخر الامر
اگر مهدی یکی از علویان را بداود او گر کشته داود علوی را تعرض نشده و اگر دو ان معنی ظهور یافت یعقوب را
در چاه زندان کرده تا نزدیک سال در زندان ماند تا چون نوبت بهارون الرشید رسید و از چاه
برون آورد و یعقوب را چون در آن وضع قوت باصره نقصان پذیرفته بود و در وقتی که پیش ارون
الرشید آورد اکثر گفتند بر امیرالمومنین سلام کن چون سلام کرد پرسیدند که بر کدام امیرالمومنین
سلام کردی گفت بر مهدی گفته ابو رحمت ایزدی پیوسته گفت بر هادی گفتند بعد از که دیگر گفته
گفت **ارون الرشید** گفته بلی بعد ازان ارون بر یعقوب گفت حاجتی بخواه یعقوب گفت بیخواهم که دیر گاه
محفظ ساکن باشم ارون گفت این حاجت را باشد دیگر چه بیخواهی یعقوب گفت که کاری ازان کند
است که چیزی دیگر نخواهم کشاد و را بجرم حرم نرسیده اند چون بگوش رسید بعد ازانکه نرمتی از عالم

انتقال نموده از تذکره عبدالله بن تغری مسطور است که شعار بن علی که از مخنثان اهل بیت است این قطعه را
که شعر نهایت سوگت و استقلال یعقوب بن داود است از روی حسد در شان او گفته **شعر** نبی امیه جهنوا
علی ان یخلف یعقوب بن داود **ع** ضلالت فکر یا قوم فالتمسوا **ا** خلیفة الله بین الرزق
والعود **ع** و چون این ابیات بمهدی رسید و از اشتمال بر سجع خوش نیز دید حکم بقتل او فرمود **الحکما**
علی ابن محمد الفرات بمقتضای کلام ملک علام که فرماید عذب فرات و هذا ملح اجاج مرتی مدیه
غلبه محبت و زارت سقته رعباسی گرفتار بود و او از نکاربردار از اعرب و جامع اقسام فضایل و ادب بود
و بحری که از افاضل شعرا است مداحی او بمنوده و در تاریخ الوزرا مسطور است که سقته ربعد از گشته شدن
عباس بن حسین وزارت را با ابوالحسن ابن فرات تفویض نمود و در سنه تسع و تسعین و مائتین رقم
عزل بر صحیفه حالش نگاشته و ابو محمد علی بن عبدالله بن یحیی ابن خاقان را وزیر گردانید **صاحب کتاب**
فضایح الروافض در مقام طعن بعضی از نگارش شیعه گفته که چون سقته ر از وزارت بگانی خلیفه گردند
و دارش سپرده حکم میراندند ابوالحسن فرات وزیر بود و در سنه خمس و ثمانین و مائتین ثلاث و عشرین و ثلثمایة
سقته رعباسی را گشته زارت کرد و او چنان را قضی شریر بود که با هیچ دمسوئی نکرد و او را بصادرت
کرده دوازده بار بهزار نهار دینار رسانیدند سوی آنچه از خانه او غارت کردند تا انگونه گفته اند که هزار
رطل کافوری و عاجی مفت هزار زنده و شصت رطل مشک و چندین رزینه و سیمینه و فرش بیرون آمد و چهار پای را
بنجه نهایت نبود و در ان چند سال که او وزیر بود اسپ بازار او را انجمن مصادره کردند و سراپایش
بغارت بردند و بازخلعتش بیدادند و بسکارش بگماشتند و او در عهد وزارت پنهان رسولان
بدیلمیان میفرستاد و ایشانرا بر ملک تحریص میکرد و ازان جهت نکبتها بمسلمانان میرسید و شیخ ابوالجلیل
رازی در رفع آن فرمود و که او لا آنچه در باب خلافت سقته رعباسی حکم کردن مادرش گفته راجع بعضی
سقتدان خلافت او از اهل سنت می شود زیرا که باجماع عقلا محال بمذهب اهل سنت رسالت خلافت
را نشاید محال است که باجماع بر سپاه استحقه شود که او را نه عقل ارشد نه علم نه رای و نه جهاد و چون
وزیرش ابوالحسن فرات باشد و میگویند که او را فضی و مخلد بود و حل عقده او نیز راست و مرفضی و معتزل
نباشد و باجماع مسلمانان زن ناقص عقل و دین عاجز خود خلافت را نشاید پس بقول این طاعن
لازم آید که از سپه سالگی سقته رعباسی تا وقت بلوغ و کمال اقبال او جهان فی خلیفه نباشد و العاقبت

پس اگر در عهد سقته ریاستی در جای دیگر خلیفه ظاهر نبود پس اگر بدین الزام روا باشد که در سال عالم خلیفه
باشد انقضائی نکند حکم صد و بیست سال همان باشد پنجمین که این طاعن ناصبی در چند موضع از کتاب
زدوده است که مهدی کجاست و عالم چگونه بی خلیفه باشد ساقط کرده و آنکه ابوالحسن را بنسبت باطل نموده
برعالمیان ظاهر خواهد بود که ناشی از عناد است و امان گفته و آن کتابچه را کرده و شرح داده
خالی ازان نیست که مال حلال بود یا حرام اگر مال حلال بود بهست بردی ربا لی و کنکاش نباشد چون از و ستانند
و او همین باشد بستحق ثواب رجوع کرده و اگر مال حرام بود که در مدت دوازده سال خلافت بظلم قهر
بستده و زده و مال کنکاش ان بیشتر برگردن خلیفه پسینیان باشد که ظالم بستحقی را بر سر مسلمانان گذارد
و نگذارد و تا مالهای مسلمانان را بناحق بستاند و جمع کند یا بگران آن جماعه که اجماع بر خلیفه بسال
بی نقص و حکومت زنی ناقص نقصان زات چنان و زیری خالی نشده و بنابرین باید که اگر جماعتی گویند که امام
باید که منصوص از جزء خدای تعالی و عادل و معصوم از خطا و ذلت و عالمه و شجاع تر باشد و ملک خالیان
و غافلان نگذارد خواجه طاعن تشنیع نزند و نگوید که ان مذهب را فضیان و خلاف اجماع مسلمانان و جهت
صدر اول و سواد اعظم است اکنون بانچه ابوالحسن فرات کرد ر افضی باید بود و تا قایل باید شد که خلیفه
کرا نباشد هجوم و مخلی کردن امامت را نشاید و امام منصوص معصوم باید تا نقض بر طرف شود و دیگر اگر چون
خلیفه دیگر باره ابوالحسن فرات را بعد از عزل مصادره خلعت داده بر سر عمل اورند ذم از ان نقصان
نزدیک عاقلان بخلیفه و حاکم عاید باشد که طالمی مدبر را این تمکین میکند با هم و عاید باشد و انجا
گفته که از خلیفه پسندیده بود بهست بنقصان پسینیان و خلیفه ایشان پشیمان عاید است که بنقصان ازخلیفه
قوم کاشان زیرا که چند قسم خالی نبود و خلیفه خود اعتقاد و زیرند پسندیده باشد و این تعصب طاعن غایت
عالمه باشد که خلیفه حاضر باشد و از خوف و تقیه مداهنه کرده باشد و بذب خواجه عوام را
جایز نباشد که تقیه کنند پس چگونه خلیفه روزگار تقیه مداهنه کند و قسم آخر آنست که دیسپنه باشد
که در مذهب شیعی مذهب او را تسهیل کرده و در داده باشد و هر کار خلیفه او را بنیابت میسل و جزالت
نفس حمل ان وزیر را فضی راضی بود بهست انکار کردن آن را راضی بودن یا جاهل باشد بهست امیر
علی المؤمنین علیه السلام بعد از فوت مجیر الدوله بفرزندش المستظهر بالله کرسی وزارت در بر و شید خلیفه
او را ملقب بولی الدوله کردانید و جامع التواریخ نگوید است که ولی الدوله بمذهب تشیع در بعض

شهر بود و بنیاد ان سلطان محمد این ملکشاه بوزارت او رضا نداد و در سال دیگر سایل شوازنده را از بغداد فرستاد و
پیغام فرمود که چگونه توانند بود که وزیر خلیفه وقت را فضی باشد لاجرم پستظهر تمام عنان مخیف حال بدید
کشید و ابخدمت سلطان گشتافته بوسیله سعد الملک اوجی که وزیر سلطان بود خاطر خطیه سلطان را
استرضا نمود و سلطان نوبت دیگر وزارت خلیفه به تفویض کرد بشرط انکه از مقتضای مذهب
اهل سنت و جماعه تجاوز نماید و از ارتکاب ظلم و تعدی اجتناب نماید و اهل نه را از مهمات و قضای
و دیوان عمل نفرماید و بیته الله از اصفهان ببغداد نرفت و در رعایت شرط مذکور را بجا آورده
چندگاهی بوازم امر وزارت مشغولی نمود و بالاخره مزاج خلیفه بنسبت با تغییر شده و بیته الله
بیعتی را فهم کرده و از بغداد با صفهان گریخت و تا آخر ایام حیات در دیوانخانه سلطان محمد نگشاد
اوقات گذرانید شرف الدین انوشیروان بن خالد بن محمد الوشانی الاصل ابن کثیر شامی در تاریخ
گفته که او در خلیفه پستظهر شد و در بر سلطان محمد و غزنوی نیز رو داد مردی عاقل و مهیب عظیم خلقه کریم
شیعی مذهب بود و در جریدی کتاب مقامات را با شعار او نوشته و در مدح او قصاید دارد و دیوان آل
پانصد بیتی دیگ دفات یافت و در کتاب تاریخ الوزراء مسطور است که شرف الدین مذکور در اقسام
فضل و ادب متبحر و در لغت عرب یگانه روزگار بود و بسیاری از اوقات شریف را در مطالعه
علوم معقول و منقول مصروف نموده بر جاده تقوی و نیت مع العزت ثابت قدم و رزیده و با وجود علو شان
هرگز بر اسب عجب نخشت نکرده چندگاه بوزارت سلطان محمود و مسترشد عباسی اشتغال داشت بعد
از شهادت مسترشد بخدمت سلطان محمود ابن سلطان محمد بن ملکشاه رفته مدت شش سال
دیگر علم وزارت برافراشت ناگاه سر طناب اجل بخشت و کثرت تواضع و فروتنی را با من جاه و منصبش برگزید
بر شحات شوکت و ابهت حراوت و نضارت پندیرفت و دفوخشت و خدم بمکنتش شبیه بود که در
صدر دیوان و مسند وزارت از برای همه کس بلی تکاشی قیام مینمود و بنابران در ان زمان کی
از فضلای این دولت اشارت کرد بیت مرا پرسیدن بلی شرم میاید ولی را باز نشناسد نادان
برای هر کسی برپای خیزد تو گوئی مست نوشیروان خالد و بیت دیگر با او سفاهت بی نهایت
منوند داد از کمال تواضع و سلامت نفس چاپکی باید جوابی نداد و نواب بکاه از زارت گذشته که ما را دیگر
طاقت این همه بی حرمتی نیست جواب داد که چهل سال ست که من در پناه بلی حرمتی بسر می برم بیت

چون خاک در همه احوال بردبار ✻ تا چون همات کشش فاری رسد ✻ چون آب نفع خویش بهر کس رسان
تا همچو آتشت زجهان برتری رسد ✻ ابو بکر ✻ تو شیردان تا اخر ایام حیات بفراغت روزگار
گذرانید و عین بیکتکامی متوجه عالم باقی گردید کتاب لعبة الصدور از جمله مصنفات اوست ✻ ابو یعلی
ابی الحسن محمد بن علی بن احمد الفتی ✻ ابن کثیر شامی گوید او وزیر خلیفه المستنصر بود و آخر او را بدار زد حسن
و پسر فخر الدین احمد بن محمد و سایر اصحابش گرفت و حبس نمود و ابو الازهر احمد بن محمد بن قادر
بجای او منصوب ساخت در تاریخ الوزرا مسطور است که مؤید الدین محمد قمی بعد از فوت مؤید الدین قصاب
متقلد قلاده وزارت شد و چون ناصر خلیف از این مرحله درگذشت و الظاهر بامر الله بر مسند خلافت
بدستور زمان مدران منصب را بمؤید الدین مسلم داشت و مؤید الدین در زمان المستنصر بالله
تیز روزی چند ریاست وزارت برافراشت ✻ مؤید الدین محمد بن محمد بن علقمی ✻ از اکابر وزراء اعاظم
فضلاء اعیان بود و علمای اسلام بنام او کتب تصنیف تالیف نموده اند شعرا در مدح او قصاید غرا بلطیفه
نظم فرموده اند ابن الی الحدید معتزلی شرح نهج البلاغه را در وه مجلد بنام نامی او نوشته و هزار دینار زر
سرخ با خلعت لایق و اسب زین طلا آن یافته و شیخ ابو الحسن صنعانی که از علمای اهل سنت است
کتابی بنام او اخذ و لباب فاخر را بنام او نوشته و خطبه آن فصلی که متضمن شطری از زرگی فضیلت
پروری آن وزیر نحریر است ذکر نموده و گفته و لما کان مولانا الملک الوزیر الاعظم المهذب الکبیر
المعظم العالم العادل المؤید المنصور المجاهد السعید صدر العالم مؤید الدنیا والدین عماد الاسلام
والمسلمین عضد الدولة تاج الملة رکن الملک ظهیر الخلافة المعظمة صفی الامامة المکرمة ملک الوزراء
الشرق والغرب غیاث الوری ابو طالب محمد بن السعید المرحوم کمال الدین ابی الحسن یحیی بن احمد
مجد بن علی العلقمی نصیر ایده الله من ذوی الفضایل الشهوسة والفواضل المکوکبة والمناقب البرزة
والمآثر المأثورة الواقف علی مصالح العباد والبلاد الذی اصبحت الملة الباسلة تفاخر بسیفه وقلمه
اقصی جهده وغایة همته الذی سخت الوزارة بمهذب لباته وحرها واسدها ذو بیت وساد بها علما بارز الکرم
من رجالها واکرم من توسدها ✻ فما ان الوزارة لم یکن کفالها ✻ الا الوزیر محمد بن العلقمی الذی ✻ حضب
برزع الفضایل وکان ✻ وارشاد وضع بسعیه سلم العلوم بعد ان کان وارشاد وحیت بسباته الهمم
شعور الاسلام بصحبت و بقوایض سکار سر جوامع الاکارم و صحبت قوافر الفقه ما وقه افاض علی خلقه و

بجال سوابغ النعم و جسمه الیهم بانامل من نجوم السابغة فاصبحت رباعه بعد الدوس عامرة و نفشت
همم اولی العلوم بساحات راقدة و فی مسرت شعاب الفواید فیض ابادیه الغوادی کانت تلک اشعاب جامدة ✻
شعر ✻ کلما تسیل قد سای ازانا ✻ کرما المدت الیه الکف ام ✻ لازال الاسلام محروسا بحوزة الایام
محمی الجناب بامانی سیفه وقلمه و ارعایانی ظل رعایته و ادرعین و ملوک الممالک تفصل اعناقهم لخاتمتین
نفق بضاعتی من العلم بعد ان کانت کاسدة و اصبح بحر تطیره لی طوعة الله بهر ان کنت اعد انی سندة و شرعتی
بسط لوعة مستقاتی و ارتضا، مولانا و قد اشرف علی کل ساقة قضیبها فی غیر فلک و کعبة غرضتها علی غیر نصله
و دارت ان تلک الساقة لم تسقنی و علمت ان تلک الکعبة کانت تقول علی لسانها فی ذمة الشرف
ان نیتوض فیه اکری بود القضاء غیری لم ازل انکر فیما یخذلی مریة الاتهاء الی کرم جنابه یکمل لوجوهی
خطفا تقوم فی تحفة یحسان شبابه الی ان اوعز الی قدر الله عمری فی الاقتاق عالی امره و عضد الاسلام
و اهله فاصبه الهرکة علی کره بان الف فی لغة العرب کتابا یکون انشاء الله تعالی بمن تقیه و فق الآراء
جامعا شتاتها و شوارد احادها و اشاعیر غاتها و اوابد اشتمل علی اوانی الترکیب و اقاصیها و الالفاظ و سویدی
المعلا صفیرة و الاکبیرة و الاداء و هو تخصیص فخصی سوته الشریف علی اکنت ارتاده و حرصت فی طاعة ارتحی کرمه
رضاه و علیا ارتضاه و دونه فقد تحیز الغیه او الفرید العذرا، الی کرمه کفوه فخطب العالم کل ذی بغیة
الیه فانه فی استحقاق زفاف عقایل تلایح العقول الرطبقه و فی المثل السایر افق شن ✻ شعر ✻ انچه از کلام
صنعانی در اظهار شطری از فضایل آن وزیر رفت نقل افتاده و بالجمله بر هیچ یک از ذوات الاقدار آثار و اشعار
نجیب ✻ مختص بنام ✻ کمؤید الدین انواع فضایل فطری و کمالات کسبی نداشت و همواره در تقویت محبت
اهل البیت بروح خیر و صفحه خاطرش نگاشت و چون پستصم خلیفه با او خود را امام برحق و خلیفه
صید دست همواره ملاذ و رشای را در هیچ کاری میخواست از ضلالت و ارتکاب بدعت یکبارگی
پرداخت مؤید الدین از شاه آن ازرده خاطری نبود و در اصلاح حال او تامل پسیار مینمود تا اکه
در پیشه نفس و استمالت میان پسنیان و شیعیان بغداد و تعصب افتاد و آتش نزاع بالا گرفت و پستصم
لشکری از سپاه بحمایت اهل سنت بجهت فرخ و بغداد و اکه ساکنانش شیعه مذهب بودند غارت
نمود و بسیاری از سادات را اسیر ساخته بخواری هرچه تمامتر محبوس گردانید چون وزیر قلی الاصل
بود و در مذهب تشیع و محبت اهل البیت شیعه ایشان غلو ننمود از شاه باین حرکت فنان

ارادت از سلک دولتخواهی طریق برتافت سعی و اجتهاد او در پیرایی اساس دولت بجایی رسید که از خدمت او در سنه
اربع و خمسین و ستمایه کرّه‌ها که خان از ممالک شرقی بقصد تسخیر ولایت سمنقت تموده و خاطر از آن جانب فارغ
ساخته رایت غزیمت بجانب دارالسلام بغداد برافراخت، خواجه نصیرالدین محمد طوسی در آن حین از حبس
قلعه بخجات بیرون آمد و از آنجا که خان از روی تعظیم و اکرام دین همراه بود بدین خلقی فرصت غنیمت دانسته
فاضلان نخجوان خواجه را با رکاب خان گذاشتند و ایشان را بر توجه بجانب بغداد ترغیب نمود و اظهار کرد
که جمیع امرا و لشکریان خلیفه را بحسن تدبیر از خواهی خلیفه دور ساخته ام هرچند زود تر رکاب ظفر انتساب متوجه
بغداد گردد که با سانی این ملک بدست خواهد آمد که هلاکو خان شرح احوال را بتفصیل و اجمال دانسته
بلشکر گردون اقتدار و سپاه بهرام شعار روی سوی دارالسلام بغداد نهاده در یکشنبه چهارم شهر محرم سنه ثمان و خمسین و ستمایه مستعصم مضطرب گردید با هزده پسر او بگرد و جمعی از امرا و دانشمندان این عزیمت ملاقات هلاکو خان کرده و طرّا کو بان از آنجا روانه دارالسلام بغداد شدند
رفته روی بدرگاه خان آوردند و چون بگرداس کردند اساس ریسیدند خلیفه و پسران را با دو سه خادم
بارو او دیانی توقف کردیدند و هلاکو خان در باب افنا و ابقای خلیفه مذکور با جمعی از خواجه نصیرالدین
محمد طوسی و دیگران طریق مشورت مسلوک داشته عزم بر قتل خلیفه متفق گردیدند و مستعصم را از بیخ و بن
برزین بالیده بشدت و صعوبت بندای اعضای او را از کنده گردیدند و شیوع حضرت امیرالمؤمنین
علی با شعاع فروغ یافته معصوم سر در کشید و در کتاب تحفة الابرار مسطور است که سبب الوقایع وقت
مستعصم عباسی و قتل او و اولاد آن بود که ابوبکر بن مستعصم عباسی پسری در محکه کرخ که مسکن شیعیان بغداد است
وقت سحری شنید که در نماز تراویح دعای بنی خواند که بر مزاج عصیان اتراج او ناخوش آمد و بنا بر این لشکر بر
نشانده محکه کرخ را غارت کرده قریب هزار دختر از علویه و غیر ایشان را غارت برده و اسیر کردند و زیر دار
آن فاجعه محمد بن العلقمی که شیعی بود بعد از این حال شاید و لمؤلفه شعر سوگند خورد که تو از کجرم آل عباس را
بدست مغول باز ندهم و رجال چهار طبق کاقدر او صل کرده مسورت بغداد و اردو آنجا خوش فرود و دهقانی
بقاصدی امین داد و بدیار شاه جهانگیر خان اعظم عادل هلاکو خان بن تولی خان بن چنگیز خان فرستاد
و در وقتی که هلاکو خان از آب جیحون گذشته بود کاغذی برای رسید و وزیر بحضرت بسیار شتافت و شرح حال
بود و تقویت لشکر مغول میکرد و خلیفه و اولاد و اردو بدست پادشاه جهانگیر او را نابکشت یکصد و چهل و شش

از اهل سنه قوی بقتل و غارت اهل کرخ دادند و بوزندپاسا رسانیده تا جوام ایشان چه رسید و با قطع
و ایراقوم الذین ظلموا و الحمد لله رب العالمین ابوالقاسم الحسین بن علی بن الحسین بن محمد بن یوسف
الوزیر المغربی شیخ نجاتی گفته که از اولاد قاش بن بهرام گور است و مادر او فاطمه دختر ابو عبدالله بن
ابراهیم بن جعفر الغافقی است که شیخ او کتاب چغنه او و چنین در مصنفات بسیار است از انجمله
کتابی در حضایض در علم قران و کتاب اختصار اصلاح المنطق کتاب اختصار غریب المصنف رساله در مختصر
قاضی و کتاب الالحاق با لاشتقاق کتاب اغنیا شعرای عام کتاب اغنیا شعر بحری و اختیار
شعر متنبی و طعن بر و در مصنف شهر رمضان سال چهار صد و شصت و نه وفات یافت و قاضی ابن خلکان
نسب او را از جانب پدر و مادر بهمین طریق ذکر نموده و گفته که خال او مادر و ن بن عبد العزیز او را
می است که از احمد و جان متنبی بوده و ابضا تصانیف مذکور را و کتاب دیگر که یکی ایناس نام دارد
و دیگر او بچه اهل با نسبت داده و گفته که بغایه خوش نویس بوده و این تمام تحصیل فضایل و تصنیف کتب
در سایل پیش از بلوغ بیست و چهار سالگی او را میسر شده بوده و نیز در تاریخ مصر و تاریخ ابن خلکان
مسطور است که چنین مذکور فاضل و عالم و شاعر و شجاع و کافی بوده و در فن وزارت تا آنگه آمد
هیچ یک از خلفای و ملوک را وزیری چنان نبود و در ان ابیات را مهیار بن مرزویه دیلمی که یکی از
شعرای شیعه است در مدح وزیر گفته شعر جانبک الله عما فتره ما بین بریه ابجد
ان تالف الابصار من قبلها ان تطلع الشمس من المغرب و همین در تواریخ مذکور و
مسطور است که چون حاکم اسمعیل صاحب مصر پدر و عم و برادران او را کشت او را زیر کرکته بدیار روم
آمد و از انجا بحجاز بعراق آمد و بعضی اوقات در خدمت آل بویه می بود و بعضی اوقات
در دیار بکر و زیر احمد بن مروان که ایرانجا بود شد و در انجا اوقات خود را در سیزدهم ماه رمضان
سال چهار صد و شصت و نه در میان فارقین وفات یافت و او را بموجب وصیت بمشهد الشرف
بکوفه نقل نمودند ابوالفضل محمد بن الحسین العروف بابن العمید ابوالعباس الضبی وزیری بجز جواد
و شیری در هر فن پیشوا بود و صاحب ابن عباد از مرده اصحاب عمید او و عبد الحمید کاتب کتاب
زر خرید او است و در حقایق علوم عربیه ماهر و قایق حکم و فنون مقلب بطبع گفته دانش ظاهر بود
و در تاریخ یافعی مسطور است که او وزیر رکن الدوله ابن بویه بود و در علوم فلسفی و نجوم مهارت و توسع تمام

داشت در علوم ادبیه ترسل و زبان خوبی نظیر بود و کامل اریست جلیل القدر بود و یکی از اتباع
اصاحب بن عباد است که بواسطه شرف صحبت او بصاحب ملقب شده و چون در کتابت و انشاء یدطولی
داشت در شان او گفته اند هدیة الکتابت عبد الحمید و خاتمت بابن العمید و چون کتیرا از شعرا قصد خدمت
او نمودند و ادایح بر خواندند و صلات گرانمایه از و گرفتند از انجمله نشی در ارجان بخدمت او رسید
و او را مدح کرد و قصیده که اولش این است شعر یا هواک صبرت ام لم تصبرا ۵ دکاک ان لم
تجد دمعک اوجری ۵ بب هزار بیت از زنج یاد دارد مولف تاریخ مختصر قاهر اورده که چون صاحب
بن عباد بغداد رفت در صحبت مؤید الدوله بود از و پرسید که بغداد را چون دیدی صاحب ابن عباد
گفت بغداد فی البلاد کالاستاذ فی العباد و ایضا بیت نوشت اگر روزی صاحب عباد بعد از وفات
این عبید از درسرای او بگذشت در بروی آن سرا بگشیدند و را ندید گر چند فراز فتند نگذاران
زبون بس این ابیات از روی غیرت بر زبان راند شعر ایها الرکب المعلک الیتا به ۵ این من کان الدهر یقرع سنه ۵ فنوا الیوم فی
التراب و انا فی ح سیلما ع روایت نمود و گفت در شهری خانه خراب دیدم که سوی دکان آن خانه بر جای تمام بود چون
تامل نمودم دانستم که دارایان عید است و بر ابنجا این چند بیت نوشته دیدم شعر اعجب لصرف الدهر
معتبرا ۵ فمنده الدار بین فجا بها ۵ عمدی بها بالملوک راهبة ۵ قد سطع النور فی
جوانبها ۵ بتدلت جنة بعد ساکنها ۵ واحش الدار بعد ساکنها ۵ و بسبب جمع از تواریخ
مذکور است که ابو الفضل ابن عمید در عهد سلطنت رکن الدوله بر تبه وزارت رسید و ترقی
تمام او را دست داد و بغایت معتبر گردید بنا بر آن که در ان ایام که رکن الدوله از لدار شد خود
عضد الدوله بگنجید بود و پهلو بستر ناتوانی نهاد و عضد الدوله اندیشید که مبادا پدر زودی نا رضی
بر دشمن رضوان خرامد بدین جهت نیتوانست که توجه حضرت کند و بعد از تامل صدی زد ابو الفضل
فرستاد و پیغام داد که گذرت مرا از خاطر رکن الدوله بیرون برده و چنان کن که مرا طلب دارد
ابو الفضل آنگشت تعجب بر دندان گزیده و در ان تاب سبب بتوقف تقدیم رسانیده و جهة حضار عضد الدوله
سر عای شیراز ارسال داشت و چون عضد الدوله در ارجان بخدمت پدر بزرگوار
رسید رکن الدوله ای فرزندان را نیز حاضر ساخت ابو الفضل را نیز عظیم ترتیب نمود رکن الدوله

داولاد و احفاد بخانه وزیر تشریف برد و رکن الدوله در ان مجلس ممالک خود را میان پسران منقسم گردانید
و فخر الدوله را بمؤید الدوله را باطاعت و فرمان برداری عضد الدوله مامور ساخت و الله اعلم بالصواب
ابو الفتح علی ابن محمد بن العمید بعد از وفات پدر وزیر شده و از الکفاة من اعقاب الوزراء است در تاریخ کزین المسطور
که ابو الفتح علی ابن محمد بن حسین وزیر رکن الدوله احسن من بویه بود و بزرگی او بمرتبه رسید که صاحب ابن
عباد با وجود اجلال و مدح او گفتی و بیارزو خواستی و بر خواندی تعالی و حق او گفته عین الشرف
و اسنه و سیف الملک سنانه اشعار خوب و رسایل بی نظیر از و روایت خلکان گفته که ابو الفتح مذکور
جوانی جلیل مثل شریف صاحب فضایل بود و تشبیهی در بعضی از قصاید از خود و اشعار مدیح او نموده و او از ابتدای
رکن الدوله همواره از روی سلطنت و استقلال اشتغال مینمود و چون رکن الدوله وفات یافت و فخر الدوله
مؤید الدوله بر سریر سلطنت نشست ابو الفتح مذکور متکی بپشتوار زیر بود تا اکثر میان او و صاحب ابن عباد
کلفت و نزاع بهم رسید و صاحب خاطر مؤید الدوله را بر او متغیر گردانید و در شهور سنه ثمان و ثمانین و ثلثمائة
او را با اقارب و انصار و تقریبا پسیار مقید و محبوس گردانیدند و چون از خود و از مید شده بود دانست که او را
خلاصی نیست و اگر چه جمیع اموال و اسباب خود را تسلیم نماید مدبر او را اگر جمیع خزاین و اموال او بدو
او در بخانه طلبیده در آتش افکند و چون آن مذکور بدین شخصی گرفتار شد و کل بود گفت هر چه
می خواهی بعد از ین با من بکن که بخدا سوگند که بصاحب تو از مال من یک دینار نخواهد رسید و اهل شده و او
همچنان در شکنجه عذاب گرفتار بود تا هلاک شد و در باب آن خانواده بعضی از شعرای اصحاب
او این دو بیت گفته شعر ال العمید ال بک مالکم ۵ قل للعین لکم دموا ال الناصر و گان زمان
یحکم فی بغداد الله ۵ آن الزمان هو الخوان العاد ر ۵ ابو الفتح پنجه مدت پیش از انکه کشته شود
این ابیات مذکوم ابیات بر زبان میراند شعر دخل الدنیا اناس قبلنا ۵ رحلوا عنها و خلوها لنا
و ترنا ما کاقد تزلوا ۵ و نخلیها لقوم بعدنا الصاحب کافی الکفاة ابو القاسم اسمعیل
ابن ابی الحسن عباد بن احمد بن ادریس طالقانی صاحب الی که خلعت بلند اعالی را نظر از فضایل و معالی او
طبع وقاد او در بعض علوم از ائمه اصول فروع آن دهر و پیشوایان فضل را بر ساخته رای تسکین آتش
در تدبیر امور نصب العین از اقران و اکفاء بوده و نکته معجز نمایش در نظم مصالح جمهور ریده بیضا نموده و لاجرم
زمانه بمقتضات امور بار بکف کفایت او داده و اعنه حل عقد و ازه بحل و بسط مصالح عباد در قبضه

چشم یار ندیده و در تاریخ یاد نمی شود است که صاحب ابن عباد در فضایل مکارم اخلاق و محاسن اوصاف و بلاغت و فصاحت و براعت و فصاحت و علوم ادبیه از زمان عبید الله بن محمد بن احمد بن فارس لغوی صاحب کتاب مجمل اللغة و غیر ایشان نموده و بود و بمنصب وزارت و کتابت آل بویه رسیده و در کتاب تتمة الدهر در حق او گفته که عباد ای مرا زیبنده است که از اجتهاد فصاح از غلو مجال او در علم ادب و جلالت او در جود و کرم و تفوق او به نهایت محاسن و جمیع اسباب مفاخر لایق و دائم بلکه همت گفتار بس زرد است از رسیدن به اول مرتبه فواضل معالی او و جهد و طاقت وصف بس قاصر است از بیان اندکی از فضایل مساعی او و بعد ازین شروع در شرح بعضی از محاسن و شطری از احوال او کرده و باو بر خوارزمی در حق صاحب گفته تا بس الوزارت فی حجر او در سب و حج بس ذکر او در ضع افاویق و راه او در شهاهق یا به کجا قال ابو سعید السیرافی فی حقه شعر ورث الوزراء کابرا عن کابر ۞ موصولة اسنادها بالاسناد و بری عن الصاحب ابن عباد ۞ وزارته دم اسمعیل عن عباد و گفته اند که همچنین ایشان عزت که در حیات داشت بعد از وفات نیافت که صاحب ابن عباد که چون او را وفات رسید در بای شهر ری را پوشیدند و تمام مردم از پاد شاه که فخر الدوله بود و امرای لشکریان و سادات و قضات و علمای و عامه اهل شهر بر در قصر او حاضر شدند و شعار را جنازه همینکه شد و پاد شاه و ارکان دولت همگی در عزای او نیز لباس نموده بودند و چون نعش او را بیرون آوردند از نهاد جمیع حاضران برخاست و بای اختیار سر بر زمین نهاده و زمین را بوسیدند و فخر الدوله پیش پیش جنازه با دیگر مردم بیرفت و چند روز بعزای او اشتغال نمود و لطایف و نشات و رسایل صاحب بسیار است از جمله انکه یکی از افاضل زمان باو مکتوبی نوشت در غایت غدوبة و لطافت و بعضی آثار فصاحت و بلاغت از ان ظاهر بود و چون صاحب ابن عباد آنرا مطالعه کرد دید که اکثر تشبیهات خاصه است که آن فاضل در مکتوب درج کرده و در جواب او این آیه نوشت که هذا بضاعتنا ردت الینا یعنی این کالای ماست که بسوی ما باز گردانیده شده و در تاریخ الوزراء مسطور است که صاحب کافی اسمعیل بن عباد در علم فضیلت و افهم و فطنت و حدة خاطر و یکتا زمانه و یگانه روزگار بوده در اصابت رای و دقت بصیرت و خاطر و صفای ضمیر و سرآمد وزرای گذشته آثار بیت ۞ چشته راهی او بر فلک راه نشه بر بستی ۞ جا بارگ ری او بر خلق را فتح گشوده ۞ سعادت چشم کشاده ری که تا ردیش کی بیند ۞ زمانه کوش نهاده ری که تا رایش چه فرماید ۞ آنچنان بود ایام دولت بویه الدوله که حکومت بعضی از ممالک عراق تعلق بوی می داشت و ایشان را از

برداشت

برداشت چون مؤید الدوله وفات ارکان دولت و اعیان حضرت با کدیگر مشورت کردند که کدام یک از اولاد و اقارب بویه را اقامه مقام کرده نصاحب کافی گفت که هیچ یک از ایشان لیاقت و قابلیت سلطنت ندارد فخر الدوله است و از خواسان مطلب می باید کرد و تا بنظم امور مملکت پردازد و رای او بر خیمنی قرار گرفت بسرعت بنیشاپور فرستادند فخر الدوله را که در پناه حسام الدوله ابو العباس تاش بسر می برد و پاد شاهی نوید داده و فخر الدوله از برق و باد سرعت سیر استعارا کرده روی بعراق آورد و در ساوه بصاحب و سپاه ثلث سعین و ثمانمایة بملک ری رسید و بر تخت سلطنت متمکن گشت و منصب وزارت را بصاحب عباد مفوض گردانید و جناب صاحبی بواسطه حصول جمعیت و وفور اموال پسندیده و فوز و رزیده اکثر اوقات بانگ زنانی مقرب تمام نیست صاحب اختیار ملک و مال شد و در سنه سبع سبعین و ثمانمایة صاحب ابن عباد بموجب حکم فخر الدوله بکاینات طبرستان رفت و کاینی در ضبط اموال آن ولایت کوشید و جماعه متغلبه را مغلوب و مقهور گردانید و بفتح چند قلعه معتبر قیام نموده در سنه ثمان و ثمانمایة بحضرت فرمود و در سنه سبع و ثمانین و ثمانمایة آن وزیر صاحب تدبیر فرمان قادر جهان چند تنکه زر دندهر تنکه نوزده هزار مثقال طلا بود بریکی از ثبت کرده بود ند که یکی از ان ابیات اینست شعر احسن کی الشمس سکلا و صورة ۞ فاضاد مشتقة من صفاتها ۞ بر قلب دیگر تنکها سوره اخلاص با لقب فخر الدوله بلفظ جهان ثبت بود و در سنه خمس و ثمانین و ثمانمایة جناب صاحبی بمرض موت گرفتار گشته پهلو بپسته ناتوانی نهاد فخر الدوله بعیادت او رفته صاحب معروض داشت که من در ایام وزارت بقدر طاقت در رواج دولت این خاندان کوشیدم و نام همایون پاد شاه را در اقطار آفاق بعدالت شهور گردانیدم اکنون متوجه عالم باقی شده ام اگر پاد شاه بدستور معهود سلوک فرماید بر کات مساعی مشکور من بر کار جمیعت آثار عاید گردد و مرا نامی باشد حسن بدین معنی رضا داد م که فعال لما یرید گردد باشم و پاد شاه نیکنامی اشتهار یابد و اگر از بندگان حضرت امری بخلاف انچه عرض کرده ام ظاهر گردد و تزلزلی بحالیان دولت راه یابد و کار از بندگان حضرت امری بخلاف انچه عرض کرده ام ظاهر گردد و تزلزلی بحالیان دولت راه یابد پوشیده نخواهد ماند و ساخته پرداخته من بود و این صورت اساس دولت را زیان دارد و از ان خللها تولد کرده امید میدارم که پاد شاه بقول اصحاب اغراض و مردم مغفل عمل ننماید و عنان اختیار از صوب صواب منحرف نگرداند فخر الدوله این نصایح را بجیب ظاهر قبول فرموده بعد از فوت جناب صاحبی مکتوبات او را صاحبی نوزده اوراق را محرم ساخت و متعلقان و زیر را مصادره کرده اموال فراوان ایشان حاصل کردانید و در روضة الصفا مسطور است که چون صاحب ابن عباد در انجا رکاه بر فرمانروای غایة

جلالتی گرداشت اعیان ایمرتش نعشش اورین بوس کردند تابوت را از سقف خانه اکنت بعد از مدتی
باصفهان بردند بخاک سپردند صاحب ترجمه شش سال بامر خطیر زیارت قیام نمود و انقدر از نفایس
کتب که اجمع کرده بود و هرگز زیر فلک صاحب تاج آنرا جمع نکرده بود چنانچه در سوی از اسفار خمسه
بار بردار کتب او را میکشیدند صاحب ترجمه تصانیف بسیار است از انجمله کتاب محیط در لغت آن
هفت مجلد است کتاب اسماء الله و صفاته و کتاب در علم کلام که در مبحث امامت آن این چند فقره را
در مدح حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام آورده و صنوه الذی آخاه و اجابه حین دعاه و نصره فقتل الناس
و اساه و ساعده و واساه و شهید الدین دنیا و مبرهم الشرک و اخزاه و نغب علی الفراش فداه و مانع فخته
و حماه و ارغم من عاده و قلاه و غسله و واراه و ذاری دینه و قضاه و قائم بجمع ماله و وصاه و ذلک الحبر الحبر
لاسوا شیخ ابوالفتوح رازی گفته که نقش نگین صاحب این کلمات بود و علی الله توکلت و الیه انیبت و نقش
دیگر نگین دیگر او این بود و شفیع اسمعیل فی الاخره و محمد العتره الطاهره و فاضل طبرسی در کتاب کامل
بهائی گفته که صاحب کافی را دیدم بزیارت و منقبت دیرازاحادی ایشان بود و از جمله اشعار او که در مدح
حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام واقع شده این ابیات است شعر کان النبی مدینة العلم الذی ۞ حوت کمالک
بدکنت الفضل باب ۞ رد علیک الشمس حین تغیبت ۞ ظهرت فخر تشرفت بک غالب ۞ لم اعک الامارة
لو احب ۞ عاد تک و هی بساحة الاسباب ۞ از لطایف تذکر که در بیان فضایل صحابه آنرا باز
حضرت گفتایم در بیت است که شیخ ابوالفتوح رازی در تفسیر خود آنرا باو منسوب ساخته بیت
اما چس بوکان حبک مدخلی ۞ جهنم کان الغفور عندی حصنا ۞ و کیف یخاف النار من کان موقنا
بان امیرالمؤمنین قسیمها ۞ نحب علی زلل الشکوک ۞ و ترکوا النفوس پس و تصفقوا النجار
و مهارت محببا له ۞ فهم الذکاء و ثم الفخار ۞ و مهارت عدوا له
نفی اصل نسب پستعار ۞ فلا تعذرنه علی مغلط ۞ فحیطان دار هیه قصار
اذا وجیع من فوق التراب ۞ فدا التراب فعل الی تراب ۞ من دهر کس که بر بالای خاک است
فدای خاکپائی بوتراب ۞ یا امیرالمؤمنین المرتضی ۞ مرآن قسمی عند کم قد وفا
کلما جدت مدحی منکم ۞ قال فی النصب بیت السلف ۞ من کمولای علی زاهد
خلق الدنیا نمثا و وفا ۞ من وعی الطیر اذا ما کلا ۞ ولنا فی بعض هذا کفیف
من وعی المصطفی عندکم ۞ و وصی المصطفی بقیطف ۞ از جمله ابیات اوست قصیده

که در باب خوش خوانی و زیارت حضرت امام رضا علیه السلام گفته و شیخ ابن بابویه در کتاب عیون الرضا آنرا باسقف
آن بر سبیل تحدی صاحب بغداد آنرا آورده شعر یا سایرا یزار الی طوس ۞ مشهد طرا رض تقدس
امغ سلامی الرضا و خط علی ۞ اکرم رئیس لخیر مرءوس ۞ و الله و الله حلفة صدیق ۞ من مخلص
فی الولا مغموس ۞ انی لو کنت ملکا ازلی ۞ کان بطوس الفنا تعریس ۞ و کنت اسعی الیوم
مستحثا منتفا فی العیس ۞ لمشهد بالرغم متحف ۞ و یا لتناء الدار تأتو پس
یا سیدی و ابن ساده مملکت ۞ رجی دهری لعرعیس ۞ لما رأیت النوب اسکت
رأیا تهانی فی نعمان بنکیس ۞ صدقت بلغ مکان فی نحوس ۞ یا ابن النبی الذی تجمع
الله ظهور الحبار لیوپس ۞ و ابن الوصی الذی تقدم ۞ فی الفضل علی الفضل القدیس
و حاز الفخر علیه تنفض ۞ و لابس المجد غیه تیس ۞ ان النبی المنصب کالیهود قعد
یخلط تهویدهم بتجس ۞ کم فوه فی مشهد رس قبس ۞ اولی به الفرج فی النواویس
عالهم فی ما اجتث ۞ فی حبله ثور و منک جاموس ۞ اذا ما قامت شوم جمعت
عرف فیها شته اک ابلیس ۞ لم یعلموا الاذان یرفعکم ۞ صوت اذان امم قرع ناقوس
انتم جبال الیقین اعلمها ۞ اهل العسر جیل عیس ۞ کم فرقة فیکم تکفونی
ذلت اتحاها نعطیس ۞ تقعها بالحجاج فاتخرت ۞ تجعل فی بطیر منحوس
اذا بن عبد استجار کم ۞ فانجاف اللیوس فی الجبس ۞ کونوا یساوقی اساتیه
یفتح له الله فی الفه ادیس ۞ کم مدته فیکم بحمد ۞ کانها حلة الطواویس
و ذه کم تقول قاربها ۞ قد شف الدر فی الغرابیس ۞ بلک رق الفرائض فیها
ملک سلیمان و غرس یقیس ۞ لعنت الله ما لمن یکفا ۞ حتی یزور الامام فی طوس
و این قطعه نیز از دوران بالست ۞ یا زایر اقه نهضا بسته رقدر یکفا ۞ قد یقضی کا بالرفث
اذا ما رمضا ۞ امغ سلامی ز آکیا بطوس مولای الرضا ۞ سبط النبی المصطفی و ابن الوصی المرتضی ۞ من حاز
عز الاتقیا و ساد و مجدا ایضا ۞ قال ابن مخلص دری الولا مقرضا ۞ انی مدیر نفح حرقة تیرک قلبی حرضا
من ناصبین غادروا العلی الولایا مرضا ۞ صرحت فهم مغرضا و لم اکن معرضا ۞ یا یهود لم ابل ان قیل قدر
تقضا ۞ یا جند ارقضی لم یذکم الغضا ۞ و لو قدرت زرته و لو علی حر الغضا ۞ لکننی معتقل لصه خطب عرضا

جعلت وحی بدلاس قصیده و عوضا ۞ انت سوته علی الرضا بیضی ۞ راه این عباد بهاشفاعه زن حیضا
از جمله اشعار او که در تبرا کجا اعدای اهل البیت علیه السلام واقع شده و این چند بیت خفته است
بیت ۞ قالت بکت وعلا بی ۞ قلت اسکت یا زانیه ۞ قالت اساءت جوابنا
فاعدت قولی ثانیه ۞ یا زانیه یا بنت الفی زانیه ۞ اذهب بس شتم الویسی علانیه
فعلیک یزید لعنة ۞ وعلی اباه ثمانیه ۞ و بالجمله تشیع صاحب ابن عباد و اهتمام او در ترویج مذهب عدل
و توحید غایت اشتهار دارد و تا آنکه اهل اصفهان مذهب تشیع را بنسبت با بسیاری از دیگر بلاد چنانکه
مرایت که در ایام حکومت صاحب ابن عباد در اصفهان و اهتمام او در ترویج مذهب خود در میان
ایشان مردی شیخی از اهل اصفهان مردی را دید که با خاتون خانه او مباشرت می نماید تازیانه بر
دختران را تا پسینه و خاتون چون پسینه بود لاجرم در آشنای تازیانه خوردن یکدفعه القضا
والقدر یعنی زاکردن کناس من بیت بقضاء و قدر خدا است پس شیخ با او خطاب کرده که ای دشمن خدا زا
میکنی و این چنین غدر نا موجه میکنی خاتون چون این سخن از او بشنید از روی درد دین فریاد بر آورده
گفت آه که آخر تو کرکس پشت کردی و مذهب ابن عباد را اختیار نمودی شیخ از آن سخن تنبه شده
تازیانه را از دست بینداخت و عذر خواهی او نموده گفت این سنه هفتاد و تاریخ بانی مسطور است که
وفات ابن عباد در شب جمعه بیست و چهارم شهر صفر از سال سیصد و شصت و پنج در دهیت ری اتفاق
افتاد و بعد از آن او را باصفهان نقل دادند در محلی که معروف است بباب در باد او دفن کردند از
ابو القاسم بن ابی العلاء شاعر اصفهانی نقل است که گفت در خواب دیدم شخصی را که همی گوید
که چرا با این همه فضل و قدرت که بر شعر داری صاحب را مرثیه نگفتی از جواب گفتم که کثرت محاسن او
مرا از آن باز داشت زیرا که نمیدانستم که کدام یک محاسن و فضایل او را ابتدا کنم و ترسیدم که تقصیر
کرده ای از من واقع شود و مردم خیال کنند که من استیفای فضایل او کرده ام پس آن شخص گفت
پیشنه و حفظ کن آنچه من در باب او گفته ام گفتم گوی گفت شعر ثوی محمودا کفانی مساعی جعفرا خفت
لیاس کل منهما تجنب ۞ نقال بما اصحابه حین نم ثعالبا فقال
از ارتحل الشاوون عن بیستقر هم ۞ نخلت اقاما الی یوم القیامة ۞ و از جمله اشعاری که در مرثیه صاحب
گفته اند این دو بیت از ابو سعید رستمیست شعر البعد ابن عباد تهش الی السری ۞ اخوال آل تاج از

بغداد از تراع با عضد الدوله کتابتی با این تقیه نوشت خواست که او را از برای نقشش سنجق سازد و این نقیه بپوشته او اقبال نمود و در جواب نوشت که خیانت و غدر از اخلاق جمال نیست وسع و امکانش آن ندارد که چنگالی سنجان رنگ در پای عضد الدوله بیاویزد لاجرم چون عضد الدوله متوجه بغداد و شده و غرالدوله در جنگ کشته شد در مقام طلب این نقیه شده او را بدست آورده و تشهیر نموده و بجدار زان در پای مهل از خشت نافیل انداخت تا فیل او را هلاک ساخت انگاه او را در چهارسوق صلیب نمود ابو الحسن محمد بن عمر بن یعقوب انباری که مصاحب و ندیم این نقیه بود او را با این ابیات لطایف سمات فرشته گفت شعر علوی فی الحیات فی الممات

بحق تلک الاعظم الرفات : مکان الناسبی جوکلک جین قاموا : وقوفا ذلک ایام الصلات
کانک قایم فیهم خطیبا : وکلهم قیام للصلوات : مدت یدیک نحو هم خفضا
کمد کیها الیهم بالهبات : والماضاق بطن الارض عن ان : یضم هلاک من بعد الممات
اصارو الجو تحت و استبانوا : عن الاکفان ثوب السافیات : تعلقهم فی النفوس بدر علی
بحفاظ و حراس ثقات : تشعل عنک الیزان لیلا : کذلک کنت ایام الحیات
رکبت مطیة من قبل زید : علا فی السن الماضیات : فانک فضیلت فیها ناس
تباعد عنک تعبیر العدات : ولم ارقبل فقدک قط فقدا : تکن من عشاق المکرمات
اسارت الی النوائب کالبشارت : وکنت بخیر من صرف الیالی : فعاد مطایا کلک بالترات
وغیر ادهرک الاحسان فینا : الیناس عظیم الهبات : وکنت لشعب سعد انعما
عشیت تعزوا بالتحیات : فخلیل ماض لک فی فوادی : تخلف بالدموع الجاریات
الوانی قدرت علی قیام : لفوقک والحقوق الواجبات : ملات الارض من تظلم القوافی
وکنت بها خلاف الصالحات : وکنی اصب عنک بنفسی : محافظة ان احد من الخلق
وما لک تربة فاقول تسقی : لانک نصب اهل الفاطلات : علیک تحیة الرحمن منی

برحمات غوادیها الرایحات — ابن هلال کرده تاریخ دشق آورده که چون ابو الحسن آن مرثیه را نظم نمود بر کاغذها نوشته در کوچهای بغداد انداخت چون مردم از گرفته از غایت لطافت است بدست بیکدیگر دادند خبر عضد الدوله رسید و چون این ابیات را بر خواندند از غایت لطافت آن ابیات آزرده گردیدند تا خلف وعده نکنند و چون وعده با هوا رسیدند مخالفت شرف الدوله را ظاهر ساخته بجنگ ابو غالب بیاورند نوشته الحسن بن الفضل بن سهلان ابو محمد الرقی الرشیدی

سازند دیگر بال رجعت بجوی او بوزند چه افنی شده تا آنکه آن خبر در ولایت ری بصاحب ابن عباد رسید و اجهت نظم آن شعر امان نوشت چون ابو الحسن مذکور خبر امان صاحب را شنید اعتماد نمود و بخدمت او آمده و چون صاحب او را دید گفت تو همان قابل ابیات مرثیه ابن نقیه گفت آری صاحب گفت بخوان آن را بر من ابو الحسن شروع در خواندن نمود و چون باین بیت رسید بیت ولم ارقبل فقدک فقد خاف تطمئن بر من عشاق المکرمات صاحب بزهرات و او را معانقه کرده و بر دوش او را بوسیده و اسباب سفر او را مهیا ساخته روانه خدمت عضد الدوله ساخت چون بمجلس عضد الدوله او را در آورد با خطاب کرده گفت چه چیز ترا واشت که از برای دشمن من مرثیه گفتی گفت سابقه حقوق نعمتهای که بر من داشت خاطر مرا از فوت او متألم گردانیده دل مرا مضطرب ساخته و مرا از جا بدر آورد و اخر عضد الدوله او را نوازش نموده خلعت و زر و اسب انعام نمود ابن خلکان گوید که اتفاق علمای فن شعر است بر اینکه مانند این مرثیه کسی نگفته و این نقیه تا وفات عضد الدوله مصلوب بود ابو العلاء بن الطب شیخ عبد الجلیل ازدی گفته که او وزیر عضد الدوله و شیعی صحیح الاعتقاد بود و قصیده در مدح اهل البیت علیهم السلام دارد که آغاز آن این ابیات است شیشع لاین بلطة یوم تبلی محاسنه الترات ابو تراب ابو غالب فخر الملک بن علی ابن خنف الواسطی ابن کثیر شامی گوید که پدرم را دیدم مردی هیبتی بود و در آخر عمر کار او زیاده بن عضد الدوله شد و اموال بسیار بهم رسانید و عمارتی عالی در بغداد بنیاد نهاد و آن را الفخریه موسوم ساخت و ابو نخلیه گوید که او مرد باذل و نیکو نهاد و کثیر الصدقات بود تا آنکه هزار فقیر را هر ماهی پرستانید اول کسی است که در شب نصف شعبان بستم جلو الفقرا امر و داد ذیل بتشیع بود و در سال چهار صد و هفت سلطان الدوله او را در اهواز کشت و از اموال و منقولش هزار و نیار ضبط شد سوای املاک و اثاث و متاع و عمارات و در آن وقت پنجاه سال چند ماه سن او بود و در کتاب تاریخ الوزرا مسطور است که ابو غالب وزیر شرف الدوله بود چون شرف الدوله در بغداد خطبه بنام خود خواند جمعی از دیالمه که محبت سلطان الدوله در دل داشتند از شرف الدوله رخصت طلبیدند که با هوا از متعلقان خود را بغداد آورند شرف الدوله دستوری داده ابو غالب مصاحب ایشان کرده اند تا خلف وعده نکنند چون دیالمه باهوا رسیدند مخالفت شرف الدوله را ظاهر ساخته بجنگ ابو غالب بیاورند نوشته الحسن بن الفضل بن سهلان ابو محمد الرقی الرشیدی

در تاریخ ابن کثیر شامی مسطور است که او وزیر سلطان الدوله بود و اوست که سور ها بر شریف حضرت امام
حسین را علیه السلام بنا نهاد و در سال چهار صد و شصت و شش در کتاب تاریخ الوزراء مسطور است
که ابن سهلان در سلک ندمای ملوک دیلم انتظام داشت و از فایق گرد آوری و دقیقه مهمل نامرعی نگذاشت
چند نوبت بسبب ادبیان سلطان الدوله ابن بهاء الدوله و برادرش شرف الدوله جنگ و نزاع
قایم شد آخر الامر با یکدیگر صلح کردند و قرار بر آن دادند که هیچکس ابن سهلان را وزارت ننماید شرف
الدوله بنیابت برادر در عراق عرب وزارت نماید و مملکت فارس و اهواز مخصوص بسلطان الدوله
باشد و بدین قرار سلطان الدوله از عراق عرب متوجه اهواز گشته چون بشستر رسید بخلاف قرار ان
سهلان را وزیر کرده بدیار لشکر فرستاد پس او کرده دیگر بشرف الدوله در پیوست و شرف الدوله بقتال
جناب وزارت مآب راه استقبال کرده بعد از وقوع محاربه بان سهلان منهزم شده بواسط رفت و شرف
الدوله او را محاصره فرموده مختصری غلیظ در حصار روی نمود چنانچه از سک و گربه نشان نماند بنابران
ابن سهلان از قلعه بران آمده شرف الدوله بوسه بر شرف او زده در سنه
شرف الدوله در نام سلطان الدوله از خطبه افتاده و بپستقلال تصدی امر پادشاهی گشت و در سنه
اثنی عشر بر اورکیش جلال الدوله که حاکم بصره بود در خلاف سلطان الدوله با او مخالفت نمود و اکثر امرا و جنود
باتفاق ابن سهلان را گرفته بسیل کشیدند عمید الملک ابو نصر کندری ابن کثیر شامی گفته در تاریخ خود که
عمید الملک وزیر طغرل بیک در انقضی مناصب بود و شرف الدوله بر سر الدوله یاد کرده وزیر خلیفه را نسبت
متعصب بود از شیعه ابغداد و نفع نمیبود و در تاریخ الوزراء مسطور است که عمید الملک ابو نصر کندری وزیر طغرل بیک
و مصنف فضل و کیاست موصوف و معروف بود و در صنعت انشا و فصاحت دقن پستقلال بیت
یدیضا نمیبود و در احیای مراسم جود و سخاوتی موفور و جهد فقیر محصور رسیده دال سید اشت و در ایام وزارت
اعلام عدل و انصاف بر افراشت و در زمان سلطنت طغرل بیک مدت پست سال در کمال استقلال
انتظام مهام تمام وزارت پرداخت و چون زمام امور پادشاهی در قبضه درایه سلطان الب
ارسلان قرار گرفت و آن وزیر صاحب تدبیر را تعهید و تمهید خواجه نظام الملک طوسی
از کار کیاست و در زمینی عمید الملک خایف بود با تفاق بعضی از امرا در قتل او شروع اهتمام
بتقدیم رسانیدند و هر نوع سخنان بر زبان معروض داشته رخصت کشتن عمید الملک حاصل کردند

نقل است

نقل است که ابو نصر وزیر فخری گرش بتقدیم رسانیده بود و سیاف را مخاطب ساخته گفت چون ازین مهم
فارغ شوی از زبان من بعرض سلطان الب ارسلان که سبب غیبت عمر طولش یک بر تبه دولت چنانی
و حکومت عالم فانی رسیدم انچه قدم رحمت تو بدرجه شهادت رفعت بهشت جاودانی و اصل گردیدم
پس مرا بواسطه شما سعادت دینوی و اخروی امرادات صوری و معنوی حاصل شده باشد و باز بر مضمون
تدبیر کبوی که در دور و زمان سلجوقیان مدعی از زشت سنتی پیدا کرده باشد که هر چه در بارگه من آفریده
رحق عقاب و خلاف تو بوقوع انجامد آخر الامر انچه بر زبان عمید الملک گذشت بسمع سلطان الب ارسلان
و اصغا و خواجه نظام الملک واقع گشت بیت ای دوست بر جنازه دشمن چو گذری شادی مکن
که بر تو همین واجب آید و سعد الملک ازی اصل او را آورده بود و لهذا البعضی او را از حی گرفته اند و این خود
سهل است که آزاده و تاری الملکی را راست قبل از آنکه سلطان محمد سلجوقی بر تبه بند جهانبانی رسید باب
مکاتبه بر او بود و چون سلطان محمد سلجوقی تاج شاهی بر سر نهاد منصب وزارت را بسعد الملک
تفویض فرمود او تحقیق تواضع بوفور داشت و از روی آزرم و تمکین بر انجام مهام وزارت می پرداخت
شیخ عبد الجلیل رازی در کتاب نقض در جواب طعن بعضی از مطاعن سعد الملک آورده که ادیب اهل
اصولی صحیح الاعتقاد بود و چون خواجگان دولت سلطان محمد سلجوقی بر چهره بر دند تقرر یافت کرد مدد
سلطان را بر دستغیر داشتند تا حکم بقتل نمود و همان روز از ان پشیمان شده تا سه روز بار
نداد و در روز چهارم که بر تخت نشست تمنا صدد ان سعد الملک خایف و هراسان بود مدتی شمس را زی
شاعر حضرت شده و پستاد و باز ای بلند این قطعه بر خواند بیت تا سعد ابو سعد بود و نباز ابو سعد چو تاج
از بر سر او یکتی ۵ در آنجا بیت بالیست به خواهشان ۵ تو ان همه دو آنرا بر آوردی تی سعد الملک
خواست و از ابو سعد بن الملک برادر او سلطان بگریست و شاعر را سیم خلعتی او امر کرد تا سعد
الملک را بحرمت تمام دفن کردند پس هر عاقل و اندک آگاه سعد الملک از ن الملک ملحد بود چنانکه
بعضی از اهل غنا او توهم کرده اند چنان شاعر معروف در حضرت چنان سلطان سایس چنین
نیارست گفتن سلطان قبول نکردی بر ان صلوات خلعت نفرمودی از ن نخستان که شیخ عبد الجلیل
مذکور ساخته ظاهر شد که آنچه صاحب جامع التواریخ از ان حکایت کرده است مبنی
تاریخ الوزراء نیز بر نقل آن اقبال نموده از محض غناد و هی دانست و سخن صاحب جامع التواریخ که از علاوه

شافیه است در شان شیعه ایب سموع نیست و صاحب تواریخ الوزرا اگرچه در زمان خود محتاج بتقیه
و اگر نه شاه بود و بنابرین اقتضای تعصب خود و پسران مینماید اکاهی بی اهمیت را ذکر نکند و خبایا
احوال وزیر معین الدین ابونصر احمد کاشانی بیین خواهد شد و تحقیق آنست که همان صدر الدین محمد بن علی
اصفهان و ابوسعید منشی صدر الدین شان پسر نظام الملک که جامع التواریخ گفته که در خلافت مقتدی بامر الله
اتفاق نموده بودند از روی عداوت دینی پسبت اهل آبان وزیر صحیح الاعتقاد نبودند و مع هذا نظام
در مناصب او داشتند و همیشه نقش تدبیر غرل او در خاطری نگاشتند مجد الملک ابو الفضل سعد بن محمد
موسی الرشتی القمی صاحب معجم البلدان گفته که برادشان دیهی است از قم از انجاست وزیر مجد الملک
ابو الفضل سعد بن محمد بن موسی الرشتی القمی که در سلطان برکیارق ابن ملک شاه بود و بر غالب بود و لشکریان
او را متهم ساختند باکه با ایشان سلوک خوب نمینماید و بر خروج کردند از سلطان او را طلبیدند سلطان
از روی مروت او را پسندیده ایشان نبود و با ایشان شرط کرد که قصد جان او نکنند و با ایشان اقامت کرد
و او را شهید ساختند تفصیل این قضیه بر وجهی که در جامع السیر مسطور است آنست که سلطان ملکشاه در آخر ایام
حیات خواجه نظام الملک را عزل کرد و منصب وزارت او را باتباع ابو الغنایم قرتی نهایت فرمود و شرف الملک
ابو سعید کاتب رایحی الملک ابو الفضل قمی بدل نمود و در ان اوان که برکیارق در خراسان آقامت داشت
چون سید الملک را از وزارت معزول ساخته بود الجرم در مقام هیجان فتنه برنخاست و آخر کیخبر در سلطان
محمد بن ملکشاه که در آن خطه بود او را منظور نظر عنایت کرده و سید و سید الملک سلطان محمد را بر مخالفت برادر
دلیر ساخت تا لشکر فراهم آورده در شهر شوال در سنه اثنتین و تسعین و اربعمایه از کنجه بجنال قتال بروان آمد
برکیارق نیز متوجه برابر گشته در اثنای راه اعاظم امرای او قصد مجد الملک قمی منصب استیفا داشت نمودند
بسبب کینی مجد الملک در صدد کفایت او الوان شده و او بسایع مقربان و کبار او رسیدند
گردیده و مجد الملک چون سبیل بازگشت توجه خود دید کشتی عاطفت برکیارق پناه برد و از امر اگریخت
خود را در تنگنا نه پناه داد چون امر او را منقلب نموده در حوالی سرابرده عالی صف زدند و کس نزد
برکیارق فرستاده مجد الملک را طلبیدند دست رد بر سینه تمنی ایشان نهاده و امر الوای چرخیتی
برافراختند و بنزل پادشاه در آمد مجد الملک را بازداشت کردند و برکیارق از چهره هراس تمکین کنخود
راه داده و بر خیمه برداشت و از راه دهستان بدار الملک ری شتافت شیخ عبد الجلیل رازی در

خود آورده و کر جناب خواجه شیخ متقدم بتصرف عالم عادل بوده آثار خیرات او در جهان که در دیه طاهرات
و در شاهد مطاهرین و سادات فاطمی احصا نهای ابهتر است و احسان او آنان مرتبه بود که سید فضیله
نامیه که امیر معزی بر خوانده نهاد ریسا از رسم خشم او از سید عزت فخر الدین شمس الاسلام اینچنین رایت نموده
گرفت روزی در پیش مجد الملک بودم با بازرگان غریب در آمد یکی علی شیعی علی نام بود و دیگری
او را الفهی حقی غرنام اهرود بر سلطان بسلفی قرض داشت مجد الملک بفرمود که تا او را الفهی را
که غرنام داشت از قفا از زاقفا بدادند و علی جلی را حواله یکی از شهر اساختند مردی فراش حاضر آمد گفت
ای خداوند این علیست که غر را قفا سید هند علی را پنیه گفت سید انم اما این کا جه تفاوت آن کردم که جانیان
بدانند که ما دشمنان صحابه تعصب روا نباشد و اهند از عایت آن چنان را نیز شامل بود و ایشان را
تربیت دادی و مراعات کردی و تمکین فرمودی و اهل طایفه علیه شیعه و سادات ایشان را و ایشان که بهره
بهره او فر و افضلی فرستاده و تراز ان کاذاست را باشند و در شفقت بیان خود و دیگران فرق نگذاشت
بلکه همه را بقدر استحقاق بخشنده و مهذبه و چنانکه این شیعی مرضیه ایشان مرد را عصا معلوم اهل و روزگار شده
و از دیوان اکران آثار ظاهر شده و بر سیرت و سنت طریقه ایشان رفته اند و از بخاطا هر شده فیاد و نکنه
صاحب کتاب فصایح الروضه گفته که چون ابو الفضل بر اصفهانی در عهد برکیارق و سلطان محمد بر سند
وزارت استیلا یافت روزی کا رزی در ری بکوچه ای بگذشت و دید که کارزا بو گیر بود اما رضی بود و چون
او را پیش مجد الملک بردند گفت پیر مرد او را بسیاست فرمان گفتند ای خداوند امرد ای است موهن
گفت شما گفتید او ابو بکر نام دارد و هر آینه ابو بکر گشتی باشد و چه فساد است که هیچ پادشاهی فلک شرق
و مغرب را بجلال و ناموانی نسپارد که بجنگ ای را بجز او که ابو بکر نام داشته باشد هلاک سازد و این سخن
چه صورت دارد که در حواشی و خدم او نهزاران ابو بکر و دشمنان سنی اشیعی بوجود و مقصد غلام ترک کاو داشت
که اگر شخص پسنی بودند از آثار مجد الملک قبیح ابن علی است ابقبح کر علی زین العابدین و محمد باقر
جعفر صادق و الکاظم بن عبد المطلب علیهم السلام در انجا آسوده اند و چهار طاق عثمان ابن مضعون که
اهل سنت و جماعت پندارند که مقام عثمان بن عفان است او ناکرده و شهدا امام موسی کاظم و امام محمد تقی
در مقابر قریش در بغداد هم او فرموده است و شهدا سید عبد العظیم حسنی در شهری و غیران از مشاهد
علوی و اشراف فاطمی علیهم السلام از آثار اوست از جمله آثار چنین خاندانست که بعد از قرن بدرجه

شاه و در حوار رحمت ایزد متعال آرمید و در سنه احدی و ثمانین و ثلثمائه در بغداد بجوار امام حسین علیه السلام شرف یافت رحمة الله علیه

ابو منصور رامی الحکی شیخ عبد الجلیل رازی گوید که پسر داشت ابو منصور و برادرش ابو سعید و ایشان محترم و صاحب جاه و مکنت بودند و رفت ایشان از آفتاب ظاهرتر است و اعتقاد اهل بیت علیهم السلام است که هرچه شیعی نباشد مذمت رازی را در مدح آن دو برادر درست هفت قصیده و غزست صاحب جامع الحکایات گفته که پسر ابو منصور رامی ملک وزرای عنفوان شباب بود و پیوسته با دای وظایف طاعات و عبادات قیام مینمود هر صباح بعد از گذاردن فریضه بامداد بر سر سجاده نشستی تا وقت طلوع آفتاب او اخوانی بود از ان سوار شدی و خود را بخدمت سلطان رسانیدی روزی پادشاه را مهمی پیش نمود بکار ترسی بطلب وزیر فرستاد و ابو منصور بجزا به دستور او را مشغول بود و فرستاده در راجوابی نداد و چون خطا رشحه بار صاحب جهتیار از عدالت بکار و نمود جمعی از اهل غرض سعایت زبان بغیبت دراز کردند و بمنقبت کشاده بوش رسانیدند که پیوسته ابو منصور بنا بر خودرای بی پروای بحکم حضرت کشور کشای التفات ننماید در انجام مهام راو عهده تعویق گذاشته دیر بدیوان حاضر میگردد و از استماع این سخن سلطان غضب رفته چون وزیر بپایه سریر سلطنت مصیر رسید با تمک بردی زد که چرا دیر بدرگاه عالم پناه می آی ابو منصور جواب داد که من بنده پروردگار عالمیانم و چاکر شهریار جهانیان و با خود نذر کرده ام که تا هر صباح از عرض بندگی و نیاز بدرگاه کریم کارساز باز نپردازم خود را در سلک ایشان درگاه پادشاه منتظم نسازم نازه غضب پادشاهی از استماع این کلمات آبدار لکین یافت و پرتو عنایت بر حال ابو منصور و هفت

بیت

ای خوش آن دل که همیشه پی فرمان تو دید ۞ گونه چون لب ی از دیدن خندان تو دید

شاه را دلی بر آتش میز نند **و در تاریخ الوزراء** مسطور است که مزاج سلطان ملک شاه را در اواخر ایام حیات نسبت با خواجه نظام الملک تغیر پذیرفت چون سبب آن تغیر بر خلق سکر حرم سلطان بر نگان خاتون بود لاجرم مرخص شد که تاج الملک قمی که دیوان خاتون مذکور دوزیری صاحب تدبیر بود با خواجه طریق عداوت مسلوک میدارد بتحقیق مهمات دیوانی اشتغال نماید بعد از اندک روزی ابو طاهر اورا که از خدمتیان صحبت صباح بود خواجه نظام الملک را بشارت تاج الملک بکاری غرور سای از هم کند زاینده تاج الملک وزیر بالاستقلال شد

و او اوایل ایام شباب از بلده قم که مولد او بود چون مسافرت اختیار کرد بخدمت اشتغال نمود در سلک

طازمان شاه سلطان ملک شاه انتظام یافت و در سنه احدی و ثمانین و اربعمایه که رعایای مرو از ظلم خوارش شکایت بدرگاه عالم پناه بردند خواجه نظام الملک آن شغل را بفرزند خود شرف الدین کرد و در منشور عالی مرو فرمود که نام او را جیه الملک نوشتند و او قریب چهل سال در بلده مرو بدان مهم اشتغال داشت بعد از ان والده کشت چون شهاب الاسلام وفات یافت و کتب اقبال شرف الدین تاج شرف و دولت اتصال گرفت منصب وزارت سلطان رسید او مستبد و مستبع بود و در کمال حلم و وقار با مرد وزارت مشغولی نمود و پس از انکه مدت سه ماه بدان کار پرداخت ندای یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة گوش جانش رسید و

بیت

دریا دل جهان نتراساخت ۞ همی خود آرد این چرخ جفا کوش ۞ کبانی مشی خشت و خشت نوش

نمایشگان را شربت جام ۞ ولی در خاک ریزد کاه آشام **صاحب جهتیار تاریخ کرده** که مرقد شرف الدین در جوار مرقد امام هشتم علی ابن موسی الرضا رضی الله عنهما واقع است و در نواحی شهر نقعه قریه و قف آن وزیر بزرگوار است **ابو المکرم جعفر بن محمد بن نطیه** ابن کثیر شامی گفت که او یکی از وزرا شیعیان عراق و شیعی صلب شدید النطاق بود و چون تشیع او شایع بود در زمان او بکثرت

کردی شب جمعه امیر المؤمنین علیه السلام را در خواب دیدم و در او زمزمه کرد که تو این نطیر بر رو و با و بگوی که دوده دینار بتو بدهد پس این نطیر اندیشه نمود که مبادا آن شخص آن خواب را بجهة کرمان او بسته باشد لاجرم پرسید از و بجهت تحقیق حال که این خواب را چه وقت از شب دیده گفت در اول شب آن شخص گفت که من امشب در آن خواب بجناب دیدم مرا گفت که هر گاه مردی بچنین صفات نزد تو آید از تو چیزی طلب نماید او را چیزی بده پس آن مرد دیگر ابرام خود در رد و بدل خانه خود نهاد و زیر را چون از آن ثانی آزار امد ترک محاج و ابرام را بحصه تمام رسید او را طلبیده و از احوال او پرسید و از اشعار او چند بیت بگفت و ریشه و نخل و لما پیت الناس اطلب سهم اخا ثقة عند اقتراض نشد او و نکدت فی بؤسی سراری و شتی ۞ و نایت فی الاحیاء اهل بن مساعدی

نعم از قبیله ساسانی فیه شمائل ۞ و لم از فیهما پسر فی غیر جاسد **معین الدین ابو نصر احمد الکاشانی** شیخ عبد الجلیل رازی در کتاب نقض الفضایح او را از وزرا شیعه شمرده و گفته که آنچه آثار خیرات او در اراضی بهاء الدین و مجد الدین از مدارس و مساجد و پل و رباط شاهد و گویاست واقع است این کتاب اتصال آن سکند و او فرمین الدین بتتبع ملاحده شهید شد و در کتاب تاریخ الوزرا در فقره مسطور است که معین الدین ابو نصر کاشانی بزیور انواع فضایل عقلانی و اصناف کمالات انسانی محلی بود و از افعال پسندیده او مضاف

وزارت

این غریب نکوت که چون خبت مخفی حال او مصیح الملوک فخر آنحضرت ابو طاهر اسمعیلی که در سلک کبار مشاهیر کاشان انتظام داشت بسبب او رجوع دولتی آنحضرت عطف عنان همت بخدمت او راضی دال صحبت دولت کاشت و در ایام سلطنت سلطان ملک شاه خواجه نظام الملک نیابت امیر قاج که از جلهٔ اعیان مملکت بود به تفویض فرمود و در روزبروز کار فخر آنحضرت از درجه به درجهٔ ترقی میفزود تا مهم بر آنجا انجامید که دلالت کاشان تمام بسیورغال او کرده و او چهار سال فراج برعیت بخشیده و اصحاب پوتات قدر را بصلات گرانمایه تفقدات کریمانه نواخت و قرمش و اهل داران را داد کرده و دکانهای کاشان را بهره زیادت مقتضی و کنجه دار الشفاء مدرسه ساخت چون سلطان ملکشاه رخت هستی بباد داد و سلطان برکیارق تاج سلطنت بر سر نهاد و امرا یاکه از جمیع ارکان دولت بزید تقرب بستیاز داشت بقطع اموال کاشان فخر آنحضرت ایجاز حضرت عزت فرستاد و با وجود آنکه والد معین الدین ابو نصر اکثر اوقات فخر آنحضرت با صناف طاعات و عبادات مصروف میبود و هموار او را از تکفل امور دیوانی و مداخلت در کار سلطانی منع میفرمود معین الدین بمقتضای کلمه الولدا مال سه خلال سه جلالت سلاطین مشغولی کرده و در زمان سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه منشی دستوفی ممالک شده روزبروز قرب او زیادت پذیرفت اران اوقات که سلطان سنجر از ملک عراق بجانب خراسان بازگشت حکومت بلده ری تعلق معین الدین گرفت چون او را شیوه و کفایت استجلاب اموال دیوانی از رعیت و توفی تمام داشت بتعاقب تواتر فرمود تا صد و اجناس پیشکش سنجر از سلطان پیشتر ساخت و بار سال تحف و هدایا جذب خواطر خواص سنجر چون سلطان ترقیم غزل بر صحیفهٔ حال محمد بن سلیمان کشیده فخر الدین علی پسر را باستحضار معین الدین نامزد کرده و فخر الدین بملک ری رفته معین الدین را بلوزم مراحم سلطانی و مصنوف تواجف خاقانی مستظهر و امیدوار ساخت معین الدین چون بحکم توجه خراسان آن مشتهٔ بهره ولایه که رسید اهالی آنجا را مسرور بجر عاطفت و احسان کرده و بعد از وصول ارشان سلطان ماوفلوت کرده و در باب بعضی از مهمات و مصالح مملکت طریق مشورت سلوک داشت معین الدین کمال کیاست خود را برنهج صواب جواب گفتی این معنی موجب ازدیاد تقرب و سلطان شد بیت

جانان جوزردی بخرد لب بگشودی ۞ ۵۸ ۞ در دم شیرین صد زهر فرودی

حکم همایون صدور یافت که معین الدین در منصب وزارت دخل نماید معین الدین از تکلف آن بر خطیر استعفا نمود و سلطان نظام الدین محمود این برانقوش و مقرب الدین جوهر خادم را نزد او فرستاد و پیغام داد که ظاهرا تو از منصب

وزارت بدان سبب استعفا نمائی که بعضی از وزرای سابق را منصوب کرده نمیشود امر صورت حال آنست که در اوایل ایام سلطنت این منصب را بفخر الملک ابن نظام الملک دادند و تمام امور مهام ممالک در کف کفایت او نهادند فخر الملک بسبب تقدیر ایزدی بر دست فدائیان بی ایمان شهید شد و جهان جاه و دولت او بر باد رفت و چون آن بر سفهای خورده پرسش شهاب الدین محمد را بقایم مقام گردانیدند مدت یازده سال از روی استقلال آن مهم را بوجهی که گذشتم و چون از وخیانتها خصوصا در خزاین آل سبکتگین سخت خلوه آمد و اسباب مقتضی او را بالعالم تعلق پذیرفت و انکتاه هم از قرابتیان خواجه نظام الملک شهاب الدین محمد از زمانی طوسی را مصادف عهده آن امر ساختیم و او با وجود تحلی باصناف علم و فضیلت در ایام وزارت بکاری چند اقدام نمود که هر کرا پیش از اخلاق عوام بر امثال آن مهام قیام نماید مع ذلک طریق نفوذ و اغماض نگذارد خود را محتشم نعمه الزمان و خلت یافت پس شرف الدین ابو طاهر که بصفت امانت و دیانت مشهور و معروف بود این مهم را تعهد نمود و هم از عثمان اوان وزارت او که گذشت ثقاتی بیک محمد بن سلیمان و زیر گشت چون خدمت تعالیت پاستحقاق او بر عالمیان واضح تمام مایحتاج خزانش بر نهج همت پادشاهانه و حسب الامر الگونی بحمد الله سبحانه و تعالی که ترا اهلیت این کار بسیار است و ترا بانوار همت و دیانت و صنوف کفایت و رزانت توانمندی و شعار داده که بعنایت پنهانی و رحمت بی نهایتی مستظهر و امیدوار باشی و هیچ نوع از خدمتگاری فاتر و رانمانی چنانک شیوهٔ نیک اختری که بوسه بر بن آستان دهد و زر و نثار بر سر دولت نثار او کند چون این سخنان عدالت آئین را استماع نمود آنگشت قبول بر دیده نهاده و در زیر دگر خلعت وزارت در بر افکنده سلطان او را بالقاب وزارت رزین و جلیل و علم مفتخر و سپاهی ساخت معین الدین بتنظیم امور ممالک و اصلاح سپیل استقلال پرداخته بارتفاع اعلام و اقطاف و اختلاف و اختلاف محصور استقامت مهما امکن قیام نموده و در قطار و اطراف جهان مدارس و خوانق و رباطات بسیار بنیاد نمود و اقترای معمور استقلات سنوحه از خالص مال خویش عمارت کرده و اوقاف دوامی و ادخار ایام حیات فرمود و آثار اکناف ممالک بمصارف رضای حق تعالی گردانید که هر کس معین الدین وزیر را بر سپیل رشوت و خدمت و هر جهت نقدی یا جنسی داده باشد بوکلا او رجوع نموده و خوش پیشانند و تحفات و اکابر و ولایات را طلبیده و از ایشان التماس فرمود که دین و اب مساعی مشکور بقلم رسانند و چون آن در زیر صایب تدبیر آرایش دین داری راسخ و ام ثبات قدم او و پیشه سلطان را ترفیع و قمع مخالفه و ترغیب و تحریص مینمود و اسمعیلی را که

سلطان او مدبر وزیر تو کشته و وفدائی را بطلب معین الدین فرستاده او بخدمت سنوران آن و پسر او
عظیم ایشان قیام نمایند و او بر حقیقت حال واقف گردد و او را بغرشهادت رسانند و آن وفدائی چندگاه در اصطبل خانات
وزارت پناه بسر برده تا ملازمان آن آستان را بر ایشان اعتماد پیدا شده در روز نوروزی
که وزیر جهت پیشکش سلطان تحف و هدایا بر ترکمانات ترتیب میدهد و جمعیتها بیان را فرموده که اسپان خاصه را
بنظر او رسانند هر کدام که مناسب داند بطریق سلطان فرستد آن وفدائی دو اسپ انیغ شده پیش
آورندگان اسپان با یکدیگر آغاز جنگ کرده چون خدام وزیر بجدال آنها مشغول شدند
فدائیان یک ضربت کار آن خواجه بصفت نهاد را بدرجهٔ شهادت رسانند **بیت** فلک کز پی
مهر زده کمین است ❁ درین جرمان سر کار دی این است ❁ بهر خسر گزند روش چو نیست ❁ نهاده
بدول آزاده نیست ❁ هزاران داغ پست در حی نیست ❁ زین بی مرحمی بیشتر غمی نیست ❁ زهر کشته
کس دم نزده تیغ آبدار گران و غسر ا ماتم نیست ❁ مخفی نماند که صاحب تاریخ الوزرا
باهتمام خواجه معین الدین مذکور را در قلع و قمع ملاحده و مبنی بر رسوخ او در مذهب اهل سنت و جماعت پیشتر
گفته که چون آن وزیر رعایت پیر و مذهب اهل سنت و جماعت را سبب نوازش و پرسش سلطان را بر رفع
و قلع ملاحده و ترغیب او بتخریص میفرموده لهذا گوید که این سخن او در حق آن خواجه موسی کاشی ناشی از آن است
که اهل هرات که صاحب تاریخ الوزرا از اهل و حزب ایشان است از شیعیان خود و مسلمان تر میشمرند
و چون تغیر حال کثرت استعمال در خاطر او بر وجهی مستقر یافته که گو یا غیر از اهل سنت در مدت
محمدی مسلمان نیست لاجرم خیال کرده که هر که در صدد قلع و قمع ملاحده و شود با دیگر کسی از مذهب باطنیه
دشمنتر نمیتواند خیال کرده که خواجه مذکور را از اهل سنت و ندانسته که هر کاشی از آشنای غیار
مستغنی نیکه در مقام تبرا نیست دانسته کاشف الغوامض **فخر الدین مظفر بن الوزیر معین الدین ابو الفتح**
اول در ایام سلطنت سلطان ارسلان ابن طغرل ابن محمد بن ملکشاه بر سیر و زارت نشسته
بر انجام مهام فرق انام قیام و اقدام نموده امور مملکت را بر مسلک استقامت منتظم داده و در بساط
بساط عدالت اهتمام تمام فرموده در ایام حاکمیت و نیابت ری ایلدگز علی یار معین الدین ابو الفتح وزیر
مستوفی بلازمت سلطان رسیده بواسطهٔ نسبت با پادشاه شمس الدین ایلدگز که پدر زن سلطان بود و شاه ارسلان
برو و با فخر الدین طاهر در مقام عذر آمدند فخر الدین بر کمال معین در ایشان اطلاع نیافت اخیرا

کیفیت

کیفیت قصه معاندان حسود و اشرار و ایشان را بر طبق عرض نهاد و سلطان محتشم وزیر رعایت پدر را بسمع رضا
اصغا نموده حکم فرمود تا امیر علی یار را قلع و قمع چون بر وزند معین الدین ساجی را نواخته و مهمات سلطنت
آنچنان در حوزهٔ ملک و دخت او بدین سبب مرتبه جناب وزارت آب سمت از و یافته و مدت بیست
روزی چند در کمال استقلال بدولت و اقبال بگذرانیده اما در عنفوان جوانی و علو قدر و نافذ فرمانی او را
صاحب عین الکمال جهانی فانی را وداع کرده و خت بریاض جاودانی کشید **بیت** دریغ بستان که جای
بیغمی نیست ❁ کیا ای بی بقا ترا زادمی نیست **معین الدین ابن الوزیر فخر الدین ابو**
دعمارت در سر انجام مهام و دیوانی موصوف معروف بود و در ایام امارت او دولت آل سلجوقیان بنهایت
انجامید سلطان تکمش خوارزمشاه بعراق استیلا یافته سلطان طغرل در معرکه قتال او شهادت
رسید و ملک الایام نماند و ایام بالناس **الشیخ الاعظم شمس الدین الحاجی المقاصد بن الوزیر**
شمس آسمان رفعت الامارت بهت العقیده و دیوان حشمت او زارت بود و چنانکه قضی القضاة نظام الدین
اصفهانی در مدح او گفته است **شعر** ما الناس الا کالغیض انما ❁ بیت العقیده صاحب الدولة انا
ترا وهی جلوا ❁ و بها و ست الملک و الایوان **شیخ الاعظم شمس الدین الحاجی المقاصد بن الوزیر**
جوینی است که امام طایفه شافعیه بود و حق سبحانه و تعالی خواجه مذکور را مظهر آیهٔ یخرج الحی من المیت موده
از مذهب اهل بیدایت و ضلالت و در ان اوان ابو المعالی ملکی مستقل مناصب بلند و مراتب ارجمند او را نمود
چه نامدار ش خواجه شمس الدین محمد بپیشگاهی دیوان سلطان محمد خوارزمشاه اشتغال داشت و در زمان سلطنت
سلطان جلال الدین نیز سهمان منصب منسوب شده و مدت بیکنامی را برافراخت و پدر بزرگوارش
جمشید کشور عز و جلال و خورشید سپهر فضل و افضال خواجه بهاء الدین محمد پسر و در سر فقر کار برآمده
آمده و در وزارت سلاطین سنوال بهان منصب پدر بشکوهی که در دستور السمی و الاثر نگاشته و چون باکو قابل
آداب چنین عبور نموده و ممالک ایران را تا سر حد مصر و جزیره قصر آور و منصب وزارت بر ایشان حبیب
الاستقلال بهر سپهر فضل و کمال خواجه شمس الدین محمد تفویض فرموده و حجج جمال آل خواجه پسند فعال
بجلیهٔ انواع مکارم اخلاق و صفات محاسن مشیم مانند جود و کرم و سخاوت کثرت فطنت و فصاحت
و هیبت رای تدبیر و انشراح صدر و انفتاح ضمیر محل او آمده بود در تمشیت مهم وزارت و روایج سوق

شمس الممالک

درگاه سلطنت چون اهنف برخیا تاریه پیشا میشود ۵ بیت اهنف اران ملک را ضبط آن ضبط گرداند
گرگاه گرای پسلیمان مدتی انگشتری ۵ در زمان اباقاخان که ابتدای استیلای مغولان بر ممالک ایران
بوقوع پیوست در محافظت این بیمن و تقویت شرع متین سعید المرسلین کرسعی و اجتهاد بر سیان بستند
بیت کشت پشت شریعت بنوی ۵ بانوی از سمائی توقوی ۵ چون اباقاخان فوت شد و سر بر خانه
برجود آباقاخان از زیاد و سواد استعفا یافت غایت و سیورغامشی یافت از خشتر در بارهٔ وزیر عالی گهر
سندال زمره و آفاق بسعادت و اقبال برجهرهٔ احوال امی تافت امضای حسام بهرام انتقام خواجگی
خارخطار و خطام بدستور سوابق ایام بحسن اهتمام او مقرر داشت و همت بسیار ملک و مال او در تمامت اولوس
برای صواب نمای و نکوشکل تدابیرش بازگذاشت و ان جانب بنا بر وجود جلالت قدر و اتقان حکم نسبت
باربابعلم فهمیت در غایت تواضع و تملق بود و در تعظیم اجلال اصحاب درس و کمال بسیار میکوشید
و از رشحات سحاب افاضش شنجه امال این طایفه در چمن اقبال شکفته و از زلال انعام فضلش تهال
امانی این طبقه در گلزار روزگار نشو و نما پذیرفت هشیار از فاضل و از دانا جاهل در زمان
وزارتش پیدا و ظاهر گشت و بمین اهتمامش چون مهر از سر اندای مهر از سر اندای فضلا و قصد جفای
غلیمانی درگذشت بیت نهان باغ دولت در برآمد ۵ جفای خار محنت بر سر آمد ۵ و در تمامت
ممالک ایغانی جهة ضبط احوال و متوجهات دیوانی نواب کفایتی تعیین نمود و ایشان را بانفتاح ابواب
صلات و صدقات برارباب استحقاق و اصحاب حاجات امر فرمود لاجرم در رکاب و بحالم پناه او را امرا
و حکام از هم و همان خواسان و عراقین و آذربایجان و شام و روم ملازم و ملجا خاست شدند و همکنان
آستان اقبال آشیان او را مقصد حاجات و کعبه مرادات و کارسازا هل راز دانستند و بر خوان جود و
نشاشند بیت خبا پرش بر رضات مجان ۵ و سنه ینال غایات الامانی ۵ از سرافرازان جهان
و گردن کشان دوران هر کس که با او دم مخالفت زد و قدم از شارع موافقت بیرون نهاد و قوت ابت
صاحبی او را غوطه دریای حیرت ساخت و روزگار پاداش کردار ایشان کوشمال پسندیده داد و بیت
چون تیر کرکا بتو نشد راست عاقبت ۵ خود در ازتیر تو جو هدف خاکسار یافت او را و اخر تا خواجه
بهاء الدین که قوت الظهر و عضد الیمین صاحب دیوان است در بسیاری عنایت بود جناب صاحبی استقلال

روزگار بگذرانید و چون بهاء الدین از زین دار ملال استقال نمود مهم صاحب دیوان رای در تراجع
نهاد و در روزگار جهانگار ابواب پیشانی و غذاب بر روی انتخاب و برادرش صاحب علاء الدین
عطا ملک گشاد بیت برجو پیار رهنمت امید انعم ۵ سرسبز و تازه هیچ نهالی نیافتم ۵ مهر منیر را
و پیسته را بی و همت محاق زوال نیافتم کیفیت آن واقعه چنان بود که مجد الملک یزدی الد
صفی الملک ایلکار م که در سلک وزیر زادگان اتابکان یزد انتظام داشت بسببی از اسباب
از اتابک پوشنگ یزدی رنجید و با صفهان گشتاسب خواجه بهاء الدین محمد خبیثا رگرد و چون
او را بغایت تارک مزاج و تندخوی یافت کفت خواجه شمس الدین سبادرت نمود و صاحب سعید بعضی از
اعمال و اشتغال نمود با آخره خطاب صاحبی امارت تعلق او را صاحبیه احوال او شاهد فرمود و بسعایت
حاسدان علت شد و عبار اتهام و خلوص اعتقاد و وزیر نیکو نهاد نسبت با و تغیر یافت مجد الملک
هرچند شفعا انگیخت عرضه داشتهای نیازمندانه فرستاد و بجایی نرسید و دیگر انظر التفات جناب صاحبی
نگردید بیت مردم خسته جوی را هرگز ۵ همدم همنشین نباید ساخت ۵ مردم چشم را که فشه
کنند ۵ فی المثل از نظر توان انداخت و بالجمله مجد الملک چون بپس جهان شبی برزد روزی
بشب پرسانیدند و زناد آمد و شد نمود و اساس معرفت پیکدگر گسیخته شد و پیوسته احوال ملک و مال معلوم
میکرد و شرح مفصل آن را بروح خیال در تصور می آورد و در اثنای اوقات روزی مجد الدین اثیر کذایب
خواجه علاء الدین عطا ملک او را بتقریبی تمره از غلظت با وشاه مصر رکثرت لشکر آن دیار تقریر نمود مجد الملک
را رغبت یافته بوسیله یکی از معتبران بعرض آباقاخان رسانید مجد الدین اثیر که از جمله مخصوصان
برادر صاحب دیوان است بنا بر اشارت او مستصواب اخوین با مصریان زبان کی دارد و پیوسته در مجالس
زبان بمدح سلطان مصر میگشاد از استماع این حدیث نایره خشم شهریار اشتعال یافت فرمان داد
کز مجد الدین اثیر را گرفته در شکنجه کشیدند و بعد ازان هرچند که او را ایذا نمودند بدعای مجد الملک
معترف نیامد و در تسلیم صاحب سعید کردند خطاب جلی چون عنای مجد الملک را بدین مثابت شاهد فرمود
او را نامزد ضبط احوال سیو پس کرد و بسلطنی گرامند و دریا بار او را انعام فرمود و مجد الملک بنا بر انکه بسیاهیان گرت
مشنع شده بود بحجاز استمالت بر جناب صاحب اعتماد و تکیه داد و بخان کرد و مقدمات تکریم چنین برآمده
اشعار رفت میکشید و اعدای صاحب سعید محبت او رفت می و زدیده در زمانی که آباقاخان متوجه

خواستان گشته بقوزین نزول فرمود و شاهزاده ارغون خان بموجب اشارت والد بزرگوار بملازمت
باجی که در سلک نواب شاهزاده انتظام داشت در مجلس ارغون خان راه نیافت بعد از سه سال
انتقاد احوال که از مجموع ممالک محروسه بکفایت عامره میرسید حاصل املاک خاصه صاحب دیوان است
که بر پیشگاه خیانت از اموال پادشاه خورده و سوء سلوک در گفتار نعمت گزیده با سلاطین معظم عظیما
محبت و اخلاص مسلوک میدارد و برادر او علاء الدین عطاملک جوینی بغداد و عراق عرب و ملک خواه
تصور کرده و بپیشگاه ملوک ذوی الاقتدار تاج مرصع جمجمه خویش تزیین داده و در گرجستان کتبی پستان
برابر تخت سر افراز کرده و اندیشه صاحب دیوان ثابت میسازم که قریب چهار هزار تومان دیگر در تخت
تصرف دارد و بنابر اینکه معلوم نمود که من بر معایب او اطلاع دارم سالیانه نفقه مضبط و حکومت سیورغال
بنام من نوشته بسبیلی گرانمایه بر سبیل رشوه فرستاده و شهزاده ارغون خان این سخنان بر نهاد ان راسخ
رضا اصغا نموده و در خلوتی شمه از بعضی هنرهای من بر رسانیده اما خان بر زبان آورد که با قضای این امر
مبادرت نمودن تا بر پیشگاه قرب زمانی دیگر مهم شروع کرده شود و شنوندگان کمین در معنی که داری
شتاب و زراه نادانی خان بر تاب و که اندر زمانی زبان کس ندید و زتعجیل پشیمانی بخجلت کشید
و بعد از اندک زمانی از وقوع این قیل و قال مجد الملک در مجلس پادشاه بپیشگاه تمام راه یافته بی واسطه
کفایت مذکور را بعرض رسانیده و تقریر مجد الملک در منیه پادشاه جای گیر شده و مزاج همایون پیشتر بعنایت
سعید تغیر پذیرفت و مجد الملک منتظر لحظه کیمیا اثر گشته آباقا خان همدران مجلس او را بمسند دریا
عطایا بکاسه داشت و از احوال تمام ممالک خزانی و آبادانی هر بلاد و دیار استفسار فرموده او بعبارت
روشن کیفیت ان حالات و اخراجات خان کتبی پستان کرده بر لفظ نافذ شد که مجد الملک مشرف
جمع و خرج ممالک محروسه باشد و حساب چند ساله مفروغ دارد و از شاه زادگان و امرا و متوان مجلس
و بهم او دخل ننماید و علاوه بر این احکام که پیش ازین هیچ یک از سلاطین ندارد و بو و نسبت مرحوم
مهم مجد الملک در لفظ گوهر بار او ایمانی بروی افتاد و سیم صفت از خصایص انبساط روی بارج
ارتفاع نهاد و غلامان پری وش با جامهای زرکش بر پیشان تازی و باد پایان شامی و جناری سوار شدند
و کوکبه جاه و اقبال او بر فلک هشتم تازی ماوزه آسمان و ایوان کیوان بر افراخت و زروزگار
همین حالتی پسند آمد که خوبی زشت بد نیک در گذرد یدم و این مختصر نیز با نجاز خورشید گشته

سخنی

خوشتر آید بنزدیم و اگر ای بدولت دیر روزگار گشته مستظر و مباش غره که از تو بزرگتر گشته اند
جمله پیشتر رفتند و نواب صاحب دیوان که در تبریز بود و ندا بجهان عصیان بر تو در باشتاب نشنه و صاحب جمجمه
و در تخوان او را زنیر کرد و کید و دشمنان که بر هدف مراد ایشان آمده بود و خبر یافتند لاجرم کمین اندوه بر خاطر
گردون سکون جناب صاحبی استیلا یافت و روزی از زندپر امور دیوانی و سر انجام مهام شاهانی بیکبار بر تافته
و ران اوقات مجد الملک لیلی رایی را گفته نزد آن جناب فرستاد و شعر و بر بر غم تو غوطه خوانم ز خون دل
یا غرق شدن یا قهرمانی آورون و حتمی که تو پس توانیست خواهم کردن و پاسخ کم زدی بدان
باکردن صاحب دیوان چون آن رقعه مطالعه نمود در جواب این رباعی در سلک تظلم انتظام داد و بگفت
رباعی برخورشت چون نشاید بردن و پس خصمانه کار باید خوردن و این کار که پای در میانش
داری و هم پیچ کنی وی بدان هم کردن القصه چون صاحب دیوان
آباقا خان رسید و شاه زمان بدان جناب رکنف کرامت که رسالها کرده خدمت بر میان بسته پدر ما را کوچ و اوی
و منتظر رنظر عنایت گشتی چون بخت سلطنت بر جود و تازیدن یافت پیشتر در باره تو عاطفت بیشتر ظهور رسانیده
ضبط رسانیده و اموال جمیع ممالک محروسه را برای و در بست تو مفوض گردانیدم و مردز مجد الملک
تقریر کنند که تصرف تو بسیار است و خزانی مملکت خانی تضییع اموال سلطانی پندارد صاحب
دیوان که جام جهان نمای اقبال بود از نخشونت مقال بر صعوبت احوال استدلال نمود و مجال نداد
محال دانسته بتقلیل مهم سعادت و تائید عقل و رشد هدایت تضییع چنان و تضییع چنان زبان برکشاد
که سر و مال تن جان و خان و مان فدای جان خان باد و دو فرجم را با دی پادشاهی را جهان پنهان خان
داشت و انوار فرد بر روز خورشید ضیا کشتر نبود که تو آمد نکاشت هر آینه در دولت ابد پیوندی و
در را در فرزند پسندیدم ایدم بر دشتم نهادم خوردم دیدم و بر دیدم خبری در خدمت درگاه پاسلطنت و
چیزی جهت صدقات ثبات دولت صرف کردم و انچه امروز در دست تصرف است از ضیاع و عقار و املاک
و اسباب و نقود و دواب بهمه نوالهٔ از انخوان انعام پادشاه است و هرچه خاطر خواه بگمان درگاه عالم پناه شد
هند علی سلیم القلب بان گمراه است پیشتر خوا پسلای خوف و خواه بشارت ایمان و هرچه مراد تو
بود پست مراد همان و هرگاه فرمان شود و هر وقت که مصلحت باشد بهر که اشارت ماقدر کرد تسلیم رود
بهیچ وجه و بهیچ حال توقف و اهمال ننماید و تا از زوال حیات نظمه و در جام زندگانی باقی باشد

پیک تهدیدیان بخدمت بسته زبان دعاگوئی بر گشاد **شعر** ناچار اهل زمانه پاسبانی غرض است سن وما ان تود
باقی عمر آباقاخان سخن دان چون این سخنان دل نشان بشنید زمود و تسکین و عنایت کلش برحمت ازدیده
فبازگار از خاطر و بیاسقاط حرمتی نمود و همناف الطاف خسروانه در باره خواجه شمس الدین محمد تازه گردانید
و منصب وزارت بدستور معهود بدو مفوض داشت و نوبت دیگر جناب صاحبی در رجه اعتبار رسید و صاحب
سعید بحسن تدبیر شکرهای آورد و بدعاهای تذرو رصدقات قیام نمود و در سوال باقراض چون بنده و ستاد
از تجدید عنایت آباقاخان اعلام فرمود و از تجلی زلفه که پیرا و رعالی گمه خود و خواجه علاء الدین عطاملک نوشته
مصدر این آیه ساخت که قوله تعالی یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة و این بیت در
ردیف آیه کریمه است **بیت** امروز بحمد الله فارغ دلم از تشویش ۰ کاندر دل ملک من جز خوبی نیست اندیشه
القصه چون مجد الملک در مدرکاه بدر شان صاحب صنف نشان چندان تاثیر نکرد و در غرض سعایت
برادرش علاء الدین عطاملک سعی نمودن گرفت و نایب او مجد الدین اثیر ابو لغنت تا در ابر
صاحب علاء الدین آمد آغاز تحریک کرد و فرمان آباقاخان بافضاء و تهدید عطاملک صادر گشت چون
خواجه شمس الدین محمد تازگی آن معنی مشاهده نمود به برادر پیغام داد که هرچه بعزران گویند قبول کنی و هیچ چیز
سخنان ایشان از انکار رنمای و بعد از گفت و گوی بسیار صاحب علاء الدین محمد مبلغ سیصد تومان قبول
فرمود و مبلغ دیگر معادل آن فروشنده گشته و مهر بجای رسید که محتملان او را بسلاسل و اغلال کرده
بغداد برده آورند و بانواع شکنجه و عذاب معذب سید شهید تا هرچه داشت و قایع حال خود بهاشت
بفروخت و بدستیاری نمود و معادل آن بجد و طالبه اکتفا کرده و صاحب از بصادرت و نوفت بکلی مسترد شد و ایام
شهر کرده و پیکها بگرد آن غریب مصر خونی در خواری افتاد و دران اوان آباقاخان بهمدان شتافته
مجد الملک از نهایت اقتدار و اختیار کس بغداد فرستاد تا صاحب علاء الدین را با گروه از مدد محتملان
و اربابند گران همراه داشته متوجه گشتند و دران اثنا در عشرین شهر ذی حجه در سنه ثمانین و ستمایه آباقاخان
وفات یافت و در شهر ربیع الاول در سنه احدی و ثمانین تکوداربن هلاکوخان بر تخت سلطنت احمد
بود و بدولت خانه نشسته انوار عدل السنی بر رجناب اهل اسلام تافت و اول حکمی که فرمود آن بود که
الجیان را بهمدان فرستاد تا خواجه علاء الدین عطاملک از قید خلاص داده باره گرد آورند و مدد زمام
امور ملک و مال را مر حیث الاستقلال در کف کفایت صاحب سعید خواجه شمس الدین محمد نهاد و امور

پشته از پشته بعواطف خسروانه و عوارف پادشاهانه نوازش نمود و کرت دیگر نایره بغض او دکان
و دران مجد الملک بشغال ثانیه با رغون خان عرضه داشت که صاحب دیوان پدر بزرگوار شما بزهر داده هلاک ساخت چون سید اجل این سر توقف یافته آم اکنون قصه سرش دارد سعد الدین
برادر زاده مجد الملک بر مضمون این عریضه مطلع گشت و بنا بر انکه از غم خوار تر نجیده بود بجذبت **خواجه شمس الدین**
محمد آمده مصورت بحکایت برابر نموده و این حدیث بعرض سلطان احمد رسیده و حکم فرمود که مجد الملک را
بقید و غلول گردانیدند **والیضاً برایع** ناقده گشت که انچه در زمان اباقاخان بر جزایر علاء الدین عطا
ملک گرفته بودند باز دهند **خواجه علاء الدین محمد** بسمع اشرف رسانید که هر قلعی که برادر ان در دولت اباقا
یافته ایم از قبل صدقات حضرت سلطانیست و هالاس بنده و همه را این قریه ای اختیار کنیم و اشارت
کرد و آن اموال بتمامی پس که بازگردانند و بدرگاه پادشاه ارکید گیرد و بندگان از توقف هلال
حکم لازم الامتثال صدور یافت کرامی عطام بپرسیش مهم **مجد الملک** اشتغال نمایند و ایشان
بر حسب فرمود عمل نمودند و دران اثنا ریحان اتسعه دانست مجد الملک عقاری از بوست شیر بر ان آمد
کز عفران مشخص سطری چند تقریران نوشته بودند چون از اک سکر سحری بشنند از ان
نوشته خایف گشته زبان بتهیل و قال بسیار دانع شد آخر الامر بستصواب قاضان بخشیان بران
مقرر گشت که تعویذ را بآب آغشته عصاره آن را مجد الملک بیاشامد تا نتیجه سحر بدو عاید گردد و مجد الملک
از قبول این معنی ابا و استناع نمود چه او را گمان بود که آن نوشته را شیخ عبد الرحمن دوست صاحب
دیوان در میان متاع او پنهان کرده و در ضمن آن کیدی است الفصه گناه **مجد الملک** ثابت گشته
اما سوبخای پسر بان نقش او را فرستاد و مقاران این سوبخای پهلوان بستر ناتوانی نهاده **شیخ عبد الرحمن**
بعیادت او رفت و مبالغها نمود تا سوبخای بکشتن مجد الملک راضی شد آنگاه او را بلبلزان خواجه
علاء الدین پسر خواجه علاء الدین محمد از غایت سلامت نفس جبلی خلق میخواست که بر وجه کلی
العفو عند القدرت من علو الاقدار عمل نمود و در زمان قدرت قالت مجد الملک را بخلعت بخود سپارد
شعر چون فلک دادگر دادبخش ۰ از کرم لطف تر داد بخش ۰ پیش تو هر کس کهنکار تر ۰ خوشتنا
از تو سزاوار تر **اجیبی آرزو مخلصان** حقیقی و انصار و اعوان صاحبی گفتند بر همکنان روشنست که این بار
در ایام دختیار هیچ دقیقه از اندیشه او آزار زده نگذشت و در روزگار دولت بار مطلقا جانب حق

خلق را مرعی نداشت اگر آمد زمخلص او صورت نبندد در آینه باز غالی را در سر چه غلط اشکنجه جور کرفتار کند و دست
دولت نباید ساخت و اصل ثمن را از بنیاد باید برانداخت **بیت** سنکه بر بهست دار بر سیمک
نزد او نیش بود و پس دو تنک **نکته چهارم** صاحب مجدالملک یزدی را از مجلس بیرون آورده دست و طرفة
العین بر تخم بشیر خنجر او را پاس پاس کردند و هر عضوی از اعضای او را ملکی فرو پستاده نه قلوب جایا
و عجز که از دست ظلم ایشان آمن بود دمبدم تیلی داده دست رس بنیاد او رسید و قلی بر او اختیار بود و پای آن
شوم قدم را بشیراز دود پیش بوراق برده یکی از فضلا این بیت نظم کرده **بیت** سیخواست که او دست رسانه
بوراق و دستش نرسید یک دستش بر سید **نقل است** که شخصی زبان مجدالملک را بصد دینار خرید و به تبریز
برد و این را یکی از اهل طبع در قصیده او بسلک نظم در آورد و **بیت** روزی دو سه دفتر تزویر شد تنگ
جویندهٔ دلک زال تو فر شدی **نکته** اعضا تو هر یکی کرفت انعامی **نکته** فی الجمله یک نشئه جهانکیر شدی **مرتال اول**
کو سبب جاه و حشمت نیل چند روز کامرانی دولت خود را در ورطهٔ هلاکت نیفکند از دود دار و دیار خویش
نفیس را بدست تبر بلاست دور سرای فقیهی بدون عزیز را استحق عقاب نفیست نسازد **بیت** کرفتست که رسیدی بدانجم
سیطلبی **نکته** کرفتست که رشدی آنچنان کرمی باید **نکته** زهر چه بافت کمال از پیش بود انقصان **نکته** نه هر چه داد سند باز
چرخ مینای **القصه چون** مجدالملک رفت ستی بیاد نفاد و سلطان احمد نوبت دیکر صاحب علاء الدین را
بحکومت بغداد فرستاد و خواجه عطا ملک هر چند با خود قرار داد و بود که بقیه عمر در رکوشک منزوی بود و به پیرامن
امر سلطنت نکردد و غذا را مهم نکذشته تدارک عمر ضایع کشته بجای آورد **بیت** چه روزی که دریغ
در حایصلت داری **نکته** خوش بر آسمای زمانی که زمان این همه نیست **بیت** چون خواجه عطا ملک باد شمالانه خوار رفت
چند دانه اورا از زده غوکاب یکی شمامت اعداد دیکری هلاک نفس بی تمنا نجات داد و خلاص صاحب
خصم حاسد و ثمن بعاند را با هر چه از اموال او کرفت بود و آنچه در دست حاصل کرده و با وعده نیست فرمود و از
بنیاد و برانداخت هر آینه در مذهب شریعت و در قوت دولت تزلزل و فتور نمود و در امر نهی آن جایز نبود و بنا
بران از اقتضای آن از خطیر خطیب کبیر اقتدار او اجتناب نتوانست نمود با جلیا خواجه بیرامن این معنی صاحب
دیوان در برادرش مادر دیکر از روی تمکن و استقلال زمام امور ملک و مال بدست آورد و نفوذ و قوت
دین پاس و تشیید مهام علوی شریعت سید المرسلین سعی و اجتهاد بوفور کرد و نسبت با اهل فضل و الطاف
دکرست بی نهایت ظاهر نمود و عجز و ارعایا بوفور عدل و احسان خوشدل و شاد مال کشته در میان امن

دامال آسوده شکر آرام یافت کنف عدل دامن دولت آسوده کشت و در حرم امن انس و جان در خلال
این احوال شاهزاده ارغون خان خوشی را به رکاب سلطان احمد فرستاده قصه تقریر مجدالملک و اشتغال
او بزه غضب آبا خان در حجت دولت صاحب دیوان داد و لطف بخش آکه خواجه شمس الدین کلکی داد و کذر
نقد جنس صنایع و نقار هر چه در قبضه ملک و اقتدار است تعلق با یلخان دارد و هر وقت که فرمان
شود و هر کاه که مصلحت باشد بدو رسد که اشارت نافذ کردد و بی محابا ذخیره اعمال سپارد اکنون التماس
از مخصوصان کرمای پادشاهی آنست که صاحب را مصاحب جوشنی بدین جانب فرستند تا آن
سخن بشنید و سلاح و یراق آن دیار بکمان از حقیقت حال با جیی استفسار نمایند سلطان از استماع
این دانست که غرض ارغون خان مال صاحب دیوان نیست بلکه قصد جان او دارد و در جواب فرمود که امهات
مهمات مملکت را من به تدبیر تمهید و زیر دست کفایت سیدارد اکر او از درکاه عالم پناه دست نماید مصالح
ملک و ال و محل اعمال و صدر اقتدال می آید و برسول زبان مطلقة الثقات نمود و هر چه شنی قرین یاد جهان
پستان ارغون خان مرجعت نمود و این حکایت موجب شکایت کشت و سبب عداوت ارغونی از درود
پوشی در کذشت و شاهنشاه با طراف ممالک فرستاد که صاحب اسباب را بقصد و ناب اینجانب کذارند
و کماشتکان او را از شروع در مهمات و معاملات آن بکلی باز دارند چون شاهزاده چالیجانب بر احوالی
عراق آکاهست عراقیان هر اسان کشته کس از دکلای صاحب اینجا در قبضه احتیاز او تصرف
کماشته ارغون خان باز کذاشت و شاهزاده بنفس نفیس بجانب مدینة السلام بغداد خرامید و خال
دستور خان اخال آن دیار را از چاشنی انتقام جرعه چشانید و در اوایل سنه اثنی و ثمانین و سبعمایه با لشکر
خاصه عازم بلاد شرقی کشت و بسرعت تمام با دامنه فشه و فساد بران بلاد کذشت همدوقت و دین اندیشه
که سریر سلطنت پایدار از قصد اقتدار غم نابدار بچه تمهید برون آرد و شب و روز در دین فکرت جان سوز
بسر آرد اکر سلطان احمد آکاهی یابد و چون پرتو این معانی بر ضمیر انور سلطان افتاد در
او آخر سنه مذکور جمعه افند و قبد کسان ارغون خان بجان بغداد فرستاد صاحب دیوان بکمان
سازی جنود حضرت نشان مشغول فرمود و بسیاری از اسباب جنک و حرب آلات و ادوات طعن و ضرب
ترتیب نمود و شاهزاده ارغون خان در غره شهر صفر سنه ثمان و ثمانین و سبعمایه متوجه آذربایجان

گشته و مهیای مخاصمه میان او و ایلناق گردیده سپاه سلطان بود و مقابله و مقاتله افتاد و لشکر ارغون
خان شکست یافته شاهزاده شجاعت شعار غازان را بصوب قلعه کلات و اطراف و اکناف ایلناق تعاقب
بدان نواحی رسیده و شاهزاده را که از قلعه بیرون آمده بود دیده هیبت جنگ بطریق پیشکش گذارنده قلعه
تعلق رفت و دیگر گرجستان گفته ایلناق با انواع تضییع ارغون خان را از جانب سلطان امن کرده
چون شاهزاده غازان از پیشتر رائی پروین از قلعه کلات بیامد و بسعود ایلناق بطرف اردوی شتافت
و ارغون خان بپشتیبان سلطنت ایشان رسیده سلطان بعد از اشعار رسیدن شاهزاده و رایادت او امرا
و در آغوش مهربانی کشیده و روی بروی او نهاده در حکومت مملکت خراسان امیدوار حضرت جهت سکون یافته
زاده خرگاهی تعیین فرموده و اوتی برادر بوقا را با چهار هزار سوار بمحافظت آن خرگاه امر نموده روز دیگر
سلطان مایل بصحبت جرم محترم گشته رایت عزیمت برافراخت و ایلناق جهة کوچ و اردوی
حیات شاهزاده ارغون خان بصوب حدات معین گردانید چه چنین رفته که نقشبنه قضا و در پس پرده
نقشی دارد بعد از رفتن سلطان بوقا بقوت برادر خود که تربه قوت داشت بر صفحه ضمیر خود نگاشت
و در انگاشت که احداث رفع جنگیز خان را و ایران جنت از بنیاد و برانداخت و دولت عزت سلطان
را بحسب تمام جهت ایوان کیوان برافراخته منصوص آنست که باجوران بخانی و احداث را از سر سلطانی
بردارند این سهم وقتی تثبیت یابد که ارغون خان را از حبس جون و از صدف بیرون آرند چون
این رای صواب نموده مقرر شد که چون زمانه مانند دل اهل عصیان تاریک گردد و دیوان اندیشه از خرد خالی
بفعل رسد بدین قرار عمل چون چرخ بلند آشیانه تاج کرد و اوقات تاریک بجز انگیختن و از ارغون خان فرصت
داد خرگاه چون جانب شرم آزرم برداشت ارغون خان از بیم استراحت باضطراب انجامید
برحسب جبلت مقصور نمود که بوسم وداع حیات و زندگانی است و بوقا دست او را گرفته از خرگاه بیرون
آورد و قصه بوضعه بر نهج مسطور است بشرف عرض رسانید و همان لحظه بوقا خان ایشان جمع آمده
رباط پایان برق رفتار سوار گشته و بجانب اردوی ایلناق تاخته او را در پیش خاش یافته پاره پاره
کردند اتفاق شب محشر و فزع روز اکبر آن روز نشاند و اما اگر فحوای مقربان سلطان اندیشه
یکی از ان جماعه بر رکب فرار سوار شده از قتل سلطان شتافته در وقتی که چهار فرسخ از اسوان گذشته
بود به پرسید و از خروج ارغون خان و حادثه بیشخون و انقلاب روزگار و قتل اوتی و انصار

شرف پیان نوده پسلطان ازین خبر موحش مضطرب و مشوش شده و روی بجانب اردوی مادر خود و فوقی فاتحان
که در سراب بود نهاد و در هر منزلی فوجی از امرا و سرداران لشکر خویش مستخلص جسته بجانب لشکری شتافتند
بهر گامی رنگامی دوری نماند و زحمت آمدن بسطور نیانجامید و صاحب دیوان بگان جرم پرسیده لاغی چند بیشتر آورده
برخلاف پستجال متوجه اصفهان گردیده اشراف و اعیان آن بلده و شرط استقبال بجای آورده و بخدمت
لایقه قیام نمودند جناب صاحبی نهایان بطرف وجرف فرستاده شخص اخباری بود چون بتحقیق پیوست که ارغون
خان و از اردوی فوقی فاتحان پسلطان احمد رابدست آورده و مانند دل اسلام ثبات و راستگی خود را
پسندیده خلاف نشسته صاحب دیوان را بر خاطر گذشت که از اصفهان بشیراز رود و از شیراز متوجه هرموز
شده بجزایر و دریا بار خود را بدیار هند رساند و روزی چند که از حیات باقی باشد در ان مملکت بفراغت
بگذراند باز از صولت قهر مغول اندیشیده و بر خاطر گذرانیده که اگر نفیس خود را از این مخرقه قفا بر ساحل خلاص
توان انداخت فرزندان و متعلقان و ارباب دستگاهان را در آتش خطاب و بوته ابتلای رقاب
توان گداخت مدت سی سال در کمال عظمت استقلال گذرانیده و وضع نشاط ایام بخشایش قیام نظام انجام ترتیب
رسانیده و اگر چرخ بعهد بوجب عادت خویش آغاز بوفای پیمان جفاکاری نهاده پیداست که از تشتت تدبیر
و فروغ رای نیفزوده و چگونه ید انسب آنست که دست امید در دامن توکل استوار داشته بزگرم
پادشاه استظهار نمایم و التجا بدرگاه عالم پناه برده و از اندیشه انواع انزوه و املال تزلزل احوال
باز ایم اگر نسیم عنایت از مهب الطاف یاد نخاهد نه وزیدن گیرد و ارغون خان از سر جریمه نگذرد و بدین
درگذرد و صلاح زرشکوی زخورشید نورنیست دریغ و والا باری چند کس را از محنت سنگینی و تعدد بیم
خلاص داده باشم انگاه کلکه شده بخود و انوفش امری الی الله برزبان گذرانیده بصوب اردوی خان پیوندان
گشت و در اثنای راه امیر خاری را تاجیک یوسف شاه و ملک نظام الدین قزوینی جهة استمالت صاحب
دیوان ارسال داشته بود میان جانب رسیده و گفتند پادشاه جهانیان میگوید که چون فدای جاوید
مراد و خسان خلقه تاج خانی و افسر جهانبانی بر فرق مبارک نهاد گناه جمیع ارباب جرایم بخشیده
و ترک فحوا و اغماض بر جرایم خطاهای همگنان گشیده و اگر صاحب دیوان بخجالت آمده هر آیینه بانصاف
اختصاص یابد و نشانی مشتمل بر امثال این معنی ظاهر گردانیده و خاطر شریف صاحبی از استماع این
کلمات اطمینان یافته بسرعت برق و باد قطع مسافت نموده تا در روز جمعه دهم شهر رجب المرجب

در پسنه ثلاث ثمانین و ستمایه بازگرد و در سید و در ثانی بوقا تر دل فرمود و روز دیگر بوقا و ارباب پیرا
بود و ارغون خان صاحب سعید را بنواخت و بتفویض منصب وزارت امید وار ساخت و در حق این
بپسندیده دعای دوام دولت باو رسانید و بمنزل خود باز گشت و چون روزی چند برین قضیه گذشت
وزرای مکنان بر منوال انجامیده که خواجه شمس الدین محمد بپستور بعهد و سامان سر انجام مهام وزارت خواهد بود
فخر الدین پسر خود را بپسام الدین از غایت بغض و عداوت بابوقا گفتند که با وجود و خال صاحب دیوان در امور
ملک و اکحکومت تو را رواج و رونق نخواهد گرفت و اگر چه خواجه روزی چند علق نماید هرگاه که مکمل گردد تو را بر اندازد
سیار ابرای تهیه سپاه خواهد ساخت بیت دشمن چو بدست آمد دوستت باید کرد ۞ زنهار که از دست
خویش نگذاری در نگذاری و دست بابد برد ۞ سودی نکند ندامت و غم خواری لاجرم در خلوتی
بوقا زبان ملامت بر ارغون خان دراز کرد و گفت کسی که در بارهٔ پدر پادشاه بد اندیشد با کسان اندام
نموده او را بزار بدار و شکنجه چگونه توقع توان داشت ثبات دولت پادشاه و رفاهی زیردست خواهد
ترین کندهٔ بیخ دولت او را از زمین باید کند گفت بیت چو خود همت بافتی بر خصم غدار ۞ کمل بقضیه تقدیر
را برآن آرد بنابران ارغون خان حکم فرمود که صاحب ایران را بر قفا بر غوا آرند و او را بحضرت بتحقیق
آن مهم گمارند و آن جناب ابوجب فرمود و دست بسته بدیوان حاضر گردانیدند چنانچه نیاسا
زیاد و فغان بدرج آسمان رسانیدند که در ازاق خلایق چنین آمده خاطر همنوایان بپسکنان را
چون دل هنرمندان بجرم شکسته اند خواجه شمس الدین محمد در جواب اهل بغض چه گفت بتقصیرات
و نقد فات بنده که اصحی بغرض بعوض رسانیده اند یکی را صد افتراف می آرم اما از ذهت اندیشه
عذر رحمت بحضرت دلی غیب سطلع عالم و خبر مند آرم مصراع بدر زبان کند هر چه دانم و هر نه بر خاطر ۞
نواز فقید و من هر گز آن بود است طلاقت لسان و فصاحت بیان هیچ فایده ندارد مصراع
با حکم خدا دم مسیحی چه کند ۞ حکم شد که مبنیا نفتیا را صلی را خراب کنند و سر چشمه جوی بسنجا را سرآب
کرد اند خواجه چون دانست که خلاصی ممکن نیست غسلی بجای آورد و دو گانه از بهر یکبار بتحقیق بگذارد
و مصحفی را که همراه داشت بر سم تفال بگشاد و این آیت بر آمد که ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا
تتنزل الملائکة الا تخافوا و لا تحزنوا و ابشروا بالجنة التی کنتم توعدون لاجرم خاطر از غلایق فارغ
ساخت در مقام تسلیم کوفت مصراع هر چه آید از تو خوش سهل خوای شفا خوای الم ۞ و نماز دیگر روز

دوشنبه

در شنبه چهارم شهر شعبان در پسنه مذکوره در موضع اهراز سر بخیه جلاد قهر شربت شهادت چشید و محنت
سرای دنیا را وداع کرده در خدمت اعلی کشید مصراع تیغی کشیده بر حمیران چرخ کوز پشت ۞ کوصد هزار
شاه و گدا را بزه کشت ۞ چون غایت قساوت جهان دونک را ۞ سهل است حرب و زشت گر رم ما در شت
آورد و اندک محمد تکی فاضل و دانشمند بی نظیر وقت خود بود و ملک الشعرای عراق فارس و معاصر شیخ مصلح
الدین سعدی شیرازی بود و در مرثیه آن وزیر صاحب سعادت این رباعی را انشاء کرد که شیخ سعدی آن
آن را شنیده و درگذشته مجدد ایران بچنین تعریف کرده و آن مرثیه است مصراع از فقر شمس متفق
خون بگذشته ۞ سروری کنند و زهره کیسو بریده ۞ شب جایسیه کرد و دران تا صبح مصراع بر زلف پس
پرده گریان مویه ۞ دو دیوان قطعه در سلک نظم کشیده تیغ خدایگان زمین و زمان کجا و
کریم اسرور در حوم خواجه دور ان ۞ جهان پناه سکندر نژاد خاقیقدر ۞ پناه دولت و اسلام و مجد و دین
عهد دولت او روزگار کرد و بیاد ۞ زداده داد محمود عدل نوشروان ۞ بسال ششصد و شصت و شش مقرر
شهید گشت در شنبه چهارم شعبان ۞ ندیده دیده افلاک مثل او هرگز ۞ بجود و همت و فضل و هنر چنین احسان
فغان بر گردش چرخ زمانه غدار ۞ گر گرد پیشه خورشید زیر خاک نهان ۞ بحق ذات تو ای گرد گار چون هستی
گر اهل بهشت مأوا و مثوا جنت رضوان

برادر خواجه شمس الدین صاحب

دیوان و در عزو علا و فضل و عطا و بلند ایوان است بحکم اتفاقان و خطه بغداد در ایت حکومت
بر او خست و آن بلد را که بعد از قتل مستعصم خان خراب و ویران شده بود که قلم و زبان
بهیچ وجه آن تغیر نتیوانند نمود و باندک زمانی معمور و آباد و آن ساخت مصراع زمین بقدم او شهر
بغداد ۞ باندک روزگاری گشت آباد ۞ و از جمله غارتهای او انکه در زمین بخف نهری حفر
کرده و زیاده از صد هزار رسخ در آن مصرف شده و آن قنات را بجوار مشهد بخف اشرف جاری فرمود
و از جمله اشعار او که شعر صحت عقیده او است این رباعی است گفته مصراع شمع اقل فقد تفق الغیق
و الفجر بدا و لاح صبح الشفق ۞ گفت بجب حیدر تعلق اکت بجز نام او بحق ۞ و از جمله بوقات
او تاریخ جهان گشای است که مشهور جهان و منظور انظار جهانیان است و شیخ فاضل کمال الدین شمس
بحرانی که از محققان علمای امامیه است کتاب شرح نهج البلاغه بنام نامی او کرده و قاضی القضات نظام
الدین الصفهانی دیوان رباعیات خود را باسم سامی او موشح ساخته در ایامی که ارغون خان مگر عدالت

خواجه شمس‌الدین محمد بر میان بسته بود و میخواست که او را بدست آرد یا سلطان احمد را بر دشمن پیروز
خواجه فاضل عادل علاءالدین عطا ملک از محنت سرای دنیا بگلخن اعلا خرامید این واقعه در شب
شنبه چهارم شهر ذی‌القعده در سنه احدی و ثمانین و ستمایه روی نمود و خواجه شمس‌الدین محمد از
پسند وزارت برخاسته بر مکان عزت نشست و سلطان احمد مراسم پرسش بجا آورده بصاحب
دیوان رفعت خلاص غایت فرمود و بمضاعف عنایت و الطاف خاطر او را تسلی و تسکین فرمود

وزیری ما بهمای آسمان رفعت و نشان دولت القصیده و نگارم صاحب دیوان است
در میان وزیران نامدار کمال کفایت و شجاعت و مهابت مشهور و در میان فضلای روزگار صاحب
این علیا مذکور است و در عزت بحر احسان او صدف فرات کم و خجل و در سعت ایادی و آلای نعم
خلائق ذریعه دولت او مستلم است این سهل در نظر ژرفگیش سهل و دوار پایستین در جنب رایضش بغایتا
نااهل مینمود و مجلس شریف مجمع فضلای مذهب حق جعفری مخط رحال او با دامنهای اشتاخترین بوسه‌گاهی
فاضل حسین بن علی الطبری که از جمله فضلای ایام بود و از افاضل مجلس شریف خواجه بهاءالدین محمد بود و
در خطبه کتب کاوین بهای گفته که مخدوم مرحوم مطلق حجت حق علی الخلوق عدل سلاطین الاولین و الآخرین بهاء
الاسلام المسلمین برکت حق سیرت و بسط عدل اتحقاق و صدق نجاذبان پیغمبر صلوات الله علیهم برآنار
خاندان و ذریت سادات و علمای اهل البیت علیهم السلام حق سبحانه و تعالی رایت دولت او را بر اقاصی
عالم برشید و سلاطین ربع مسکون بفرمان تعزز مشتاق و مذلل من تشاء و تذل من تشاء گردن عبودیت او بر میان جان
بسته معتکف عتبهٔ جلال او شدند و از اغاری این اقبال طایفه بجاه و خفض بایه و بداره الارض فرو
شدند و بعضی بدریای فلاکت فاغر فاه و رس موجها چون نگشته بقیه که بسبب قلت اعوان و انصار
و کثرت اعدای جفاکار بر شیعهٔ ایمان اظهار روحشیه بود و امروز بفضل این دولت حرام شده بلکه اکثر
سپنیان از خوف این دولت اظهار تشیع میکنند و مجبان و موالیان از علمای اهل البیت این دولت
او محفوظ شدند کتب تیریف بنام او تالیف مینمودند این عقیر است که بر کاغذ شیعه شکر آنرا ان
فرض عین است و جناب قاضی القضاة نظام الدین اصفهانی در آخر بعضی از قصاید خود که فتح
آن بمدح اهل البیت علیهم السلام کرده اشارتی بمدح خواجه بهاءالدین و عقیده او نموده و گفته است

شعر قل للنواصب کفوا الا باکم ۞ بشیعة احمی بانی الله تهویا ۞ اعادی محمد و کل الترک لعقتم

در اواسط

وزاوسم بهاءالدین تکینا ۞ و از ابن صاحب دیوان الممالک قد ۞ اوحی تواکم لما بال توهینا
جرالمناقب فی فتح النوا حبقد ۞ اضفی علیه مقیه یجری الملایینا ۞ عن المنابر للبغضین بهتم ۞ بری لا
صیتهم بالبغ لسجینا ۞ یری علیا و صلی الله مدخرا ۞ للحشر اولاده الغر المیامینا ۞ و کتاب
تاریخ الوزرا مسطور است که خواجه بهاءالدین محمد در ابتدای نشو و نمای بحکم پرورش جهان گشا بجگوت
اصفهان ویزه مقرر گشت و در بوسول ضبط و پرستیاری اظهار قدرت و سطوت رایت رفعت و نجل او از
ذروهٔ تعقل و رکد گشت ارباب عقود و اغراض بر روی ارباب آن ولایت بکلی ببست و پشت بر سند
غلطت نهاده و دلهای ایشان تجمل با گران بگذشت اگر سختی بر ذوق مزاج او نبودی حکم تعجل کردی
تا بچه صغیره و کبیره و چه رسد اگر چیزی بر ذوق مرام بسیع او رسیدی خاندان نهاد بر باد و او و مال و عیال مانند او
بباد منثور اگر دهندی ارکان دولت و نواب یوان و سایر اعیان اصفهان اگر شب یکطرفه بر بستر
استراحت می غنود و ندیدی بامداد بر زمین نسیم سحر ناشتد برگ پیدا از باد صبر بر سر رجال خود و ترسان و لرزان تر
گربا امروز از خبر فردا و بچه در پرنجات توان یافت و از نار شرار خشم آتش بارش کدام خاکسار را زنهار داد
این و یا رخواه با نات از هم پستیش نمیرزان تن بر و باد بازی دوران داد و کران کشان عراق
و اصفهان از دم خنجر خونخوارش نشان او سر بر خط فرمان نهاده ۞ شعر از بیم پستیش جهان میلرزد
در فرط هیبتش زمان میلرزد ۞ از جذبهٔ تیغ آبدار خورشید ۞ چون برگ زرد بر درخشان میلرزد
صاحب دیوان چندانکه از روی دلسوزی و شفقت ابوت و الد امجد را از فرط پرستیاری و کثرت سفک دما
نبع سفرنود و فانه غایت آن حرکات را بعبارات مختلف از پسندو خواجه بهاءالدین اصلا تنبه نمی‌کشت
و مطلقا از خون ریختن و شکر کردن و سوختن و ریختن باز نگشت ۞ شعر پند پدر نافع نشد رسوای مادر زاد را
عاقبت رو بکار آورد او سوء ادب خویش طریقه سعی در پیوست و امراض مختلف و اسقام متضاد
سودرهٔ قوت نفسی خواجه را بگشت و در هنر رسیدن اوقات حیاتش عقد ثلاثین نگرفته بود که از عالم خالی بجهان
جاودانی انتقال فرمود ۞ شعر نفان زاقت این رنج ساز راحت سوز ۞ نفان زگردش این روزگار
جور پرست ۞ که صوفی اگر بعبری نگاشت خود بشست ۞ که گوهری که بسی سال سفت خود بگسست
الصفا مسطور است که خواجه بهاءالدین محمد در چنین سیاست و اقتحام سعی تمام مبالغه تا مالکلام
داشت باصناف آن در طریقهٔ جود و سخاوت اهتمام فرموده هر گز در باب تعظیم فضلا و علما دقیقه

مهل نامرعی یکساعت اوقات خود را مقسوم گردانیده از صباح تا چاشتگاه در صفه بانشست با خلوتی
از اصدقاء و اخوان الصفا بطاعت و عبادت مبسوط و از پشتی بعد ازان بنشین سالقی با فاضل و ذوفنی
تجمل کمالات می ارغوانی پستا پس بودی اوقات را بسر انجام مهمات تک پاکستگان فاخر حال الخلقات
مرام مصرف نمودی باجلوجوان خجسته خواجه بهاء الدین محمد بسیع صاحب دیوان رسیده این رباعی را
در رشته قرة العین در سلک نظم کشیده شعر فرزند محمد ای فلک مانند است ۔ بازار زمانه را بها
یکمیت ۔ تو پشت پدر بودی ازان پشت مدر ۔ هم گشت چو او بودی تبان ابرهیت ۔ و ان فضل شعرای
زمانه در مرثیه آن بزرگ یکانه قصاید عربی و فارسی غرا گفته اند و از انجمله این مرثیه است که جناب افضلی الفضلات
قاضی نظام الدین صفهانی گفته و الحق در سفته و اشعار آبدار است شعر ۔ ما للظلام یعطی جنة الرات
ما للرداء سی منظرین الیوم من قبل ۔ ما للنجوم تواتی القوم اظهرها ۔ ما للنوایب ابتدی صفحة العنق
یکی السماء رصیح الارض واکدرت ۔ زهر النجوم و حاشت النفس الفرق ۔ الیوم یوم عسری کاسر فقدت
به العلی و النهی انشیمة الحدق ۔ مولی الانام بهاء الدین قد قبضا ۔ مضی فجدل صفو العیش بالرنق
مضی فقطع اسباب الرجاء لنا ۔ من کان یخوا و اله هرفا فرق ۔ عین المکارم و العلیاء باکیة
فی ذا المصاب الذی هر ذو حرق ۔ جاشت لعمری بحور البهر آنقه ۔ و ادمعت صفو آمالی بالغرق
انسان عین العلی فاذا اصابک کم ۔ عین بکیک منوج الیوم فی غلق ۔ من صبح وجهک عین قرة ناظرها
اسالت الدم تبدی صفحة الشفق ۔ انجی علی غصنک الریان کاکره ۔ غضا بان الشباب نضر الورق
بعد از تکیک فی اوج السماء علی ۔ شمس اکتنک تحت الارض فی نفق ۔ او می الکواکب فی الظلماء ضیاع قد
بصار من قرب اللیل مستدق ۔ نامت جدود و الالی فی ثری حمم ۔ و بات تحرث فوک الارض فی ارق
البدر غیبک قد جزء او واجسم ۔ و اثره التربة غفر و شاح علی الشرق ۔ ابصر صنایع ذاک الباری قد خفوا
لتکون بعدک ابراعیم تشق ۔ ابصر معالم قد شیدت تهاکت ۔ یشجو لافقوبت ذاک المنظر الانق
ان یصلح العین لم تبصر سوی قلق ۔ یشکو الاسار الاسی فی هذه الطبق ۔ هراک تمک یولی فاخفض الی
تمک الک حیث الجلیل بالغنیق ۔ فاذا ظفیک فوت اقبلت یوکبه ۔ و قد دنا تمک ذات الحی و الرم اللوق
فابتدرت الی التقبیل راحته ۔ فابا تمیت الی مسم و تنیق ۔ اریته لاری سوداء و کاد یسع
انکره وجه نهار ظلم الغیق ۔ یبکیک مصنفک یحی لما قرارله ۔ اوی قوی غرة مانی نواک لنا

الاستشفاع قدی بالروح تفک عن ۔ صدق من الوه الاکدب لامق ۔ هران حرکوسی للاسی صعقا
من حیة عشیة بعد لم یفق ۔ ابوک صاحب دیوان الممالک فی ۔ ذاک الوری علی الاقدار واحق
بالاتباع کی تلقاه نائبة ۔ و یستضی بوجه منک مو تمق ۔ یا ایها الترا الاربحی مالک فی
علی الاسرار بغیوا فتک عفرق ۔ بالنفس لم تقوی اعنی اماک هم ۔ اخفی رداک عناء شک محمق
قبل استبدار و بدر التم لم تمن ۔ محسوف فیما سعفا ۔ بنفق ۔ بعد ارتحالک عن فلک المدار ازا
رواح الخیر لا ترجی لمفتشق ۔ فالنک زهر الدراری سوداء جهما ۔ من راجع جالب ترا و محرق
لاکان فی رمضة احفظه الوجد کی ۔ نور بها یونق الابصار مستشق ۔ لا اشرع الرامح العلوی صعدة
کالبدر تا بعضی من الدرق ۔ لاپق شمل الثریا بعد سطا ۔ لا پید جوزا فانی زی منطق
برج بجوفی علی فی الحلل ۔ بعد استتار کنت اثر بالنطق ۔ نعم مطار رضوا الصبح کوسنت
سوداء الحق لدی کل من الحق ۔ فی صحن دور کسبل فی الافق جهو ۔ ری البوا کی جرین الیوم فی خلق
تبکی بحواری خضیب کفها بدم ۔ بالفجر فی سوداء ثواب لها مرق ۔ فتیرن مسک حصال الخیر مفضیة
الی المصالح للاشراف السوق ۔ تکلین من عرفات مسک اقتدت ۔ عن وفع مفضلة الکشف مستغلق
سقت الامور اثواب العجیبة ۔ لو اصاطاعن فی اللین لم لستق ۔ لولت عن قرناء سوداء کالحک با
عاس البرة ذو حکم و لم یفق ۔ کل تجت سوی لوم چیتهم ۔ عین النظار کنکاء الورق
و کل باسارس شده الی عرصف ۔ از لا سواد و لس اصل ای الحق ۔ ثم پسیمان لم کیفر و ال الی فم
الشاطین ارصاداً علی الطرق ۔ اقول لو اجد المکرب ارشه ۔ غاب بلا اسد شدار تحلت بقی
عال علی شدید المحو و عاقبت ۔ مثل اسر و علی ذی العلی و ثق ۔ و ران من صنع بقی شاهدا بقی
الماک طول الدهر ذا لستق ۔ کالعمری عن الاسی یری عوضا ۔ ترجو شفاک بعد الوزر بالورق
قول لشفس من صفهان ان الی ۔ مخیم الملک یطوی کل محتفل ۔ ان جئت الدوة الدنیا و الدین
من کل اک هنا بالترب ملتصق ۔ و خبر ابو توع الخطب مشتاق به ۔ ذهاء ساء صاحا کالذی ربی
نعوة عن اخی باس ممتحن ۔ داع لالیوم فی بحر الاسی غرق ۔ عن ذی لسان شکت الاناء
بالشف علیه الدهر منطلق ۔ عن ذی قوا دعلی الاحزان مشتمل ۔ جفن عین علی الافدا منطبق
حیران ضاقت علیه الارض عن سعة ۔ کانه الیوم فی الشوط الوهق ۔ فذکره و اشتهر لا اشتهار له

تعلق سنه بریحی خیر مرتقی ❊ وقل لمن لسان تجمع کلهم ❊ اما وجدت محال القول لم یتحقق
ربوا اهل العلی والمجد انهم ❊ ذاق المتون وضم الکمال مدق ❊ ارخه بقضا ء الله تعش ❊
کیمیا شیاب بالشک والمختلف ❊ ورایه فوق اراء الانام ترتبی ❊ بحمدی لواء انوار الی الفلق
یحیط کلما بمانی الدهر من خبر ❊ براع مجتمع فیه بمفترق ❊ لم یرد غلة صادی مواردة
صفو لاکدر عذب بلا شرق ❊ واشربه وجود المثل ممتنع ❊ ارضی الاله ولم یسخط کمدی حرق
یری الثبیت اول فی تقاعسه ❊ ربح العبا فلا یوتی من الرقی ❊ وبسله جنیه والاغرة کی
ینسل من تشیدهم بالخشا خلق ❊ مولی لوکوک بنی الایام قاطبة ❊ علا الحقین الهدی والفتح والفلق
من شاد قصر معالیه اخوته ❊ من شماء الاصل فی الاشراق والفلق ❊ تماولا ترکت الایام شاذ هما
خفت الی دروس الحق والعرق ❊ کل یری الکنوز الب مدخرا ❊ فحة افاق امور الملک والعیق
لولا ولم یرنجم العلی فی فرح ❊ لولاه ما فاح روض الفضل عن عبق ❊ سال السیول بنا لولا وجودهما
وساخ اقدام اهل العجز والشق ❊ اغدی علی نوب الایام یقیفها ❊ وقل ما یصرف الدهر ذا ورق
وامت یقیضها الآمال والقلت ❊ وثوق بنت الربی بالعز والحق ❊ ما انساق دهسه خیول الخیل والعجل
شهبا خیل نهار جری یستبق

نزت الخطر بمرتضد الیمین براز بوده و در وای فضیلت ازبراد در خود خواجه بهاء الدین محمد بن
ملک زجمیع علوم حتی در علم بهیئت یگانه زمان خود بوده استاد صفی الدین عبد المؤمن ارموی
وان ملی در خدمت ایلو در سال بشرف نیف را بنام شریف او تالیف نموده در تاریخ فیالی مسطور
که خواجه عطا ملک صاحب دیوان و پسرش اروان در عهد آباقا خان که بوزارت و امارت عراق
اشتغال داشت بوزی بزیارت مشهد اشرف بخف آمدند و خلقی کثیر از اکابر و ایه فریقین بالتزام
همراه بوده بعد از فراغ از مراسم زیارت سخن بذکر امامت کشیده و آخر الامر ان کف کرمانی
مصحفی که بر سر ضریح مطهر حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام نهاده بوده تقبل نمایند بایکه اشارت
رود و قرار یابد هم چون نیت کرده مصحف را بکشودند و در اول صفحه این آیه برآمد که یا ایها الذین
اذا رایتهم ضلوا الا بتغنی الاغیبت امری و بعد ازان حکمی ایشان اظهار مذهب شیعه نموده دلالت
اروان در

خواجه سعد الدین محمد کوچی ارموی

سعد الدین

سعد الدین در پری فاضل دانشمند بوده در تعلیم و زیت خیر البریه و ترویج مذهب امامیه و رعایت علمای
آن طایفه جدیست بظهور رسانیده و شیخ علامه جمال الدین بن مطهر حلی رساله سعدیه را بنام
نامی او نوشته و از و غایت تعظیم و تکریم یافته و مولانا نظام الدین اعرج نیشابوری شرح مجسطی را
باسم سامی او نموده است و در تاریخ الوزراء مسطور است که خواجه سعد الدین محمد وزیر شهریار
افاضل نوازبوده بکثرت در علم اشتغال سابقا و لاحقا و رزش اکتساب بی شبه و بی نظیر میفرمود
و بعد از شهادت خواجه صدر الدین احمد زنجانی بموجب حکم فرمان غازانی صاحب دیوانی
و زینت امور جهانبانی بکفایت خواجه رشید الدین طبیب برقرار گردید و از شیمات عدل
و احسان و افضت بر وانمان ایشان گشت زهی سید عالم و عالمیان کرت دیگر بسمت وزارت
و نظارت پذیرفت پس از روزی چند جمعی اراذل باب چند مثل قاضی ضیاء الدین سمنانی و شیخ الشیخ
محمود و سید قطب معین الدین غایجی خواطر بر تغیر قرار داده جمعیتی ساخته و اساس موافقت
بر مخالفت و زرا و انبا نهاده و در خفیه مشورت در میان انداختند چون کفایت این کفایت
بعرض سلطان غازان خان رسید بر آشفته اکثر مقرران را معروض تیغ یاسا گردانید
چو شمشیر عدالت را علم کرد ❊ بسی دست ستمگر را قلم کرد ❊ دو سه روز دیگر شهر شوال دست آشین
بسیبغایه غازان خان وفات یافته در شهر ذی الحجه مذکور ایجایتو سلطان که بسلطان محمد
خدابنده مشهور گشته تاج سلطنت بر سر نهاد و بپشتوانی او برادر زنگوار خویش زمام امور و
مهام سپاه و رعیت بکف کفایت و فقه درایت و وزارای عظام خواجه رشید الدین سعد الدین
داده و تا آن زمان که خواجه پنشست بخواجه رشید الدین در مقام موافقت و اتحاد و لوا و افتاب
دولت و اقبال او از شایبه منقصت زوال محروس و مصون مینمود ❊ تا کل نکیست غمد کلزار
نشکیبت زمانه در دلش خار ❊ چون موافقت بمخالفت مبدل گشت خواجه سعد الدین سید تاج
الدین آوجی و بعضی دیگر از نواب خود را بران داشت که پنشست بخواجه رشید الدین در مقام
تقریر آمده پانصد تومان کفایت قبول کرده سلطان محمد خواجه سعد الدین و آن حماعه را در موقف
برغو حاضر ساخت و بعد از ثبوت جرایم بسیار و جنایات خواجه سعد الدین و مقرران تبع پنشست
برامده خمسمایه تومان که قبول نموده و بوزه از جهات و ممالک ایشان بحصول پیوست

بعین پیشه سلطانی فیا فرشته و تقریر پیکاری فرو نشیست علی ابن هلال الکاتب الشهیر بابن بواب
از غلامان فلک بهاء الدوله ابن بویه است این نقطه سواد الوقوش براقه شعاعش بالجای سواد العین
پرسپاس بصرکار دوخوار خط لطافت آثارش را که در رنج یاقوت فلک دُرج یاقوت را در غیرت آورد مشک
دار و مهرنی در بهای آن نقد جان روان سپار یعنی از فضلای شعوار این دوبیت در مدح او است

شعر ایا ابن هلال کم حویت فضیله ٭ فدوت بهاء بین البریه اوحده ٭ وکم عهدنا الدار یفیض ناضحا
وانت جعلت الدر راقم اسود ٭ ترکت بیاض فی الدفاتر مسوده ٭ که در کتاب مثل او در نزدیک کسی پدید نشده و اگر
چه ابو علی بن مقله اول کسی است که نقل این الخط کونی نموده و ابواب این صورت فرموده و خط را بترتیب
بوابین بواب تهذیب و تنقیح طریقه او نموده و چه علاقه بهیجی بران پرنشانیده و جمیع خوشنویسان روزگار بر منوال دیبای خط زیبای او می بینند بستادی او را در مقام اعتراف اند در
تاریخ مصر قاهره احوال او بین وجه مسطور است که علی بن هلال الامام الاستاد ذوالاکمین صاحب
خط المنسوب الفایق اهل عصر فی خط المنسوب حتی شاع ذکره شرقا و غربا کان موفاه بالفسطاط
الدار فی سال چهارصد و پنجاه و سه رحلت یافت و این ابیات را در مرثیه او گفته اند این است شعر

پیشوا الکتاب نقطک ساغا ٭ و نقطت بعبرة ذاک الایام ٭ فلذاک سودت الدوی کانه ٭ سقا
علیک و شعشعت الاقدام ٭ یعنی گفته اند که وفات او در شهر جمادی الاول سال از چهارصد و نیزده
بوده در بغداد مدفون گردید خواجه میر علی هروی تبریزی واضع اصل خط نستعلیق و موشی فاضل صاحب
ترفیق بوده مولانا سلطان علی که تذکره بوسط است در سلسله منظوره مشهور و خود اشارت
بشطری از احوال او نموده و گفته شعر نسخ تعلیق کرخی حلیت ٭ واضع اصل خواجه میر علیست
چیش بود و با علی ازلی ٭ پیش تبریز سد بعلی ٭ تا کرا بوده است عالم آدم ٭ هرکز این خط
نبود در عالم ٭ وضع فرموده او تردهی دقیق ٭ از خط نسخ و خط تعلیق ٭ لی کلکش از آن سکر ریزست
کاصلش از خاک پاک تبریزست ٭ یکمی میتی او زنادانی ٭ بلی ولایت نبوده هادی لیکن
کاتبانی که گفته و میگویند ٭ همه از اصل و فرع زاینده ٭ در جمیع خطوط بود و هست
زاستادان آن شنیده ام این حرف ٭ خط پاکش چو شعر او موزون ٭ است تعریف او ز حد بیان
به معاصر بجمع الانصاف ٭ شیخ شیرین مقال شیخ کمال ٭ کز سخنهای چو شیوه ای چند

بست شیرین تر از نبات و رقند ٭ همه فرخنده از این جهان خواجه ٭ رخ فرخنده در نقاب ترا
بهر شان ز انچه خوانم و دانم ٭ روح او را رحمه خوانم مولانا سلطان علی مشهدی
در خط نستعلیق مشهور تر از آنست که حاجت باین نوشتن تعریف باشد اگرچه در تحصیل آن صنعت
چند روزی بخدمت استاد ان نوشته اما فی الحقیقه آن رتبه عالی را از نظر آمد حضرت امیر المومنین
علی علیه السلام را بخواب چنانکه در رساله منظوره خود بان اشارت نموده و گفته است بیت از جوانی بخط
وی سلم ٭ خوش خط خطا رانمی از ترده بسیلم ٭ پرسیدم که قدم زدی ٭ تو انستی قلم زدی
گر نگشتی تهاقلم کردی ٭ بخیال خط رقم کردی ٭ از قضا پرغلطی روزی ٭ پشم آمد بسان دستوری
قلم کاغذ دوات هم جست ٭ پست رنجوف را درست ٭ بنوشت او را ان بدیدم ٭ شدم از لکنت زبان شما تو
از کجا بال بود صاحب حال ٭ حسب حالش ببال اجمال ٭ زین سبب خوش خط زیبا شدیم ٭ ول کز فتار رود شادیم
بعد ازان ملتی برین گذشت ٭ مهر خطم از ایران برگذشت ٭ بیت روزگاری علی کردم
قلم شق را سیقلی کردم ٭ در خیال این که کار کند پذیر ٭ شه بخوابم بجمال نماید
تا شبی خواب دیدم از زهره ٭ تیر علی خطا تو مشهور شد ٭ گر خطم دیده فاز انجم شد
غلمت زاد و قلم رو رشد ٭ خواب را مختصه نودم بار ٭ قصه خواب بست و در زر از
پیش ازین زین نمط بیارگفت ٭ کز ندارم مجال گفت و شنفت ٭ بند سلطان علی غلامم
شهرت خط او زنام علیست ٭ روز و شب کو به از نبی و ولیست ٭ ذکر کرش هست افضل جملی
مولف چنین گوید که خدمت مولوی برجاست صورت و معانی سیرت موصوف بود و در خط
نسخ تعلیق آن مقدار مهارت حاصل نمود که خطوط او بستادان متقدمین و متاخرین
شرح باخت و در زمان پادشاه حسین میرزا باشارت آنحضرت و التماس میر علیشیر تتبع
نسخ شیخ یاقوتی پرداخت و کاری بتنظیم اشعار میرعلیشیر زبان میکشاد و با وجود آنکه پس شریفش از صنعت
نسخ شیخ یاقوتی بود خط را خوب می نوشت چنانکه از این دو بیت شنوی او نیز معلوم میگردد و بیت
مراغم شصت و سه شد پیش رکم ٭ هنوزم چو هست میکنم قلم ٭ توانم هنوز از خوشی و جلی
نوشتن که العبد سلطان علی ٭ در مشهور پسنه تسع عشر و تسعمایه در مشهد مقدس بر وضع مجلس
نوشته و در جوار کنبد خانه رکاب فیض آثار زوار ریاضت مولانا میر علی مشهدی تردد از الدین

کاتب و سلطان علی مشهدی گیکرا و چون خط او بکمال رسید بمولانا سلطانعلی در مقام دعوی شد و اهل عصر
جانب مولانا گرفتند و آخر الامر قطعه از مولانا سلطان علی گرفته تقلیب نموده و با قطعه‌ای مولانا بخش او کرد
مولانا هیچ نشد و گویا خط او کهنه است و بعد از آن سید خط امیر علی را سپید خان او زبک با کثر فضلای
هرات نمود امیر ابیخار او زبک و آخر عمر در بخارا بعذاب منجمت او داد و فات سنه الاعتقاد او گرفتار بود و
و هر چند رعایت بسیار از ایشان می‌یافت که بمقتضای فطرت اصلی حکایت از توطن ایشان میکرد و این
قطعه را در ان باب گفته فرستاد قطعه عمری از شرق و تا بو قدم همچون چمک ۞ تا که خط سر بجاده
بدین قانون شد ۞ سوخت از غصه در و قلم گر چو اصل سازم ۞ که مرا نسبت این شهر بود پیران شد
طالب معنی ز سخنهای ان جهانند مرا ۞ این بلا بر سر ما از سخن خط آمد امروز ۞ دو گر خط سیاه‌ای منه
مجنون شد انجلوت گزیدان او امیر سید احمد مشهدی و خواجه محمد سپاه و شیخانی است و خواجه محمود
از عنفوان جوانی ساده رویی در خدمت امیر علی بود و قتی که بازار بچه‌بند و این قطعه را گفته و فرستاد
قطعه خواجه محمود اگر چه یکچندی ۞ پوشش کردان فخر حصر ۞ بهر تعلیم او دلم خون شد ۞ جهلش
یافت حسن تحریر ۞ و رحق او نرفت تقصیری ۞ لیکن از دهم بسنگند تقصیر ۞ هر چه خوبی او بود
از زد و نیک ۞ جور ایسکند بنام خیر ۞ و در چوار مزار شیخ سیف الدین
باخرزی گرد او در شیخ العالم گویند و قعست و فاتحه‌ان پیشتر که در بخارا نشود نمانیست و آخر بهند
افتاده اند و حکمی عقیده و فاسد و اهل بخارا او را مذمت نموده و یا او لی الابصار مجلس پیش ۞ و در شعر ایشان
عرب گرسنه را باب او اند ۞ عبد الله بن ابی سلمی پسر بن رباح المزنی از صحابه حضرت سید المرسلین
و شیعه امیر المؤمنین علیهما افضل صلوات المصلین بوده علو کعب او در فصاحت بزرگی بر هر زبان
و صعب ظاهر و هویدا ست نقل اشارت ۞ گویند قبل از انکه بشرف اسلام فایز گردد و ذان
بهجو بعضی از خدام عتبه رسالت پناه خاقان کعبه جلالت فرستاد و بلو و حضرت رسالت
صلی الله علیه و آله و سلم خون او را مهدر ساخته بود و چون کعب این معنی خبر یافت دانست که از آن
حضرت جز بزلال رحمت پدیدرغ او که بگلگ دما ارسلناک الا رحمة للعالمین ذرات دو عالم را شامل است
پناه توان آورد قصیده‌ء که از زیور بلاغت کمال حضرت خاتمیت شعار محلی است ترتیب نموده
بر سم عرب بر تشتری تیز رو سوار شده علی الرحل کرد خود را بآستان ملایکه آشیان رسانید بعد از اسلام

ابتدا بانشد قصیده نمود و در ان اثنا قصیده بعذرت و استغفار مندرج بود و چون حضرت استماع فرمود
ترم عفو بر جریده و اعفو آگشیده و بردیای کریمی آن استجاج امانی توان نمود و از تن روح پرور چنان مظهر
پرول گردد و بر جوالذ زمود و او را بسنگ بیکشان تبدیل بخرط کرد ۞ شیخ ابو حجر عقیلی در کتاب اصابه
آورده که کعب بن زهیر بعد از اسلام نزد پیغمبر آمد و گفت یا رسول الله بهمین وضع نزد حضرت رسالت پناه آمده
بخواهم که شفاعت کنم پس آن حضرت بردای مبارک خود بجانب او کشید و کعب ایستاده بود پیش رفت و بعد
از ان خود را کشوده و در خواندن قصیده و شروع نمود و تیز آورده و که آن بردیای که حضرت رسالت
پناه بود او از زانی خرید بصد دینار از او لا و کعب بچهار هزار درم خریده بود و تمام بر است که خلفای بنی
امیه و بنی العباس در ایام عیدی پوشیده اند و چون قصار مطلوب بود و این چند بیت از قصیده ۞ گویند
اقتضا نمود ۞ بانت سعاد ۞ فقلبی الیوم متبول ۞ و فات اثر خلیل گشته ۞ لا الیتک ای الفتک مشغول ۞ فخلت فلوا سیسیلی
لا ابا لکم ۞ فکل ما قدر الرحمن مفعول ۞ امست ان رسول الله و عدلنی ۞ و العفو عند رسول الله مامول
لا تاخذنی باقوال الوشاة و لم ۞ ار نب ان کثرت فی الاقاویل ۞ ان الرسول لسیف یستضاء به ۞ مهند
من سیوف الله مسلول ۞ این بیت را سید تقدی میر مرتضی علم الهدی در کتاب شفی از کعب نقل کرده و مرح
را امام الوری نقل نموده ۞ و قیل العباد و رب الناس کلهم ۞ اصهر النبی خیر الناس کلهم ۞ فکل من آبا الفخر مفخره ۞ علی الصفوة مرح
الامی اولهم ۞ قیل العباد و رب الناس کلهم ۞ فزدق بن غالب ابن صعصعة التمیمی الجاشعی رحمه الله همام
همام کنیت ابو فراس ست و فزدق لقب است چنانکه سید اجل محی میر مرتضی علم الهدی در کتاب
غرر الفواید و درر القلاید بآن تصریح نموده و او از اعیان شیعه امیر المؤمنین و مداح خاندان طیبین طاهرین
بوده و بعضی بر انند که بصحبت حضرت سید المرسلین فایز گردیده است گویند فرزدق در اول حال زنا خیر ایره
می بحمل مثقال ذره خشایره از ان بمبارک انحضرت رسیده و گفته که بهمین بیت دانی ۞ مرا گفایت ست و صاحب اصابه این روایت را در از گفته و گفته که خود ذکر نموده که عمر فرزدق بر هفتاد
صد سال و بروایتی یکصد و سی سال عمر بوده و در سنه عشرین و مایه فوات نموده و این باطل است یکصد
و سی سال نموده و در کتاب غرر مذکور ست که فزدق با وجود تقدم در شعر ابوع او در ان فن مبرز و
علیا و غایت قصوی از خاندان بزرگ بود و پدران او را خطر ظاهر و خاطر باهر و است و در کتاب
اصابه بسطور ست که غالب پدر فزدق از گریبان روشنگر صاحب شتران بشمار بوده و چون در بصره بخانه

حضرت ایر رسید و فرزدق را احوال آورد و همه با پس آن حضرت شرف گردانید اظهار شوکه شعر او خوب نیکو بیدو ادای نظم را چنانکه می باید حضرت ایز فرمود و گفت که تعلم قرآن او را به از شعر و انشاد است پس فرزدق با خود اندیشه کرد و گفت من قبل صحیح چیز نپرداخته ام تا قرآن محفوظ نسازم و نفقه آثار روایت نموده اند که هشام ابن عبد الملک در ایام حکومت خود حج رفت و در وقت طواف هر چند خواست که الحجر الاسود را استلام کند بواسطه ازدحام طالبان میسر نشد بجای بنشست و مردم را نظاره میکرد ناگاه حضرت امام همام علی ابن الحسین زین العابدین علیهما السلام حاضر شد با وجود آنکه خانه اشتغال نمود چون حجر الاسود رسید همه مردمان از هیبت آنحضرت پیک جانب شدند تا بتقبیل حجر الاسود کردی از اعیان شام که همراه هشام بود پرسید که چه کس است که مردم را زهیبت او دور زدند هشام گفت نمی شناسم از ترس آنکه مبادا اهل شام نوعی رغبت نمایند فرزدق آنجا حاضر بود چون تجاهل هشام را ملاحظه نمود گفت من می شناسمش فرمود که زود چه پری بسوی من کس رود فرزدق قصیده غرا در تعریف و تمدح حضرت امام علیه السلام انشا نمود و آن قصیده این است

هذا الذی یعرف البطحا وطاته ۞ والبیت یعرفه و الحل و الحرم ۞ هذا ابن خیر عباد الله کلهم ۞ هذا التقی النقی الطاهر العلم ۞ هذا علی رسول الله والده ۞ امنت بوزبداه تهدی الامم ۞ اذا رانه قریش قال قائلهم ۞ الی مکارم هذا ینتهی الکرم ۞ ینمی الی ذروة العزالتی قصرت ۞ عن نیلها عرب الاسلام و العجم ۞ یکاد یمسکه عرفان راحته ۞ رکن الحطیم اذا ما جاء یستلم ۞ ای القبیل له بیت بیعلم ۞ لاولیة هذا اوله نعم ۞ فی کف حمران ریحه عبق ۞ من کف اروع فی عرنینه شمم ۞ ینشق نور الهدی من نور طلعته ۞ کالشمس تنجاب عن اشراقها الظلم ۞ مشتقة من رسول الله نبعته ۞ طابت عناصره و الخیم و الشیم ۞ ینمی علی حسب عن اکرم الحسب ۞ و فضل امته دانت له الامم ۞ هذا ابن فاطمة ان کنت جاهله ۞ بجده انبیاء الله قد ختموا ۞ الله شرفه قدما و عظمه جری مکارمه لاقی لاحته القلم ۞ کلتا یدیه غیاث عم نفعهما ۞ یستوکفان ولا یعروهما العدم ۞ سهل الخلیقة لا تخشی بوادره ۞ یزینه اثنان حسن الخلق و الشیم ۞ الیلیث اهول من حین حنقبه ۞ و الموت ابیض من حین تبسمه ۞ حمال اثقال اقوام اذا فدحوا ۞ حلوا الشمال تحلوا عند هم النعم ۞ لا یخلف الوعد میمون نقیبته ۞ رحب الفناء اریب حین تعزم ۞ بکل لا قطع الانی نهذه

لولا اشتهاد کانت لاءهم ۞ عم البریة بالاحسان و الشیم ۞ غنها العباد تة والاقلال و العدم ۞ من معشر حبهم دین و بغضهم ۞ کفر و قربهم منجی و معتصم ۞ ان عد اهل التقی کانوا ائمتهم ۞ او قیل من خیر خلق الله قیل هم ۞ لا یستطیع جواد بعد غایتهم ۞ و لا یدانیهم قوم و ان کرموا ۞ هم الغیوث اذا ما ازمة ازمت ۞ و الاسد اسد الشری و الناس تحترم ۞ لا ینقص العسر بسطا من اکفهم ۞ سیان ذلک ان اثری و ان عدموا ۞ مقدم بعد ذکر الله ذکرهم ۞ فی کل بدء و مختوم به الکلم ۞ یا بی لهم ان یحل الذم ساحتهم ۞ خیم کریم و اید بالله الامم ۞ یستدفع السوء و البلوی بحبهم ۞ و یستقیم به الاحسان و النعم ۞ فلیس قولک من هذا بضائره ۞ العرب تعرف من انکرت و العجم ۞ من یعرف الله یعرف اولیت ذا ۞ فالدین من بیت هذا نال الامم ۞ ما قال لا قط الا فی تشهده ۞ لولا التشهد کانت لاءهم نعم

سپس قرزدق این قصیده غرا را بر هشام آن روز خواند چون هشام آن قصیده غرا را شنوی ۞ خونش اندر رگ از غضب بجوش ۞ بفرزدق گرفت حالی جا ۞ گردآغاز با آخر کوشش کوش ۞ ساخت از چشم شامیان خوارش ۞ حبس فرمود و بهر آن کارش ۞ مجمر زرغ خوش و ا فعقعق ۞ راست کردار و راست دین نیکی ۞ اگر ش چشم راست باین بودی ۞ هست پیدا و خلق کشادی ۞ جای آن حبس خلعتش دادی ۞ و ایضا در سلسلة الذهب مذکور است ۞ قصه مدح او الفرزدق شنیدید ۞ چون بدان شاه حق شناس رسید ۞ از درم بهر او نگشت دخت ۞ کرد حالی روان ده هزار ۞ بوذر پس آن درم گرفت قبول ۞ گفت مقصود من خدا و رسول ۞ بود از آن مدح بی نوا آن عطا ۞ زانکه عرشه یف را خطا ۞ همه جا از برای هم همه چی ۞ کرد اجر شریف را هیچی ۞ تا نشستم سوی ان مدیح خان ۞ بهر غارت چنان سخنان ۞ قلت خالصا لوجهه ۞ لالتان یستقیض ما اعطاه ۞ قال زین العباد و العباد ۞ مانویه عوض لا ترتاد ۞ زانکو ما اهل بیت اجا نیم ۞ هر چه داریم از نیستانیم ۞ ابر جود و کرم ز یثرب خاست ۞ قطره از ما بانگردد باز ۞ آنچه هم ز بیمبر علا ۞ گفته تکمیل ما کوسوی ۞ چون فرزدق بان وفا کردم ۞ کشت بینا قبول گردیدم ۞ از برای خدای بو رسول ۞ هر چه آمد از وجه رد وجه قبول ۞ صلواتی از شایخ حرمین ۞ چون بشنید آن قشیده دو رکعتین ۞ گفت نیل مرا یقینی حق را ۞ بس بود این عمل فرزدق را ۞ مستعد شد رضای رحمانرا

پستی شد ریاض رضوان را ۞ زانکه نزدیک حاکم جایر ۞ کردحق را برای حق خاصم

آورده اند که فرزدق دران حبس شروع در هجو هشام نموده قبل از اتمام مضمون این بیت را

باو اعلام کرد بیت گیرخرزم بردام لیکن ۞ می نگویم که در کجاست هنوز ۞ چون هشام از مضمون

پیغام اطلاع افتاد او را از حبس خلاصی داد و بیجا ب کوفه فرستاد و در کتاب غرر مذکور است

که فرزدق مجلس سلیمان ابن عبد الملک درآمده در نصیحت شاعر با اهل او بود لیس سلیمان فرزدق

را گفت که از شعر خود چیزی بخوان او در اکحان آن بود که شعری در مدح او بر نخواند و فرزدق

چون از روی علو همت و عداوت دینی او را قابل مدح نمید انست شعری از غزلیات خود بر خواند

پس سلیمان از انمعنی بغایت آزرده شد و آثار کدورت بر ناصیه او ناباز کش ظاهر شد چون آن معنی را

فهمید شعری از خود در مدح او خواند و از و صله خوب یافت و ایضا در کتاب غرر آورده اند شیخ ابو

رکیت نزد فرزدق آمد گفت که قصیده گفته ام میخواهم که آنرا بر تو عرض نمایم فرزدق گفت بخوان

رکیت شروع نمود چون این مصراع را خواند که بصراع طربت و ما خوتعالی البیض اطرب ۞ فرزدق

گفت ما در نشنیده و بصراع طرب تو بسه ای رکیت بصراع دوم را بپست دیگر خواند بیت

والعبا بنی او رکیت یعیب ۞ ولا بهنی دار ولا پسم منزل ۞ دلم خطر نمی نان محتضب ۞ دیگر

بار و فرزدق گفت که طرب تو از رکیت این ابیات را خواند شعر ولا انا من یرجز الظیر همه

اصاح غراب ام توعض غلب ۞ ولا السانحات السار حات عشیه ۞ امر سلیم القرآن ام ر اعضب

رکمن الی اهل الفضایل دانبی ۞ وخیری خواه و خیر طیب ۞ فرزدق تحکمت آیا ازین جامه

نمی دارم خود پیشه رکیت این بیت را خواند که شعر الی القوالبیض الذین یحبهم ۞ الی الله فحنانی

القوب ۞ فرزدق چون این بیت شنید و گفت اینها نی ناشم اند پس رکیت این بیت را خواند شعر

بنی اشم رمط الینی فاتی ۞ بهم اهلهم ارضی مرارا و اغضب ۞ انگاه فرزدق گفت و الله که اگر بغیر

ایشان می پرسیدی مع خود را ضایع میساختی و در کتاب غرر مذکور است که فرزدق روزی بمجلس پسر

بن العاص اموی علیه اللعنه در آمد و خطبه شاعر نژاد بود و چون فرزدق نزدیک رسید این شعر

بر سبیل شکایت خواند که شعر الیک فررت منک و من زاد ۞ ولم احب دی کما حلا لا فخان کمن

البعاد اصل قتیل ۞ فقد تلف شاعرکم و قالا ۞ تری العراجیح من قریش ۞ اذا ما الامر

فی الحدثان

فی الحدثان حالا ۞ قیاما ینظرون الی سعید کانهم ۞ بروس به مسلالا ۞ پس خطیب سعید پرسید گفت

و الله ای امیر که ابیت شعر نه اکنون تا امروز شگفت نیکنه ایم انگاه فرزدق گفت که ای جوان آیا

مادر تو هرگز بحجاز آمده فرزدق گفت نه لیکن پدرین بحجاز رسیده و غرض خطبه ازان سخن آن بود که

اگر پدر فرزدق بحجاز آمده و اتبع شده ام و فرزدق ازین است و را فرزدق از جواب آنست که پدر مطلع

بحجاز آمده و بر مادر خطب و اتبع شده و خطبه از پدرین است و ایضا در کتاب غرر مذکور است

که فرزدق در آخر عمر از قذف و فسق تایب شد با انکه در ایام شاعری و اثنای غزل سرای و خلاعکری

یکبار و هرگز از امرین نبوده بالکلیه اعمال را سم آن فی نمود تا انکه از بعضی ثقات مروی است که گفت

روزی بخدمت فرزدق و در اثنای همزبانی او از زنجیری از زیر دامان او شنیدم بعد از تامل او را

در زنجیر دیدم و چون ازسبب آن پرسیدم گفت که با خدای تعالی عهد نموده ام که قصد از پای خود بر

ندارم تا قران را حفظ نمایم و راست است که فرزدق دست در پستار کعبه زده عهد نموده که بقیت العمر

ترک هجا و قذف نماید و این ابیات را بزبان راند شعر الم ترنی عاهدت ربی و انتی ۞ لبین زماج

قیاما بمقام ۞ علی حلقه لاشتم الله جهرة ۞ ولا فاجرا جاس فی زور کلام ۞ اعفتک الامس

پسبعین حجة ۞ فلما انقضی عشرو تم تمامی ۞ فرعت الی بربی و الفت انتی ۞ و قال لا اتم مختوف

حوامی ۞ و ایضا در کتاب غرر از اویس ابن عمران که یکی از اعیان روزگار خود بوده منقولست که گفت

روزی فرزدق بنجانه من آمد جمعی از اهل فضل حاضر بودند سخن از رحمت خدای تعالی و سعت گرفت

یکبار گشت دهان ظاهر شد که فرزدق را امید واری بر حمت الهی بیش از جمیع حاضران بود اویس گفت

از حاضران باو گفت که مرکاه ترا این چنین مذنب و رجا و امید واری است جوا قذف محصنات

می نمای و طرین هجا و لواز م آن زنای چها می گفت آیا پدرس و مادرس را بواسطه دشنامی با صعابت

بدنامی در تونوری انداز ند و خاطر خود را آبان خوشس می سازند حاضران گفتند نه لبک ترحم بر تو خواهند

کرد فرزدق گفت و الله که مرا امید واری برحمت خدای تعالی بیشتر است از رحمت پدر و مادر ایضا

در غرر مسطور است که حسن بصری در غزای زن فرزدق حاضر شد و در وقتی که فرزدق نزدیک قبر نشسته

بود باو گفت که ای فرزدق چه چیز ترا برای خود مهیا و آماده ساخته فرزدق گفت هشتاد سال است

که شهادت لا الا الله را مهیا ساخته ام حسن گفت این سخن خیمه است طناب بهای او کجاست

فرزدق فی الحال این ابیات را برا و خواند شعر اخاف وراء اللّه ان لم یجاننی ۞ اشد من الموت التباعا بانتیا ۞ از اجارنی یوم الحفیظ قاید ۞ عسف وسواق یسوق العنزدا ۞ الفاخا جعنی اولا و اوم من بنی ۞ الی النار مغلول القلاد و ازرقا ۞ یقاد الی النار الجحیم سربلا ۞ سراپیل قطران لباسا محرقا انتهی و چون یعبری و رخو و پیچید و کفت حبک یعنی این اعتقاد تر این است و در کتاب غرر و درر مسطور است که شخصی فرزدق را بعد از وفات او در خواب دید از او پرسید که خدای تعالی با تو چه کرد معاملهٔ نمود گفت بر کت آن ابیات را غفر لی و کتب ان زین العابدین اذا کان بشیعتنا اثنا عشریه است بحضرت ما یعنی محمد ابن علی الباقر و جعفر بن محمد الصادق معاصر بوده و در مدح ایشان و سایر اهل بیت علیهم السلام قصاید غرا نظم نموده علامه حلی قدس الله سره در کتاب منهاج الکرامه از ثعلبان شمرده و در صحیفه او لفظ مشکور آورده و شیخ حسن بن داود یعنی برادر زاده حضرت امام محمد باقر علیه السلام میان و خالگه نزال سوید ابروح القدس پاست تقول فداربا و او فرموده آورده و آنچه کوزی کیت در خدمت امام محمد باقر علیه السلام رفته بود و دیده که آنحضرت باین بیت ترنم می نمود که این بیت شعر که ذهب الذین یعاش فی اکنافهم ۞ لم یبق الا کاشح او حاسد پس کیت در بدیهه این بیت را الی نمود که شعر و بقی علی ظهر البسیطة واحد ۞ فهو المراد و انت ذاک الواحد و ایضا از منقول است که روزی از حضرت امام التماس نودم که مرا از حال شیخین خبر امید پس آن حضرت فرمودند که ما اهل بیت محمد من دم ولا و نحن حجة تجیر حجة و لا نحکم بظلم الا و هو فی اعتقادنا الی یوم یقوم قائمنا یعنی فرمود ند که بقدر ظرف حجاست خوبی از رحجة و ابطال حجتی باحق نشده و حکمی از روی ظلم جاری نکرده بود الا آنکه وبال آن در گردن ایشان خواهد بود تا روزی که قایم ما یعنی محمد ابن الحسن العسکری علیهما السلام در خلافت روی زمین قیام و ظاهر کرد و پر بعضی از روایات این زیادتی است که و لکن محاسن نبی هاشم اکرکبار نا و صغار نا بکسیها و ابراءة نهمتاری چون شیوخ اهل ضلال برال و عمرت رسول تعال جواره تقدم کرده حقوقی ایشان را از خلافت و غیره غصب نمودند فساق و کفار را این معنی و تظلم اهل و آسیان افتاده و عرصه بر منافقان فراخ شده و شبهه در میان خلق بماند و ضعفه اسلام کفتند اگر ان نوع بجوز بودی صحابه که صد را اول بودند از مهاجر و انصار مصاحبان پیغمبر مختار و پیشوایان قرن اول و اخیار

باین محل ابتدا کرده و در بیان قوت و نوع شبهه نه شته و همت بر تحقیق معانی قرآن و حدیث کماشته و الا منبه میشدند با مانک نالی از تحاصیل علمی که از ائمه و اولیا و انبیا و غیر ایشان بر جا مانده و اولیا و اقع شده چنانکه قابیل پسر آدم علیه السلام برادر ابعیانی خود هابیل را بنا بر چیزی که با وی نداشت بکشت و اولاد یعقوب علیه السلام یوسف را در غایة الحب اله خفتند و مرتبهٔ ثانیه بدر اهم سعد و د و بفرختند و سایر بنی اسرائیل طرائق را وی را ندادی پیمودند اطاعه کو ساله سامری را بر متابعت موسی و هارون علیهما السلام جنبیدند و با طایفه با دنی توجهی بوضوح انجامید که صد و ظلم و غدری که بر اهل بیت و اقع شد از اولاد و اشراف و سادات کار ایشان با نکار بر بوده حق عز و جل بقطعات کلات و عزی و هبل کشته بود و مشرک انکو ایشان را عماد حیلت شده امکن و اجو خواه بود و خاصه که اعلام اسلام برای رمیت شمشیر حضرت امیر با رعیت بخلافت تاج و سریر میسو ذند چنانکه مقصود رسیدند و دران ضمن انتقام خون یاران خود کرد و در بدر چنین کشته شدند و اهل بیت کشیدند و سر خال اوجمی که با ایشان مخالطت و ارتباط نا بنکو داشتند لیکن جماعتی که در تربیه ضلال نشو و نما یافته اند و در غایت عجب طریقه اباکه آثار و اجداد ما آبا ذا علی است خود را انداخته متبع سواد اعظم را که بوجب آیه کریمه و الذین کذبوا بایاتنا سنستدرجهم من حیث لا یعلمون و آیه و لکن اکثر هم لا یعلمون علامت خذلان آلهی و ضلالت است نقب التعیین خاطر خاشتند ترک استعمال عقل نموده بوای تمثل حکام جایره و ملوک فاجره راشل بنی امیه بنی العباس دیگر هم برافتاده اند و در ترویج آن احادیث موضوعه یافته اند بلا جرم خونهای ناحق ریخته و میریزند و خاک مخته و بلاد و ظلم و ابتلا بر مفارق بندکان خدا ایخته اند و میریزند از چنین آن حکایت شهود کرکی از ملوک تدمران از علوی پرسید که ای سید امام حسین را علیه السلام در کربلا شهید کردند سید در جواب گفت ای ملک امام حسین را روز سقیفه نی ساعده و کربه ابو بکر بیعت کرده و در انجا شهید کردند و از چنین است تبر که شاعر کوید است شعر

برغم لعنت که آمین خطا زبیش است ۞ قتل مظلومان بهشت کربلا از پیش است ۞ بر چنین این کلام را با حوال کیت ربطی تمام نبود اما چون خاطر فاتر از جوا رفحار غدار بغایت آزرده و رنجکار است بلی جهت ابراز اشال این معانی ترشح مینماید و کیت خوش خوانم قلم طریق اظهار آن می پماید یقین است که مخلصان اهل بیت را خوش می آید و مع هذا از بیم آنکه مبادا بعضی از اوباش لطیفه را ملامت نزاید از اشعار کیت باین چند بیت که در باب اظهار تظلم اهل بیت و حقیت ایشان بمقام سید انام

از دیگران واقع شده و در تفسیر رئیس المفسرین شیخ ابوالفتوح خزاعی رازی رحمة الله و کتاب تفسیر او گفتا میفاید
یوم الروح و روح یذکر رحمه ابان له الولایت لو اطیعا و لکن الرجال تعلوا
نظم آشکارا خطبا بیعا شیخ ابوالفتوح آورده و گفت چون این قصیده و بعضی از اشعار دیگر را
در خواب دیدم و اکثر آن قصیده و بعضی ازخوان من نخواندم چون بیدار شدم گفت راست گفتی
و اکنون بعقب این بیت گفت یوم ارشل و اک الیوم ارباما و این قطعه
را که مشتمل است بر جوابی لطیف از سوال مشهور که جهود با آن مغرور زند و بعضی از مجموعات گیت خزانه
قوله تعالی انهم لم یعبئوا بمناک علی و حق لیدفع عنه العظیم مرتبه ام کیف اهمل من لاسل صارم
فی وجهه ارثیت الطریقه و نحلت من ثبت فی العقل حکمه فعلا اقراض علیک حین نصفه لم
عرالله ایلیا سلطنه علی بن آدم فی الآفاق یعتذره لم اهمل الله نفسه عذابا یقول الجهل
فانی ان الله حی خلق تسلوه فی الملایس لوارادالله کان به و بالذی نفسه وجه کان لکفه
امی لهم فستاوه و اتی فوا تهم ان الغوی کذا الله ما تسوفه و هل فلا حجته لله ایکک من
جبا رسوء علی الباسا لطیفه و در کتاب مشتمل از شعر گیت این قطعه منقولست که گفته میشود
یقولان لم یورث ولا لا تراثه فقد شرکت فیه کهیل سواحسب و فحک بلخم السکون و کیم
و کندت و الحیان کرام و کعب اعمهم و لا انتسلت قضیون مهاکار و کان لجد القیس عضو نوب
و لا شغلت من خنف فی سواعم و لا اقت حمیر قیس بهایم لقبوا و کانت الا نضار زهما ازد
و لا شیا عنها اد انس غیب هم شهدا بدرا خیر بعده و یوم حنین والده یقتیب
و هم ربیعا غیه طار شباطه علیها باطراف القنا و تحدثت فان می لم تصلح لی سواهم
فان ذوی القربی احق و اوجب و در کتاب شیخ ابوعمر کشی مسطورست که یکی از صلحا و معاصران
گیت الشعبی را شنیدست او را که در مدح اهل البیت علیهم السلام و طعن اعدا ایشان واقع است
از گیت استماع مینمود و با او میگفت و مثل مدیه در خواندن آنها جدی تمام داشت آخر او را اعتنایی
در گیت آن سوء هم شد و بیست و پنج سال از خواندن آنها متوقف شد تا آنکه در خواب دید که گویا
قیامت قایم شده و او در میان آن محشر است و صحیفه بدست او میدهند و چون آن صحیفه را بگشود
دید که در آنجا نوشته بود بسم الله الرحمن الرحیم اسماء من یدخل الجنة من محبی علی ابن ابی طالب چون

نظر در سطر اول کرده مهای گردی را دید که ایشان را نمی شناخت و نظر در سطر دوم فقره گردنام آشنای
ندید در سطر سیوم چهار نام گیت را نوشته دید پس از آن احتیاط کرده تمام کرده بر گردید در روایات
شعوگیت پیش از پیش سابقونی در زند و بعضی از علمای شافعیه در شرح کتاب شفا قاضی عیاض مالکی
بتقریب ذکر سید حمیری و اگر او از غلاة شیعه بوده گفته فلعای شیعه نموده گفته گیت صحابه را تکفیر
میکند و این صریح است در اگر او نیز گیت را از حضرت امیرالمومنین شنیده زیرا گفتن این که فلان
پستی زبان بتکفیر صحابه میکشاید در ان رگیت گفته گویند فلان جلیل القدر نمیاید سوگند کتاب تاج الحج
جمع الحج در مقام بیان انکه ایه خصوصین را علیه السلام جمیع پستدیده را م تابع احکام اند در وایت نموده
گه جمعی از دشمنان خاندان نبوت خود پستند گیت را بسبب محبت او با خاندان بگشتند و بنا بر انکه
او پنهان شده بود و مردم را بر سر راه داشته بودند که او را بگیرند حضرت امام محمد باقر علیه السلام
باو اشارت نمود که در شب پرون رود اگر کسی از ایشان با او تعرض نماید چون گیت از خانه
پرون آمد خواست که یکی از راه داران او را منع کند شیری پیش آمد و او را از سلوک آن راه منع کرد پس گیت
متوجه راه دیگر شد باز آن شیر پیش آمد و او را از آن راه منع کرد و همچنین چند نوبت گیت از آن فهمید
که گویا از غیب چیزی باید برای او رفت آخر چنان کرد شیر پیش افتاد و گیت در عقب او میرفت تا بمقام اسد
رسید و از اعداد اطلاعی نیافت و نظیر این گرامت بدعای حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در باره سید
اسمعیل حمیری واقع شده و در وقتی گرسید از پدر وده و در سیکیخت که سلطان وقت بر او حقد داشته تا او نه
و الله اعلم بالصواب اسید ابوهاشم اسمعیل ابن محمد بن زید بن حمیر الحمیری رحمة الله علیه پسیاوت او
یعنی قوی دست بود اگر خاطر علیه علویت قدرت شعرای زمان خود بوده و در مضمار فصاحت و بلاغت قصب السبق
از اقران ربوده آورده اند که دفاتر اشعار ریعه او یک شتر بار بوده و در بعضی از اشعار سید او را کابر
اشعار یکاری این افتخار او روی تعظیم تمیز از روی بسیط سیزده و هر کدام از مدی پرسیده که شتر توجه بار دارد
میگفت گران بمیت سید را بر میدارد و در تذکره ابن معتز مذکور است که سید را چهار دختر بوده که
هر یک از ایشان چهار صد قصیده از قصاید او از بر داشته اند از کلام شیخ ابوعمر کشی مستفاد میشود
که سید جزو امی است که مادر پدر او را کرده اند زیرا که روایت نموده که چون حضرت امام جعفر صادق علیه
السلام سید مذکور را دیدند با او التفات نمودند و فرمودند که سمتک امک سید او قتنی ذلک فانت

سید الشعرا سید رفیع الدین کلام حضرت امام علیه السلام میگوید شعر ازعجبت لقائل لی ترکه
علا بهتم من النهما ۰ سماک تو کمک سپید صدق ابه ۰ است الزنی سید الشعرا ۰ ما هست عین تجسس آل محمد
بالمدح منک شعاع سماک ۰ مح الملوک ذوی الغنی عطایهم ۰ والمدح منک لهم غیر عطاء ۰ فایشه فانک فایز من جسم
لوقد عدیت علیهم بجزاء ۰ فعدل الدنیا رجیعا کما کانها ۰ من عوض احمد شریعتنا ۰ وعد الله بن متعه فعای
در تذکره خود آورده که سید حمیری شاعر خوش سلوب محکم شعر بوده با این حال حافظ قویترین و ماهرترین
مردم بود بسوق اخبار و احادیث و مناقب و فضایل حضرت امیر المومنین هرچه میتوانسته آنرا اشعار
خود نموده کرچه فضایل آنحضرت از عرصه احاطه تنظم و نثر بیرون است و در تذکره مذکور
و غیر آن مسطور است که از پدر سید حمیری مردد بعضی بوده و داد و بعضی از اشعار خود و ایشان را
از عقیده باطله منسوب منع و زجر نموده و آورده و اند که از سید پرسیدند که چگونه تو شیعی شدی و حال
انکه از شام و از طایفه حمیری سپید نی حال در جواب گفت که صحت علی الرجعه عجبا فکیف یکون من
آل فرعون پیکار رحمت پروردگار بر من ریخته شد و دین کلام سید اشعار است بلوغ غایه سعیه
زیرا که طایفه حمیر از اتباع و انصار بوده و در کجلی حمیری در حرب صفین سپهسالار لشکر او بوده و
عداوت او نسبت با اهل بیت علیهم السلام در تواریخ و سیر مذکور است و در بعضی از مجالس این
کتب مسطور است که ابن کثیر شامی در تاریخ خود ذکر نموده که اصمعی در باب سید اسمعیل گفته لولا ان
بیت الصبی بسیموه هاشمی شیخ عوصاحبه و ابو بر و محمد هم فلیست اشتهم ابو لهب که یعنی فضایل ابن حمیری
بر احدی مخفی نیست چه محبت ائمه و عقیده برادر جودت و دردات شعر و تقدم و تاخر دران مرحلی نیست
لیکن چون اصمعی بعضی بعداوت خاندان حضرت رسالت پناه بوده ملاحم او مجبب مثل شهور و کامل
انا تیر شیخ بانیب آن متعصب در باب سید که مداح خاندان بوده از روی ترشح نموده و عداوت اصمعی نسبت
بخاندان رسالت مشهور است و ازین قطعه نیز معلوم میشود که شیخ نورالدین علی ابن غوثی مصری
در تذکره خود نقل کرده و گفته که ابو العینا گفته که ابو قلابه حرمی را دیدم که در جنازه اصمعی میگفت
قبح الله اعظما حملوها ۰ نخوة ایام البلا فی خشباب ۰ اعظم تبغضی النبی و اهل ۰ البیت الطیبین و الطاهرات
و با بلکه سید شارا به در اهل کبائی مذهب بوده در تزویج امامت محمد بن الحنفیه رضی الله عنه و بالغه
می نموده و اخر چون اشرف ملازمت حضرت امام بحق ناطق جعفر بن محمد الصادق علیه السلام رسید

از مذهب

از مذهب کیسانیه برگردیده و بمذهب حق جعفری گردیده در حق سید گفته از محمد بن النعمان رحمت الله که سید
حمیری بود در ایامی که جز مجاز و مذهب کیسانی داشت چهار شد اس بعیادت او رفتم دیدم که روی او سیاه
شده و چشمهای او فرو رفته و شبیه بمگاریان حالست نزد حضرت امام جعفر صادق که دران وقت
از پیش سفصور روانه بکوفه آمده بود مذکر شد حال کثیر الاحتمال او را با آنحضرت عرض نمودم آن
حضرت فرمودند که حمار را از این کشند انگاه زین کرده بر آن حضرت سوار شده روانه جویباره شدند
و من همراه شدم تا انکه نزد سید آمدیم و همچی باطراف او نشسته بودند آنحضرت بر بالین او نشست
و گفت یا سید بس سید چشم را کشاد و بجانب آنحضرت سیده چون زبان را برای سخن گران مداشت
بسیار بگریست آنحضرت فرمودند که او میل سخن کردن دارد و در زیر زبان دعا کرده دانی محال سخن
در آمد و آن حضرت گفت جعلنی الله فداک با والیا یک لفعل فما یعنی محال من فدای تو با رایا یک لیای
شما چنین میکنند که در وقت بیماری روی ایشان را سپاه میسازند آن حضرت فرمودند که ان الله
یکشف الملک و برحمک و فلک بحجته التی و عداولیا یه پس سید حمیری از مذهب کیسانی بمذهب
حق جعفری رجوع نموده و منور از آنحضرت از پیش او برخاسته بود که مرض او تخفیف یافت و بزودی صحت
یافت و این متعه در تذکره خود از سید اسمعیل روایت نموده که چون سلیمان ابن حبیب بن مهلب را که از رؤسای
شیعه بود دوازده هزار سپاه تعیین سید بود و والی اهواز ساخته سید از کوفه باهواز رفت و سلیمان
او را اکرام و اعزاز نموده و چون خمر میخورده و از شراب آلوده میشنود و اشد سید بسیار دران باب
سعی نمود و سید نیز دران ایام که در اهواز با او می بود در مقام منع و ممانعت بود و از تجرع شراب
اساک سعی نمود و آن اساک در سبب سستی تن و تغیر لون بدن ارشد تا انکه روزی سلیمان
از و پرسید که سبب چیست که تو را در ان وقت هیبت بدن می بینم گفت بدن می شکم که آمده بود می سد گفت راست است
کرمن تناول شراب میسنودم آن موجب بضم طعام و قوت بدن من می شد و درین مدت بواسطه
مرافقت شما از ان اساک و زنیده ام لاجرم مرا بین حال رسیده ام اکنون اگر حیات مرا میخواهی
بعوای از ان آبجیات حاضر ساز نده و کتی فرود را در کرد اب ساغر انداز نده شعر چشم کوران
می طرب انگیز جان فزا ۰ بر هم شکن مراوع و زیر نواز ۰ نوشین می که گشته ترم من برو مدام
از شیعیان بخون یزید و معویه ۰ سایر شود بفعل وی اجرام تابه ۰ زنده شود بوی وی اجسام تبه

پس چون سلیمان بر منبر شد و گفت اول آنچه واجب است بر او حق مداح آل رسول علیه السلام آنست که هرگاه بوی
نقد شراب حال او را بیخار رسد و در بازار او بجز شراب نبیند کنم و چون سلیمان از غایت صحبت اقتوی و
بیگانگی از صورت شراب تغافل کرده بود و کمی بحث معروف تیز و خط اشتغال او بر الفاظ می شراب است
لاجرم بعال کرد تا او را [illegible] که ابعث الی الی بالخمر ثم [illegible] ورق صحیفه یعنی [illegible] دلیست سپهری
که بحث سید اسمعیل گفت او را افهم است خبر است انکار و نوشته را بسید [illegible] و چون [illegible] سید
کرد انجا گفت اصلح الله الامیر [illegible] آنست که کلام موجز مختصر بکار برد و سلیمان گفت چه تغییر در آن
نوشته واقع شده و سید گفت اگر جمع کرده و میان دو کلمه که من یکی از ایشان مستغنی ام از دیگری می را
بگذار و [illegible] را اعلم [illegible] سلیمان مضمون را فهمید و گفت [illegible] است که [illegible] آنکار و آنچه مقصود او بود نوشته
بدست او داده و ایضا در تذکره مذکور مسطور است که شیعی و سنی در باب تفضیل علی و ابوبکر با هم
نزاع کردند چون گفت و شنید ایشان بتطویل انجامید قرار بران دادند که هر کدام اول [illegible] ایشان دو چهار
شود او را در آن منازعت حاکم سازند اتفاقا سید حمیری بر استری سوار [illegible] رسید [illegible] شد و [illegible]
او را [illegible] بتفاق [illegible] او شدند [illegible] شیعی [illegible] سید گفت [illegible] این دو
کس را اختلافی واقع شده [illegible] که علی بهترین مردم است بعد از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سید الانام
ما جرا را از آن کلام فهمید [illegible] گفت که [illegible] پس این [illegible] از جمله اشعار که [illegible]
رجوع بمذهب حق گفت این چند بیت است که گفته شده شعر تجعفرت باسم الله والله اکبر
وایقنت ان الله یعفو و یغفر ه ودنت بدین غیر ما کنت دائنا ه به ونهانی سید الناس جعفر
فقلت فهبنی قد تهودت برهة ه والا فدینی دین من یتنصر ه فلست بغال ما حییت وراجع
الی ما علیه کنت اخفی واظهر ه ولا قائلا قولا لکیسان بعدها ه وان عاب جهال مقالی واکثر
ولکنه ما قد مضی بسبیله ه علی احسن الحالات یقفی ویوثر ه ازین چند بیت و در مدح امام ابرار
و بیان جهات تقدم بر سایر اخیار در کتاب استیعاب مذکور است شعر [illegible] قریش [illegible]
[illegible] من کان اسبقها فی الدین اولا ه من کان اقدمها سلما واکثرها ه علما واطهر
اهلا و اولادا ه من وحد الله اذ کانت مکذبة ه تدعو مع الله اوثانا واندادا ه من کان
یقدم فی الهیجاء ان نکلوا ه عنها وان بخلوا فی ازمة جادا ه من کان اعدلها حکما وابسطها ه عدلا واصدقها

وعدا وایعادا ه ان یصدقوک فلم یعدوا ابا حسن ه ان انت لم تلق للابرار حسادا ه ان انت
لم تلق من تیم اخا صلف ه ومن عدی لحق الله جحادا ه و در کتاب مستقصی مذکور است که از ایام منصور عباسی
سوار بن عبد الله که یکی از متعصبان اهل سنت و جماعت است قاضی بغداد بود و روزی سید اسمعیل جهت
گواهی بمجلس او رفت چون نظر سوار بر اسمعیل افتاد گفت که تو اسمعیل بن محمد معروف بسید حمیری
نیستی اسمعیل گفت بلی پس سوار گفت چگونه شهادت ترا قبول نمایم و حال آنکه میدانم که انکار سلف را [illegible] سید گفت
گفت [illegible] از [illegible] سوار خشم شد و گفت [illegible]
بخدا سوگند که شهادت [illegible] پس اسمعیل از مجلس قضا بر خواست [illegible] این دو بیت را گفته
[illegible] شعر ابوک ابن سارق عنز النبی ه وامک بنت ابی جحدر ه ونحن علی رغمک
الرافضون ه لاهل الضلالة والمنکر ه بعد از آن سوار را هجو [illegible] نمود و آنرا [illegible] یکی از
[illegible] القضا [illegible] آنرا در میان [illegible] نهاد [illegible] سوار رسانید [illegible]
[illegible] این [illegible] شخص [illegible] سوار ابن عبد الله قاضی
سوار [illegible] سید حمیری [illegible] لاجرم [illegible]
[illegible] سوار گفت که [illegible] شهادت سید را قبول کردیم [illegible] سید [illegible]
[illegible] سوار در شهادت آن مرد دیگر [illegible] و چون از مجلس بیرون رفت آن مرد [illegible] که سوار
[illegible] گواهی ترا [illegible] زبان [illegible] تصریح آن کرد [illegible] سید کرد که حال [illegible]
[illegible] سید در غضب شد بر سوار [illegible] و آن هجو [illegible] و این روایت [illegible] بحسب الصحة اولی است زیرا که [illegible]
[illegible] از [illegible] زبان سید حمیری [illegible] شهادت او را [illegible]
[illegible] روایت کرده اند که چون سوار بران هجو وقوف یافت [illegible] شده و فی الحال [illegible] شکایت
سید اسمعیل متوجه خدمت منصور شد اتفاقا اسمعیل مضمون را فهمید و بر سوار سبقت گرفته بخدمت
منصور رفت [illegible] سوار وقتی رسید که اسمعیل بر بساط قرب نشسته این ابیات را بر منصور خواند شعر
یا امین الله یا منصور یا خیر الولاة ه ان سوار بن عبد الله من شر القضاة ه نعثلی جملی لکم غیر موات
جده سارق عنز فجرة من فجرات ه والذی کان ینادی من وراء الحجرات ه یا هناه اخرج الینا
اننا اهل هنات ه فاکفنیه لا کفاه الله شر الطارقات ه من [illegible] کانت [illegible]

اطلع احوال ایشان می توره والله الموفق ۞ مرحوم منصور مذکور را چون سوار بود و اما چون دید که سوار که درست بسیار اظهار نکند بیان احوال آن نمود که اسمعیل متی چند در مرج سوار بسر برایه تا آنی آن حجر نماید آخر حسب الحکم اسمعیل متی چند محتمل الضدین از برای سوار انشا نمود و عده او تا دو اجزا فرد و دار و در تذکره این مختصر مذکور است که قضیه مذکور در بصره دار و شده و بود سوار اپاپاتی را که سپید در رجوع گفته بود از انجا بمنصور رد پشته و وی آن نوشت که یا امیر المومنین سپیدار افضی است و قابل رجعت و اجت نکاح متعه است پس منصور در جواب او نوشت که ما ترا قاضی ساخته ایم فما حکمت به فهو لنا و سوار را از قضای بصره عزل نمود و علی زعم او مفرغه از اراضی بصره و جهت وجیه سید یقین نمود و باقی معارضات اسمعیل سوار در کتاب مذکور مسطور است و بعضی از مناقشات او با والد ماجد علیه الرحمه در شرح احوال مهدی عباسی این کتاب مذکور و چنانکه علامه رحلی اجل الله فی ذریه جناب در کتاب خلاصه الاقوال بآن اشارت نموده و جلالت شان و علو مکان سید اسمعیل بیش از انست که بدلیل سپیدار بجز این فقره تقریر قبیلی از کبیره آن صورت پذیر باشد و صالح ابن محمد که یکی از رواة اخبار اهل بیت است علیه السلام در بیان حالات و مقالات او کتابی تالیف نموده و شیخ نجاشی در کتاب رجال خود بآن اشاره فرموده و شاید اگر آن کتاب بدست آید شطری از احوال خجسته مآل او جلوه نماید والله الموفق شیخ ابو عمر کشی قدس الله سره که از مجتهدان شیعه امامیه است در کتاب رجال از سهل بن زیاد روایت نموده که او گفته روزی بخدمت حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام رفتم پیش از آنکه دیگری از شیعه او حاضر شود پس دیدم که آنحضرت سر مبارک پیش انداخته تحت ارض مینمود پس چون آنحضرت مرا دید فرمود که مرحبای بآن تو پنان همین ساعت رسول من بطلب تو می آمد پس گفتم که چه خدمت بود یا ابن رسول الله فرمود که جوانی غریب دیدم او را در اضطراب و سوز و گداز و از دردانکه فرمود که دیدم که گویا زخمی بدیه از برای من بر جای نصب کرده اند و من بر بالای آن رفته از انجا بگنبدی پسند در آمدم که از غایت لطافت پیرون او از اندرون ظاهر است پس دیدم که حضرت پیغمبر صلوات الله علیه و آله نشسته و از جانب راست او جوانی خوب روی بر سر زانوی او نشسته که از غایت پیری موی ابرو ی او حاجب باصره او شده بود و اتفاقا از اسمعیل بن محمد حیری بود پس حضرت رسالت پناه بمن گفتند که سلام کن بر پدر خود علی ابن ابی طالب امیر المومنین پس سلام کردم دیگر فرمودند که سلام کن بر پدران خود حسن حسین پس سلام کردم دیگر فرمودند که سلام کن بر شاعر ما رضا جد ما در دنیا و آخرت اسمعیل بن محمد حیری پس سلام کردم آنگاه فرمود که بآن مرد بگو که اسمعیل متوجه شده و فرمود که آنچه در مقابل آن چیزی که بآن مشغول بودیم پس اسمعیل آن قصیده را انشا نمود ۞ لامعه لاهر کری با لموی مرجع ۞ طاسته علامه بلقع ۞ چون باین بیت پرسید که شعر قائل آن کو شیت علتنا ۞ الی من الغایة والمفزع ۞ حضرت صاحب بیا فرمود که توقف کن ای اسمعیل انگاه دست مبارک خود بجانب آسمان برداشته و گفت الهی و سیدی انک اشار بالعلم علی افتقد اعلمهم ان الغایة المفزع علیه و الی سیدی و مولای امیر المومنین علیه السلام و قال یا علی احفظ هذا القصیده در شیعیان من حفظها سمنت ارعلی الجنة قال الرضا علیه السلام و لم یزل جدی علیه السلام یکرر ما علی دیباجه و احتی حفظتها و ای بود ۞ لامع غیری با لموی مرجع ۞ طاسته اعلامه بلقع ۞ ترتع غضا نظیر وحشیة ۞ واحش من حیفها تصرع ۞ رتما یخاف الوت من لقیها ۞ والسم فی انیابها مشفع ۞ برسم دار ما بها موانسی ۞ الا صلال فی الثری و قع ۞ لما تفت العیس فی ارسمها ۞ والعیس من عرفة تبع ۞ ذکرت من قد کنت الهویه ۞ فبت اقلب شجی موضع ۞ کان بالنار لما یستنی ۞ مرخ جلی ای کمذی نافع ۞ عجت اسی قومی اولا هما ۞ نخطه اسیل لها موضع ۞ قالوا کو شیت علتنا ۞ متی من الغایة المفزع ۞ اذا توقیت وقلتنا ۞ وفیهم فی الملک ی یطمع ۞ فقال لو اعلمت کم مفرغا ۞ کنتم عسیم فیه ان یقنعوا ۞ فضع اهل الجهل اذ تارزوا ۞ نارون الحرب لها وقوا ۞ وفی الدی قال بیان لمن ۞ کان اذا العقل اسیعوا ۞ تم تشت بعد ذا غرته ۞ من ربیس لها مدفوا ۞ امفع والالم کمن یسلعا ۞ والله منهم عاصف یسفع ۞ فقد اتاهم النبیل الذی ۞ کان بما یامر به یصدع ۞ یخطب امورا فی کفه ۞ کف علی ظاهرا یلمع ۞ رافعها اکرم کف الدی ۞ یرفع والکف الذی یرفع ۞ من کنت مولا فهذا له ۞ مولی فقم یرضوا فقموا ۞ وضل قوم فاضهم بغله ۞ کانا انا فاضهم یجتدع ۞ حتی اذا اوردته حتی لطه ۞ واضرف الاغی فتبعوا ۞ ما قال بالامس و اوصی بها ۞ والشر فالبغیر ما یتفع ۞ وقطعوا ارحامه بعده ۞ فسوف یجزون قطیعا ۞ وانر موعد ابو لاسم ۞ تبا لملکان و ابادوا ۞ لاهم علیه برد و احتمه ۞ غداه ولاهو فیهم تشفع ۞ حوض له بالس منصا لیه ۞ ابلوه الارض به اوسع ۞ یغضب فیهم علم للهدی ۞ و احوض من الشرع یفیض من رتمت کوثر ۞ ابیض کالفضة اذ الضع ۞ حصاه یاقوت و مرجانة ۞ و الرمل کالتبر اذا اصبع

امیر المومنین

بطلی ٠ وسک وجاغاته ٠ یعتر منها سوق مریع اخضر ٠ اوان الوری ناضر ٠ اذا تنع اصفر الضع
عنیب ابارین اذخاته ٠ یذب عنها ابن ابی طالب ٠ ذب حجاجا ابی حشیع
والخوط الریحان اذ نعم ٠ ولک وقد بیت بربع ٠ ربع من نجفه منورت ٠ واذا بته لیس لها مرجع
اذا دنوا نحو کلی یشربوا ٠ قیل اسم تبالکم فاجمعوا ٠ ذوکم قالتیه انخطا ٠ بروکیم اسطعا شیع
جالس واتی سیتی احمد ٠ ولم یکن غیبه متبع ٠ فانوا بلشارب منهم ضم ٠ قالوا الی الحرم یتبع
والناس یوم الحشر باتم ٠ حتی فتنها اکلک الرتع ٠ فرایه العجل فخر لها ٠ وساری الاله الشبع
درایة لیف مها ایکم ٠ عبد لیم یکع الوع ٠ درایه لیفه مهاغشلی لایرده الله لضیع
درایه لیفه مها حیدره ٠ کانها الشمس اذا تطلع ٠ فالمن ویلی بنی احمد ٠ اخرب فی نخیر حرام ینفع
براک جار الوحی من ربنا ٠ یاشیعة الحق فلا تجزع ٠ اوم صدق والرشیعه ٠ برد ومنه الحوض فالشیع
بحری ما حکم لم یزل ٠ ولتقطع حبل صبح ٠ واز روایع اشعار سید قصیده ایست که اورا
از غایت لطافت ندیه میکوئیم واین چند بیت از انست که شعر این التطرب یا لولای ویا لهوی
الی الکواعب من براق ومحجب ٠ الی متی ام الی یشیع التی ٠ جادت علی اجل الحدب الشوب
تهوی من البلد الحرام فتهبت ٠ بعد الهدو کلاب اهل الحوبه ٠ حذر ثیر بها وطی سعف
یا لرجال لمرای ام منجب ٠ یا لرجال لمرای قد وا ٠ وبنان یکف نهانی اذ آب
وبنان قاوحها الشف ردوا ٠ لحرب فانتجا بهانی تعشب ٠ ولقد سری فیها یسیر بکربلا
بعد العشا ویلوی نوکب ٠ حتی اتی مستبلانی قدیم ٠ الفی قوا عمده بقاع مجدب
باتو فلیس بحب الفی عابر ٠ غیر الوحوش وغیر الصلع الشیب ٠ فی مرع راق الشیر کانه
حلقوم ابیض صینق مستصعب ٠ فدنا فصاح عده اشرف ماتلا ٠ کانه فوق شطبه مرقب
هل قرب قایمک الذی یوتیه ٠ ما ریضاب فقال ما منه رب ٠ الا لغایة فرسخین ومن شا
بالماء من نفانی پسیب ٠ فنشی الاغنخوعث فتجتبی ٠ لسایرق کالجین الاهدب
قال اقتبلوا انکم ان تقتبلوا ٠ تردوا ولا ترجون مالم تقتب ٠ فاعصمه صبرانی قلیب فتحت
منهم تتبع صعبة لم ترکب ٠ حتی اذا اتیتهم اهوی لها ٠ کفاتی ترم التعاب تقلب
کفا سکر وکیف حشه ور ٠ عیل الدراع وجابهای معب ٠ فتقاسم منه تحتها متسلسلا

قتبا برمه علی الالذ الاغذب ٠ حتی اذا شربوا جمیعا رووا ٠ بعضی خلت لکما نهنا لم تقرب
بعضی این فاطرا لویسی ٠ من یقل فی فضل رمقاله لایکذب ٠ این متعتر گفته که این قصیده چون
مشهور است بهمین چند بیت از ان اقتصار نمودیم واز اشعار سید ده واین چند بیت است شعر
انی چسنا بحسین النبی ٠ وقد برزوا فضحوا ویعیان ٠ فضحها واقد اسماد کانا ٠ لدیه بدک الکمان وطا
وطا اکتفا فاقتفیه ٠ نعم المطیه والرکبان ٠ این متعتر گفته که چون قصیده اوتیز شهره رابود بذکر
این چند بیت اقتصار واقع شده واز اشعار میکوئیم واین ابیات است شعر اسی بغرة ذالقصیه
محذوذا ٠ پسته وحاسقانی اللبن مکنونا ٠ یا فراق تعرضی عنا وتنقضی ٠ قول الوشاة وبن لحاکم فتها
وتضرمی حبل من سب بکم ٠ کلف الصرم بخلق اهوا والجنا ٠ ترک زیارتکم من غیر متقیة ٠ ارکن
فی ترکها انفک تسلینا ٠ اقول لما رایت الناس قد ذهبوا ٠ فی کل فن بلا علم تهیموا ٠ من ناکثین
ومراق وقاسطة ٠ واز اولاد بن ابی موسی در چسنا ٠ انی وبن هاوان الوصی لاوم ٠ بحربة تنفک
ما سکفت لوما او هضرت ٠ وابن زیاد الله بقطط الم از نیا ٠ فک الدعا عما یاریب فی نفق ٠ فراستغنی
بعد آمین انسینا ٠ این متعتر گفته بعد از ذکر این ابیات گفته هیچ چیز در قصیده برابر باین ابیات
نیست بیهات لقد تعطفت دونها الشعراء واین قطعه نیز دریان گرامت حضرت امیر در رد شمس
از اشعار پسندیده است شعر ردت علیه الشمس لما فاته ٠ وقت الصلوة وقد بدت للمغرب ٠ حتی تبلج
نورها فی وقتها ٠ للعصر ثم هوت هوی الکواکب ٠ وعلیه قد رجعت بجاهل مرة ٠ اخری وما رجعت لخلق
مغرب ٠ الا لیوشع او لابن محمد ٠ او من دعا اول فاجاب ٠ واین چند بیت نیز از دو کتاب کشف
الغمه مسطور است شعر یا ایها الدین بدینا ٠ لیس سهذا امر الله ٠ من این بالغضب علی الرضا
واحمد شکان سهوا ٠ من الذی احمد من یفهم ٠ یوم الغدیر اجحفا واه ٠ اقام من بین الجماعة
وسمم ٠ هذا علی ابن ابی طالب ٠ فقد کنت مولاه ٠ قوال من والاه یا وی ٠ والعلی وعاد منه
فکان عاداه ٠ شعر ان ادرا فصعا بوحیس ٠ کذاب الرای احمض الخ ٠ لاقیل الله سنه مغازره
ولا بقیت مجه العلج ٠ واین چند بیت از اشعار سید بزرگوار در کتاب برسم الابرار مسطور است
شعر انی ابراهیم حیدری حین تبینی ٠ رصین واخوانی ذوالیزن ٠ ثم الولاء الذی اوجبه الغات به ٠ یوم الغدیر
لمولای ابی الحسن ٠ واذ الرجال توسلوا بوسیلة ٠ فوسیلتی حبی لال محمد ٠ تم لا تنومنی ابی الحسن

نعلت من جبه بشنغل ۞ ربت لا بس سلعی سقة ۞ لو زالت ارسیاب لم یزل ۞ اذا تبدلت
بعبد و بدلا ۞ فلا تهنا ذاک من بدل ۞ ایا رب انی لم ارد بالذی بدا ۞ من الحق الا فیه جهلک فارحم
و در کتاب کشی مسطور است که روزی در خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام چون نگریست اسمعیل سیاه را
آنحضرت فرمود مذکر رحمه الله یکی از اصحاب گفت که من دیده ام اورا که تناول مینمود از طعام آنحضرت فرمود
که رحمه الله اکس تو هرگز دیگر نخواهد دید آنحضرت براو در مرتبه دوم بنابران خواهد بود که از دنیا رحلت
نماید و اعوض نخواهد کرد مراد من از دیده خود حرام ریسیاه است باز آنحضرت فرمود مذکر رحمه الله ذاک
علی الله ان یخلف علیه الحب علیه السلام یعنی آن قسم گناه در جنب محبت امیر المومنین علی علیه السلام چه قدر
دارد که خدای تعالی او را بیامرزد و مولف گوید نظیر این است آنچه صاحب کتاب استیعاب که از علمای اهل
سنت است روایت کرده که نعمان بن عمرو انصاری که از زهدای اصحاب پیغمبر است در ابتدای اسلام مدتی
چند بشرب خمر مبتلا شد و بود وقتی او را بحضرت پیش حضرت صلی الله علیه و آله و سلم آوردند آنحضرت او را
تازیانه زدند چهار نوبت از این فعل صادر شد یکی از اصحاب او را لعنت کرد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله
فرمود او را لعن مکن فرمودند که نمیدانی که او خدای و رسول را دوست میدارد و پیوسته در طاعت
در ترجمه ابو بکر خضری و صفوان بن مهران کوفی از مجالس خویش اخبار و آثار که در بیان حالات و مجاهدات حضرت عبد
و ایراد اطوار از غرائب رفتار و اشعار و دیگر نوع شطری از سوانح ایام و انکسار مذکور شد و از شیعه بخاطر
باینجا رجوع نمایند شیخ مخبر ابو جعفر طوسی رحمه الله در امالی خود آورده که سیاه بصری را در مرض موت
پیش از وفات کیسانیه بیهوشی دست داد و در آن بیهوشی رنگ روی او سیاه گردید بعد از آن
بهوش آمده رنگ او بغایت سفید و نورانی گردید بمقتضای خدای تعالی که و اما الذین ابیضت وجوههم
فهی رحمة الله هم فیها خالدون بوضوح انجامید و بعضی از کتب اصحاب ایدهم الله تعالی مذکور است
که آن زرسیاه ای انتقام آلهی بود از دو دین دنیا و برابر آنکه او تناول خرمیبود و ایضا ذکر نموده اند
که چون روی سیاه اسمعیل در وقت مرض موت سیاه شد و موسی حاضر نگذین شدند و نامبردگان شادی
کردند و تبسمات مینمودند و در آن حال حضرت امیر المومنین علی علیه السلام بر جبین او نموده خواندند که شعر

یا جار همدان من یمت یرنی ۞ من مومن او منافق قبلا ۞ برسید ظاهر شدند چون سیاه را
دیدار مبارک آنحضرت در نظر آمد از غایت اضطراب گفت بذا الفعل الله و لیاکم یا امیر المومنین

بعد از آن روی او نورانی شد و در آن اثنا چشم گشود و این ابیات بزبان راند شعر حب الذی من مات
من اهل ملة ۞ تلقاه بالبشر له الموت یضحک ۞ من مات یهوی غیره من عدوه ۞ فسیر له الی النار
مسلک ۞ اجبس انت یک نفسی یا سریعی ۞ و علی ما اصبحت فی الارض ابک ۞ اجبس انی نفسک
عارف ۞ و انی بحبل من موالک ممسک ۞ و انت و صی المصطفی و ابن عمه ۞ و اتباعیا فی کل حق
تمسک ۞ سوالیک فوج مومن بن اهدی ۞ و فالیک یعزف الضلالة مشرک ۞ و لاح بخاتی فی علی حجة
فضلت بنجاک الله انک اهلک ۞ و بعضی این ابیات از و در آن حال روایت نموده اند شعر
کذب الزاعمون ان علیا ۞ لا یحبی محبتی من نهات ۞ قد دریلی و خلت حب علی
و عفانی الاله عن سیاتی ۞ فابشروا الیوم اولیی علی ۞ و توالوا علیا حتی الممات
ثم بعد و توالوا ابنیه ۞ احدا بعد واحد بالصفات ۞ یعنی از او گفتند غم کهنه
کرد علی علیه السلام بنجات تحقیق خواهد داد و دست مرا گرفته خواهد کشید و بخدا سوگند که در روز قیامت
عدل و عفو او حضرت ضعیف و ارکان این سیاه را که مرا بوی بشارت داده بیدار دوستان علی را
که تو اگاه بعد از وقت وفات و باز بعد از تولا نمایند بپیوان عالیمقدار بهر ایکی هر که اهم بهان صفات
شبیه باشند آنگاه بگفتار شهادت عرض کرد جان بحق تسلیم فرمود و مخفی نماند که شعر سیه چشمی و آثار قلندر اظهار
باز از غاظ خواهد از سیاهی رخسار و حال حنضار بیارد تو هم شهامت اعدای سیاه دل کوته و انصار او
و انگو بیا و ایشان از غار جال را علامت تباهی حال خوانند آن را از ثمر او اطن ثمره و ابو بکر و عمر و امثال
چنانکه از نمونه خیرلی مروی است که و تحقیق بعضی از تقصیرات او را بعرض پادشاه مجتب تو ان مغفور
رسانیده ند چون او در مجلس بهشت آیین حاضر شده اند از و این دو سخن که عتابی متوجه از جهه او شده
بی بیشه پیش از توجه قتاب ابتدا بخطاب پادشاه و نهایت انتساب نموده گفت زنهار این قتاب مخطی
که پسیان شهر تو دین خواهند گفت که باطن ترا خیری از دو بجا بین پادشاه بغفو تقصیر او را عفو فرمود و چگونه
باعث پسیده گردد بر اظهار آثار غرور تو هم شهامت جمهور نباشد و حالا که او را با توسل بخاندان حیدری
و کمال توسل بذیل شفاعت پیغمبری خاطر جمع بود از آنکه آن سیاهی جمال مانع مغفرتی نه و اما احوال او بند
چهره و آمال او را باخر اختلال خواهد بود چنانکه عین القضاة همدانی در کتاب زبدة رباعی که متضمن عدم
مهالات قلندران کوی عرفان و مجان فدای خاندان سیاه و سفید این جماعت از شیخ ابو سعد

عاری نقل نمود و دعای او شعر درگوی خوبان چه درویش و چه شاه ۵ ورراه یکتائی چه طاعت چه گناه
برگنگر بهشتی چو خورشید و چه ماه ۵ رخسار دلکشان چه روشن چه سیاه ۵ و ایضاً و راه ای شیخ ابوجعفر
طوسی از امام همام محمد باقر علیه السلام مروی است که فرمود و اند ثبت الله تعالی حبک فی قلبی ابن ابی طالب
آنست که هرکسی که خدای تعالی آنرا در دل او جای داد اگر یکقدم او بلغزد قدم دیگر او برجای خود ثابت
بماند یکی پای عمل سدید چهری بست تناول مخرالی بافت و در تکیین پای اعتقاد او یکسر نور علی نور
و مدار خول در دین محمدی و نشاط فوز بنجات ابدی بر معرفت خدا و رسول و امام می باشد و مطلق
عمل را چون بی اعتقاد صحیح و مذهب درست قدری و وزنی نمی باشد چنانکه گفته اند بیت بی مذهب آدمی
نماز ش درست نیست ۵ زاهد اگر چه پیشه کوثر دضو کند ۵ و نیز گفته اند بیت مخالفان علی را نماز درست
و دست ۵ چو پیشه اشتر کنند بیشانی ۵ و از طائفه متعلقه باین مقام آنست که روزی یکی از مدیحان
باطل عزیزی را که اهل حق گفت که سبب چیست که طایفه شیعه با آنکه خود را از اهل حق میگویند در طریق عبادات
کمتر می پوشند از اهل سنت که باطل میشمارند توفیق عبادت بیشتر دارند در او ای پنج وقت بجماعت بیا لغه
بسیاری از مدان عزیز در جواب گفت که چون اهل سنت اصل اعتقاد خود را که مبنا کار ست باخته اند شیطان از
ایشان نومید است و بتوهم خود خاطر جمع ساخته لاجرم شیطان عبادت چنان اصل ایشان کاری ندارد و همت بر
ایشان دران یکی گمارد و چون در عقیده بشیعه خلل نمی تواند یافت و در انجا کاری نمی تواند ساخت
بالضرورة در عبادت ایشان می اندازد و مجرد آن قدر شیطنت خود را راستی میبازد و ای شیعه
مبالغه و مجاز آنچه در دیوان کریم کارساز بایه فخر نمی تواند بود و اعتقاد درست بهشت هزار رود نرخ گذارد توفیق
زیادت عبادت نماز روزه چنانکه فاضل شعرای اهل را از ظهوری سخن پرداز گفته بیت مه نی نماز د
که توفیق عبادت یافته است ۵ خاک عصیانش بسر توفیق جای دیگر است ۵ و بالجمله توفیق در سال
یکصد اعتقاد و نماز بجهت در بغداد و بجوار رحمت ایزدی اشتغال نمود و اکابر و شرفای شیعه که در آنجا
بودند مقدم او را پیشواز نمودند و او را در آن شهر اکرام بسیار نمودند و چون ارشید ازمال خود او را نکفل کرده و کتابهای که اهل آنجا
بودند باز پس فرستاد و صدری عباسی برو نثار گذارد و چنانچه طایفه شیعه را سیره است پنج تکبیر بجای آورد
و بخط شیخ کفعمی در حاشیه کتاب کشف الغمه بنظر رسیده که مولد سید در سال یکصد و پنج بوده و وفات
او در سال یکصد و نود و سه و الله اعلم تفصیل و اشعار او در مطالع مقطعای ثلث گفته در تاریخ ان جوزیای

مذکور است

مذکور است باینجا رجوع نمایند اجمال علی بن عیسی اربلی رحمه الله احوال مخبسته مآل او تفصیل اجمال در کتاب کشف الغمه و
کتاب جلیل الرضاع و سایر کتب باجمال شنیده اما سید مذکور است و دولت شاه سمرقندی در تذکره خود چنان احوال
او بدین وجه نموده که علی بن عیسی اربلی فضل و فقی زیاده از وصف داشته و متکلم و ادیب و شاعر و عالم بوده
و در انشکار او دین ارشید از و یا عرب بغداد او آمده بودند ارشید او را محترم داشتی و همراه حضرت
امام الانس و الجن علی ابن موسی الرضا علیه التحیة و الثنا بخراسان آمد حضرت امام را شیخ محمد بن اسلم الطوسی
و دیگران و او انس بود و ندیم او بوده بخصوص مصاحبت می کشیده و دران سفر و علی او را بنوا در اشعار
و اشعار تسلی میکرده اند و علی را مرثیه است در حق امام موسی کاظم علیه السلام آن مرثیه را پیش امام رضا علیه
السلام میخواند چون بدین بیت رسید که شعر فقبر بغداد لنفس زکیه ۵ تضمنها الرحمن بالغرفات ۵ امام
گفت یک بیت دیگر بن کو یم دین قصیده ، لحاق کن تا تقصیده ، تو درست شود و آن بیت که تو نوشته بیت
شعر و قبر طوس یا لها من مصیبه ۵ توقدة الاحشاء من حرقات ۵ و علی گفت یا امام این بیت لحاق و پیوست
آنکه نیست و این ذکر که خواجه بوالوفا کرده این قبر نیست و دیر نباشد که در طوس قبر بن مقتصد شیعه اعداد نظام
بن شود و علی کرامت حضرت امام تیمار گریه شد و علی صاحب دیوانی است بمشتمل بر لطایف قصاید
و دیوان او مشهور است و خواجه احمد اقه پسنوی قزوینی که صاحب تاریخ گزیده است اشعار او را در تاریخ
خود بیاورده ای آن دو بیت تمام کلام دارد شاه و لیکن مختفی نماند که آنچه گفته که علی در سفر خراسان همراه حضرت امام
بوده مخالف آنچیزیست که در کتب مذکور بهمور است که از بجا در کتاب کشف الغمه از علی نقل نموده که چون قصیده
موسوم بدارس آیات را نظم نمود و مقصد آن کرد که بخدمت حضرت امام ابوالحسن علی ابن موسی الرضا
علیه السلام بخراسان رود آن قصیده را بوجه من الوجوه رسانده چون بخراسان رفته بخدمت آنحضرت مشرف
گشته و قصیده را بر ایشان خوانده آنحسین بیا رامود و ند و فرمودند که تا من ترا رنگم آن قصیده را بکسی مخوان
تا اگر خبر آمدن ما بتو رسید و در آن هنگام چهار پرسید انکاه آن قصیده را بدارس آیات را بر هم
بخوان مر انکار معروف آن قصیده کرد و هم پس همکی از خاندان خود گفت که حضرت امام رضا علیه السلام
طلب نمایند بعد از ساعتی آنحضرت تشریف آورد و ند پس ما مون آنحضرت گفت از علی مستدعا نمود و که قصیده
دارس آیات را برا بخواند انکار معروف آن نمود آنحضرت بمن امر فرمود که ای فضل آن قصیده را بخوان
پس بخواندم آنرا و مامون بحسین بیا رامود و چنانچه نهاده و هم کرم نمود و حضرت امام رضا علیه السلام

تیربان سبع انعام فرمود پس من بآن حضرت گفتم که توقع داشتم که از جامهای مبارک خود جامه بمن
کرم فرمائی در وقت مردن کفن خود سازم فرمود ندکه چنین کنیم و من جامه نبخشیدند که خود آن را استعمال
نمودمی بود نشئه الطبیعه رقیق القلب فرمود ندکه این را نگاه دار که برکت آن محفوظ و مصون خواهی بود
و بعد ازان فضل بن سهل ذوالریاستین که وزیر مامون بود صد نیکو بمن داد و اسپ ترکی را با هوار بارین
و براق بمن فرستاد و چون مدتی بر آمد و معاودت عراق در خاطر جلوه گر آمد و در اثنای راه بعضی از
قطاع الطریق بر ما هجوم آمدند و ما را در فنجان مرتعامی غارت کردند چنانکه پرهیل من بغیر کنه قبای کذائی
و من بمعرفت هیچ چیز از اسباب خود دست نخورد و من الاکران جامه نشئه که حضرت امام من الانام فرموده بود
و تفکر میکردم در آن سخن که من گفته بودند که این جامه نشئه را حفظ حفظ کن که برکت آن محفوظ خواهی
ماند که ناگاه یکی ازان کردهای عراقی بر همان هست که فضل بن سهل بمن داده بود سوار شده و نزدیک من آمد
و بایستاد و این مصراع را بخواند که مصراع مارس آیات خلت منزلا و چون این حالت
از مشاهده کرد متعجب شدم که در آن بیابان شخصی شیعی دیدم و با یکدیگر طرح دوستی انداختیم و جامه نشئه حضرت
امام کرده بآن شخص گفتم که ای مخدوم من این قصیده از کیست گفت دعبل بن علی الخزاعی از آل محمد جزاک
خیرا پس گفتم والله که دعبل منم و این قصیده از منست آن شخص را از جای درآمد و گفت این چه سخن
و دروغ کاریست که میگوئی گفتم از اهل قافله تحقیق نمائید پس فرستاد و جمعی از اهل قافله را حاضر ساخت
از حال من سوال نمود و همگی گفتند که ان دعبل بن علی الخزاعی است چون مرا بدین دلیل گفتند جمیع
مال اهل قافله را که خاطر نخشیدم نگاه داری کرد و در میان اصحاب خود جمیع اموال را داد و داد
و ما را بدرقه شده بمحل امن رسانیدند و نیز آنچه حضرت امام علیه السلام از آن خبر داده بود ظهور نمود
و جمیع اهل قافله برکت جامه نشئه آن حضرت مالوف ندیدم در کتاب عیون الرضا مذکور است
که چون دعبل ازین ورطه خلاصی یافت با شهر قم رسید شیعه قم بخدمت او آمدند و از او التماس نمودند
قصیده که مذکور شد بخوانند دعبل ایشان را بمسجد جامع برد و بر منبر رفت و قصیده را بر ایشان
خواند و اهل قم مال خطیر بسیار بر و نثار کردند انگاه چون خرقه مبارک آن حضرت که بدعبل داده
بود بگوش اهل قم رسید از و التماس نمودند که بهزار دینار از و بایشان بفروشد دعبل ازان امتناع
دینار و التماس نمودند که پاره ازان را بهزار دینار بایشان بفروشد آن نیز درجه قبول نیافت

چون دعبل از قم بیرون رفت یعنی از چوامان خود را که از نواحی بوذنجرد است رسانیده خرقه را از و
بزر گرفتند پس دعبل خرقه را گرفته و از اهل آنجا التماس نمود که خرقه را باو ببخشند آن جوانان ازان امتناع
نمودند و استدلال امر مشایخ و اکابر خود کردند لاجرم دعبل را گفتند که خرقه بدست تو نمی آید همان هزار دینار را
بگیر دعبل قبول نکرد و آخر چون ازان نومید گردید التماس کرد که پاره ازان خرقه را باو ببخشند ان جماعت قبول
ننمودند و پاره ازان خرقه را بهزار دینار باو دادند دعبل خط خود بمعاودت نمود و چون بوطن رسید
دید که دزدان خانه او را بتمام غارت کرده اند در وقت مفارقت از حضرت امام علیه السلام آن حضرت
خرقه مشتمل بر صد دینار زر ناب باو داده بود و فرموده بود که این را نگاه دار که بآن کرات محتاج خواهی شد
دعبل از آنجا بشیعه عراق رفته و در حوض هر دینار صد دینار باو دادند چنانچه ازان خرقه دو هزار دینار
زر بدست آورده متعاقب این حال چشم جاریه دعبل کبود شد و بحیثی رسید که او را محتاج داشت رعظیم پیدا کرد و طبیبان را
بر سر او حاضر ساختند چون او چشم او را نظر کردند گفتند که چشم راست او معیوب شده است و ما علاج آن بنحوی
توانیم نمود چشم چپ او را معالجه میکنیم و امید واریم که خوب شود و دعبل ازین سخن متاسف شد و تکلف بسیار
یافت تا آنکه پاره از جبه حضرت امام علیه السلام که همراه داشت او را بیاد آمد انگاه آنرا چشمه چارا بالید
چشم او را از اول شب عصابه ازان بست و چون صباح شد بحکمت آن چشمهای او دیگر
بهتر از ایام سابق شد و قصیده مذکور اینست قصیده تجاوبن بالازمان والزفرات نوالح
عجم الفاظ والنظفات یجرن بالانفاس من حر القلب اسارى موى ساءنى واحرقت
فاسعدن ان بعض حتى تموت صفوف الدجا بالفخ منهزمات على العرصات اخنى ایام الها
سلام شيب على العرصات مغنى بهاخفرة المعاهد مالف من العطرات البيض والخفرات
ليالى يجرين الوصال على القلى ربيعى قد اياسنا على العبرات واوحش محض العيون سواقرا
ديارهن بالايدى على الوجنات واهلى يوم بالخيف نطوى نشوة بعيشة بهنا قلبى على نشوات
فكم حسرات اجهد بحسرة واقوى يوم تجمع من عزمات الم تر للايام ما جر جورا
على الكاشحين من نقص وطول عشيرة ومنه وال المستهترين بى غدا لهم طالب للثورى الضمانات
تكلف دس انى بطالب زلفة الى الله بعد الصوم والصلوات سوى حب ابناء النبى ورهطه
وبغض بنى الزرقاء والعبلات وهند وما ادت سمية وابنها الى الكفرفى الاسلام العجزات

هم نقضوا اهل الكتاب وفرضه ٭ ومحكم بالزور والشبهات ٭ ولم تك الا محنة كشفتهم
بدعوى ضلال من هن ودهنات ٭ تراث بلا قربى وملك بلا هدى ٭ وحكم بلا شورى بغير براءات
نزرايا ثنا حفنة الاقى مرة ٭ وذوت اجاجهم كل فرات ٭ وامهلت تلك المذاهب فيهم
على انها من الاسنة الطعنات ٭ وقيل اصحاب السفيف جهرة ٭ بدعوى تراث في انطلال نبات
ولو قلدوا المولى اليه امورنا ٭ لرتعت باموس على الغرات ٭ اخي خاتم الرسل المصفى من الغدى
وعفرتم الابطال في الغمرات ٭ فان جحدوا كان الغدير الشهيد ٭ وبدر واحد الشائع الفضيلات
واني من القرآن تتلى بفضله ٭ واخبار ما بقوت في الذريات ٭ وغير جلال ادركت بسبقها
مناقب كانت فيه موتنفات ٭ مناقب لم تدرك بكيد ولا حيل ٭ بنبي سوى حد القضا الذرياب
بحق الجبريل امين انتم ٭ حكومت على الغرى معارضات ٭ كيف ترسم الدارس عروات
واسرعت دمع العين من عرفات ٭ وبان عرى مهدي ورحاب حبيبها ٭ رسوم ديار قد عفت وعرات
مدارس آيات خلت من تلاوة ٭ ومنزل وحي مقفر العرصات ٭ لآل رسول الله بالخيف من منى
وبالبيت والتعريف والجمرات ٭ وبالبيعة الرضوان تحت لوائه ٭ الى يوم الداعي الى الصلوات
وبالمشعر الاقصى وجمع ومنحر ٭ وحزوة والسبب ذوي الكرامات ٭ وبالبيعة الاولى بخم غدير
بحق رسول الله في الخلوات ٭ وبسطى رسول الله وابن حبيبه ٭ ووارث علم الله والبينات
منازل وحي الله ينزل منها ٭ على احمد المذكور في السورات ٭ منازل قوم سيدي بسيدهم
فتوسن منهم زلة العثرات ٭ منازل كانت للصلوة وتلقى ٭ وللصوم والتطهير والبينات
منازل لا يمحى بكل بريها ٭ ولا ابن اصحاب الكتاب محجات ٭ وبالخيف اجور كل مناخ
ولم يعف للايام والليلات ٭ فقل لمنال الدار التي خف اهلها ٭ متى عهدها بالصوم والصلوات
وابن الاولى خطت بهم عرصاتها ٭ افانين في الاطراف نفرقات ٭ هم اهل ميراث النبي اذا قفوا
وهم خير سادات وخير حماة ٭ اذا لم تتاج الهدى صلواتها ٭ بذكرهم لم تقبل الصلوات
نطافهم في الاتقياء في كل مشهد ٭ لقد شرفت فوانى الفضل والبركات ٭ وما الناس الا غاصب وكذوب
مضطهن بغية وترات ٭ اذا ذكروا قتلى بهدر وجيرة ٭ ويوم حنين اسبلوا العبرات
وكيف يحزن النبي ورهطه ٭ وهم ذكروا احشاءهم وغرائه ٭ لقد لا يزوني القتال والمعزو

قتلوا على الاحقاد منطوياتها ٭ فان لم تكن الا عصبة بني محمد ٭ فما شهم ادناس من دنيات
سقى الله قبرا بالمدينة غيثه ٭ فقد حل فيه الامن بركات ٭ بنى الهدى صلى عليه الملائكة
وفرج غماء وجه الكربات ٭ وصلى عليه الله ما ورد شارق ٭ وما حنت بخوم الفيل مشتدرات
فاطم فخلت بحسين محدثا ٭ وقد بات عظمها بشط فرات ٭ اذا اطلعت الحد فاطم عنده
واجريت دمع العين في الوجنات ٭ اناطم دومي يا ابنة الخير فاندبا ٭ بحوم سموات بارض فلات
قبور بكوفان واخرى بطيبة ٭ واخرى بفخ نادها صلوات ٭ واخرى بارض الجزر جال محلها
وقبر بباخمرى لدى العرصات ٭ وقبر بعيداد وكفس زكية ٭ تضمنها الرحمن في الغرفات
وقبر بطوس يا لها من مصيبة ٭ الحب على الاحشاء والزفرات ٭ الى الحشر حتى يبعث الله قائما
يفرج عنا الغم والكرب انه ٭ على ابن موسى ارضا الله رضوان ٭ وصلى عليه افضل الصلوات
فاما المحنات التي لست بالغا ٭ بها الخلف مني كنه صفات ٭ قبور بجنب النهر من ارض كربلا
معرسهم منها بشط فرات ٭ فواعطشا بالفرات فليتني ٭ وقفت فيهم قبل حين وقفات
الى الله اشكو لوعة عند ذكرهم ٭ يقتضي كلابس الذل القفعاء ٭ اضاف بان ازدارهم تقتضي
مصارعهم بالجزع فالنخلات ٭ يقتلهم رب السنون فتاتري ٭ لهم حفرة وغشية بحجارات
فخلان فيهم بالمدينة عصبة ٭ مدنين انتضاء من اللزبات ٭ قليلة زوار سوى ان زورا
من الضيع والعقبان والرخمات ٭ لهم كل يوم تربة بعضاجع ٭ توثب في نواحي الارض تنفرقا
تكب لآذاء الينبن جوارهم ٭ ولا تقطليهم حمرة الجمرات ٭ وقد كان ينبح بالفجاء زوار
معاذير تستاء ول في الازمات ٭ حمى لهم ترنه المدينات واجبة ٭ تقضي لدى الاستار في الفقرات
اذا اورد وه اخيلا بتسم من الفنا ٭ ساعيه حوب الفجرة الغمرات ٭ فان فخروا يوما اتوا بالمحامد
وجبريل والقرآن والسورات ٭ وعدوا غليا ذا المناقب العلي ٭ فاطمة الزهرا خير بنات
وحمزة والعباس ذا العدد الثقى ٭ جعفرا الطيار في الجنات ٭ اولئك لا تنتوح بهذ حجرها
ستبقى من نوكى ومن قد زلت ٭ بستال عنهم عند ذاك فتهتدي ٭ وبعتبهم منا افجر الجولات
هم سعوا الابا عن اخذ حقهم ٭ هم تركوا الابناء رهن شتات ٭ وهم عدوا عن وصي محمد
نبيعتهم جابت على الفلوات ٭ ملائكة في آل يس فانهم ٭ احيائها واموات اهل النفاق

تخيرتهم رشدا بنفسي انهم ٭ على كل حال خيرة وخيرات ٭ ست اليهم بالمودة والهوى
وسمت نفسي طائعا لولاتهم ٭ فيارب زدني في هواي بصيرة ٭ وزدحبهم يارب في حسناتي
سابكيهم ما حج الله راكب ٭ وما ناح قمري على الشجرات ٭ واني لمولاهم وقال عدوهم
واني لمحزون لطول حياتي ٭ بنفسي انتم من كهول وفتية ٭ افكف عناة او اطيل وقيت
والخيل بيد الموت خضر عوابس ٭ فطلقهم نهد الذريت ٭ اعب بقصي الرحم من اهل حكم
واهجر نفسي زورتي وزيارتي ٭ واكتم حبكم مخالفة كاشح ٭ عنيد لاهل الحق غير مروت
فما عين مكسوم اجود بعبرة ٭ فقدان للكتاب والصلات ٭ لقد نعقت في الدنيا وانعم سجعها
واني لارجو الامن عند وفاتي ٭ الم تر اني مدمنون حجتي ٭ اروح واغدو اليكم الجزيرات
ارى فيهم في غيرهم متقسما ٭ وابدي بهم من مظلم معرات ٭ وكيف اوادي من هوى في الموى
اية اهل الكهف واللعنات ٭ وآل زياد في الحرير مضمخة ٭ وآل رسول الله منتهكات
سابكيهم ورفي الارض شارق ٭ واندبهم ما ناوح الطير الصواحات ٭ وما طلعت شمس وحان غروبها
وباليل ابكيهم وبالغدوات ٭ وبا رسول الله اصبحن ظمأ ٭ وادر زيادا وهو مجت غرات
وآل رسول الله هبت رقابهم ٭ وآل زياد غلظ القصرات ٭ وآل رسول الله دمي محورهم
وآل زياد زينوا بالحلات ٭ وآل رسول الله بيتي مرتهم ٭ وآل زياد آمنوا السرباب
اذا اوتروا دارا الى وتريهم ٭ اكتفاعن الاوتار منقضبات ٭ فهو لا الذي ارجو في اليوم ابعده
تقطع نفسي اثرهم حسرات ٭ خروج امام لا محالة خارج ٭ يقوم على اسم الله والبركات
تميز فينا كل حق وباطل ٭ ويجزي على النعماء والنقمات ٭ فيا نفسي طيبي ثم يا نفس فابشري
فنعم العبيد كلما هو آت ٭ ولا تجزعي من مرة الجور انني ٭ اري فرقي قد آذنت بشتات
فان قرب الرحمن من كل غبطة ٭ وابعدني عمري ووقت وفاتي ٭ شقيت ولم ادرك لنفسي غبطة
وزرت سنهم بضعفي وفاتي ٭ فاني من الرحمن ارجو بهجتي ٭ حياة لدى الفردوس يوم نباتي
عسى الله عن برتاج للحق انه ٭ الى كل قوم دايم الخطرات ٭ فان قلت عزا اكثروه بنكبة
فقطعا على التحقيق بالشبهات ٭ تقاصر نفسي دايم عن مداهم ٭ كفاني ما القى من العبرات
اعادل نقل الصم عن بيستقرا ٭ واسماع اججار من الصلبات ٭ فحسبي سنهم ان ابا بضعة

تردد في نفسي وفي الهوات ٭ فمن عارف لم شمنع وعاند ٭ تميل به الاهواء للشبهات
كاسف بالا اضلاع قد ضاق ذرعها ٭ لما حملت من شدة الزفرات ٭ وشيخ اجل اجعفر طوسي در كتاب
امالي از يحيى بن اكثم قاضي روايت نمود كه بعد از وفات حضرت امام رضا عليه السلام بارون
وعبل را طلبيد و از اامان داد و من در خدمت ايشان نشسته بودم كه عبل آمد چون نزديك بايستاد
وايشان او را نگفت كه بجز اين قصيده كه در رثاء برادر خود ساخته چيزي ديگر بما بخوان
اين چنين قصيده دلكش تمام پس ايشان او را برخواندن امان داد انگاه وعبل بخواند شعر
تنكرت جاهلي لما رات زواري ٭ وعدت احلامي وبنا غير منتقم ٭ ترجوا الصبي بعد اشابة رأسه
وقد حرمت طلقا في جلسة الكبر ٭ اجاني ان ست الراس تعقلني ٭ وكرم المعاد وارضاني عن القدر
كوشت اركن للدين ورزينها ٭ واذا بكيت على الماضين من نفر ٭ اشتى الزمان على اهلي فضعضعهم
تضعضع الشعب لاتي صدته بحجر ٭ بعض اقام وبعض قد اناب به ٭ والى المنية والبابي على اثر
اما المقيم فاخشى ان تعاجله ٭ وليست اوبته من دلي بمنتظر ٭ اصبحت اخبر عن اهلي عن ولدي
كعالم قمص رويعب تذكر ٭ لو اتاح غل غيضي لا ولى بسلفع ٭ من اهل بيت رسول الله لم
اني بوا يك للجبن مشتغلة ٭ من ان عيت لمفقود على اثر ٭ كم من ذراع لهم بالطف باينة
وعارض سعيد الترب سفعه ٭ اس تحسين بنيه اهم لمقتله ٭ وهم يقولون ما بال البشير
يا ازمة السوء ما جازيت احمد في ٭ حسن البلا اعلى التنزيل والسور ٭ خلقتموه على الانبا احسن خلقه
خلافة الذيب في تفاوذي جرد ٭ يحيى بن اكثم روايت كرد كه چون انشاد عبل باين مقام رسيد
مامون را اعجبي دست داد و چون باز گشتم عبل باين ابيات رسيد كه شعر لم يبق حتى من آل
تعلم ٭ من ذي يسار ولا كبر ولا مضر ٭ الا وهم شركاني وبيعهم ٭ لما شاركني آبائي بعيش جزر
فتلا واسرا وبحرقا وتنيمة ٭ بعد الرديم والخزي ٭ اري اينه عذرين اشفيه
والاري النبي العباس من غدر ٭ قوم قتلتم على الاسلام اولهم ٭ حتى اذا اشمكوا اجازوا على الكفر
ابناء حرب وهم اولى بهم ٭ بنو العجيطل وعلات وهو غسر ٭ اربع لطوس على قبر ازكيها
ان كنت تربح من دين على وطر ٭ يا نفع الرجس من قرب الزكي ولا ٭ على الزكي بقرب الرجس مضرة
بانت كل امر رس بما كسبت يداه فخذ ما شيت او فدر ٭ وچون قصيده تمام شد

دهن عمامه خود را بر زمین زده گفت صدقت یا الله و دلیل شیخ اجل ابا الفتوح رازی خزاعی از تفسیر آیه
شهد الله انه لا اله الا هو الآیه آورده که چون دلیل در مرض الموت این ابیات گفت شعر الحمد الله الذی
بلغنا و دلیل ان لا اله الا هو و یقولها مخلصا و بها یرحمنی الغفور الله و الله مولانا
و النبی وصی و بعده ما الوصی مولاه و وصیت کرد که باد او در کفن چنین کردند و چون او را دفن
کردند کسی او را در شب بخواب دید از او پرسید که ما فعل الله بک خدای تعالی با تو چگونه رحمتی
تملک لا تبتا بآن ابیات بر من رحمت کرد رحمة الله علیه و در آخر کتاب روضة الشهداء از کتاب
عیون الرضا نقل نموده که پسر دلیل خزاعی را دست گرفته گفت چون پدرم را وفات رسید زبانش بسته
شد و ریش سیاه گشت من ازین واقعه بترسیدم و این صورت را از پدرم پرسیدم او گفت مرا پنهانی
او را شبیه شد و دفن کردند از جهت وی بسیار غول بودم شبانه بر او در خواب دیدم که با روی روشن
و جامه سفید بود گفتم ای پدر در وقت مرگ که علامات عجب بر تو ظاهر گشت آن سیاهی روی من و گرفتگی زبان
من ازان بود که خمری خورده بودم چون بردم مرا از قبر بنهاندند دیدم که رسول خدای صلوات الله علیه و آله
بیامد و گفت دلیل تو کجایی گفتم یا رسول الله فرمود که بخوان مرثیه را که در حق شهدای اهل بیت من گفته بود
خواندم شعر لا اضحک الله سن الدهر ان ضحکت و آل احمد مهتورون قد قهروا تا آخر قصیده پیخواندم
حضرت رسالت پناه دیگر بیست و چون تمام شد فرمود که خوش گفته و مرا شفاعت کرده و بخشیده
این جامه رسول خداست که در بر داری رحمة الله ابو الطیب احمد بن الحسین بن عبد الصمد بن بحر بن یزید الجعفی الکندی
پیغمبر شعرای عرب و امام ایشان علم ادبست پدر او بود و بعضی گویند که در کتاب انساب سمعانی مذکور است سقای
او احمد محمد بن یحیی و توابع او بوده و در کوفه برشت شتران مشغول بوده و او را از طایفه
جعفیه دانند که تمکی شیعه و خلص ایرانیان علی علیه السلام بوده و آنکه چنانچه در مقدمات
این کتاب مذکور شد و در تاریخ ابن کثیر شامی مشهور است که متنبی در سنه ثلاث و ثلثمایه در کوفه متولد شده
و در نواحی شام نشو و نما یافت و در آنجا تحصیل علوم ادب نموده به اندک روزی بر اهل کوفه زبان خود فایق
آمد و در کتاب انساب سمعانی مذکور است که قوت حافظه او بمرتبه بود که یک نظر آنچه در وی در تمام نوشته بودی
حفظ نمودی و در تاریخ ابن خلکان مذکور است که اطلاع و استحضار او از علوم عربیه بمرتبه رسیده که هر
را که از می پرسیدند شاهد از ابیات عرب بنظم یا نثر ذکر میکرد و ایضا آورده اند که بوعلی

فارسی رحمة الله از شما بهیر آیه تحواست روزی از متنبی پرسید که جمع بر زن فعلی در لغت عرب چیست
متنبی در حال گفت که محلی نظر بی دال جمع جمل است آن مرغیست که بر زبان فارسی اردک می گویند
و در نوادر طریان آن نام جانوریست بدریا و از ابو علی نقل نموده اند که بعد از ان پیش مطالعه تصانیف
نمودم شاید یک کلمه دیگر بیابم نیافتم و چنانکه در تاریخ ابن خلکان گفته همین مقصیلت متنبی را کافیست
که مثل ابو علی که امام ارباب عربیت است در شان او چنین گوید و در تذکره دولت شاه بمرقندی مسطور است
که رشید وطواط در حق متنبی میفرماید که در اقتباس معارف و قایق دقت بخش جمع شعرای اسلامیه
چنان متنبی اند در ایران اوذر عرب و مجموع شهور گشته اکابر و فضلا آنرا غنیمت شمارند بسیاری از اکابر
مثل امام ابن جنی نحوی شرح بران نوشته و اکثر آن در مدایح آل حمدانست که از سلاطین شیعه
امامیه بوده اند ابن خلکان شامی در تاریخ خود آورده که متنبی بعد از اجتماع با سیف الدوله حمدانی و استعداد در نوای شام و خوف
از نسب بنسبت سیادت و علویه نموده در آن نیز اکتفا ننموده بدعوی نبوت ترا آنکه گروهی جهال آن
محال باور کردند تا آنکه اولا کوکا از جانب کافور اخشیدی حاکم حمص بود بر سر او رفت و او را بدست
آورده حبس نمود مدتی در حبس بود آخر او را توبه فرموده خلاص نمود و بعد ازین واقعه متنبی از غایت
شرمندگی انکار آن دعوی میکرد و از تاریخ یافعی مستفاد میگردد که در سبب عدم دست بنوشتن
دیوان را اختلافیست غایة الامر آنکه او دست قوی دعوی نکرد را صحیح نموده و حکم بصحت آن
فرموده و تعقیب او را متنبی از جهل بودیات دانسته بولف را در بهریک از ترجیح و تزییف او نظرات
و آنچه از سیاق حال او مذهب مقال متنبی ظاهر میشود و بعضی از اشارات و عبارات او آن نظرات
آنست که چون متنبی از استیلای متغلبان عباسی و اشتمال ایشان آزرده خاطر بود خواسته که بران
متغلبان خدا رخروج نماید لاجرم بنا بر مصلحت خود را علوی ظاهر ساخت همچنان که گروه شیعی بالراهم
امام او دیگر علویه که بر بنی عباس خروج نموده جمع شدند بر و نیز جمع شدند و بدو دادند اکثر اشراف
بر و اگر چنین نبودی هرآینه بوجب دعوی بنوت قرمطی بودی و اهل زمانه را تو به بر او دادن او
بوجه نبودی و انکار متنبی نیز چنانکه نذکور شده و بآنچه گفتیم اشعار تمام دارد و ظاهر او دعوی نبوت را دفع
لطایف اشعار و اقتراع معانی ابکار نموده چنانکه یکی از فضلا در مدح او فرموده شعر مارای الکلیم
فی ما تمنی و ای ثان یری لیکر الزمان و هو فی شعره تنبا ولکن و ظهرت معجزاته فی المعانی

بود المتنبی المتنبی چون متنبی نه از حبس خلاصی یافت ملازمت سیف الدوله کرد از آل حمدان بود
شتاق و از جوایز و صلات کرانمایه یافت اتفاقا روزی در مجلس سیف الدوله از بابان خالویه مباحثه
واقع شد و ابن خالویه بدستی بجناب او اندداخت چون او را قدرت مقابله با ابن خالویه نبود آزرده شد
از مجلس برخاست و بقصد کافور اخشیدی والی مصر بمصر رفت و در صنع خود را ابا او چنان قرار داد
که هیئت کر بر غلامان سپاهی نماید و در مجلس او حاضر میشدند و بالآخره کافور اخشیدی از او متوهم
شده در مقام قصد او شد و متنبی این معنی را فهمیده هجو او کرده از مصر بیرون آمد متنبی چون بعضی
از اکابر بمصر کافور را سر انبش کردند که متنبی مردی شاعر بود چرا از او توهم داشت نمود در جواب گفت
که تو هم مرا زده و در اکابر را بنوعی مردی که از غایت علو نفس و فرط دعوی پیغمبری میکرد و از وحی ابا میکرد بقصد
استخلاص بمصر اکابر فورکند القصب چون متنبی از مصر مراجعت نموده کوفه آمد سید الله ثالث را که از
اعاظم نقبای کوفه بود بقصیده که در اول دیوان او واقع است مدح نموده و ابو القاسم طاهر بن
محسن بن طاهر علوی را که از اشراف زمان خود بود بقصیده مدح نمود که چهل بیت از آن قصیده
است شعر لعمرت لعلیاء ابنه سوا ترة من الفعل الاقل الهانی المضارب
و ابهر آیات التهامی آیة ابوک و اجدی منکم من مناقب اذا لم تکن نفس النسب کما صلة
فانا الذی نفی کرام الکتائب اذا علوی لم یکن مثل طاهر فما هو الا حجة للنواصب
هو ابن رسول الله و ابن صبیة و شبه همام شبهت بعد التجارب الا ایها المال الذی قد اباده
تعوذ هذا العضد بالکتائب لعلک فی وقت شغلت فی اوده عن الجود او کثرت حبس المطارب
حملت الیه من لسانی حدیقة سقاها الحجی مستقی الریاض السحائب فحیث خیر ابن یخراب بها
لا شرف بیت من نوی بن کاتب و در اینجا تربت ابن عبید و زیر را که از اکابر فضلای شیعه است
مدح نموده و در وی است ابن کیشر شامی پنج هزار دینار صله از دیار یافت آنجا و بقصد ملازمت سلطان
عضد الدوله دیلمی متوجه فارس شد او را در انجا مدح نموده وی هزار دینار دیگر عنایت فرمود و مخفی نماند
که عذر متنبی در آنکه فخار خانه را در مضمار نعت سید ابرار و بعثت آل اطهار آراسته و داشته
و ناوری از نقوش مدایح ایشان بر صفحه ظهور نگاشته آنست که او مدح خود را لایق حضرت نبوت
و عترت علیه الرضوان نیافته چنانکه در بعضی از اشعار خود بآن اشعار نموده و گفته شعر فواعجبا منی اقول قصیدة

قد فرغت فیه اقواطیس الصحف در قطعه دیگر که شیخ ابو الفتوح گرجانی در کتاب انوار نقل نموده
گفته شعر و ترکت مدحی للوصی تعمدا و اذا کان نور اسبتقلا کواکبا و اذا استقل الشی قام بغیره و اذا کی
صفات الشمس تذهب باطلا و در قطعه دیگر که سید الفاضل بن حمید بن علی الآملی در کتاب جامع
الانوار بنسبت نموده و گفته شعر قیل لی قل فی علی مدحا فانتضی لطفی لها موصوله قلت هل
امدح من فی فضله صاغره و القلب لا لی ان عبده و الا نبی المصطفی قال لنا لیلة المعراج
یا احمد و وضع الله علی ظهری یدا فارانی القلب ان قد برده و علی واضع رجلیه لی
بکلتا یدیه وضع الله یده و دیگر آنکه با نبی و این کیشر شامی نقل کرده اند که بعضی از ایشان
متنبی را گفتند که چیست که جمیع سلاطین آل حمدان را مدح گفته و ابو فراس ابن سیف الدوله را
که بجلیه فضل و براعت و زیور عقل و دیانت آراسته است مدح نگفته و جواب گفت که من خیال
او در بزرگی و فضل زیاده از آن اعتقاد دارم که شعر خود را بالین مدح او شعار دهم بدین تقدیر
بلکه هر گاه متنبی نسبت بابی فراس که یکی از اکابر شیعه است و بلکه غلامی از غلامان سدره منتهی بیت
علیه الرضوان است در این مقام باشد مقام آنحضرت را بمرتبت بسیار اجل و اعلی از آن
خواهد شمرد جنانکه نام امامی ایشان بعد از تقدیم بر اسم تعظیم یاد خواهد برد شعر
هزار بار بشویم دهان بمشک و گلاب هنوز نام تو بردن مرا فی شاید شیخ جلیل رازی
در کتاب نقض الفضایح این قطعه را که شعر از صفای ضمیر اوست در مدح حضرت امیر و اکثر
نقل نموده شعر اجهنم و بئس القرار مکانی جهنم کان الفوز عندی جهنما و کیف یخاف النار
من کان موقنا بان امیر المومنین قسیمها و در کتاب کشف الغمه زیادتی یک بیت در اول تغییر در
باقی ابیات مذکور است شعر رضیت بان القی العصیت فایضا و ما النفوس حار تبک جنوبها
اجهنم ان کان حبک مدخلی جهنما فان الفوز عندی جهنما و کیف یخاف النار من کان موقنا
بانک مولاه و انت قسیمها و مخفی نماند که متنبی پیش از آنکه وصت جمع دیوان خود و یا مدون
شهید شده بعد از وجهی از غیار تنظم و نسق آن پرداخته اند و آنچه موافق مشرب و مذهب ایشان
بوده آن را اند جسته اند لهذا در نسخهای دیوان او جون نسخهای دیوان خلجه حافظ اختلاف
بسیار و نقصان بسیار است و در تاریخ یافعی مذکور است که چون متنبی از فارس برگردید و بنواحی

بغداد و پسید جمعی قطاع الطریق از اعراب بر ایشان آمدند و قصد او نمودند و او نیز با سپه خود چون
دید جمعی از غلامان که همواره با او بودند در مقام او نشستند چون کرده او را بسیار بودند و سپاه او را
با بعضی از غلامان باک نمودند و او در مقام هزیمت شد و ایشان یکی از غلامان با تنگ بر وی زد
که بگیرد، حال آنکه نوشی صاحب این بیت که گفته بیت الغیل والسیدا یعرفنی ۞ والحرب والضرب
والقوطاس والقلم ۞ تبنی چون این بیت را شنید ابطال دعوی شجاعت خود را پسندید
و برگردید و اعدا هجوم نمودند و بر سپاه ایشان را بیک طعن نیزه بر خاک فاسپرده ند هلاکت انداخت و آخر
آن گروه هجوم نمودند و او را از پای درآوردند و بخاک فاسپردند و این کیفیت شامی در کتاب خود آورده
که چون عضد الدوله از آن روایت واقعه مستبعد تبنی بجا آورد و شخصی را که با متنبی اختصاص
و نزدیکی داشت که در خلوت از و سوال نماید که صلات سیف الدوله بهتر بود یا عطایای
عضد الدوله چون آن شخص این سوال از متنبی نمود او در جواب گفت که عطایای عضد الدوله مستلزم
دوام ان تکلفی هست و عطایای سیف الدوله اگرچه قلیل بود اما از روی اقبال و طبع و عدم تکلف
بود و چون این معنی بسمع عضد الدوله رسید از و دگردید و آن طایفه اعراب را بران داشت
که او را در اهواز هلاک سازند مولف گوید که هر گاه بر علو شان و کثرت فضل و احسان عضد الدوله
اطلاعی یابند که این سخن و ای مصنوع متعصبان طریق ضلالت و گمراهی است و چه گنجایش
دارد که عضد الدوله یکی از بزرگان اهل مذهب خود را که او را پیشوا و او ابو علی فارسی باو افتخار
میکرده اند چنین سخنی گفتن همراه باشد بیت دوست را کس بنقد رنجور نکرد بهر دلی
کلیم توان سوخت تنبیه پوشیده نخواهد بود که کلامی که ابن کثیر شامی در مقام مقایسه میان
عطایای سیف الدوله و عضد الدوله از متنبی نقل نموده مشتمل بر مبالغه ایست در مذمت تکلف
که بر تکلفان زمان نیز مخفی نخواهد بود چه هر کاه شاعر که از پیشه از تکلفی که در رزاقی رعایت او نمایند
آزرده باشد ظاهر است که اهل استظهار را ملاحظه آن تا چه مرتبه خاطر خواهد شد ابو الحسین میمون بن
مرزوبه الکتاب الشامی المدیحی الفارسی شیخ عبد الجلیل رازی در ابن کثیر شامی یاد نموده اند
که او در اهل مجوسی بود و از اولاد ارشد اکوشیروان عادل بود و بر دست امیر رضی الدین رضی الله
عنه که شریف و نقیب کوفه بود بغداد او مسلمان شد و شعر متین میگفت بر طبق مذهب شیعه

مشتمل بر طعن و قدح در خلفای ثلثه و اتباع ایشان از دو سر نیزه و آنکه ابو القاسم بن برهان که یکی از اهل
بیت بود روزی با او گفت که ای مهیار از یک زاویه با ربزه و به دیگر از آن آمدی زیرا که مجوسی
بودی و الحال که مسلمان شده هست امیدها بر تو بسیار و چرا بگفت آری احتمال دارد که چنین شاید
فال خسران مال زنهار عرت و آل که متقدایان تو اند به نوخ در آیم و آتش اطهار قربه خود را
علاوه و سوزد گداز افشان نمایم و بر کرت محبت اهل البیت علیهم السلام آتش دوزخ بر من برد
سلام گشته بر ان آیم و تنجلی آید و بهشت تو به نمایم و مضمون جواب مهیار است این قطعه که از اشعار
گوزه کر مشتمل است شعر اسالونی عن بحیم فانی ۞ کنت بین الهناد و بین سانکیها ۞ و حدت الحد بین
الاعلی ۞ منح الطهر و الشهامة فیها یا تنی از تاریخ خود گفته که دیوان شعر در چهار مجلد است
و صاحب کتاب وینة القصر گفته که در تحت هر کلمه از اشعار مهیار شاهدی معنویست از عرب الکلام
و ابن جوزی در تاریخ خود بعضی از اشعار او ذکر نموده و گفته که چون همه اشعار او خوب بود و بهمین قدر
اتفاق روی داده شد و چون اشعار مهیار که در مناقب اهل البیت علیهم السلام اظهار شاب آتشین
غدار واقع شده در وقت تحریر تنزه و تجنب نمود لاجرم چیزی از آن بخزان قطعه که از قصیده
لامیه او در کتاب کشف الغمه منقولست مذکور نگردید شعر ما قریش ما تنک عهدها ۞ و ما تجنک
وزنها علی دخل ۞ و طالبتک بقدیم حقها ۞ بعد اخیک بالترات و الدخل ۞ و کیف نصوا
امر هم و اجتمعوا ۞ و اشتوروا الرای دهت منفرل ۞ و لیت شعری یوم سقیفتهم قادح بریة قبل و لا فاض
علیک بوهل یعنی چیز پرسش کنی فرش را که عهد خود در آلوده ساخته اند و ستی که ظاهر میسازند
بکینه تبدیل نمودند بعد از برادر تو که حضرت پیغمبر باشد صلوات الله علیه مطلبه تو بکینه قدیم
نمودند و چگونه اجماع و مشورت ایشان در باره خلافت درست باشد در حالی که تو از میان
دور بودی و بتجهیز و کفنین حضرت رسالت پناه اشتغال میمودی و حال آنکه هیچ یک از ایشان
پیش از وفات حضرت رسالت پناه صلوات الله آله اسلام نیاورده و در پی در شان او نگشته
و غلط و سهو و اقصان در باره او تجویز می انگاشته ظاهرا این قصیده لامیه است که شیخ
حسن بن سکاوه گفته که سید جمال الدین احمد بن زهی ابن طاوس علوی حسینی صاحب کتاب
البشری شرح بران نوشته و ان را بکتاب الازارفی شرح لامیه مهیار موسوم ساخته و در سال

چهارصد و بیست و شش مهیار بجوار رحمت پروردگار رسید او را بچین ابی احمد منصور بن نصر بن ستام
الیثی رحمة الله تعالی مؤلف صحت و بلاغت او مشهور و در صحایف سیر مسطور است
این کرشمه آورد و که او بچه پیمانه رفت و بچکس در زمان او بنود و کسی نخواهد بود تا اگر پدر و مادر خود را
نیز بجوئی و چون متوکل عباسی علیه اللعنة امر بهدم قبر منور حضرت امام حسین علیه السلام نمود و آن مرقد را
با جمیع منازل که در حوالی آن آستان ملایک پاسبان بود خراب کردند و آن سرزمین را بتخم
زدند و مزروع ساختند این بتمام این قطعه را در هجو آن ناصبی تیره انجام گفت شعر تا قد اتخذوا
اسیته قدحت ۰ قتل ابن بنت نبیها مظلوما ۰ فلقد اتاه بنو ابیه بمثلها ۰ هذا لعمری قبیح
صدرها ۰ اسفوا علی ان لا یجوز و اشارکوا ۰ فی قتله فتشابهت قلوبهما ۰ چیصد و سی و سه سال
یافت عبد الله بن ابی طالب الحسینی رحمة الله از نقبای شعرای فرقه ناجیه و در اشتعال طبع نار حامیه
بوده و مصابیح کلام او در مشکات اشعار از گرمی گفتار مصدود و یکتا و زتهایفی و لولم چیپه
بارو عروس مقال او در تحمل و دلال مشاکل سحر حلال صاحب کتاب دمیة القصر آورده که فرش
خانه او این بیت اخلاص قرین بوده که شعر اعلی لثغ ابو طالب ۰ حب علی ابن ابی طالب
و این قطعه نیز از اشعار بلاغت آثار اوست شعر ما تک فی فضل آل فاطمة ۰ الا امرء مالا
یصل ۰ نقل اذا انحط طالب موله ۰ و کیف یسمو ذوی المهدی نقل ۰ حذی لاقدام آل
فاطمة اذا تخطو ۰ علی اثری نعل ۰ و در ایامی که در چیپا م الدوله فارس بن غنان کنار اهوازی
شیعه امامیه است بواسطه موانع روزگار و دزاحمت اغیار از شرف زیارت بتک اشرف
محروم مانده بود و شوق او بخاک بوسی آن آستان ملایک پاسبان در تزاید بود و بیحوصلگی
که زبان حال او بقول چند گفته شود و با آنرا اصحوب یکی از اصحاب زیارتها و در بر ابر ضریح تقدیس
نخواهد ابو طالب مذکور چون مصاحب و ندیم ایرنده کور بود چسب الاستدعای او بگفتن این
ابیات مبادرت نمود شعر مجد و نجب آل محمد ۰ علقت و سابل فارس بن محمد ۰ یا آل احمد
یا مصابیح الدجی ۰ و منار منهاج السبیل الاقصد ۰ کلکم عظیم و زعزعم و کلکم منی ۰ و کلکم الی
سبیل الهدایة یهتدی ۰ انی بکم متوسل و بحبکم ۰ متمسک لا ینثنی عنه ید ۰ ان ابن خان
بکر بت العدی ۰ و علی بحبکم رقاب الخلد ۰ و لئن تاخر جسمه لصغیرة ۰ فالقلب منکم بالمشهد

بازایرا ارض الغری بسعده ۰ سلم سمت علی الامام السید ۰ بلغ امیر المومنین تحیتی
و ذکر ابجی و صدق تودی ۰ و زر الحسین بکربلا و قل له ۰ یا ابن الوصی و یا سلالة احمد
قاسوک و انتهکوا حریک حرمة ۰ و رموک بالامر القطیع الانکد ۰ و لو ان عینی شاهدت نصرک لازلا
رمیت سهم ذبابی بمهندی ۰ منی السلام علیک یا ابن المصطفی ۰ ابدا یروح مع الزمان یغدی
و علی ابیک و جدک المختار ۰ و الشاهدین سهم فی بقیع المرتقد ۰ و بارض بغداد علی موسی الرضا
طوس علی ذاک الرضا المقتدی ۰ و بسرمن رای فالسلام علی الهدی ۰ و علی التقی و علی النقی السودد
و بعسکر بن المقتصای من یطلی ۰ و بقائم یرتاح یصدع فی غده ۰ بجلو الظلام بنوره بعد الغد
علویة فینا بامر مرصد ۰ الی سعدت بحکمه ابدا و من ۰ یحتکیکم یا آل احمد یسعد
پیتصرا الله قول ناصری ۰ ماذاک الا من طهارة مولدی المطرق الهندی رحمة الله علیه
سطاق رؤس ذوی الالباب و سمار ابصار مخالفان محتوم الالباب بوده فاضل شاعر ادیبی
و در مذاهب شیعه امامی سرت راغب و در باب انتخاب تختم بانگشتری از کتاب محاضرات او قطعه را
که مشتمل است بر رد اهل بیت و در انکار تختم معین از نقل نموده شعر قل لو تختم فی الیمین و انما
هارست ذاک تشبها بالصادق ۰ و تقول انی آل محمد ۰ و تباعدانی کل منافق ۰ اما الیمین
فزد جهم نجوا تم ۰ اسم النبی بهن و الخالق ۰ و ابرا و صادق ۰ در قطعه مذکوره حضرت امام جعفر
صادق است علیه السلام که فرموده اند علامات شیعتنا خمس تنفل الجبین و التختم بالیمین و زیاره
الاربعین و صلوة احدی و خمسین و الجهر ببسم الله الرحمن الرحیم یعنی علامات شیعیان
ایشان است اگر نشانی برهنه دارند در سجده و انگشتری بر دست راست دارند و بیستم شهر صفر
زیارت حسین و شهیدان کربلا دریابند و پنجاه و یک رکعت نماز در شبان روزی از فریضه و سنت
بجای آرند و در نماز بسم الله بلند گویند اگرچه فراموش کنند در موضعی که آهسته باید خواند
و تختم نمایند کبریت احمر که رافعی در کتاب مذکور و مختشری در کتاب ربیع الابرار ذکر نموده
حضرت صاحب الزمان و آل اصحاب او تختم همین می نموده اند و اول کسی که تختم بسیار نموده معاویه
بوده و اهل سنت و جماعت که فی الحقیقه اهل بدعت معاویه جماعت یزید اند از پیش خود
اغراض نموده بسنت معویه گردیده اند و صاحب کتاب هدایه در فقه حنفی اعتراف باستحباب تختم

همین نموده و از روی تعصب جاهلیت گفته که هرچند شروح تختم همین است اما چون رفضه
آن پسنت اما وجود ساخته اند تختم بسیار را اشعار خود ساختم و عجب تر آنکه با وجود
اقدام ایشان بر رفض پسنت حضرت رسالت پناه و ایشان بدعت اهل ضلالت خود را
اهل پسنت و شیعیان را اهل بدعت می انند سعت سبدان ضلالت و فرقت بنیان
غوایه بین که تا چه غایتست و ازین بالبست انکه اهل پسنت روی خود را و ضو بهر دو دست
شویند و شیعه بدست راست شویند **ربع ۱۰** بعضی از غلاة اهل پسنت در بعضی اوقات
خود آنرا بدعت شمرده و شیعه بعقل کرده و له روی بیکدست میشوید و شیخ اجل عبد الجلیل
رازی در نقض آن فرموده که هرکاه خواجه پسنی را روا باشد که با حصول عین مناسبت اکتفا
بیکدست کند اگر شیعه حجة اقتدا برسول را یه روی بیکدست شوید شاید در وضوی ایشان
نقصانی نباشد چون حق تعالی در نقض کلام گفت یا ایها الذین آمنوا اذا قمتم الی الصلوة
فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الی آخر الآیة و از ظاهر آیة معلوم میشود که یک دست باید
دست شویند اگر کجفی نقصان را رسد که بقیاسی یا خبری واحد حمل آیه کنند بر دو دست باقرصاق
را رسد که حمل کنند بر یک دست باخبار متواتر و نیز اگر شیعه را گرهت می آید که بدستی
دگر شوید همان دست را و بشویند اما شباهت بگربه اگر کورست بایستی که فعل گربه را و ضو
تام بدیدی که اگرچه گربه روی بیک دست شوید لیکن بعد ازان بسه کرت آنرا بار سر کند
و باز از گوش آرد و پس گربه یک نیمه را فضیلت و یک نیمه پسنی پس مذهب گربه در وضو مرکبست
یک دست شوید چون رافضیان و نه بار سر کند چون ناصبیان و اگر سر به نیمه پیش
معاف بدارم خواجه باید که به نیمه رافضیش معاف دارد تا دین یک شبه مرجبا بالوفاق
راست آید که هیچ جا خلاف خوش نباشد و اخر رافضی را و ضو اقتدا اگر به گربه کرده است که پستوه
مصطفی و بایزید و است و نا مسبی پسنی را و ضو اقتدا اگر من بخسیس است که او بدو دست شوید چون
آن دانه ازین بیکانه نباشد و الحمد لله رب العالمین **مرافعه** که از جمله فضایح
اهل پسنت که از نست تختم بسیار کنند و ترست اکی اگر در کربلا ایشان مانند شام
و ماوراء النهر کسی را بیند که جبه استبرق استجار ابریقی بزرست گرفته باشد آنرا ترشیع کنند

ماورا برفض و بدعت منسوب سازند و عجب آنست که ایشان بوال و غایط را نشویند و چون حمار
خود را بدیوار مالند پسنی پاکیزه اعتقاد باشند و جمعی که بحکم انزلنا من السماء ماء الطهور الیطهر که به
خود را بشویند و در طریقت مناقبت قران پسنت بویند رافضی بتدریج باشند **نکته**
که در زمان پسلطان حسین میرزای کورکان مردی قصار همه روی بعد از آنکه هفت سال آخر خود را مذهب
حنفی گذرانیده بود بمذهب شیعه اشتغال نمود و چون مردم را بر حال او اطلاع حاصل شد در مقام
مواخذه او شدند و بخدمت سلطان گفتند که این مرد کار زرافضی شده و بموجب فتوی علمای وقت
الفتل کشته سلطان را ترحمی بخاطر رسید و خواست که در کار او تاخیری واقع شود از و پرسید که
بکدام حجت و دلیل از مذهب حنفیه بمذهب رفضه انتقال نمود، مرد کار زیرک نمود که بدان وسیل
که دین روزگار دراز کرده بود همیشه شغل او دوختن شلوار حنفیان را که جهه مشهور بعمه
سیدان گوه آلو بسیدیم و از ایشان شیعیان از آلوئی دار دیدم از پنجی دانستم که حنفیان بسید
مذهب داشته اند **ابو الحسن الرد** احمد بن منیر الطرابلسی رحمة الله تعالی یا فعی در تاریخ خود آورده
که او شاعری مشهور و صاحب دیوانست در رفضی همچو کوی بود و میان او و ابن قیسرانی که شاعر علمای
خود را پسنت بخالد بن ولید مخزومی همیشه دو از شعرای مشهور که نیز بود و معارضه و مهاجات
و مکالمات بر وجهی که میان فرزدق و جریر بوده واقع بوده و هر دو در حسب یکیم بوده اند و در تاریخ قاضی
ابن خلکان مذکور است که احمد بن منیر طرابلسی که لقب او احمد بن الملک و عین الزمان بوده شاعر است
مشهور و دیوان شعری دارد و مقدمه اول در میان جمهور رواج دارد و در بادی طلب حفظ قران
و کسب علوم لغت و ادب نموده و گفتن شعر میل فرموده از طرابلس بدمشق آمده و پیش کمال شد
و در رفضی بسیار هجو بذیان بوده و چون ابن قیسرانی را که معاصر او بوده هجو نموده و ابن قیسرانی
در مقابل هجو او این مطلع گفت **شعر** هجوت نبی خیرا فاخزاک الورے صوابه ۵ ولم یلیق عند
ذاک صدری فان لی سوء بالصبا به **وتذکره ابن عساکر** مسطور است
که سید ابو الرضا که نقیب اشراف و مرجع شیعه اطراف بود غلامی ترکی را که مملوک
احمد بن منیر بود بتقریبی نزد خود نگاه داشته بود و باز نیامد پس او قصیده نظم نموده و در انجا
تخلیص سید مذکور نموده باکه اگر غلام او را رد نماید از مذهب تشیع بمذهب اهل پسنت

انتقال خواهد نمود و چون این قصیده بسید مذکوره رسید بوکلای خود گفت که غلام او را باو
بدهید که سبا و از اسلام بگردد انتقال نماید و قصیده هست قصیده روحی فداراشان امن بهواه
علی خطه ۰ هرکالهلال قبیلا والد چینا ان سفره ۰ دبلاه اهلا فی قبیلی السفی وما اقر
زمی الحرم بعده و ربع لذ تنی صفره ۰ بالمشعرین الصفا والرکن الشم والحجر ۰ وبحرمت البیت
الحرام وبن بناه و اعتمر ۰ فان الشریف الموسوی ابو الرضا بن ابی صفر ۰ ابد الحجر وقسم تردعلی
ملوک شتی ۰ والبیت آل ایة الطهر الیاسین الغرر ۰ وحجت بیعة تحیه رد علت فدیة الی عمر
واکذب الراوی والطعن فی ظهور المنتظر ۰ واذا رد واخبرا الغدیر اقول صح الخبر ۰ واذا جری
ذکر الصحابة بین قوم اشهر ۰ قلت القدم شیخ تم ثم مصاحب عمر ۰ واقول لم یعذر معاویة ولا عاذر
بطل بسنة یقال الانصار الذکر ۰ واقول ما زعموا الصاحب فوق رسهم ۰ والاشعری بما یقول الرام بحر
قال الفضیلة الی سیزاذا البتری من الخطر ۰ فعلا وقال خلعت صاحبکم واجر احضر ۰ واقول ان احطا العویر بها
واقول نبذ ابخی جاس علی بخشفر ۰ واقول ام المومنین عقوقها احد علی الکبر ۰ رکبت علی جمل واذ تنبهتها
وهت بمصلح بین جمیل السیئ غر ۰ فابی اجهل وسل حسامه وسطا وکر ۰ واذا تی خوته الزوی وبعیه مهتصر
ماضره لو کان کف عف او اقدر ۰ واقول ان یزید شرب الخمر ولا فجر ۰ ولجنته بالکفص اولی واجدر
وقلوب بکان المدینة ما اخاف ولا بغر ۰ وعفی وما تنک الحریم کما زعمتی اکر ۰ وابا حة اعراض اجاز لحضر
وحلفت سبع عشر الحرم باستلام الشعر ۰ وسهرت فی طیح الحجون مبنی الغار الحجر ۰ ونویت صوم ثمانیة صحیح الاشهر
ولبست فیه اجمل ثوب للملابس یتخیر ۰ وغدوت کتحلا اصانح مرتعیت منی البتر ۰ وتعفت فی وسط الطریق القفر
شارب بنی ۰ وکبت عثمان الشهید بکا بنسوان الحضر ۰ وشرحت بحار تضج الطام اذا اعتکر ۰ وذرات
س اوراق مصحفه براراة الزمر ۰ وزیت طلعة الزبیر بکل شعر شنکر ۰ وارذ قرمها وازجره منهانی اوزجر
وجنیت سن تمر انوا حبا تغمر واختمر ۰ واخت غلال الشام علی الضلال المشتهر ۰ وسکنت علی اقدمیة
بهم وان کانوا لبقر ۰ واتبدان بحکایت در تخلیف بانتقال از مذهب شیعه بمذهب اهل سنت
انکه در همین مذکره مذکور است که شریف حسن بن زید شهید رضی الله عنهما وزیر خود را انبار نام
که از واقع شده بود و اموال او را گرفته او را در حبس نمود و او این ابیات را از حبس بسته بخدمت
شریف فرستاد و شعر الشکوا الی الله بالیت ۰ اجبت قوا بهم علیت لا استم

الصالحین چه ار ۰ ولا شقیت ما بقیت ۰ امیح غنی بیطن کی ۰ او اهلی جنیة جنت ۰ او اشهد ۰ ار این نیز
چیزی کر مناسب باشد سوی ابیات نکوک منظور رسیده و بعضی از اشعار لاشقانه او در تاریخ یافعی
و تاریخ این خلکان مذکور است و لات این نیز نوزانه قبره در سال چهار صد و هفتاد و سه بوده و در طرابلس
و در سال نصد و چهل و شت در حلب وایتی در دمشق وفات یافت و الله اعلم ۰ اجهوا ۰ اخیر اخبار ابی علی عنه
و در کتیر غزة یه کوینه اضافه نبلی که غزه نام دشت و دریافعی مسطور است که نام او عبد الرحمن القاسم است
بصیغ تصغیر و الشیعی قایان جهت بوده و از شاهیر عشاق عرب است که با غزه و حضرت جمیل بن حفصه که
یکی از زنی صاحب بیت عفا بوده عشق می ورزیده و او را غزه جکایات و نوادر مشهور روی داده است و اکثر شعرا
کثیر در باب او است و چون کثیر النصب بوده از برای آل ابی طالب و بعد الملک مروان محبه و ارادت
بسیار است هرکا از خبری می پرسید یا شعری می طلبید با دیکفت که بحق ابن ابی طالب که انفال چیزرا
خبر دو یا فلان شعر را برس بخوان ۰ صاحب حبیب السیر گفته که باتفاق سوزخان عرب شیعی مذهب
بوده و ملک بنی اسد صاحب سینوه و الیشان بسبب حسن طبع وجودت ذهنی که داشت متعرض او
نمی گشته سوانک که ید تبا در از کلام یافعی و صاحب حبیب السیر آنست که کثیر غزه شیعی امامی اثنا
عشری بوده و الا مذهبش است بلکه بر وجهی که در کتاب منتقی از تالیف سید و نقیبی علم الهدی مذکور
او را احوال محمد بن حنیفه از کلام تاریخ ابن خلکان سابق منقول شده کیسانی بوده و تا وقت مردن اعتقاد
باینکه مهدی موجود و محجاب جنیفه داشته او را تا وقت ظهور دین بر تمام روی زمین زنده و انکاشته
و این اشعار او مذهب کیسانیه است از دست ۰ شعر ۰ انا ان الایمه من قریش ۰ والاة حقی اربعة سواء
علی والسلاثه من بنیه ۰ هم الاسباط لیس بهم خفاء ۰ فسبط سبط ایمان وبر ۰ وسبط غیبته
کربلا ۰ وسبط لایذوق الموت حتی ۰ یقود بخیل تعقد بها اللواء ۰ تغیب لا یری فیهم زمانا
برضوی عنده عسلا ومآء ۰ شیخ عبد الجلیل رازی در کتاب نقض فرموده که او از جمله محبان و
مادحان اهل البیت علیهم السلام بوده و در آنست که وقتی بسبب ضرورت عبد الملک مروان الجا
مدحی کفته بوده و چون حضرت امام محمد باقر علیه السلام از دنیا رحلت فرمود باو گفتند که ای کثیر تغلوه
طمع تو بمال نبود با آنکه دشمن ما را مدح کوئی در جواب گفت که ای مولای من او را در آن مدح
امام الهدی گفته ام بلکه او را بالجاج گفت و التجاج نام مادر زاده بود و اسد گفته ام و اسید

واسطه کتاب است پس آنحضرت تبسم فرمودند و ایضا روایت نموده اند که روزی کثیر سواره و براهی میگذشت
و حضرت امام محمد باقر علیه السلام پیاده می آمد و کثیر آنحضرت را مشاهده نمود از غلام رعایت ادب پیاده
شدن تقیه میکرد زید در آن اثنا شخصی باو گفت که آیا سوار و امیر ای حضرت امام پیاده و تو دگر چه جواب
گفت که آن حضرت مرا بسواری امر کرده و حال من بسبب طاعت او فرمان برداری او در سواری افضل
از حال مخالفت امر او در پیادگی و این جواب را پسندیده اجل محبتی مرتضی علم الهدی قدس الله سره در یک
جوابات حاضره مشتمل بر حکمت و فوائد کثیره در ضمن پرسش شخص و باز بود رحمة الله علیه ابو تمام طائی
رحمة الله تعالی نام او چنین است در کتاب نجاشی و کتاب خلاصه مذکور است که ابو تمام
امامی مذهب بود و شعر را بسیار در مدح اهل بیت اطهار روا داشته و ازان جمله قصیده ایست که در آنجا ذکر
اهل بیت تا امام ابو جعفر محمد جواد علیهم السلام نموده زیرا که او در ایام حیات آن حضرت وفات
یافت و حافظه در کتاب جمیع ان گفته که ابو تمام طائی از ادبای شافعیه بود و از تالیفات اوست
کتاب چاشتگاه کتاب مختار شعر قبایل و عبد الله بن عتبه در تذکره خود بعضی ازاوایل قصاید اورا
ذکر نموده و گفت که اگر تمام اوایل قصاید ابی تمام را ذکر کنیم یک بخش از کتاب خود را باین مشغول
باید ساخت اگرچه بیک مصراع از اوایل انها اکتفا کنیم و نیز گفته که اشعار او ششصد قصیده
و هشتصد قطعه است و اکثر آنها خوب است و شعر بد ندارد و دیگر اگر در بعضی از انها الفاظ مغلق
باشد اما کمتر در شعر او چیزی باشد که از معانی لطیف و محاسن بدیع خالی باشد نخواهد بود و نیز
گفت که چه خوب انصاف داده بحتری چون سوال از شعرای تمام شعراء نموده در جواب گفت که شعر
خوب او بهتر از شعر خوب بحتر است و شعر بد او از شعر بد بحتری بهتر است و در تذکره مذکور است که یکی
از آشنایان ابی تمام گفت که ترا ابی تمام در وقتی که تجرد این بود در فتح و در حوالی موازنه آن
قدر رتب دیده ام که او در میان آنها پیدا بود کسی را ندیده پس بسبب چه باعث توقف کرده او
بواسطه اشتغال در میان آن کتب و اشتغال بمطالعه آنها از آمدن من خبر دار نشده بود بعد
از ساعتی سر برداشت و چون مرا دید سلام کرد پس من گفتم که ای ابا تمام زحمت بسیار در مطالعه
کشیدی و صبر و طاقت بسیار در این محنت بکار بردی پرسید که چه گفتی گفتم که گفتم العلم غیث
و لذتی از غیر آن حاصل نمی شود و تو دیگر است که اگر ثمرات ابی مطالعه بشنیم و بدانه شوم گفتم که آری

کتب که بین منت دارد است و انچه بسیار منت دارد است و من از ایشان سحری آموزم پس من گفتم
کردم که انچه در بین ما بود شعر سلم بن صریع الغوانی بود و انچه در میان ما و بود شعر ابی نواس بود و در تاریخ
این طبقات مذکور است که ابو تمام احد عصر خود بود در لطافت لفظ و بضاعت شعر و حسن اسلوب
و از تالیفات او کتاب حماسه است که دلالت بر وفور فهم و اتقان معرفت او در حسن انتخاب اشعار
دارد و از است کتابی دیگر که از فحول شعرا نام کرده و در انجا جمع کرده میان طوائف بسیار از شعرای جاهلیه
و مخضرمین و اسلامیین و از متوفات است کتاب فحولیت شعر شعرا و آن قدر شعر که او حفظ داشت
هیچکس نداشته تا انکه میگویند که چهارده هزار و دو هزار از شعر عرب یاد داشته سوی قصاید و قطعات او
تمام مدح خلفا و امرای زمان خود و نیز مرثیه و از ایشان جوایز و صلات یافت و ازان جمله قصیده
با سیه را در مدح ابیر ابو دلف عجلی ای گفت ابو دلف را پیشکش افتاد و پنجاه هزار درهم باو داد
و از و عذرت طلبید و گفت والله که این مبلغ محقره در خور قدر شعر است بعد ازان با و گفت که انچه
در این قصیده گفته تا تو خود نداری که هم انچه گفته او گفته در مرثیه محمد ابن حمید طوسی ابو تمام پرسید که گدام
مرثیه است که پسند خاطر امیر واقع شده گفت زانیه تو که در اول آن گفته شعر کذا فلیجل الخطب الفرج
الدهر فلیس یعین لم ینهض بها یذر و مقارن این گفت کز من ازرده دارم که آن مرثیه در وفات عمی
گفته شده بود ابو تمام در مقام نیازمندی شده گفت من اهل من فدای تو امیر باد و خدا بتعالی
مرا پیش از پیر اندا بو دلف گفت کسی که مرثیه او انچنان شعری نگوید و باشد مرده و میت و علما
گفته اند که از تشبیه طی سه کس بیرون نیامده که هر گدام در باب خود ستوده بودند حاتم طائی در جود
و داود طائی در زهد و ابو تمام در شعر و شعر ابی تمام بعد از وفات او مدت مرتب نبود تا انکه ابو بکر
صولی از جمع نمود و لالت ابی تمام در سال گیصد و نود و بروایتی در سال گیصد و هفتاد و دو در بغداد
در سال گیصد و نود و دو در بلد حمید رد از اعمال دشق و در دشق نشو و نما یافت و در سال
دویست و سی و یک در موصل وفات یافت و از تحمل پسر حمید طوسی برسر او کندی نمانده و او را
کر سبب جمع ابی تمام کتاب حماسه را آن بود که چون او در وقت توجه از زنجان بر بغداد عرب
بولایه همدان رسید بزیارت بستان شد بر سر او رسید و ساخت دران اثنا ابو تمام محمد بن عبد الوهاب
که او پی و از اولاد و رواه شعر بود گفت ابو تمام را بخانه خود برد و بخدمت او مشغول شد چون بدت

توقف ابو تمام بر بسطر زمستان ابتدای داشت کتب خوارزم ابو تمام آورد و شخصی ابو تمام از انجا اختیار
ابیات حاصل نمود و نسخه نزد ابو الوفا فرستاد تا کتب ابو الوفا بدست شخصی از اهل موصل افتاد
که او را ابو العوام اول میوزی میگفتند و او در ایامی که از هجرت بنویه دویست و هفتاد و کسری گذشته
بود وفاتی مقیم بمصر از آنجا بر داشته باصفهان برده بعضی از شایخ اصفهان با آن فضل و قصور
که دران نسخه بود رفق بر داشت و در سال سیصد هجری ابو سلیم محمد بن محمد بن العلاء حرف فضایه خود در تصحیح آن نمود
و مردم را بر تداول آن رغبت فرمود ابو بکر خیاط را حاجة تفحص اشعاری که ما خذ کتاب حاسته
بود باطراف بلاد فرستاد و همیشه در مقام اصلاح آن بود تا چنان شد که مردم از مطالعه آن بهره
نتوانستند و مخفی نماند که حال مولف این کتاب در نقل اکثری از اشعار شعرای عرب بر ین منوال
شیخ اصفهانی است و در نقل کتاب خاسته ازان نسخه سقیم قبر مستقیم و اسید وار است که توفیق
تصحیح بحقیق آن روزی کرده و الله الموفق **ابو عبادة الولید بن عبید بن یحیی البحتری الطائی** رحمة الله
سمای گفته که بحتر طایفه ایست ازطی و بحتری معاصر متوکل عباسی بود و در سنهٔ شام مقام داشت و در تاریخ
یاقوتی مسطور است که بحتری ایر شعرای عصر و رئیس فضای اهر بود و شعر او را پسندیده الذهبی گفته و طبقه خلیفه
تولد بحتری در سنهٔ شام بود و در انجا نشو و نما یافت و بعد ازان بجانب عراق رفت و مدح متوکل عباسی
و جمعی دیگر از خلفا و اکابر دولت بسیار اتفاق نمود و بعد ازان بشام مراجعت
کرد و از انجا نقل کرده اند که گفت اول ترقی من از انجا شد که ابو تمام حبیس آمد بحدیث او نتوانستم خود را
بر عرض کردم و شعر خان بود که او در بوصلی می نشست و جمیع شعرای آن نواحی بخدمت او می آمدند
و عرض شعر خود بر او میمودند و چون شعر مرا شنید بجانب من اقبال نمود و بدیگران التفات ننمود
بعد ازان که آن جماعت از مجلس او برخاستند متوجه شد و گفت که شعر تو ازین جماعه بمرتبه است انگاه
از حال من پرسید من شکایت غربال خود و نمودم پس کتابی بمن داد تا بل موصل نقان
نرفت و در انجا خدمت مرا در شعر اظهار کرد و از اقران التماس نمود و که رعایت حال
نمایند کتابت را گرفته بموصل رفتم و الی انجا چون بر مضمون کتابت اطلاع یافتند مرا بتعظیم اکرام
نمودند و چهار هزار درهم من داده ندمای اول الی بود که بدست من آمد و هم از منقولست که گفت
در اول بار که شعر خود را برای تمام خواندم و این بیت اوس بن حجر را بمن خواندند که شعر او از محفوظات من

تخط فیستا باب آخر مقدم ۵ بعد از خواندن آن گفت که خبر ترک بمن رسیده گفتم بگذار سوگند بخدا که پنداشته
چیزی ازین سخن بر لوح دل نگذاشته ام آورد گفت سید ام گفته که هرگاه شنیده تو شاعری فصیح و بلاغه طی نشوونما
یافت عمرش دراز نخواهد شد گوشنیده که خالدین صفوان تقفی چون شب بن شیبه که از طایفه
ابو بوده و به فصاحت اورا میستوده گفته ای فرزند این کلام فصیح پسندیده تو خبر ترک مرا بمن بر ساند
زیرا که ما ازان خانواده ایم که هرگاه خطبی مفوه از ایشان نشو و نما یافت اکثر قبل ازو بود و فی ماند و اخر او
تمام بعد از یکسال نه ست یافت غلیست که ابو العلاء معری پرسیده ند که کدام یک ازابی تمام و بحتری
بحتری اشعر اند گفت ابو تمام و بحتری حکیمان بوده اند شاعر بحتر نیست اشعر بحتری بی ترتیب نبود و با
آنکه ابو بکر صولی آنرا بترتیب حروف مرتب ساخت ولادت او در سال دویست و شش بود و فی گفته اند
در سال دویست و پنج ازین چنین گفته که خبر او بشتاد و سال کشیده و ازین گفته که بهشتاد و سال رسیده
بود وفات او در سنهٔ اربع و ثمانین و مایین بود و الله تعالی اعلم شیخ اجل عبد الجلیل رازی او را در
سلک شعرای شیعه ذکر ساخته و چون از اشعار او که دلالت بر صحت عقیده او کند در وقت
تالیف چیزی حاضر نبود لاجرم بهمین قدر ازاحوال او اقتصار نمود **ابو القاسم علی بن اسحق ابن بشر بن یحیی المعروف**
البغدادی این خلکان آورده که او را بدین معروف بود و در اصناف شیرین سخن بود و در تشبیهات قدرتی تمام
داشت و هبة الله ابو سعید عبد الرحیم او را در طبقات شعرا ذکر نموده و گفته که تولد او در روز
دهشنبه پنجم شهر صفر از سال سیصد و بود و وفات او در بغداد و در روز چهارشنبه پنجم شهر صفر
از سال سیصد و چهار و بود و در مقابر قریش او را دفن کرده اند ذکر شعر او در مدح اهل البیت علیهم السلام
و مدح سیف الدوله و وزیر مهلبی و غیر ایشان از سلاطین و وزراء ایمان شیعه امامیه در جمیع فنون
سخن شعر او بعضی از اشعار عاشقانه او در تاریخ ابن خلکان مسطور است **الادیب الظریف المفلق**
اللطیف ابو عبد الله حسین ابن احمد بن محمد بن جعفر بن حجاج البغدادی ابن خلکان گفته که
ابن ابی الحجاج همان شاعر مشهور صاحب مجون و فکاهه و تخلف است و شعر او ان تصور و ذکر نکرده
پیش ازان طریق را باخذ بت لفظ و سلامت از تکلف مناداه نه چنین و در دیوان او دیده
مجلد است و غالب اشعار او هزل و در جمله نیز سخنان خوب دارد و بعضی اوقات محبت بغداد است
بوده او را در شعر تتبع امری القیس نهاده و اند گفته اند که در میان ایشان مانند ابیات کسی بهم نرسیده

زیرا که هر یک از ایشان مخرج طریقی خاص اند که ایشان تخصاص دارد و در روز سه شنبه بیست و نهم شهر
جمادی الآخر از سال سیصد و نود و یک در نیل که در بوصنی است میان کوفه و بغداد وفات یافت
و جنازه او را از انجا ببغداد آوردند و میت که وی بود که او را در پایین پای حضرت امام موسی کاظم
علیه السلام دفن کردند و در قبر او نویسند که کلیهم باسطة ذراعیه یا وصیه و نیز تاریخ این حکایت نقلت
که او از یکی از اعظم شیعه بود و سید اجل شریف امیر رضی الدین موسوی علیه الرحمة او را در مرثیه گفت
و در بعضی از کتب بنظر مؤلف رسیده که سبب اختیار ابن ابی النجاح آن دفن معهد در آن شهر آنست که
چنانکه گوید مراد کارها پیشتر بود و متصل بخانه ما که مردم عوام بیشتر بدان رهسپار در انجا بسیار می بود
و من می شنیدم آنچه در شبهای سرد ایشان از سخت و دشنام و غیر آن در میان ایشان رد و بدل میکنند
و آنها را می برشمردم و چون فی فهمیدم از قایل آنها معنی آزاری پرسیدم و مدتی از ایام که او کی خود را
صرف آن کردم تا لغات ایشان را موختم و آنچه آن بار بدیه شده م و از انجاست این نظم شعر من که
می شنوید و اکثر اشعار او در مناقب اهل البیت علیهم السلام و شالب احدای ایشان و در مدایح
شرفای بغداد و دیگر امامین آل بویه و وزرای ایشان و غیر است چون از قصاید او که در مناقب اهل
البیت اطهار واقع است نزد تالیف این کتاب حضری حاضر بود او اجرم بذکر قطعه که در شالب یحیی
از اعدای جعفر کاربیان حلال زادگی آن نابکار گفته اقتصار می نماید شعر من جده و خاله و والده
و ام حنیف و عمته ۞ اجدران بعض الوصی ابان ۞ یجد یوم الغدیر بیعته ۞ و حاصل آن بر وجهی
که محدثین شهر اشوب مازندرانی و غیر او از علمای انساب و سیر بیان نموده اند آنست که ضحاک
کثیری حبشی بود از جد المطلب که بعضی از مشتران او زامی چرانیده بردزدی تقبیل او را بچرکاه شهران
رفت مادر او را دید و عاشق گردید و آخر با او نزدیکی نمود چطاب تولد کرد و چون او بالغ شد و
در نظرش پسرین ماه در افتاد و با او در افتاد و آخر ما در را نهاد و چون او آهنین شد و خصری که سماه
بخته شد از و متولد گردید از ترس بوادی خود و آزاد صوفی چند و در بستان خوابی کرد آتش انداخت
اتفاقا هشام ابن مغیره بن الولید بانجا رسید و چون آن ذخیره را دید بر داشت و بخانه برد و اهل
بیت خود سپرد که او را در بیت نمایند و نام او خنثه کرد و چون آن دختر بحد بلوغ رسید خطاب
او را دید و در بختی در خاطرش ظاهر گردید و از هشام او را بانکاح طلبید و چون بعقد او در آمد دلی

ازجل

ازجل او برآمد عزطلبی گرآمد و بنابرین نسبت طاهر دلازم می آمد که خطاب پدر و جد و خال و خنثه او در
وخواهر عزان و الد بحال باشد و روایت که عبد المطلب خطاب را گرفت و عقب سر او را تا حوالی کوش
دواع کرد و بیان هر دو چشم او را داغ حبشی کرد و ضحاک را از آنکه اخراج نموده او در طایف ببرد و الی آخر
الامر علال زادگی خود را بظهور رسانید و در انتقام داغ کردن پدر خود او لاد عبد المطلب را
بداغ فرو شکال و پریشانی و اختلال مبتلا کرده بنابرا از انجا اخبار نمایند این مقام قصه علال زادگی معویه عمر
و عاص بل این است که صاحب کشاف در کتاب ربیع الابرار نوشته و گفته که کانت النابغة ام عمر بن
العاص امه رجل من خثعم و قیل هی فاشتراها عبد الله بن جدعان بجاریة فباعها منه فولدت له العاص
و امیة ابن خلف و هشام بن المغیرة و ابا سفیان بن حرب و العاص بن وایل فی طهر واحد فولدت عمرا و اقاد
کلهم فکلمت فیه امه فقالت هو للعاص لان العاص کان یفق علیها و قالوا کان اشبههم بابی سفیان انتهی و شک
بقول ابو سفیان بن صخر بن عبد المطلب شعر ابوک ابی سفیان لاشک قد بدت ۞ لنا بینات
بینات الشمایل ۞ کما یجمع یعزی الی ارجبة ۞ الی ابی غرب مسافر و الی ۞ بنی غالب بن الولید الی العباس
ابن عبد المطلب و الی الصباح ۞ من اسود کان نعارة قالوا ۞ کان ابو سفیان و میمان فصیلا
و کان الصباح عبدا لابی سفیان ۞ شابا و سیما قد عنت به الی فتیها ۞ و قالوا ان قثیبة بن ابی سفیان
من الصباح ایضا و انها کرهت ۞ ان تضع فی نتر انها فخرجت الی الجبا و ۞ فصعت بناک فی ریک
قال جبان ۞ فلس الصبی بکلب الصیقی فعیر زانی یهدد ۞ بخثة و یضا ایسنه بن عبد شمس صلبة اتخذ ۞ و انتهی
کلامه و مخفی نماند که ایکه بنی امیه بوی منسوب اند از صلب عبد الشمس ابن عبد مناف بنو و بلکه او غلامی بود از
روم و چون حلیف عبد الشمس بود با و منسوب گردید همچنانکه عوام پدر زن پسر خود را بگوید غلام خود بود از
و چون او را بسر خواند بود با و منسوب گردید و دلیل بر این گرفتن بنی امیه از صلب عبد شمس نیشده بلکه
معلوم آنست که چون معویه در بعضی از مکتوبات خود بحضرت امیر علیه السلام نوشته بود که اما سخن در انتم
بنو عبد مناف پس آنحضرت در جواب او نوشت که پس الهاجب کالعتیق و لیس الصریح کاللصیق و
معویه بنگارش آن نامه است گردانب شریف زبیر بن عوام و احوال عدی بن حاتم طای از مجلس
پسر عم سبق ذکر یافت و امانسب طلحة بن عبید الله کوکبی دیگر از معتقدان اهل سنت و جماعت است
بر وجهی که هشام بن محمد سایب کلبی در کتاب شالب ذکر نموده است که صعبه اخته حضرمی که

مادر طلحه بود از جوانی با وحشی بود که از غایت شهرت در رغبت فساق بیاشرت او رایتی در خانه خود
برپا کرده بود و در ان اثنا ابوسفیان بر وی واقع شده و مقارن آن عبید الله بن شمال تمیمی او را
تزویج نموده و عبید از وحش ما و از تزویج عبید الله طلحه متولد شد و بنابرین ابی سفیان و عبید الله بر آن
فرزند در بلد منازعت همی نمودند آخر صعبه را که مادر ابو بود در میانه حکم ساختند او طلحه را بعبید الله
ساخت چون آن مردم بصعبه تعرض نمودند گفت که با طلحه نسبت طلحه با ابوسفیان چگونه او را بمن گذارید
ساختی گفت عبید الله کرمست و ابوسفیان بخیل بخواست که او با هاشم و نسب یزید بن معاویه علیه
اللعنه بدین وجه است که مادر او دختر نجدل کلبی بود با غلام پدر در افتاد و یزید از لطمه او بهمرسید
و دنیا به بکری از علمای اهل البیت این شعر را در مقام هجا او ذکر نموده شعر فان یکن الزمان
ابی علینا بقتل الشرک آلموت الرجی نقد قتل الدعی عبید کلب بارض الخف
اولا والبنی مراد به عبید الله بن زیاد است که مادر ابن زیاد که سمیه نام داشت مشهور زنا
بود و در فراش ابی عبید عبدبنی علاج از طائف ثقیف متولد شد پس معویه ادعای کرد که او نطفه
پای ابوسفیان بیادر او متولد شده و برادری او با خود بمقرر ساخت و عالیه همیشه تعبیر او زیاد
ابن ابیه مینمود زیرا که او را پدری معروف نبود و مراد اشاعره بعبید کلب یزید ابن معویه است که او صلبت
خد نجدل کلبی بود و در نسب عمر سعد قاتل حضرت امام حسین علیه السلام با آن
دو حرامزاده شریک شده بدین وجه است که نسبت پدر او ابو وقاص درست نیست بلکه او از نطفه
یکی از بنی عذره است که صدیق او دست ایشه بود و دلیل بدین آنست که در وقتی که سعد معویه گفت
که سوگند که من از تو بیزارم او در جواب گفت که بنو عذره ان دعوی را از تو قبول نکنند
و مقارن آن جمله استهزا بر دو کوزی را که دو پسید اسمعیل حمیری نیز اشعار بدین مضمون نموده شعر
قوم تداعوا زنیما ثم ساروا بهم لولا خمول بنی سعد لما ساروا و نظم قتیل فی شان هولاء
اشاعره من اعدای مولانا امیرالمؤمنین علیه السلام پست مجبت شده مردان مجبت زبی پدری که
دست قهر گرفتست پای مادرانرا و از جمله اشعار لطیف او که در صاحب کتاب طرائف در باب معجزه
نقل نموده اینست شعر المجد ان یجادلون مبطل اخلاقنا یجدون فی ما تقوان کل مقالة الا
له اضلنی و دار ابی کان غث نهالی الیقول ربیک للخلایق آشوا جهرا یجب هم علی العصیانی

ان مجمع ذا تعوذ و اسن برجم و ذره اتعوذ بکلمن الشیطان مخفی نماند که شکان قریش جمله حیری بودند
و آن بکلم آن مذهب را از میان برداشته بود و چنانکه مشهور است که العدل التوحید علمایان و الجبر
و التشبیه امویان معویه و یزید علمایان پس تحقیقا در عهد خود احیای کرد و اهل زمان ایشان تابع ایشان
شدند و غرض اصلی ایشان از انکه میکوشیدند شقاوت جمله اشقیا باراده الله تعالی است که چون
دیدند که بعضی از صحابه و تابعین بر خلاف ان مصطفی صلوات الله علیه و سلامه ظلم کردند حق ایشان باشد
و بظلم و طغیان قوی بحق اهل بیت داده عاقبه راجع است بر استحقاق ایشان فرمودند و فعلا بر ما
افعال ناست ایشان گرفتند برای دفع ملامت این مذهب را رواج دادند که بنده را فعلی نیست جمله
فعل خداست و هر چنین خواست و تقدیر چنین رفت که چنین باشد تا مردم زبان لعنت از ایشان کوتاه کنند
و ازی شبهه ایشان انست که در عبارات شارع دیده اند که خدای تعالی خالق خیر و شر است و نداند
که مراد از شر فعل قبیح بست بلکه خیر است که بحسب ظاهر مشتمل بر بعضی از وجوه سیاه جزئیات اهل
فطنی او با هر چند متضمن حکمت و مصلحت باشد ابو هریره کما بی ابن سلمة بن مرة القرشی رحمة الله تعالی علیه
از مذکر و اس سخنه مذکور است که قضاری دساکل دیه بود و او را در مدایح معضو رعباسی مناقب عبد الله
بن جعفر بن علی بن ابی طالب علیهم السلام و یزید بن حسن علیهما السلام قصاید بسیار است روزی از امام
خلافت معضور کرد یا امام تقیه ابر هیره بو وکسی از روی توهم با او گفت که یا تو نیز قایل این ابیات که شعر
و مهما الامام علی جنبة فانی احب بنی فاطمه بنی بنت من جاء بالمحکمات و با الدین اعتصمه
التقیه او گفت که قایل این کسی است که من بطن او خود دکرده باشد پس او با او گفت که ای پدر نه تو این
ابیات را در فلان روز گفتی گفت ای فرزند من بطن مادر بهتر است ناگشته شدن از دست حمیدان
خطبه که از سر منکان عباسی است و ایضا در تذکره مذکور است که او مداح حکم بن عبد المطلب بود و حکم
از امنیای زمان خود بود و بعد از وفات حکم رزی کی او را گفت که شعر تو پرشده و در جواب گفت که شعر
من پرشده و دیگر بعد از حکم کار مرا خلاق برشده و سیف بن میمون العکوی العتوی عبد الله بن عمر نقشه
که او شاعر تیز زبان دادیب برا عت لسان و خطیب و فصیح البیان بود و از جمله موالی بنی هاشم بود و همیشه
با ایشان پیوسته و منسلک و در ایام دولت بنی هاشم ایشان بدعای ثنای ایشان اشتغال داشت
چون دولت ایشان بسر می شد و خلافت با ابو العباس سفاح عباسی رسید بواسطه آشنایی

کرباد و در اشت از کر متوجه خدمت امشد و این قصیده را که در تهنیت خلافت او گفته بود و در ضمن آن تحریص
برابهاک بر تسخیر ایشان نموده بود بر وی خواند و بعضی از ابیات آن قصیده این است شعر اصبح الملک ثابت
الاساس ٭ بالبهالیل من بنی العباس ٭ فاذکر المصرع الحسین و زید ٭ وقتیلا بجانب المهدمیس
والقتیل الذی بجوزان امسی ٭ ثاویا رهن غربة و شماسی ٭ ولیالظهر التوه دسنا ٭ والهاشمی کرکز اللوائی
ازرار بجیشه انزله الله ٭ بدار الاحابیس والانکاس ٭ و در مجلس دیگر که مشغول باخلاف بنی
امیه بود این ابیات بر ابوالعباس خواند که شعر لا تغرنک ما تری من رجال ٭ ان تحت الضلوع داء دویا
نخذ السیف واطراح السوط ٭ لا تری فوق ظهرها الا نوما ٭ تا کنون در ثنای خواندن آن قصیده دیگی
از کبار بنی امیه که در مجلس خلیفه حاضر بود و ندیم بسدیف دشنامی داد و خلیفه ازان در غضب شده و فرمود تا
آنجا عادت را بر وجهی که سابقا در احوال سفاح تفصیل یافته گذشته دوش بر بالای آن گشتگان انداخته اتباع
خود را بطعام چاشت اشتغال نمود آورد و اندک سفاح در میان طعام خوردن سدیف مذکور را دید که
بر پشتی نان سنجوزه و استی دیگر در پیش نشست خود بر زمین می مالید سفاح گفت یا سدیف چه میکنی گفت ازین
سعدران یکی هم گشته بود اکلوی او را می آشارم تا بیرد سفاح بخندید و او را نوازش فرمود و چون نوبت
خلافت بمنصور رسید ابراهیم بن محمد بن علی بن عبد الله بن العباس در بصره بر وی خروج کرد و سدیف از منصور رخصت
نزد او رفت و عادت بنی العباس انگار کرد و چون روز جمعه ابراهیم بر منبر رفت که خطبه را بخواند سدیف
در برابر او بپستاد و این ابیات را آواز بلند بخواند شعر ابا ابراهیم ما کنت فینا ٭ فی محکمة تکشف عن حلال
اذکرک الله رحل الاولی ٭ سری بهم فی مصمتات اللیل ٭ و بعد از گشته شدن ابراهیم سدیف
بگریخت و مدتها پنهان بود آخر بمدینه نزد منصور رفت و عفو او را خواست و منصور فرمود تا او را زنده در گور نهادند
ابن علی ابن سلیمان بن علی بن حمیری حمیری الاصل بصری المولد ابو الحسن الاخفش الاکبر
و کنیت او ابو الفضل بود و اکرچه بحسب نسب هر دلی بغداد بحسب مولد و اقامت بصره بود و اما در باطن محبان
اهل البیت اطهار بود و این ابیات در مدح آن سادات گفته و در وقتی که یکی از شعرای عصر او بود و نزاعی بهم رسید
آن نزاع بعداوت کشید تا که در وقتی که فرزی از مجلس هارون الرشید غایب شده و بجانب توز
رفت و عتابی فرصت یافت و در اثنای مسامرت رشید سخن را بذکر شیعه کشانید و در ان اثنا

قصیده و فرزدق را که در مدح اهل البیت علیهم السلام قصیده خوانده ای ایشان گفته که بر خوانده این چند بیت
ازان قصیده است شعر فخر قومی شباب الناس راتع اهل ٭ یعلمون ان الفخر من الباطل ٭ تقل
فرزدق البنی و رجون ٭ خلو اهجان للمقاتل ٭ و یک یا فاتل بحسین الخیر ٭ جبت بغیا و جهل ای
جاهلیت احدثی حفرته ٭ من جرا زلت اشکل ٭ بای وجه تلقی النبی ٭ و قد فعلت فی اهل مع
الداخل ٭ فلم فاطلب خذا شفاعة ٭ او لا فرد او ضع مع الساهل ٭ ما لک عندی فی حال متاعل
کفتنی قد اشک فی المحاول ٭ نفسی فدا لحسین یوم فدا ٭ الی المنایا عادة لا قافل ٭ و اک
یوم اغنی بکلکل ٭ علی پسام الاسلام الکاهل ٭ حتی متی انت تعجلین لا تزل ٭ بالقوم نفثة
العاجل ٭ لا یعجل الله ان عجلت دما ٭ ربکما عاجلین بالعاقل ٭ اعادلی اتی احب بنی احمد
واقرب فی فهم العاذل ٭ قد رمت ویلکم علیه ٭ فما جهت رمیکم الی طابل ٭ و یلکم جفوة
النبی دما ٭ اجفا فی آل النبی کالو اصل ٭ یرجون مایرجی چند رسید که مضمون او آنست که
ابو بکر و عمر ظلم کردند فاطمه علیها السلام را و غضب فدک و بیت است که شعر مظلومة النبی
ناصراها ٭ مدبرا رجاعة تجاقل ٭ او در ان الرشید پرسید که ای عتابی این شعر کیست عتابی
گفت که ای امیر المؤمنین این شعر عبد الله است منصور فرزی که تراکمان آنست که او ولی است بعد ازانکه
تمامت ابیات قصیده را خواند تا بیتی که رسید که شعر تلک آیاتنا بیتنا فیها ٭ عبرة لمن تفکر فیها
عتابی بر وفق مراد رشید بود بیت گفت ای بین این نزاییه که مردم را در خروج برین ترغیب
میکند و موالات را اظهار میدارد و عداوت را پنهان میدارد و حال آنکه از ان بسیار ازین اقدام یافته
و تبرا و عداوت را بیش ازین زیاده از اقوان و اشال او بوده و باین متذکر گردیده که حقیقت حال فرزی آنست
که او در سرتاسر بنی امیه بود و در مدح آل رسول علیهم السلام بسیکفت و در شعر خود تعرض محاسن سلف
میشد و رشید از حقیقت حال فرزی اصلا آگاهی نبود تا آن شب که عتابی ان قصیده را برو
خوانده بجهان از اشعار دیگر فرزی در حق آل ابی طالب گفته بود بر هارون پیخواند تا برون پیخافت
شده ابو عصمت را که یکی از سرکشان دولت او بود پیش خواند و او را گفت احوال یکایک را که برو
منصور فرزی گذشته از سرکشان بر او راست را بگیر و زبان او را از قفا بیرون آر و بعد از قطع دست و پا
گردن او را بزن و سر او را پیش من فرست بدن او را در انجا بدار پیاویز پس ابو عصمت بیرون آمد

وچون بدر داز زاده رشید خبازه نمری را دید که بدرون می آرزد ملاجرم معاودت نموده وترا ناروان آمد اورا
از خلافت نمری واقف گردانیده وآن محبت قدیمی بمرکات محبت اهل البیت علیهم السلام از غدات انتقال
ناروان خلاصی یافت وبدلالت اصل خلیفه حضرت سپهبد اجل مرتضی علم الهدی قدس الله سره در کتاب
غرر ودرر بهمان وجه واز جاخط روایت نموده که گفت منصور نمری با هرون الرشید نفاق میورزید وهم
هرون الرشید را در شعر خود ذکر میکرده مراد آن ازان صاحب ترالت وذی یعنی حضرت امیر المومنین
بود تا انکه قبایل شاعر که از اعدای نمری بود در صدد بافته حقیقت نفاق او را بهارون الرشید عرض نموده
اشعار اورا که در مدایح آل علی وشمایل آل عباس گفته بود بهرون خوانده او را ناروان کرد وکسی را بران داشت که نمری
را بکشد واو پیش ازان باجل طبیعی درگذشت وبرکت محبت خاندان نبوت حضرت بهارون الرشید
بادرسید واز جلیاپاتی که دران ذکر بهارون کرده واز اصاحب ترالت بهارونی علیه السلام نموده این ابیات

شعر آل الرسول خیار الناس کلهم ٭ وخیر آل رسول الله هارون ٭ رضیت خلقک لا انفی بدا لا
لان خلقک بالتوفیق مقرون ٭ واز جلیل اشعار او که در شان آل پیغمبر علیه السلام واقع شده این ابیات است

شعر آل النبی اذا تجهم ٭ یتعاطون مخافة القتل ٭ اس الانصاری وآلهو ٭ هم ٭ من اترالرجس
فی الاذل ابن سکیت گفته اشعار او در مدح آل رسول الله بسیار است وآنچه ازجمله مدایح خوب است که
در شان ایشان گفته اند از جلیاپاتی که ازروی خوف وتقیه در شان بنی العباس گفته این چند بیت است

شعر ابن الاریمن بعد النبی وابنه ٭ الا بهما اقوالناس وذعوا ٭ ان انخاذه کانت ارث
والده کم ٭ من دون یثرب وغوانه تمنع ٭ لولا غداة تجیم لم یکن وصلت ٭ الی انیت قربا ترتضع ٭ وا
رماآل علی وبیتکم ٭ حق ولا لهم فی الکتم طمع ٭ یا ایها الناس لا تعرب عقوتکم ٭ ولا یضعکم الی
اکناف البیع ٭ العم اولی من ابن العم فاستمعوا ٭ قول الفصیح فان الحق یستبع ٭ ومخفی نماند که گفته که
آل علی فی والا تیکم حق حق است زیرا که ولایة با علی بنی العباس حق است نزاع دارایشان است بحق اهل البیت
علیهم السلام وقول او که ولا لهم فی الکتم طمع قضیه ایست سالبه که صدق او از رگذب رضدق وجود وموضوع آن
زیرا که آل عباس را از حضرت پیغمبر میراث میرسد چنانکه بیان آن خواهیم نمود که عم اولی است از ابن
عم پسیار است که فقهای دولت عباسیه جهت خوش آمد ایشان آنرا اختراع کرده اند وعلمای امامیه
علی الاطلاق آنرا قبول ندارند از جهة مرجع وخرافات میدانند وظاهر نمری در باطن استهزا

عباسیه بدان مینماید وتحقیق این پسیوه وگزاین عم پدر اولی مانند حضرت امیر علیه السلام اولیست در ارث
از عم پدری تنها واتفاقا عباس در ترجمه افصح الفصحای شیخ بهائی علیه الرحمة تمت تحقیق یافته بانجا رجوع
اولیست بانکه حق در خلافت ومذهب شیعه امامیه انست که امامت وخلافت بعد نص ومعجزه بانفس
وبدان نسب پیراث که اگر شیعه در امامت بسبب قابل بودندی بانکی که در او لا حضرت امام حسن که پسر ارشد
امیر المومنین علی وفاطمه است علیهم السلام قایل بانامت شدندی ظاهر است که اینچنین دعوی امامت
در ایشان نکرده واز فرزندان حضرت امام زین العابدین علیه السلام ودیگر امام محمد باقر دعوی امامت
وامیر المومنین امام زین العابدین را بواسطه فقد نقش عصمت باینش قبول نکرده اما بین قوم خاطر شد که آنها در
از نمری سخنی است ظاهری که از روی بعضی حجة توبه عباسیه بر هم یافته واز شرایشان خلاصی یافته ابن سکیت
ابن عبد الله بن مسیف الکاتب رحمه الله در کتاب ان سبعانی مسطور است که ناشی فتح نون است ودر اخبار
بجره ناشی کسی را گویند که در فنی از فنون شعر نشو ونما نیافته باشد واشهر دریان پسبت علی ابن الله تمام
شهور است که در زمان معتضد رقاد را ضی وغیر ایشان بوده واز اهل لغه ایست ودر مصر پساکن شده
ودر کتب رجال نجاشی مذکور است که او متکلم وشاعر بوده ودر باب امامت کتابی تالیف نموده وابن
کثیر شامی در تاریخ خود گفته که او مستکثر بارع از ارباب شیعه بوده واو را تصانیف عقیده واشعار حمیده است
واز جمله در تاریخ خود گفته که او است شاعر مشهور ومعروف بنباشی اضع واز شعرای پسندیده سخن است
ودر مدایح اهل البیت علیهم السلام قصاید بسیار دارد ومتکلم بارع ودر علم کلام تلمیذ ابی سهل اسمعیل
ابن علی ابن نوبخت متکلم است که از اکابر شیعه بوده واو را تصانیف بسیار است ودر سال سیصد وپنج
هجری بکوفه رفت ودر جامع کوفه ابتدا بعلی شعر نمود ودر ایام صبی در جامع کوفه بمجلس تعلیم پرسید واز اشعار او
نخبه خوبی نوشت وبعد ازان بسلطان پسیف الدوله ابن حمدان بحلب رفت واز وی رعایت بسیار یافت و
در شعر او مقاصد بسیار است ودر سال سیصد وشصت در بغداد بعالم بقارفت ابو یعلی ابن ابی حامد
ابن رستم الجعفری ابو تمام طایی شعر او را از غایت فصاحت در کتاب حماسه ذکر نموده ودر کتاب عمر ودرر
مسطور است واو از شعرای قریش بوده واز اشعار اخلاص آثار او که در مرثیه حضرت امام حسین علیه
السلام گفته این چند بیت است شعر تبیت النشاوی بس بیته نوما ٭ وبالطف قتلی ما یمر ویشهما
رما فیع لا یسلام الا عصابة ٭ تاثر کوکبا ما دام فیهما ٭ وحارت قتادة الدین فی کف ظالم ٭ واز ابیات

از اهل نهاجانب لیعضها ۵ از نخلات ۵ این چند بیت مشهور است که بعضی آنرا بمجنون عامری منسوب میسازند شعر ۵ الا ترکبن لیلی بیثرب راکبا ۵ وبیتها ۵ سوی لیلة ۵ الی از الیعبور ۵ یعنی امرد اکنم امشب بعزم رفتن بمدینه و بیتها لیلة ۵ الی از الیعبور ۵ یعنی امرد اکنم امشب بعزم رفتن بمدینه لاذنبة ان الذمام کبیر ۵ والصاحب الترک ۵ اعظم حرمة ۵ علی صاحب من ان یضیع بعیره ۵ فلعل الله تعالی من لیلی العذاة فانها ۵ از ادبیات حکایت بتجرد مرداد بن محمد البیرونی صاحب کشاف قرب بطلیوس ربیع الابرار آورده که او اموی شیعی بود و از اشعار او که در مدح اهل البیت علیهم السلام واقع شده این چند بیت را نگر نموده است شعر ۵ یا بنی هاشم بن عبد مناف ۵ انتی نسکم لاهل نسکان ۵ انتم صفوة الاله وسنکم ۵ جعفر ذو الجناح والطیران ۵ وعلی وحمزة اسد الله ۵ وبنت النبی بحسبان غیر کنت من ایته انی ۵ بری منها الی الرحمان عبد الدین قال بلا سند رحمة الله تعالی علیه در خلاصه مذکور است که از اصحاب حضرت امام محمد باقر علیه السلام و کنیت او ابو علی است از حضرت امام محمد باقر و امام جعفر صادق و امام موسی کاظم علیه السلام روایت حدیث نموده و ثقه است و اختصاص بعد احی خاندان او داشت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در شان او فرموده اند که ان بکی علی الشعر علیک بالبکاء یعنی لا غرف ذلک الملک یعنی کی از ملائکه که القائی شعر بر تو میکند من آن ملک می شناسم و ظاهر امر او بآن ملک روح القدس است چنانکه از حدیث حضرت رسول ارباره و اضحی چنان مفهوم میشود و گفته نازلت باحسان یعید ابروح القدس ما نصر تنا یا نمک و مولانا حسن کاشی در بعضی از مدایح خود بیان یعنی نیز اشعار نموده و فرموده است بیت ۵ انطاز از بهر یعنی کی گشم چون میکند ۵ مدح آن خورشید دین روح الامین اعلای سن منبیه مخفی نماند که حضرت رسالت صلوات الله علیه و علی آله چون بنابران شده وطا ساخت که سوی عایشه او را در مخالفت امیر المؤمنین علیه السلام سیدالوصیین چنانکه تفصیل آن در حلی احوال قیس بن سعد بن عباده الانصاری گذشت دا کرنه این بلوی آنحضرت دعای او بر سبیل اطلاق نموده و نمانند است از خدای تعالی و در قرآن مجید ازواج حضرت پیغمبر را مشروط ساخته بوا سطه علم بتقوی ان یعنی از ایشان بعد از صلاح احوال در انجا که فرموده و مانا البنی لستن کاحد من النساء ان اتقین الایه و در مقام مدح اهل البیت علیهم السلام و اکرام ایشان در ایثار ایشان مسکین و یتیم و اسیر را بر خود و قطع نجای ایشان فرموده و بنا بر علم ازلی استقامت احوال ایشان را شرط و بشرطی وقتی نموده چنانکه میفرماید ویطعمون الطعام علی حبه

مسکینا ۵ ویتیما و اسیرا ۵ انما نطعمکم لوجه الله لا نرید منکم جزاء و لا شکورا ۵ انا نخاف من ربنا یوما عبوسا قمطریرا فوقیهم الله شر ذلک الیوم ولقاهم نضره و سرورا جزاهم بما صبروا جنة و حریرا ۵ سلیمان ابن قبه الحراعی رحمه الله از طایفه ذو جبل مداح امام رضاست علیه السلام و این چند بیت در مرثیه امام حسین علیه السلام او راست شعر ۵ مررت علی ابیات آل محمد فلم ارها امثالها یوم حلت ۵ فلا یبعد الله الدیار و اهلها ۵ وان اصبحت منهم برغمی تخلت الا ان مقتل الطف من آل هاشم ۵ اذلت رقاب المسلمین فذلت ۵ مکانوا فتاما فاصبحت رزیة لقد عظمت تلک الرزایا وجلت جلال الدین المخلص الموصلی رحمة الله تعالی علیه پدر اجاکر موصل و ذهبی او شمس خاندان بنوت او رجوع و در ارا کرا ایضا ذهبیه بوا سطه او پیدا شده بمقتضای معتقد خود تذکره نموده بود که اگر خدای تعالی او را پیری روزی کند بشکرانه این او را بران دارد که همه ساله زیارت حضرت امام حسین علیه السلام علیه السلام که از غایت تمام وصیل عالی می آمد ندا عجور ایشان بوصل واقع میشد تقبل باید چون لطف نامتناهی الهی متعلق بهدایت آن کرده شده بود بعد از اندک مدتی جلال الدین تولد شده چون بمرتبه رجال رسیده او را از مضمون مذکور آگاهی ساخته لاجرم او نیز مورد او در عقب عاقبتی از زوار کربلا گردان و لا از موصل عبور نموده بود مذکور نشد چون بمسیب که بوضعی است نزدیک کربلا رسیده غبار آن سرزمین بشامه او در آمده دید که زوار از آن جهت عبور نموده ماند همانجا توقف کرده در وقت معاودت زوار ایشان را گشته در انجا بمرتبت بهول غبار آن خاک اک در خواب دیده که قیامت قایم شده و او را با دوزخ پسر بند و چون بدوزخ برند آتش دوزخ در تصرف او نتوانست شد و مالک دوزخ با آتش خطاب کرد که چرا در نمی افتد و او تعلل مینمود و جواب گفت که غبار کربلا در نشسته و در اندرون او جا کرده اگر او را نشویند در تصرف تو اتم کرد لاجرم آتش او را نسوزانید و بعد از آن خطاب بمالک دوزخ نمود که او را بهشت برند و چون برند در تصرف او نتوانست شد و مالک با آتش خطاب کرد که او را چه شد و او جواب گفت که غبار کربلا در نشسته بود و آب آن غبار تمام از او دور شده اکنون مرتبه نیز چون آتش در تصرف تو نخواهد بود و مالک از خواب بیدار شده از عقیده و مذهب و بعض خاندان برگشت و موسی گردیده لباس اهل ظاهر نموده بمجاورت بقاع پاکیزه پاسبان حضرت امام حسین علیه السلام شد چون بلمع او قدرت تمام در شعر و اشت بمدح اهل البیت علیهم السلام اشتغال مینمود و از جمله قصاید او که در مدح حضرت امیر المؤمنین

علیه السلام کنخته نهست ... سارت انوار علمکم السیر ... وحدثت عن جلالکم السور
والی وجون المجزون غسلوا ... بالغوانی تشاک وملندروا ... عظمتک الثوابة والضعف الا
ولی واغنی الکلیل والزبر ... احکم الله فی اشک الآیات ... وبشرت بک الصحف
والکتب الکریمة ... فوا ... فیک بما عاهدوا وما عدلوا ... وذکر المصطفی فاستمع من
الفی الرسیع وهو مذکر ... وجدنی نفسهم فاقتلوا ... ولا استقاموا کما امروا
وهتانوا وحشة الضلال فضلوا ... شرفت بحجة الهدی فغووا ... اختنعوا فیک اهیا النبار الا
عظمه الامن والنظه ... فنفشه آنسوا فزادهم الله ... بیانا وبعثه وکفوا
والکنوا الفضل فی صدورهم ... واطبنوا فی العناد واستمروا ... واتبدعوا اظلم فاظلم وروی
فی منعف الارث ذلک الخبر ... اهلاک المشرکات فی الجنة ... القرآن فی کل سورة عذرا
سماک رب العباد وقسورة ... من حیث فرد الانام محمودا ... والعین والجنب انت والوجه والجاه
ی دلیل الضلال یعتکر ... یا صاحب الامر فی الغدیر ... قد بخبخ لما بایعته عمر
رشیت ما مجتمع ... لما زال لا تخلف زفه ... لان ثبت فی الامور ولم
تعجل علیهم وهت مقتدر ... ولایت فی ذلک حکمة ذلک الحکمة ... نظری طرا تشوقا
رقبت قوما من اولیک فی الظلور ... علما بهم وفهموا ... لو لم تخف لوخ فحة تبدة
واحلته الالواح والدبر ... وباسمک الاعظم فجد تثار ... ابراهیم بر اوره فیها نضر
الوعد اک الکلیم منتخلا ... لم تتلیف عصاه ما سحروا ... وعنک وری المسیح حین
سیا غلب وغطة البحر ... یا صاحب الکرة المنوه الغر ... جارتک القدر
وصاحب الزاجة المطهرة الزند ... منها اجبو وتیقظ تیقظ ... مارا کما ظهر سلعاب
لا یقهر بیانه ولا نجبه ... یطیر عن شدتها الانام اجزلا ... الغیث فی کانه شرر
وتشرب الخمس العیون بها ... بفجر ثم الهتیم محتفظ ... بجنتها ناحیة افزانتی
یتناول النجاة والظفر ... بلغت عن عبد الاسلام وتعل ... والدمع من تهلک نهر
یا حاضر الا الغیب عن نظری ... غایا یاعب بنجا البصر ... لو اورکوا کنت فیصیبة
قلت لک المعجزات والقدر ... ان ال تنبش العقبور ان ... یظهر من کان هلک تیتة

والارض

والارض قد انت بان یخرج ... الاثقال واسکنتم الحفر ... واقربت بسباقة اشقاک من
شانیک وانشق طوعک القبر ... ابو الحسن علی ابن عبید الله بن حماد المعدی البصری رحمة الله تعالی
شاعر ادیب فاضل بوده وشیخ نجاشی در کتاب رجال در ترجمه ابی عبد العزیز بن یحیی بن احمد بن عیسی
الجلودی الازدی البصری که از اکابر محدثین امامیه است ذکر علی بن حماد نموده وگفته که بعضی از اصحاب
ان بن اجازه کتب جلودی از علی ابن حماد شاعر داشت و شیخ ابو الفتوح رازی در تفسیر خود چند جا شعر
اورا بشهادت آورده از جمله اشعار اخلاص شعار او این قطعه است شعر اعوذ بالمهال الامام
لمن بغی ... علیه ومن شان الامام المهل ... ولو شاء ارسال العذاب علیهم ... لما حصنوا من
ذاک خیل ولا رجل ... ولکنه ابقی علیهم لعلهم ... یتوبون او یأتی من اصلابهم نسل ... وحاصل الکلام
درین ابیات بیان آنست که حضرت امیر علیه السلام بنابران ترک جهاد با غاصبان خلافت نموده تا
نطفهای صالح که در اصلاب آن مفسدان و اتباع ایشان قرار یافته بود در وقت ظهور حضرت صاحب الامر
پس بنابر استخلاص آن نطفهای صالح و ذریه متولد ایشان که از اضداد حق خواهند بود آن حضرت
ترک جهاد ایشان نموده مصبر گردانیده ایشان فرموده اند که بعد از ظهور حق خود تلافی خواهد نمود و نظیر این است آنکه
از حضرت امام حسین علیه السلام در وقعه کربلا شنیده اند که هر گاه بر لشکر ابن زیاد علیهم اللعنة
حمله میکرد و بعضی را میکشت و بعضی را میگذاشت با آنکه قدرت بر کشتن آنها نیز داشت و چون بعضی
از اصحاب آن حضرت سبب آن معنی را از وی پرسیدند در جواب فرمود که مرا چنان معلوم شده است که از
در صلب بعضی نطفه مومنان را دیده ام جهت استخلاص ذریه او که داشته و در صلب کدام از نطفه مومنی
نبوده او را هلاک ساخته ام و اهل کلام ابن حماد علیه الرحمة ماخوذ است از انچه علی ابن ابراهیم در تفسیر خود
آورده که مردی سوال کرد از حضرت امام محمد جعفر صادق علیه السلام که چون حضرت امیر المومنین
علیه السلام قدرت ربانی و نیروی آسمانی بود چرا او منع مخالفان را از اخذ و گرفتن کار خود در آرایش نمیکرد
حضرت امام در جواب فرمود که مانع آن حضرت آیتی بود که از کلام الهی گفت که کدام آیه و در سوره فتح
آنجا که خدای تعالی میفرماید که هم الذین کفروا وصدوکم عن المسجد الحرام والهدی معکوفا ان یبلغ
محله و لولا رجال مومنون و نساء مومنات لم تعلموهم ان تطئوهم فتصیبکم منهم معرة بغیر علم لیدخل الله
فی رحمته من یشاء لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا الآیه خلاصه معنی آنست که کفار مکه بسبب آنکه شما را از

ان الذي يرجو سكانك سنى الهدى ٭ لسواك في كل البرية غايب ٭ بهرت دلايلك العقول فحالها
محض وهل لنزل يوما جايب ٭ رقت عليك النفس لعن سعيها ٭ وهوت كما يهوى الشهاب الثاقب
والعين اذ انبطها في مجفح ٭ تفجر فخار لما رآوا راهب ٭ ودعوت تيسا فى ثراه بصهره
وحديث دعوة عجيب عاجب ٭ وبباب ناحيت محجة نفسه ٭ زالة بتجنيك طاقة وخطب
ومنزبت بالعود والغواشت قد ٭ طما واذا بدا ك المافيه ذهب ٭ اعطيت يوم الانا فضايلا
رشاقا بشملهن شانب ٭ تركت مناقبك المناقب كلها ٭ ان عورضت جهلا ومن شالك
ويل النواصب بخجون على الدين ٭ دابوه وهو غدا عليهم غاضب ٭ فظنوا غرهم سراب لامع
فغدت ظنونهم زهن كواذب ٭ اسنا مبخ فى زعزعيه تشفق ٭ احنى علىّ بلوحنى العقاب
تب بن تناولك العصا قيد انمل ٭ اناس سماعى للنصيحة تايب ٭ يا حسن انى خامد لطريقه
فيها النجاء وهنت فيها غايب ٭ بهات ان يهدى لموضع رشده ٭ غى عن الحق المبين مواثب
الله لا يشقى شفاعت احمد ٭ احمد الفاطمة البهلت فاغلب ٭ يا اهل بيت محمد انتم لنا
قبلى الى رب السما وجايب ٭ فيحمده الله ابن حماد عليه ٭ بغايه وهو الكريم الواهب
انى لمن والى الوصى مواليا ٭ ولمن توالى غيره ولى رب ٭ این قصيده نيز از اشعار
على ابن حماد برپسنه مذكورات ٭ يقاع فى البقيع مقدسات ٭ واكناف يطيبها نبيات
فى كوفان آيات عظام ٭ تضيئها الهوى المتوثقات ٭ فى غربى بغداد وطوس
رسا تزا بجوم زاهرات ٭ شاهد تشهد البركات فيها ٭ وفيها الباقيات الصالحات
زواهر ما تغور وارسات ٭ بواطنها بدور لا سعات ٭ جبال العلم فيها راسيات
بحى راكجو وفيها زاخرات ٭ معارج تعرج الاملاك فيها ٭ رفعن بكل امر ثابتات
وليست بالقبور لهم ولكن ٭ مواقع للنجوم معظمات ٭ بها الرحمن اقسم لو علمتم
نفى القران من سميات ٭ بيوت يذكر اسم الله فيها ٭ رجال لا تلهيهم تجارة
وهم حجج علينا بالغات ٭ وهم نعم علينا سابغات ٭ وحبل الله بيخوا لا تشكوه
وحبل الله ليس له انبتات ٭ وهم معنى الصراط فقاز عبده ٭ على ذاك الصراط لا تبات
محاريب الورى الالى اليها ٭ وجوه ذوى العلى توجهات ٭ راهم آدم انوار قدس

بخافت

بخافت عرشه ستلالات ٭ خلايف ربنا بالارض تجلى ٭ بها غنا الدياجى المظلمات
رسول الله والهادى علىّ ٭ وفاطمة بسبطاها الهدات ٭ لهم اوى سنادى الحق صنا
الا ابن الاكرمين الكاملات ٭ انبهم اذا ونعت هذا ٭ يراهم بالندا حى فرزمات
برون عداتهم بالجو وظنا ٭ وليس بهم اذا سيدوا علات ٭ انس لبيتهل بحسنات تنا
بتجهم وتحى بسيات ٭ ولا تقبل الصلوات الا ٭ فان المرتضى الهادى علىّ
يقصص عن مناقبه الصفات ٭ ذرير محمد خيار بيستا ٭ شواهد بذلك واضحات
اخوه كاشف الكربات عنه ٭ وقد جعلت اليه الرسالات ٭ عصيض رب العرش نصا
جليا بعد ما نزلت براءت ٭ فولا رسول الله قوما ٭ وقد علم الولى من الولاة
وما والاهم الا كميلا ٭ علينا ترتيب بالطفات ٭ فاوحى الله ان ارسل علىّ
وليس لهكذ معتقبات ٭ حكمت بان تودى انت عنى ٭ وسن انكى الكفات
وليس ينال عهد الظالمين ٭ الهم سواع ارسنات ٭ فما ازلت فيهم ان
وجوههم فى مستنكرات ٭ هناك تعاهدوا لا يطيعوا ٭ على ما انعمت بهم الحيات
فجاء محمد اجر مرسل ٭ واعلى باعقد الطفات ٭ بانهم تعاقدوا جميعا
بكتب صحيفة فيها بيات ٭ فان ايام اهل الحرب محدث ٭ وايام الوصى مهرات
فاحدث لم جد فيهم عليه ٭ ولا غرت لديها فات ٭ وخير حين فر القوم عنه
قرار الحيرة ضاق بها الفلات ٭ فرالبهم الهادى علىّ ٭ فغادرهم اسهم شتات
فى الاعراب حين نشوا لعزه ٭ قد خدوا كالهم الموات ٭ ولم يرزنها الا علىّ
وهل يحى الحما الا الحماة ٭ وعند عسكر الحمرا فاميل ٭ لتجرك الدماء السايلات
وهل متقنن هن خشد وعليه ٭ وما تلك الصفوف محرمات ٭ فلو اموالهن ازال فيس شيا
يردالانبا نازلات ٭ ويشكوه الهام والاحداق منه ٭ وكم بالسيف اليلعات
ترى اسيافه يعتكن صكا ٭ بهام الفوارس باكيات ٭ صواريه يزوجها نفوسها
والايدان من سطلات ٭ اذا اوجت اذا لجها بطعن ٭ نفى الايدان من شفعات
لكفان واحدة حيات ٭ اذا جادت وواحدة حماة ٭ هو البحرى الذى خبرت عنه

ولکن ما وُعِدَ عذبٌ فراتٌ ۞ یجود وکل فائتٍ یتشیّ ۞ وما کل ما اُزکی العطیات ۞ ولا کل علی
الفراش بقی اخاه ۞ وقد تمت بکبیته العات ۞ وقد تنکرت بالجود والعطایا ۞ وتنکرت السیوف المصطفات
حری علم الشریعة فهو یقضی ۞ بعلم لیس یعرفه القضات ۞ وعلم ذاک العلم علم
یفوت العالمین ولا یفات ۞ وصوت بالسعادة لامتثال ۞ به الاملاک شوق محدقات
وایده بروح القدس ربی ۞ فانفی علیه العجزات ۞ صلوات الله والاملاک تتری
علیه احدی العس احمدات ۞ تغنفنی علی حتی علیٍّ ۞ وشعری فیه حجة الفوات
فقالوا انت قال فی علیٍّ ۞ فقلت لهم الاعم العلات ۞ فانتم بالذی بالبحر بحری
بعدة تابوار المنتدرت ۞ وان الخلق راموا ان یعدوا ۞ فضایله الذی هی موریت
لیاقته رواعدة اُدکن ۞ تضمنه الرسل بمستهل ان یجهی ۞ وقالوا فولدان تقول الکاشفین فیه
کما قد قیل فی عیسی المدت ۞ لقلت لهم مقال فیه صدق ۞ بحق العلم فیه وفوق ما فات
وکان ترابه لدم حسلان ۞ اذا عمر علی الفهم الاساسا ۞ فقد لاحت دلایل ما وعلنا
واعلام لنا متکفلات ۞ ونحن نرید تحلیل الاماسی ۞ ولکن الامور مرتهنات
قیام القائم المهدی منا ۞ لان قیامه الحق البینات ۞ بنور وجوه اعضب کرام
کانهم الاسود المخدرات ۞ فعدتهم لعدت اهل بدر ۞ بایدیهم سیوف ومرهفات
قواضب کالشواذف محکمات ۞ الی عنق الدما معطشات ۞ صفوف امر المومنین ازاحوا
سحاتلها هجیا والضراوات ۞ ولیس لمن سبی فیه رجال ۞ باسیتار البنی محللات
لعل الله یشفی الغلة منه ۞ بامن مومنون وموسنات ۞ ویغضب عدله فی الارض حتی
یبالی الملاب حان وفات ۞ بنور کشار اهل البیت منی ۞ لهم یه نوجب تحفظات
اتدفع فاطم عن اخذ حق ۞ لها حج علیهم بینات ۞ بستانی فاطم من ذاک تبکی
وتالی وبی شاکیه الملکات ۞ وفی یده الاشراف السوط کلهم ۞ بها اعضاء انفصلات
فیا لک العذاب لظا لیها ۞ اذا اوتوا علیهم بیکات ۞ فتنشیهم وتحرقهم جهارا
رافک انواب لرعی مات ۞ فداء الله باقدرت نوحی ۞ اذا باهل بالنوح الحدات
ولا الفک اهجوهم الی ان ۞ یقوم علی بالنوح الهجات ۞ بحکم الفتدیت وفی ذراهم

وقفت

وقفت فی محبتکم بنجات ۞ وفک بهات رب العرش عندی ۞ واوجوان تیم الی البهات
واوجوسکرن تشفعوایی ۞ غدا حسنت فعلی ام اساءت ۞ وان بشته بهوای من سکیهے
لانی فی محبتکم لجاءت ۞ وقد نظم ابن حماد قریضا ۞ فاشی غیه ابته النجات
والی همکم قصاید من زمان ۞ اذا ابدی الزمان بسیئات ۞ وقد امرالروات عیوب شعری
درکم شغله بنیه الروات ۞ واین بیت نیز از بعضی از قصاید ابن حماد واقع است شعر

ظل الایمن وضاء عاش حمیدا ۞ تا الله بکال الایمن آشنیا ۞ ومقصودا واین تعریض به ابوعبیدة
جراح است که اورا امین امت میگفتند ۞ وغصب خلافت از حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام
باغیار موافق بود وچون آنحضرت دران باب برقوم اعتراض نمود واو عذرهای نامتوجه پیش آورد
در اصلاح خلافت فاسد ابوبکر کوشید ۞ ودر روضة الصفا مسطور است که در روز دوم از بیعت
ابی بکر بامتصوات طایفه از اهل رای علی ابن ابی طالب را علیه السلام ۞ در مجلسی خاص طلب داشت
وچون جناب ولایت پناه حاضر گشت محفلی دید نشسته بوجوه مهاجر وانصار ۞ مجلسی مناسب شریفه
استفسار نمود که سبب طلب من چیست عمر جواب داد که بموجب فرمان تو نیست که با سایر
اصحاب رسول الله صلوات الله علیه بوفق نامی وچنانچه ایشان ابوبکر را بخلافت پیشت کردند تو نیز پیشت
کنی علی علیه السلام فرمود که شما تو سل بقرابت پیغمبر جسته انصار را الشکیین دادید تا بر خلافت برای بکر
قرار گرفت ۞ واکنون همان را وسیله میسازم سخنی ازروی انصاف بگوئید از اهل عالم که با فرزند
حضرت اقربیت وازخدای عزوجل میرسید وبهانه نگیرند ۞ چون انصاف میدهند انصاف باید داد
عمر گفت تراکه گفتم تابیعت کنی وبخلافت ابی بکر یاری کنی ۞ حمد آستان مکروهی علیه السلام فرمود که
من ازین سخن کی اندیشه دارم وتا ترا حق از حیات من باشد دست طلب ازدامن حق خود نخواهم داشت
ابوعبیده جراح گفت یا ابا الحسن فضایل وسبقت تو دارم بر همگنان روشن است ۞ وبنابرین اهلیت
وشایستگی این منصب داری بلکه زیاده ازین را تیز اما اصحاب رسول الله صلوات الله علیه اتفاق
کرده اند در خلافت ابوبکر صدیق قرار داده تو نیز باتفاق ایشان راضی باش ۞ وردی نصلحت
بناخن خلاف مخالفش علی علیه السلام فرمود که ای ابی عبیده سخنی که مقرون بصدق ومنیت گوی عطای
کرحضرت عزت بخداوندان بیوت ارزانی داشته چنان نیست که بدودمان دیگر انتقال یابد قوان در

درخانه‌ی او نازل شده و سعدین علم و دین و پسین سید المرسلین او هم داد و ضاع شریعت بصالح
است را بهتر از دیگران او داند و بمقتضای بیعت عمل کند و کنار از یاران دارد و بشتابد ابن سعد گفت
ای ابو الحسن بخدا سوگند که اگر این سخن تو پیش از عقد بیعت بسمع جمع میرسید احتمال آن داشت
که دو کس از صحابه با تو مخالفت نکردندی اما چون تو در خانه نشستی امر بر تصور ایشان شد که تو اصل
ریاست و حکومت مینت اکنون این سخن بر خلاف عقیده مردم است و بنا بر توهم آنکه بسبب تقلیل
یاور شریعت را و باید برابی بکر بیعت کرد و ند از زمام این مهم خطیر در قبضه تصرف خویش راه نهاد و علی علیه السلام
فرمود ای بشر تو کی می پسندیدی که من کالبد خود را که کاینات را در خانه گذاشتم و بگنجینه و تکفل آن
حضرت را مختصر انگاشته بطلب ریاست و خلافت شتافتمی ابو بکر گفت ای ابو الحسن اگر مقصود
من می بود که در بین امر با من منازعت کنی قبول نکردم اکنون که طایفه بیعت کرد ند اگر تو نیز اتفاق
نمای ملک من در باره تو خطا نشده باشد و اگر تخلف کنی احوال بیعت کنی کفایتی تو خواهد بود سعادت
مراجعت نمای علی علیه السلام چون این سخن از ابی بکر شنید بیعت او کرد و باز گردید و در بعضی از نسخ
مصراع اول از بیت مذکور بر این وجه مسطور است مصراع غلط الا بن فخار اعن حیدر اسیار ی
از اهل بیت چون در حق این بر ابو عبیده و یا او ردن قصه سقیفه نبی ساعده صرف خود او بکر را
ندیده اند حمل لفظ این بر جبرئیل این نموده اند و بنا بر این تو هم کرده اند که آن شعر از غلاة شیعه است
که میگویند رسالت را خدای تعالی بعلی ابن ابی طالب فرستاده بود و جبرئیل در تبلیغ رسالت
غلط کرده و آنرا بمحمد بن عبد الله صلوات الله علیه رسانیده از عجایب اکه سید المحققین قدس الله
سره الشریف در شرح مذ پیل کتاب مواقف که در بیان فرق اسلامیه است این را تابع آن او
بر نهضت قوم بیت مذکور را شاعر غلاة نسبت داده و الله تعالی علم بحقایق الامور و انی
الفقیر رحمة الله تعالی از جمله بوالیان اهل بیت اظهار و نقد اخلاص از چون درست
سفینی تمام عیار است این چند بیت که اشعار بند و محنت و بلایای خاندان بر رسالت پناهی
دارد از اشعار اوست شعر وقد نهضت السیدا بالعیش فوقها * کرائم انجاد النبی الکرم
خماس حویم بعد انی تجرع * ولا تبک بسترا بعد انجم
بدیباج ذاک النبی اول اسلما * انیب علی لا بسیف ابن محجم
وبمحقد حقد انجاهلیة انه * الی الان لم یذهب بلم تصیر

 زهری بود در پرستان توفیق از شبنم محبت خاندان رسالت طراوت یافته این
دو بیت از اشعار دلپذیر اوست شعر علی الغری کان الناس ارافا * وفی العلم بالاحکام مفنی
واعرفا فاعذر قوما احبوه وقد هووا * علیا وهیما وهوا علی واشرفا علی بن محمد العلوی النجفی
از فضلای علویه و فضلای علوم ادیب بود حضرت میرزا قتی علم الهدی این قصیده و غرا را در کتاب منتقی
از قبل نموده شده و است شعر بن الوصی و بن المصطفی نسب * تحثال فیه المعالی المجد
کان اکشتی نهارتی البروج بها * اوار ها تم احکام و تجوید * کسر ا تهلال من طلایع علم
الی مطمحه و آبا ها مجید * تفرقا عند عبد الله و اقترنا * بود النبوة توفیق و تسدید
وذروة العرش زاها بنیها * فابنت نورا زلفی الارض تخلید * نورا تقرع عند البعث قائمة
من شعوب لهانی الدین معتمد * من قبیلة کشوف النهد طال بهم * علی و المال آبا ها مجید
قوم طا المعالی فی وجوههم * غدة الکرم قضیب یتصعید * یدعون احمدان جد النجی را با
والعود بیت فی افنانه العود * والمغنون اذا ما لم یکن نغم * واز یدون اذا قل المزاود
انوار المجد العلیب فی خلل * شم قد اعدش الناس انجود * ما سوا الناس الا من یکن فنی
احنایه لهم * ودوا لتسوید * سبط الاکف اذا شیمت مخایلهم * اسد اللقا اذا قد الضاریه
یزی الطاف اذا طافوا بکعبته * وتشریب لهم منها القواعید * فی کل یوم لهم فی بیتها شن
ولکبار من افنا لهم عبید * مجدون اس یعقد یجتهم * حبل المودة یصبح وهو محمود
لا تنکر الدهر اذا لوی بحکمهم * فالدهر هذکان نوسوم و محمود و کمیت بن شاعر مشهور آدمی است
که در ابیدح خاندان سید بشر همدمی است و این چند بیت از قصیده او است که در مرثیه حضرت
امام حسین علیه السلام گفته شعر جاء و ابرا سک یا ابن بنت محمد * بتر قلا بدایه ترسیلا
وکا نما یا ابن بنت محمد * قتلوا جهارا عامدین رسولا * قتلوک عطشان و لم یترقبوا
فی قتلک التنزیل و التاویلا * و یجرون بان قتلت و انما * قتلوا بک لکتیبة التهلیلا
محمد بن حبیب الصبی رحمة الله تعالی از فضلای زمان و مجان اخلاص خاندان بود و اورا در مدایح ائمه طاهرین
قصاید و اراجی بسیار است این چند بیت از یک قصیده او که در مدح حضرت امام الملقین امام رضا
علیه السلام گفته مذکور میگردد شعر قبر بطوس اقام به امام * ختم الیه زیارة و السلام

قبر اقام به السلام دار غدا ٭ تهدی الیه تحیة و السلام ٭ قبر سپنا انوار ه بجلوا العمی
و تبر به قد یذع الاسقام ٭ قبر مثیل للعیون محمد آ ٭ و هیبة المومنون قیام
خشع العیون لذ ذاک مهابة ٭ فی کسها تحیة الافهام ٭ قبر از اجل النور زر بجب
رجلا و حطت عنهم الاثام ٭ و تزود و امن العقاب و افوزا ٭ من ان یحل علیهم الاعدام
الله عنه به لهم تتقبل ٭ و بذاک عنهم حبذت الاقلام ٭ ان نفز عن سبق الغمام فانه
لولاه لم فتق البلاد غمام ٭ قبر جلیل ابن موسی جلله ٭ بنزاه و زمو بحل و الاحرام
فرض الیه السعی کالبیت الذی ٭ من دونه حق له الاعظام ٭ و مقامه لاشک یحمد فی غد
و له بجنات الخلود مقام ٭ و له بذاک الله اوفی ضامن ٭ فسما الیه منتهی الاقسام
من زاره و فی الله عارف حقه ٭ فالنص عند علی بحکم حرام ٭ لولا الایة و الجد عن واحد
درس الهدی و استشلم الاسلام ٭ کلا یوم مقام صاحب الی ٭ ان منتهی بالقائم الامام
یا ابن النبی احجة الله التی ٭ هی للصلوة بالصلاة قیام ٭ مابن امام غاب عنکم لم یقم
خلف له تتقی به الاوغام ٭ ان الامامة بیتوتی فی قضها ٭ العلم کیلا یسکن بظلام
انتم الی الله الوسیلة الاولی ٭ علوی الهدی فهم اعلام ٭ ما الناس الا من غرر فضلکم
و هجا هدون بهامهم و سوامهم ٭ بل هم ضلوا عن السبیل بکفرهم ٭ و المقتدی فیهم بهم زلام
یعلون فی دنیاکم کالنجم ٭ فی حجه سبل الفخار لکم انعام ٭ یا نعمة الله التی بنجابها
من یصطفی من خلقه الانام ٭ ان غاب منکم بحکمة انه ٭ للروح منک اقامة فتقام
ارواحکم موجودة اجسامها ٭ ان عن عیون غیبت اجسام ٭ الحق منتک و النبی وقع
از بعد ذلک بیتوتی اقدام ٭ قبران فی طوس الهدی فی واحد ٭ و الغی فی بحر یراخر مزم
قبران بقعتهما ان هذا ترعة ٭ جیحونه فیها تعاب و دام ٭ و کذاک ذلک من جمیع جزیرة
فیها تجد و للغوی سیام ٭ قرب الغوی من الزکی بضعف ٭ لعذابه و لانفه الارغام
ان یدن منه فانه لمباعد ٭ و علیه من خلع العذار لکام ٭ و کذاک من یقصی الرجس الذی
یدنیه منک جنادل و رخام ٭ لا بل ربیک علیه انظم حجرة ٭ او دست کرم و العصیم الدام
سوا الغدا بضعف تجزی به ٭ الساکنات و الایام و الاعوام ٭ با بیت شعری اهل جاءکم غدا

بعده ا کنی سلف ای جام ٭ بیطفی بیدای به غلیلا بنکم ٭ بل بحطام ترق سنادا م
و تقدر چشتی تبور کم از ا ٭ اجت هوای معالم فخیام ٭ ماکان یعزم باستداح ذوی الغنی
فیه حکم لی صبوة و غرام ٭ و الی ابی الحسن الرضا هو یتها ٭ فرضیة تقتدا الانعام
خذ اعن الفضی بجبل کم الذی ٭ بانت علیه بینکم للسوام ٭ ان ناقتی حق الله فتک ان یمی
حق القری للضیف ان القیام ٭ فاجعل منک قبول اقصدای ٭ غنم الیه حدانی استقام
من کان بالتعظیم ادرک حکمه ٭ فجنی ابا لم الهام ابو سعید الذی رحمه الله تعالی
مرا از نیل که مولد ابو سعید است بلده است بر کنار رود فرات در میان بغداد و کوفه و ابن
خلکان در ترجمه ابن ابی الحجاج شاعر گفته که در اصل آن نام قریه است که حجاج بن یوسف محالة
خفر نهر آن نموده بنام نیل مصر از انتسابی نموده و بالجمله ابو سعید از فضلای شعرای امامیه است
و این چند بیت از بعضی قصاید او مشهور است منه اقام فیاستی بقوائه ٭

ربع بعید هواک اهتک بین ٭ تنعه بهم تزاح عن آثامه
بمحاجر بجید رود بفاطم ٭ ربوله تهم عقد الولا تجامه ٭ ذاک الذی لولاه ما انفجت لنا
سبل الهدی فی غور نجد تهامه ٭ عبد الاله و غیره من جهله ٭ ما زال یعکف علی هیمنه
و روایه است که چون یوسف اسطی معاند قاسطی علیه اللعنة این قطعه را در رثه حضرت امیر علیه السلام
رتخلف او از بی بگرفت منه ٭ اذا اجتمع لنا بیس فی واحد ٭ خالفهم فی الرضا واحد
نقد دل اجماعهم کلهم ٭ علی انه عقله فاسد ٭ بو سعید رحمة الله تعالی این قطعه
لطیف در جواب او انشود منه ٭ الا قل لمن قال بینی کفر ٭ ارایی علی قولک شاهد
اذا اجتمع لنا بیس فی واحد ٭ خالفهم فی الرضا واحد ٭ فقد دل اجماعهم کلهم
علی انه عقله فاسد ٭ کذبت و قولک غیر الصحیح ٭ و زعمک بیعة و انا قدد
فقد اجمعت قوم موسی جمیعا ٭ علی العجل یا بیس یا بارد ٭ و دانوا بکفوا فاعلی علیهم
و هان بنفسه و زاغ زد ٭ بکان کثیر هم الخطیون ٭ فکان المصیب هو الواحد
علی ابن محمد بن الحسین بن موسی رضی الله تعالی عنهم از فضلای شعرای متاخرین بوده و در مدایح اهل البیت
علیهم السلام قصاید بسیار دارد و شیخ اجل سعید ابی عبد الله محمد بن نعمان قدس الله روحه بعضی از

فقصایدا وراکه در مدح حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام گفته شرحی نوشته و چون آن شرح بنظر بنظم رسیده بآن مفتخر گردیده قطعه مشتمل بر دو بیت در مدح شیخ مذکور نظم نموده و اظهار شکرگذاری قبول خاطر بتعدیل اشعار خود نموده و از جمله قصاید او بیت

مقصد ثم الغدار بعاجبه ۞ اسپلسلا ۞ وتقصت

نکک الرشف پسلسلا ۞ قراج رام بحرام محللا ۞ اوماش بخیطر فی قبا ۞ محللا ۞ رشا

ترنوی بالجمال نلم یرع ۞ لاحی الصیاشة فی هواه تکلا ۞ کرکب الجمال علی محیفة بهوه ۞ بیراح

سعف و آلهی وسلسلا ۞ فبدا لنبو یلی حاجبیه مغوفا ۞ من فوق صاوی مقلیته فاقفلا ۞ ثم استمد

فذه اسفل صدغه ۞ القا القه بالغد الیطولا ۞ و بجبله او بهم بقط تقطف ۞ من فوق

صاحب فجاءت اسفلا ۞ یختطف فی حاجزیه ۞ خال فخم هوا قلب البستلا ۞ مالی اری

قسمة السماء اذا ابدا ۞ فی قلب الریح خال توثلا ۞ واذا بدا تمری واقارب عقدتی ۞ مرعیف

ادراک السعود فاکهلا ۞ انا بین طلعة وجهه وجوفه ۞ زهر المسیته او علا و توکلا ۞ وبت

تحرس نورجنة خده ۞ فنا قلبت العیون انقولا ۞ جارت تلطف سحر افتلطفت ۞ منها القلوب

بحر الان یبطلا ۞ ما تیک حین بسمت فی اثر ۞ تتعاة ملک یصب تجلی نصلا

فاجلب بسکة کین فی دم عاشق ۞ حرم المنا، فحرمه خللا ۞ فالسته رشاکی السلاح قد انتضی

فی غرة الاضحی اغتر مجللا ۞ ستر ما خضر الملابس اذلها ۞ بالنور الرطب المنضد خیلا

نظرت بدر انوق عضبین بابس ۞ خضر الغدیر ۞ العهود تکللا ۞ فطباع الجوزا، لاح لناظره

سبلیح فاز اخ خلیل الالیلا ۞ حتی اذا قصدت بیته رمحها ۞ بهامة ناهیته متهللا

تلک بانوب عن السلاح بشله ۞ بین اصحاب من الجب القتلا ۞ کفیک بحرتک صار بلطف خطا

براق حاجبک المرق عبطلا ۞ عاتبته نکلوت مجل فضه ۞ لفظا بری لفظ فکان مفصلا

فابان بیان الوصیة یدعی ۞ فاجلب له لفظا تحقق مهملا ۞ فوتحت وجناه بستعبر

عبتی تغیب للعتاب ما حلا ۞ فافتر عن ذرد انظم نضی ۞ من لم یلثم شفتی والمجتلا

من فاعضض نقاحبة انوقه ۞ قرا تنشی صبح لیل فانجلا ۞ حلو اشمایل لا یزید علی الرضا

الا علی قرب وقد قرب الان ۞ نجلت به صید الملوک فاصحب ۞ شرفا رام المجوزه منزلا

فی الحکم منوبا الیک ایابه ۞ ولکن فی حکمک لن یعیدلا ۞ لاطرا فیصد رعوضا تنه لله

فتی خضع خاجاته بدلا ۞ ایکی نیسم ضاحکا یقول لا ۞ عجبا اذا شاهدت وهی تعتبلا

انار وضة والروض مسوره ۞ بشرا اذا بدا السحاب تهللا ۞ کذلک لا عجبا خضوعک طاما

سعد العزیز تقاد فی اسر الطلا ۞ تسما فجاء فتور جسم جعونة ۞ لا خالف یعلی هوا الفه لا

ولا یخص بعلی الهوی تعلات ۞ تقلت وبرخص فی المحبة من غلا ۞ ولا جسن وان اساء الیه ظ

فان تسی وازید خبا ان غلا ۞ لافت حاد بحبه تاریبه ۞ ان کان تسلبی فی محبتک سبلا

ان کنت اهواه لذة عشقه غلا ۞ بوریت من دار التقار مویلا ۞ یا جنة استجابنین تو اصلا

رهراه، اتلفت بخشش اتلا ۞ لاشی اجمل من عفاف زانه ۞ ورع بس لیس العفاف تحللا

طبعت علی التقوی سریرته علا ۞ طبعت علی التقوی سریرة من حسن ۞ اسماه

انهی الکتاب تلاوة ان یجللا ۞ فی فیه مزدوجة واخلصته ۞ بالمصطفی واحب صدق الولا

فهما لعرک علة الاشیانی ۞ العلل الحقیقة ان عرفت اشللا ۞ الاوان الاخوان اخبثان

الظاهران الشکران الذی اعلا ۞ العابدان الزاهدان الحاکمان ۞ العادلان الناهدان علی الملا

خلقا واخلق الوجود کلا سما ۞ نوران من نور العلا تفضلا ۞ فی علة المخزن مجتمعان ین

یتفقا فاجاد ان یتجولا ۞ فاسیل عن النور الذی تجدونه ۞ فی النور سطورا واسایلان تلا

واسال عن الکلمات لمان الها ۞ حقا تلقی آدم فتقبلا ۞ ثم اجتباه وفاد وغانی صلبه

شتی فکان تکرما وتجللا ۞ وتقلبت فی الساجدین فاذ عا ۞ فی اطهر الارحام ثم تنقلا

حتی استقر النور فی واحدا ۞ فی شیبة الحمد ابن هاشم نجدلا ۞ فتسما بجکم ارتضا وکان ذا

نعم الوصی وذاک اسمی مرسلا ۞ وابن اباة کذکوره اشد فی مرض الموت کفة ودران

اظهار توسل باهل البیت علیهم السلام نقل نموده گفته عمر بن الرجیل حق فینا ماترکی

وسرت یقطع فازة الیمن السری ۞ وقفت عن ذی مرحلی ۞ لوانها بالروح تحی الی عوض شرا

وقلت من سعة القصور ورحبها ۞ فزدا الی ظلمات اجداث الثری ۞ لقصرت ایامنا کنا نا

کانت وکان خلیف احلام الکری ۞ مرده بالیس کان فؤادها ۞ من هول یوم الدین ان یتفطرا

ویقول آوان الرحیل وقد نها ۞ قد خط فی الاخبار الحد وبیطرا ۞ یا نازلا بجناب شتی ومحلتی

عرض المخافة والمنی قد اعصرا ۞ فالی من اللجاء سواک لنا اذا ۞ شطت مصارف الدهر اخطب جورا

فنی

ذاهبتها العين كاب ذراقها ٭ سهى يعلى خدى بكما احمرا ٭ انتم وديعة ذى الجلال لكما عدا
شخصى وديعة جيد خير الورى ٭ يا مونسى فى الوحدتى اذ غايتى ٭ يعنى كنز انى اللجوء بسترا
انا واثق بكما لارى تخصيصها ٭ الا بشيء اسايلى وسبشرا ٭ يبقى قوم انتم بهم يعلى
كمثون سركم عارفا بحبيبه ٭ الا شفعت ذنوب عبد نازل ٭ بقاء من الذنب طاعة الورى
لا زاهدا ورعا ولا متجنبا ٭ اثما ٭ ولا يوما بعيبه ٭ ايسرا ٭ لكن يدى علقت بحبل الاكرم
ثقة بكم وبذا بذلك نخبرا ٭ يا خير الانام بكم انا ٭ وبحبكم ٭ من الدنيا عالم فاستقام وبارا
تنزل عنه الكفر بعد حبيته ٭ فحشرنا، عالية الجوب الذرا ٭ فلذى عبد اتاك مجارا
تعصانا بولاكم مستجيرا ٭ انى اتيتك واحدا ومجيرا ٭ بكمل مجار واحد حق القرا

صفى الدين عبد العزيز بن سرايا الحلى رحمة الله تعالى شاعرى ماهر وفاضلى وافر فنون ادب ماهر بود از شعراى متاخرين شاعر اين قرن سخن آفرين بلكه مستحق آفرين اوست وقصيد بديعه مشهور او بر فضيلت او شاهد عدلى تيكويست معاصر ملوك وبا كبر بود وبعضى از قصايد بطيفه در مدح ايشان نظم نموده واز ديوان ايشان استفاده ميشود كه پدران او در حلة ديار دين از ارذال ناكسان نادر بوده اند ودر چند جا از ديوان خود افتخار بدين خال نموده ودر خور افتخار است شعر

شاعران روزگار بسته ٭ وشيخ مجد الدين فيروزابادى شافعى كه از اكابر متاخرين من حدث بصحبت او رسيده ودر يكى از محكمه عهاى خود نوشته كه اجتمعت بسبعة ارابعين وسبعاية بالحلة بالشاعر صفى الدين عبد العزيز ابن سرايا الحلى بدينة بغداد وقرايته شيخا كبيرا له قدرة تامة على النظم والنثر وخبرة بعلوم العربية والشعر فعرله ارقى من سحر البيم وارقى من المجبا الوسيم وكان شيعيا قحى الان حاله زاهية وسنته مستقيمة وعامته وخاصته واجهه اتبع من الكحل من راى صورته لا يظن انه ينظم ذلك الشعر الذى هو كالدر فى الاصداف انتهى واز جلة اشعار اوكه در مدح حضرت على امير المومنين على عليه السلام واقع است اين چند بيت است شعر

فلهذا عزت لك الانداد ٭ زاهد حاكم حليم شجاع ٭ فاتك ناسك فقيه جواد
شيم اجمعن فى شبه قط ٭ لا ولا جاز مثلهن العباد ٭ خلق نجل النسيم من اللطف
رباس يذرب سنه الجاد ٭ فلهذا انحقت فيه اقوام ٭ باقوالهم فزا نوا وزادوا

وعلت فى صفات فضلك ليس ٭ وصفا دون ان يكون فصاد ٭ ظهرت منك للورى كرمات
فاقرت بفضلك الاضداد ٭ ان كذب بها عداك فقد زاد ٭ كذب ليس يقبل قوم لو طاء عاد
انت سر النبى والضوء الصحو ٭ وابن العم والاخ المستجاد ٭ لورای فضلك النبى لاخاه
والاخطا الاشتقاد ٭ ثم يا اهل النبى ٭ لم ٭ يلق كلكم خاسا سواد زاد
كنت نفسا له وعرسك وابناك ٭ لديه البنا، والاولاد ٭ جل عفاك ان يحيط بالشعر
رجحى صفاتكم الفطاد ٭ انا ان عدكم ازدهب ٭ فرات يغيظها الاضداد
ذاكر مرج الاله بنسكم فان ٭ فبهت بيدج فذاك قول حاد ٭ حتى نامذه ظهور فى اظهار استجابة كن
حضرت در صفات متضاد وه را اشعار نموده ونهايت تشبيه آنحضرت بجناب حق سبحانه وتعالى
در سعت احاطه صفات كمال او كه شخصى در طرفى از اضداد بعيد بجانبى ازان نيست بلكه مقتضى
تعانق اطراف جامعيت اضداد است چنانرا اهل تحقيق تقرر است كه كمال هر حقيقتى در انست
كه جامع خواص واضداد باشد چنانكه در حقة آيد اسماء الله الحسنى شاهد ميرود هو الاول والاخر
والظاهر والباطن پس باعتبارات مختلفه وصف خداى تعالى سبحانه در صفات كمال بصفات
متقابله توان كرد ودر هيچكل امر محضور نباشد واين قطعه نيز در مدح آنحضرت از است شعر

امير المومنين اراك اماما ٭ ذكرتك غندى حسنت سبيا ٭ وان كررت ذكرك عند نقل
كررته وسيبغى تقال ٭ نعمت اذا استكملت اصل ٭ ذكرتك بالمسيس من المقال
نفيس يطيق سمع ثناك الا ٭ كريم الاصل محمود الخصال ٭ فما انا فخرت بك ابراهيم
فانت محمد اولا وكلال ٭ وله ايضا فى مدحة عليه السلام ٭ فوالله ما اختار الا محمدا
جميعا دون العالمين لرشل ٭ كذلك ما اختار النبى لنفسه ٭ عليا وصيا وهو لا شك افضل
وصيه ٭ دون الانام اخاله ٭ وضما ابيحيم منه دون الافضل ٭ فما يستقل المرء حين اختياره
فما حال من يختار ٭ الله الرسل ٭ راضيا ٭ قوال عليا دائما ٭ تغنى العباد واهوالا له
اما م اعقد يوم الغدير ٭ بنص النبى ٭ واقوا له ٭ فى التشهد بعد الصلوة
تقام يجهر عن حاله ٭ فصل بعد ذكر آله السما ٭ وذكر النبى سوى آله
اورد بعضى از قصيده كه در مدح حضرت رسالت پناه صلوات الله عليه وآله وسلم گفته اين چند بيت ازوست

باب دینه علم آل اطهار گفته شعر دینه علم دین علمک بهما ۞ فمن یزدراک الناس بسلوا سورا
شموسش کحکم فی المغرب روت شموسه ۞ مدی دهرکم فی الشرق سفیه دراری ۞ جبال اذا ما نصبت بکفه تطاولا
بحرا اذا ما الارض عمارت بحورا ۞ فالک خیر الآل والعترة التی ۞ مجتبی سلفی قلیل نظیرها
و در قصیده دیگر که در مدح حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم واقع است دارای چند بیت
تیز در مدح آل اطهار گفته آنجا که سگوید شعر والتی وقت سمک حقه ۞ فنی الکلام فضلت
الاذان ۞ فعلیک من رب السلام سلامه ۞ والفضل ابکرکات والرضوان ۞ وعلی اصحابه
احق الک کلما ۞ وهب النسیم لمات الاغصان ۞ وعلی ابن عمک وارث العلم الذی ۞ لبست لفضله
باسه الشجعان ۞ واجبک فی یوم الغدیر محمد ۞ نورا الهدی وتاجت الاخوان ۞ وعلی محیی بیک
الدین تتبعوا ۞ طرق الهدی فهد اهم الرحمن و در قصیده مجابه رسول الله آن صلوة وسهول
جنة احجر از دخول اغیار و اخراج انصار عهد پسندیده ابراز معنی انعام آل اطهار است و این
قصیده است آنچه در قصه مشهور واقعست که روزی علوی بغیر را بتخصی نزاعی واقع شده و در ان
اثنا او گفته که ترا برسد که بر اعتراض کنی و حال آنکه من از آل پیغمبرم و ترا در هر نماز صلوات بر من
باید فرستاد آن شخص گفت آری صلوات بر آل پیغمبر نمیفرستیم اما بر الطیبین الطاهرین میفرستیم
و در قصیده دیگر که در مدح حضرت رسول علیه السلام نظم آن نموده و در مدح آل اصحاب آن اثبات
فرموده گه است قصیده صلی الله علیه آله العرش ما طلعت ۞ شمس و ما لاح نجم فی دجی الظلم
و آله اما و الله من شهدت ۞ لقدرهم سورة الاحزاب بالعظم ۞ آل الرسول محل العلم حکموا
لله الاوقد و اسادة الامم ۞ بیض المفارق لاعاب بدنسهم ۞ شم الانوف من الایل و الایم
هم النجوم بهم یهدی الانام ۞ نجاب الطلام و هم مصباح الدیم ۞ لهم اسام سوام غیر قاتمة
من اجلها صاریدعی الاسم بالعلم ۞ هجب بن له فضل اذا افتخروا ۞ ماان تقصر عن غایاتهم امم
هم منهل جمیع الفضل و عدلوا ۞ فضل الاخا و بفض الکدر ارحیم ۞ الباذل النفیس الی الاوم فی
والصابرون لعرض صون الحار الحرم ۞ خضم الرابع حر التمر یوم یغنی ۞ سودا و تلوح بیض الغیث الشیم
ذل النضار کغاز التطیر لهم ۞ بالفضل و البذل فی علم و فی کرم ۞ من کل ابیح داری الزیدلو علم
شهر عنه یوم الحرب مصطلم ۞ لم تهتل وجه بالحیا، کم ۞ مقصور سهل من الفضم

۱۷ رضه شیخ الوسی برانها ۞ یوبا جمین من آثار سیعهم ۞ لاغیب فیهم سوی ان الشریف هم
پیلوهن بالاهل و لا وطان الهشم ۞ اخفی نا مذکر اگرچه ظاهر از لفظ هم هم در بیت ششم اسلوب تعریف
لکن مقصود از ان اشعار است بانکه مراد از صحابه نیز در ان بیت آل رسول است که صلوات بر ایشان
در شریع محبت چیست نا مذکور مراد دیگر نهند و مصرع دوم آن بیت و ما بعد آن بر انچه گفتیم
دلالت تمام دارد و زیرا که اوصاف مذکوره در مصرع دوم و ما بعد آن از فضل اخیار و محض ذکر در حرم
مخصوص من آل اطهار است پس اگر از لفظ صحابه در بیت مذکور غیر آل منظور خواهد بود اگر اوصاف
مذکور بعد ازان بی چه خواهد نمود ۞ ایضا این قطعه در مدح عترت اطهار از اشعار محبت آثار
اوست قطعه یا عترة المختار یا من بیتهم ۞ یعزز عبد یتولاهم ۞ اعرف فی الحشر بکلکم
از یعرف الناس بسیماهم ایضا له یا عترة المختار یا من بیتهم ۞ اجرکم نجانی من عذاب الیم
حدیث چهی لکم پیاریر ۞ و ترا وای فی هواکم سقیم ۞ قد ذرت کل الفخر از لم زیاں
صراط و نی بکم پستقیم ۞ من اتی الله بحبکم فانکم ۞ فقد اتی الله لقلب سلیم
و در تعهد را بعت مم تفکیکه تعلقه قیل لی تعشق الصحابة طرا ۞ ام تفوت بنصهم بفزوق
تو صفت بحیح و صف اذرا ۞ ضوع از دری بکل مسک سحیق ۞ قیل هذی الصفات بکل کمالیے
باق بشفی من کل داء دیں ۞ خالی من مثل قلت الی الاره ۞ مع لاسیما الی الصدیق
و مثل مانند که در اصفی الدین از اوراع حضرت امیر المومنین علی و سبطین و ما در ایشان فاطمه
علیه السلام چنانکه شیخ احمدی در جام جم از نعت حضرت رسالت پناه صلوات الله سلامه
علیه این طریقه را نیز مسلوک داشته و گفته بیت ششم نعت کوکب معلوم ۞ پنجم چهار کوهری معصوم
و مراد او از صدیق حضرت امیر المومنین است علیه السلام چه او اکبی که تصدیق حضرت پیغمبر صلوات الله
علیه نموده است و در بعضی از مجالس این کتاب از طرق مخالف و مولف نقول شده که آنحضرت
بر سینکوفه فرموده اند که انا الصدیق الاکبر و در عنوان بعضی از اشعار دیوان صفی الدین منکور است
که سید اجل نقیب سراج الدین آوی که نقیب نقبای اشراف عراق بود او را فرموده که چرا نگوید
ابیات عبد الله مقتر عباسی را که در قصیده الغدیه او واقع است چه در ان ابیات بلی او بلی
نسبت با اهل البیت علیهم السلام و نخان نا موجه از و سر زده و انجا که گفت شعر قصیده

الاس فلين وانكا بها ٭ تشكى القذى وبكا بها ٭ ولحن ذرفنا تباب البينى
كم تجحدون بها وانتم بها ٭ كلم رحم بابى منتم ٭ لكن بنو العم اولى بها
قتلنا اسيتم فى دارنا ٭ ولحن احق باسلابها ٭ اذا ما دفوتم بيقتلنا
ربونا فوت بجلا بها ٭ فانكا رضى الدين برجبى كه مذكور ميشود جواب داده بود على پسپس
الا رتجالا كفت شعر ٭ الاقل لنشر عبيد آله ٭ وطاغى قريش وكذا بها
وباغى العباد وباغى العنا د ٭ واجى الكرام انتقابها ٭ وانت تقا خران البنى
وتجحد افضل احبابها ٭ بكم اهل المصطفى ادهم ٭ فذ الحداة اذ بادصابها
اعنكم نفى الرجس ام غيهم ٭ لطهر النفوس والبابها ٭ اما كرجس واخزن واكم
وفرط العباد وتوس ابها ٭ وقلت وتحنا ثيات البنى ٭ فلم تجتدون باهدابها
وخندك لا تورث الانبيا ٭ فليف خطيتم باثوبها ٭ فكذبت نفسك فى الحالتين
ولم تعلم الشهد من صابها ٭ اجدك يرضى بانقلتم ٭ وماكان يوما بعثنا بها
وكان بالصفين من حربهم ٭ لحزب الطغات واخزابها ٭ وقد شترالموت عن ساقه
واكثرت الحرب عن نابها ٭ فاقبل يدعوا الاحى حيدر ٭ بازعاجها وبارها بها
واثرن ترتعشه الامام ٭ من المحكمين لا بيعها بها ٭ ليعطى الخلافة اهلا لها
فلم يرتضوه لانجابها ٭ وصلى على بيع الكاس طلحة ٭ وحيدر فى صدر محرابها
فهلا تلمتهما حين كم ٭ اذا كان اذ ذاك احرى بها ٭ واذ اجعل الارشورى لهم
فهل كان من بعض اربابها ٭ اخا بيعهم كان ام ساد سا ٭ وقد جليت بين خطابها
وانتم بنو بنت ٭ وللعم بنو العم اولى بها ٭ بنو البنت ايضا بنو عم
وذلك انما الانا بجا ٭ فدع فى الخلافة فصل الخطاب ٭ فليست ذليلا لركابها
وما نالت الخص عن شانها ٭ وما قصوعن با ثوابها ٭ واشار تك سوى ساعة
فكانت اهلا لاسبابها ٭ فكيف يخصوك يوما بها ٭ ولم تتاوب بآبائها
وقلت بانكم القائمون ٭ اسود بيت سينى غابها ٭ فكذبت واسرفت فيما ادعيت
ولم تنسك عن غابها ٭ فكم حاولتها برات لكم ٭ فردت على نحص اعقابها

ولولا سيوف ابى سالم ٭ لعرت على جهد طلابها ٭ وذلك عبئة لهم لا لكم
رغى بيننا قرابينا بها ٭ وكنتم اشارى بطن الحبوس ٭ وقد شفكم لثم اعتابها
فاخر بحكم جبا كم بها ٭ وقصكم نفضل جلبا بها ٭ فجاز تموه بشر الجزا ا
لطغوى النفوس وانجابها ٭ قدع ذكر قوم رضوا بالخسف ٭ وجاؤا بخلافة سن بابجا
هم العابدون هم الزاهدون ٭ هم الصائمون هم القايمون
هم العالمون بادابها ٭ هم قطب ملت ودين الاله ٭ ودور رحى بالقطابها
عليك بلهوك بالغانيات ٭ وخل المعالى لاصحابها ٭ وصف الغد ارذات الحمد
وعف العقار بالقابها ٭ وشمر ك فى مدح تركل الصدا ٭ وسقى البقاء باكوابها
فذلك شانهم لا شانهم ٭ وجرى الجيا د باجيابها ٭ ووفات صفى الدين برجبى

كه ابن شجنه در تاريخ روضة المناظر ذكر نموده در رسال مقتصد بيجاپور بود والقاضى فخر الدين ابن معز الدين

رحمة الله عليه از بعضى ثقات استماع نموده كه امامى مذهب بعاصر صفى الدين حاكى بوده واين

بيت از بعضى قصايد او در مدح حضرت امير المومنين على است عليه السلام شعر يا ابن عم النبى
ان اناسا ٭ قد تولوك بالسعاية فازوا ٭ انت للعرف فى الحقيقة باب ٭ يا امامى وما
سواك مجاز ٭ پيوسته دارد كه اگرچه ظاهر است كه اين قصايد از شعراى موحدين و
مداحان اهل بيت طاهرين درين مجلس جست قرين نميرسد ولكن تواند بود كه بخاطر بعضى
رسيده چون بنو اسپهبد بن امامى مداح ايشان عباسى از اكابر شيعه اند شاهير ابيات
واشعار او در مدح حضرت امام رضا عليه السلام مشهور او در كتب جمهور مسطور است جز اورا
درين مجلس مذكور نساخته اند جواب آنست كه لاكمل سواد الترة ولا كل بيضاء شحنور زيرا كه
آنچه از اشعار ابى تواسپس در مدح حضرت امام رضا عليه السلام مشهور است اين قطعه است
كه جهة دفع ملامت بر وى نظم نموده و گفته است شعر قيل لى انت احسن الناس طرا ٭ فى فنون
من الفضائل غرا ٭ فعلى ما ركبت مدح ابن موسى ٭ الخصال التى زكت فيه قلت لا اتطبع
مدح امام كان جبريل خادما لابيه شعرى ديگر كه جهة دفع ملامت خلق گويند دلالت خلوص
اعتقاد او دارد و ديگر از مدايح او اين قطعه است قطعه معطرون تقيات جنوبهم ٭ بتجرى الصلوة

صفاکم و اصطفاکم ایها

صحیحه انبیا ذکروا ۞ من لم یکن علویا حین ینسبه ۞ فما له فی قدیم الدهر مفتخر ۞ الله لما برا
خلقا و انتقی ۞ باعترة التقی آریاض یهتم ۞ او جو بخاتی من عذاب الیم ۞ حدیث جنتی
لکم پسایر ۞ و سر دوی فی هواکم مقیم ۞ قد فزت کل الفوز ان لم تزل ۞ صراط دینی بکم مستقیم
فمن الی الله بعد فانکم ۞ فقد انی الله بقلب سلیم ۞ صفاکم و اصطفاکم ایها البشر
فانتم الملاء الاعلی غیرکم ۞ علم الکتاب و ما جاءت به السور ۞ و شان نزول آن را بهمی که توقیف
کتاب اعلام الوری از علی ابن ابراهیم بن هاشم از پدرخود از محمد بن یحیی فارسی روایت نموده
آنست که روزی ابونواس نزد حضرت امام رضا علیه السلام دید که از خانه بیرون آمده
براستری سوار شده و بمنزل شریف خود میرود و پس از دیدن حضرت رفت و سلام کرد گفت که یابن رسول الله
در مدح شما چیزی چند گفته ام میخواهم که آن را بشنوید حضرت توجه نشده و استماع آن نمودند و بگفتند
که قد جیستنا بابیات ما بتسبک ایها احد الا انشاد و یخاره خوانده اند که هیچ چیزی از نغمه و سرود را دوست
گفت بلی سیصد دینار دارم حضرت گفتند که از آن ابونواس بمن و بعد از آن گفتند که شاید
این مبلغ در نظر او اندک نماید استری را که بآن سوار بود هم تیز باو بدهد ۞ فقضی فیها سوق روایت
مذکور دلالت بر قلت مبالغ ابونواس نسبت بآنحضرت دارد و از کلام آنحضرت که شاید
آن مبلغ در نظر ابونواس اندک نماید ضعف اعتقاد آن حضرت بر اعتقاد او ظاهر میشود و ۞ و
در ابیاتی شیخ ابوجعفر طوسی طیب الله مشهده مشهور است که در سرمن رای شخصی بابوالحسن العسکری
شیعه گذرنام او صلت بن یعقوب و کنیتش ابوالصلت ابونواس بوده باو آن گفتند در
بعضی از مساجد آنجا بنشستن مشغول میشود در روزی حضرت امام علیه السلام با او گفتند یا ابا الصلت
انت ابونواس الحق و من تقدمت ابونواس ایاطل و این کلام دلالت صریح دارد بر بطلان
عقیده ابونواس شاعر مشهور و از او نقل شده و غلط اعتقاد او است این چند بیت که بآن تمسک
قطعه غزی انی احب باحفص شیعته ۞ کما احب علیا صاحب الغدر ۞ و قد رضیت علیا قدوة و هدی
و لا ارضی بتقدیم الشیخ فی الدار ۞ کما الصحابة عندی اکبر زلل ۞ فهل علی بهذا القول من وزر
و بطلان این مدعا بمراجعه مراجع اهل البیت علیهم السلام و دلالت بر حسن اعتقاد و خلوص فواد او نزد ائمه دین
و اختلاف مخالفان در التزام ظاهر احکام دین پسندیده ام ذکر خیر آل کرام او را سود نفع بسلامت

دیگر

دیگر اهل نواسب و اهل ساخته اند بعضی ظاهر حال خود را در ان نشناخته اند و الا در باطن حال همگی شان
پیغمبر آل را دیده اند که در شهرهای اهل بهشت که علی و فاطمه را کنه از ابوبکر و عمر و عثمان و عایشه و حفصه و امثال
اگر کسی مرح علی گوید بلی اگر ذکر ایشان کند یا ذکر فاطمه کند بلی ذکر عایشه آن اوج را رافضی گویند و خارج
از ملت آنرا پویند و بنوبت شصت سال ریسمان عداوت ذکور در گردن اهل شرق و غرب انداخته
بودند سعی کردند خلق عالم ذکر مناقب علی و اولاد او پنهان کنند و اسم علی را کسی نبرد و ندا در ایام آن
بیچوانند تا شاید که نام نسب او از دل خلق برود بیرون شود و بمقتضای یفطفوا نور الله بافواههم و الله متم نوره و لو کره الکافرون
نقله و خفیت ۞ صلح ۞ بکل خوشید را اندود شوان ۞ چو این بخار القاء ۞ بینه اند که انتفای آن از ممتنعات
نیست طاعاد کرا مناقب ایشان بیکبارگی از دل و دفاتر ثبت می نماند لیکن نه از سر محبت
و ولا و خلوص عقیده بلکه بتسخیر تقدیر الهی قال الله تعالی و لئن سالتهم من خلق السموات و الارض
لیقولن الله و الله اجتماع لشکریان و علمای یهود و نصاری جمله چه حضرت رسول الله صلوات الله
علیه و بعضی از ذریت او تحریف کرده و پاره را اخفا نموده اند این جماعت تیره پاره از مناقب حضرت امیر المؤمنین
علیه السلام را چنان پوشیده اند و پاره از مناقب او را بابوبکر و عمر و عثمان افتراء کرده اند بر ایشان پوشیده
شیعه علم الدین فطلوا این مقلب ینقلبون و الله تعالی اعلم الصواب ۞ مجلس او هم در ذکر شعرای عجم
سحبان العجم اسپتا و ابوالقاسم فردوسی طوسی نور الله مشهده ۞ بیت ۞ یکاره فارس میدان و من زادم
کرد در محاربه غزنه ۞ چو شیر غرین ۞ بران زمین که قدم من شخص قطعات او ۞ سخنوران ازل آبدیها چنین
نام او چنان بلند شد ۞ است بعضی گفته اند که او منصور بن فخر الدین احمد بن مولانا فرخ الفردوسی
است باعتبار آنکه پدر او باغبان چهار باغی بود و سوم او فردوسی ازان سوری این عقد کرد او را عمید
خراسان میگفتند تخلص فردوسی نمود گروهی بر انند که در روز قاقات سلطان محمود از برای کسی شعار
آبدار حکایت دلپذیر کند بیند سلطان را بسیار خوش آمد فرمود تا هزار دینار سرخ فرمود تا عدد درگ
بفردوسی مجلس را فردوس ساختی ۞ چون فردوس منور ساختی و کمال آن کرده است که تخلص فردوسی کرده
بود که سلطان فرمود ۞ الله درک ۞ یا فردوسی تا کی بعد ازین فردوسی تخلص کرده باشد ۞ اتفاق گفته است
او ابوالقاسم است چون متولد شد پدر او در خواب دیده که ابوالقاسم برجامی بلند بر شد و روی بجانب قبله کرد
و فریاد زد ازان طرف جوابی آمد چنان بطرف یمین و یسار فریاد زد و از هر جانب آواز او شنیده بامداد

از شیخ نجیب الدین مهر کز ارشاهیر عهد ان آن زمان بود کیفیت این واقعه پرسید شیخ گفت تعبیر آن آواز این است که این پسر آخر کوی شهرت کوی شود که آوازه او بچهار رکن عالم رسد و آن جواب که از طرف شنیدی علامت آنست که در همه اطراف اکناف سخن او را بقبول تلقی و استقبال نمایند و چون فراغی این تعلیم رسید بتحصیل علوم مشغول شد و در انواع دانش و کمال از اقران و امثال پیش آمد و کتاب شاهنامه بر پادشاهی او در تعلیم فضل و کمال دلیلی واضح و برهانی لایح است چنانکه حکم انوری که ملک الشعرای زمان خود بود و در فنون و حکمت گوی سابقه از اقران ربوده اشعار ایشان موزون نبود و قطعه آفرین بر روان فردوسی ۵ آن همایون نهاد فرخنده ۵ اژدر پیکر دبود زیبا کرد ۵ اژدها را بزد و بند نهاد ۵ و حکیم خاقانی نیز که خاقان کشور فضل و سخنوری بود و گوید بیت شمع جمع هوشمندانست در دیجور نظم ۵ مکرمت کز خاطر فردوسی طوسی بود ۵ زاهکان طبع پاکش بیگمانی خورد شند ۵ زاده و حوراوش بود چون مردوزه فردوسی بود گفته اند که چون شاهنامه بانجام رسید چهار بار بر کتاب پشتان شیخ سعدیست بنگری تحقیقه تحسان آن حکم کتاب الجی آنار مندرج است چهار بار بر کتاب پشتان شیخ سعدیست بنگری تحقیقه تحسان آن حکم یگانه از احوال سبد اسعاد شانه زاست قصه پادشاهان عجم مجرد بهانه ظاهر او در پس افسانه باطن تازه عاشقانه در هری چند حکیمانه مواعد انه است بصورت تاریخ پادشاهان عجم است یعنی نهرست جهات موح و ذم بیت حدیث پادشاهان عجم را ۵ حکایت نامه ملوک عجم را نخواند هوشمند این بانگ فرجام ۵ نشاید کرد ضایع چیزه ایام ۵ و گر خوی نیکان پسند کرد از انجام بدان عبرت پذیرد ۵ و ترک کرده و اقتدا پسندیده سطور است که اکابر فضلا متفق اند که شاعری در دولت روزگار اسلام چون فردوسی از کمتر عدم پای بهمه وجود ننهاد و حق داد سخنوری، فصاحت داد و شاه عدل بر صدق این دعوی کتاب شاهنامه است که در این پانصد سال گذشته از شاعران فصیحان روزگار هیچ آفریده را یارای جواب شاهنامه نبود و این حالت از شاعران هیچکس را مسلم نیست، این معنی غایت خدای تعالی بود در حق فردوسی است کلام دولتشاه سمرقندی در بیان فضل فردوسی طوسی گفته مصراع والفضل ماشهدت به الاعداء آورده اند که فردوسی طوسی بعد از تحصیل علوم متداول پیش قتیبی رسوم کوارزم مواظبت بمطالعه کتب نمودی، اوقات خود بدان مصروف گردانیدی و منزل مقام او

در کنا

در کنار جوی بود که آب از رود نهر توس بدان جوی در آمدی و آب روان الی عالم داشتی و اهل شهر که پیرامن شهر بود آب از آن جوی منقطع شد احوال فردوسی غایت مشوش گشت و از آزار سگیزه و تنگدستی بزرگ معاونی یافت که آن میسر نشود مگر بند آب همه را که بتاک و خاشاک می بندد مجرای پیشگاهی گم شود و چنانکه سیل آنرا خواند بزور و الزام نمود و بود که هرچه در تصرف او در آمد نگاه دارد و آن بند صرف کند چون منال وجود دش از جویبار تحصیل کمال بازگشت او در خزینه ضمیرش بیاکوره مدیع منظومات وحدیقه خاطرش نمود و غرایب لآلی در روایات حال گردید نگذرد که هرچند در سپهر دولت بستار و جود مهر است یکدل فال کسوف و خوف بر رخسار شمس فرست بوسطه ظلم و عدوان حاکم از اهل طوس جدا گشته بعزتی رفت و تا بد پستیاری دولت بازوی معدلت سلطان محمود سپرچه تطاول چور طغیان او برتابد اشعو اقتاب انصاف سلطان بر سراپای احوال آن غمزده سایه سمر گردانی بیابد لاجرم بروایت غزلی توجه نمود چون بکنار شهر رسید در باغی زده آمد و پس بشهر فرستاد تا بعضی زر و پستان را از مقدم او اعلام نماید چنانکه شهرست از اتفاقات حسنه آن روز شعرای غزنی عنصری و فرخی و عسجدی هر یک با جوانی خوش صورت از خدمت کرنجه بحلوت در باغی بجهت دیده نشستند چون فردوسی را تعاقب شنیدند خواست که نزدیک ایشان رود و ستوده شود عرفیان چون رفتن پستانه دیدند و انتزاع زر خشکی از منهیات اگر زند با خود گفت این زاهد خشک واجب الدفع است چه رانق عیش ما خواهد بود و خاطر خوش ما را منغص خواهد کرد و لی گفت بستی نانگذیم عنصری منع نمود و گفت با همه کس دلیری نشاید کرد و از شعر او امتحان کنیم اگر تمام بیاید آمد بحبت داریم و اگر نه عذر خواهی نمائیم پس بنا بر تقل نظامی عروضی سمرقندی صاحب چهار مقاله عنصری گفت ای برادر ما شاعر انیم و در مجلس شعر اجز شاعر نگنجد با هر یک مصراعی بگوییم تو هم مصراع رابع را بگوی ما را بوقت خوش خوشش بخشش پس عنصری گفت ع چون عارض تو ماه نباشد روشن عسجدی گفت ع مانند رخت گل نبود در گلشن فرخی گفت ع هرگز نشکفد گر کاشت کنی بدست او چوش فردوسی گفت مانند پسندان گیرد در جنگ پشمن همگنان خجل شدند و گفتند کلام او تعجب کردند و پستانه عنصری گفت ای پاک گفتی گوهر تراوتر تاریخ سلاطین عجم تو نمی بست گفت ای در تاریخ ملوک عجم همراه دارم عنصری ای را در ابیات او شعار شکار بسیار گفته فردوسی را در شعر و سخنوری قاصر یافت و گفت ای برادر

صفدر و دار کرتاس تراشانخته بودیم فضل تراشیخته و او را صاحب خود ساخت و جهان پهلوان
عنصری را بنظم تاریخ عجم امر فرمود و بود بر دشکال او از فردوسی پرسید که تو قادر بنظم آن تاریخ
هستی گفت بلی ایشاء الله تعالی عنصری خرم شد و فی الحال بوعلی رسانید و بر البدیهه بیت باطر بوعلی
پهلوان برد و مشمول نظر عاطفت گردید این بیت در مدیحه او مدح سلطان محمود غازی گفته بیت

چو گوی لب از شیر او بر نداشت ۞ بگهواره محمود گوی بکشت ۞ سلطان را بغایت این بیت
خوش آمد فردوسی را بنظم تاریخ عجم امر فرمود و بعضی از حکایت آن چهار مصرع را بامتحان فردوسی را
در مجلس پهلوان نقل نموده اند و گفته اند که چون فردوسی دران باغ تر و شعرا رسید باو بیخ درآمدند
و فردوسی تنها ایشان از هر در رچنان سخن گرد که شعرا از بیچارگی شدند و آواره تیبان ایشان گفت
دگوی بجائی رسید که باز فردوسی طعنه آغاز کرد تا از دصر فرد بر بندد و با او بیچ بخن بر نیاید تا بالآخر فردوسی
از مجلس ایشان آزرده خاطر بیرون رفت گویند سلطان را مدیحی بود و ایاک نام دران حالت
بفردوسی رسید و با او زبانی بسخن درآمد یعنی او را فصیح و الهشته یافت محبت او در دل گرفت
و بر سپیل ضیافت او را بخانه برد و بعد از استیناس از او پرسید که از کجائی و چه مقصود داری
فردوسی تمام احوال را از طوس و ظلم حاکم و آمدن بغزنی جهة او خواهی بیان کرد و ندیم حکایت
کتاب سیر الملوک و تکلیف سلطان شهوار را بنظم آن بوعلی نقل نموده فردوسی را بغایت خوش آمد
و جرم گشت و گفت مرا نیز در نظم گفتن طبعی هست شاید که حال مرا در محل فرصت بوعلی پهلوان
رسانی ندیم گفت همچنین کنیم و روزی دگر فردوسی را در محلی نشانیده خود بملازمت سلطان رفت
تا شاید احوال را بعرض رساند مجال نیافت تا یکهفته بدین منوال گذشته چون ندیم بکمال فضل
و بلاغت او اطلاع یافته بود و هر شب که از ملازمت سلطان مراجعت نمودی تا بلد او با فردوسی
بعیش و طرب گذرانیدی فردوسی از او تمنا نمود که او را در نظر سلطان جلوه دهد تا بدیداری
پادشاه سلطان را بزیارت رفت رسانده او گفت که امروز شعرا در مجلس سلطان بودند
و سخنی گفتند که هر یک را در نظم تاریخ ملوک عجم سرزده بود و بعرض رسانیدند و عنصری در ستان
رستم و سهراب را نظم کرده بود و بسیار خوب بیت که چون دو پیکر از یک طبع و قاد او طلوع نموده بود
و فردوسی نفاذ و یافت که اتمام نظم آن کتاب در احس اهتمام فردوسی گفت آن دو بیت

که ام است ۞ گفت چون رستم بر سهراب نظر رفت سهراب را اندیشه آن بود که چون او را از سهراب
دارم او نیز از سهراب خواهد داد چون رستم خنجر کشید و او سهراب نداد و سهراب در زیر خنجر گفت بیت

هر آنگه که کشنده شدی تو بخون ۞ بیا لودی ان خنجر آبگون ۞ زمانه بخون تو تشنه شود ۞
برانداد تو روی آشنه شود ۞ سلطان را این سخن و بیت مستحسن افتاد و پس فردوسی اندک
زمانی در ستان رستم و اسفندیار نظم کرد چنانکه ایاک و تحف نبود و ابتدا کرد این بیت کنون خورد باید
می خوشگوار ۞ کزین بوی مشک آید از جویبار ۞ هوا پر خروش و زمین پر جوش ۞ خنک آنکه ادراک او هوشیار
و رهم دارد و نقل و نان بنشید ۞ سرکو سفندی توانند برید ۞ مرا مدت این خورد آرزاست
بخشای بر مرد مسکین بست ۞ چاره میل نباله همی ۞ کل از باد و باران بخندد دمی
عنصری ایاک گفت بنشد از این تاریخ از دستان ان صنعت سخن نظم نمودند و بنیای نظم از ابتدا اساسی استوار
نهاده و اندیک گفت ممکن نباشد فردوسی گفت و دستانی از ان کتاب پیش بست که چو اهرمن نظم
ابداران از در بکلام فصیحی گراس بهاتر و بیکاک مجه به ابکاران از گوی اعجب اثر ابغاطر او پیاتر است
و دستانی که گفته بود و ایاک و اتا بلازم ست سلطان رساند چون آن دو بیت نظر شاه سلطان رسید
الف و انرش در بیان جهان جای داد و از ایاک سوال کرد گیان گو کب رخشان از برج فکر گدام روشن رای
طلوع کرد و ایاک گفت شخصی بود اسطه ظلم عمال طوسی که سقط از این او ست زدی به رکاب سلطان جهان
پناه آورده و بهنگام سابقه معرفت انتای سن بنده را با او اساسی نبود مجالست بوکه افتاد و چون
قضیه تکلیف نظم تاریخ ملوک عجم معلوم او کرد بدیگفت این کتاب را پیش ازین در سلک نظم کشیده اند
و دستان رستم و اسفندیار را داده که مطالعه شرف بر سانم سلطان را وقت خوش شده بحضار
او مثال داد که از و استفسار رود و گر این کتاب را بتمامی نظم دارد احتیاج بدیگر نوشه نظم او نشنه
فردوسی بنجاست از بین خدمت بیرون رسید چند بیت از مدح سلطان بخواند چنانکه سلطان
بسیار پسندید بیت زیزدان ابر شاه باد آفرین ۞ که نازنده بد تاج و تخت و نگین ۞ خداوند
نام و خداوند کنج ۞ خداوند شمشیر و رنج ۞ که گنجش ز بخشش نیابد تهی
بزرگی بتاجش نبالد همی ۞ زریا بدریا پسپاه و بدشت ۞ جهان زیر فرمان کلاه و بیت
بگیتی بگان اندرون زاندند ۞ که مشهور محمد و ابر بخواند ۞ ابو القاسم آن شاه بیدار بخت

نهاد از بر تاج خورشید رخت ❊ جهان آفرین تا جهان آفرید ❊ جوانمردی نیامد پدید
ز خاور بپارس است تا باختر ❊ پدید آمد از قفقاز او کان زر ❊ بپیمود گیتی ز دریا بخشک
بسر بر نهاد آن زمان تاج بر ❊ جهاندار محمود شاه بزرگ ❊ بگشتاسپ آراد دهقان سرگ
بگشتاسپ تا پیش دریای چین ❊ بر شهریاران گشاد آفرین ❊ چو کودک لب از شیر مادر بشست
بجوید همی رفتن نخست ❊ نوش جهان شد چو باغ بهار ❊ هوا پر ز بانگ و زمین پر نگار
زبر اندر آرد بجنگام نم ❊ جهان زرد بگزد ار باغ ارم ❊ بزرم اندرون آسمان آفتاب
بزرم اندرون تیر چنگ از بهاست ❊ بتی زین میان و بجان جبرئیل ❊ بگفت این برین بر دل آید همیل

دیگر پایه ست که بواسطه طول او نشسته نشد و بعد از اقامت مراسم دعای سلطان عرض کرد که مردی غریب از ولایت طوس وارد خدمت سهام تقدی و جور ایام اهل و وطن گذاشته بنگام ایلغار سلطان خلد الله یاد ای ایه کل مظلوم و ملهوف بظل سعادت سلطان حریده و در سایه مرحمت خاقانی از آسیب ظلم ظلمه آرمیده ایم چون قصه این کتاب معلوم کردم و این داستان در نظر آوردم سلطان را این خوش آمد و احوال او را الی انجا از و پرسید و در این اثنا شعرا رقعه طوس که بتاکید از دست فردوسی گرفته طوس نام پسر مهتر بپسب آن بود کار اهنگامی که گنجه و طوس را برزم او فرستاده بتوران فرستاده بود با او گفت که زنهار راز را بکلات نزدی که برادرم فردوسی از دختر پران دلبسته است در انجاست رجوانی سودای تراج است بیاد اندیشه خنک آورد و بر دست ترضایع شود چون طوس بسر حد توران رسید بسخن گنجه کار کرد و بر اهکاشت رفت و میان ایشان جنگ قائم گشت سرانجام فرود کشته شد گنجه از این حرکت ذمیمه طوس غضبناک شد چه او از فرستاده بود که خون پدر و برادر خواهد برادر تا تیر کشت **تقسیم چوان** طوس از توران بازگشت خواست که از گنجه و مرو در خراسان رحل اقامت اندخت و در آن موضع شهری طرح کرد و بنام خود موسوم ساخت که تا آن شهر باقی باشد نام او بجای بود چون فردوسی این سخن بعرض شاه رسانید توقف او بر کاهای تاریخ ملوک عجم معلوم سلطان گردید و سلطان شعرا را طلب پیشکش اشعار و فردوسی کرد که این مرد شاعر است و دعوای مثنوی میکند داین داستان بنظر آرد و بزرگان و شاعران نهایت متحیر شدند سلطان او را خلعت داد و دیگر بار فرمود که اکنون شما جهار شاعر هر یک بیک مصراع بدیهه گویید تا معلوم شود که کدام از فصاحت

و بلاغت جایگیر و شاعران انگشت بر چشم نهاد و هر یک یک مصراع در مدح سلطان گفتند چنانکه گذشت اینست

رباعی چون عارض تو ماه نباشد روشن ❊ مانند رخت گل نبود در گلشن ❊ تیر غمزه کند ز رخش از جوشن
مانند پسندان کیود جنگ پشن ❊ چون فردوسی مصراع چهارم گفت شعرا گفتند سنان کیود و خنگ پشن
چگونه بود و است فردوسی و پستان کیود پیش در مجلس سلطان و بزرگان و شاعران بپاد کرد بنوعی که گس
از نشنیده و بود سلطان بغایت خرم شد و پسندید و بزرگان و شعرا آفرین کردند چون عنصری که مقدم
شعرا بود و لطافت شعر فردوسی و قوت طبعش شاهد و نمود و روز بروز پیشتر بمعرفت او حاصل کرد بود و اساس
میان نظرش مترازل و همسیاد و اکران طبعش متضعضع شد و گفت ممکن نیست که کسی این روزگار
چنین سخن تواند گفت تنگ که بهتر ازین گوید پیچید رایدای آن گفت و چون درج بجوهر خضری
اگر بهر انصاف کرانایه شاه بطبع او از جواهر تقالیس اوصاف بسازد پایه بود و فرزدم اقتدار اب اوغان
بوسه بر دست فردوسی داد گفت اگرچه سخن از چرخ بلند فرود آمد اما طبع ارجمند تو بلندتر افتاد اگر چه نصیری
شاهنشه دار الملک تقدیری است اما بی دار اگر بندگی پیشتر بر درگاه فطرت گماشته تو از چندی
دارد و سایر شعرا از بان پیشین آفرین کنان و بقدم ارتقا پیش آمدند سلطان نظم کتاب بپیر الملک
رعد ناظرت ارجمند او نهاد و درین حال سلطان دو بیت در چین خط و نقر پسندیده ایاز از شعرا التماس
نمود شعرا باتفاق اشارت بفردوسی کردند و در بدیهه این رباعی گفت **رباعی** پیستست همی چشم تو و نیرد است
بس کس که ز تیر چشم تو نه پیوست بخشت ❊ کز پیکر شد عارضت زان عذری نیست ❊ کز تیر نه بندد همه کس خاصه پشت
سلطان را بغایت خوش آمد و گفت صد آفرین یافردوسی که مجلس را چون فردوس منور ساختی پس انگاه
او را بانواع نوازش و عنایت اختصاص فرمود و بصیقل تربیت پادشاهانه تر نگ گهرت از ایام ازمنه
ضمیرش نبود و نظم تاریخ معهود را بر نشان دی معتبر نمود و بفرمود که در پهلوی قصر سلطان قریب
بحرم خاص های دلگشا و منزل فرح افزا از برای او بپاد پستند و بوجه التماس او تمام الاجر بصورت
پهلوانان و جانوران از اسب و پیل و شیر و پلنگ و غیرها در چهار طرف ایوان آن منصوران شیر گیر
قلم رنگین رقم تصویر نمونه صورت پادشاهان ایران و توران و دیگر بزرگان را بر ابر یکدیگر بگاه جنگ
مصور نمودند و در اینجا گفتار شاهنامه بشنول گشت و بغیر از خاص و یک خواجه سرا دیگر بر آنرند
او را دیده و هر دو پستان که بنظم آوردی بعرض سلطان رسانیدی و سلطان فرمودی که بار ها این

پیشتان نشنیده ام اما نظم فردوسی چیزی دیگر است پس خواجه حسن میمندی را فرمود که هزار مثقال طلا بدو دهد فردوسی بجد تمام سعی الکلام کفتن شاهنامه مشغول کشت و خواجه حسن میمندی فرمود هزار بیت که فردوسی تمام میکرد هزار مثقال طلا بدو میداد و فردوسی قبول نمیکرد و غیت آن داشت که هر بیت را یک دفعه بشمارد تا چنانکه از پیش گذشت دیر بنای بند آب طوس صرف کند و در بعضی از رسایل نظامی عروضی سمرقندی مذکور است که پیشتر از وقایع طوس بواسطه دیسی که آن را با خواجه حسن میمندی فردوسی دران ویرا سیاست تمام کرده از عقب یک دختر بیش نداشت و شاهنامه بشعر میکرد و همت او آن بود که از صله جهاز آن دختر خویش بسازد و بس این کتاب تمام کرد و ناصح او علی دیلم بود و در اوای خواننده او ابو دلف و در مکر حسین قتیبه که عامل طوس بود و فردوسی را رعایت بسیار مینمود و در خراج مساعدت بسیار می فرمود نام این پیشکار و بعضی از ابیات شاهنامه مذکور ساخته انکه بیکدیگر پیوست

شهر ◆ علی دیلم بو دلف راست بهر ◆ حسن قتیبه است زآن کامکار ◆ که از من سخن خواهد این روزگار

نیز اگر از اصل فرع خواجه ◆ می غلطم اندرین دو واجه ◆ پس شاهنامه را علی دیلم در دفعه مجلد نوشت و فردوسی را بو دلف بگرفت و در وی بعقرین نهاد و بپیامبری خواجه بزرگ حسن میمندی کتاب عرض کرد و قبول افتاد و محمود از خواجه منتها داشت اما خواجه مخالفان داشت که پیوسته در مقام قدح جاه او بودند محمود با ایشان مصلحت نمود که فردوسی را چه اهیم گفتند پنجاه هزار درم این خود بسیار باشد که او را خود مرد رافضی است و این ابیات چندان ابر نقض او دلیل آورد که در آخر گفته شده است

پیشتگان آفرینده را ◆ نه بینی ز نیکان و پیشنده را ◆ و در مقام نعت حضرت پیغمبر و آل مطهر علیهم السلام گفته است

بگفتار پیغمبر راه جوی ◆ دل از تیره گیها بدین آب شوی

چگفت است از آن تنزیل وحی ◆ خداوند امر و خداوند نهی ◆ که من شهر علمم علیم در است

درست این سخن قول پیغمبر است ◆ گواهی دهم کین سخن را رواست ◆ تو گوئی دو گوشم بر آواز اوست

منم بنده آل و میت و مینی ◆ پستاینده خاک پای وصی ◆ فلک این جهان جوان را نهاد

براکیخته موج از تندباد ◆ دو مفتاد کشتی در او ساخته ◆ همه باد بادبان انداخته

یکی بهمن کشتی بنان عروس ◆ پر از رسته چون چشم خروس ◆ ز محمد او اندر و یک علی

همه اهل بیت پیمبر ولی ◆ حسد کز در و در دریا بدید ◆ کرانه نه پیدا و بن ناپدید

بدانست که موج خواند بر آن ◆ کس از غرقه بیرون نخواهد شدن ◆ بدل گفت اگر با بینی دو همی

شوم غرقه دارم مرو را نهانی ◆ همانان که با شه مرا دشمنیر ◆ خداوند تاج و او اسپیر

اگر چشمه داری بدین بر مای ◆ بتر دو بینی دو بیمی گریجای ◆ گرت زین بدآید کنا بنست

چنین دان کزین رستم آگاه نیست ◆ بدین زاده ام و هم بدین بگذرم ◆ چنان دان که خاک پی حیدرم

او را دگر ان مرم اکنا نیست ◆ جز این در مرا هیچ گفتا نیست ◆ دلت کر برا خطا یان است

تراوخم اندر جهان خود بست ◆ هر آنکس که در دولتش بغض علیست ◆ ازو خوارتر در جهان را نیست

نگر تا نداری بیازی جهان ◆ نه بر گردی از نیک پی همران ◆ ازین در سخن چند رانم همی

همانا کز ایشان نرانم همی ◆ بناشد بجز بی بدر دشمنش ◆ کریزان بسوزد بآذر تنش

محمود مردی متعصب بر این تخلیط و رد کفت این اعراض افتاد و دو جلد مفتاد هزار درم خود فردوسی رسید فردوسی از غصه این خبر بشارت بخود رشد و بعد ازان بگرمابه رفت چون بیرون آمد فقاعی بخورد آن سیم میان فقاعی و حمامی متحیر کرد و محمود در اصفهان بود در شب از غزنین برفت و بهرامزاد اسمعیل وراق پدر ازرقی آمد و شش ماه در خانه او متواری بود تا فردوسی بشهر خود رفت و بهرامزاد اسمعیل بطوس رسید و هر چند طلب فردوسی کرد او را نیافتند و بار گشتند و یکی دیگر از موجبات طال خاطر سلطان محمود آن بود که فردوسی در دفتی که بنظم شاهنامه مشغول بود در هجو اسپهبد شهریار دیلمی بیتی چند بنظم آورد و سخن او را با طراف بردند و از کار بر هر کرا اهل تیز و فرهنگ بود وی صلات بفرستاد و فردوسی فرستادی او را بحمدی برد عاید سلطان کرد و از انها سیصد هزار درم تنها و اتفاقا کسی از اسپهبدان رستم اسفندیار را ستایش ملک فخر الدوله دیلمی پدر وی یا ضد دینار رکنی جهت فردوسی فرستاد و پیغام داد که اگر بر این جنگ کذاری کنی و فلان اغراز و اکرام بنوعی تقدیم رسید که فردی بران متصور نباشد و یک دیباچه پنج بیتی بدین داشته شد عرضه بود و دشمنی سلطان با ایشان و ایشان با سلطان باستحکام تمام داشت اتفاقا سخن رعایت فردوسی و تکلیف او نزد خود در غزنین شهرت یافت و بسمع سلطان رسید و تواضع کرد عدد سپاه لشکر حشم خاطر سلطان از فردوسی این مقتضیه بود و باجماع چون فردوسی از خجوی فرستادگان سلطان محمود این شد از بهرا و روی بطوس نهاد و شاهنامه بر کرفت و نزدیک شهریار این دارا رفت که پادشاه طبرستان از اولاد یکیقباد پدر اسپهبد شهریار بود چنانکه سابقا ذکر شد

حکایت دیگر از مجلس نهم مذکور شده و مجمل سلطان محمود را تیز برخواند گفتا این کتاب را از نام سلطان محمود
بنام تو خواهم کرد گر این همه آثار و اخبار پدران است شهریارا و را بنواخت و در مقام اصلاح حال او آمد
بازو دوسی گفت کرای او پستا و صاحب غزنین محمود را بریں چنیت داشتند که کتاب ترا بفرط غرض کردم
دیگر تو شیوه خداوندان پیشه یی و هر که تولای بخاندان پیشه کند او را کار و بار از پیش نرود محمود
پادشاهی بزرگ بیت تو شاهنامه بنام او راگر دیجواهی و تا بشنوم ترا و بر ابر آن خدمتی نام را تعیین میکنم
که محمود با نیت حال تو خواهد پسید چندین کتب ضایع نماند دیگر از صد هزار درهم تر فردوسی فرستاد و
گفت هر بیتی هزار درم غرض آن صد بیت بجا سلطان محمود بین فرست محمود مقصود کس دین بعید دل
با از خوشدار زد و دی نیز بعضون این بیت که بدست سوای خود دارم خوارم چو گرم خوکرد ام انجا اهل ظلم
باین کرده اند **علی مودود غزنوی** از اشتقام محمود در گذرد بعد آن ابیات نشهد بر فرستاد و او فرمود تا پیشه
محمود و دین خدمت که شهریارا و را گر و از نهتها داشت سوالف کو بد ظاهر ا فشتها را آن ابیات در میان
اهل روزگار از پسلطان محمود خاصان او شد زیرا که چون فردوسی آن ابیات در میان اهل روزگار از
چنین سلطان محمود در غزنین بر کن رانسخه اشاهنامه که در خزانه سلطان محمود نوشته در گنجینه گهان کرد ند
که فردوسی سبالغه در شتهار آن خواهد بدغه و در فحشای آن فاید نخواهد بود لاجرم از برای اظهار علو
همت سلطان از آنکه غبار آن هجو بدامان شان ا نشیند استغفا در اخفای آن ورزیدند و باندک
روزی خود را انضا نه اهل روزگار دیدند **قطعه** خوش است قدر شناسی که چون حمید و پهر ۞ سهام حادثه
را گرد عاقبت توسی ۞ گذشت نوبت محمود و در زمانه نماند ۞ بجز ثنای نسانده گذشت قدر فردوسی
گر چون اجرای فردوسی با سلطان محمود بتهستان سیناه لک که والی آن محال مشهور بحشتم بود و با فردوسی
محبت تمام داشت روان حسین که فردوسی بولایت تهستان رسید کسی را بغرض نامه لک رسانید پس جمعی
از محال خاص فرستاد تا فردوسی را با غزاز تمام بتهستان برند و خود نیز استقبال نمود و اکرام بسیار
کرد و فردوسی در خاطر داشت که در باب شرح قصه خود با سلطان ظلوم در نسخه که در روی روزگار
بماند بسیار دو اگر آن نوبت باشد چون نامه لک از دو تخواهان سلطان و مرد صاحب حال بود
فردوسی را کفت نوبت دیگر کی طور اهل کمال میت قصه صاحب پیاد شاهان را بخشم رجب
پشکین و تسلی خاطر او بود تو لا فعلا بسی بیجا آورد و سبلغ صد هزار مثقال نقره بدو داد التماس

کرد که هیچ سخن در شکایت سلطان نکوید و نفرستد و نگاه ندارد و به کسی نگوید و نشنود و نویسد و در دل
ندارد فردوسی تیز از وی قبول نمود و تردد تفرقه در سوسپ انتقیم پراکنده کرد و از ان ابیات که گفت
پشیمان شد و پس از آنکه این شکایت مذکور از سلطان و حبس همیشه می کرد بدو این ابیات در گفت
بیت بفرزین مرا گرچه خون شد جگر ۞ زبان را آن نشاید و کرد ۞ کزان سیچ شد رنج سی ساله ام
شنید آسمان از زمین ناله ام ۞ بگیتی از و دستانها کنم ۞ می خواستم تا فغانها کنم
بگویم زداد رشش تیز از پرسش ۞ نترسم بعیب از فضاوند عرش ۞ نگفت آنچنان بر پسیاد ارجمند
که شاوند آزرا بهیچ آب نشست ۞ چو دشمن بسند اندازد دوست باز ۞ بتیغ زبانش کنم چیست باز
ولیکن زفردوسی مجتشم ۞ ندانم کزین پیش برچون نگشم ۞ فرستادم اکنده واشتم ۞ نبزدیک خود
هیچ گذاشتم ۞ اگر باشد این گفتها صواب ۞ بسوزان بالتش تبوران در آب ۞ که نشنیدم ایا
سرد نیک رای ۞ ازین داوری تا بدیگر سرای ۞ رسلطف نزدان بفرمان ۞ ستا بمجتشم
از و داد من **علی بجتشم الدین** اورا بفزا زتمام روا نساخت از غایت محبت پشتاخی و
دو و انجای که با سلطان داشت کتابی نوشت اغرفه داشت که عجز از بندگان پسلطان که فردوسی را
بعد از سی پنج سال محنت که از تشستینامه کشید آن جور یا کاری بنام سلطان در روزگار که آن نشت
بنا برانصاف و هر گونه اندیش صاحب غزنین از درگاه جهان نارفت نومید گردانیدند دین قصه را از
خاص و عام افکندند و هر قدر رسوز دگداز بدیوان نیاز در و داع گذاشت فردوسی ساخته و نفوذ یری از جزء
و افی تر در عرض داشت این دو بیت اخیر فردوسی را در ان درج نموده بفرستاد و گفت **بیت**
گذشتم ایا سرد نیک رای ۞ ازین داوری تا بدیگر سرای ۞ رسلطف نزدان بفرمان ۞ ستا
پستاند بخشاز و داد من **آن قتا سلطان** نیز در روز جمعه بمسجد رفته بود و بیت که ازین نه گفته بود
شنید از آنچه فردوسی در وقت خروج از غزنین بر دیوار مسجد نوشته بود خواند و بسیار متغیر و متفکر شده
و چون سلطان از مسجد بیا رگاه آمد و غرض داشت محتشم نگه بنظر او رسید از مطالعه آن یکبار گی تاسم
و متاثر گردید و از آن دو بیت که محتشم در زمانه نوشته بود خوفی در دل سلطان پیدا شد و چون تقرب
اخضر شد که در انجا سلطان نفیس بری معتقد فردوسی بود ند و درین مدت مجال سخن نیافت تو اند
این وقت فرصت غنیمت دانسته عرض کرد ند که حسد جاهلی گفته اند یش صاحب غرض قلی تصنیف بیکاره

سفصیع نفردوسی رسیده تا انتهای ایام این نام بگیو و خاص بزبان خاص و عام باقی ماند و بعد الیوم بدا
دشمنان این حکایت را بار گویند دهان بگل بخت کنند و سودی نداشته باشند شصت هزار مثقال
طلا که در خزینه گنجیدن هزار ترش شد هر آنینه چه زمان رسانیدی و همان روز اینا یا نتران اینات سابقا را
گذرانیده بود و سلطان نهایت آزرده خاطر و غضناک گشته و بدان جاکه گفت فردوسی گرد بود
بود مذکر فی الحقیقه گنجه بدی الغرض نام سلطان سرایت کرد و بود و غضب پیاز فرمود حسن میمندی را
بخطابات غریب تخاطب و گفت بعد ازین رایت و عنایت نخواهم کرد و بود که خواهیات او را
در جریده اموات ثبت کرده بعبرت بچه تمام تر بقتل آورد و مذلا جرم فهمات بخت بخل و طمع و چه کرد
همه آن بزرگان را کجا رسانید چه مال فردوسی با کجا ای و پرسیدن و بجز بدی سامانی و در بدر و شهر بشهر
کشیدن حسن میمندی بقتل رسید و خست چه و نفاق کرمان عرض دادن ناموس او کرفت و سلطان
باین همه رکیک و شهرت بخت و بخل شنیع که از امهات رذایل است دیده کوهری و کم اصلی با انواع
عنایات و ترحیات بزبان دلالت خاص عام افاده این که جهی بخیران کرم تتبع نوشته اند که
فردوسی از غزنی بهندوستان رفت غلط و غیر واقعیت این که دیگری گوشته که خواجه حسن میمندی
پدر فردوسی بود و ایاز پدر شمس میمنو و این اضرار و آزار از ایاز بفردوسی رسید محض غلط و غلط محض است
و تقابل نوشتن نام پدر این بیت و با جلد آنچه نظامی عروضی سمرقندی از حسن میمندی نقل نموده که در
ایامی که سلطان محمود در اکثر بیکی از فتحهای هندوستان افتاد و فرصت یافته بتفرجی که سابقا مذکور
شد آن بیت فردوسی را بر سلطان خواند که بیت اگر چو بکام من آید جواب من دکر زسیدان
انوار سیماب و معارض بکله مردوست یا آنکه بعضی از محققان ارباب سیر نقل آن قصه بر وجهی
دیکر کرده و خواند آن بیت را بکی از شیبان سلطان بنسبت کفته که سلطان را روزی ملک خان
حاکم ماوراء النهر بعضی کویند یا بعضی از الوسات ترک که از کرکستان بخراسان آمده بود و مذتی بوده اند
که با حاکم دمی محاربه خواسته بود و کتابتی در باب مصالحه داشته اطاعتی شروط باری مینویسند و
با کی شیبان کفت که در تهدید با افغان چه خواهی نوشت کفت آنچه ابو القاسم فردوسی طوسی
کفته است بیت اگر چو بکام من آید جواب من دکر زسیدان انوار سیماب و سلطان را
حال مخت چندین سال فردوسی و محرومی او بخاطر رسیده تاثر کرد و کفت آن بیچاره را نا مشفع

و از شعله انوار اموال پارتوی در شبستان آمال او هکه بنشست و بسی از مروت دور بود پس بفرمود تا
شصت هزار مثقال طلا بکیسه ست خلعت پادشاهانه بکجه او بطوس برند عذر کرده شد از آنجا مند فردوسی
دران زمان از نفاد بطوس معاودت نموده بود و روزی در بازار طوس بکیفیت شد شنید که کوکان بتبرا
میخواند شعر اکر شاه را شاه دودی پدر ۞ پسر بر نهادی مراج زر فردوسی از حکایت
خوان دهکان و زنان که بساکی جمیله او را دیافته بود آی زد و خشمکین کردهون او را بخانه می برد مرغ
روحش از قفس بدن پرواز کرده بود و دران هنکام که فردوسی الیقبره می برند جنازه خواهر مصلحه
سلطان رسید و شهر طوس در او رفتند فردوسی را دختری بود کویند خواهری ضمنا ازو پرسیدی
تجوآن اتفاق نمود و التفات بدان مکرد بعضی کویند این خواهری نکفت که برادرم را همیشه عزم آن بود
کرنه اطبس را بسنکه را یک ریخته سازد و آن خیر از دیکاریاندان اجه صرف آن بایدکرد القصه
بعد از عرض این واقعه بسلطان محمود رسید سلطان حکم کرد که چنان کنند که خواهر تکفته بود و دین بنا بصرف
بنده طاشت فرخ نخند اکرینده هنوز آثار آن عمارات با قیست حقیقت نکفته اند که از آن اجه ربا طی عظیم ساخته
می تواند بود که آن زصله بهره دفا کرده باشد هم بنده هم ربا ط الیقاب جهیز از نقاشی ارزانیست
نمود و اند که در ایام نظم شاهنامه اکسکان دولت سلطان محمود از هر طرف ای بفردوسی از نواخلق بحجت
و کرم نمودندی فردوسی در مدح ایشان سخن کفتی چون حسن میمندی این سبب با فردوسی کینه ورزیدی
و غباری در میان ایشان انکیخت شنید بود و بهیچ وجه چیزی بفردوسی نمود سلطان بود خواجه با او بنجابه بدی
تا بجه که فردوسی کفت حصرت حق جل خانه در ازل چنان تقدیر کرده که این کتاب بر زبان من جاری
تمام شود و مرا و ال سلطان طمعی نیست بکاه و لقرب حسن میمندی احتیاجی ندارم این سخن را بلکه
سلطان خواهد رسانید کویند که خواجه حسن بر ضیع خوارج بود از فردوسی شیعه صاحب دانخواجه حسن بالطبع
بد بود و از اعادم او جود سید است دکاکای شیعی لطیف با و سیکرد از انجمله کفت شعر
بدل هر که بغض علی کرد جای ۞ زبان و بر و چشم او کرد جای
اکر چند بشت پدر بایوان کاه ۞ زحمندی این مردی مجوی ۞ زنام و نشانش مکن جست جوی
قلم بسپار و بزن بچون سن ۞ که کم باد نامش بهر انجمن ۞ همنشیان عن حسنان
زمان سخنان بعقولات او را نخواجه حسن میمندی بیر سانیدند و خواجه حسن منتظر فرصت می بود و دای انتقای

گشته را خواجه تواند بجا آورد و میان پسلطان فردوسی بلاج را بجای رسانیده که آنچه سلطان بخجته او
فرستاده و بو را بجای مفاتیح گشیده سلطان خواجه حسن را بجای رکیک گردیت تبریز بجای
رسانند بخن که ویران کند خاندان کهن. بتفصیل اجوای فردوسی با سلطان و وزیر است که
چون فردوسی شاهنامه را بشصت هزار بیت رسانید از سلطان اجازت عرض نمود سلطان فرمود که
پیلوار نذر فردوسی بیارند و او پیشکش را بخواجه حسن میمندی دهد و خواجه حسن میمندی او را بر
پیل اراری زرین بجز فردوسی و هر چه از ابتدای وضع صناعت شعر تا کنون کسی باین طرز اسلوب پسلاست
الفاظ و وقت سخن نگفته بود او را بسیج جوهری رسته بازار سخن لالای کلامی موزون را بشغب فکر و تمامل
باین آیه رسیده حسن قبیح فعل اعرابی چپ بحرکت آمده و غرضه داشت که هرچند پیل اراری زر خشان
و زینت ان چنان فطرت فرمند سلطان بوزن بر سیف فتنجه اشخص همت ارجمند ایشان در قضای مصوره
جهان تنگ آچون بر رای عالم آرا روشن است که شادی با نواط چون غم بی اندازه اهم بنیان حیات
و اکنون هم آنست که اگر این مصلی که سلطان بسپر احسان بدان فرمان داد فرمان روای رسد چو صاحب تخت
و بخلیفه کل تخواهد داشت و هر آینه موجب هلاکت او گردد بنگه هرگاه و پرستای شاعر اپیل اراری زر که
عواری شصت هزار مثقال طلاست بدو دهند پس اگر سلطان احسانی با برای بزرگواری فرماید این انعام
از چند در نظر او در آید هر آینه مقدار آن در خاطر اخوار و بیمقدار در آید و خزانه انعام چنان سلطان
دفاتیه اگر صلاح باشد شصت هزار مثقال نقره با دو داده آید پسلطان نیز باین سخن همدست ان شیخ
فرمان داد و شصت هزار مثقال نقره چند در صره کرده و صحبت ایاز نزد فردوسی فرستاد و وی در حمام
بود چون بیرون آمد ایاز سلام کرد صره را در نظر او جلوه داد و فردوسی بصورت که این صله و انعامی زر
سرخ است بغایت خرم و خوشحال شد چون دانست که نقره است بسیار غمگین و اندوهناک گشت و باز
گفت که سلطان نرجمن فرموده و دوباره حکایت سلطان خواجه حسن میمندی را چنانکه گذشته بود
نزد فردوسی بر طبق عرض نهاد فردوسی چون آن شنید عرق حیرت او بحرکت آمده و بیست هزار مثقال نقره را
باز آورد بیست هزار درم بکرا انعامی کرد و حمام شربت فردوسی بگنگره ساخته
و یک پیاله شربت گرفته بنوشید و باز گفت که تا آنچه دیده بعرض سلطان رسانند باید که آن ماه بیگانه
که درین کار کشیدم نه از بهر افتخار و رم و دنیا را بود تکلیف آن محقر که دران مستحکم که چراغ منیر

آتش تخرت بر افروخته ام اضعاف آنش شمع عنبر سوخته ام بلکه بنای آن بر تخیل و فکر تا بینه ناموس و نام او
را بر اب شمای جبین بر چهره احوال خود کشاده ام چون باز این سخن بعرض رسانید سلطان از خشمی بر جست همیدگی
خشمناک شده و دیر الخطاب و عقاب شدید العقاب و مخاطب ساخته فرمود که بواسطه حرکت نامناسبی عرض
همت را عرضه توبیخ و قبحت شعر اساختی و با انواع نکوهش عیب جوی ابد گوئی در زبان تمام زبان
آن عالیجناب آهنگ حسن بدگرد اگفت که صله و پاداش ان از گنبد رم صد هزار دینار برابر است بلکه
اگر شئی مکاس از حضرت سلطان بود فرستادنی بایستی که از روی اعزاز و اکرام بجای تو تیاد رد
بینداشتندی و لباط و تخت و حصاف را بسیر بخانه او ب در بایت در اورد میدی که عطا کرچه انچنان
و بدر پادشاه بسیار ریش کرد باید نگاه کرد باران او قطره و از تبدا و لیکن بشود بسیل در انها
چون حسن میمندی این سخن را از روی فرض مندی بعرض سلطان رسانید خاطر خاطر سلطان با فردوسی
گران کرانه دفرمود که فردا آن قرمطی را در پای پیل اندازم که عقوبت از اعبرت سایر شاعران
سازم فتان بکلیه غضب سلطان را بفردوسی رسانیدند فردوسی ازان بغایت بترسید و بسی تحیر
و مدهوش گردید و شاق فردوسی در حرم حرم سلطان بو یاد ما در آن چون پسلطان بعزم رفتن حمامات
حمای پیاده در آمد فردوسی فرصت غنیمت داشته و قدم سلطان افتاده و جزع نمود که حاسدان
و حضرت سلطان چنان نمودند که بنده از قرطه و نفیست حقاکه خلاف نموده اند ولی که
ولی ولی که صله سلطان گرفتر بغایت باز بسته است و بر تقدیر راست بنده چون در ممالک سلطان
ده هزار کبر اجهود و ترسا پیشه و جزیه یکه از بندگان بنده را هم یکی ازان طایفه انگارند چون فرا
این جزع و اضطراب نمود از تقریری صورت تشویری که در مراتع ضمیر پسلطانی مرتسم شده بود بتوسط
کرده و التهاب نیران خوف و تحریش بزلال لطف و عفو منطفی گشت و از اندیشه پسیار
باز آمد پس فردوسی زمین ادب بوسید و از بارگاه آهنگ رامفوه و چون بمنزل اصلی خود بعاود رست
کرد چند هزار بیت دیگر که گفته بود و اصفوه و بپاس بزده و پسوادات را باره پاس کرده در آتش انداخت
و بسوخت و دران باب گفته است بیت زلال و ان بخشش آن حلم پاک در آتش فکندند
نیاورد باک کرچه خشک آتش آب لیکن بخند آن آب آتش خراب و چون عجارم
شد که از غزنی بیرون رود بمسجد جامع در شد در موضعی که پسلطان روز جمعه می نشست این قطعه

بدو را از نخست ... نخست ... نخست ... نخست ...

چو غوطه‌ها زدم اندر ندیدم در ... گناه بخت من است این گناه اریست ... پس از سجده بر آن آمد

دگر کتاب شاهنامه را بحمله از گنج بدار گرفت و گفت یکی داستان نام است که گوشته نشده و در آنجا

بثبت کنم تا بحجو سلطان راگفته و در آخر شاهنامه الحاق کرده بدست کتابدار داد و بران رفت چون

خواست که از غزنین بیرون رود بسیطاره زادور اصلا نداشت و در ابا بازمانی پدر فرزندی

پسندیدم بود کتوبی بر سپته بدو داد و گفت ای فرزند چون بمیت روز ازین تاریخ گذرد ... بسنجی

که سلطان خوشحال و فارغ البال باشد این نوشته را بروی دو دست در وی حمد بگر و پس بدو دواع

نمود و فرود وی برفت چون بست روز از آن تاریخ گذشت ... آن نوشته را بعرض سلطان

رسانید چون مهر ازی برداشت ابیات بحجو سلطان را بانجا نوشته بود ... ایا شاه محمود کشور گشای

نگر کز تو ترسی بترس از خدای ... کنون دین و کیش جوانی مرا ... منم شیفته ز میش خ انی مرا

مرا هم دادی گرد پای پیل ... شب تار لبسایم جوید پای نیل ... نترسم گر دارم ز دشمن دلی

بدل مهر آل پیغمبر دارم ... اگر دکف پای پیلم کنی ... تن ناتوان مسجد نیلم کنی

بدین زادم و هم بدین بگذرم ... مگو کی پیغمبر چه بهتر دهم ... منم بنده و هر دو تا پرستم

نگر تا نه پیکر م ریزریز ... چو سلطان دین بیند علی ... بفرمان الهی رسان بیستم

گر از مهر ایشان حکایت کنم ... چو محمود صد را حمایت کنم ... اگر شاه محمود ازین بگذرد

دراو را یک جو نسنجد خرد ... پذیرفتی بر از شهر یاری چنین ... گمانی بیارد آیین مزدین

ندیدی تو این خاطره تر من ... نیندیشی از تیغ خون ریز من ... چو فردوسی اندر زمانه نبود

بدان بد کنش حج از نبود ... نگردی درین نامه سر نگاه ... بگفتار بد کیش کشتی زراه

هر آنکس که شعر را کرد پست ... پرستش کردن گرفتند پست ... بگفتم چنین نامه بر دار زار

سخنهای شایسته آبدار ... بسی سال اندر سرای سپنج ... بسی رنج بردم بامید گنج

ز ابیات غزا و سی هزار ... بران جمله بر شصت و گاه زده ... جهان کرده ام از سخن چون بهشت

زین پیش تخم سخن کرشت ... زدان و دان بخش آن نظم پاک ... اگر چه شخو دکشته آتش زآب

ولیکن بشد آن ب ز آتش خراب ... چو عیسی سن این مردکون را تمام ... سرا سپه همه زنده کردم بنام

یکی

یکی بندگی کردم ای شهریار ... که ماند ز تو در جهان یادگار ... بنای آباد کرده خراب

زبار ان و از تابش آفتاب ... بگفتم ز نظم کاخ بلند ... که از باد و باران نیابد گزند

بدین نامه بر عمر ها بگذرد ... بجوانمرد نیکی بسی کس کند ... ز من گرچه بر خاک بسیار خاک

نیابی بدو هم از شاه گیتی امید ... بداندیش را دی نکی مباد ... سخنهای نیکم پسند کیاد

بپاداش هر صورتم زشت کرد ... وزو زشت اگر چه نکوشت کرد ... نه نمک بدین پادشاه دانرت

کز ارزش کم این سخن شد شگفت ... چو قول شاه از جوهر نشت تخ ... حدیث نفع را کوشتم بیخ

نقاعی نیرزیدم از گنج شاه ... ازان من نقاعی خرد یم راه ... چو دیهیم دارش بدو دز زاد

ز دیهیم داران نیاورد یاد ... کرش نیست بی هوی از پاسپاس ... بداند بشه کردی دران آستان

بگفتی کرمن رهنما دسخن ... بدا ایستم از طبع دا دسخن ... جهاندار کز پشتی تکیه داشت

مرا بسه کا بوی نشیت ... بداشش بدشاه داد پیشگاه ... وگر نه مرا برنشاندی بگاه

اگر شاه را بوی پدر ... بسه بر نهادی مرا تاج زر ... وگر مادری شاه با نو بدی

مرا سیم و زر تا بزانو بدی ... چو اندر تبارش بزرگی نبود ... نیارست نام بزرگان شنود

چو هفتاد سال بر دم بشنا در رنج ... گر شتا سخن خود بپاداش گنج ... مرا زین جهان بی نیازی بداد

بیان تان بسه آفرین بیاد ... بپاداش سی گنج زر بر گشاد ... بمن جز بهای نقاعی نداد

ز بد بیسل چشمم بهی داشتن ... بوو خاک در دیده و انباشتن ... پرستار زاده نیاید بکار

اگر چند دارد بدر شهریار ... جهان را چنین است آیین و ساز ... کز پاز و فرومایه را سرفراز

پستاند فلک در رساند بخت ... کن یار نندش ز زیری بخت ... نماند نکوی شود و ناپاس

ناخنده خداوند را حق شناس ... سزا سز ایان بر افراشتن ... واز ایشان امید بهی داشتن

سر رشته خویش گم کردنست ... بچه اندرون مار پروردنست ... درختی که ازو تلخی سرشت

گر شش در نشانی بباغ بهشت ... ور از جوی خلدش بهنگام آب ... بر بیخ انگبین ریزی و شهد ناب

سر انجام گوهر بکار آورد ... همان میوه تلخ بار آورد ... بعنصر فرشان اگر بگذری

شود جامه تو همه عنبری ... وگر توشوی نزد او گشت گر ... از و جز پلیدی نیابی دگر

ز بد گوهران بد نیاشد عجب ... نشاید پسیای سزان رشب ... نپاک زاده مدارید امید

گر زندگی بشیمان نگردد پسندید ❊ بزرگی سراپا بگفتار نیست ❊ دو صد گفته چون نیم کردار نیست
ستم تا جهان باشد و روزگار ❊ بپای فرستم بر شهریار ❊ که فردوسی طوسی پاک جفت
ز این نامه بر نام محمود گفت ❊ بنام نبی و علی گفته ام ❊ گهرهای معنی بسی سفته ام
گر م گشت تیر و برش کاج ❊ بتر د خنده اوند جان آفرین ❊ بسی می برم زین جهان آفرین
شفیعم محمد امام علی است ❊ که بر هر دو جایم ولای علی است ❊ گر دوست داری تو آل رسول
گزینه بود بر محمد قبول ❊ نمانیش بو گفت من با کیم ❊ بدالبقا قصه آباد کیم
چرا باد داری بعقبی سرای ❊ چه خواهم ز دنیای مردم ربا ❊ خدایا تو بیامرز پدر و مادر و استاد و هر که
بخشای تقصیر این مرد و پیر ❊ روان کن مرا در مقام صفا ❊ فزود آر در حضرت مصطفی

القصه چون فردوسی مکتوب سلیم ایاز گردد از غزنی بر ان آمد و هیچ زاد در راحله سفر همراه خود نداشت
روا بر دوش افکنده عصا در دست گرفته بیاده و تنها روی براه نهاد و بسیاری از بزرگان
معتقدان او در پستان او مانند علی دیلمی و ابو دلف چین قضیه که از کبار امرای آن زمان و معتقد
و مربی فردوسی بود نخواست که از غضب دی برند حق سابقه معرفت بجای آورند و اسباب سفر
مرتب کرده تنها از غضب پادشاه و تحریک ارباب مخالفت در بیابان بود و فردوسی در آخر شاهنامه
ایمای بحقوق ایشان کرده در انجا که میگوید ❊ چو بگذشت سال از برم شصت و پنج ❊ فزون کردم اندیشه
در دو رنج ❊ بر گان با نشش آزادگان ❊ نوشتند یکسر همه رایگان ❊ نشیب و فراز
من از دور زمان ❊ تو گفتی بدم پیش مزدور زمان ❊ جز از حسنت ایشان نبد بهره ام ❊ بگفت اندر آمد
شان زهره ام ❊ سر مایه های کهن پسته شد ❊ وزان بند و رنجش دلم خسته شد ❊ ازان نامور نامداران شهر
علی دیلم ابو دلف راست بهر ❊ چین قتیبه است زآزادگان ❊ که از من بگوید بهر سخن را گران
از دم خورد و پوشش پسیم زر ❊ از دیبا و ستم جنبش و بال و پر ❊ همی دارد آن بی دریغ و هش
بهوای کارم بخوبی روان ❊ هم اگه از اهل و فرع و خراج ❊ همی غلطم اندر بیان و ارج
ولیکن ایاز از غضب فردوسی چنانچه شایسته مردمی و مروت بود و اسباب عیشت در کرب فرستاد
چنانکه از همچین بر ان اطلاع نیافت و همدران روزها احوال فردوسی بای اتفاقی بسلطان ظلم
و زیر عناد در اطراف اشتهار یافت و هر که از احوال اندک قدر شناسی بود ازان واقعات

داشت

داشت برلف گوید که علم ترا افتقادی گر از این احوال فردوسی نبوده اند است که بر همچی که از علی اتفاقی تحصیل
کرده شده ظاهر شد نظامی عروضی سمرقندی را جمعی بر انند که ابتدای کتاب نخا نامه و بر طرس شده و گر دوسی
بر انند که افتتاح آن در شهر غزنین در خدمت سلطان محمود شده و هر یک ازان در روایت محل نظر و تامل است
اما روایت اول بنا بر انکه قطعه که نظامی خود با پیشنهاد آورده و دلالت بر ان دارد که علی دیلم ابو دلف از
امرای نامدار بوده نه انکه گمان برده که ابو دلف شاعر بوده و دیگر انکه پیشنهاد و اسدی کتاب
گرشاسب نامه را بنام ابو دلف کرده و همچنین بر اصل و مدح و تقریر بزرگی او مذکور ساخته و ظاهر است
که مراد فردوسی از ابو دلف همان ابو دلف باشد که اسیری نامدار سخن پذیر بوده نه ابو دلف که شاهنامه را
بنظمهای پارسی در آورده اند دیگر انکه ابیاتی که در طومار چین بینندی از فردوسی منقول شده و نسائی روایت
او است دلالت روایت دوم وجه نظر دور است که مضمون این مصراع فردوسی که در مقام مدح چین
قتیبه گفته ❊ نیم گه از اهل و فرع خراج ❊ صریح است در انکه افتتاح شاهنامه در طوس شده
زیرا که خراج و اهل فردوسی در طوس بوده نه در غزنی و اهل خراج بر خراج روز بروز ها انکه روز مرد بیت نظر
اهل و فرع ابای تمام ازان دارد که اهل و فرع در مطالبات دیوانیان نظام تابع است نه در اخراجات
چاشت و شام و دیگر انکه فردوسی در همچو سلطان محمود گفته است ❊ که فردوسی طوسی پاک جفت
ز این نامه بر نام محمود گفت ❊ بنام نبی و علی گفته ام ❊ گهرهای معنی بسی سفته ام ❊ و این دلالت
بر ان دارد که افتتاح شاهنامه در طوس بنام نبی علی کرده و بعد از انکه خواست کتاب بر سلطان
محمود بگذراند مهار را الحاق نموده و از پنجا تیز می توان دانست که در اصل کتاب شاهنامه نام سلطانی
مذکور نبوده و بعد از ارا ده عرض آن بر سلطان چند بیتی را که در بعضی از نسخ مشتمل بر مدح
ایشان مذکور است از روی تقیه فرمود سلطان محمود و اصحاب او لحق ساخته و انکه فردوسی در
اوایل مصنف دوم از کتاب شاهنامه و پنهان در اظهار ارادت خود بسلطان محمود آورده و منهاج تمدد
با انکه افتتاح کتاب در طوس شده باشد چه می توان دانست بود که آن نیز مانند ابیاتی که در صدر کتاب در مدح
سلطان و دیگران آورده و ملحق شده و دیگر انکه اگر شاهنامه را بعد از وصول بغزنین و دریافت مجالس
سلطان محمود و اطلاع بر تعصب و اصحابش نظم میفرمود و ذکر ابیاتی که مخالف عقیده محمود و جمهور
اهل سنت واقع شده و از حکمت دور بود و منافی شیوه تقیه نمودی لیکن بر تقدیری که ابتدای

شاهنامه در طوس در وقت عدم احتیاج بار کتاب تقیه کرده باشد و مراد مرا در آنجا اطلاع بر آن حاصل
گشته می گوید که در ثانی احوال بحال خود واگذارد وزیر که هرگاه قبل از اعلام کیفیت عقیدت سلطان
محمود و اعجاب او باین ابیات را در اول مرتبه راه آورده باشند و مع هذا قبل از آن پرسیده
اهل طوس و خراسان مذکور را مشهور نشده باشد در گرداندن از کتاب بپفاید و بنماید مگر آنکه گویند که
فردوسی از غلو محبت خاندان تقیه شوالست نمود و عنت دین خود را در بیدان بیداشت چنانکه
نظیر آن در بعضی از مواضع آن کتاب مذکور شده لیکن این ابیاتی است که در بعضی از نسخ شاهنامه
در مدح خلفای ثلثه واقع شده و دیگر آنکه ابیاتی که در اول کتاب شاهنامه در باب مشورت با دستور خود
گفته دلالت بر آن دارد که ابتدای آن در طوس شده و آنجا که گفته

بشهر مرو کی مهربان دستور بود ۞ که با من رو گفتی پیک پاپست بود ۞ ز اکاف خوب آمد این رای تو ۞ پیندیدم پوسم بیپای تو

زینگونه سخن بچه اندر جهان ۞ بتر دسخن پسیچ فرمهان ۞ رشته یکی نامه فتری پهلوی

بپیش تو آرم مگر نغنوی ۞ کشاده زبانی جوانیت پست ۞ سخن گفتن پهلوانیت پست

شنو این نامه چه دانای پوی ۞ بدین جوی نزد شهان آبروی ۞ جوآورد این نامه نزدیک من

برافروخت این جان تاریک من ۞ بیمین ابیات پیوسته که در مدح والی طوس ابو منصور معمری گفته

شعر است بگو چون او بعضی از نظم شاهنامه را مطالعه نموده چنین بیاد زده بود و اهتمام مشغول
آن نظم گردد و التزام کفایت جمع مونت او کرد و فردوسی مدان نظم در طوس مشغول شد چنانکه بعد
از ابیات سابقه که در مدح دوست او نه مذکور شده و گفته شنوبت مدین نامه چون دست بردم
یکی مهتری بود کز دی فراز ۞ جوان بود و از کوهسر پهلوان ۞ خردمند و بیدار و روشن روان

خداوند رای و خداوند نرم ۞ سخن گفتن خوب و دای زرم ۞ دلاکف از من مجو بایه یی

کو جانب سخن برگراید سی ۞ بچیزی که باشد مرادت رس ۞ بختی نیارم نگهداشتن

همه اشسم چون یکی مایه سب ۞ که از باد مایه س برنیب ۞ بگیوان رسیدم ز خاک ترم

ازان نیک دل مادر ارجمند ۞ بخشش جان خاک تم سیم وار ۞ بزرگی بدو مانده زیبا ز در

سراسر جهان شش او خواند بود ۞ جوانمرد و داد و وفادار بود ۞ چو آن نامور کم شد از انجمن

خود در باغ سرو سهی از چمن ۞ درخ آن کی بندد آن گردگار ۞ درخ آن کی فر بالای شاه

گر مقاتل دل زده شود ناامید ۞ روان لرزان لرزان بگرداند ۞ ز زخم چو من فرد بنشان

بدست جهنگان مرام کشان ۞ بدین کونه یک چند گه گشتم ۞ سخن را بفصحت همی داشتم

و انچه بقبل ازین ابیات در آخر احوال و قبیحی بشاعر گفته که

دل و هوش من چو بگذشت ازوی ۞ سوی تخت شاه جهان کرد روی ۞ کیان نامه را راست پیش آورم

ز گفتار دهقان سخن بر درم ۞ بپرسیدم از هر کسی پیشمار ۞ بپرسیدم از گردش روزگار

که خود در جهان بیاد کس نماند بکس ۞ بیاید پسیرون بدیگر کسی ۞ دو یکرنگ گفتم وفادار نیست

مرین رنج را کس خریدار نیست ۞ دلالت بران دارد که ابتدای نظم شاهنامه در حیات سلطان
محمود واقع شده باشد غایة الامر دلالت بران نکند که در طوس اتمام نیافته باشد و تتمه را در حیات
سلطان گفته باشد و مخفی نماناد که از چنانچه توفیق لطیف میان آن دو روایة تنافی حاصل میشود و
مخفی نماند که فردوسی در اصل کتاب شاهنامه نام خلفای ثلثه نبرده و بعد از ارادهٔ عرض آن سلطان محمود
چند بیتی را که متضمن مدح ایشانست از روی تقیه و خوش آمد سلطان مختی ساخته و آخر آنها را نیز از نسخه
خود دور ساخت آن ابیات بر جهی که در بعضی از نسخ بنظر رسیده و بدین وجه است شعر

چگفت آن خداوند تنزیل وحی ۞ خداوند امر و خداوند نهی ۞ که خورشید بعد از رسولان سه

نتابید بر کس ز ابوبکر به ۞ عمر کرد اسلام را آشکار ۞ بیاراست گیتی بسان بهار

بس از هر دوان بود عثمان گزین ۞ خداوند شرم و خداوند دین ۞ چهارم علی بود زوج بتول

زبردار کی می پستاید رسول ۞ که من شهر علمم علیم در است ۞ درست این سخن قول پیغمبر است

مخفی نماند که آنچه در مدح ابی بکر گفت بسبب ظاهر اشاره است بحدیثی که دلیلهای ابی قراز بان
حضرت رسالت پناه صلوات الله علیه و آله و سلم جهة او وضع کرده اند که فرموده ما طلعت الشمس و لا غربت
علی احد بعد النبیین افضل من ابی بکر لیکن حکیم بر وجهی ادای آن کرد که احتمال معنی دیگر و دلالت
بر فضیلتی داشته باشد و اگرچه ظاهر معنی حدیث آنست که آفتاب بر کسی بعد از انبیا طلوع نکرده باشد
و در تعلیم تقطیع که از نطق آیه مفهوم میشود و محتمل است که متعلق بتابیدن آفتاب باشد نه بالوع و این اشکال
شعر که کور را دلالت بر فضیلت ابو بکر نخواهد بود و انچنان که گفته شعر عمر کرد اسلام را آشکار
در احتمال دارد یکی آنکه اسلام دیگران بمحبت اعانت او آشکارا و ظاهر شد چنانکه اولیای او خویش

بیفتند و احادیث موضوعه در آن باب نیز روایت نمایند و دیگر آنکه او اسلام خود را آشکارا کرد و در این چندان
مضیقتی نیست زیرا که جمیع فرقهای اهل اسلام در آن متفق‌اند اگر بعد ازان در مدح حضرت امیرالمؤمنین
علی علیه السلام گفته باشد که او را بحق همپایهٔ رسول دانسته شعر است اگر روایتی که در آن پایهٔ او دیگران
روایت کرده‌اند حق نیست بگو افترا و باطل است و این قصیده در بلاغت آثار از آن طبع سخن‌آفرین فردوسی
در مدح حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام واقع شده است

بیت اگر بری بخم زلف تابدار انگشت ‌ ز تاب زلف برآید بزیر نیلهٔ انگشت ‌ اگر شمار زلف تو پیچیده شانه ‌ که کرد در خم زلف تو پیچیده شمار انگشت
گره گشوده در رکهای جان خستهٔ دلان ‌ چو کرد زلف سیاهی تو تارهٔ مار انگشت ‌ بحرف قتل سیاهی تو کارهٔ مار انگشت ‌ کشیده در رکهای جان خستهٔ دلان
سر مرغدای تو زین حرف بر مدار انگشت ‌ سزای آنکه شهادت نهیم و خون بودش ‌ چو بار تیغ برآورده لابرار انگشت
پی نثار تو بشکین حلال تو بر راه ‌ گشاده تو ازین نیلگون حصار انگشت ‌ بستی ار زدی پای بوس اگر دم
تنها دم لب نوش خود انگار انگشت ‌ ولاجه پیشه‌ی بگذار از هوا دهر ‌ ز بهر آزری لعل جو بر انگشت
بگرد او کرد شد قبای خضر از دو ‌ که گرد بر رود آن لعل استوار انگشت ‌ گر پاس کرد که نفاق دشته گوهر
بگاه هواره کز رود دان مار انگشت ‌ علی عالی علی که دست قدرت او ‌ هزار پای زده در چشمه ذوالفقار انگشت
تهی که تا به دو انگشت زر خمیر کند ‌ برآمد اهل اسلام صد هزار انگشت ‌ تهی که زد بدو انگشت صد هزار انگشت
برای قتل عدو ساخت ذوالفقار انگشت ‌ تهی که ولدل او را که خواست دید ‌ بنجاره در شدید لش دست جهار انگشت
زهست تیغ تو جان بر دو از جهان برهانا ‌ هر آنکه دید بدین او استوار انگشت ‌ بوالیمان علی را ازو دی لطف کرم
زهول روز جزا برقرار دار انگشت ‌ زهست تیغ جهان بر دی بر آورد ‌ پی شهادت این تو دو نجار انگشت
کسی که جبهت آتش نیست تا بروز شمار ‌ بهر زه گوی پیچ دی شمار انگشت ‌ کسی که دست بدامان حیدر آلش
تو و بساکه بدندان گند نگار انگشت ‌ شهادت سلم کرم که کار بکوع ‌ کند برای تو آشتری شمار انگشت

بیت چاکر مداح تست فردوسی ‌ همیشه با قلمش تشته دستیار انگشت ‌ بقول کرد خلامی قیز تو بجان
نهاد و بر بزه از چشم اشکبار انگشت ‌ بر کوارضه ایا یحیی حمید رد آل ‌ دران نفس که رود خلق در کنار انگشت
تنها غلام علام تو ام مرا کذار ‌ برای فاتحه بر آورم ز نهار انگشت ‌ وفات فردوسی طوسی در شهور
سنه احدی عشر و اربعمایه بوده و الیوم مرقد او خرابی طوس عموماً و ویرانی عمارت او خاصه بسبب فلان
از تمکن خصوصاً مشخص و معین است و جمهور انام خصوصاً شیعه امامیه زیارت او بجای آرند و در اکثر

عرصه تربت زیارت آن برگزیده و ورد کرده و دولتها و سیرقندی بسیار است که شیخ ابوالقاسم رکنکی
برفردوسی نماز کرد گفته‌اند مدح محمود گفت که آن شب از خواب دیده که فردوسی را در بهشت خلد در جنات عالی آن
از پرسید گران در چه یافتی گفت بران یک بیت که در توحید گفته‌ام بیت جهان را اندیدی و هستی
توئی نه نیستنده انچه هستی توئی ‌ است ابو نصر علی بن احمد الاسدی الطوسی علیه

مقدمه در رساله نوشتک که از تالیفات اوست نام خود را بدین وجه مذکور ساخته گفته که اسدی من
بیاد شاگردان عجم نشسته می‌شود و دلبستگان عجم قدری آورده که او از جمله شعرای خراسان اسدی بوده و او را بدرات تکلیف
نظم شاهنامه نموده‌اند او استقصار کرده و پیری و ضعف را بهانه ساخته حالا دیوان او شعار موجود است
او در مجموعه‌ها بخش او مسطور است و نسخ خراجیه تنگ گفت و از طرز او معلوم میشود که مردی فاضل بوده و فردوسی
را در ایام بنظم شاهنامه اشارت میکرده و میگفته که این کار بدست تو درست خواهد شد بیت که چون
فردوسی ز عزمین فرار کرده بطوس آمد از خویش بر شتاره طاقان افتاد بعد از مدتی که از انجا مراجعت کرده
بر طوس واقف آمد دران حین چون دقیقی ترک یکی سپید اسدی را طلب کرده گفت ای استاد وقت
رحیل رسیده و از شما هنوز قلیلی مانده بیت بشنو سخن که چون سخن رحلت کنم کس را تو ت آن نباشد
کز بانی را در قید نظم در آرد و بستاد گفت ای فرزند ممکن نباش که اگر حیات باقی باشد بعد از تو من این
شغل با تمام رسانم فردوسی گفت ای استاد تو پری شکل که این کار بدست تو کفایت شود اسدی
گفت ان شاء الله تعالی شود از پیش فردوسی بیرون شود همان شب بعضی ابیات گفته هنوز فردوسی از حال نرفته
بود که آن ابیات را بر خوانده او بر ذهن مستقیم استاد آفرین کرده آن نظم از اول استیلای عرب بر عجم
در آخر شاهنامه آمدن مغیره و این شعبه بر سالت نزد یزدجرد و خبر یاردن او حرب سعدبن وقاص بملک عجم فتحم
کتاب و منقطع بر انند که آنچه بر نظم فردوسی افزوده شد بنظم اسدی رسیده ظاهر انبوهست معلوم می‌توان کرد
و از جوانمردی حکیم اسدی کتاب گرشاسب نامه است که گرچه این کتاب علیحده هست آنرا در ذیل شاهنامه
میدانند و حق آن کتاب بر بانی قوی است بر وفور فضل و قوت طبع و جزالت عبارت چنانچه در خطبه آن کتاب
برهانی از صنعت بغت منقبت بنظم آورده مذکور میسازد آن اینست که گفته می‌شود

بیت پس از خدا ایزد و هنمایی ‌ که از کف نانوان گرفتی بپای ‌ یکی کش بآزو نیازبود

ناتمام بود و نه آغاز بود ۞ تن زنده را در جهان جای از دست ۞ سر چرخ کردند بر پای از دست
ازان بخش او دو گیتی پدید ۞ همه هرچه بد خواست او شد پدید ۞ نگر دون شتاب از زمانه درنگ
زر و یاره و زر خورشید رنگ ۞ ولی آور رنگ بود خوب داشت ۞ روان داد و تن کرد روزی گلوشت
جهان ساخت هر چیز را ساز خویش ۞ کران ساختن کم نیاید ببیش ۞ چه تاری چه پودش چه بالا چه پست
کو هست بر هستیش هر چه هست ۞ نه جای تهی گفتن از وی رواست ۞ پدید آوردن توان کز نخست
مدان آفریننده را هیچ چیز ۞ نه از چرخ و از اختر کژرو تیز ۞ که پیشه چرخ و زمان و زمین
نجوید بپرستار و هرگز کام او ۞ نگاری کجا کو هر آراستی ۞ نباشد چو آن کو نگارد همی
بکارش درون نیست چون و چرا ۞ نپرسند از و پیر و برنا و زن ۞ بزرگیش نزید بر هم اندرین
نیندیشد الا سزاوار آنکه جان ۞ نه بد چیز از آغاز او بود و بس ۞ نداند همیدون هرگز هیچ کس
چنان چون مر او را کسی یار نیست ۞ چو کردار او هیچ کردار نیست ۞ همه بنگ نیم در بند او
خنک آنکه دارد ره پند او ۞ فرستاد یزدان بگفت [illegible] صلی الله علیه وسلم ۞ ستایش بر جان پیغمبرش
محمد فرستاده و رهبرش ۞ که پژوهد این از دگر دین ایزد ۞ جهان یکسر از بهر او شد پدید
بدو داد داور چراغ و نوید ۞ بپیوست با نام او نام خویش ۞ ز پیغمبران او پسین بد ز راست
ولیکن شد و زنده زایشان نخست ۞ یکی تن بد و خلق چندین هزار ۞ برون آمد از کرد دین آشکار
بر و از همه کوی پیغمبری ۞ که با او سزد همپری ۞ خبر از آنچه بگذشت از روزگار
کجا راست آید بصد داستان ۞ یک از چشمه دانی ز سنگ سخت ۞ بجوید برآرد دو نابور درخت
ولی دینی از او بپی گرد ۞ به آیین یزدان را بد نیم کرد ۞ ز امون پرخ برین شد سوار
سخن گفت بر عرش با کردگار ۞ که پیغمبر آب کوثر راست ۞ تو آبی خفاعت سر امر راست
برانداختش ایزد یکتا یکه فرود ۞ منبرش را بر هنر برفزود ۞ در او بود رفتن یک شب بجای
بدیدار پیغمبر هر دو سرای ۞ بر از نور و شته بدش بارگاه ۞ ابرقها ق پیش بزدانش راه
سرافیل مر ازش بر هم نشست ۞ براق آب و جبریل فرمان برست ۞ همیدونش بر عرش آمد قیام
شد و بعجز او را ز ایزد پیام ۞ بجندین بزرگی جهان دار راست ۞ بدو داد پیدا کن این جهان آنچه
نمودنی بایست هر خوب و زشت ۞ رده و زخ و راه و خرم بهشت ۞ چنان کرد دین را بشمشیر تیز

گرشد

گر باشد همی تا گر پستخیز ۞ ز یزدان و از هفت یاران ورد ۞ مر او را و یارانش را بر فزود
گمد پست یارش شناسی بنام ۞ کمیده ز هر کس بدانش تمام ۞ بتعریف شده و او این آشکار
گر خوانند در شیر پرور کار ۞ علی تو ل چین و چین ۞ همی بگذرانیم زایشان سخن
نداریم با یکران هیچ کار ۞ بعهد علی بگذران روزگار ۞ ولادت او پیشتر ابیدی
است و الوید خضایری رازی باکه رازی و داس ۞ او رش نمازی است و زطل دولت آل بویه نشو و نما
یافته و پرتوانو از ایمان ایشان برو تافته بسیاری از قصاید او در مدح سلطان بهاء الدوله و اخلاف او
و چون سلطان محمود غزنوی از روی حیله و غدر مجد الدوله و ابن فخر الدوله را بدست آورد و ملک ری
و قصر فرا و در آمد عضایری ناچار با سلطان محمود همراه شد و روزی چند مانند فردوسی بغداب صحبت
او گرفتار بود از جمله قصاید او این قطعه است ۞ قطعه ۞ مر اشفاعت این هیچ تن پسند بود
ز روز حشر مرین هیچ تن را نام ۞ پسر علی و برادرش دختر و پسر ۞ محمد و عیسی ز خلق چین حسن
یکی گزیده بعصمه بآل رسول ۞ زی سعادت تر الانحف و الاخن ۞ و چون اشعار عضایری میان
اهل آن ناحیت عزیز الوجود است چند بیت از قصیده او که در مدح سلطان محمود غزنوی گفته مذکور
میدارد تا به بخش فضیلت او بر همگنان ظاهر گردد ۞ قطعه ۞ اگر مرا به بچاه اندرست جاه و جلال
مرا به بین که بچاه اندرون چه حال کمال ۞ من آنکیم که بین تا بشکر نخندند ۞ هر آنکه بر سپه یک بیت من زند تمثال
دولت شاه سمرقندی گفته که درین قصیده اغراقی بیست که سلطان عضایری را اصل آن اغراق
هفت بدر و زر بخشیده که از چهار و نهزار درم محلو بود آن اغراق اینست ۞ مصراع ۞ کز و کرد کیدا
گهر و هر دو جهان ۞ یگانه ایزد داور بی تغیر و همال ۞ اگر نه هر دو بخشیدی بر و زنخی ۞ امید بندد
ماندی بایزد متعال ۞ و عضایری را وقوت کامل در فن شعر بیست خضوصاً در صنعت اغراق و اشتقاق و
فضلا شعرا او را در این دو صنعت پسلم میدارند چنین روایت میکنند که سلطان محمود غزنوی
هر قصیده او را بنهزار دینار صله میداده و سعد و سعد سلمان جرجانی او را قصیده ۞ لامیه که در مدح
سلطان محمود گفته شعار آن نموده و دران ابیات که میگوید ۞ قطعه ۞ بمین دولت پسلطان ناضی اغر بمین
بهیچ گونه بران بر نهفته است احوال ۞ عضایری که اگر زنده با ندی امروز ۞ بشعر من کندی شعر در همه احوال
بر قصیده که از شهر ری فرستادی ۞ هزار دینار ابتدی ز رد هلال ۞ [illegible] صلی الله

شاعر مجدالدوله ابن عضدالدوله دیلمی بوده و در تذکره دولتشاه سمرقندی مذکور است که او شخص تیغ و قلمی قادر و داشته به زبان سخن وری میگفته عربی و فارسی و دیلمی و از طبرستان ری است صاحب اسمعیل ابن عباد که کریم جهان و جهان کرم بود مربی بنداراست و خلیفه فارابی در فضیلت خود و بستایش بنداراین دو بیت گفته است ۵ شعر بنداراگه گوئی بحقیقت چیزی است ۵ آن حقیقت براین بنده مجازی است ازاری درمهان خانه طبعم تماشا مبنگر ۵ تا زهره را به عربده و سم نسپاری ۵ واین قطعه از شعر بنداراست ازمرگ حذر کردن در روز زیادت است ۵ روزی که قضا باشد کوشش نگشوده ۵ روزی که قضا نیست در مرگ تو داده است روزی که قضا باشد روزی که قضا نیست ۵ از بعضی ثقات شنیده که وجه تسمیه بنداربدین اسم آن بود که او در اوایل حال بغایت مفلس و پریشان حال بود و چون کنجینه او از جواهر محبت اهل البیت علیهم السلام مملو بود وران ایام بر پیکانی گنجی شایگانی یافته و در تصرف آن اقبال بسیار نموده بدان خود گفت که از انعامات شاه رهبت گنجی حواله این شده و اما در اندیشه بودم که چون فقیر را اشتغال حال بدین نوع دست دهد چگونه بر شرارت و غدر اهل روزگار نرسم ناگاه بسر وقت ۵ افتاده و از روی چیره در مقام استعلام حال شدند و کار برداد و شهوار ساز تا اکنون بنجاطر میرسید که چند شب از ان گنج را نهادهای او برداشته در خانهای اهل ری و کوچهای ایشان نثار کنم تا مردم بسیار ازان بهره مند شوند و بنگاه بفراغ بال بتصرف مشغول شویم که اگر درین مرتبه مردم شهر را زر دارد و صاحب بیدار همه بندار نگاه ازین زر ناگه شبها نثار میشد یعنی بی افزایش رسیده و از سر قفا دور افتند و در نیافتند و از شهر ایشان باین کرده ایم آخر بنداربدین تدبیر آن گنج را تصرف شده و بهمان مال کپه دار قبه دار شهر خود گردیده و بهمان لقب تخلص شعر نموده و این دو رباعی لطیفه بر محنه اعتقاد بنداربازی و دانش او دراو غازی کافی است ۵ تاج ولایت علی بر سر می ۵ هر روز مرا خوشتر و نیکوتر می سگ از آنکه میرد این حیدری می ۵ از لطف خدا و نیست دوری ۵ گر بود حب آل حیدری

شیخ عبدالجلیل قزوینی رازی در کتاب نقض الفضایح آورده که بنداررازی در مدح سادات ری و آن نواحی چون سید ابوالقاسم و بکس چنبی و پسرش سید حسین و سید ابوهاشم و سید حمزه محمرانی قصاید دارد و هم او را در مدح سید تاج ابومنصور آدی و برادرش ابوسعد که از وزرای

شیعه

شیعه بوده اند بیست و شصت قصیده و غزلست

در تذکره دولتشاه سمرقندی مذکور است که او را یکی از اولاد این سید الائمه و در ای شعر شعاعی او را انواع فضایل است و اشعار او بیشتر بر طریقه غزو اقع شده و این صفت او در اسلوب مدح و ثنای سلطان بحق و الانس ابوالحسن علی ابن موسی الرضا علیه التحیة والثنا چند قصیده دارد جمله مصنوع و متین اما آنچه شهرتی عظیم یافته و اگر شعرا در تتبع و جواب او اقدام نموده اند قصیده ایست که مطلعش اینست بیت ۵ لال مرصع برشت مرغ ملمع بدن ۵ الحک زیبا بخت سیم کل پرهن ۵ دیگر مطلعها درین باب گفته اند و غالبا در طلوع نیر اعظم درین بیت گفته باشند و منتخب تتمه آن قصیده که از بزرگی اختصار بکان اقتصار می نماید اینست بیت ۵ صفحه صندوقی چرخ گشت گوناگون راز گردبرون دارصبح مهره مهراز دهن ۵ دوش دگرگونه بهشت طارم نیلوفری ۵ دین طاسی و مرد برسر نقشی سراسر صبح برآمد زکوه دامن اطلس کشان ۵ چون بتن حور عین حله کلوی پرنیان ۵ نور چراغ سهیل کو هرتاج فغاد ششدری مشتری مطرح تخت پرنیان ۵ بر فلک و بر هوا ریخته و بیخته ۵ لولو لالا بگیل عنبر سارا بمن زهره وجه خاتون خلد شده و ز آن نقاب در آب ۵ ماه چو طارس زر طلوع کیان و چمن ۵ مهر بخانه اب کرم غوطه شد و جان حسین صبح بالماس قرمشته شد و چرخ ۵ روی سیه گشتگان حادثه در گرفته ۵ از لب دریای چین تا در خیمه یمن قبضه خنجر هلال صبح صدف و کمر ۵ قامت جوزا بشکل هم صنمی هم صنم ۵ چون ز شب تیره گه گشت دو ساعت بدید پیک خراسان فرود راه خراسان گرفت ۵ خوشه پروین نهاد توشه در هنبان ۵ تخته آن گوشه رابی گره بشکن بر در ابا رکی بر سر بنجار طوس ۵ راهبری چون صراط راست رو چون خرد ۵ ناقه چون پرنیان گرد زنان آل او بچر خطاوری سوزن شکن ۵ آب تک و با پای بیخور و زاد خواه ۵ کال طرب غار و هست گرگ بیابان سیاه نار توان برفروز آب توان داد شب ۵ باد و زیان در کمین خاک گران در عطن ۵ گرده زخار اخیز هیچ ابر نخیزد از کف او ابر نظیر یشت تو ردمن ۵ یک چو یغی چو غرجه چو یغی چو جان ۵ نادره چون مرا دولعجی چون سخن بقوه قصار و داسه اند قضا ۵ عشق طراز رضا بسته و از خویشتن ۵ سایه ذات خدا مایه فر همما پانصد رسول جار دگر بر دهن ۵ صدر کمال از حیات بر رحال از ممات ۵ قبه دور از وداع عید بعید از وطن هم خط آتش کریم هم رجاش عظیم ۵ هم حرکاتش نعیم هم سکناتش حسن ۵ حاسد شوم افترش مرده دلی دردمند دشمن بدگوهرش زنده دلی درکفن ۵ شاه ملوک را درو عضه پاکش بگون ۵ زاهد افلاک را حضرت پاکش سکن

در بحران او لو دک انکو رباد ۰ داور زبستان فیلسوف پرستان این ۰ راست نشین کج نگر او احد شی ۰ ۰
در همن از او اکلیت چو نمودار ۰ عصمت فالوده دار ارش شکیت فام ۰ سخت آلو دره دار او ری فارسی ۰
اسمه بنای است فلکم نزد حضرت بر امم ۰ نام آلهی است حشمه سوی حرد رون ۰ حوصله بخشش حاصل حجت بیت
خارش نزادی تاز مشدش چو زن ۰ ای زده چون عقل روح تعوه انوار علم ۰ وی شده دجون حدوه بابلیم ارسطو
بیت ابدر ابعدل ای تو روان مجکم ۰ بیت ازل بفضل از تو نهان مبح زن ۰ کرده برانبای چنین فاتح نام تو
آهن پولاد دوم آتش سوزان بمن ۰ کاسپ کرسد ره را لوعوف ار بسمات ۰ طی خوش راه راست هر بحری ترا توف
هر که درین ژرشمار دل کران در کشید ۰ دیده بخشش بدید دل بعنا ممتحن ۰ خصمک فیا صفحان قصه گنجه
یعلم الله سنه دو اک لا بعین ۰ کفت معاخو نخوان بخشش عان ۰ تا که چه گفت او زاول آخر بخن
دولت شاه سمرقندی در تذکره خود گفته که شیخ ابو المفاخر رزه سلطان و حکام جاه و قبول
تمام یافته بود از تاریخ آل سلجوق نقل نموده که سلطان مسعود بن محمد بن ملکشاه در ولایت
ملی بوقت عطیت مازندران نزول کرد و لشکریان او در مزارع اطراف آبکی چهارپایان
کدا کشتند و بارسی و باضطلی میکویند ابو المفاخر این قطعه را بسلطان فرستاد و سلطان
لشکر یار از ایذا باز زجر و منع فرمود قطعه بیت ۰ ای چرخ و که سالس حکم تو رود
بر ترزهاق طارم کیوان شکوه تست ۰ لطف با آئین کرم پاک تکند ۰ کردی که بر صحیفه دوران سیاه تست
بر تخت ری تو حاکم بر حکم نافذت ۰ در ملک چین بر تبه خاقان پادشاه تست ۰ شاها سپاه تو که چو مورند و چو ملخ
بر کرد دخل دانه دهقان نشانه تست ۰ باران عدل ابر کرم این خاک آکنند ۰ تا بر امید دولت او دهقان دانه کاشت

ایتوی رازی رحمة الله علیه ۰ از فضلای شعرای ری و فضلای مؤمنان فرخنده وی بوده
اکثر اشعار او چون در مدح خاندان و سادات بوده اولاد ایشان بوده بسی نامکور و کمنامان
از ایشان رفته از جمله قصیده کرد در توحید و نعت گفته و آزا بدرج ملک السادات ذوالعلا
سید شرف الدین مرتضی قمی رحمة الله مذیل ساخته یک بیت که شیخ عبد الجلیل رازی در کتاب
نقض الفضایح مذکور ساخته مسطور کرد و شعر ۰ تا صاحب الزمان بر سیمین نگار دین
اولا ترین کس از شرف الدین مرتضی است ۰ خاقانی الشعراء السلطان الحکما افضل الدین
ابراهیم خاقانی رحمة الله علیه ۰ همان شیخ اقلیم نظم خاقانی که صیت فضل زشرواش بر فرمان

ری شهنشه صاحبقران کرچرخ اورا ۰ بر در نکار قوانات خود دیده ترین ۰ عالم پستصر عجای بود او در قصیده
عربی کو در وصف بغداد کفته مدح او نموده او را بسبب کمالی که در صنعت شعر داشته حسان العجم لقب کرده اند
از شعرای عصر خود را اسلوب سخن ممتاز است و دران شیوه پیروی شرمک و انباز در سوانح سنه ۵۹۴ حکم طرابلس
شیخ شهاب الدین سهروردی مقتول بحلب رفته بود و دران معنی کوی مسابقت از اقران خود ربوده در قطعه بر وجه مفاخرت میکوید
شاعر سلیم طبع سخن خوان معانی مرا ست ۰ ریزه خوار خوان احسنی کوی کی ۰ زنده بخشی حکیم نام مرا تا فلکی
کشته چو مال کرم حرص من از اندکی ۰ رجای دیکر بکوید بیت ۰ خاقانی آنچنان که طریق تو میرود
زاغند و زاغ را روش کبک آرزست ۰ قیم که با چه کند تن بشکل مار ۰ کو بهر بهر دشمن دین کو مهره دهر است
در رشید الدین وطواط که از شاهیر و هر حکمای عصر بوده و در مدح او میکوید بیت
ای سپهر قدر را خورشید داد ۰ وی بسر فضل را پیوسته شاه ۰ افضل الدین بو الفضایل بحر فضل
فیلسوفی دین فزای کوهکاه ۰ دیکری از بزرکان عصر در مدح او کفته بیت ۰ بخدای که باعث جانست
منشی سبل انشی جانست ۰ که ایرا امام خاقانیست ۰ مفخر صد هزار خاقانست
من نکویم که طبع روشن او ۰ همدم طبع آب حیوانست ۰ کاکیجوان زبهر خدمت او
بنده و حاکیای شروانست ۰ اکرچه شیعه و شاعری صداقت علوم ظاهری شهرت نموده اما او را
ورای این اطوار دیکر بود و کرایشها در جنب آن کم میبود و در بعضی از اشعار بتوحید حق و ثنای خود
اشعار فرموده و کفته است بیت ۰ صورت من نمود و شد صفت من نماند ۰ لاجرم کس نشود واقف اندر حقم
تر فرح ری تا کو نیند کین است ۰ چون بکویند مرا بایدکفتن که منم ۰ احقی نامند همچنانکه شتر عرب
توحید داشته نقش مذهب حق اهل البیت علیهم السلام بر لوح اعتقاد می نکاشته آما چون روزکار
حکیم خاقانی حکم اسم الباطن در جمیع مواطن جاری بود بطریقه در طایفه شیعه مرتضویه ساری لاجرم
بعضی از نقاید خود را از قطع نشتر رد کرده اند خواهد شد بطریق کنایت ادا نموده و طریق تقیه دران
پیوده و تا نهایت صورت مضمون ازان انظار را بنای زمان مجوب پیوسته بوده و قطعه است بیت
خطی مجمل دیدم در بین ۰ بر پرسیدم کاین خط آشنایست ۰ دران خط اولین سطری نوشته
کز جوز از نزد خورشید سمایست ۰ بجان پادشاه کند خورم ۰ که نزد پادشاه جز پادشا میست
چو خاقانی ندارد کس چه سر است ۰ جواب این سخن نقش روایست ۰ چون ان روزکار نمودار

برتو تجلی اسرار پرتو انکار مظهر آثار اسم اظهر مرآت مظاهر رجال مظهر اسرار الکشف
پستاران پیمایند و میگوید حاصل بیت آن است که در مدینه طیبه خطی و مدم که خطی آشنا بنود و لکه خط
رجال الغیب یا ملائکه بی عیب بود و در بیت دوم جوزا را که برج دوپیکر است کنایت از ابو بکر و عمر آشته
خورشید گفته حضرت رسالت پناه و خواسته یعنی ابو بکر و عمر آن حضرت بنشینند چنانکه غلام اهل سنت
و جماعت مراد او پیاد شاه اول و دوم در بیت سیوم حضرت رسالت پناه است و مراد پیاد شاه
سیوم شاه ولایت یا هر که مانند او از اهل عصمت و طهارت است یعنی برو ح شاه ولایت ان رسالت پوشند
خورد و م کز آن پادشا جز پادشاه دیگر شاه ولایت یا مانند او از اهل رسالت و ولایت باشد
بیت و این بیتی است که از کتاب شیخ جلال الدین سیوطی در تاریخ خلفا از شرح بیگ نقل نموده و از ابن زبیر
روایت نموده که اول کسی که از تبری بغیری تحویل یافت آنحضرت بود و این بنی بر عقیده و فرقه ناجیه امامیه است
که در میان انبیاء و اولیای ایشان میگویند که قرآن و حدیث خبر داده که ایشان بعد از موت احیاء اند
بما رزقهم الله من فضله و ارواح شریفه و اجساد لطیفه ایشان بعد از فوت مرزین نمی ماند و بجانب اعلی
در فتی آوفی و کاس منتهی عروج نمایند و بموجب حدیث بنوی که لوفات نبی بالمشرق و امت جمیعه بالمغرب
لجمع بینهما احیاد و نور رسالت و اجسام قدسیه ایشان مختلق باشکال متصل باشکال خود از انوار عرشیه
و نفوس ملکیه میگیرد و در فایده و زیارت قبور فایض النور ایشان است که نفس زائر بسبب حضور در ان مقام
شریف مستعد مقابله با مرای نفوس قدسیه ایشان میگردد و بواسطه آن مقابله بقدر استعداد و اذا تیه
و صفای نفس از کدورات طبیعیه و ملکات رذیله قابل انکاس اشعه نوریه و لمعات قدسیه میگردد و بواسطه
آن بکمالات که موجب قرب الهی و نیل رحمت نامتناهی باشد فایز میگردد و فخر الدین رازی در بعضی از
تصانیف خود آورده که چون زایر بر توجه قبری از بزرگان شود نفس او بتعلقی بآن قبر حاصل شود همچنانکه نفس
آن صاحب قبر را تعلقی خاص بزیارت آن قبر حاصل است پس اگر نفس مزور را توجه بنفس زایر از و استفاضه خواهد
کرد و اگر بعکس باشد چون روح زایر بقبر خود تعلقی بالجمله دارد چون شخص بزیارت قبر یکی از بزرگان
حاضر شود آن زایر را با روح صاحب قبر آنچنان نزدیکی بسبب آن قبر حاصل شود و این اور روح بسبب
آن چون روبه آینه شوند برابر یکدیگر بسبب این مقابله استعداد ممکن باشد نسأل الله
الکریم ان یفیض علی انفسنا من انفاسه ما یکفینا حتی نصیر من اهل الحضور معهم بل کرمه انه تفضل علیهم

زیارت صیرا علی الاذا نبهم از تفنا ایخا علی و لک بسنه دکرده مؤید توجیه مذکور است اکو در کتاب تحفه اثنا عشریه
در مقام پیمایش مرقد معظم ترتب کرم حضرت رسالت پناه صلوات الله علیه و آله و ازان حضرت پیمایش
دو خلیفه بنحوی تعبیر نموده و گفته ایست مشتقه ۵ یعنی حرم محمدی را ۵ دو اکو سر پیمایش
او پیمایش خطیره و تربت پاک ۵ و حجره خاص او نه افلاک ۵ پیمایش دو خلیفه رخ نخفته
چو ز اکبنار پیمایش خفته ۵ هر سه شاه و یک نهاد یک راه ۵ چون یک الف دو لام الله
نخفی نماند و نقطه رخ نخفته اشارت لطیف بمضمون حدیث موضوعی که در صحیح سلم مذکور است و ان امتی
یردون علی حوضی رجال من اصحابی حتی اذا رایتهم و عرفتهم اختلجوا دونی فلاقولن ای رب اصحابی فیقال
انک لا تدری ما احدثوا بعدک حدیث چه حاصل آنست که در روز قیامت تر دیک حوض کوثر جمعی از
اصحاب من رسن دارند و بیشتر و چون بمن نزدیک میشوند و میخواهند او امر الهی ایشان را از من دور
میسازند از نظرش نخفته میگردانند و حاصل مصرع خاقانی آنست که ایشان دران مقام از آنحضرت
دور زنده روی ایشان ازان نخفته است و در اکو گفت ۵ چون ز اکبنار پیمایش خفته ۵ اشعار بنهایت
گستاخی ایشان در قرب جوار آنحضرت و در تشبیه ایشان بدولا رنیست بدوری ایشان از ان
حضرت بسبب حقیقت الف الله را که عبارت از آنحضرت و نشته در کتابت از دو لام جدا است
و چون این دو لام بصورت لای نفی واقع است اشارت بمشو بنفی و بطلان ایشان و این نظیر آن
حکایت مشهور است که روزی حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام در میان عمر و ابو بکر ایستاده بود
آن حضرت بمیانه بالا بود و ایشان بلند بالا دران حال یکی از ایشان با آنحضرت گفت تو در میان
ما مانند حرف نونی میان کاف لنا و آن حضرت فرمود نه مگر ۵ لولا انا کنتم ۵ لا یعنی اگر من نباشم شما
لا میشوید یعنی باطل هلاک میشوید چنانکه ۵ لولا نبی لکنتم ۵ اعتراف بمضمون است و مراد از یک نهاد
آنست که در یکجا نهاده و شاده اند نه آنکه مراد اتحاد و طبع و نهاد ایشان است و از یک راه بودن نیز نظیر آن
راه است بلکه مراد از هر سه صورت قبر است یعنی قبر ایشان بر یک نهاد و یک راه و یعنی یک جهت واقع است
مانند صورت الف و دو لام الله چنانکه در ترجمه تحکیم فردوسی و غیره سبق ذکر یافت مجوز تاویل ایشان
این کلام قایم قرینه عمال تقیه است که نزد اهل عقل است از تاویل متشابهات کلام ملک علام
و السلام و از جمله مؤیدات ظاهر این قطعه مشهور است ۵ کلمه علوی و دست باش تا خاقانیی

کرمش و علمیت فاضلت ❊ دشمنان بر زمرد دم میکوب ❊ نیکشان از درشته کاهربا ❊ تربیجه
عقیده و است که از کتاب تحفة العراقین در ستایش مشهد مقدس منور مرقد مطهر حضرت امیر المؤمنین امام
المتقین علیه السلام گوید ❊ شعر ❊ سرا پنجه کاه و در پای می ❊ در مشهد مرتضی زمین سای می
چنانچو سپهر بنجل پر جوش ❊ بر خاک ایر نخل پر هوش ❊ هر ابره و کز فلمت آب او ریخت
زان خاک شفیف فضای تخیت ❊ هر جبت رقی ز رنبت او است ❊ هبت اثری ز رنبت او است
چندا کز تراب پو تراب است ❊ ایستن نافهای نابست ❊ زین روی برای مشک زادان
کشت آبهوی هبتی شتران ❊ دیریست که پیش چشم احرار ❊ هبت غزل است اکوه بر کار
عطار بنانی که در جهان اند ❊ مشک سره مشک کوده اند ❊ افلاک فرد در رفت او است
دایم غلام شیعت او است ❊ در قصیده که اظهار شوق بزیارت مشهد خراسان علیه التحیة والسلام
مشتمل بر نکت ❊ شعر ❊ بخت احسان شوم انشاء الله ❊ چون خور آسمان شوم انشاء الله
چون طرب در دل ان تنگ ❊ روبه بچهان شوم انشاء الله ❊ گرد بر خصه کنم بیت طوبی
خوشش دشاد ان شوم انشاء الله ❊ بر سر روضهٔ معصوم رضا ❊ شبه رضوان شوم انشاء الله
کز آن زهره چو پروانه شمع ❊ ست چو لمان شوم انشاء الله ❊ بچنین در مدح فلک السیاده است
شرف الدین محمد بن معظم العلوی گوید ❊ آنقدر وصف که خاطر م خواهد است ❊ از سید خدمت اهل خانه است
آن مایه که طبع را توام است ❊ هم همت سید انام است ❊ از الفضل محمد معظم
آن عترتی محمد همیم ❊ آن ردم دین مصطفی را ❊ دان وارث صدق مرتضی را
قدرش زده کون برگذشته ❊ یکوی ز مصطفی نگشته ❊ بوده در شعر علم حیدر
دین سپید دین کلید آن در ❊ شعری که خراجش آورد هر ❊ همین مرع آن جهان کشعر
فرزند محمد عربست ❊ چبان عجم و رادا کوست ❊ من شیعه صلب راه پیش
شیعی چه که غالی ثنایش ❊ چون ال پ فاندان آورد ❊ طبعه بنانی افزوده است
فرض است مدیح او در این راه ❊ در بس و مدح خاش نه ❊ در مدح علامه زمان صدالدین
محمد اصفهانی دو دربار او که ایجاز نزاجمال محمد نام بود اشارتی لطیف بحدیث مشهور یا علی
منی بنزلة هارون من موسی نموده و نزدیک است ❊ صدرالدین صدر دایرت ❊ برتر ز سه بعد و چار رفت

موسی قدرت مصطفی خود ❊ هارون علی جان محمد ❊ در مقام تعریف خود میگوید ❊ گفت با گفت این سخن از
گفتم که بوصف کار شعران ❊ خافانی مدح خوانش گوید ❊ مدحت کر خاندانش گویند ❊ در مدح پدر خود گوید ❊ شعر
از پر خلایق پسکیا ❊ از مایه دیه علی نجار ❊ ایست علی نام جهان ❊ من قنبر ابطوق فرمان
در پستایش مادر خود گوید ❊ آن پیر زنی که پرنیت ❊ دان راجه گذاشتن نیست ❊ که با نوی خاندان فلمت
پستوره و دوران فلمت ❊ صافی دم و صوفی اجتهاد ❊ موسین دل و موس اعتقاد ❊ و صفی نماند که در بعضی
از این اشعار که مذکور شد اشعارست بتصویب مذهب شیعه و تعظیم ایشان تا آنکه ایام را غلام ایشان
دانسته و در بعضی تعصب بی تشیع را پیش گرفته و در بعضی حضرت امام رضا علیه السلام معصوم نموده
و در بعضی بکدیث منزلت ایمان آورده و در بعضی بهترین تعریف خود را مداح خاندان نموده و در بعضی از
خود را با آنکه مومن بالفعل است بصف نموده و همگی این کلمات مخالف ذات مخالفان ایشان است
و خاندان شیطان پیرایست و فات خاقانی علیه الرحمة در شهر تبریز در شهور سنه اثنتی و ثمانین و خمسمایه
بوده و در سرخاب تبریز مدفون است ❊ حکیم الشعراء افضل الدین ابراهیم الاذربیجانی الخاقانی قدس الله مرقده
حکیم طرز سخن انوری که آرایست آفتاب جهان سخن پرور کین حضرت حکیم و شیرین سخنوری کالنمس فی
نصف النهار روز فنون حکمت کیسری فیلسوف روزگار خود بود چنانکه در این قطعه که از اشعار اوست بان
اشعار نموده ❊ بیت ❊ گرچه در تیسم در مدح و غزل کمارکی ❊ فضل بر کز نظم الفاظ و معانی قائم
بگذر بر هر علم کز قرآن بر نخاند کسی ❊ خواه چرخی که آن را خوانگلی گذارم ❊ منطق و سیقی و هیات شناسم
راه سخن را بدو بر نشنوی کو را دم ❊ وز الهی آنچه بتصدیق نشکند عقل صریح ❊ کر تو تصدیقش کنی بر شرح بسطش شاهم
در طبیعی رفرچه از چندانی اندیشه ❊ کشف و اکر کرد اکر حاسد زنا فانم ❊ منتیم یکانه از اعیان اکنا خجم
در می باید داری پنج شنوی حاضرم ❊ این همه بگذار بعد مجد آدم ❊ چون پسندای بستم آخر کز مجان صاحبم
اصل اوازار بیست ❊ از دلهی که از رابه کوشند بخت آن صحرا را دخت خاوران میکوشند در ان حال
انوری خاوری تخلص میکرد و پیشتر او را بعمارة التماس نمود که انوری را تخلص کند انوری در مدیحه
منصوریه طوس بتحصیل علوم مشغول میبود بعد ازان بخدمت سلطان سنجر رسید بمنظور نظر عنایت او کرد
ابراد شعر ازان رعایت تر بیت که او دران دولت یافت مناسب سیاق این تالیف نیست از اشعار
او پنج رباعی بر محمد قصیده داد میکند و دو بیت مذکور میشود ❊ بیت ❊ فلک بخشاینده در حرمان میمون محمدست

چون خلافت بی علی بود است ابی زهر خدک ❊ بیعت ابوبکر آن قول اقیلونی چه بود ❊ مصیبت دید علی با آن جواب نشنیدی

گوید ❊ که بیعت ثانی نشاریست باآنکه اگر بیعت ابی بکر نبود جود علی ابن ابی طالب علیه السلام تحقیقی

دهمتی سید است جرا بعد ازان اقاله نمیکرد و طلب فسخ بیعت نمینمود بگیفت که اقیلونی فلانی است بخیر کم

دعلی نمیکرد همچنین باشارست باآنکه عدم معارضه امیر المومنین علیه السلام از روی مصلحت بینی و اطفاء

نایره فتنه بود اگر دلهای مصابه از اشارات جا هلیه پرود و همشیره حضرت امیر المومنین هنوز از خون

عزیزان ایشان خشک نشده بود و دعمل بود اگر بر وفق مراد منافقان محابه جهود پرستیدن اصنام اهل

اسلام مرتد میشدند بجای هلیه اولی باز گردانده اندکی از اهل حق که بودند هلاک میشدند و اسلام بالکلیه

مندرس گردد ابن حجر متاخر در کتاب صواعق محرقه خود شطری از روایات آورده که دلالت واضحه

دارد بدانکه حضرت امیر المومنین را دشمنان بسیار بودند اگر صحابه بر وجه سدی بودند البته حضرت چنین

سخنانیت ایشان کرد آن حضرت بغایت ارزنده شد آن جماعت را مایلت بسیار بود بر انکه فی

تیم رضی عدی در ایام جاهلیه دخلی نبی هاشم بودند ظاهر است که هرگاه حضرت رسالت پناه صلوات الله

علیه و آله با آن نفس قدسی تاب وحشی قاتل عم خود حمزه رضی الله عنه بعد از اسلام اذعت داد بود

گرته بقبول اسلام تو صحیح است اما از دیده بیرون رو که ترا نبینم چگونه از نفوس اماره چنین

درگذرد جاهلیه بسر برده بودند توقع توان داشت که راضی باره و خلافت شده و خویشان خود

و باکشیده و اخلاص و محبت پیش گیرند ابو بدیهیست آنکه حضرت سید اجل سعید المرتضی ذوالمجدین

قدس الله روحه در کتاب غرر و درر بسیار خوب و ازابی یزید ملی رحمت نموده گفت روزی حضرت

رسالت پناه صلوات الله علیه و آله با بوجهل ملاقات نمود پس کسی از روی استهزاء با بوجهل گفت

که تو با این همه مصافحه میکنی ابوجهل گفت والله که نامسلمانم که او پیغمبرست اما چون هرگز ما بعبادت بتی

عهد بنافت نکرده ایم با او نمیتوانیم کرد یا نگاه خدای تعالی این آیه فرستاده و فذ یعلم انه لیحزنک الذی

یقولون فانهم لا یکذبونک و لکن الظالمین بایات الله یجحدون و در روایت دیگر وارد شده که

گرانمایه بن شرحبیل و خلولی با ابوجهل گفت که احوال همچنین از قرائن ظاهر نیست که بحق راه نشیمنود

خبر دهد مرا که محمد صادق است یا کاذب ابوجهل گفت وای بر تو والله که محمد صادق است و هرگز دروغ

نگفته اما اگر آل قصی نبوت را با بوا و بحجابت و سقایت و ندوه و جمع کنند چه چیز از برای باقی قریش

میماند ❊ پیشت دراک ❊ اهل پیشت در مقام تقریر حقیقت خلافت ابی بکر و عمر میگویند که علی ابن ابی طالب

در شجاعت غالب کل غالب بود اگر بشجاعت ایشان راضی می بود بعضی بیشه از ایشان میگرفت

تنزل تامل نمیفرمود و در مقامی که شیعه امامیه قدح در عثمان میکنند و میگویند که در وقت حضرت امیر در نصرت

عثمان دو اعتذار قاتلان او دلیل بطلان عثمان میکشند و استحقاق او در قتل خذلان راست آن عقده

غایله حضرت امیر را فراموش میشود میگویند که قدرت بر دفع قاتلان عثمان نداشت با آنکه قاتلان عثمان

کمتر بودند اندازا نهاکه بر ابی بکر بیعت نمودند بسیچیز در باب اثبات افضلیت ابی بکر ازان متعذر فاضل

شده و میگویند که ابو بکر از جمیع صحابه اشجع بود و طرفه تر آنکه ابن حجر جاهد و پرستاران ابو بکر در خالدین ولید

جهت محاربه قومی که ایشان را متهم بارتداد ساخته بود و سیع عذر خالد به عذر جمیل بران قوم غلبه نمود

از جمود لایل ماهره و شجاعت ابی بکر شجره و سیوت پیدا ن ضلالت پس که آنچه غایت است و در تاریخ گزیده

مسطور است که در زمان اباقا خان میان فضلای کاشان در باب تجمیع تفضیل شعر انوری و ظهیر مباحثت

بوقوع پیوست و مجلد حکم را که از فضلای شعرای آن زمان بود حکم ساخت قطعه بدو فرستادند تا در ایشان

قطعه که شعر بر جحان انوری بود گفته ایشان فرستاده و چون قطعه مجلد حکم شعر است از بزرگی حکیم

انوری و اکراه او تمیز بین جعفری بود جهت تائید مقصود مذکور بیشتر قطعه اهل کاشان است

ای آن زمین و قار که بر آسمان فضل ❊ جمعی چو تو ندیده و جمعی نشنیده ❊ جمعی ناقدان سخن گفته ظهیر

ترجیح می نهند بر اشعار انوری ❊ جمعی دگر بر ین سخن انکار میکنند ❊ فی الجمله در مجال نزاع اند داوری

رجحان یک طرف ترا میدنشان بماند ❊ زیرا که این صنیع تو مانند سخنوری ❊ قطعه مجلد حکم که در نظر

جمعی را اهل قطعه کاشان که برده اند ❊ زار با فضل دانش کوی سخنوری ❊ کز نزد بحث در سخن ایشان نظم

تا خود که را سفته بود در داوری امکان ❊ در انوری سناطره شان رفت در ظهیر ❊ تا هر که راست پایه بر تر در سخنوری

آب فارسیابه کی عرضه داد در ❊ از خاک خاوران دگری تر جعفری ❊ ترجیح می نهاد دگری هر دو را مگر

تفضیل می نهاد کی حور بر پری ❊ انصاف چون نیافت کزاد دگر کرده ❊ من بنده را گزیده نظر شان قبول

دکان صنع او چو بگشتم گران گران ❊ در قعر بحران چو نمودم شماری ❊ شعری خلیه اگرچه برآمد حسن نظم

بر تر ز انوری نزد لاف سرسری ❊ شعری کمی برآمد چون در شاهوار ❊ نظمی دگر برآمد چون مهر خاوری

بر اوج بختری برسید تر نظم او ❊ خاصه که خاکری او مدح گستری ❊ صنع طبیب کرده لطیف خمر مشکبار

کی بود بخاصیت ازرق عسکری ✤ پیدا چه سبز نقطه لطیفت دابدار ✤ چون در چمن بجلوه کند سبد عروسی
هرچند لاله چمن را دهد فروغ ✤ پهلو کجا زند بهی با گل طرب ✤ امید افتقاد ری خوش قبول کن
گر زنقد سخن مجد همگری ✤ زاین نتیجه یم شب آخر جب ✤ درخار عین و دال زهجو همری

بعضا ای همرهی که در گران سکان بود ✤ در مدح سلاطین آنجا شعار نظم می نمود ✤ این قطعه در جواب سوال فکر او گفته شد

ای سالک مسالک گفت در این سوال ✤ معذور هستی بحقیقت جو بنگری ✤ بترز اجوبه بهتر تناسب بین دو در
هیچ احتیاج هست بدین شرح گفتنی ✤ کین معجزات آن سحران شمع آیتی ✤ این ماده و این پستاد این حرف و این بیان

والبقاء در تاریخ گزیده و مسطور است که حکیم انوری در آخر ایام حیات از سیب گشته از ملازمت درگاه سلطان سنجر اعتزال نموده و چون سلطان او را طلبیده این قطعه را گفته روان کرده اند منسوب

گلبانگ اندر و بروز و شب ✤ جای آرام خرد و خواب منست ✤ جایگی دارم اندران ایوان
چرخ در عین رنگ و تاب منست ✤ آن جهانم در و که بحر محیط ✤ والمعه سراب منست
آن سپهرم در و که گوی سپهر ✤ روزه نور آفتاب منست ✤ حل اجزا و ان خشک در
گرد خوان بس و کباب منست ✤ هرچه در مجلس ملوک بود ✤ سر در کلبه خراب منست
شیشه نیز من گرباد آور ✤ پیش من شیشه شراب منست ✤ گنه پرجهان چنبگنه
مستی را که در شباب منست ✤ زین قدیم راه رهنم نیست ✤ اگه او مرجع و مآب منست
خدمت بادشه که باقی باد ✤ نه بازوی آب و خاک منست ✤ وین طریق از نماز نشست و قیام
چیکنم این خطا صواب منست ✤ میت این بنده زار بیمار حال ✤ جامه و جای بی حراب منست

چون السلطان المعظم شاهنشاه اعالی قدرت صدره انوره از جمله مدایحان و خلاصان باخلاص حضرت امیر المومنین علی علیه السلام بوده و در طریقه اخلاص خاندان همایون رسولان و در شیوه مداحی ایشان ماهی معراج و مهبل و حسان و دولت شاه عمر قدری در تذکره نوشته که هیچکس بنات و لطافت او سخن نگفته مردی دانشمند فاضل بوده و اصل او از کاشانست اما در خطه آمل متولد شده و در ابای نشو و نما یافته چنانکه میگوید ✤ مسکن کاشی اگر خطه آمل ماند ✤ لیکن از جمله و پیرانیم کاشانی کرد

ایضا در ان تذکره مذکور است که مولانا محسن بعد از زیارت کعبه معظمه و مدینه مکرمه

شرفها الله تعالی بعزم زیارت مشهد امیر المومنین بعراق عرب افتاد و بجنبه بوسی آن آستانه شریفه مشرف شد و هنگامیکه مطلعش اینست که ✤ ای آنکه درگه تو فریشی مشتهای اهل دین ✤ ای رفعت ارواح باز تو تاریخ الامین
بر روضه مطهر خواند در آن شب حضرت شاه ولایت پناه را در خواب دید که عذر خواهی او میکند که ای
کاشی از راه دور و دراز آمده و ترا حق است بر ما یکی حق مهمانی دیگری حق صله شعر اکنون باید که بعضه
روی و انجا بار رنگانی است که او را سعد بن ابی فتح میگویند از ما سلام رسانی و گوئی در سفر عمان در این
سال کشتی تو خواهد شکست یک هزار دینار بر ای ما مانده گرو دیم کشتی او را تو الی حاصل شاه تا کنون
نرسیده و ندر پسرون آمی و از خواجه بازرگانان بخواهی از بازرگانان کاشی بصیر و آمد بآن خواجه دادند
نزدیک بخار حضرت امیر المومنین بگذارد و بازرگانان از شادی انگشت بدندان گزیدند و گفتند که بس این حال
بهیچ آفریده نگفته ام و فی الحال آن مبلغ بر تسلیم مولانا محسن کاشی نمود و خلقی لایق بر ان فرد نخست
و بشکرانه آنکه فرزند پادشاه ولایت شده و علوی متوفی جهة صلحا و فقرا شهر مدا و مولانا از عهده شتاب
بیکو بیرون آمده ترس متقی بوده و غیر از منقبت خاندان گفته و بمدح ملوک اشتغال نکرده چنانکه در
همان قصیده که مطلعش اینست که ✤ گر رشد گفته ✤ من غلام حیدرم کاندر دو کونم ✤ هیچ غیر
خوانچکان چشمی عقد را زندم این ✤ آنچنان نامم کماند مدح و ما یابنی ✤ میکند بر طبع پاکم روح حسان آفرین
و در قصیده دیگر میگوید ✤ نعم که بر لوح طبعم بار نگ بقا ✤ نوشته اند بمداحی محمد آل
در آن مدت مسال کنند از نشان ✤ که بوده ام بسخن پیش کس مدیح بکمال ✤ مخدرات سرا پرده ضمیر مرا
بمدح آل علی بسته اند عقد جمال ✤ بروضه ال کاشی ثنای شان خواند ✤ هان سگوئه که مرد زند رشاخ خیال
کنا و من هم مینت زباغ ولی ✤ زهی کنار که بر عصمت من آید آل ✤ بشکفتم بجهان در سخنوری همتا
ذکر کنم نبود چرخ را محل سوال ✤ من آن نیم که ز دیوانهای کهنه نوشم ✤ و اما کرم شعری رصیده ز اشکال
ولی گهی چو قصیده سخن پدید آید ✤ کنم بمدحت آل ای سحر حلال ✤ صفای گوهر پاک از قصیده اکمل
بهار طعنه زند بر صفای آب زلال ✤ بشهد مدح کسی گر زبان گشایم باد ✤ زبان ناطقه ام در دهن بمهر آل
اگرچه مال ندارم بیقین آن دارم ✤ که دین خود و فقر و شم بهیچ مال نیارم ✤ ز فیض همت صاحب قران فرخ فال
رسیده و ام کمال از گذشته ام بکمال ✤ حکایتیست اگرچه دراز یاد آرد ✤ در حدیث ذو بشه زهم زوال
ز خاک خطه آمل بسنده ام گر کاسیم ✤ کند غربت دوری خویش از وطن ال ✤ در مقام مداحی از این قصیده

ابیات خوب او را در اینجا است ❊ شبی که درگه قدرش بود کره زاید ❊ خیال صدر نشینان سده را بخیال
تو می کرد بحکم کبر بپای او بوسه دهد ❊ چو در گزگان کردن دایره مثال ❊ محیط چرخ چو پرده معانی او
درست بنویی او چرخ را محل سفال ❊ فکنده قاعده تیغ تو سروران را سر ❊ شکسته صفحه گردن تو خان را بال
درین عدالت و شاهی ظلم را بدید ❊ شکسته باز تو سیمرغ چرخ را بچنگال ❊ کرا ترا هی فتک رمح و ریگ تو
بیند افکند از چهر مهر داز نبال ❊ اگرچه از پی تعظیم گرد پای تو کرد ❊ خدای عز و جل در صحاری احوال
مگر ز نطفه چرخ ز آفتاب کلیل ❊ ز پشت شیشه فلک کرد و در لحاف هلال ❊ ولی بنسبت قدر تو در ترازوی عقل
بهر دو چه در بهشت بمثقال ❊ شمار جود تو بر زیده ریشه و تیشل ❊ سپهر کیل قضا حامل اقد ریال
گر کرد از تو سوالی عسر لا تکرد ❊ تف تو کلبه آرش فنا مال ❊ بتیغ حادثه قضا و مرگ خصم ترا
همه زجانه بخلق میسزد قفال ❊ پیاده گان تفنگ سر بسر ز دریزند ❊ اگر بزند ز ایوان بیت قتال
خود از نخست قدر تو قامت بهشت ❊ بقد رقد تو اندازه قبای مقال ❊ واز جمله قصاید بلی مانند بقصید
هفت بند است که اگر آیه پیاده ان مستاخرین در تتبع آن در افتند آبان لطافت بغایت چیزی
نگفته اند و آن اینست ❊ السلام ای سایه خورشید رب العالمین ❊ آسمان عفه دلگین آفتاب داد دین
مفتی هر چار ز فتوا جه هر شت خلد ❊ داور هر شش جهة اعظم امیر المومنین ❊ عالم علم پنهانی راز دان کاشف
ناطق حق نفس پیغمبر امام المتقین ❊ مقتدر تنزیل ملح مرکز اسرار غیب ❊ مقطع بیتکو و شاپطاح جبل المتین
صورت معنی نظرت معنی ایجاد خلق ❊ پیک اهل لن آرانی فخر المرسلین ❊ صاحب یونون بالبدر آفتاب آسا
قرة العین بکوکب ذرش روح الامین ❊ در جهان از زری خشت چهل جهانی در جهان ❊ در زمین از زی نخت آسمانی بر زمین
مثل تو چون شبه ایزد در عرصه خیال ❊ در بود و مکن نه الا رحمة للعالمین ❊ هر که در آتش چنان دامن گیرد رسول الله
گر کسی مثل تو شاهی جوی آن رسول الله بود ❊ ولا یفتای در غیر مصطفی نبود ❊ ای پیغمبر صفت از فتوی تو زیبا فتنه
بسته بر مهر تو ایزد مهر جان العین پس ❊ مهره مهر انگلوی صبح بر نارد فلک ❊ گر نه از مهر تو آید صبح صادق بر نفس
صحبت با قدرت سپهر صحبت ار اهی مهر ❊ آن ز قدرت ستعاد این ز رفعت مقتبس ❊ کار دان سال ار باجابت چون تو ماند ملک
چرخ را بر همت پیش اهنگ بند چون عرس ❊ کردل را شمال بر موج بر کردن تزی ❊ لجه کردون نماند جوی خون
در سکوت ایمان بمعانی بر کشند ❊ از رفعت کم آید بو قبیس ار کعبه در ❊ آن زمان روح القدس گوید بدیه تحیت
لا فتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار ❊ ای پیغمبر صفت از فتوی تو زیبا فتنه

آفتاب

آفتابی سایه چتر تو افسر بسته ❊ بر امید شکر ریت همت نقاش ازل ❊ نقشها بر پسته یکسر چون اگر بر آبسته
با قدرت همچو ال جلال گرده باز ❊ طایران سده را از زیر شهپر بافته ❊ اگر مهره تو بر صفحه جان کرد نقش
مختر دال اچکان از زر تو اگر فته ❊ آنکه چتی بر جود تو بر داشته ❊ دست خود را تا قیامت جایزه یافته
سایگی گر بر پنجند ان مرج باشد مر ترا ❊ ای ز تو در یا می فطرت جبل گوهر فشان ❊ گر بنودی ذات تو آفرینش را سبب
تا ابد جوا ستروان بود مر آدم عرب ❊ در بیت ❊ گر جه در عالم ز بیمال تو شاکر آمدم
آنچه حسان گرد نعتی در زبان مصطفی ❊ لاف اما می نیارم زد ان در حضرت ❊ ای ثنا خوان تو ایزد در زبان مصطفی
رفع حاجت بر تو حاجت نیست ای حاجت روا ❊ حال اخلاص من از خاندان مصطفی ❊ روی رحمت بر ثنا گویان کاخلاص من
حرمت جان پیمبر یکسر گرو ی من ❊ در بیت ❊ ای گزیده مرتضایت یا امیر المومنین
خانه نفس مصطفایت یا امیر المومنین ❊ فارزان کان در یا کیمیا پرور دهند ❊ روز بازار سخایت یا امیر المومنین
خاطر محزون متی شوربد خاطر جوین ❊ وصف قدر کبریایت یا امیر المومنین ❊ بیمه بالا نشینی نعل گاه بر دواه
زیر شاه ران ریت یا امیر المومنین ❊ گر بدی بالاتر ز عرش برین جای دگر ❊ گفتمی عرش سخایت یا امیر المومنین
مدح اگر شایسته ذات تو باید کیست ❊ نیست تا گوید ثنایت یا امیر المومنین ❊ فهم انسانی چه داند غرت کار ترا
گاه فرش بر ثنا بد بار بقدر ار ترا ❊ در بیت ❊ ای که فرمان قضا نوفرمان روای کائنات
دور دوران تکلمه دوری ز دور ان همات ❊ آفتابی کاسمان در اس اقبال اوست ❊ پرتوی از ذره کوی کریبان کائنات
همکا در مجمع قران فتح ❊ از کمال لطف رحمت خاطر ان خشنات ❊ آنچه کردون را بدان چشم همان
جزء و قرص نیست آنفصل خوان ❊ هر که کند ذره خیمگی کان بدو ❊ صورت نظم ار آن بر توفد ها کان
در همان چون مان چند بوان ❊ عاقبی نبو ذر دران در پنهان داشتن ❊ در بیت
فضل ز خم مصطفی صورت نبند و فضل را ❊ یعنی ایمان ما است روشن الاسلام ز ایران حضرت ❊ ابر و خلق بر بین
نیک بند او ز فضل فاضلان خالدین ❊ این بعقیده ایست عز اگر چند پت ❊ از ان آکتفا میرود و ذر فضایل
مشهور و است که گفته میشود ❊ هر ان که و هستی خلق اختیار کرد ❊ او را فدای در و جهان بخت یار کرد
فرخنده طالع آمد فیروز روی گشت ❊ آنکس که خدمت در آن شهسوار کرد ❊ بر درگ سعادت مقبلی نشست بر سوار
جز نیکی کر دی بدان شهسوار کرد ❊ سرمایه سعادت دارا تو ان یافت ❊ هر ان که در محبت آن شهسوار کرد
من نقد ای ار کزیده جهان بر م ❊ بیمن انکه بار بقبولش کار کرد ❊ سلطان ناید فرخ فرخ شناسم شهی

کو کار ما در رکاب طفلی نگار کرد ◆ طفلی چهار ماه شنیدی که بحر محلی ◆ کو در میان مهد چنین کار زار کرد
کای میان بار کبوتر قضا گزار ◆ کای بقصد حل سوالات ما گرد ◆ رایت بسوی خیر رایات لشکر برد
دین هرود از اشارت پرورده کار ◆ زان همت بلند که داد ش خدای داد ◆ نوبت بخلق عالم نقد حشمت ار کرد
بیشه رسول تخت نه تخت باک ◆ جای خدای خوابگه روز شمار کرد ◆ آن کای بر کنف مصطفی نهاد
عرش برین بعقد مرا فتخار کرد ◆ پیدا نبود از کمال درخشان همو ز ◆ کایزد بعرش نام علی اشکار کرد
وان چند بیت نیز انتخاب بعضی از قصاید اوست که گفته فقیر
سدره رعظم قدرت ا مهد رگه شمال ◆ شرع را برپای کرده دست خیر کرتو ◆ عرش را بر سر نهاده دست تو پای کمال
از یکم کاش لطف تو حجت یکنصیب ◆ وز سر پستان تعظیم تو حوای یکنهال ◆ انحتری بر اوج تو مهتاب یکسگال
لمعه رای تو صبحه مهر یکین یکزوال ◆ از تو اندر پادشاهی یافت آیین شکوه ◆ وز تو اندر داوری یابد آذرش آذر جلال
نسبت دست تو سنگ دوم در عقل گفت ◆ رسم آهش نیست کرد نسبت در دال ◆ سعی تیغ تو قیاس بر رحمت ابر خلق
تا ز صدر منصب قدرت نیارش نیاید مثال ◆ رای دولت بر خلایق بر یکی یابد یکی ◆ تا کبر و اسمان از فتنه نخیزد فال
کز زمانه شخص سنگ و مت پای مکین بر زمین ◆ در کشاید دست قدرت تنگ کین بر روی زال ◆ بگسلد کاذر زمین را پای مکین بر کمال
بفکند زیر فلک را تاب تشویر تو بال ◆ پادشاها منصب قدر تو از ان عالی ترست ◆ کاندر او حضرت تو اند افتد فضل
کرهوای قاف قدرت در خیال آرد پرت ◆ در زمان سیمرغ فکرت را بسوزد پر و بال ◆ دعوی وحدت نیارد کشف غیب ذوالجلال
بر قدر قدرت ثنای مدح ار یابد مقال ◆ ره بکنه پایه قدرت چسان آرد خرد ◆ ای شنیده دست قدرت را بفضل ذوالجلال
یک صبوحی یکنه معجز نمائی در سخن ◆ روز کار ما را دهی سحر سامری را در مجال ◆ زانکه اگر کرشمه این دعوی سحر کی کرد بود
صورت اعجاز چون دعوی همی یکمحال ◆ شد بدو معجز مطبوع چو خاکستر بباد ◆ آتش سحر آورش زان پس بکام یکمحال
همت ارزانی نیارد یکقبال تو زیر آفتاب ◆ خاک نرساند بعدل یکشکل را اندر خیال ◆ کو بپستی ره نباشد لاف فرخندی زند
هر کرا با سایه مهر تو نباشد اتصال ◆ چون گدایان درت خوان سعادت گسترد ◆ خسروان دارند بر انعام شان استدعا ل
کز نشد همت ز کار جان ارزانی یکنام ◆ تا نطفی می ز شهد خهادت با دال ◆ تیز مخت باد بهنگ موی را نصفای من
کرد سهم موی ز همت تا بسعید ا سال ◆ این بیت فخر فخر است ◆ زبده احمد مرسل امام حق شهی ا دان
کز شگفت غایت عزت ثنایش یکرع از دال ◆ امام حق شهی را دان که گر ثنای جوی ◆ نعیر از مصطفی حقا قوی تر شیر یزدان را
کمالش را خیال عاجز آن کنجی که غلطیش ◆ فزون از محض همت آید و کش از خیر امکان ◆ صفات ذات بی همتا ش را اصل من تعالوا

جلال چو رهنوردش بجان ز سور ایمان ◆ امامت آنکسی باید بدین رتبه رسد ◆ که باشد جبرئیل انس او را در سلیمان وار در دیوان
طریق اختیار خلق جایز نیست در بودی ◆ بری از زهد عیسی تو ز هم بوسی عمران ◆ بدان نزدیک تر کیفیت گزار دشمل او را به
اگر کس را حیلت طاعت بدین چون مصطفی ماند ◆ بعقل و نقل شرع و عرف نیز از تو کی توان ◆ اساس دین بیاد امنیت شد را نفی خواند
بدین کز افضلی شاید بنعم اول بدین دوران ◆ اگر لولاک گر علی گفتی جواب آمد ◆ بنوی بس بحق حق را بحمد سرمدان کس را
زحید شیعیان پند نیوشی را ی گر دادند ◆ به بهتان اگر مردی کن اصل مصطفی بنیان ◆ عروس تخت حجت را یقین دان بر کسی گیرد
که در ایوان ایمانش بود مهر علی خوان ◆ گدای کوی آن شاهم گر در کوی گدائش ◆ سلیمان با همه حشمت مدار پاسبانش
مرا گر شهرت دنیا بنا شد فخر را باشد ◆ که بهتر لوا این دینی نخواند ابو بوجهل ◆ [illegible]

در نسبت بیکی فاضلی گفته است

شمع کردون در شبستان حرم دارد ◆ هر سحر از روح این ریای کوهر زا ی من ◆ کوهر معنی زاید گاه شب در سای من
جوهر اعراض معانی را ی آرد را ی من ◆ نوعروسانی معانی را بروان آرد ز غیب ◆ صوی صحرای سخن نظم سخن پرا ی من
در عروج گرم ما بو ی تصور را مجال ◆ نتهای سدره دیدی بعد از ان آی من ◆ گر بدی معنی مجسم صورت اسا د نظر
ناقتی صد فرسخه از یک نکته خرا ی من ◆ خلوت قرب معانی را سنم جا ی نیست ◆ وز خیال ساکنان صدره ما دا و پای من
در شب معراج فکرت بل ا ق جبرئیل ◆ بر سر سدره اسان باشد ستعلا ی من ◆ آفتابم گر ز معنی یکمختم در زمین
گر چه از خشت نیاید صورت بیدا ی من ◆ صفحه آفاق زاد ام در زین را ا فتا ◆ صفحه آفاق آمده تو قیع بر انصا ی من
آهو چشم نوع خلد پستین سیخزد ◆ نافه جوئی در خوی از بهر نا ی من ◆ آدم نسل معانی خواست بوی خاطرم
خود همین بو هست کوی مقصد ا بای من ◆ نی گدا ی هوای فکرت خاک بود ا دم بود ◆ نافه آهوی قدس از بهر صحرا ی من
رشتهان بیخود ز چون شمع ریکم کرد ◆ جز برای سوختن طبع جهان آرا ی من ◆ گر چه چون شمعم ز آب آتش ز ند پیدا
ا یه نور است چون شمع سرتا پا ی من ◆ خاک م در کتب روح القدس گوخت علم ◆ پر کتب خانه ز نور علم فرمای من
زان همه یاران کتب خانه ز در شعم نهاد ◆ قوت ا مان یعنی سبع شدیدا ی من ◆ چون خضر پرورد آب حیاتم ان بود
بحر العجین معنی در دل پسنا ی من ◆ نامده در عالم صورت بمعنی در ازل ◆ بعید پر کرد دل پیدا ی من
من آن نیم صورت نبندم که کنون توئی بینی مرا ◆ جای دیگر بود ا دل مسکن ما دا ی من ◆ در حریم صدر خلوت آشیم جای گیرد
تشنه لب بحیات ابجرعه حرا ی من ◆ مجلس در از گرد درت بود ا دراز خمار ◆ در کف ساقی جان افزای خیر البشر منی
گر تخت روی آدم آن گیاه کند م در بهشت ◆ کی بدی در خاک ا ل بولهب دشتهای من ◆ هم بسوی مرکز اصلی تواند شد ثابت

گر نیالاید بدینا حرص کفر آلای من ۰ گر ان شهوت بشکیرد رحمت خرد شد ۰ تا هویدا گشت بر من سبب ایشای من
در رحم در زر جوانی دام شهوت می نهند ۰ این کهن پیری که پست اندر بلای انوای من ۰ کنج و اژدر داغ حرص بیست کز بی دنبال
بود و در کنج وجود م شهوت مالی اژدهای من ۰ گر نه نوری مهر حیدر دارم اندر ان شهم ۰ در دل او فتد این جان فلک سای من
جان نیاید بر پی اژدرهای شهوت گر شکیبا ۰ گر نبودی آسمگیر م دلالت بولای من ۰ آفتاب آسمان دین امیر المومنین
گاه در تشریف وحش چیت بر بالای من ۰ آسمان بر سه خورشید بابی بر زمین ۰ گر مهر شیر نر جوی یک پیکر اجزای من
آفتاب اندر پناه سایه رایت بود ۰ تا بود در سایه خورشید دین جای من ۰ این جهان آن جهان ارزد بکی شود
گر زنی دست یقین در عروة الوثقای من ۰ شهسوار شرع مولی المومنین حیدر یکست ۰ مهر او امروز اهل دولت فردای من
بیل بستان زور ستان باز ناند چون پلنگ ۰ شرح مدح میر دین خوانی شکر خای من ۰ انطقا را زهر معنی کی کشم حرف سخن
مدح آن خورشید دین روح الامین اعلای من ۰ جز صفات ذات آنش نبود و هر ثنا ۰ طاعت و زین و اندیشه شهای من
دامن از در معانی تا کر پیان پر کنم ۰ چون خورد غواص فکرت غوطه در دریای من ۰ لوح ایجاد درکنار طبع فاضل نهند
در پرستان معنی خاطر دانای من ۰ درهم ماهی بر نفس بود و بگلشن فی المثل ۰ بحر لولوش مکشا یکلک حق تعالی من
بر بنفشه گهر از لالای مرتضات ۰ حجة تنزیل طبعم عجز ظای من ۰ بوسی عمدم که بر خط رو بصحرا می نهم
روشن از انوار حق هر دم تجلیهای من ۰ خصم کر در زرد عوی ساتری کرد و هم ۰ کو شمال الاسپس او را بتهای من
سقفهای سینه صاحبدلان کعبه دار ۰ پست معبود بعانی طبع پستقصای من ۰ تا زبانم در ثنای رکن اقبال قناست
رکن معنت اقلیم یعنی شد دل کیتای من ۰ زین صفت کاره چه عیسی این هم معجز نما ۰ راست کو بی تجربه روح القدس آسای من
بر پسند از ره سخن کر انا احی میزنم ۰ سر این معنی ندانند جز دل شیدای من ۰ آن تو انکو همتی دین کی با اندوخته
ظاهر است از خلق عالم زهد استغنای من ۰ محنت دل با که گویم از کر و مازندران ۰ نقل خاموشی است ایام برک مای من
غرور درویشی ندارم زانکه سید ام بپست ۰ در غف سالار محشم پایه اثرای من ۰ در میانه تا بتحقیق تو ان سالار خلد
میکند اجری ز دست پیرون اجرائی من ۰ کاشی اصحم آلی مولا حسن نالم کرست ۰ همچو حسان بن ثابت اصحاب حبهای من
کمترین مملوک حیدر کاشیم کر فضل او ۰ در سخن بالاتر از عدیت علای من ۰ تا بیاز از سخن نقد معانی می نهم
قلب بی اندازه پیرون ناید از سود ای من ۰ کز ردی امتحان صد بار در آتش زند ۰ جز خلاصان نباید از ستودی می نهم
بر سر بازار تقسیم عیب کو کسی ۰ تا نه عرض متاعی همچو کالای من ۰ تنا غیر از احادی تو اند ز ان جدا
پست از ایشان هم توان ظاهر ستای من ۰ یار بی فضل و کرم سیراب کی طبع مرا ۰ زانکه از ابر بجا در زرف استغنای من

تشنه کامان را سیرابی ان در کرانه ✦ کربلای من شد آبی از کنوان من دارد ✦ تنگه زابلست کان آل عبا کرده اند
قم زوصفش چه دارم را که صیدالمؤمنین ✦ غرقی گر قعر بحر بیکران دارد ✦ قرب سی سال است تنگه زان کاخ
دکیف سلطان این ساقی کوثر که راند ✦ کز بهشت جمع مواری جید در آغوش آمد ✦ شاعری کاشی که این اوراق
[illegible] ✦ تا سرم در سایه خورشید تابان میرود ✦ پای قدرم بر سر گردون کی
درفشانی طبع زنوان سلالا غیب ✦ ساکن ان سدره را از نزل اصید خوان کن ✦ تا رباعی خاطرم را فتح باب
بادل سحر آفرینم سامری را رنگ کس ✦ کین سخن در معجزه نوعی عصا ان میرود ✦ فتح تقدیم معانی بین
پیه یعنی بجای سیرم در مدح شاه ✦ کز بی دیدن فلک را دیده حیران میرود ✦ هرچه برهم نهاده تیغه آفاق
بکمال کبر ابلیش جا بفقهان میرود ✦ در ترازوی خرد بردار و بنگر ساختی ✦ تا ازو بر ماسوی الله چند چندان میرود
سبدار نهای قدرش کس نداند جز خدای ✦ سران یعنی یقین در علم ایشان میرود ✦ تا بقدر قوت امکان خود را برهم
دان همایون نسبت بالای امکان بود ✦ هر که بعد از مصطفی با مرتضی از ره وفا ✦ در رهش پیمانی چو سلمانی آن
دانکه با های و هلاوت آمد کز اینت بحث ✦ در خطابش لیس من امتی چو کنعان میرود ✦ در ره قدر حمید عدل استاد
چشمم قاطع تر از شمشیر بران میرود ✦ [illegible] ✦ جان شیرین بسید بکاکای
آن خدائی کز کبوتان اید پرارم ازو ✦ آن رسولی کاندر و نوحی عصیان میرود ✦ عمل پاک اشتره دانی از شرک فساد
آیه ام استقم ابهر بان میرود ✦ گر خدا بر کفر فرعون از ازل انی بدی ✦ فلم لودی برچه بر فرعون ایمان میرود
هر کز ذرات خدا جزی رواد از زمین ✦ روز محشر بسته بار بخیه شیطان بدی ✦ تا بدان آل و اشیعه رم نازد ان
ازره جد و پدر نسبت بکاشان میرود ✦ [illegible] ✦ کیست آن مهتر همایون نفس
که باو داد مصطفی بهتری ✦ آن وصی رسول زوج بتول ✦ در جهان و مقر جهان دگر
معنی عقل کل در و بجسم ✦ صورت نفس کل در و مضمر ✦ جوهری بود خرد خدا در رسول
کس ندانست قدر آن جوهر ✦ ذات او داد و عرش را تخت ✦ نام او کرد و حیش را زیور
سر نقش وجود و ابسته ✦ [illegible] ✦ کوهر درج آدم از شرف
خاک آدم زمین آن کوهر ✦ بود و عالم پر از مناقب او ✦ زآدم و او بمی شنود خبر
در شستان فطرت آدم را ✦ زاده اند بهر ای او در ✦ زاده این حرف کرده در کتب
معنی از خاتم آخرین از بر ✦ پیش دریای همتش چه بود ✦ قطره از آسمان ثمینه شمر

کربوکشتی لنگر را ✦ باران آسمان پهناور ✦ کاندم گر کند بسیط قرن
بر بحیط کمال او عجب ✦ کیست با فدر او بسیر بلند ✦ چیست بارای او طبیعت حور
مرا بدیکه دیده باز کند ✦ دین ای یقین ز دیده بسیر ✦ تا جهان را درین جهان پسند
برتر از وهم حس عقل ابصر ✦ مرتضی در لطافت احمد ✦ مصطفی از شهامت حیدر
صورت فرخش نزاد فلک ✦ یعنی خاطرش هزار رقه ✦ از جنابش اشارتی رضوان
از دلش استعاری کوهر ✦ چاکرش جبرئیل میکائیل ✦ مدح کویش خدا بعنبر
بیزبان روان و جان چیه ✦ قهرمان جهان و فضل و هنر ✦ چون رود قول تا قولوش بر دانش
خلعت ان اللش در بر ✦ از شعاعات فخر شه شه ✦ در ان آسمان فتاد و شر
بحر قدرش اگر بجوشد بیک ✦ [illegible] ✦ چه اگر گرفت دست بیک
کو بحجه اعتراف کرد بعشر ✦ کز بقول خدا بدست رسول ✦ رفتن خیر تیم بر بنه
پس بیک را بنجاه شیش ✦ باشد از حق زراه شرع بدر ✦ زنه قول خدا بدست رسول
سبیل بوبکر جو دور ای عشر ✦ پس علی در حقیقت او باطل ✦ پس بیک علی نوشت و اکاخر
چون علی دیگری بود بیهمت ✦ [illegible] ✦ رهنمایی که جز علی باشد
رهنماید ولی بسوی سقه ✦ کاشی این قوت سخن نزنیت ✦ بل همایون ما سد فه
قرب بیک سال شد که خاطرمن ✦ بست ارزاد دین ثناگستر ✦ در خراسان و در عراق همی
شعر کاشی همی کنند ازبر ✦ بردم در جهان بمدح علی ✦ کوی دانش ز جمله دانشور
دا ایک اماکه بدش ✦ لافتی ارغ رهل الا سیف ✦ از پی انکه ایست در دنیا
خاطر آسوده دار بغصه مخور ✦ چون برازمحه ایست بعقال ✦ چه زیان کر بهشت کیسه زر
آن درختی که گشته شد در دین ✦ تا قیامت دهد سعادت بر ✦ مال قارون و سطوت دوزخ
ملک زد پس محبت بوذر ✦ نوعروسان بکر فکرم را ✦ تنق از چشک پرنیان بستر
عقد ایشان خدای عزوجل ✦ بسته بزم حمید رصفدر ✦ بار بیان بخت بین کرمی نازد
چشم اهلت برای ان شوهر ✦ [illegible] ✦ مخفی نماند که طائفه اشتباهی که از غلاة اهل بیت دچار
در بعضی از رسایل خود قطعه ازین قصیده و رساله مشتمل بر ترجمه و بیان کرده هم حقیقت حضرت

ایرد و ابطلان دیگران ما عکس آن نمود و مقصدی جواب آن شده و گفته که او لا اختیار رشق اول کرد و میگویم
کرد از خانه نشستن علی و توقف آن در طلب خلافت لازم نمی آید خروج او از شرع بلکه اتباع ایشان بود
بحق تا وقتی که نوبت خلافت باو رسید و ثانیا اختیار رشق ثانی کرده میگویم که لازم نمی آید از انکه در باب
خلافت ابی بکر و عمر شلا قولی از خدا و رسول نباشد انکه ایشان بمیل اراء خود کار کرده باشند بمجرد اجتماع
اجتهاد را اهل حل و عقد که از جانب حضرت شرعیه است در خلافت ایشان معتقد شده بود **و اما قوله** در
کرد جواب گوئیم که ما نمی فهمیم مراد کاشفی است چه مراد او از خالفت شیخین حضرت امیر مخالفت است یا متابعت
ابی بکر چنانکه خلافت در صحیح بخاری و غیر آن بسیط ورست و حاصل مضمون قطعه مذکور الزام اهل
سنت است باکه اگر خلافت ابی بکر حق بود پس بیعت ابی بکر باطل باشد و امیر المؤمنین از بیعت
او باطل بیعت و اگر تخلف آنحضرت حق بود پس بیعت ابی بکر باطل باشد و امیر المؤمنین در رد و جواب
آن مردود باشد و در برابر آن غلطی بغایت بارست و اما آنچه در اختیار رشق ثانی گفته که خلافت ابی بکر
باجماع اهل حل و عقد اختیار ایشان بود مدفوع و مردود است بآنچه **و بجمله چنین** از بطلان این
اجماع بتفصیل مذکور شده و بالجمله محققان اهل سنت چون صاحب اتقان و اشال او اعتراف
کرده اند که اجماع ارکان باب منعقد نشده زیرا که جمعی از اکابر صحابه مانند سعد بن عباده و اولاد او
در مدت خلافت خود حضرت امیر و سایر بنی هاشم و انقال ایشان مانند سلیمان بعقد او
بود و رشق ثانی او بر ابی بکر بیعت نکرده اند اختیار بعضی از اهل حل و عقد و ارکان باب
حجت نیست و اختیار بعضی مانند عمر و ارکان باب بحجت راشق چنانکه صاحب بوقف بر آن اقرار
مصادره بنکه محض نکاره است چنانکه کاشفی نیز رحمه الله علیه در بعضی از قصاید خود بآن
اشعار نموده و بحجت **قطعه** امامت را کسی باید بدین در واجب الطاعة که باشد جن و انس در سلیمان
دار و در فرمان **و** طریق اختیار را خلق جایز نیست در بودی **و** بدی از امامت یعنی قوم موسی عمران
و اگر پیابقا در بیان احوال محمد غزالی فصلی در افضال الابطال اختیار بر و اختیار امام در بعضی
جهة پیشقطهار در مرام بوجوه دیگر ابطال آن نمود و میگویم که چون آرای مردم مختلف است
غالب است که اختیار ایشان موجب فتنه و نزاع شود **چنانکه شیخ ابو علی** در الشفا
صفحا بآن تصریح نمود پس اختیار امام در تعیین امام باطل باشد دیگر اکه اهل حل و عقد مالک تصرف

در بعضی

و بعضی امور مسلمانان نفشه داد می کرد امر ایشان را قاضی محتسب بساز و پس چگونه ایشان غیر خود را مالک و متولی امور
سایر مسلمانان میسازند و دیگر اکه این است بزرگی عظیم است از این و اقل هر مرتبه چون نماز در زمان بعضی
حضرت رسالت پناهی باید پس اهمال آن حضرت در امر امامت تا اخر الزمان چگونه باشد و از زمان مرتضی
کجا برد و اگر در ان مرض رحلت خواهد فرمود سنانی محال این خواهد بود و طلب ولایت و کاغذ در اثنای
آن مرض جهة تعیین صاحب آن امر بسیط بر انکه راضی نبود و با انکه امر امامت مفوض باختیار امت شده
و اگر اکه تعیین امام باختیار است محتمل است که بر خلاف مراد خدای تعالی باشد پس افاده یقین و وجوب
متابعت امام نخواهد کرد و بنابرین مردم چرا باید در اطاعة و جوابت بمخالفت او خواهد شد و نگر اکه امامت
خلافت از خدا و رسول است پس اگر بانتخاب اهل حل و عقد ثابت شده باشد که امام خلیفه الشان باشد خلیفه
خدا و رسول کافی است و در تعیین اختیار اینچه حضرت صاحب الامر در صفوس از حضور پدر بزرگوار خود حاصل
نموده و فرموده که موسی علیه السلام با آن جلالت شان اختیار را بر اعیان بنی اسرائیل برای میقات
واقع نشد الا بر سبیل تعیین چنانکه خدای تعالی در قرآن خبر داده پس چگونه اختیار است در امر امامت حجت
باشد و اعتماد بر اختیار چنین امر خطیر چگونه صحیح باشد و بر آنچه در کتاب تاریخ خواند اورده که روزی ابو العباس سفاح
بنی سلیمان که وزیر خلیفه بغداد بود و از بزرگان بنی هاشم بود بر او گرفت که ما سفارش تو
بخلفا کرده بودیم ابو العباس گفت بلی کسی نوشته بود بدکه در نهایت بلی مروتی و دون همتی بود بنابرین
منزجه اصلاح حال من نشد و زیر گفت تو خود را در اختیار کرده بودی ابو العباس گفت درین اختیار رسوا
مراعات نمایند گر که حضرت موسی مفاد کس از قوم خود اختیار نموده و ملک مراد رشید در ان میان نبود
حضرت پیغمبر صلوات الله علیه عبد المطلب ابن ابی سرح را جهة کتابت وحی اختیار نمود و او مرتد شده
در میان کافران رفت و علی ابن ابی طالب ابو موسی اشعری را اختیار کرد که جهة احکمه کردن بر حکم
کرد و بقول وی از امامت فروی داد و الله اعلم بالسداد و له قدس سره **و** هوای مرتضی والی کرا نیست
هر آنکس را که او در پار پاست **و** اگر جنبش درست در راست باشد **و** دانش را بسیل پاکان چو بایست
خطای ما براند در وی اگر کرد **و** صوابست انکه سیکوم خطایست **و** ولیکن دارم که رحمه الله بدارد
بغیر از آل پیغمبر فرد نیست **و** علوم اولین و آخرین را **و** بغیر از بر تقضیه شکل کافست
بجنب رتبه یوان قدرش **و** مجال نسخه ارض و سمانیست **و** بیمن مولد او گشت کعبه

معظم در نبوت انبیا که فضیلت • حدود حرمت شاه نجف را • نشانی کمتر از رکن یمانیست
بیا تا از ره انصاف گویم • کو بودم گر ترا تسبیح حجابیست • مقام او کشف از حجب خلقانست
کسی را نیست با من گو بیا نیست • بتهلیل و باقبال او برابر • همه اینست تا شرمم از انتقادست
محمد را شناس و آل او را • که با حق غیر از ایشان آشنا نیست • سر مستان مدح مرتضی را
چو کالشمس ملامل حجت سر راهیست • دلیلی کی بسینه اعدای دین را • ثنای چون ثنای اولیا نیست
ثنای مرتضی گویم شب و روز • کزین بهتر مرا ورد و دعا نیست • [illegible]
ولی گر جان غلام مرتضی نیست • یقین میدان که در دین خدا نیست • امیر المؤمنین شاهی که در دین
نظیرش جز که زین همتا نیست • هر آنکو مرتضی را باز بین نیست • میانش جز ز تیر و زره و دغا نیست
کسی کو بغض آنشه هست در دل • نصیبش غیر نقطه وزر نهانیست • تبرک لعنت ایشان کو نیم
که در دستم ازین بهتر دعا نیست • ز آب و خاک یک آید توام • بپاکان ازان اهل هوا نیست
کنار مر بزو در ای نفس است • ازان میگویم بسوی که رهنماست • خدا پرازان از آن قومی که ادرا
علی در دین امام و پیشوانیست • مرا با این جماعت بیستی [illegible] • خدای کیش [illegible] ریاست
امام حق کسی داند سبعی را • کسی اندر ریسته از خطا نیست • خواجو مهر مرتضی در جان کاست
ازان گویم دل از دوم صفانیست • بهر آل حیدر منزل این • مجشر غیر خیبات الخطایست
زمان ملک دنیا و دین آبل • که هر کس بر زبان آید ترا نیست • امید من بهر است فردا
یقینم نیست که میدم مبانیست • ابو العطا محمود بن علی بن محمود المستوفی جمال الدین خواجوی کرمانی رحمة الله علیه

خواجوی کرمانی

گفت نام او [illegible] بهمین نظام در بعضی از مؤلفات از نظر این مستهام رسیده و در [illegible] سمرقندی در تذکره خود گفت که او از بزرگزادهای کرمان بوده و صاحب فضل خوش گویست سخن او را خوش شناسان در فصاحت و بلاغت بی نظیر میدانند و او در آنجمله شعرای نامدار [illegible] بجهت کردی و در کرمان [illegible] کتاب همای و همایون را در بغداد نظم کرده و دران [illegible] وری داده و در اثنای [illegible] صحبت شیخ رکن الدین علاء الدوله سمنانی قدس سره رسید و مرید گردید و سالها در صومعه آن بزرگوار [illegible] اشتغال مینمود و اشعار شیخ بزرگوار جمع میکرد و دران [illegible] در حق شیخ بزرگوار میگوید رباعی هرکو بر علی همسایی شد • چون خضر بسر چشمه حیوانی شد

از موهبت غارت شیطان وارست • مانند علاء الدوله سمنانی شد • و از اشعار اوست که بر ذوق مشرب فقر
واقع شده و این غزلیست • غزل • پیش صاحب نظران ملک سلیمان باد است • بلکه آنست سلیمان که ز ملک آزادست
آنکه گویند که بر آب نهادست جهان • مشنو ای خواجه که چون درنگری بر بادست • خیمه انس مزن بر در این کهنه رباط
که اساسش همه بی موقع و بی بنیادست • دل درین پیرزن عشوه گر دهر مبند • کو عروسیست که در عقد بسی دامادست
هر زمان مهر فلک بر دگری میباشد • چه توان کرد که این سفله چنین افتادست • حاصلی نیست بجز غم بجهان خواجو را
خرم آنکس که بکلی ز جهان آزادست • و له ایضا • کی بر آستانه این در دیر پا
بنشینم آستانه محبوب خود جدا • وقتست کز منازل قرب بگذرم • [illegible]
من کیستم که تحفه ثنا بر رسول • یا خارجی که روی بتابم ز مرتضی • لیکن اگر بکعبه کنم سجده باد بر
بخشد مرا بعزت پیغمبر اقتدا • والی که صحبت [illegible] بوستان قدس • [illegible]
اقصی مرام او [illegible] همای بو ولی • گیتی فروز مملکت آرای المرتضی • [illegible]
[illegible] • [illegible] شفاعت او مید بنجات • [illegible]
چون پرده کون روشن از انوار اوست • [illegible] البدر فی الدجا • [illegible]
چون گشته [illegible] اولیا • فرمان روای ملک [illegible] • [illegible]
[illegible] • بفاک [illegible] • یارب بحق [illegible]
[illegible] • یارب بحق آن حجب آرای [illegible] • [illegible]
[illegible] • آزاد کن ز محنت این [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible] بی نهایتست • [illegible]
[illegible] • [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible] در منقبت علیه السلام
[illegible] • [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible] • [illegible]

گر تو می‌یابد روان بخشد ازو افزار ◆ یا کند مر قدر شاه بخشنده بخشد گر تو می‌آید پسندیدم ازو شکر ستار
ثنا مدح دان چون خلیل الله صفوت علی ◆ خیبر زدان از رسول الله یعنی یا کار ◆ سهراد از آسمان لافتی الا علی
تیغ او از گو هر لا سیف الا ذوالفقار ◆ عالم او را کرا امیر المومنین خواند رواست ◆ آدم او را کرا امام المتقین گوید سزاست

ردیف الف

غزوه‌ها سنوریش کز غزا کرده‌اند ◆ شاهیان را طره چون مطرا کرده‌اند
تا بداند کو سازیش جا آل عبا ◆ اطلس زفت را بهروزه سیما کرده‌اند ◆ با وجود شمه کردن قصه خاطه
زهره‌ران تیره روزان نام زهرا کرده‌اند ◆ چون ز آیدخوش جیش شاه مردان اهتمام ◆ از فضه رازان خرخ معلا کرده‌اند
نعل دلدل را کوه داران چرخ جنبری ◆ موج فوق فرقدش بر طوق جوزا کرده‌اند ◆ رهنمای نصرتی کز خاکسای او
سر ز چشم جهان پاک تر یا کرده‌اند ◆ خون او را کفه سوی باغ رضوان برده‌اند ◆ تا ز آبگونه خیز خورا کرده‌اند
آنکه طاوس ملایک پای بندد دام اوست ◆ جبرئیل اندام کرد و اح حرف نام اوست

ردیف الباء

یار دیگر بر عروس چرخ زیبا بسته‌اند ◆ بر رود زفت ایوان احمد بسته‌اند ◆ چرخ حکمی بوش را بند قضا فرسوده‌اند
کوه اهن جنگ را زین گر بر بسته‌اند ◆ اطلس گلرنگ سیماب گون گلگونه را ◆ نقش پروازان چینی نقش دگر کرده‌اند
یار بر حجت بحق مهدی آخر زمان ◆ نقره چتک آسمان را پایه بیدار بسته‌اند ◆ صد خاتون قیمت پسر مناد از خبر
دیده بانان فلک را دیده‌ها بر بسته‌اند ◆ دانه‌ران کبوتر خانه رهانیان ◆ نام اهل البیت بر بال کبوتر بسته‌اند
دل دران غازی تازی بند کاندر رزم هم ◆ تازیانش شبه‌اند قصه‌ها قصیده بسته‌اند ◆ عصمت احمد سطردان را بر جبهی نگاشته‌اند
قصه حیدر بر دو دان مردانگی کوی ◆ ردیف التاء ◆ الاستغفر بشعر جعلوا علی ذروة الوری

زهره تالسر تحدی زیده‌اند اهل سلیمان ◆ تعلوکر کشور دین حیدر روزنده‌ی ◆ دسته بندلار عصمت دینی تقصیلفی
کاشف کنه خلافت یازدار کشف ◆ قاضی این بنی پسندیدین اهالی ◆ مالک یک پسلونی نایب شهرستان اهل علم
سالک اطوار لم الحدیث تحت ثنا ◆ نعتی علم آلهی خاتم است کرم ◆ کو بر جان فوت روح شخصی لا تحت
سر بپستان امامت دز دریای هدی ◆ شمع لوان ولایت لوخشوالبا ◆ معتدای سروران دکه‌ی این برج بتول
پشوای رهروان راه حق خیر خدا ◆ دیگر از برج امامت مشتلی او افتاده‌ات ◆ بگذر در برج کرامت همچو او کو هر مجو

ردیف الجیم

دی شبی از ابر هم جایل بر جوزا جست ◆ در تفکر سوز ناکم گلبت خضه ارا جست
چون نشوم کز غم سبطین سبطان رسل ◆ جان بتطوران این غم نقطه میناجست ◆ آتش بیداد ان سیکلین لال چون قعلی
ماهی اندر بحر در بر غوک بالا جست ◆ چون چراغ دیده زهرا کشتش زهر ◆ زهره زالان بر چراغ دیده زهرا جست

هجو بر دانش آن رزانش بگذرم چشم ◆ کان نهال نا بغیر ا پیوند بار آورد ◆ چون روان کردند خوان آنرا الهی علی
چشم عیسی خوان بیارید دل تسا بد چست ◆ بس که دریا لاله گردانید آن شکفتا ◆ کو بدریا اب ایجان در دل دریا بشست

ردیف الفاء

در ضعفان بان کف خاتم چو کرده‌اند ◆ بعض اولاد ابنیتی را نقش خاتم کرده‌اند ◆ ردیف القاف

در حیات کاخ فرشش هیچ بر نخشت نیست ◆ شهسواران در رکاب آل زده‌اند ◆ بگذر ادامت بنام آل پیغمبر زده‌اند
خاکیان لاف از هوای خواجه تیر زنند ◆ تشنگان وادی این چو دگر زنند ◆ از شعف بیت شعف از هم جدا زنند
هر کرا چون حلقه تنگ اندر حیدر نقیم ◆ رهروان راه حق چون حلقه این بر در زنند ◆ قدسیان خاکاهیان عشق ایمان پاک را
خیمه بر بالای مقعد خارم افضر زنند ◆ بوستان حیدری را میر سد ز بهر دین ◆ حلقه تا قوس حمد بر در خیبر زنند
گر چو خواجو در محبت خالصی نه در قدم ◆ تا مدار الملک یعنی سکرات بر زنند ◆ ره بترل بر دهر گر مذهب حیدر گرفت
آنچنان یابد که حضرت از هجرت ◆ ردیف الکاف ◆ هجرات شام بر اخترا نوشته‌اند

اموال شمام بر سر خاور نوشته‌اند ◆ ستونیان چه داکشوکشاهی هست ◆ بر اخته تو جهیلکر اوشته‌اند
در باب فضلت آنچه خفته نقل کرده‌ست ◆ در کرد و دار کاه بسکند نوشته‌اند ◆ مضمون روزنامه خورشید خاوری
بر کار نامه انور نوشته‌اند ◆ بر کرد و دی شاه شکین عذار چرخ ◆ از شخط خط سیاه عنبر نوشته‌اند
طالع کرچه است کز خط طیان آسمان ◆ بر صفحه چار پایه بینه نوشته‌اند ◆ یک شمه از مکارم اخلاق مرتضات
کان را دین کتابه بعنبر نوشته‌اند ◆ منظومه محبت زهرا ال او ◆ بر خاطر کواکب از هر نوشته‌اند
در خیبر کشان رود آتش جو قدس ◆ نام بتول بر سجر نوشته‌اند ◆ رمزی که بر بطای خوار بر است
بر نام اهل بیت جمهر نوشته‌اند ◆ وصف خدنگ چار پر جان شکاف ◆ مرغان معنوی همه بر پر نوشته‌اند
از دست رنج اسد الله کی تست ◆ حرفی کز چین غضنفر نوشته‌اند ◆ ابیات شوق انگونی را برادر است
اجرام بر روان بر ادر نوشته‌اند ◆ بالی است از قضایل او چه اصل کین هفت پر کهنه مجمر نوشته‌اند
نقشش بیاد کاه فلک بر نوشته‌اند ◆ بر بکران طاق زرجد عاد ◆ بر بازوی نطاق دو کر نوشته‌اند
لشکر کشان عالم جان نام دلکشش ◆ بر کوههای زین شکوه نوشته‌اند ◆ صفت کران چرخ بزرنام او الفقار
بر تیغ زر نوشته و در خور نوشته‌اند ◆ خنجر کش صف شکن جبل مراد ◆ بر آفتاب نعل سهاز نوشته‌اند
در نعل در کره آن میر ها شیی ◆ تا ان پیغمبر ابر نوشته‌اند ◆ در کوش مدایح شیر خوارند
بر جان مناقب شیر نوشته‌اند ◆ او را که دیده ز ساند بخون دل ◆ اسان بر ولایت حیدر نوشته‌اند

از آنکه پرنده‌ای هوای علی کرد ❊ یارب زخطات چه بر سر او رفته‌اند ❊ این بس که هفت کشور گردون طی کرد
مردان راه دا دقدم در ره نهاده‌اند ❊ اشعار من که مادح اولاد حیدرم ❊ هم بحر شرق کرده و هم بر گشته‌اند
در پرنیان حدیث رواق بخش مذهبم ❊ در حضرت برحوالی کوثر نواشته‌اند ❊ در رشته‌ی حدیث شکر خنده‌ی لبش
بر گلبن نبات لبشکر نوشته‌اند ❊ جولست کرخوادث دوران روزگار ❊ هر دو زخانم من غم او نگر نوشته‌اند
دردی که در دفاتر تقدیر نبشت است ❊ کوئی که بهر این دل غمگین نوشته‌اند ❊ خادم بر این گه بر صنعتی تیغ عقده قلم
شرح خلوص آتشه صفدر نوشته‌اند ❊ خواجه کمال نابه پستان حیدری ❊ بر جان عارفان قلندر نوشته‌اند

گر دستان پستایش ایکار خاطرم ❊ بر چشمه‌های روشن اختر نوشته‌اند ❊ در ایضاً
قرطه زجاک زلیت سیمین بدن ❊ اشک ملمع فشاند شمع مرصع کفن ❊ خیز گران کن و بسیار ان خمار ای گرو
مرغ چمن بر کشید زطرف خار کن ❊ وانکه درین جیب بار پسید سحر ❊ داغ بگلستان جهان بر دل ما نهاد
طایر طارس راغ کرد نشیمن بباغ ❊ گل زخ پستان زرد گشته چاک چاک ❊ یوسف گل بر دای شرق چو پیراهن
لیک بخون کرده رنگ آن همه گلبرگ بن ❊ صبح بسیجا نفس از در جام آمده ❊ ساقی زرین بکف باده گلرنگ بن
سالک دل یافته کمالت روح القدس ❊ چون بنی بشری لوی ایس قرآن ❊ انوری خاوری از سر صدق و صفی
در زبان شیخ محمد ابو الحسن ❊ قاضی این رسول خازن گنج بتول ❊ تابع کیش و مسلمی عرش نشان
خاد شاهی چو شه شعر سپید بدن ❊ انمی پسیمین کشید مهره از اذهبن

چرخ سر اپرده داد مهر سلیمان بپای ❊ صبح مهر و فتاد بر کمر ابر من ❊ زد شب زنگی ترا داد بزنگی تبک
خیمه مهراج رنگ بر سر شاه و فتح ❊ ماه بر جهان پسینه سپید کرده است ❊ آل شمس شمع سر دشمن ابن
چرخ جواهر فروش بر سر بازار صبح ❊ برهش لاجورد ریخته در عدن ❊ خیل شب نیم روز زاده چنین شام
خسرو هند پستان بر و پیکر ابن هنت ❊ مهد چو مهر وی مصر گشته زندان اسیر ❊ قطع چو یعقوب پر هنان مجلس
ساقی زرین قدح از پی زر مطرب ❊ ابن طاق افق ریخته در وی دان ❊ خون شفق در کنار شمع لبان نفس
در دام عشق جگر اهرمن داغ حسن ❊ انکو بود عدار او هر نوا که کرد ❊ دین کو بود ابر بای رخ او کفر زن
رو صفه تحقیق را کیسوی این همچمان ❊ کاشن توحید را عارض آن پشت ران ❊ بافته در بوغ دین قامت تابان ابن
دامد و خلد برین از پی آسایش او ان ❊ هست بیکر آن آن معنی جان را تون ❊ نیست بیکر تن بکر فکر ابن پیشه در اقتن
دوش که بود از حزن شمع افروختن ❊ در ایضاً ❊ پسینه انجم فروز رشته لعل انجمن

تا رش تا توان سوخته از تاب دل ❊ مرغ دل از خون چکان خفته بر بابزن ❊ تا زه ریزم از دل شبدیز خویش
باد بگلگون نم از خون دل خویشتن ❊ آتش می بخت خاک من خاکسار ❊ نفوذ ریطه زده راه ان فتحن
مهدی مهد و داع آنکه خرد نام اوست ❊ از غرف گریا گر دنظر سوی من ❊ کف که نکی بود در شرح حرج
شمع دل تابناک او دزنان بی‌سن ❊ چند درین تنگنا دل غم بستلا ❊ چند درین خیره جاجان بفتگان
خیره چو عیسی برین طارم خضر خرام ❊ کوش تو آب جمال چشم تو اب کمن ❊ از زحل آنکه از کف کرد الیاس
در سر سبطان شرق افسر زر در کفن ❊ در کندت از زیا پایه قطب فلک ❊ با پستان مرد وار بیش زن
آتش خور بزور تر کلک عطارد بجست ❊ منجب بهرام گرکردن کرد ان زن ❊ راه ملای پور راه آلهی بجوی
در بلی پسزی شهوی است سلوی کیان ❊ گر چه نیاز غار از در دار پسی ❊ بگذر چون شکبوت غفلت بر دان تفتن
چون زده کوس این برسر کوی یقین ❊ تخت اقامت چنین بر در دیگاه زنان ❊ در گذر از خیمه چون ماکی بر کوه قین
بگذر از نفی و نهی تا بکی از لا دلن ❊ چون برسیدی بحال ام زن الفقر فخری ❊ چون بگذشتی زحال هیچ مگو هیچ مدان

آ مکنی در دخویش مرشد اولیا ❊ از در ق خاطرت محو کرد و محن ❊ شیر ولی لافتی شیخ خدا الرضا
چند رچه‌ی شکن صفدر غضنفر کلن ❊ شاه ولایت پناه دیر فاکیه سپاه ❊ کهف کلین و سکان زین برین ان
ناصب رایات علم شارح آیات حق ❊ واسطه کاف نون کاشف سر رحلن ❊ مرغ سلونی صفیر برج خلیلی گهر
تاری دلدل و سوار رکبی قدسی سن ❊ از بهر زهراحرم کو هر دریا کرم ❊ روح پسیجا شیم خضر شکندر حشم
کتب این را ادب راحد از الکل ❊ تک تک را خطیب شاه رسل خاتم ❊ کف تقطیم شان محکم تنش مصطفی
خواند زخط جلال نقشش از السن ❊ نعل سم دلدلش تاج سر قدسیان ❊ خاک رو قبرش سرمه چشم پران
سجده زان قدس در حوض عکف ❊ مهوکشان چرخ بر علمش سقفتن ❊ دست مده جز بدا تا نشوی پایمال
فته مشو جز بدا تا بری از فتن ❊ جان ثناخوان من تا بد از جنش ❊ بازنیاید چو مرغ از کرکی برگ من
در رد مهرش فلک شوره بهای کرم ❊ زانکه بود پستار زند خرد نو تن ❊ چون برم از جان او حسرت آل برمک
راز جز او بر مهوشت بی‌کفن ❊ گفت خوا جو کلی است رشته نگذار ان ❊ کاید از انفاس او بوی جز بای سخن

بر اده کلک بر چون بتمال شود ❊ ریزش از چین زلف نافه خیزد خشن ❊ در ایضاً
بوک خانه صورت نگار کرد کلین ❊ کلبت در سنگ زلف کاغذ طرز بان ❊ حروف مصحف چو خش منزه از کم کیف
سطور لوح جلالش تقدیر از چه چون ❊ چو صفر بیچ بود در ادای قدرت او ❊ هر انچه از قلم آید زلوح بر قلمون

بحکم آنست که مخاک مسیح کشور گیر ۰ دهد بهبود ازشان در خش زهره ان ۰ نبات نقش زهره نظار ۰ صنعش
سراز ریکه ابداع بگیرند پیران ۰ فلک بحجج در آمد چو نوم آشنود ۰ فلک بحجج آشنده چون کلام آشنود
ردیف الف
بهاء ری بخشی افزار الذی اسری ۰ که دولت بخشری از فلقش علو دبها
کشود و دیده ما زنا آدمی جهان پیرایت ۰ فکند و بخت انی در مقام اوانی ۰ کشید رخت اقامت بخیر اولاک
جشید طرفه وحی فرخوان الاهی ۰ بعکس بری چو صبح طیب ایز شب ۰ بچین زلف سیه شام گرد طلعی
نماد بلی نظرش افتخار گوشه شرف ۰ مدینه بلی قدمش دودمان در صفحا ۰ نوز مجمع انوار قدسیان کرد و کلیم
زخوان دعوت او چاشت خوار ابراهیم ۰ **ردیف ب**
بمان ابیر کرشد شاه چرخ چاکر او
نمونه ایست ز نوز نعل اسپ او ۰ بخشکه سلونی علم ازان او راشت ۰ که بود و ملکت لو کشف سنجر او
بحکم قاطع کشور کشای مصطفوی ۰ بنی مدینه علم آمد و علی در او ۰ چو کعبه بولد او گشت ران شبیت و ذر
گشت خلق جهان سجد هو بر ابر او ۰ هلال نامی ابرش سوار قلعه شین ۰ شده بهست حلقه بگوش غلام قنبر او
ردیف ج
که ای درک او شو کر شنا مدرست ۰ هزر پرسش اسلام سر پرست ۰ بود هیچ بنور حسبه جانش از ان آن
بنور چشم همبر کر عین ایمان بود ۰ عمیق صفوت و یاقوت منبع رکمان بود ۰ بنور هیچ بنور حسبه جانش از ان آن
کر شمع حجله عمارت از زفر اوان بود ۰ ازان وسیله خدمه زوه پیش او خادم ۰ که اشرفتش در سرا جهان بود
چو نیچ پیش تر از چشم سایر انجم ۰ ز پس اشعه انوار خوش نهان بود ۰ نگشته ذهای زمی قرون ای مهای جاهلیت
چو کر زمه کی دی بجی و مثان بود ۰ درای ذره و افلاک سایه اوست ۰ بر عقدار زواویس آسیا زاده اوست
ردیف د
بدسته بند ز باجین بلاغ پیغمبر ۰ قدر هفت کهکشان در شبع شمس منظر
زنام او شده دامی سه فرع چار اصول ۰ یمن او شده سعادی دو کاخ بیخ عمر ۰ بطبیخش فلک دوده خورد او در پیش
ز ر طبیخ پسیم ز نهد نادن زر ۰ ز سعزه انواع طعام او فلکین ۰ ز شکر انا نصحه کلام او شیرین
ردیف ذ
بزهر خورد ز هر اکر شبل شیر حمله است ۰ سمای سدره و طاس کلش خضرات
ردیف ر
زناه طلعت او کر چشم این روشن ۰ بسره قامت او کشته نکار ایمان راست ۰ ازان زمان که چو چنکش کمک ز ایمان است
خورش هلفظ و جان زهره زهره است ۰ بسهر چو به بسوکش قبای الماسی ۰ ز خون دل چکبری بنکند ز انجار است
استوار ایکه عود سور خلقی چین ۰ بباغ همدم آیند کان باد صبا ۰ حرارت شکر از شهد ز هر خرد او است
شراب سینه صبح از دم پرده او است ۰ بخلق شته آن رشک فتحه سیراب ۰ کر رح نخوال بکر نشو با ز نقش قضاب

شده و ملکت بشمسوار نه مضمار ۰ ره دراز و دو چرخ دا نقش محراب ۰ چراغ چشم رسول و فروغ جان تول
بهار عزت ارزیاده دل اصحاب ۰ حدیث مقتل او کر بگوش کو رسد ۰ شود خون دل جرای او عقیق مذاب
ذکر سپهر بر نام آتشین بجکرش ۰ دو با شکنه چو پرین بهار کاه ز آب ۰ بکر دلاشت ذکر بت بلا بجان بجزیه
کشوده و بال داز بن تیر فاکه ان پیشه ۰ **ردیف ص**
بدان بزرک چنینی نوازنده راز
کز و بلند شد آوازه هفت مجاز ۰ علی ثانی سلطان حیدری نسب است ۰ امام راجح کسری ملکت پرواز
نشیمنه قاس با چار رکن اکفتار ۰ شکسته شهپر او هفت چرخ پرواز ۰ اکر نه او بی ذکری مناقبش بودی
ز کوه قاف صد ابر بنیادی آواز ۰ صبا جو دم زند از کلستان او رانش ۰ ز جان فاخته آید ندای کو کو باز
ردیف ض
طراز کسوت خورشید عطف ایمان ۰ چراغ دیده و سه بود رای روشن او
ردیف ط
آفتاب جهانتاب آسمان علوم ۰ که شد نور ز انوار او جهان علوم ۰ دارد در کز بیان محمد بافر
کل حدیقه دین شمع دودمان علوم ۰ اکر باب مدینه ارشدی مفتوح ۰ بهیچ باب کدای کسی پیان علوم
چو رای روشن او بود مشرق تنویر ۰ شد اشکار چو خورشید از نهان علوم ۰ مفصلی بود از مجمل معانی او
هران ورق که بر اید ز کلستان علوم ۰ اکر نه وضع مصابیح علم نجابت ۰ نشان جمع بلاغت که در جهان او ای
ردیف ظ
بصبح مطلع صدق آفتاب عیسی ام ۰ کیاه خاک ۰ درخش کل دیده مردم
کعبه بشین جعفر دشته نهاد ۰ خلیل خضر قدم صادق خلیفه خدم ۰ فلک بحلقه در پس احدیث حدیثش
سماع کرد ز الفاظ محمد ان قدم ۰ سمای سدره ۰ بکرد حریم کعبه او ۰ مقیم در طیران چون کبوتران حرم
هزار سال ز اقوش عصر ۰ غایت ابدی ز قبضش منفصم ۰ کتابه کر برین چرخ جعبه ای کردند
بنام نامزنش از زر جعفر کردند ۰ **ردیف ع**
بجعفر خلف کاظم امام رباینی
کلیم طور کمالات بوسی ثانی ۰ ز پس که چرخ بر و تیر بوفای زد ۰ فشاند خون دل کو بعل پکانی
بآتش جکر این قلعهای تقلی ۰ شود کداخته چون دهان آتوانی ۰ کر آنچه بر سر او فت بشنود ز خوان
چو زاف حور شود بجمع پریشانی ۰ بدوش در کشد از اب چشم پر دم ۰ زبان بماتم او جا مهای بارانی
ردیف غ
سپهر تقی از مطرب است مدام ۰ بسان زیق محلول کشتبانی آرام
ردیف ف
بسر باغ رضا مر قضای فخیر قرن ۰ چراغ چشم کواست شمع روی زمین ۰ سهیل ارشاد اسلام و خور خراسان باب
شهید مشهد چه نشان طوس نشین ۰ طراوت رخ ایمان این ملک امان ۰ حرارت دل مامون حبیب روح امین

چین نشاد علی نام سوسیه کوهر ❊ زبیج بیست یکی دل بسیج این ❊ فروغ طلعت آن آفتاب اوج ❊
غبار درگه او کحل چشم حور العین ❊ ترا ز قطب بهر بستان معبد است ❊ سرشک دیده پرین کعبه مرتبه او

در الصفت

باب روی تقی آنکه عین تقوی بود ❊ چراغ آتش پرستان سرای معنی بود ❊
جواد در تقنوی بانی مبانی نبود ❊ که ابر بهر عطا رحیا زمی بود ❊ مه سپهر سیادت سپهر مهر شرف
کز خاک روب درش شاه چرخ اعلی بود ❊ ولش چو خضر زنی ده مزرع مجمع البحرین ❊ از آنکه گوهر پاکش بحر نوی بود
تعلق دل روحا القدس بخاک درش ❊ چنانکه میل جوآری بکحل عیسی بود ❊ سموم سم زدش رد رکنار پاکش جست
چو شمع زآتش دل بر بساط خاک نشست ❊ بدان شغاوی سیراب کلشن اسرار ❊ که بهست گشته از تقی النسیم بهار

در الصفت

علی خاصه اسکان قدرت تمکین ❊ علی نقاده ایمان و قدوه ابرار ❊
بدگر بتقتش مفتخر الوالی الباب ❊ بمحل محمدتش مکمل الالقاب ❊ چهار گوشه سجای دهش فروغ جلال
طراز سجه طرازان کنند دوتار ❊ زنار کلین بستان فود نخاطر او ❊ چو عندلیب فوش الحان مدایح شهار
شده است وان کرده زخم خون دل آبی ❊ که بعد ازین که بود در رده مدای ❊

در الصفت

بلذت لشکر عسکری بکاه پسخن ❊ که بود دلیل طوطی نوای هشت چمن ❊ سراجه لهیت زبستان سرا آبی کهن
چهار صفه ذوقت آسمان دهش روزان ❊ سواد صفه اوراق روزنامه غیب ❊ بنور خاطر او خوانده پیشیان نهان
محمد است بحر زجاجم تحریرش پرست ❊ وگرنه از چه چنان کف آورد در هم ❊ بروی شاه بساط امامت کوین
اگر چنانچه رخ اریم هم بوجه چسن ❊ خلیفه کز بجلالتش فصول سکلی خوانده بلقبه خلیفه بکلی ❊ وز خلافتی اند
بمقدم خلف مستظر امام همام ❊ بسیج خضر قدوم و علیل کو بمقام ❊ شعیب مین بتحقیق حجت الاقوام
عزیز مصره وی محمدی بهر غلام ❊ خطیب خطبه افلاک منبی حکومت ❊ ادیب کعبه اقطاب بحجی الاسلام
شه ممالک این صاحب زمان که زمان ❊ بدست راست فوشش سپرده است زمام ❊ با نحطار طلوع طلیعتش فوشید
زمد فوش درخشنده صبحدم بردام ❊ نموده رایت او در خورات رایت ❊ نمود دولت او لایق است منصبه

در الصفت

کز شمع جان من از نور حق منور باد ❊ مدام تن زنسیم مژد محفظ باد
مرا زاکمک جهان سعه قسم ❊ جهان سعوفت و ملک دین مسخر باد ❊ و لکه مهر زمد آل دین را کشش
فدای حکم جهانگیر آل حیدر باد ❊ ضمیر دلش خواجه که شمع انجمن است ❊ چراغ خلوتیان را دوام اشد باد
روان او شده از آب زمد کی سیراب ❊ زمین فست ساقی حوض کوثر باد ❊ دران زمان که بود مرجع مدد بر باد

بیاد از جزیره اهل بیت چشمش باز ❊ و دار الفصیح الیمان خوانده اجوزه ❊ زیاده در بیست هزار بیت است مشتمل
بر قصاید غرا و تغزلیات الا را ایران تذکره نویسان نوشته شده تخمل نکند ذات خواجه کرمانی در شهور ثلثین
واربعین بسیجیده بوده رحمة الله علیه **الفصیح المتخلص بخواجه سلمان ساوجی رحمة الله تعالی**
در شیبه و فصاحت ثانی چسان در اخلاص خاندان ولایت ثالث بوده و سلمان نوده در تذکره و انشاء
سلطنت کرست که از اعیان شهر ساوه و اکابر شعرا است خاندان او همیشه سلاطین کرم مید اشته القاب ایشان
جمال الدین است و پدر او خواجه علاء الدین محمد ساوجی از جمله وزرا بوده و فضیلت خواجه سلمان مشهور است
و شغل شاقه وی سر آمد روزگار خود بوده و است و شیخ رکن الدین علاء الدوله السمنانی قدس الله سره بکفایت است
مجموعه از سخنان شیخ سلمان در مجموعه بیست بعنیده مصنوع دیوان او بر قوت طبع او گواهی عدل است
حکایت کنند که خواجه سلمان از ساوه بقزوین بغداد رفته و در آنجا بملازمت ایلخان شیخ حسن ایلخان
رسیده اتفاقا روزی بشیخ حسن تیری اندانخت بعادت نامی از غلامان او میدوید تیری آورد و در پیش
این چیست تکفت **شعر** ❊ چو در بار رجا چی کمان رفت شاه ❊ تو گفتی که در برج قوس است ماه
دو زانو کمان با طناب بسر ❊ بدو هم پیک کوشه آورد سر ❊ نهاد انه پیش بر سر او شاه
ندانم چه گفتند او گوش شاه ❊ چو از شصت بگشاد چیزه کره ❊ برآمد زهر گوشت آواز زده
شهابیتر در بند مه پرستت ❊ سعادت دوان در پی برستت ❊ بعهدت اگر شاله بر نخاست
بغیر از کمان گر بنالد رواست ❊ که در عهد سلطان صاحبقران ❊ نگردست کس زه بغیر بر کمان

در صفت شیخ حسن راین ابیات سخن افتاد و در بند آمد خواجه سلمان شده و شاه اویس فصیح و سخن
گذاری بیخست و در پیشه صاحبات و دقت اسعتارات بی نظیر سخنان و است و در جواب استادان
قصاید دارد و بعضی از افضل خوبتر از بعضی نمود تر آورد اما معانی خاطر پسیار است بسیاری
از معانی استادان تخلیص کمال اسمعیل را شعاع خود ساخته و چون آنرا در صورت خوبتر آورده بر خود گرفته
واقع و ماوراء دانش، خاتون مرتبه اعلی یافت و سخن او در اقطار ربع مسکون گرفت چنانکه در بین بعضی نکته
شعر ❊ من از بین همه سال یا خلق دان ❊ گر فتم جهان را بتیغ زبان ❊ من از فاوران تا دم باختر
زخورشید دم امروز مشهور تر ❊ و خواجه سلمان در ساوجی ❊ بدو اشارت سلطان اویس ال شاه خاتون
اگر قصاید غلبه را جوابهای دلپذیر گفت و صله آن قصاید چندین ولایت رای گرفت صاحب مکاتب

فصیح خجندی در قصیده مدحیه خود گوید
سلمان تبریزی در قصیده مدحیه خود گوید

بهارستان گفته خواجه سلمان ثنا گوی فصیح و سخن گذاری ملیح است و در رسالت اخبار از وقت استعارات
بی نظیر افتاده است و در جواب بهارستان دان مقابله دارد و بعضی از اصل خوبتر بعضی برابر بعضی فروتر او را
سعادی خاصه بسیار است و بسیاری از معانی استادان تخلیص کمال اسمعیل اشعار خود را ادا کرده چون
آزاد صورت خوبتر و پسلوب مرغوبتر واقع گردیده محل طعن و ملامت نیست شعر معنی نیک بود
شاید پاکیزه بدن ٭ که بهر چند در و جامه دگران پوشند ٭ هنر آنست که گهی چو خود پشمین زیرش
بدرآرند و دو اطلس بر تنش پوشند ٭ اورا و کتاب مثنوی است یکی جمشید و خورشید و دران چندان
تکلف کرده که از چاشنی گرده و دیگری فراق نامه و آن کتابی بدیع و نظمی لطیف است و عبارات
وی نیز بسیار بهست مطبوع و مصنوع است اما چون از آتش عشق و محبت که مقصود و اصل آنست خالی است
طبع ارباب ذوق بران اقبال نمی نماید امیدست تمام کلام بهارستان مقبول افتد بالجمله
بالاعداء اما در اکه نسبت بتصرف در معانی استادان خواجه سلمان آسان نموده و دلاوری
شفقت عذرخواهی نیز فرموده فی الحقیقه در بساط سخنوری چه جای خودنمائی تراشند و شرط عذرخواهی چیست
در دیباچهای رسوائی خود خودی باشد اما که گفته بالطبع ارباب ذوق توجه بر غزلهای سلمان نمیکنند
و همانا از اقدام شتر این غزلها نزدیده و خود خبر ندارند یا بصاحبان ایشان سپرده از شعر خوانی
ننمایند و مناسب این مقامست اگر مولانا نظام استرابادی در خطبه دیوان خود آورده است که شبی
در رفتم دیدم که جای بصفهای است فحصی پیشتاده و در فکر افتاده و بحزن گریست و از پشتم گریست متحیر
زنتم سلامی گفتم سر برآورد و یک تک گفت شما خواجه سلمان ساوجی پرسیدید گفت بلی پرسیدم تفکر از اطناب
نمود و پیش طلبیده و معانقه همصافحه کرد گفت رحمت بادکه بوادی قصاید ما بگذارید ما بگذاریم گفت
برگشتن نهاد و مشفقانه توجه نمود و با وجودی که او چنین ملایمت را مرعی داشت فقیر گفتم گیرند را
بلا زبان شما اعتقاد بسیار است لایق حال شما نیدانم که شما اشعار مردم القصه رد کرده باید بی
اشعار تضمین دارین شعار را سترده بسکوبند بگا گفت گفتم از جمله در تعریف عمارت گفته آید بیت
این آن اساس منیت که گردد خلل پذیر ٭ او وقت انحیال ان گشتست الساء ٭ فرمود ندکه چرا اقتفا نمی
مولانای عبدالرحمن جامی تمکنی که او از همین قصیده مرثی از افکنده کرد و شعر کالبدرنی الدجیه
والشمس فی السماء ٭ بقادری که سموات بی ستون برساخت ٭ عمارت کاسمهلت کل الیه اقدیر

بعد آتش دعلی

گر تجربه مصرعی که خواند بشنید باو دم چون پیدا رشدم و نقص کردم خجلان بود که ایشان فرمود بوزنه
ازین واقع که رسوخ اتقان دبقش قصیده و بیشتر شد امیست تمام کلام مولانا نظام استرابادی
و بعضی از انصافان که انگشت ر در شعر سلمان ظهیر دابر در ترجیح میدهند شعر سنجند و شعر ظهیر را
بر ترجیح میدهند خاطر اغوش ایشان آنست که بدلالت اقوی خود را از اهل تمیز قرار دهند
بانشعر خود را بر شعرا ترجیح نهند چه اگر ظهیر را این بیت پسند است شعر زاعتدال هوا حکم
جانور کرد ٭ اگر نه تک تسلم صوری کند نگار ٭ خواجه سلمان را این تقدم لیندیست شعر
بسان غنچه خندان همی بالد ٭ زاعتدال هوای بهار موئی را ٭ اگر ظهیر را این قطعه دلپسند است شعر
زلف نگار ما ای پیرا هنگی دیست ٭ وانگه بخشم و ابروی نامهربان دیست ٭ هندو ندیده ام که چو ترکان جنگجوی
هر چه آیدش بدست بیتر کمان دیست ٭ خواجه سلمان را این بیت بی نظیر است ٭ چشمت بغمزه کرده
عالم خراب کرد ٭ کس هیچ کشیده بمست چنان دیست ٭ باعتقاد مولف قطعه ظهیر معنی محصلی دارد زیرا
که مضمون این اسلوب بستعارف که میگویند فلانی را هر چه بدست می آید تیر دکمان با کتاب و مانند آن رسیده
آنست که او انچه را نچه ری دیگر معاوضه میکنند و آن خونخواری مینماید و در ما و شعر ظهیر این معنی ادا نیست
می آید بر اگه مراد نه آنست که زلف یار دلهای گرفتار خود را تیر دکمان معاوضه می نماید بلکه مراد آنست
که آنها را تیر دکمان گرفتار چشم او بر است می پندارد و اگر این دو قطعه که انوری و سلمان در
تعریف اسب دارند شهسواران بعضا و انصاف نظر تامل کنند این بچاره را در رعایت جانب سلمان
معذور دارند که حکیم انوری میفرماید شعر بتاراک اقتدا زان کبک تیز آتش نعل که بارگاب تو خاکست و باد مهار
بشکل آب و چون زره آشیب ٭ بسیه بادو چون در آید از بالا ٭ زمردین شمیل اندر او غالیه مجعدست
بدیبه و مهره انعی بر دن کشد زقفا ٭ مگر سیاه ابر نشانش بقدیر ٭ و اگر نه کی بغوشش رسد سواد زاگاه
بدخل و خرج غباری که غلش انگیزد ٭ کند ز مجمره اگو د و کند زگ صحرا ٭ جهان نوردی کامروزش از برای کیست
بعالمی بررت کاندر بود فردا ٭ خواجه سلمان ساوجی میفرماید بزیر زین اندر تراست شیر کمی
که نعل او بگل تیره آفتاب نداست ٭ هلال نعل ستاره پستام گردان سپر ٭ جهان نورد زمان فرصت زمین بساست
جوان چو دولت سلطان و ان چو فرخی شهنده همچو اعادی رسنده همچو قضاست ٭ بلنده پایه چو همت فراخ راه چو طبع
گران رکاب چو حکم سبک عنان چو هوا ٭ شب سعادت ارباب همت گرد که رهنمای سحر در سیاه پیداست

ز راز شب کند بشتی اگر آن بو وی ✤ که روز رستخیز از پیش شب بر خاست ✤ ز اشتیاق تمش رفته عقل در آتش
شکال آذری بستبهس او بر پاست ✤ بسعی قوت بیرش رسید بخاک زمین ✤ هزار بار خصیص زمین بر اوج سماست
خدای جای تب بالا سحاب را نامد ✤ ولی عرق کند این آن عرق حیات

در مناقب حضرت امیر المؤمنین علیه السلام و ذکر شمه از فضیلت او که افضلست

ای زین آسمانست عالم الا شده ✤ در هویت ایمان چون زر اندوده شده ✤ طاق محراب تو بی شکاف آب آسمان آمده
نور او قربات تو قرب او ادنی شده ✤ در فضای بی شکاست شرع این قبه تو ✤ در هوای بی کفایت عقل جان والا تو
با صحبت خاک عزت بر سر جنت زده ✤ کز تو در خشت آبروی عنبر سارا خته ✤ صدقات همر ساکنان را جنت نور آمده
حلقات روحانیان را عروة الوثقی شده ✤ هر کجا در فضلت عقل خوانده است ✤ انس جان کویای ثنا وحدت فتا شده
گر تو دریا یی چه داری کان جنت در کنار ✤ در تو کانی کی تو را کان معدن در شده ✤ لطف حق او را رحمت در او جان یافته
آسمانی افتابی او دولت پیدا شده ✤ آفتاب گیر یا در یای ذر لافتی ✤ فخر آل مصطفی مخصوص نص عالی
آنچه جوکان همرت از کف احسان او ست ✤ لاجرم کوی قوت از خم چوکان او ست

در وصف شعر

شعر بر سند نشسته عقل تمکین یافته ✤ حیف است با پیکر نشسته فتنه در زندان او ست ✤ با شهر علم منجو اندش اما در عقل
عالم علم است گر چه عالم علم ان اوست ✤ با همه وحشت که دارد آسمان چون بحکم ✤ گوشه از کوه نشانهای گوشه ایوان اوست
خاطر او صفا تش چون آمد کف چون ✤ نافه در موش دل هر گشته جا جیوان اوست ✤ خاک فحی هوش گفت در تقدیر این
فن خالو نوع از حق فزان اندر شان اوست ✤ آنکه ذات او متقدم بر وجود عالم است ✤ بهر ایجاد وجود او وجود آدم است

در وصف آب

ای برابر کرده از ذوالجلیلت بر وفا ✤ آب لوفون ملائکه ست بر قوم کوا
بوده با لوب همسر از صبر در شکیب ✤ گشته بحیر مثل همدم در خوف و رجا ✤ از رایت حکم شکور اندر مثل آبی
نوح را در شکر گزاری خدا لشکور کرد ✤ کز بطاعت گفت عیسی را و اوصانی بالصلوة ✤ او بقیصوم الصلوة و الزکوة حق ندا
در رجوة مصطفی را کوثر آمد بر رسید ✤ گشت منزل بر غدا از تو نقض انا ✤ در سلیمان خلعتی کین غلیمان یافتست
آیت لمکا کبیر اخلعتی تشت افکند ✤ میکنم اقرار در دارم اقتفا بی مکر ✤ در ره دین زفت خوب بعد از مصطفا

در وصف شمشیر

با زبان بی روح گفت با محمد اشکار ✤ لافتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار
گشت بر غان شاخ سدره برگ داده ✤ بر جهت کز دیبان عرش از برگ داده ✤ فهم بر مشکلات ای ان بگشوده اند
دست و طبعت تیم در زر افاک برگ داده ✤ قدرت الخرج در فضل سلاسل خوانده اند ✤ نوبت با صحف اندر با تیم برگ داده

یکه لیت

یکه لیت در ولایت کز دخول لا یست ✤ کز فعالش دیده و کردون منور کرده و اند ✤ کمیتان در ولایت روی هیجا دیده اند
کز سواد شش کبیسوی شب اسعد کرده و اند ✤ فرقه اش را دولت دریای عفی ایمده اند ✤ آفرینش را کفت فهرست اقدر کرده اند
ختم شد بر تو ولایت چون بنوت بر رسول ✤ در رثیه ✤ شیر یزدان ابن عم مصطفی زوج بتول

ابن عم در خط آل عالم جان یافته ✤ دین عم در عالم جان ملک ایمان یافته ✤ ابن عم با سیف جان بالا سر آن جا یافته
پس چو عیسی آیه بود رشید بابان یافته ✤ ابن عم با خضر بعد از جنت راه دراز ✤ در سوا بصر جنت الجیوان یافته
ابن عم با کنت ناقل دین عالیجاب ✤ دست کتابی در فصاحت مجو سجحان نیافته ✤ ابن عم کز بوجهین التماس لطف حق
ملکی زیبا تر از ملک سلیمان یافته ✤ ابن عم در بارگاه مقتدای انس و جان ✤ با قصه جبرئیل خور از مستطاب خوان یافته
ابن عم پرستان فخر آل مصطفی ✤ تربه حسانی و مقدار سلمان یافته ✤ جنت قاطع امام حق امیر المؤمنین

در رثیه

بحر دانش کان مروت لطف رب العالمین ✤ تا گه دریای جنت آسمانی میکنم
هر چه لی مع ترا شندگان رایی میکنم ✤ آزرده ی جنت دارم در بحر جهان ✤ چنین طمعی نه آخرتی جبای میکنم
مازرا دافتاد کان ذالدر گشته ایم ✤ از ولایت التماس رهنمای میکنم ✤ با سلک کدای که آیت گشته ایم
بر سر شاهان عالم پادشاهی میکنم ✤ در حق شیر الامام اشجع علیه السلام ✤ در حق با شیر آمد علی با همه
همگان فصلی درین بابت در باب میکنم ✤ هر کس از ظل بجای اتقای میکند ✤ فرزان میان دار اجتبای جبه بر اجتبا
کور چشم مخالف بر چینی منتظم ✤ راجی نیست تو انم نهفتن را در است ✤ سنگها بر سینه کوبان جاهلیت عرق
پیر و زالان ذات آی ای بر این علم اخر ✤ هر سگی گرد و بسی با شیر یزدان پنجه زد ✤ گر همه آهوی تاتار است و صید آهوی
یا امام المتقین امغیثان طلبیم ✤ یک قبول صید چو ما را تا ابد برک او ست ✤ یا امام المسلمین از بس غنیت دا کبیر
خود تو میدانی که سلمان نیز اهل بیت ما ست ✤ رو فضلت را سن هوا دار م بکان فضل دار ✤ آفرین دل در رهم دا یم بر ان جان جهان

در نعت

یا ابا عبد الله الطف قابلت صحبه ✤ چون ره اشد حاجت ذکر آید سم است ✤ مولا یا کاتبی بیتا ی آنت له

در تجنیس

و خط کتاب مجمع البحرین که از مفتوحهای اوست از خود تغییر محمد بن عبد الله النیشاپوری بتوفیق
او که در قصیده ردیف کل گفته است ✤ مجو عطار از گلستان نشاپور م دلی ✤ خار محرای نشاپور م عطار
موافق افتاده و در تذکره خود گفته که بوله دشتاء او نیز است و وجه توفیق میان این دو سخن
بر کسی عارف باصل فرع دولایت نیشابور باشد پوشیده نخواهد بود و در تذکره مذکور بهمین طور است که بدانی تا
در شیوه سخن گذاری ساعد طبع فیاض او بوده و با وجود لطافت طبع سخنوری مذاق او را جای آن فخنه غرفا

چشانیده و اند نام و شهرت در دنیا در نظر همتش حسنی نیوزی و شاعر طامع ترا و اناکسی بودی در ابتدا حال از تبریز
که مولد و منشا او بود به بیشاپور آمده و از مولانا رسیمی خط تعلیم گرفت و تخلص کاتبی بدان سبب یافت و آخر در علم
شاعری و سخنوری مجسم و ملاسمی شد بنابران از بیشاپور بهرات آمد و قصیده در ردیف رکس کمال الدین حسین
بخوانده و میرزا بایسنغر جواب بگفت و بنابرزخمت اعجاز و حسادت میرزا باد القاقی نمود و از بخارا و از هرات
پرون آمده بجانب استراباد و کیلان و دشت ان افتاد و به میرزا شیخ ابراهیم شروانی او را بگذاشته تربیت کلی
نمود و رزدادی داد از غایت بی پروائی بکار و بیار انگ فرمتی آن فاضل لسانی گونه کیمیرزا شیخ ابراهیم
صولت قصیده در ردیف لگ که مشهور است کاتبی را داد و هزار درم شروانی بخشید و او در کار و السرای شماخی بیاه
آن نقد را بریشان ساخت و بشیراز افتاد و اسپستقان در یغ مذاشت بیست بیجوز و بعضی بتبریز او زده بدند و زنی
خادم را گفت که بطلبی کند از جوان آن نقد ها بهای یکمن آرد و جو بدیشوا این نطفه گفت بیت بطلبی را دی طلب
کردم که بجوائی پرود تا بتوان آنشکار را مهمان ساخته گفت طلبم و نبه کرد یم که خواهد آرد و گفتم آنگه
آسیابای چرخ گردان نشته بعضی از اصحاب او را ملامت کرد ند که پادشاهی زادرین نزدیکی دو هزار درم
داده باشد و تو اکنون بهای یکمن آرد نداری بساط سلطان ازین حال شکسته کرد و مولانا فخر بود که اگر
من بدین زر تحول دارم و فخر ایجی بساط نم باید که جواب بحاجیه گویم الا گاه او چنان بمن نوشت که یک پیرو دم
من بتبریز کس انرا نیست تو دم هرگاه کرد او چنان خواندن طلب دارد بدین کس حواله نماید که او
پستقان را بر من دلالت کرده و شما غم گنجینه شروان مخورید که بدین تهی نخواهد شد و نیز غم من مخورید در نظلی
من دلشکسته مباید آمد که گنج معانی همراه دارم و از بدمروت مفلس نخواهد بود و مولانا آخر از شروان به تبریز
آمد و از انجا غربت اصفهان نمود و بصحبت شریف مفخر الفضلا المحققین خواجه صیان الدین رکن رحمة الله تعالی
شرف شد و در علم تصوف پیش خواجه سلمان لسخن خوانده و او را شناختی کامل داشت و داده و از اصفهان قم را
بار دیگر بدیار پیشتان داد و او را بر کرشید و از شهر ستر آباد اقامت نمود و حکام و اکابران و بار تعظیم و تشریف
او را کرامی داشتند و از سر وقت بجواب چیپ شیخ نظامی مشغول شد و اگر کتاب مخزن اسرار را جواب بر وجه
صواب گفت و فرهود پسنه تسع و ثمانین و ثمانمایه که دوای عالم و دران دیار واقع شد و او را جواب بر لبک تمام
گفت مولف گوید که خدمت مولانا اگرچه در خطب بعضی مشتوبات خود را نموده و او را کار اهل بیت بوده
مدح خلفا گفته نموده اما در قصیده که در او آخر عمر گفته و دران قبل شیخ شای نموده بسلطان آنجا

اسکندر نامه خواهم عرانه و چه تو بگذارد دوی عمر رفته آنچه را بید مر رفته است غیر از ثنای ایزد نیفت ی دل
هر چه نگان شنید دام گفته ام اینجاست غلمان زبید مر خط آزادی از بخشد گویند کابتی ز غلمان مر است
فتان اصبان شیعه که پیغمبر لشکر انجیزد و زبان خود بتقیه حاجت ندارد چون
سیل رواج اشتهار کلام خود در اطراف بلاد عالم و از مدد اهل سنت و جماعت را از سواد اعظم بشمار مذاجم
بنگاف نام انصار را در کتاب خود می آرد نی الحقیقه این قسمی از دنیا داری دانوعی از حیله پر کار است که بهره
حقیقت آن از پنگانان مخفی و متواریست بیت انکل که رکوی آشنا نیست دانند که شاع ایگانه است
و از جمله قصاید مولانا کاتبی که در مدح حضرت امیر المومنین علی علیه السلام واقع شده این قصیده و ابیاتی
نتیجی ازان مذکور میگردد و تلطف بچشم عقل تا بیم بیعبر کنج زر است ولی چو در زنگری اژدهای غفلت است
بعمل و از بهر از راه نکتری پیش آر گو در اپس این پشتک پار و در گر است درون کبند گردون بکار گاه دلش
گرد هزره بهر سو کخانه پدر است گو اگر گنجم کار زنی بیست نکو که خار خار گر جهل ازین اگر نگر است
اگر فلک بوت پرده دار بهر است بپرده داری دل در نه که پرده در است زوال دایره فقر جوی اهلیت ازین
که هر چه هست بین دان زال انگذر است مشو چو ابلیس زجبه سیده و با ذل باش که ذیل بدر تو سر نگون سیه است
رهان گو اکب ایثار بر سپهر اثیر ز بیخ ذلک گو ایثار را بی اثر است هنر شناخت اگر جمله دست افزار است
اگر ز بهر اکشت خویش صد حفر است بهر اچو در زر شاخت حلقه بگوش در محیط بخف کاف بیکر است
دیریم اکاکان کف علی عالی قدر که از سحاب علو شش دکون کیطر است بران شجر که فکنده ز همت سایه
شمال سپهر شش چو دار قر است بخم چو هر بشیر چرخ سیمایش قطع با دیهای سلوک را بهر است
قضای بادزه کبر تو از ز قطع رسید گمی میت بدیهاستو چه جانور است رسول گفت مرا و ادیه محلم
تو خواجه اپس اپل بشاه زچه است غیب دان خبر ایا جید او ز دبیلی که در بلا و ولایت هزار ازین چیز است
زبان اطیران این جعفی طیار که هیچ طایر قدسش هزار زیر پر است بدان چنر الا سود است مولد او
چو چو هر است ندانم که مولد تبریز زنی همای همایون که تو طی افلاک بخنجر نصه جلالی کمر زنگ دار است
تراد خون بنی در زمان مهمانی حدیث ملک ملکی کینه احضر است بر آفتاب دران عصه حکم فرمودی
زبار گاه و قایع بهند شد چه میل چرا که پیش کمانی تو نظل شیر خور است زدلدل تو عداوت زاهل بیت مپرس
بذوالفقار تو یاری زپاکی گهر است ندیده چون تو سلاسل کشای در دوران ملک سپاه صبان چاکر تو مهر است

دران اردوی رادم نیافتم چون تو سوار ❊ قضا که موکب آرای لشکر قدر است ❊ شهانه عدت این کز بهجت دانی
چراکه داغیهای چنین نه مختصر است ❊ طریقهای چنین از طرق نیست بیل ❊ بشیر غوته تو اندر آزادی سبز است
مراب یاد خوان که تحمل سبز پیچم ❊ مغله است که عشر عشیران عمر است ❊ هزار تیر عمر بر پیش دل گذرد
خوشم بدین تو چون بر چه پست در گذرد ❊ حروف نظم دلاویز خواهیند انم ❊ که مارد دل بر آشوب اختران
دوای ریش دلی کاتبی ز خلق مجوی ❊ که میل مرهمش راخواص نشیه ست ❊ بعلم کوش ز عربان تن کرش آشوب
که جوهر میوه چون پوست شد لذیذ تر است ❊ وجه جاهل اگر در رنج هیچ بود ❊ چو کرم مرد هنر گو دران میله دراست
بیش عزه که دارم عصای بقل مداست ❊ که دست نشه دراز است چون براه مهاست ❊ بسا زر سخم کاذری سخ خیزی
که واعظای بخوت چو چرخ بر جگر است ❊ گرداری مدری از برای خاطر تس ❊ که روح تخته هر در باز خاطر است
زیر سحل سخن گوی تا خسته و کوبد ❊ که شهد معنی سخول سنگ نیکر است ❊ سوار از زنه راه صعب گوی از کشمار
جوی ترس اگر بخز ران چو شیر راست ❊ همیشه تاسخی از کوه بر بهشت بود ❊ که موسمان همه را چار جوش ان خود راست
بهرق باد ر افل پاسانی کوثر ❊ که طاق غم او بهشت سخت دراست ❊ واز ان جله این قصیده دلیست
که اشخی آب آن نیز مکو ریکر دو شد ❊ ایدل سخن زدست دان تو ز آب کن ❊ آباد سار کعبه خیر خراب کن
خاک عدو بباد دهد از کرد دلد لش ❊ دز دگر تیغ او جگر خصم آب کن ❊ ماهر که آن جناب کف الش کش کر
دز هر که اجتناب نمود اجتناب کن ❊ پیچ خار جی که نه دز دگر حمد راست ❊ در گردن سکان جهنم طناب کن
هر چشمه کز محبت اهل الله باخت ❊ بشکن چو سفال کلاب شراب کن ❊ شاه ار آب موکب دز دگر اله است
آهوی چرخ را همه تن مشکناب کن ❊ بر دار تیغ دز دی ز نهین سان بوچوان ❊ وان بحر ار نگاب بی اجتناب کن
گر خاک شد مخالف اولاد پاک تو ❊ دز رخ بیاد او ده و غدش غذاب کن ❊ و چرخ لاعب این حرکت کز اجون اسد
در ام جنش آب اهن بر لعاب کن ❊ ای نوح اهل بیت نبی باسفینه ساز ❊ طوفان بتر ز یکسوی جو راضطاب کن
ای پادشاه خیل عرب ثقت تو شوش است ❊ لشکر کشان بخت تو عجم را شتاب کن ❊ ای تهمتو اعجم که آخر از زبان
از دست رفت موکب پا در رکاب کن ❊ تو بوسعی نقاب تو حیفت حسن خار ❊ در جانشین پرده دار اقتراب کن
ای خارجی کنیه نا خوبش را کبش ❊ چندین کنا بهست ترا یک ثواب کن ❊ انگور زهر خورد چو اوی امام را
سیحان قبول ساز دمنوز ثراب کن ❊ آن جنس کز خون موی غران جوی خورد ❊ کو چو بخل وادی ایمن رباب کن
آتش پرست بست گر بد کند باد بوش ❊ دز بار گاه ال اسد الله کباب کن ❊ پشیم نازستای کو ثر اگر روا

مارپای شتر آب طهور حضاب کن ❊ الملک الاعلی قصاید خواست دز انجله این جریده زهر است که گفته می شود شعر

مذکور است که مولانا در تشمه فاضل بوده و در فنون سخنوری نظر خوب نداشته گویند که از فضلا ولایت
نصیبی تمام داشته و کبار و نیاکم التفات بوده ازین سبب است که گویند مولانا ضعیف الطبع بوده است
چه هر مینه هر کس از دنیا معوض باشد و دنیا از وی روی گرداند خواهد شد چنانکه یحیی ابن معاذ رازی قدس الله
پسر وزیر بوده است که از دنیا منصرف ترنده دیده ام که اگر به مشغولی از تر تبه مشغول است چون ترک
اکردی او نیز ترک توسیکند و جناب مولانا خود تر در بعضی از اشعار خود آن اشعار نموده و گفته است

طالعی دارند هم که از پی آب ❊ چون رویم سوی بحر و بر گردد ❊ در بدر دز خ شویم پی آتش
آتش از یخ نیفسرده دز گردد ❊ دز نگو دالتماس پس ننگ کنم ❊ پس ننگ نایاب چون گهر گردد
بهر حال شکر باید کرد ❊ که مبادا ازین بتر گردد ❊ این همه حاشا ست پیش آید
هر کرا رد رنگار بر گردد ❊ ظهور مولانا شرف الدین ❊ در روزگار دولت پادشاه صاحبقران
امیر تیمور گورکان بوده مدیح بسیز ابر انشا خلف صاحب قرانی قصاید غرا دارد و بسیز امیر انشا و ادرا
رعایت کردی و زر دادی و مولانا با ندک فرصت آن دل ابر اندافتی و انطلاقات بسیر بردی و در آخر
عمر نهایت پیری مولانا از تبشاپور به بیه اسفرایین که تقدیکاه حضرت امام رضا علیه السلام مشهور است
تقل و سوء باغی داشت و در انجا بسر می برد و با مردم کم اختلاط کردی روزی جمعی عزیزان بزیارت مولانا
رفته دیدند که در حجره بسته است چند کز در بزدند مولانا جواب نداد کمان بردند که مولانا عمدا جواب
نمیدهد یکی از ان جماعت بر بر پسر ارفت دید که مولانا سر بسجده نهاده و فرو آمد در سر ا کبشود و ز بران
در آمده مولانا سر بر نیه است تحقیق سر مولانا را برداشت دید که مرغ روح بر زکوار ش از قفس بدن
پرواز کرده و یاران چون باران اشک خونین در قفای آن دُر دریای حسرت ریخته و مولانا را بعد
از شرایط اسلام در قدمکاه امام معصوم دفن کرده اند در بست مبارک مولانا این رباعی را یافتند
بر کاغذی نوشته بود که

ای شب ز سر صدق صفای دل من ❊ در یکده و آن روح فزای دل من ❊ جانی
آور دکر بستان و بنوش کفتم تخور م گفت برای دل من ❊ مولانا نهایت پیری رسیده بوده و فات او
در تبشاپور شده و اتفاقا نایه روی نموده و خدمت مولانا را در غربت سید انبیا و شفیع ایه ای علیهم الصلوة
والسلام سینه فشر اتفاقا نایه روی نموده و خدمت مولانا را در غربت سید انبیا و شفیع ایه ای علیهم الصلوة
والسلام سینه فشر اتفاقا نایه روی نموده و خدمت مولانا را در غربت سید انبیا و شفیع ایه ای علیهم الصلوة

بناز ز عقل اجان دل ابهر سرور غالب ❊ امیرالمومنین حیدر علی ابن ابی طالب ❊ بنی ندر مقام مدحت بنی آن شیر یزدان
چنانکه اندر خطاب انما ولیکم خدا غالب ❊ مکرر آن بود در حق بقول حق ثابت را ❊ حوالة بکرر احد در این مجمع کلام واجب
بپا ای اگر نیکوی گه ایمان و اصلا مم ❊ نگفتی کس در این معنی تو ای کس این موجب ❊ کن با عقل سپاری ای بیانا اگر آگاه
ز حق چون خارجی خارج بشک چون نا صبی ثابت ❊ اگر تفصیل حکمت زین بپرسی حق بود اعلم ❊ واگر در جمع عصمت زین نگویی کس نیابد عیب
تو کر طاعت کنی ای جمله عصمت باشد ❊ که زد معتقد بهتر بسی از آنکه عجب ❊ تو بوجهلی همیر راه جان را
چو زنانی کنی زنقد و جانی کنی در طلب ❊ در اخبار عرب بخوان زحرب عوانش ❊ کرت بار بستان دین مصطفی را
ابا کاک حقایق را خرد مند آر رهبر ❊ وبا کنج حقایق را بهنر دار از و ملکاب ❊ عطای آن شاه خوان کز بر بزرگی تو هم
نوازی این پریشانرا که محتاجست تو را هب ❊ بعین کرمات بنگر بر این بیچاره غرا را ❊ سمع اجان دوان اصغا کند این نکته را
بجای بیم رجا را که در کن سر افشانده ❊ مدیح بحر و بر زبر کنا فیض صحاب ❊ ازان بحر کرم بنوش غیب کی بخش خوش آید
شفیع جرم نا اهلی که مهر با نفش خوانند ❊ بکرد و زبان و طبع لطف انوع مهرا ❊ براجب گفته جاری نا شایستی نا واجب

و اما ان جمله این قصیده و ایست که در مدت و بنا کفته در ذیل در مدح و ثنای حضرت شاه اهیا
اظهار او سخته تقصیده و مهنت شعر ❊ حجاب ره آمد جهان دمدارش ❊ زره تا بندا زدت بر مدارش
چو بیچه بیت رنج از محنت مجوئیش ❊ چو بیدا ردت خوار و غرمت مدارش ❊ چنین است کرد و ان کردان کردش
چنان است در ران و راد و مدارش ❊ بیاد وی تا ب تیر شش بیزد ❊ نفیم حزن ان و بن بهارش
نه با راحت وصال او رنج هجرش ❊ نه با نوشش حزنای آمیخش فارش ❊ صفا قدح نوشش او تشین نیزد
پیچه که زهر با خو تنکخوارش ❊ رخ دل زمعشوق و بنا بکردان ❊ کی منظر دیده و بر اشطارش
که ست ابود بهر او کشته کشته ❊ بهر کوشه بجون تو تا عاشق نزارش ❊ چه مهی کی کند ، بر جوان طبع
اگر چاره تش بر کنی از خدارش ❊ دل از زن بجو فا بیت رسمش ❊ بکر خوران دجا کی از بیت کارش
همه فتح و کشیت فن و فرشش ❊ همه بوی و رنگیت نقش و نگارش ❊ کنار از بیان تو از در کیرد
که خوای که کیری می در کنارش ❊ قرار از دل مکت آنکه ربا بد ❊ که تو دل منی بر اصد قرارش
نماند ز دستان این زال الهن ❊ تنی کز بود ز اسفندیار ش ❊ کسی را که آهنکر کرد زادی
بروز ار کرد بی اعتبارش ❊ بکس آشین بجا بش ابی مدارد ❊ نکرد ست چون او تا جا کارش
که دارد قرار اکه امیدی ندارد ❊ نه دارد بملک نه بملک دارش ❊ حسک آنوی شاوان بکند مدارد

دل ز

دل ز بود و نابود و نا مدارش ❊ به پرهیز او از ستایش که نبود ❊ قبول خرد مند پرهیز کارش
قبول خرد کرد بیت رد نکردی ❊ شه اولیا صاحب ذوالفقارش ❊ سلام خدا و ند و او ار باد او
بر و باد او لاد و آل و تبارش ❊ تقطر الافکار آلی امیر شاهی روح الله روحه مولد شریف بسزار
و پیش ستهی بوک که سر مدار پیشه و صاحب تاریخ حبیب السیر او در رسیت که چون او از شیعه شاه و الا پناه
بو شهای تخلص صنیعی و میرزا بایسنغر این معنی را فهمید و روزی با و کفت مناسب نیست که این تخلص را کذاری
و شعار خود را تخلص کنی ای آن مقبول نفوس و ابصار بر ان حضرت بایسنغری بان مرد سخن کستری
کم التقاتی اظهار رغبت و در مذکره و دانشناه و سمرقندی پسطور است که فضلای شفق اند که روزی نا کهان
کمال صفای بخش حافظ در کلام امیر شاهی سر جوش است و سواد فلک ابن فلک جلال الدین فیروز کوهی است
واجداد او از زرکان ابدال بوده اند و از جمله خواهر زادکان خواجه علی بوده است جهد میرزا شاهرخ
کورکان که سر مدالان در تراجع افتاده اند و رجوع بشاهزاده بایسنغر نموده و شاهزاده مذکور نسبت با التقاتی
نمودی بعضی از املاک سوریانی او که از فقرات سر مدالان در حوزه ایوان افتاده بود بوسبی سلطان بایسنغر
باز در کرده اند و مغرب الحضرت شده کویند که فلک جمال الدین بدر امیر شاهی کی از سر مداران را در روزکار
کار و زده و در کردان شده روزی شاهرخ زاده بایسنغر در الک کهدستان برات جا نوزمی انداخت چنان
اتفاق افتاد که پدر شاه و امیر شاهی نهانکا ماند و سواران در عقب جا نوزمی تاختند دران حال شاهزاده
روی با امیر شاهی کرد و کفت مدت در پیش بودن املاک شمان چنین فرصتی رعایت کرده و مردانه رفت
امیر شاهی متغیر شده و کفت بسر که بکار پدر مشغول نباشد باری ایدر زنوان کرفت پس بعد از سلاطین
اعراض نموده سوکند یاد کرد که تا زنده بود و بخدمت سلطان کند بعد الیوم روز بغرافت کذرانیدی
در سبزوار فلک فکی دانست بعیش و خوشدلی نپرداخت مشغول شدی و دایما فضلا و اسپقدران هم مجلس
او بوده اند و ار احکام او ر احوت و عزت داشتندی امیر شاهی مردی بوده و هنرمند و در زبان خود
در انواع هنر نظیر نداشت و کاتب او پسنا بوده و در تصویر یک نقی بوده کی این بیت مناسب حال اوست
بیت ❊ کر چنین نسخه تصویر زپیش تو برند ❊ تا چهاردهی دهد در فن خود مانی را ❊ در علم موسیقی ما هر بوده
و خود را نیکومی نواخت و در آخر حضرت چنین اطلاق و تعدیمی مجالس اکابر نصب السبق از او دل
می بوده و این قطعه را بدو منسوب میدارند که چون در مجلس می از سلطان او را سوخطاز جمعی نشاندند کفت

قطعه شاها در این چرخ فلک در هر سال ❊ چون من یکتا نمایدت بصد هنر ❊ گر زیرکست هر کس ناکس نشانیم
اچنان لطیفه ایست بدانم نه هفده ❊ بحریست مجلس تو و در بحر چند اف ❊ لؤلؤ زبر بشد و خاشاک زبر

در ایراد شاه شیخ از هفتاد و پنج از نبود که در بلده و پسته آباد بعهد دولت سلطان بایزید بهادر انار الله برهانه وفات یافت و نعش او را بدار المؤمنین شهر سبزوار انتقل کردند و بخانقاهی که اجداد او ساخته اند بخاک سپردند شهر سبزوار بجانب نیشاپور در هفت فرسنگی واقع است و کان ذلک فی شهور سنه سبع و خمسین و ثمانمایه شیخ آذری در حق خواجه فخر الدین احمد پسر متوفی و مدحی سلیم طبعی معاصر ایشان بوده اند رضوان الله علیهم اجمعین صاحب کتاب حبیب السیر گفته که از ثقاة استماع افتاد که ایرشاه در مدت حیات خود دوازده هزار بیت در سلک نظم کشیده و ازان جمله هزار بیت که در سیاق فضلا مشهور است دیوان ساخته تمت را بالابطال ثبت شده خواجه احمد پسر ایرشاه در ربقه آن فارس میدان سخنوری در شیفته که یک بیت ازین است شعر

گوشه زیر از بر از اشک آلوده ❊ هم سبزوار ❊ زانکه شهر شاهی نمیاید بکار ❊ **سید ازان خواجه احمد سبزوار**

در ایراد در تذکره دولتشاه سمرقندی مسطور است که حکیم جلال طبیب فاضل بود و در فنون علوم خصوصا در طب ماهر و در حساب و حکام نحوم نظیر خود نداشت در علم شعر و شاعری سرآمد عصر آمده بود و در خط نسخ شاگرد یاقوت مستعصمی بوده و در روزگار او در روزگار او نبوده و خواجه از اعیان سبزوار است و خاندان ایشان را استه فاخر خوانند و ذکر آن هر دو در تاریخ بیهقی مذکور است مسطور است که خواجه فخر الدین احمد را با وجود حکمت و فضل و کمال شرب نقره در پیشی حاصل شده بود و همیشه در صحبت او جمعی از ظرفا بسقا و مشغول می بوده اند بهمین سبب مجلد کتاب خواجه جمع نمه و از عربی و فارسی و غیر ذالک و آن کتب را بخط مبارک خود اصلاح و تصحیح و تقابل نموده و در جهان فانی بغیر از صیت نکته دانی کاری نداشت و بجز ذکر خیر از کتابی چند یادگاری دیرانی نگذاشت و امرای اطراف و وزرای کشور خدای پسندیده چهره خواجه روان کردندی و او آن حال را فرصت شمرده جلسان و مستعدان خود را الیوم متوالی مکان شان داده و در زمان مقصد فضلاست جناب فضایل مآبی حکمت اکتساب قدوه ارباب الفضل الحکمی مولانا و نجات الملة و الدین محمد آدام الله فضله که اگر جالینوس زمان و مسیحی دوران بودی در حکمت از و استفاده نمودی الیوم حق گذاری بجای اورده و صله رحم مرعی میدارد و جانشین خواجه است در ترجمه آن بزرگوار بر قاعده مذکور نگاهی شریف او بلیک بالصفات آن درس و افاده مشتمل است

زنده است کسی که در و یادش ❊ ماند خلفی بیادگارش ❊ **فضایل خواجه از خجله شاعران**

کمال است دیوان شریف او مشتمل است بر قصاید و مقطعات و غزلیات مختار و چند نمونه قصیده و یک قطعه

درین مذکور و ثبت نمونه ازین قصیده خواجه راست و در منقبت امام همام و الانس علی ابن موسی الرضا علیه التحیة و الثنا

صبح من خدا چو خوبان شوخ چشم ❊ پرده زرخ فکند و برون آمد از حجاب ❊ تا رکی ز نسترین کاخ زرنگار
صد بحر مشک سیاه بگردون ثیاب ❊ بصباح صبح چهره فروزان ز ظلام شب ❊ چون نور شعله زنان در شب شباب
سیمین طراز گشت چو خرگاه چرخ زرین ❊ پرده سرای چرخ که بد عنبرین طناب ❊ هر گونهی نمونه صفر است فی المثل
چرخ اطلس و محاسب عقل اندر احتساب ❊ جوی مجره پاک چو غربال و پس چو می شیر ❊ طفلان چرخ زشه و قانع بشیر ناب
کیهان نگوی بود و فرصت زمهران ❊ سیل غروب کرده و با مشک اختلاب ❊ برجیس از دو غم را می زهر شکیت
آری چگونه نصیحت کند و عدلی راب ❊ رفته بعوت برق براق ترک چرخ ❊ چون تیغ تهتن نهان خانه قراب
پرسف رخی چو مهر کرفتار چاه دلو ❊ یونس شبی چو تیره چو ماهی در اضطراب ❊ از زخم هره شیر یا می رسید
افغان عود با بکشانی زمار راب ❊ ناجیه و مه زکلشن نیلوفری کلی ❊ تا کی سپر فکند چو نیلوفر ش در آب
کف نخضیب ایات نصرت گذاشته ❊ بر اوج آسمان زره های تو شتاب ❊ عقد بروین زنور چنان میمنود راست
کاند ربیان سلک کهر لؤلؤ خوشاب ❊ غبق ازان غمان غربت بر اوج ثابت ❊ کاند طلوع پست ثریاش مکر کاب
هم سلک هم زلی آنند شعر بان ❊ کین پسین نیاشه آن کوهر مذاب ❊ نصب الاسد کرازده بر چهره خشمناک
باطرفه هر دو سر از طرفی دیگر شن قاب ❊ بر یره و عنصر شته بوند زیدان ❊ زان رو دو سر شته بیکدگر شن افتاب
راهی کمین کشاده بر گرد پان چرخ ❊ از بهر دام صورت خاکشته شته باب ❊ طفل مهر چشیده و لبی از نبات غش
کرده تهمتاب پهلوی شیر زان کباب ❊ کرباز نوی نشوه و دست یاد مینت ❊ و حیف لؤلؤ از صحبت نااهل حیف تاب
فخم ظلام ناکند از زدی شام دفع ❊ هر کوشه کشته برق زنان پرسیاب ❊ در پرده صبحه نکرا جرام بستیر
چون شاهان کاه صلوتا بند در رقاب ❊ شته فلک زخوشه پروین کند فشان ❊ بر رهبت مقدس سلطان یمین و آب
سرخیل اصفیای کرم کز ذات او ❊ ابر و زخاندان کرم کرده اشتهاب ❊ شاهنشهی کلیم کلام خلیل خلق
کی طالبی پسی ای شمع خطاب ❊ سلطان جعفری لب موسوی کمر ❊ کوبو د بر سران جهان ماکه از رقاب
علام علم دین سیلی موسی الهدا ❊ خضر سکندر آب ثما هنگ خنجاب ❊ در راه شرع قافله سالار جن و انس
در باب علم پسکله آموز شیخ و شاب ❊ افعال کاملش همه بی عیب و اختلال ❊ اقوال صادقش همه بی شک و ارتیاب
بر باد داد و خاکه دشمن اگر دهی بجر ❊ آتش فکند و خاکه دشمن در دل سحاب ❊ آب از خصای ابر نوالش و ار تیاب

آتش ز شوق داغش جانش در التهاب ❊ گردون بطوع چاکریش کرده اختیار ❊ اختر بطیع بندگیش کرده اکتساب
با علم از زمین نزدلاف از زمک ❊ با غم هم‌آوا کنندزان دعوی کاب ❊ با بلبل نسیم ولایت وداع جان
آری دو بهر تخت بوی کمال ❊ سلک سخا ز کوهر او یافت انتظام ❊ بحر کرم ز فیض فشش دیده انشعاب
شاهان نشسته بر وی نایب چو بر گشند ❊ خیره ز غرش غره طبلی من ذاب ❊ از تاب تهرش طلپس نوی چرخ را
حاصل همین بود گفتار را جواب ❊ پرسید چون نصاحت کند سوال ❊ معنی ملک او انا افصح دیجواب
برامر دنهی او است مدار جهان شرع ❊ زین خوبتر بچکونه توان یافت انتصاب ❊ بر عقل نیست دخل قرار آب خنجرش
بنواز نفس بخشش جان لایق دهاب ❊ خواهد دلم ثنا بطریق خطاب گفت ❊ بشنو بگوش جان که خطاب است بر صواب
ای قهرمان کشور عصمت بامن نسل ❊ ای والی جهان ولایت چو جد باب ❊ حرف محبت تو هم از ابتدای کون
کلک قضا ترقم زد بر تختهٔ تراب ❊ ایزد بدست لطف رعایت بیایه ❊ کانجا نمیرسد دم عیسی و اکتساب
لعل ز جای کوهر ذات مبارکت ❊ هر دم بخون دیده کند چهر خضاب ❊ کاهل نشیم خلق تو کوهر دهد صدف
کاه از هموم قهر تو در یا شود سراب ❊ صافی دلان ز مهر تو در عین انتباه ❊ سرگشتگان ز کین تو در تیه اضطراب
کو خصمت از معالجهٔ ریح خاد شه ❊ غافل مشو که باد بهست اندر انقلاب ❊ کشته ثقاب عشق تو آذر بتیر چار پر
پیکش را عقوبت دیده خواه از عقاب ❊ مژده دهد ز اشک کین تو خصم را ❊ پرسد ز غصه‌ها ست زنان شاخ ارغوان
ریح حسد هلاک کند چاپ ترا ❊ آری پر عقاب بود آفت عقاب ❊ در جنب رهنت تو چه باشد ریاض خلد
پهلوی شاخ سدره و چه جولان کند سهاب ❊ بشنید فردی تو چه ماند آوردگی ❊ گر نیم شیر پرده شود زره توان ذهاب
در دین کسی که غیر تو دارد پشت مشوا ❊ کوی گناه بار ندید اندر ثواب ❊ افلاک را مدار ازان شد بدین نهاد
گیتی خاک ادکف اولاد او تراب ❊ کاخ خان جناب تو بیت شعار را ❊ بود آخرین سخن سخن عترت و کتاب
دریا دلا بحمد جنابا تو می کنیست ❊ بحر محیط با کف جود تو کو حباب ❊ تا بنده ضعیف و تو سلطان کامران
تا خادم کمین و تو مخدوم کامیاب ❊ تا هست گاه گاه فتد از همه عالم ترا بیاد ❊ زین بستانه زادی تا بد بهیچ باب
پیوسته کامران کند بخش حشمتم ❊ دانم بجای خدمت عذرش بدرگاه ❊ این خاک را بجام رضا کحل کن چو عرعر
تا دم که دست ساقی لطفت دهد شراب ❊ خواجه زاده مدت عمر بعد از آنکه گذشتا و رسید دران عفلت انی غبار
این خاکه ان تیره بخت در جید بعمو رجا و امید خواهی فتهور بسته نشان بهتین و تمانیه ❊ خواجه مجرد
کند زاینده از برکت اولاد و جفاد محروم بود بلکه از غصه و سعادت این جماعت مصون بود ❊ تم فخر زندهان جاشت

باز دارد ❊ وزیر در ملکوت ❊ وخواجه را جمعی تباجل و فالت میکردند، در عذرست یکی از ایشان این قطعه را فرستاد بود
همدمی میکفت ایا همه را نشای سخن ❊ کای تو آگاه از رموز چرخ و راز آسمان ❊ هم بستحقاق ملک فضل املک رقاب
هم بستحقاق ملک فضل املک رقاب ❊ مریم طبع کهر زاده چرا کرست قطع ❊ چون مسیحا ریشته پوند ز انسانی رآن
مرد را هر کز کیر د چهره دولت فروغ ❊ تا بنوزان نغیسه روز چراغ خان مال ❊ حیف باشد فنجه شان جان تو نسرین کرد
چند روزی کاندرین ❊ فیم چون کاکل میکشان ❊ گفتمش ای دریکو خواه پسندانم چنین ❊ ز آنکه خواهان نکوئی نی شایه کان
وصل زن رچند شد دیرش مرا کاهی مجو ❊ روح وحشت را کفیل عیش عشرت خانمان ❊ لیک با الشیع صحبت در سکنیر از آنکه
سن سخن از همان میکویم از ایران ❊ ایر یعقوب ایر یزدی مدرک اللطیفة الربانی ❊ در تذکره دولت شاه سمرقندی
مسطور است که وجه شرف خدمت پیر خجسته ایست که این بین ثمره است در اصل ان میکوید خلق رضا حسب
فضل بود و اصل او از ترک است بروزکار سلطان محمد خدابنده در فرزندی بود و رضا حسب خواجه علاء الدین
محمد فرزندی که بروزکار سلطان محمد خدابنده ابو سعید بهادر صاحب ایران خراسان بود و خواجه
محتشم بود است ایر یعقوب الدین را احترام و نکاه داشت کلی کردی و میان ایر یعقوب الدین و پسر او
ایر محمود شاعر بود و دیوان او مشهور است و فضل و خوشکوی بود و اند بعضی از فضلای سخن ایر یعقوب الدین را تفصیل کنند
بر سخن ایر محمود و اظهار اشکار بر است ایر یعقوب الدین این رباعی را ایر محمود نوشت ❊ غیبیه
دارم ز قضا بسنکه با قلمدون ❊ در کردش و در نکاهش بر دون ❊ چشمی چو کنار بحر اجی همه شک
جانی چو سیاه بسال احمه خون ❊ ای ایر محمود در جواب او کفته رباعی دارم ز جفای فلک آینه کون ❊ چشمی همه اشک
پر آه و دلی همه سنک از کرده خون ❊ روزی سند از غصه شب می کذارم ❊ تا خود شب ازین روز چه آید بیرون
و مطلع ترجیب نظم از شریر یعقوب الدین که بغزنه ش ایر محمود از زرم اشته بخراسان شهری عظیم دارد و این
تذکره تحمل آن ندارد و این چند بیت از اشعار اوست ❊ قصیده
بر کوار خدایا بسینه امان ❊ که علم حکمت ز راه یافت ز دل اثبان ❊ جانان سراپرده سراچه ست
که هیچ دل نبرد از هفت کاه اثبان ❊ بزاد و رهنورد جهان عالم توست ❊ که مرغ دهم ترد آن مراحل اثبان ❊ بسوزد اله چیارکان جان سوهست
که جز تو کس نبرد از یکی و باطل اثبان ❊ بلی نیازی دیوانکان سلسله ارست ❊ که رفرشق بود نه اسلاسل اثبان
بشاهان بعالی که چشم کوشه نشینان ❊ نظر نکاه ندارد از اشتمال اثبان ❊ بزیروی جوانان نور سیده دولت
کز نفس ناطقه لالست در فضایل اثبان ❊ تا بیدیع پیران نزدیک نوش نغرت ❊ کر بیست جز تو کسی ایزد زندهان اثبان

بجنون پاک تنسیدان عشق بدل هستند ❊ که هیچ دیده ندیده بهست هستند بل ایشان ❊ بفزدیت پرستان عالم پاک
که هیچ رخ تقدس نشده مقابل ایشان ❊ بآل اشکوه همتال آل عبا ست ❊ که شد دلیل برگشان این موالی ایشان
که ما بجود نعیمی عظیم و زخ هستند ❊ راهی دوارد تا شویم داهل ایشان ❊ بزرگوار خدایا بکرمت که مرا تو
درین جریده مقصود ساز داخل ایشان ❊ ولی چوکشتی تن بشکنند زموج حوادث ❊ رسان تو بخت جنان در اب علی ایشان

ایر محمود شهر با این بیت حسنه و مقدمی بحساب البیتین ❊ و هو محمود ابن بین الدین فرزوندی ❊ بیت

چنان بود پدری کش چنین بود فرزند ❊ چنین بود عرضی کش چنان بود جوهر ❊ و در تذکره دولتشاه سمرقندی
مسطور است که امیر محمود از فضلای عهد خود بود اخلاق حمیده و سیرت پسندیده داشته طبع بی نظیر شعر عالم
گیر داشت قصیده مقطعات او که نقل مجالس سلطان و وزیر و صغیر و کبیر است و از انجمله این مطلع است
که در مدح حضرت امام رضا علیه السلام گفته و در ان اشارت بمضمون قطعه که از بابا طاهر پیش ازین مسطور است
فرموده و گفته است ❊ بیت ❊ بپندار این بین گفت دوستی که تو بی ❊ که شعر است که بر آسمان رسید برتر

چرا مدیح سرای رضای نشوی که در جهان نبود کس بپاکی گهرش ❊ تحقیق کز نیاز بر پستود ادای را
که جبرئیل امین بود خادم پدرش ❊ و قطعه حکمت آثار که مطلعش اخبار حقگذار بتر اشعار دار اشعار است

رو منر جمیع کن از تفرقه مال بسال ❊ مرتضی راجه تفاوت که بر و فیزد ملک ❊ مال لیل بود ای این بین علم طلب
کز تو کیدم نشود در غم شادی منفک ❊ علم دانند دلیس ابقارون زر سیم ❊ محمدی فتی سماء دکری تحفه بهک

ایر محمود مدایح جامعه سرد الیل بود بهست و در شهور سنه خمس و اربعین بسبعمایه در صدر راحت خفته
و در وقت بهتر استایش رهای را گفت است و ابیات ❊ منگر که لیل ابن بین پرخون شد ❊ بنگر که ازین سپه ای فانی چون شد ❊ مصحف بکف و زبر و چشم بدبهست ❊ با پیل اجل چقدر زمان پردون شد
و مرقد منور او در زوبند در حدود سعد اباد است در پهلوی او ایر حاج حسین قابل رحمه الله از اجله سادات
جنابد خراسان بست و در طهارت اصل و لطافت طبع پستغنی از تحریر و بیان و در نکته سامی مذکور بست که لفظ طبع
و بجرئت و در مرتبه بود که روزی بسیر باغی بشیراز بگجوار او در آمده آن منزل را چون مخزن خاطر اهل دل از سماع بهوای
خالی و دیدا جرم شقق ای نجاطر آورده جمیع اینحاج از نقد و جنس سامان نموده بدانجا و ستاده حضرت ایر چون
بر نوائق خود گذر کرده و اسباب ویرانی را ملاحظه نموده و در آن حجره را فراگرفته و بجای دیگر تحویل داده و خود در آن زیر
بارست اخبار یکجا بر نخورده و از فنون شعر بقصیده و غزل لیل پنشر داشت همیشه خاطر بر مداحی اهل البیت

رسالت بگذاشت و در جریده السیر مذکور هست که تخلص حضرت ایر را ابوان قصاید پیر حاج اختیار غزلیات
انتخی بود و قصیده لیلی و مجنون را مطلع آورده و این بیت افتتاح نموده ❊ ای عشق ترا جهان بغلیلی مجنون تو
هزار لیلی و از جمله قصاید او که در مدح حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام واقع شده هست انیست که شعر

ای دل حکایت از شرف بوتراب کن ❊ در مطلع سخن سخن از آفتاب کن ❊ پر ایه جمال غرای شنای او
از جوهر معانی ام الکتاب کن ❊ از برق تیغ حادثه سوزنش بگاه تی ❊ با دامنستان بکوی و دل آتش کباب کن
ای جان زبان ناطقه خوش سرای را ❊ رقعه ثنای آن شه عالیجناب کن ❊ ای آفتاب برج ولایت چو آفتاب
از پرتو اهل سلطه رفع حجاب کن ❊ روی زمین زبحر کف ابر توبهست ❊ چون قطره بحر عدن از خوشاب کن
بحون قصا چیسر از اله الطف حق ❊ باز آ و برج قطب بدیعت خراب کن ❊ طاوس رز جناح بهم آشیانه را
از گرد فیل خویش چو بال غراب کن ❊ از آتش مقاتله نسرین چرخ را ❊ برتا بپیکر ره در کباب کن
چشم فلک ز گرد مرا کب سیاه ساز ❊ روی زمین ز گرد خون مخالفت آگین ❊ ای چرخ سال خور و جهان ذی ارتفاع
از سده و پیشه او اکتساب کن ❊ خاکر دش چو ریزه پنش مثل مجتبی ❊ در دیده پستار بلی خور و خواب کن
خالی است پنشه جهان از ذکر شت ❊ سنبین درون بر و ه غرس از نگاه کن ❊ هم پنشه سینه شعار ایا ساز
هم پنشش از نیاز تی آب کن ❊ نصب ای مصطفوی نصب تر شد ❊ ای شهسوار معرکه با در رکاب کن
افتاده و چون اطاعت اقبال کشان ❊ از دست شرع راست بفضا شهاب کن ❊ رودی روان ز بگشل شوق خون
تو جش فراز قبه الجم حباب کن ❊ از آنکه همچو تو کمیش و راست بهست ❊ از منجنیش دانه چو بر عقاب کن
از گرد وه حبیش فزو خورشید و ماه را ❊ در شاه را بمنطقه پر شکنه کن ❊ بوروی چار بالش خصم فراگیر
و انگه بیان محکم فصل الخطاب کن ❊ چندین هزار اسپله پر فضل خسکوات ❊ آنرا ز روی علم لدنی جواب کن
فرخنده سال جود و ریاض ایدرا ❊ پستغنی از عطا بحجاب کن ❊ پیر حاج بعد مدح شنای له گوی
یارب دعای خسته دلان مستجاب کن ❊ و له ایضا ❊ راهایست ایر چه ز نخجوانش

تنگیسته بسته تاز خطر پریشانش ❊ زگریه چون مژه آب ز سر هم گذشت هنوز ❊ بدیده تا چه کند و نکند هجرانش
هلاک تیر بجگر دوز دلبر است تنم ❊ که برگ بیش دل خسته است پیکانش ❊ بگرد عارض مطلعت پشته خطی
که هر که شیفته است وای بر پریشانش ❊ بجاله زمیت خود دادا دسر بروان آورد ❊ بیکلوه بهتر از چه رنجه دانش
بر آتش لعبت خطا بست شعله تیز ❊ که هر نفس اثری دیگر است در جانش ❊ تنم گر در تب هجران ز دست بگدازد

نامه دولت فریاد رس و زنا نعالش ٭ که دام بسینه کز عشقت نسوخت همچو لاله ٭ که دام ابه داغ تست لبریز خون دلش

بباش پرتو آن از آن کز فضایلی ٭ که زینت قبله جان جرعه خاک خراسانش ابوالحسن علی بوستی آن شهنشای

آخوانه انسلاطین و مهر سپهر دانش ٭ مه سپهر کرامت سپهر اوج شرف ٭ که تافت بر همه کس تا فتاب بارانش

امام دینی و دین دار دری که از سر مهر ٭ سپهر کرده بطوع انقیاد فرمانش ٭ منا نخ درع سپهر و کلاش تقوی

که مرغ روح سزد غیب پیک پیمانش ٭ باعتقاد خرد دان تو مطرا ست ٭ که زینت کرد فجور و غا غصبانش

کهی که باید لطف گسترد پرنیان ٭ بلال کشید بر چرخ چتر ایوانش ٭ نشان چهر خرکاه است اداه

که دیده هست زرفعت درای کیوانش ٭ ایا بچهر بابی که خاک درگه تو ٭ هزار بار به از سر سپاه کیانش

گفت جواد تو از بر است بر سپه فقرا ٭ که جز امانی و مقصود نیست بارانش ٭ محیط همت تو قبله است در بر شهر

ندیده دیده و خوا مش معلق بانش ٭ محیف عمل هر که رحمت دارد ٭ بدست راست بود روز حشر دیوانش

کسی که بر ره لطف است همره او ٭ بسوی جاده ضلالت نبرد شیطانش ٭ سرای جاده توان نور فروخته اند

که بر فراخته اند از چراغ ایمانش ٭ که دام عفو ز کین رخ تو نیخ کشید ٭ که زینت چهره دیر کین مرگ شوم آنش

اگر گزند تنگی و محن تو نیست عجب ٭ که رحمت حادثه دام سر اچون زندانش ٭ به غمان تو هر پس کس غرقان گردد

بسنگ حادثه تنگیت چرخ اندازش ٭ شها غلام تو میر حاج پدال محتاج ٭ که در محبت تو محکمت پیمانش

ستایش تو بجد او با کریست ٭ پسنده گر خلاصی و پذیرد ارزانش ٭ چو خوان لطف نهادی بگوی با خاصر

که نا امید کرد ا ایی از چنین خوانش ٭ مولانا کمال الدین حسین ارموی رحمة الله علیه السلام ٭ در بیان فرقه ناصریه حسام الدین

دارد طبع و در اواخر نظم اشعار رفت لیکن بسیار بود و در تذکره دولتشاه مسطور است که خدمت مولانا ما جود

شیوه شاعری از اهل فضل و انقطاع بود و مولدش قصبه چوشف ست ٭ از اعمال قهستان خراسان

و از رفعت نان خوری رکابی بسی و صبح کرد بعجز از نعتی تمام ٭ انچه از اشعار گفتی بر پل رسته دانی

و بعضی او را ولی حق شمرده اند در رفعت سوال محتسبی و مناقب او به هری قصاید غرا دارد که در بلاد ایران

شهره و در السنه مجان آل عبا مذکور ست که از انجمله این قصیده که در رفعت رسول الله و منقبت

ای زنده آبستان تو رضوان با ستین ٭ جاروبه فرش مسند تو تارف حور عین ٭ بهر بار نخست تارف تو گیسو

خاک عرب ز لفحه قبر تو عنبرین ٭ از نعل آمد ار تو ارواح را شفا ٭ نبود لطافتی بدا ز تو جبل الطین یقین

بر فلک زرفعت قدر تو تاج دار ٭ کام موا ز شربت بعل تو شکرین ٭ ذات تو مجمع نام فتوت بر مصطفی

حسن ز بوحنیفه علیم ز بازبن ٭ مادر ز ملک آرای هارونا ٭ شاه و سریر سنده اعلا بر او ستین

یا های مهربان بنی آدم شفیع ٭ فرزند آدم از همه یکسان خلف ترین ٭ یا بر سپه بر کنت بنیا نخاره

آدم منوز بود و فخر بار طین ٭ ای رهروان راچه پیمانه را ٭ مرغ تو تا بر نیاید ساع مبین

ربیت در آسمان بلرک تمام شه ٭ در باغ فاستقم قد تو سپه در آستین ٭ یک جاریه بحضرت با حترام تو

ترک چهار بالش تعبیر چهار بالش ٭ نام تو بر نگین سلیمان نوشته اند ٭ بهر قضا و ملک بخط زمردین

فیروزی ممالک او بنفی نیافت ٭ تا کنده و نقش خاتم لعل تو بر نگین ٭ صاحب قران محمد سالت قوی بخی

اکنون که با تو آمد شان قرین ٭ شاید که سایه از چهره آبروی خویش ٭ بر خاک آستان تو کرد ا ن چنین

در حضرت تو کیم نمودی چاخ بخش ٭ بعد از دفات از تو توقع بود همین ٭ ایکیاست حضرتی از از تو نهفته

کفی ز خاک از ان گشته دامن ٭ رفتست کز دون پسر ایرده هم ٭ پرون خواهی ای سر و خرامان بر سین

دفتر خرج تست که هر صبح می نهند ٭ بر سر خنک چرخ فلک زآفتاب زین ٭ کشای باز کس با زاغ را خواب

برزن کز بنفشه بر اطراف یاسمین ٭ از کیه کاه بر و بیابانی بر آرد ست ٭ تا دست بره خویش نهای بان دایان

سودای خاطر هم دمرازی کشید سر ٭ بازلف خود بگوی که احوال ما بپرس ٭ حالی شکستگی دل پرشانی دلم

از طره معنبر خود پرس بوی زین ٭ کشای تیر غمزه مزا بر دی چون کمان ٭ غماز باش نشسته زهر گوشه در کمین

دین بست نعمت خاندان تو ٭ بلی بر اس کسی بود که نیاورد دین بدین ٭ کز نعمت اهل بیت تو فضت ا تنعم

هم آسمان گواه بدین قول هم زمین ٭ هر باز اهل خویش چو پاکست باک نیست ٭ کو سگ هزار به و اندر ان نشین

بوجهل هم ز جمله کلام مجید را ٭ بنگر چگونه خوانده اساطیر الاولین ٭ اندر کمال صنعت آدم چه اختلاف

و پیش کرده تقرب بما جملنا ٭ گر یک سن از هزار برا فتی نشد چه شد ٭ گر یک پسه ا نجا از کردن کند چه کین

یا واله ز عصمت او هم تحن فتوی ٭ بگذار ا به یه عقل گشا پس ٭ در مصحف تو مرده زار دشتبان مجوی

هر گز گمان مبر که شود نا امید من ٭ فردوس را چه سود ز بران موسوی ٭ از سنگدخاره می گذرد بیخ ا مینی

از خیلهای کز بر زا هد مرو ز راه ٭ ای کبک خوش خرام چه پیکار روی جنین ٭ در کیش خیسوی چه تصرف کند کسی

کو رو می روز راهن بر او هیان ٭ تیغ زبان ابن جیم آشیت آبسه ٭ که آنتی چرا ب کهی آب انگبین

بر دوستان چو نو نعم بر شمال تخ کش ٭ که سر کوی نایم دکا می بر انگبین ٭ شاید که بر طبیعت سحر آفرین من

دارد ت ابای کز ابال آفرین ٭ اشعار من بر صفحه فرد وس پس سزد ٭ ای خاوری ترا خاجی از ره خه بین

ساقی بزم افق دشمن که ساغر بشکست ‌ ‌ ‌ مهره سیمای کیوان در تدحرج ز بشکست

دور دشمن زبس شتابی از رخ عالم برد ‌ ‌ ‌ شعله اول دشت راه دل انگر بشکست ‌ ‌ ‌ خاطی طاس فلک بین که پیشه در آتش نهاد

بازسبک سیر راز انواع سیه پر بشکست ‌ ‌ ‌ گنبد پرده در اهمه شب در کشود ‌ ‌ ‌ سقف زرانده در افسر مهتر بشکست

جلوه شتابان غیب بیرده و بام مزند ‌ ‌ ‌ انتظار کی شعله زرخ برفکند ‌ ‌ ‌ تیز بوک قلمرس که عنان پوند

دفتر فانی نوشت خامه اگر بشکست ‌ ‌ ‌ مطرب بزم طرب شاهد غدار غدر ‌ ‌ ‌ جلوه گری را زرخ گوشه عذار بشکست

خسرو چارم سریر زرد بهزیت نهاد ‌ ‌ ‌ تاج مرصع شفق زینت زیور بشکست ‌ ‌ ‌ صدر عدالت قرین رای صلاح اندوز

خانه پیدار اداولت او در بشکست ‌ ‌ ‌ طبع سخن سازش بوش و پسا گر ‌ ‌ ‌ مطلع دیگر نشا و مقطع دگر بشکست

مار سرزلف باز خم بخم اندر بشکست ‌ ‌ ‌ زینت کلرک وا در دلق غنچه بشکست

سطوة الشتا

سنبل خوشبوی او غالیه بر لاله بخت ‌ ‌ ‌ سلسله موی او بر سمن انور بشکست ‌ ‌ ‌ لعل گهر نوش او جزع بیاسمن بود

حقه یاقوت را فتح او در بشکست ‌ ‌ ‌ طعم دلکش شکر در دل کام بخت ‌ ‌ ‌ لذت نوش لبش قسمت شکر بشکست

چشم دل آشوب او زفت ز کس بر نداشت ‌ ‌ ‌ قامت زیبای او زیب صنوبر بشکست ‌ ‌ ‌ لاله سیراب او بس که بر آب دمید

سنبل رتاب او بس که کمین بر بشکست ‌ ‌ ‌ طلعت رعنای او قد دل آرای او ‌ ‌ ‌ آب رخ گل ببخت قامت عرعر بشکست

خال سیه بر رخش هیچ نپیوند سخت ‌ ‌ ‌ چون غوا تر نکهت مجمر بشکست ‌ ‌ ‌ دوش نسیم سحر غالیه افشان رسید

یار کرم مجمعی هم جمعه چو غنچه بشکست ‌ ‌ ‌ خطر حق مذاب عنبر دعوه دکلاب ‌ ‌ ‌ بس که رواج گل سنگ عطر بشکست

خاک زمین گشت عنبر سارا گرفت ‌ ‌ ‌ روح مقدس گرطره شهپر بشکست ‌ ‌ ‌ گرد گر سلسبیل خاذن جنت سپیل

یاقدحی کف سای گوهر بشکست ‌ ‌ ‌ حیدر لشکر شکن صفدر غشد مکن ‌ ‌ ‌ آله شمشیر این لشکر کافر بشکست

صیقلی رح از نمک قدر گرفت ‌ ‌ ‌ لوح مصاص او نغشه خوار بشکست ‌ ‌ ‌ گاه بنوک سنان گاه بگرز گران

نغف خاقان ربود افسر فغفور بشکست ‌ ‌ ‌ ضربت بیغش زن گرد حصاران عجز ‌ ‌ ‌ بازوی گرز افگنش کوان عجز بشکست

غنچه ترش سر مزه گاه دریده ‌ ‌ ‌ نیزه ی او پیش دلقلب حصیر بشکست ‌ ‌ ‌ خنده زنان غنچه ترش سر مزه گاه

غره گر بهش دهن غنچه بشکست ‌ ‌ ‌ قوت بازوی او سطوت رستم ببرد ‌ ‌ ‌ چنگ ببر افگنش فتنه غضنفر بشکست

نشه باجوج را هم تواند نشاند ‌ ‌ ‌ اگر تواند گزید پشه سرینگ بشکست ‌ ‌ ‌ نقض فضلت ستود لات و اهل گزارد

غوث غزی پیر اغرس سمند بشکست ‌ ‌ ‌ تیغ ای افسر شکست بر سر ایران خدا ‌ ‌ ‌ باد بحر در چمن برگ گل تر بشکست

صبح پسین تیغ او در افق شام ‌ ‌ ‌ ورق زر اندر چرخه و خاور بشکست ‌ ‌ ‌ جیدر نارکش شکن چون صف چین بشکست

قبه

برغ چون آب آتشنده گوهر آفتاب ۰ برلواق حجرت سقف مدور آسمان ۰ بر سپهر رفعت تابنده اختر آفتاب
بزمگاه دولت نوروزیان تا رستخیز ۰ کرتابد از آسمان بر مهد چهر آفتاب ۰ افگنی نیلی زخون دیده مسازد رنگ آب
بهر خون ناحق آل پیمبر آفتاب ۰ دل آتش میشود زان رازگاه رگ بگاه ۰ تافت ریشه بلبلی گوئی آفتاب
تازد آب آفتاب آن مرج گلزار زگرد ۰ زان بخالت پیرد دیباروی اسفندیار آفتاب ۰ خاکرا بر فرق چون جبریل افسر آفتاب
رشته تا بیجز هوای ذوالفقار آفتاب ۰ مهد جنبانند بطیلان زهرا جبریل ۰ مهد گاهش بهر آشیانه آفتاب
یا امیرالمومنین روی من خاکی درت ۰ کان جمالون آستان دارشرف بر آفتاب ۰ بعد پیغمبر بجنت برکه دارد منزلت
زآسمان آذرنیش از تو بهتر آفتاب ۰ ای که بهر پاسبان علم مصطفی را توی ۰ بر تابد بروی مهد رخاک را آفتاب
ای زعلی المرتضی مولای تست این حسام ۰ من که دشمنهای ترا مولا و چاکر آفتاب ۰ اندران ساعت که خواهد شد قیامت آشکار
آب خشک آید بروان چون آتش تر آفتاب ۰ صورت تکویر پذیرد شمس منور گردند ۰ همچو آتش گرم سازد صبح اغبر آفتاب
در پناه دولت او رام میپاید ۰ چون بتابد گرم بر صحرای محشر آفتاب

مسطح اول

هر صبحدم مصور ایوان چرخ اخضری ۰ ارکان لاجورد و دو بدر زعفرانی ۰ مخفی کند شعاع تو گاه نیل فام
از قلب لی شعشعه شمس خاوری ۰ اسپ تبرق مرصع کلگون پکرده ۰ بر چار طاق نرفرخ خضرا خیمه قیصری
تعیین کند بملکت شاه زنگبار ۰ وارای روم را بگلاه و پسکندری ۰ تزیین دهد بچین زنیغای بوذرا
همچون جمال یوسف کنعان بدلبری ۰ از هر کنار دامن کافور گون حریر ۰ بندد بر آستین گرپیمان غضنفری
بر طرف حضرت فلک گلرنگ سیمبر ۰ زینت گری کند بدواج معصفری ۰ خاتون چار بالش قصر رفیع را
تزیین دهد بگیوت زابلت قیصری ۰ وپای رنگنار سراندیب قرمزی ۰ بندد بران شمایل پیاتر توری
پروین دهد نگان زبعد عشق تاب ۰ چون بر بساط عرض خضرا لاجوردی ۰ رفاقم زبرجد سیمین زند نگین
هنگام صبح قدر تش از لعل کوهکی ۰ این منطق لآلی درخوشاب را ۰ سازد شمار پنج خورشید پیکری
زرکش کند کتابه دیوان بام را ۰ خجدل زند سطرنج زرزرگری ۰ بر اوج بام کبسند میناگر پری
بینوصفت کند چمن باغ عبقری ۰ بخوان نفره گوب نهد قرص خرم ۰ هر روز بارگاه فلک را تقوری
بر سر نهد بگاه بیرون کلاه زر ۰ سلطان روز اگر کش تاج سروری ۰ همشیره تابناک فلک را دهد فروغ
چون آفتاب تیغ جهانتاب جید ریگ ۰ تیغ بختیی و پسلامی و دوغوتی ۰ ای پادشاه اگر بهر آن تیغ بندگی
ای مشتری که داد چو مشتریان دهر ۰ در پیش کیهان تو اقرار گستری ۰ مجموع مترلات کمالات انبیا

موجود در وجود تو الا بپیمبری ۰ با کبریای قدر تو کز مخافتان ۰ چون معجزات در حق کلیم است سامری
بر سبز قبلیات عزت زروی قدر ۰ تا پیشه سریر و سزاوار افسری ۰ فضل از علم و حلم و سخا هیچ کم نیست
اکنس بجا گرا تو زدلائف چمبری ۰ از جمله مصطفی معلای مجتبی ۰ پسند خرام سجده محراب پروری
ای آفتاب چیب ترا باد در کنف ۰ وی آستان قدر ترا زهره مشتری ۰ سر حدیقه چمن آرای عصمتی
ایوان نشین کاخ شرف زهرا از بری ۰ داماد مصطفی و وصی پسر علی ۰ زوج بتول و والد شبیر و شبری
حضرت گزیده نعم مشت بیضتی ۰ ای حق بحق که مفتی هر چار دفتری ۰ قاضی بار پسند توئی بالشرع
دارای دادگستر بازه گیوتری ۰ ساقی چشمگان سنان مجتبی ۰ ساقی تشنگان بیابان محشری
با لاشین سدر نشینان سدره ۰ پسند خرام روضه فردوس اکبری ۰ ساقی خوش لقای حیاض با نعیم خلد
فیاض آب چشمه گاه ظهور کوثری ۰ در درج سعدت چه گرانمایه گوهری ۰ برج ترفت چه فروزنده اختری
صاحب لوای رحمت و اعلام احمدی ۰ پیغمبر رسول خدا را برادری ۰ قربت رسان گردون گردان بر دوان بر فرازی
تخلی و تیش حرب و غزا پیشکاری ۰ اگر کس بهره زعطای تو برد و برد ۰ کوی شرف زفرق فضایل همه فروزی
این حسام نامدار زمت تو یافت ۰ بگرفت ملک شعر بتیغ سخنوری ۰ شاها بدولت تو شد اکنون بنام
شعر حیات بخش بانگشا رفاطری ۰ دو شیزگان راه نشین خیال کن ۰ کوی گرفته آب حیات اندر آذری
مادرت طبع خاطر من در جه خیال ۰ بر دو پسوق زجاودی با بال سامری ۰ اشعار من ستایش و اهل مصطفا
زین آب بو بلبت مارا مخمری ۰ ذا اعتقادنی و طریقی و مذهبی ۰ یارب بدین عقیده و خاکم برآوری
طوبای رحمتی ترا بی مر قدیی ۰ با مهر اهل بیت بخاکم بپسپری ۰ وز جمله شیعیان ابن حسام

کتاب خاور نامه است کز روزن شاهنامه در سلک نظم کشید و این چند بیت که شامل بر نعت حضرت رسالت است
بنی آل است و قصه معراج ازان کتاب مذکور ریشه و مسئله ای
زور پیکار او را چه چم ۰ چو با کشتی نوح باشد آب ۰ بر پستی زطوفان دریای آب
گر آتش گیرد جهان ای سلیم ۰ تو چون با خلیلی زآتش چه بیم ۰ رو از دوزخ و دوزرا بدین باک نیست
تو با شافع بشر زدار مترس ۰ بخواهی که در روشنی پایمال ۰ بر و جانب مصطفی جو مدال
برو این سخن از حجت الحق بفضل ۰ کتاب ضد الجوی و آل رسول ۰ بخواهی که باشی زکم لوده کان
مزن دست در دامن لوده کان ۰ بگیر او دستم زرا صفا ۰ بجز دامن حضرت مصطفی

وفات این همام در شهور سنه خمس وسبعین وثمانمایه بوده مولانا کمال الدین حسین شیرازی رحمه الله تعالی دولت شاه سمرقندی او را قدری کرده خود گفته که او مردی دانا و حکیم و موزخ و خوش طبع و سوداگر پیشه و شاعر بوده و در مناقب خاندان علیشان و طاهرین قصاید غرا دارد و اشعار او مشهور است در بیدان سعادت شیراز نماز دیگر بر بالای آنکتابی دیدم قصاید مناقب خوانی مشغول شدی او مردی منصف بود و در تشیع مثل ابنای جنس خود نیست واقع حال را رعایت میکند روزی ابراهیم سلطان کورکان مولانا را طلب نشاط پرسید که از مذاهب چهارگانه که ام مذهب بهتر است گفت ای سلطان عالم پادشاهی در درون خانه نشسته است پای خانه چهار در دارد از هر در که در آیی در این خانه سلطان را تا جهد کنی تا قابلیت خدمت پادشاه حاصل کنی از در بحر گوهری از در صدف نشان جوی شاهزاده دیگر بار پرسید که ای مولانا متابعان کدام مذهب فاضل ترانند گفت صالحان هر قومی و هر مذهبی سلطان را سخنان مولانا خوش آمده و در انعام و اکرام فرموده فاضل ترین این مقام از تذکره را جمعه خواهد نظم نصیحت پند نمونه که هرکس را که اندک قومی از علم معنی است از قبول او خود را دور میدارد و یقین میداند که او را از برای فضولی نیافریده و او تخصیص در قبول او را صحابه رسول الله علیه وآله وسلم که گفته شریعت و طریقت است الا همه را بزرگ و فاضل الستند و در حق ایشان این حضرت شیخ عطار رحمة الله علیه فرماید

الا ای در تعصب جاهلانه ✦ کنی خلقی در این ره رفته دیوانه
ولی از بهر رزق دو سه کرمک ✦ گرفتاری علی ماندی و بوبکر
کجا این یک بود از یار معزول ✦ کران بهتر دران بحث تراجه
که تو چون حلقه بر در تا ابد دال ✦ همه عمرت درین محنت نشستی
ندانم تا خدا را کی پرستی ✦ یقین دانم که فردا پیش خلقه
بگی گر زنده عفت وردی و فرقه ✦ چه گویم گر همه شب از گه بینه
چو بینگو بینگری جویان اویند ✦ الهی عقل سرکش را زبون کن
فضولی از زوال چون برون کن ✦ دل ما را بخود مشغول گردان

تعصب جوی را معزول گردان در ابکر و عمر نام مخفی نماند که این بندگ پسته پوشند این نصیحت را شنوده مقاصد کلامی است خاص لی حاصل که رشدان کول نقشبند الشایخ قول انجار اسمر قند عفر از تحقیق این مطلب ارجمند آن را دام زیب غوام در دهنده و انه قناعت افهام طالبان حاجتمند خواهند الا بر عارف بعارف اصول کلام و ضوح تمام دارد که حرج و تعدیل اصلی است جلیل که مجتهدان اکبجام بکلام اسلام در تحقیق رجال احادیث پسندیده نام از ترکه اشهود و در هر مقام بر است

پس اگر این نامه مشتمل از رجال عالم کشف و ذوق نیخواهد بهر آینه سخنی خواهد بود و چه حاصل از حلیه معنی عاطل بر اگر مخالف دیدار پسندیده را بنیفته و اصول اند ایشان بظاهر شرع مامور و مشغول اند چه و خلیفه فقها تمسک بظاهر قرآن و اخبار است توسل بیاطن شیخ عطار و خواجه احرار اگر از ان معنی سوال حدیث توان محصول امثل و برهان نیخواهد الا کلیم که دو بوان از تردد و قبول و قیام و میل معقول و منقول معقول باشد چه بوجب حدیث صحیح حضرت رسول که من مات و لیس فی عنقه بیعة مات میتة جاهلیة است یکی از اصول است و نظر دران متابعت او فرض اند و سوال خدا و اما اگر گفته گر نظر در قبول صحابه رسول گوید طریقت شریعت است اگر از این طریقه صوفیان آل رسول مانند شبلی و بایزید و جنید نکنیم که نیش زده و قبول صحابه رسول چرا نکنیم ایشان گفته معقول باشد پسندیدن معنی قوی دران بعنوی اصولی و حدیقه شیخ سنایی غزنوی است و اگر از ان طریقه مرشد کامل نشنیده خود را نیخواهد آن نصیحت پسند جزو ریان پاوه و خواجه زاده ای سال خانواده و در سوء هندیت نمانند همچنین اگر شریعت مذهب خود نیخواهد بصار است لاکن عالم نیخواهد نهایت بکار برده و آنچه از اشعار حضرت شیخ عطار پسندیده و بعد از اغماض از حال آن بر تقیه تسلیم آن بر انچه از اظهار آن نهیده و معارض است بدیگر ابیات شیخ عطار که در بیان احوال اوست تکذیب آن نکرده یا انکار از شیخ این ابیات نفی تعصب است و مراد تعصب استعمال مذهب پسندیده است نه تعریف و تحقیق استعمال بگذار ای شیخ تعصب مستقبح است و در اعتقاد ندارد و عقاید بعینی و کای ابوبکر روی از وقیده رست بر پسندیده تحصیل یقین ندارد و عمر خود را بخبث تر از و مصروف پیکر داند اطلاق فضول او کلام شیخ نیز بدیهی است زیرا که از اهل محل و بستعداد خوض در امثال این مواد بلکه در تعالیق مبدا و معاد عین صواب رسد است چگونه حضرت شیخ بطلق تردد قبول را تعصب نیز منقول راند و نظر دیگر کس را دران فضولی خواند حال آنکه خود در پنج ششم شعر رد و قبول را سرداده و در مسالک تقرب تجی از اکابر افتاده بموجب حدیث الکفر قواعده بمقتضای مقدمة الناس اما امامی او اکابر فرار نقتاده و فرقه محمدی هفتاد و دو فرقه را یک حکم داده و هست رو بر پسینه ایشان نهاده و الله والی الافهام

و الافاده مولانا نظام سپهر ابادی رحمه الله ازدار الرومین اسپرایاد و از آنجا رایضیل سند

چون سلیقه اش بعالم پسندی نداشت در ایام حال مان فن توجه نکاشت او را در آخر که ختم المدققین چرخین نیابوری وقت طبع خود را جلوه داده و معارا برطاق بلند نهاده و خدمت مولانا با نفاق تمام

ارباب سعادت طراز ان فضایل پرداخت آراز انجناب بیمر مذکور مسلوم داشت و از غایت صفای نیت خلوص
طویت بدرگاه اهل بیت رسول علیهم السلام روی توجه و استهام نهاد و در نامای صلاحه که سابقا از و در ترجمه
خواجه سلمان نقل افتاد و از زبان آنجات اقدام بافت شطاشش بعض سخنوری نضادت پذیرفت
و از برکات سحاب افادت بالش کلهای کوناکون در حدایق انشش شکفت شکوی بکفتن شنوی تیز مبادرت
سینمود و کتاب بغیبت سلیمان از جمله نشته بهای اوست و رسال احدی عشرین استعانه بافت و بعد از ان
تصانیدا که در مدح اهل بیت علیهم السلام بقصور است در میان جمهور اهل روزگار تداول اشتهار یافت و چون ان
انجناب بعضی ازان قصاید بافتضای ربنمایه از انجمله است
بقدم خند بخجر تا زدی بعصیان ز تطاولش بغا های او مراجع خیر که سر فکند بپیشم زکوشهای ان
سمند کرشش عزم کند مراحل مقطع خمیده ام که زیستم ربوده است فتان دین مقرنیش عالی اساس کفار
کر چشم عقل نظاره اش بوجهان مراچه کار کر خالیست کشور دشمن مراچکار کر عالی است منظر سلطان
مراچکار کر بهر لوک عهد قدیم مدیح سنج نکو بود شاعر شیرین مراچکار کر برکشت بخت از هیبر
مراچکار کر برخاست ولوله فتان مراچکار کر این راست علت سرسام مراچکار کر از است بخت بر بران
مراچکار کر رعنا قدیست دلبر شیراز مراچکار کر کاهر بیست در بعدان مراچکار کر کوم حریص غافل را
کر رجهان چو منی دل کر بود سبحان مراچکار کر جان بخشد اهل سعنی را سخن سرای معالی کمکار همفالان
مراچکار کر در حضرت شه بغداد بصفعت بوشح قصاید سلمان مراچکار کر در تقیس نظم نظام
زنده داره بروان از خواند دل جهان بمن محبت آل علی کر در دل من نماند هست بغیر از محبت ان شان
شب قصار زاه کوشتی در آب انداخته بر آفتاب لشکری زین طبنه ساخته از شش کرده مرتع انکخت نیلکون
بس کر بهر زاغ شب رنکش انداخته کرده ام زین دشت آهو مانند نقش کاهیش نادر شکتاب انداخته
چرخ را از سر فتاده دانسته زرین کج چشم بر ایوان قبه نور آبینه انداخته آن شهی کز بهر طلب بستانش اسمان
بر زمین هر شام قرص آفتاب انداخته قصد خلق همنشش دارد سحاب از هر طرف زان کند برق راه رخ تاب انداخته
از دم تیغ جهان سوزش هوا کر کنته خویشش را در خیمه تنک حباب انداخته بعض کر تر بهاران را که دارد از نفاق
رنکت هست جوادر ضمیر اندخته کشته نوچشم مردم در میان مردمان کوشه چشم بهر کس زان حساب انداخته
آکو از غیرتو اتش خشه با کشته کز برای آب خود را در سراب انداخته ای کشته تهتر از حمت کاهی منتخب

تاسخی دان طرح رسم شتاب انداخته محمل خصمت بسوی کعبه مقصد رفت بس کر کرای راهش هیچ بات انداخته
کر نشد خصم تو در دنیا معاقب هست غم کر دکار ان کار را بوم الحساب انداخته اکر با بعض تو طاعت کشر شهبا زور
پنجر برد دکتان در راه تاب انداخته بر نظام افکن نظر خاطا که چرخ حرص آتشی در دل محبت کش جان خواب انداخته
حضور اکر نبود بخت من او بعذور که روز نیست در روزی نداد بحضور
نماند بهکر مراب اکر کشت سرشک بخشک سال کند کر چه آب چشمه قصور بخاطر م کذر د سیم رو اجوه م
چاکر پس کم کند در آب بحور ندیده شهد و فاکام جان ز چرخ زاینست بغیر نیش جفا از کشیدان خود از هوز
بستاره و مک سیه راجه سان داد اما که بهره نیست ز عیشک چه دید بیلی از روز زاده مهر دین بر نرم کر است کان
که چون بستاره و تاضا کی کند از در بشاخ عمر چه سان هاکند کسه تر اش چنین کر فته جنبش نتند با دغور
چو در خزاست کین از فال نیک مکن برای این شوان ساخت خویش انجز ار لری بروان کن ازین بجز نیکوان سیاست
کر زر آب توان بود تا چه حبت صبور بجوی فاطر دانای زاهل زمان که زصده و دیر انکه کدان صبور
بسال سیم شوی خاک در زمین آخر زکنج سیم چو خاران چه بیشه ی مغرور بروان خرام بزرم جهانیان که در
زکیه نیست تهی غرپسند طبنه ر دل حسین چه انکسان که بسیل خیر کنند کر چشمه هست صبعت زهد نفور
زمانه داشته دستور جور زا بود بروان نیزه و اکنون بهر از پستور دم سیه و صبح کشت از فطر
که بهترین علل چیست تا نکاه نشتر نداد سید همان دم زحال فکوت کدای کناه تو یوم الحساب نه محصور
بزاهجت سلطان اولیا بنود بهر عمل کشود بر صحیفه ات پسطور علی امام سعلای امتی که بود
سوا نقشبش بی چاپض دیه چور شهی که اکنون همچو اشتهای نکشته در نظر لطف ازی منظر
امام کار سلیمن و بی الله کر شیع دولت اش نیز داز دم صور ابی احمد مرسل کی بی بحبت ار
بروز حشه کر نه انبیا مغفور برای مت و بخش زما و مه شده بهر مهر بخش صفح نین بشور
زهجب است بروز جزا از اقات امید مغفرت از می بازال غفور نتیجه نه بهای محبتش از حشه
نکاشفات چنید در بهشت بصور زوال سواد معاصی بروان بره مهرش چنانکه ماه بر ظلمات شب دجور
مکر از نظر خاکیان در آفور روز شود بزیر زمین همه خاوری تا که بهر شمع سحه کاه خاور خرشام
کیته شب کند آخر بهنان بقعه بنور علوی است بجای که افتر از بر دین نشانه در قدرش شت ابی المنتور
بابسته خدمت ادر ابیاصفی قوی کشاده حمت ادر ازبان مانند کور نخسته بر شجر حکم او نسیم خطط

نزیه آئین غرم را دغا ار نقشور ✦ زهی جلال ازل فی الجمله بهم حل کرده ✦ نکات فقره تربیت و نکات زبور
فروغ مهر تو ار نصح و بایت خلق ✦ شپه آتش سرشت و رشاچ طور ✦ بی حکومت ذوالرس خاوران تراب
نوشته اند زویران سرمدی نشور ✦ بموی لطف اگر اند انبیا سرحوش ✦ بحکمی که شموی ساقی شتاب چلور
اگر فتد بطبایع شرار بغفلت ✦ بدهر افکند آتش طبیعت کافور ✦ زجوی باد طبیعت بنیب آبجیات
آب غضه ندانم چو اشد مشهور ✦ بارهبشت فی الوقت پستار و در راتم ✦ بیانه ناله زمهرت ولی فرد ار سور
بقاد چون بجهان لطف خاطر تو ✦ نماند هیچ بجز حمی طرنبل پستور ✦ کلیید عکس علالت بجز ایصل
گرگ بجز عطای تو نشد و کنجور ✦ نماند هیچ در ایام دولت تشکل ✦ گرو اعلاء تو حلال اشکلات امور
نازشام چو اسپیم اقتران کیرا ✦ بچم اگر بنود نژاخاذم فرد ار ✦ نسیم لطف تو کرد ار شام خاک ذرد
بر آور از پسه از زیر خاک اهل قبور ✦ کشید و سر بفلک آستان بیت تو ✦ لوای دولت خاقان و سنه مغفور
کجا شنوده بصد قرن دیگر اچون تو ✦ پستار ذوالجلال کی شود ار ✦ اگر نه ذات تو بودی غرض بکا آدم
زکتم غیب ندای قدم بصد طنبور ✦ پر کنند و بپاس سپه چو ماهیان ✦ زمقدم تو ازان روم کجا کنند ظهور
حدیث تو کرد ار دل بلاد گذشت ✦ واگر زمهر چو لرزد زمین بیشا پور ✦ مرا چه غم زغم ار کنار مهد کسل
کران زمهر تو ام گشت چکو کاهربا ✦ عجاز بیست نظیرت زنای نعشقا ✦ عجاز بیست بریخت بذیب جهور
بهر چه حکم تو با شد قضا بود حکوم ✦ بهر چه امر تو با شد قدر بود بور ✦ شنیده و ساعه دولت تو چیز ام
ندیده و آیت عصمت بغیار فجور ✦ توان حجسته شعاری که در ازل ار ✦ برای شعر بدیع تو داده اند شعور
بود بدولت مرح تو در سرای بهشت ✦ زفتحه قلم نقش غزه های قصور ✦ شدند مزهف تو ان کامل بسط سخن
کرخانه ام کند ار قطره ا پدید بکنور ✦ بگیست تیغ زبانم نشد زنیب کسا ✦ که زده و جواهر ایس کی شود کپسور
نظام چو کز خواب عدم شوم بیدار ✦ نگاه سهای سرریزم معصیت محفور ✦ برای دفع خمارش برحمت جامی
کرم نمای زغمخانه شراب طهور ✦ برحمت نظری کن که در کنه کرم ✦ زیاقت ده ام از دست او رکنه ظهور
دو لقای تو جاز از نوع رویین بیار ✦ شب ابای بشستان من بر چهضور ✦ جزاین دعا نبود و اهل ار زبان ابا
که با بخت ابد بر بوالیت یقصور ✦ شبی که رزه فته چرخ را هخت انام

کهی چها کر تیغ تو کرشد زتراب ✦ بصد رصفحه بتحقیق کرده خاطر او ✦ یک ملاذ حفظ حل اشکلات جا رکتاب
نظیر او نبود و در کسی جزاین کو بید ✦ بود معاینه چون تا حوال کذاب ✦ بنجب حکم الهی رونده اجابتش

بسوی غلبه برین بی حجاب ✦ زهی شهی که ترا بای چرخ را بنود ✦ برای شغل نظیر تو نفظ در اهلاب
همه زنامه و برلب سوال سایل را ✦ بعد عای خود از حمت کنی نبود ✦ بدهستی تو کر خلق جمله کشند ای
بروز حشر بنود ای فرجاب بعقاب ✦ سوت تو بنود و اهل انقیاد بنجات ✦ بحجت تو بود ار روبه و ثوب اتوا
تو ان شهی که اکر کرده انفی الواقع ✦ خلاف رای تو همچو ای ار محاب ✦ کنار جسته زاهد اکشیده و این
کشند و اس خود پاک انسان زعذاب ✦ بکو خفت اکنکس طبیعت چون تو ام ✦ بود برای امانت ستاره و محراب
شها حیف نظم نظام بخشش ام ✦ بود همن بیچ تو ر دشته الاحباب ✦ بلطف تب تو ش او که بچه شته قام
زده بشکیب چرخ نکشته بس تاب ✦ کشیده سر کریبان غم نقصه کنی ✦ سیه حاه بلا را بر حمت ریاب
بر کنند از بیخ جعفر ای کاچ کش ✦ چو کشته کر فتار زیر پای دواب ✦ ضد اکو است که بیخ حیات برنده را

در الرصف

اکر بیوح تو یا بد طناب روح اطناب ✦ انا کجا ار جهان نخلاف تو دم زنند
بر سته ار کنکش دهر اندار این ✦ فیاض علم غیر تو نبود ز عصر دکبر ✦ آیند بیخ ز عرشه کر هر ثین
جان یا بد از خیال لایزیح حریبی ✦ چون از حمال یار دل عاشق عنین ✦ فراغنایتی کر آراشد زجان نظام

مداح آل نبیه و اولاد طیبین ✦ ابو طالب عملی ابی طالب ✦ امیر صفدر غالب علی ابی طالب

در الرصف

وصی احمد مرسل ابی حی قدیر ✦ خیبر بایه علش نبود ی ار بودیی ✦ هنوز زان فضیلت بجان ار قطیر
شهنشها صفت ذات فتر قوا بود ✦ بدون چو که آلهی زحیز نقدیر ✦ بدست قهر اکر چرخ را ستقیاری
بجکد نوشه پرین بر دی خاک عصیر ✦ شکیت و زنی بین شد زجیت کهرت ✦ جواهل غدر شکسته عهد و زیر
صحب آل تو اجهره اغوان زاد ✦ دو ه ولی زنا کوش و شمن تو تزیر ✦ بدو ر الرصف

شهاچ چنم که در روزی فلحه ✦ رواج چیت بیاز ار نقد روی نماند ✦ بدیکران کند آن بی اصر ر اسنت
کر بیچ باز نه پسته عالما بعبود ✦ ابو نصر علی الرحمه مولانا شر نقیش شیراز است و از اکثر
سخنوری در فن غزل ممتاز است اراد ایل حال بخدمت سلطان یعقوب اتفاق و دو ار اترقیت کلی
بست و آوان زوال او را بای شعله اسکفته اند و بعد از ده فات پادشاه مذکور در زمان حجب
قران مغفور بخر سان افتاد و در شهر اسپور ساکن شد و حاکم آن دیار کر از امرای صاحب قران مغفور
بود او را در غایت بیمنه و دساز عیش بلا مهیا فرمود و در آخر بشهد مقدس رضویه رفته تایب کر دیه
در شهور سنه خمس و عشرین و تسعمایه بر حمه کل نفس فی ایقه الموت کشید و دیوان غزل او نار عجل چنه دهای

بسیاه ساخته قصاید بغبت نقاش رخته در دیوار ماهوس اغیار اندخت از جمله قصاید یاد کرد در مدح
حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام واقع است یکی این است که گفته میشود

زبان خامه ندارد سر ترقم رسوم ❊ بجز ثنای ذات مقدس معصوم
محیط علم لدنی که ذات اقدس او ❊ رسیده از رسعتی منتهای علوم
کمر جواب نماند و اگر نه از در وصف ❊ بصد کتب نکند وصف او بحق قیوم
بوقت بیعت از اندیشه خاطر اموم ❊ حباب دارد بحر اجو این همه در
زجانبین توجهی قصاصت نزیبت ❊ بیان ذات تو کل عقل حضوص علوم
که دست ظلم دراز است بر مظلوم ❊ هزار خنجر زهر آب داده در دامت
زبیم دولت کس کز آب داشت دریغ ❊ برمرا بر و تیغ بادسیچو زنوم
زجهدی عدل تو غ ارم کنی بر دام ❊ شود ز طلع سعد تو گاه و چیان
امید پست که این نقد ناتمام عیار ❊ بسیکه تو رساند بغنا فی محرم
که بود پسند کوین حیدرست امام ❊ امام است بحکم خدا قول رسول
که بستی است بود نیض کلام ❊ امام است که قادر بود بحبت خویش
امام است بجنشد سر از مصاف ❊ بمان اسید که بسکه نه را بر آید کام
نه آنکه زبان مردم شود بدانه دام ❊ امام است که چون پای در رکاب آرد
امام است که بست برید و گردد ❊ نه آنکه دحبت بصد حیله دسل در اندام
نه آنکه از هوس فتد بزیر بار غلام ❊ توئی که اهل صیدرا امام صید افکن
کدام زان دو سپکبانه از طریق متون ❊ نهاده اند بصف شکنانی گام
بعلم فضل هنرداد حشم را لزام ❊ من آن امام نخواهم که آتش افروزد
بس ان امام نخواهم که بهر نفاذ ❊ کند رخوص بغرند مصطفا برام
برند تا بدر دشمن لعنت نام ❊ حدیث عایشه گذار بحث اجماع
خسی اگر گزینند انفصال ار جهل ❊ مطیع او نخوان خند بحبت با خوام
سگی که آرد رنقشی پس کرده رخام ❊ کل را بجای بنفشه زغنچ دل
بیانه حق را با هل هیکونه فرق نهند ❊ مقلدی که ندانند حلال از حوام

ز سطلات که هست رجحان کیه ام ❊ چه خیر دارد و پسند اهل ز خلاف آرای
دران زمان که شریعت بست ایشان لج ❊ مدار کار شریعت بکار گرفت نظام
زاقتضای زمان پو کردش ایام ❊ هزار لشکر گر عصبا بلی نیسیا د
پسر شاه که اوقات از ان خبر نصاحت ❊ که ذکر خارجی دنا صبی کنیم دام
زبرق تیغ زبانم بسحه آید نام ❊ زند معاویه در آتش جهنم پت
بعیشی که مسمای اسم اسماست ❊ بنور معرفت ذو الجلال الاکرام
با بنیای عظام و با و لیای کرام ❊ که در حریم حرم داشت با مداد ازل
سفینه ایست ازمرج لصدف گهر است ❊ گوا رحال بین علوم و عالم العلام
بگوتران حریم حرم کنند مقام ❊ حمید و با و قد خارجی چو حلقه دال
نخانی از ازل آورد و بهر جد رآل ❊ بخود نخت از بهر التفات عوام

در وصف

چمن سگفت جهان پر ز سوسن آمن است ❊ بصد هزار زبان در نگار و سخن است
وسیدلاله هنوزش منور در کفن است ❊ رسیده نه کشا بد بصحرا دم کویا
چو لاله در غم ریتو جابه چاک زند ❊ بطرز اقتعه پیستون نگو مکن است
چه جای جلوه شمشاد و قبض از ان است ❊ هوا یکوی تو دارد هیسا نخت حسن
زجان گذشتم و دیدم جمال کعبه جانان ❊ دریس ره اگر زهیبتی گذشت مخالفت
گیک خبار دش آبروی نه چمن است ❊ چه جای گلشن عالم که شتم باغ بهشت
علی موسی جعفر این گلشن چی ❊ که طوف بارگهش از فرایض سنن است
حمای ناطق ظفر بکشور دران است ❊ بگرد عرصه تو گر نعمی شد بهشت
ذر گرفت چهارا چراغ دایرت ❊ چو آفتاب که فیجو گذار زیغ رست
سکفته از رکه چشم چراغ انجمن است ❊ فغان زگرتو ای نا صبی بگو آخر
زجام ساقی کوثر بجای شوی پسیراب ❊ ترا که گاه پسر پر هوای وادی است
هوا بهل بلبل نکار محتشم است ❊ قبای سبز تو فارغ زجاک دامن است
کند دلایتو زنگ سوالیان چو عقیق ❊ طلوع مهر تو همچون سهیل ریمن است

یا امیرالمومنین آی گرگرگویه کسی ❊ هست هرخوب توایمان موسنازا یارست ❊ هرکه نبود پیرو چون تو شاه خوبان چون بود
آتشش باید زدان کزخود همه مورد است ❊ چون نسوزد همت گزداغ دل کاندرتش ❊ چون انارانارکین هرنظرخون افشارست
خطبه برنامت چوخواند منبرا لقدیس ❊ گلبن طوبی زروی پایه چوبه پیراست ❊ کرد اعلی جان فدا بهر شهید کربلا
ازمقامم بهم نوشش شراب است ❊ گرچه دل خون جگر و دیده پرخون همیند ❊ غم مدار و اگه از کشیر زبان دیدرشت
سایه آل علی پاینده باد اکنون بنا ❊ سایه بانی ازبرای آفتاب بخشد است ❊ ذکر نسیب کتاب
برزگوار خدایا من تمنی و پستم ❊ که نجلتم گذارد که بزارم هیچ ❊ بخوشت چشمه ازخوش کرم بوازد
کزین نگاشته ام بخشم و کربکار رهیچ ❊ بزیر بار کمت نادده ام زبد کاری ❊ زکار بارچه پرسی که کاردار رهیچ
نیاکان محبت کرا نجت شان ❊ متاع هرد و جهان رانمی شمارم هیچ ❊ بجز محبت این خاندان پیمبر زمنه
کوجز محبت این خاندان ندارم هیچ ❊ ذکر انتخاب کتاب یارب سگ کوی بعقبی بازم را
آمینه زعشق سنجلی بازم را ❊ اقبال جهان راجوی میت قبول ❊ مقبول محمد علی بازم را
درکربس درشهور سنه اثنی واربعین وسبعمایه درشیراز فراغت یافت وقلمرک درتاریخ نزهت ارواح مطبوع واردو گفته است تطعه درسال شعراء وفضلا ❊ پیراصدق وصفا بود واهلی ❊ رفت بامهر علی از عالم
پردرآل عبا بود واهلی ❊ سال فوتش زخرد جستم گفت ❊ پادشا وشعرا بود واهلی ذکر ابوا سحاق
علیه الرحمة در اصل خیرازیست اما اکثر اوقات دربغداد وتبریز بسر می برد وشاعر شیرین وگفته دان
سخن آفرین بود از بعضی ثقات استماع افتاد که اشعار مولانا بالغ زیاده از صد هزار بیت گفته است
ابو اسحاق پی برد این کم شود اکثر آن ضایع کرده بود اشعار کی که شریف تر گزارد شهور سنه ثمانمایه
درسوم لسهو القلم کرد اند واز روی پستم طرفی است راز اکثر آنها او را اضافی میت پسیار فقر
ودرویشی نهاد بود بواسطه اخلاصی که بحضرت ایزد انبیا علیهم السلام داشت تاج دوازده ترک او خواست
وبیداری از سرفی نهاد و تا آخر در وقتی که پسلطان سلیمان رمی شود تسخیر تبریز بود و چون خبر قرب آن اصل
او بمولانا رسید اتفاقا دران وقت مولانا در مسجد جامع تبریز بتعقیب نماز مشغول بود و چون استماع
آن خبر نمود دست بدعا کرد که خدایا این مقلب تبریز می آید من تاج از سر علی تو هم نهاد پادشاه
واسپتیلا اورا بخود قرار خواهم داد مرا امید ان هست که بکرامت خود و اصل گردانی این مضمون گفت
در مسجد بود و دران سجده جان بجانان بسپرد و از جمله قصاید او که بخجست واقع شده این قصیده

غرض است که بطریق راه آورد و در نجف اشرف گفته است تقسیم ❊ پیر سحر از کرد راه رقص کنان چون صبا
باد جنون در دماغ خاست سر در هوا ❊ بر سر من بخت شکست حصار بستم ❊ برخ من بخت کرد دیده ربا
پای به نیاز رده و زسر سودا زده ❊ بسته به درویش جفا توشه راه فنا ❊ کوهبای قیمتم در صدف آسمان
دامنی قرتم زدست رهن آسیا ❊ سینه زچند اندیش مراهم او در هدم ❊ جاه و ملالت به پیش دیده و عقل از فنا
سر نه گرو می بچشم پنه غفلت بگوش ❊ دست ندادست بسر خار سلامت بپا ❊ خیر کن راه از دلم صادر دار دنشد
کرد خط بر غلط کشیده مخطا خط ❊ دوش که عشقی دگر گوشه عزلت گزید ❊ عزم سفر داشتم زاده دولت سرا
بادکی داشتم تر زده تیز هوش ❊ کوهر او مجتمع زآتش آب و هوا ❊ همچو فلک تند و همچو قیر تزاد
همچو خطا شکیب پذیر همچو قضا لما ❊ در حرکت اکیب چرخ هلالی رکیب ❊ صورت او دلفریب سیرت او دلبرا
رایض اقبال من چون بچنین مرکبی ❊ زین سعادت نهاد گفت زهی دولتی ❊ بارگاه طیب کردم و پروان شدم
با یه چون بهشت پیش او آمد مرا ❊ سنبل او مشکناب لاله عقیق بدآب ❊ آب خبز از مزاج خاک زبرجد کیا
رنگ بیابان او سرو همین بجنان ❊ خار غلمان او کلبن او هکلیل جنت سرا ❊ کل زحیا پر عرق ریخته تر زدر طبق
ساخته رانشین پیل ستا پیکر ❊ خضر سحر که نمود چون رخ آتش زده ❊ ریخته اسکندری از ظلمات فنا
گشت حصاری پدید کرد هوا حبشه ❊ چون خط کل عارضان کاورخ جانان گرفت ❊ سر زده زان آب خاک گنبدی از لاژورد
شعله صفت تابناک شیخ صفت با صفا ❊ گوشه محراب او قبله ارباب صدق ❊ حلقه ابواب او دیده اهل وفا
من بتحیر شوق کین چه بهشت است خضر ❊ در بشتی کعبه است کعبه کجا من کجا ❊ تا تفی او از زاد کای خلف پاک زاد
کعبه اهل صفات از در او در رهت ❊ سجده کنان در شدم از سجده بر نمی شدم ❊ زاهد جید رشدم جید خجسته کش
وقت سپار ای کاشف غم بس ❊ بده دار پاک این دامن ادبار پاک ❊ عالم از زهاد او آدم از و لطف
از همه کس پشت بر همه کس مشوا ❊ تیغ چو الماس و برق مخالف گداز ❊ صرصر اتقاس او با همه مخالف زنا
حلقه نوی او کوی زین را مگر ❊ نعره یا هوی او از تنگ فلک را صدا ❊ در دن سرخ شش فکر حق اندر تنش
بخشش او بحر خرمن طاعت او پر زه ❊ قاطع دست اجل قاتل اهل حیل ❊ صحبت او بی بدل کوهر او بی بها
همچو زره بر قدش حلقه بحلقه بحکم ❊ هم زده بر برق سنجل از پسین بخا ❊ گونه بجون گلشن افکر گیتی فروز
نقش هم و لدش ساعر گیتی بنا ❊ یک رقم از نامه اش لاذ و دن بر هوان ❊ یک اثر از خامه اش نقش خلاها
ای ای قیاس خرد بی عمل جهل ❊ کثرت طاعت قلیل نقد عبادت بها ❊ با همه گر گشتها نوز دلای تو بود

باد بسیکنین دلال جذب توآهن دل ◆ از سرگردون کشی خادم بارگاه چرخ خرصیع قبا
لفظ تو آبحیات جنت تو راه نجات ◆ روی تو درمان دل کوی تو دارالشفا ◆ با چنان لوکفر برکران از هم جود
با درجات تو تنگ با کران انتجا ◆ کوهر دریا دلی فقر مرا ملتجا ◆ لطف تو ای ابتدا جود تو ای انتها
یا اسدا نر شوق سگ گرگشتا فتم ◆ بار کریمتم ره صید پاک تراد ◆ دادم ازان آب اخاکس شرب خاتمی
دیدم ازان خاک پاک دیده دراعلا ◆ ریخت دران نشرهم کرد کفنها دارهم ◆ الغیم از نعره آق فارغ از ستلا
بس نه درین کیدرز ساکن این منزلم ◆ ساکن این مکنه بو دجان دولم از ابتدا ◆ چشم جهان بین بمع کرد پس پرده مرا درکمن
خلوت باطن بس است از نظر ظاهرا ◆ دست غضب برنشان چون نترا نکنم کان ◆ تا لقدم بر نشکاف اتی بسیر قبا
ابر شریعت بیار تخم طریقت بکار ◆ کیسه برباد دهزمن چون چرا ◆ باسط کن رحمتش تا در دارالسلام
بدرقه کن همتش تا در دولت سرا ◆ زانکه کسانی بجان بنده غفرانند ◆ تا در جانت جنان کند رشن ازدحام
گر بند لیسانی کپسد از بندشش ◆ ور خاک شود وجود حاجتمندش ◆ بالله که زر شرق دانش برزند

جفر مهر علی دیاز ده فرزندش ◆ ماشاء الله بالبنین ◆ در شهور سنه اربعین و تسعمایه
بود در سرخاب تبریز مدفون گردید رحمة الله علیه ◆ فائدة ◆ در وصیاهای مولف با خواننده گفته طراز دیگر
این مجالس الانسین را بشرف مطالعه خود نوازند نظر باعتبار و اختیار در نظم ترتیب آن اندازند

اول آنکه ◆ چون بعضی ازین مجالس در ایام فراغ بال و انتظام احوال ترتیب یافته و بخاطری از
راه و اتفاقات حال و اشتغال بصحبت ارباب جاه و جلال و خوف فرصت آتمام و پیشگال
درهم است اگر در فصاحت مفردات لفظی و تمادی یا در بلاغت عبارات اختلاف و تفاوتی ظاهر
شود و حمل بر قصور و جهل این فقر معترف تقصیر ننمایند که مقصود ازین تالیف تقرب بحضرت پروردگار
و رسول مختار و ائمه اطهار و تقرب معانی آن بافهم سایر پرستاران درگاه است اظهار فضل و بضاعت

گفتار یعنی مقصود بهر زبان که ظاهر شود و بهر لباس عبارت که جلوه نماید بقبول خاطر مشتاقان کوی
کوی اشعار خواهد بود ◆ شعر ◆ بیار آنماشتی و چیز مکن واعظ ◆ رکل الی ذاک یجال الشیر ◆ بجیبه یلقیا بهره
بیش برون آی که من حریف قوام ◆ بهر لباس که شناخت ◆ دیگر آنکه ◆ چون آن بحار و اتوفیق بتحصیل
بعضی از کتب که کاشف حال عقاید و سبب ایراد بسیاری از اکابر بوسنان باشد پیش گرفت ◆ اگر احیانا
اطلاع بر احوال بعضی از ایشان یابند اضافه و الحاق آن بگانچه این اوراق نمایند ◆ دیگر آنکه ◆ حکم تکرار

لطفی

لفظی بمعنوی دران نگنند اگرچه بعضی از کلمات آن ◆ دراول ◆ نظر کرنماید اما نزد تامل و امعان نظر ظاهر
میشود که دران حکمتی و سری زنگته پیست چنانکه بعضی از جهال نوشکرار در قرآن کریم نموده اند
◆ حال اگر ◆ آن نکته را دانسته راست و در تحت هر کلمه چندین نکته دلپسند راست ◆ شعر ◆
احاد اگر خان لسان ان ذکره ◆ هو المسک کرر ته یتضوع ◆ دیگر آنکه ◆ بر وجهی که پسابق
در اول احوال ابو تمام طائی از مجالس باز اهم تذکر رشد و چون بعضی از کلمات
واقعه در اخبار و اشعار منقوله درین کتاب خالی از سقمی و ارتیابی نیست اگر ایصی
صحیح از اخبار و اشعار بدست آرند در تصحیح آن التفات دریغ ندارند ◆ دیگر آنکه
تخلص این کتاب را بذکر جمعی از اکابر بوسنان که قبل از ظهور دولت ابد اقران
سلاطین صفویه بوسنه اقامت داشتهم بجلیه بوده اند ادا نموده اند زیرا که چون مقصود
اصلی ازین کتاب بیان قدم این طایفه رفیع جناب و عدم ارتکاب تشنیع بطریق اجمار
و ایجاز است و زمره معاندان ایمان اکابر ایشان را از مقتضیات آن دولت ابد اقران
بعید اند پس ذکر ایشان در نظره آن زمره معاندت اسلوب از قبیل مصادره بر مطلوب خواهد
بود و اگر کاهی از بزرگان آن دولت با معاصران ایشان را در بعضی از مجالس این
کتاب مذکور ساخته ناچار است که توهم تصرف آن دولت در ظهور رایات ایشان نهایت
دور است با نکته دیگر که بتامل دران مقام ظاهر شود و منظور راست ◆ دیگر آنکه ◆ چون غرض از
تالیف این مجالس الانسین اطلاع بر احوال اکابر قدما و متاخرین فرقه ناجیه واقع و دوم
تجدید و عدم تقدم مذهب ایشانست و این مقصود از مجموع مجالس دوازده گانه حاصل میشود
و احوال فضلاء و هر دو اشخاص بغرض اینکه طریق افزا بعضی از مجالس آنرا مسدود و سایر قدما حلل
در صورت مقصود و معنی مقصود و آن هند ازند ◆ دیگر آنکه ◆ چیزیکه کمتر اب بعضی از قاعده است
جهت آنکه با سانی کتابی بنام خود سازند با نتخاب و اختصار آن پردازند از غضب پروردگار ما ایم
روزگار که این کتاب بنام نامی جهور پاسم سامی او تالیف و اتظام یافته محترز باشند ◆ دیگر آنکه
کتب را از نمی لفان و سایر نا اهلان پیشتر دارند که سبا و از ایشان بر احوال بلا شیعه و خوانین
ایشان اطلاع نیفتد با جاد این فرقه محقره در دیار اغیار و اقع نشوند آزاری رسانند یا تعرضی

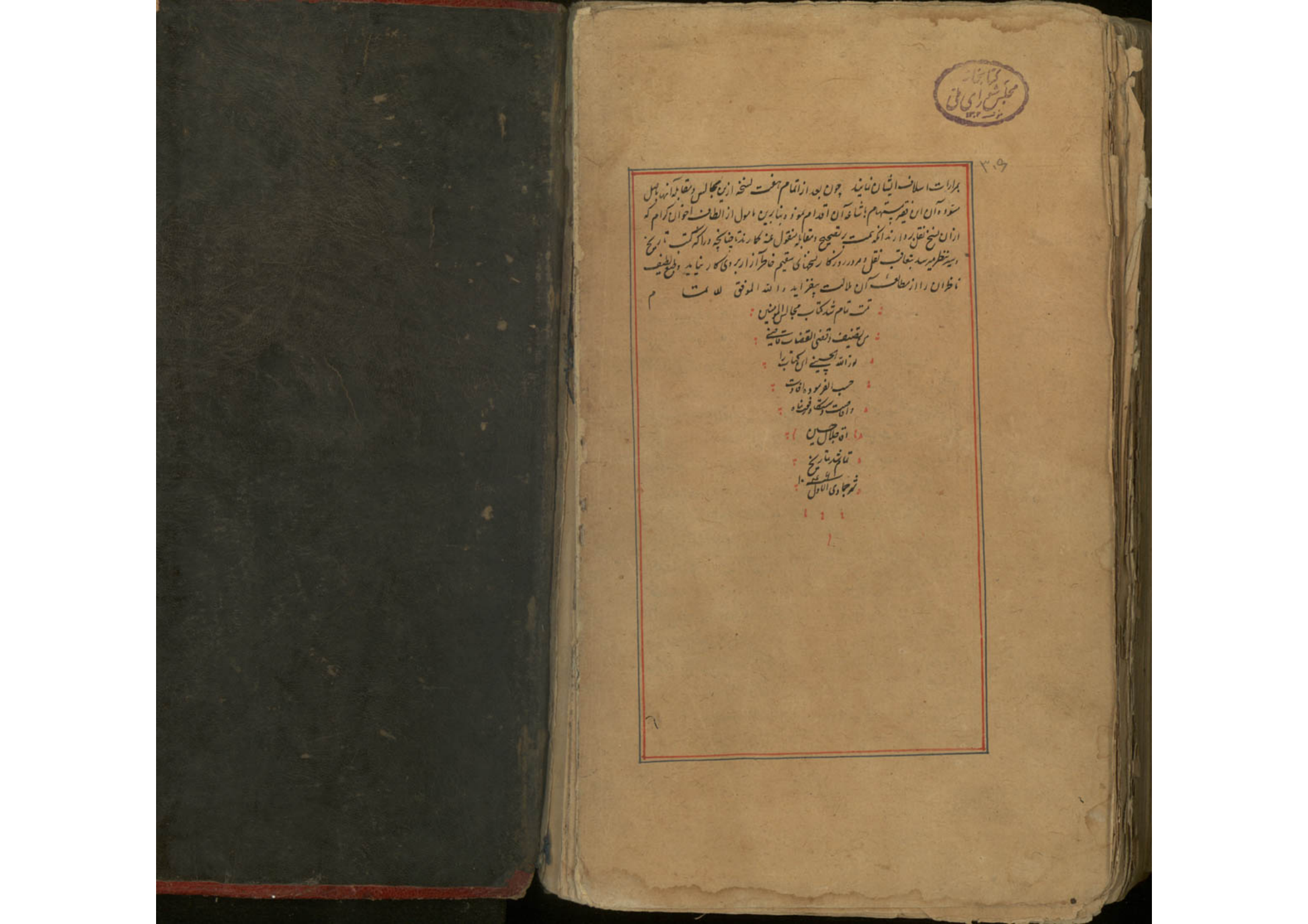

کتابخانه مجلس شورای ملی

برارات اسلاف ایشان نمایند چون بعد از اتمام هفت نسخه ازین مجالس و مقابله آنها باصل
مسوده آن این فقیر مستهام باشاعه آن اقدام نموده بنابرین مامول از الطاف اخوان کرام که
ازان نسخ نقل بردارند آنکه همت بر تصحیح و مقابله منقول عنه گمارند تا چنانچه در اکثر کتب تاریخ
و سیر بنظر میرسد بتعاقب نقل و مرور روزگار نسخهای سقیم خاطر آزار بروی کار نیاید و طبع لطیف
ناظران را از مطالعه آن ملالت بیفزاید والله الموفق للاتمام
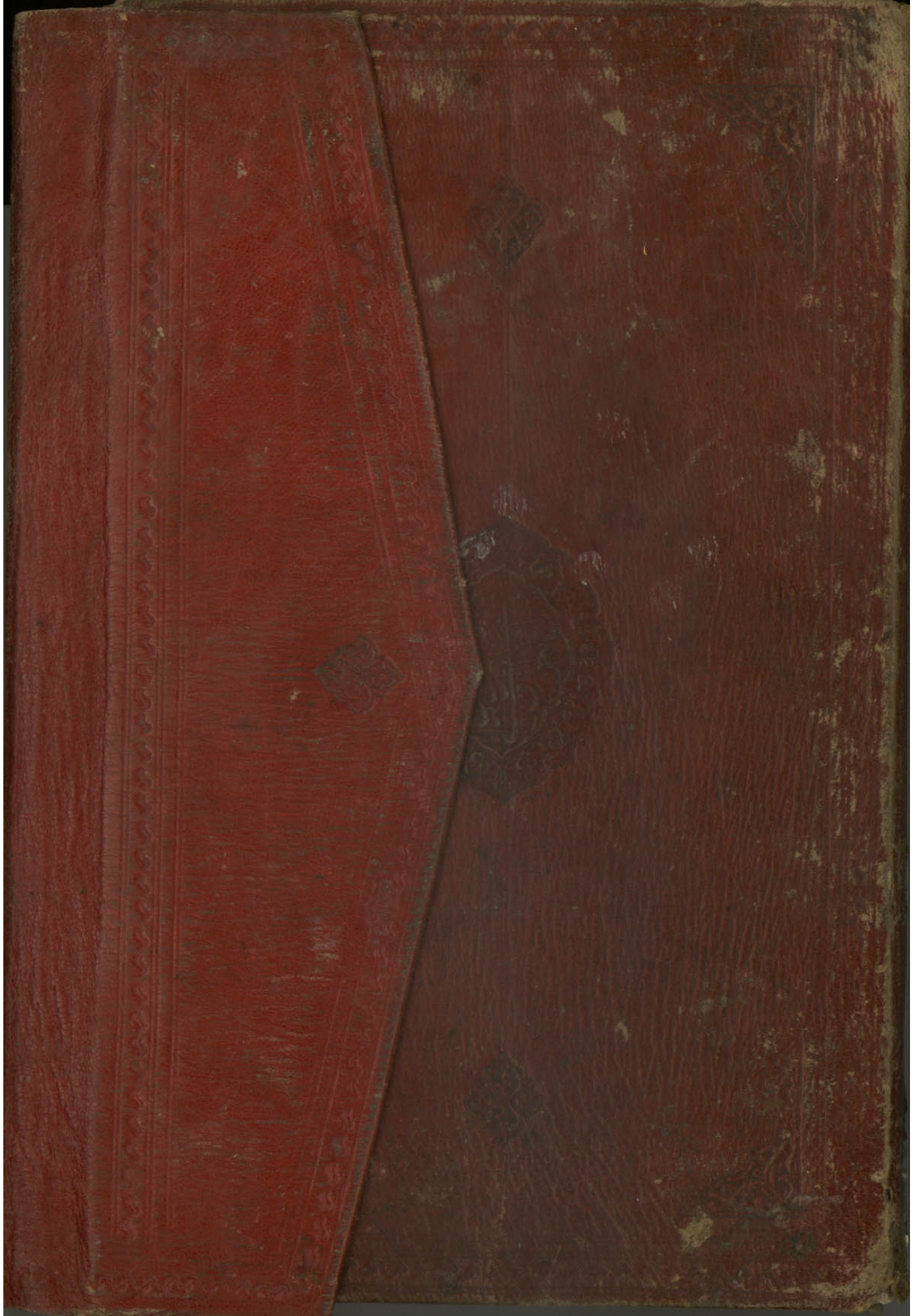
تمت تمام شد کتاب مجالس المؤمنین
من تصنیف و تقضی القضات قاضی
نور الله الحسینی این کتاب را
حسب الفرموده افادت
و افاضت دستگاه رفعت پناه
آقا جلال حسین
تمام شد تاریخ
شهر جمادی الاول سنه ۱۰